به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه

" سند ملی آموزش۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران"

ویرایش اول

کمیسیون ملی
یونسکو- ایران

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Iranian National
Commission for
UNESCO

آذر ماه ۱۳۹۵

به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر با کیفیت، برابر و فراگیر

" سند ملی آموزش۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران"

نسخه اول

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

کمیسیون ملی
یونسکو- ایران

Iranian National
Commission for
UNESCO

آذر ماه ۱۳۹۵

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair on
Teachers as Lifelong Learners
Tehran, Islamic Republic of Iran

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair in
Entrepreneurship

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair on
Engineering Education
University of Tehran

به نام خداوند جان و خرد

فهرست مطالب

- **پیشگفتار** ۵
- **مروری بر شاخص‌های اقتصادی –اجتماعی و جمعیت شناختی ایران و ارتباط آن با آموزش** ۸
- **معرفی ساختار آموزشی ایران (از پایه تا عالی)** ۱۸
- **ساختار و راهبردهای کلان ملی برنامه آموزش ۲۰۳۰ در جمهوری اسلامی ایران** ۲۴

– تحلیل اسناد بالادستی÷ توسعه ملی و پیوند آن با برنامه آموزش ۲۰۳۰ ..... ۳۶

- الگوی تامین اعتبار برنامه آموزش ۲۰۳۰ ..... ۴۹

- نظام شاخص های ملی برنامه آموزش ۲۰۳۰ و انطباق آن با شاخص های جهانی ۵۴

- ساختار ملی اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰ : تصویب‌نامه هیأت وزیران در ارتباط با آموزش ۲۰۳۰ ..... ۱۰۲

- نقش پژوهش و جایگاه جامعه علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمانهای مردم نهاد در تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰ ..... ۱۰۴

- **اهداف آموزش ۲۰۳۰**

الف – آموزش پایه و متوسطه (اهداف ۴,۱، ۴,۲ ، ۴,۶ سند)

۱- آموزش پیش دبستانی و ابتدائی ۱۱۰
۲- توسعه سواد آموزی و مقابله با کم سوادی ۱۲۰
۳- آموزش متوسطه ۱۳۵
۴- تحلیل کیفیت در نظام آموزش ابتدائی و متوسطه ایران ۱۴۵

ب- فراگیری و دسترسی برابر زنان و مردان به فرصت‌های آموزشی با کیفیت (هدف ۴,۵)

۱- برابر سازی فرصت‌های آموزشی برای زنان و دختران ۱۶۱
۲- دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش ۱۷۵

ج- دسترسی برابر به آموزش عالی باکیفیت و برابر (اهداف ۴,۳ و ۴,۴) ۱۸۲

د- آموزش فنی- حرفه ای و مهارتی با کیفیت وکارآفرینی (اهداف ۴,۳ و ۴,۴)

– توسعه آموزش فنی و حرفه ای در آموزش متوسطه ۱۹۱

- آموزش عالی مهارتی ۲۰۳

- توسعه مهارت‌های جوانان و بزرگسالان در سطح غیر رسمی ۲۳۵

- کارآفرینی و توسعه مهارت‌های مرتبط با کار شایسته ۲۵۴

- توسعه کارآفرینی در آموزش عالی ۲۶۰

ز- آموزش شهروندی برای توسعه پایدار (هدف ۴,۷)

- آموزش توسعه پایدار در آموزش ابتدائی و متوسطه ۲۶۷

- آموزش عالی و توسعه پایدار ۲۷۸

- آموزش سلامت و ترویج شیوه های زندگی سالم و بهداشتی ۲۹۱

- **عوامل موثر در تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰**

۱- توسعه فضاهای مناسب یادگیری (هدف ۴- الف)

- ایجاد، بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی (مدارس) ۲۹۷

- دانشگاهها و نهادهای آموزش عالی ۳۲۵

- فناوری و تجهیزات آموزش‌های غیر رسمی مهارتی ۳۲۷

۲- افزایش بورس ها (هدف ۴- ب)

- توسعه همکاری‌های علمی و بین المللی در آموزش عالی و مهندسی ۳۴۱

۳- معلم، تربیت معلم و توسعه همکاریهای بین المللی (هدف ۴- ج) ۳۵۰

- **نظام نظارت و ارزیابی برنامه آموزش ۲۰۳۰ ..... ۳۶۲**

پیوست ۱ ـ کارگروه‌های تخصصی تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ..... ۳۶۴

پیوست ۲ ـ فهرست اعضای کمیته تلفیق تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ..... ۳۶۶

پیوست ۳ ـ فهرست اعضای کمیته ملی آموزش کمیسیون ملی یونسکو ۳۶۷

پیوست ۴ـ فهرست اعضای کمیته ملی آموزش عالی کمیسیون ملی یونسکو ۳۶۸

پیشگفتار

رهبران کشورهای عضو سازمان ملل متحد، در سپتامبر ۲۰۱۵ در اجلاس عالی‌رتبهٔ این سازمان متعهد شدند تا اهداف دستور کار جهانی توسعهٔ پایدار ۲۰۳۰ را که نتیجهٔ یک فرآیند گستردهٔ مشورتی در سطح جهانی بود، در سیاست‌گذاری کلان ملّی خود از اول ژانویهٔ ۲۰۱۶ مد نظر داشته باشند. این دستور کار، دارای ۱۷ هدف اصلی و ۱۶۹ هدف ویژه است. آموزش که هدف چهارم این دستور کار است،[۱] در تحقّق کلیهٔ اهداف این دستور کار، به‌طور مستقیم (اهداف ۱، ۳، ۵، ۸، ۱۲و ۱۳) و غیرمستقیم (بقیهٔ اهداف) نقش اصلی و محوری را برعهده دارد. در نشستی که درخرداد ماه سال جاری با حضور دبیران کل کمیسیون‌های ملّی بیش از یکصد و سی کشور و معاونان‌ذی‌ربط سازمان یونسکو در شهر شانگهای کشور چین برگزار شد، هدف چهارم به اتفاق آرا به عنوان اولویت اول دستور کار جهانی ۲۰۳۰ شناخته شد و تأکید گردید که آموزش نه تنها به هدف چهارم محدود نمی‌شود، بلکه لازم است به‌عنوان اساس موفقیت سایر اهداف توسعهٔ پایدار مورد توجه قرار گیرد.

از آنجائی‌که سازمان یونسکو به‌عنوان یک نهاد بین‌المللی موفق در امر آموزش شناخته می‌شود، اجرای هدف چهارم توسعهٔ پایدار ۲۰۳۰ با عنوان «به سوی آموزش و یادگیری مادام‌العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه » به عهدهٔ این سازمان نهاده شده است و سازمان مذکور با ایفای سه نقش هدایت و هماهنگی، نظارت و گزارش‌دهی، و ارتقای ظرفیت کارشناسی دولت‌ها، اجرای این هدف مهم را پس از تصویب نهائی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ در سی و هشتمین کنفرانس عمومی یونسکو در نوامبر ۲۰۱۵، آغاز کرده است.

اینک سازمان یونسکو و کلیهٔ عاملان جامعهٔ بین‌المللی، کارشناسان و ذی‌نفعان جهان، تجربهٔ اجرای اهداف شش‌گانهٔ برنامهٔ آموزش برای همه[۲](۲۰۰۰-۲۰۱۵) را دارند و به همین دلیل توصیه‌های مکرر این سازمان بر جلب مشارکت کلیهٔ شرکا در یک رویکرد فرابخشی، اعم از نهادهای رسمی و غیررسمی، دولتی و خصوصی است.

نکتهٔ قابل توجه دیگر این است که آموزش فراگیر در چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰، به مراتب دامنه‌ای گسترده‌تر و تکالیفی وسیع‌تر از برنامهٔ آموزش برای همه دارد و علاوه بر حوزه‌های ناتمام آموزش برای همه، حوزه‌های دیگر آموزش از جمله: اشتغال و توسعهٔ مهارت‌ها، آموزش فنّی- حرفه‌ای، آموزش عالی، آموزش سلامت و بهداشت، آموزش‌های اجتماعی و شهروندی را نیز در برمی‌گیرد، تا فرایند گذار به سوی جوامع یادگیرنده و دانش‌بنیان با کمترین مشکل صورت پذیرد. با وجود این شرایط، روشن است که وزارت آموزش و پرورش به تنهایی نمی‌تواند از عهدهٔ انجام این تکالیف برآید. به همین دلیل، از نهادهای ذی‌ربط جهانی مثل: یونسکو، یونیسف، برنامهٔ توسعهٔ ملل متحد، صندوق جمعیت ملل متحد و بانک جهانی و نهادهای ملّی ذی‌ربط در سطح هر کشور انتظار می‌رود که در تحقّق هدف چهارم و اهداف ویژهٔ دستور کار توسعهٔ پایدار ۲۰۳۰ پایمردی و اهتمام ورزند.

کمیسیون ملّی یونسکو ایران که مطابق با بند ۷ اساسنامهٔ سازمان یونسکو، نهاد متولی اجرای چارچوب عمل‌های جهانی در ایران است، از بدو فرایند تهیه و نهائی‌سازی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ در یونسکو، در خصوص محتوای این سند مشورت‌های گستردهٔ ملّی را با نهادهای ذی‌ربط، متخصّصان و صاحب‌نظران ارشد و نیز کمیته‌های ملّی تخصّصی به‌منظور جمع بندی نقطه نظرات جمهوری اسلامی ایران به عمل آورد و بدین ترتیب دیدگاه‌های کشورمان را در زمینهٔ چارچوب عمل-جهانی‌آموزش ۲۰۳۰، از طریق نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در یونسکو به دبیرخانهٔ اسپک ارائه کرد.

---

۱. SDG4

۲. EFA

پس از تصویب نهائی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ در یونسکو در نوامبر ۲۰۱۵ ، کمیسیون ملّی یونسکو بر اساس رهنمودهای فنّی که از سوی یونسکو برای هدایت چارچوب عمل در سطح ملّی دریافت کرد، ضمن طرح موضوع درکمیته‌های- آموزش‌عالی و آموزش و توسعهٔپایدار، گروه آموزش این کمیسیون‌که اعضای آن‌ها از متخصّصان برجستهٔ علمی و آموزشی کشور و نمایندگان وزارت‌خانه‌های آموزش و پرورش؛ علوم، تحقیقات و فناوری؛ بهداشت درمان و آموزش پزشکی؛ تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، رؤسای دانشگاه‌های فرهنگیان، فنّی- حرفه‌ای و علمی- کاربردی هستند، تهیهٔ سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ را در دستور کار خود قرار داد. براین اساس، قرار شد که تعداد ۳۰ کارگروه ملّی تشکیل شود تا مطابق با شرح وظایف سازمانی خود، مسئولیت تهیهٔ سند آموزش۲۰۳۰ را بر عهده گیرند.

عناوین این کارگروه‌ها عبارت‌اند از:

۱-آموزش ابتدائی ۲-آموزش متوسطه ۳-سنجش و ارزیابی کیفیت و یادگیری ۴- مراقبت اوان کودکی، آموزش پیش دبستانی و ابتدائی ۵- آموزش فنّی و حرفه‌ای و مهارتی رسمی (متوسطه) ۶- آموزش عالی مهارتی ۷- آموزش فنّی و حرفه‌ای و مهارتی غیررسمی ۸-دسترسی به آموزش عالی با کیفیت و برابر ۹-کارآفرینی با تأکید بر کار شایسته ۱۰- برابرسازی فرصت‌های آموزشی و اجتماعی برای زنان و دختران ۱۱-دسترسی برابر اقشار آسیب‌پذیر به آموزش ۱۲-آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ۱۳- توسعهٔ سوادآموزی و مقابله با کم‌سوادی۱۴- آموزش توسعهٔ پایدار در آموزش ابتدائی و متوسطه با تأکید بر ایجاد هماهنگی بین بخشی ۱۵- آموزش توسعهٔ پایدار در آموزش‌عالی ۱۶- آموزش سلامت و شیوه‌های زندگی‌سالم و بهداشتی ۱۷- مدارس و تجهیزات آموزشی در سطوح ابتدائی و متوسطه ۱۸- دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی ۱۹- فناوری و تجهیزات آموزش‌های غیر رسمی مهارتی ۲۰- توسعهٔ همکاری‌های علمی و بین‌المللی در آموزش عالی ۲۱- توسعهٔ همکاری‌های بین‌المللی در آموزش مهندسی ۲۲- توسعهٔ همکاری‌های علمی و بین‌المللی در زمینهٔ تربیت معلم ۲۳- تأمین اعتبار برنامه‌های آموزش ۲۰۳۰ ، ۲۴ - شاخص‌های آموزش ۲۰۳۰ ، ۲۵- اسناد کلان بالادستی و آموزش ۲۰۳۰ ، ۲۶- ارتباط با مراجع سیاست‌گذار، جامعهٔ علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمان‌های مردم نهاد و آموزش ۲۰۳۰ ، ۲۷- ترویج هماهنگی نهادی و بین بخشی در ساختارهای دولتی ۲۸- مطبوعات و آموزش ۲۰۳۰ ،۲۹- اطلاع‌رسانی به دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی ۳۰- رسانه‌های جمعی و آموزش ۲۰۳۰

این کارگروه‌ها، براساس‌راهنمای فنّی تهیهٔ سند ملّی‌آموزش ۲۰۳ که توسط کمیته‌های ملّی گروه آموزش کمیسیون تهیه و تصویب شده بود، به طور هماهنگ و منسجم، نقشه راه پیشنهادی خود را در زمینهٔ آموزش ۲۰۳۰ مطابق با تجارب عملکردی و اسناد کلان بالادستی در زمان‌بندی مشخص ارائه کردند. در این مرحله، کمیتهٔ تلفیق سند تشکیل شد و با نظارت فنّی و علمی که بر چارچوب تهیهٔ سند ملّی انجام داد، زمینهٔ لازم را برای انتشار ویرایش اول سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ فراهم ساخت.

به موازات تهیهٔ سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ توسط کمیسیون ملّی یونسکو، طرح تشکیل کارگروه ملّی اجرای آموزش ۲۰۳۰، در سه جلسهٔ متوالی کمیسیون آموزش، تحقیقات و فناوری دولت به ریاست وزیر محترم علوم، تحقیقات و فناوری و با حضور برخی از اعضای محترم دولت از جمله: وزیران محترم آموزش و پرورش، صنعت و معدن، معاون محترم علمی و فناوری ریاست جمهوری، معاون آموزشی، پژوهشی و فرهنگی سازمان برنامه و بودجه، ریاست محترم سازمان انرژی اتمی ایران، ریاست محترم سازمان حفاظت محیط زیست و برخی از معاونان ذی‌ربط وزارتخانه‌ها و دبیرکل کمیسیون ملّی یونسکو مورد بحث و بررسی قرار گرفت و نهایتاً به تصویب هیأت دولت رسید؛ که اسناد و ساختار این کارگروه در صفحات (۱۰۲-۱۰۳) سند آمده است.

لازم است ذکر شود که بخشی از این اقدامات انجام گرفته، به‌عنوان گزارش عملکرد جمهوری اسلامی ایران در طرح پیمایش ظرفیت سازی آموزش ۲۰۳۰ که توسط دفتر منطقه ای آموزش یونسکو در بانکوک اجرا شد، به یونسکو ارائه گردید و جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یکی از کشورهای پیشگام در منطقهٔ آسیا و اقیانوسیه در زمینهٔ آمادگی و تمهید تدارکات لازم برای اجرای آموزش ۲۰۳۰ مورد تقدیر قرار گرفت.

در اینجا برخود لازم می‌دانم از جناب آقایان: دکتر فرهادی، وزیر محترم علوم ، تحقیقات و فناوری، دکتر فانی و دکتر فخرالدین احمدی دانش آشتیانی وزیران محترم سابق و فعلی آموزش و پرورش، دکتر علی ربیعی، وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دکتر سید حسن قاضی زاده هاشمی، وزیر محترم بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی و آقای دکتر محمد رضا واعظ مهدوی ، معاون محترم امور آموزشی و فرهنگی سازمان برنامه و بودجه که حمایت های لازم را از فعالیت کارگروه‌ها برای تهیهٔ سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ به‌عمل آوردند، تشکر و قدردانی نمایم. .

از رؤسا و اعضای محترم کار گروه‌های تهیهٔ سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ و نیز اعضای کمیته که سند حاضر، حاصل تلاش و همفکری آن‌هاست و اسامی آنان در پایان این مجموعه آورده شده است، صمیمانه تشکر می‌کنم.

در خاتمه، از همکاران خود در بخش آموزش کمیسیون ملّی یونسکو خصوصاً سرکار خانم دکتر محب حسینی، مدیر محترم بخش آموزش این کمیسیون، به سبب همکاری مستمری که با نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در یونسکو جهت انعکاس نظرات کشورمان در مرحلهٔ تهیه و نهائی‌سازی چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ به‌عمل آورد و نیز تلاش یک ساله ای که برای تهیه و نهائی سازی سند ملّی آموزش ۲۰۳۰ از طریق ارائه مشورت‌های فنّی یونسکو به کارگروه‌های تهیهٔ سند و کمیته های ملّی‌آموزش و آموزش عالی به‌عمل آورد، تشکر و قدردانی می‌نمایم .

امیدوارم به پاس قدردانی از تلاش‌های ارزشمند این عزیزان، همهٔ دست‌اندرکاران اجرای این سند؛ اعم از اعضای کارگروه ملّی آموزش ۲۰۳۰ که دبیرخانهٔ آن در وزارت آموزش و پرورش مستقر است و سایر نهادها و ذی‌نفعان آموزش و توسعهٔ پایدار در کشورمان، توجه و همّت لازم را برای تحقّق اهداف آن مصروف نمایند.

سعدالله نصیری قیداری

دبیر کل کمیسیون ملّی یونسکو

آذر ماه ۱۳۹۵

مروری بر شاخص های اقتصادی– اجتماعی و جمعیت شناختی ایران و ارتباط آن با آموزش

مقدمه

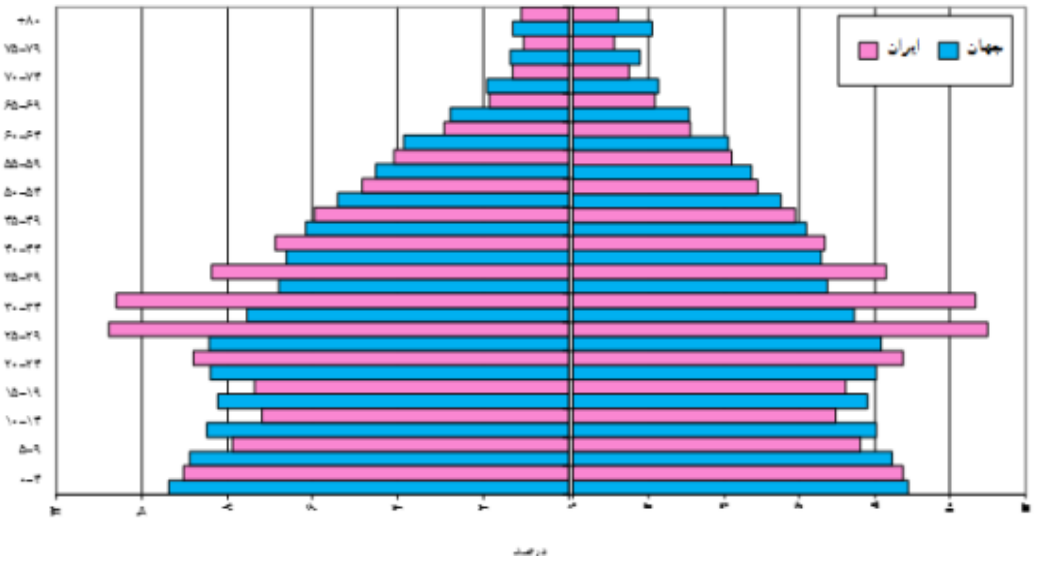
در گزارش حاضر وضعیت شاخص های تدوین شاخص های اقتصاد، اجتماعی و فرهنگی سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران ارایه شده است. در گزارش حاضر تلاش شده است بر اساس محورهای سند ملی آموزش ۲۰۳۰ شاخص های کلیدی کشور با استخراج از منابع معتبر ملی جمع آوری و ارایه گردد. چنین شاخص هایی نمایشگر زیرساخت شاخص های اقتصاد، اجتماعی و فرهنگی در تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ایران خواهد بود.

شاخص ها

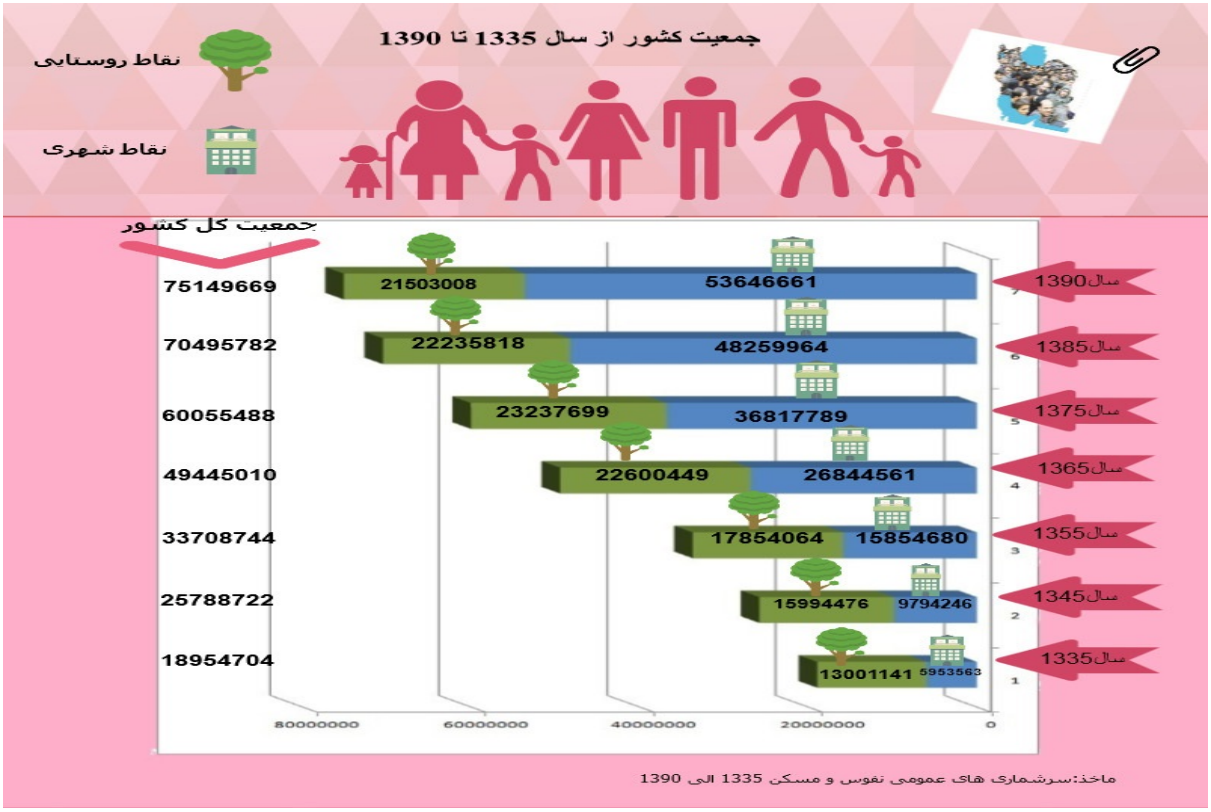
جدول ۱: شاخص‌های کلیدی کل کشور سال ۱۳۹۵: منبع : سایت برای مرکز آمار ایران (سال ۱۳۹۵)

نمودار۱: مقایسه هرم سنی جمعیتی جهان و ایران سال ۱۳۹۴

جدول ۲: شاخص‌های کلیدی کل کشور بر حسب استانها سال ۱۳۹۵

شاخص های توسعه انسانی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۴

گزارش توسعه انسانی ۲۰۱۵ که بر پایه آمار و اطلاعات مربوط به سال ۲۰۱۴ تهیه شده است نشان می‌دهد توسعه انسانی در ایران که بر اساس سه شاخص سلامت (امید به زندگی در بدو تولد)، شاخص آموزش (نرخ باسوادی، نرخ ثبت نام مدرسه) و شاخص درآمد (GNI سرانه) طی این سال نسبت به سال قبل از آن اندکی بهتر شده است. ایران در شاخص توسعه انسانی در سال ۲۰۱۴ نمره ۰,۷۶۶ را به دست آورده است. برای سال ۲۰۱۳ نیز نمره ایران در این شاخص ۰,۷۶۴ اعلام شده است. با این حال ایران در رتبه‌بندی جهانی از نظر توسعه انسانی رتبه ایران تغییری نداشته است و در حالی که ایران در سال ۲۰۱۳ در جایگاه ۶۹ جهان از نظر توسعه انسانی قرار گرفته بود در سال ۲۰۱۴ نیز جایگاه ۶۹ را حفظ کرده است. البته سازمان ملل در برآورد خود از وضعیت توسعه انسانی ایران در سال ۲۰۱۳ تجدید نظر کرده است. در گزارش توسعه انسانی ۲۰۱۴ رتبه جهانی ایران از نظر توسعه انسانی ۷۵ اعلام شده بود. سازمان ملل ایران را میان کشورهای دارای توسعه انسانی بالا به حساب آورده است. در گزارش این سازمان کشورهای جهان از نظر میزان توسعه انسانی به چهار گروه تقسیم بندی شده‌اند که عبارتند از کشورهای دارای توسعه انسانی بسیار بالا، کشورهای دارای توسعه انسانی بالا، کشورهای دارای توسعه انسانی متوسط و کشورهای دارای توسعه انسانی پایین.

در گزارش جدید سازمان ملل ۴۹ کشور در گروه نخست قرار گرفته‌اند یعنی دارای توسعه انسانی بسیار بالا هستند و ۵۶ کشور در گروه دوم، ۳۸ کشور در گروه سوم و ۴۵ کشور نیز در گروه چهارم قرار داده شده‌اند.

*ایران توسعه‌یافته‌تر از ۱۱۹ کشور در حوزه شاخص‌های انسانی

بر اساس این گزارش، توسعه انسانی ایران از ۱۱۹ کشور جهان بیشتر است. برخی از این کشورها عبارتند از: ترکیه با رتبه ۷۲، برزیل با رتبه ۷۵، آذربایجان با رتبه ۷۸، اردن با رتبه ۸۰، اوکراین با رتبه ۸۱، چین با رتبه ۹۰، مصر با رتبه ۱۰۸، اندونزی با رتبه ۱۱۰، هند با رتبه ۱۳۰ و یمن با رتبه ۱۶۰. برخی کشورها که رتبه بیشتری از ایران دارند عبارتند از: انگلیس با رتبه ۱۴، ژاپن با رتبه ۲۰، فرانسه با رتبه ۲۲، قطر با رتبه ۳۲، عربستان با رتبه ۳۹، کویت با رتبه ۴۸، عمان با رتبه ۵۲، روسیه با رتبه ۵۰ و لبنان با رتبه ۶۷.

*رتبه ۸ منطقه‌ای ایران از نظر توسعه انسانی

در سطح خاورمیانه رتبه ایران از نظر توسعه انسانی ۸ اعلام شده است. قطر با کسب نمره ۰,۸۵ در شاخص توسعه انسانی رتبه نخست منطقه را به خود اختصاص داده است. عربستان در رتبه دوم منطقه و امارات در رتبه سوم از این نظر قرار گرفته‌اند. کشورهای بحرین، کویت، عمان و لبنان نیز پیش از ایران به‌ترتیب در رتبه‌های چهارم تا هفتم قرار گرفته‌اند. کشورهای اردن، عراق و یمن نیز پس از ایران و در رتبه های نهم تا یازدهم قرار گرفته‌اند. .

جدول ۳: دستیابی به آموزش ابتدایی همگانی

سال		مقدار شاخص	مقیاس	منبع
۱۳۹۳	نرخ ثبت نام خالص در مدارس ابتدایی	۹۸.۴۵	درصد	وزارت آموزش و پرورش
۱۳۹۳	نرخ باسوادی افراد ۲۴ - ۱۵ سال (مردان)	۹۸.۲	درصد	مرکز آمار ایران/ دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری
۱۳۹۳	نرخ باسوادی افراد ۲۴ - ۱۵ سال (زنان)	۹۷.۷	درصد	مرکز آمار ایران/ دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری
۱۳۹۲	نسبت دانش آموزانی که پایه اول تحصیلی را آغازکرده اندو به پایه پنجم می رسند	۹۴.۵	درصد	وزارت آموزش و پرورش

جدول ۴: ارتقای برابری و اختیارات زنان

ردیف	شاخص	مقدار شاخص	سال	مقیاس	منبع
۱	نسبت دختران به پسران در تحصیلات ابتدایی	۰.۹۹۵	۹۳	درصد	وزارت آموزش و پرورش
۲	نسبت دختران به پسران در تحصیلات متوسطه	۰.۹۵	۹۳	درصد	وزارت آموزش و پرورش
۳	نسبت دختران به پسران در تحصیلات عالی	۸۴.۵۵	۹۳	درصد	مرکز آمار ایران/ سالنامه آماری
۴	نسبت زنان باسواد به مردان باسواد ۲۴ - ۱۵ ساله	۹۹.۲	۹۳	درصد	مرکز آمار ایران/ دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری
۵	درصد کرسی‌های زنان در مجلس شورای اسلامی	۳.۲	۹۳	درصد	وزارت کشور
۶	سهم زنان شاغل حقوق بگیر در بخش غیر کشاورزی	۱۵.۵	۹۳	درصد	مرکز آمار ایران/ دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری

جدول ۵: نسبت باسوادی جمعیت ۶ ساله و بیش تر بر حسب گروههای عمده سنی به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی سال ۱۳۹۴

گروه‌های عمده سنی	مرد و زن	مرد	زن	نقاط شهری	نقاط روستایی
جمعیت ۶ ساله و بیش‌تر	***۸۷٫۴***	***۹۱٫۴***	***۸۳٫۳***	***۹۰٫۸***	***۷۸٫۱***
کودکان (۹-۶ ساله)	۹۷٫۹	۹۷٫۹	۹۸٫۰	۹۸٫۰	۹۷٫۸
نوجوانان (۱۴-۱۰ ساله)	۹۹٫۱	۹۹٫۲	۹۹٫۱	۹۹٫۴	۹۸٫۶
جوانان (۲۴-۱۵ ساله)	۹۷٫۹	۹۸٫۱	۹۷٫۷	۹۸٫۶	۹۶٫۱
میانسالان (۶۴-۲۵ ساله)	۸۷٫۰	۹۱٫۹	۸۲٫۱	۹۱٫۱	۷۴٫۴
بزرگسالان (۶۵ ساله و بیش‌تر)	۳۵٫۸	۴۸٫۹	۲۳٫۹	۴۵٫۹	۱۳٫۲

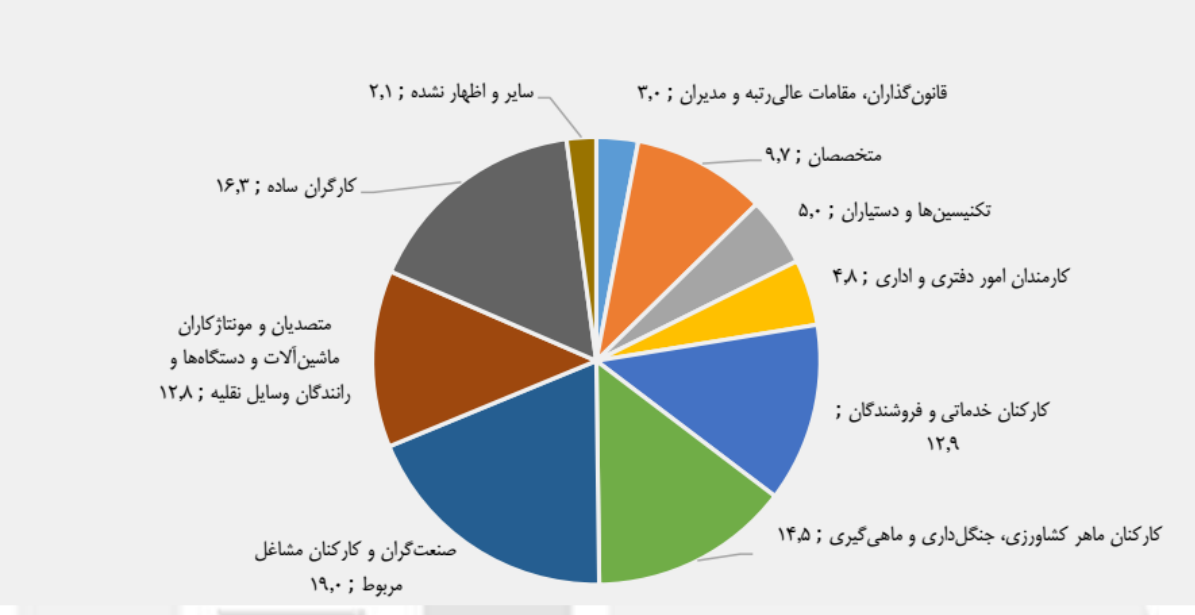
منبع: نتایج آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۴

جدول ۶: توزیع نسبی برآورد جمعیت ۶ ساله و بیش تر باسواد بر حسب سطح تحصیلات به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی سال ۱۳۹۴

سطح تحصیلات	مرد و زن	مرد	زن	نقاط شهری	نقاط روستایی
جمع	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰٫۰
ابتدایی	۳۲٫۷	۳۱٫۶	۳۳٫۹	۲۷٫۸	۴۸٫۱
راهنمایی	۲۱٫۳	۲۳٫۴	۱۹٫۱	۲۰٫۵	۲۴٫۱
متوسطه	۳٫۷	۳٫۹	۳٫۵	۳٫۷	۳٫۸
دیپلم و پیش‌دانشگاهی	۲۰٫۸	۲۰٫۲	۲۱٫۴	۲۳٫۱	۱۳٫۴
فوق دیپلم	۴٫۲	۴٫۹	۳٫۵	۴٫۹	۱٫۹
لیسانس	۱۲٫۳	۱۱٫۶	۱۳٫۱	۱۴٫۷	۴٫۹
فوق لیسانس و دکترای حرفه‌ای	۲٫۶	۲٫۹	۲٫۳	۳٫۲	۰٫۵
دکترای تخصصی	۰٫۳	۰٫۳	۰٫۲	۰٫۳	۰٫۰
سواد آموزی و غیر رسمی	۲٫۱	۱٫۲	۳٫۰	۱٫۷	۳٫۴

منبع: نتایج آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۴

نمودار ۲ : توزیع نسبی برآورد شاغلان ۱۰ ساله و بیش تر بر حسب گروههای عمده شغلی

منبع: نتایج آمارگیری نیروی کار، ۱۳۹۴

جدول ۷: ایجاد مشارکت جهانی برای توسعه

ردیف	شاخص	مقدار شاخص	سال	مقیاس	منبع
۱	نرخ بیکاری جوانان در سنین ۲۴ - ۱۵ سال	۲۵.۲	۱۳۹۳		مرکز آمار ایران/ دفتر جمعیت
۲	تعداد مشترکین خطوط تلفن ثابت در هر ۱۰۰ نفر	۳۷.۸۷	۱۳۹۳	تعداد در ۱۰۰ نفر جمعیت	وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
۳	تعداد کاربران اینترنتی در هر ۱۰۰ نفر	۳۹.۳۵		تعداد در ۱۰۰ نفر جمعیت ۶ ساله و بیشتر	مارگیری تخصصی ICT توسط مرکز آمار ایران

جدول ۸: سری زمانی شاخص های نیروی کار

شرح	۱۳۹۳	۱۳۹۴
نرخ مشارکت اقتصادی	***۳۷/۲***	***۳۸/۲***
نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	۱۰/۶	۱۱/۰
نرخ بیکاری جمعیت ۲۴-۱۵ ساله	۲۵/۲	۲۶/۱
سهم اشتغال ناقص	۹/۶	۹/۸
سهم شاغلان با ۴۹ ساعت و بیش‌تر	۳۸/۶	۳۷/۹
سهم اشتغال در بخش کشاورزی	۱۷/۹	۱۸/۰
سهم اشتغال در بخش صنعت	۳۳/۸	۳۲/۵
سهم اشتغال در بخش خدمات	۴۸/۳	۴۹/۴
جمعیت فعال	۲۳۸۱۸۴۶۸	۲۴۷۰۱۱۷۷
جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	۶۴۰۱۶۶۹۰	۶۴۶۹۲۴۶۹
جمعیت ۲۴-۱۵ ساله	۱۲۲۹۶۷۰۵	۱۱۶۷۴۴۳۱
جمعیت دارای اشتغال ناقص	۲۰۴۲۸۲۳	۲۱۵۱۱۰۷
جمعیت شاغلین ۱۰ ساله و بیش‌تر	۲۱۳۰۴۳۰۲	۲۱۹۷۲۰۸۴
جمعیت بیکاران ۱۰ ساله و بیش‌تر	۲۵۱۴۱۶۶	۲۷۲۹۰۹۲
جمعیت شاغلین در بخش کشاورزی	۳۸۱۲۱۴۵	۳۹۶۱۲۹۷
جمعیت شاغلین در بخش صنعت	۷۱۹۱۶۶۱	۷۱۴۷۰۱۱
جمعیت شاغلین در بخش خدمات	۱۰۲۹۷۵۱۰	۱۰۸۶۰۳۹۲

جدول ۹ : شاخص های کلیدی استان ها

نام استان	جمعیت	نرخ رشد جمعیت	نرخ بیکاری	نرخ مشارکت اقتصادی	نرخ باسوادی	ضریب نفوذ اینترنت
کل کشور	۷۵۱۴۹۶۶۹	۱.۲۹	۱۱.۰	۳۸.۲	۸۴.۷۵	۱۷.۵
آذربایجان شرقی	۳۷۲۴۶۲۰	۰.۶۶	۷.۳	۳۹.۳	۸۲.۰۸	۱۵.۷
آذربایجان غربی	۳۰۸۰۵۷۶	۱.۴۰	۱۰.۹	۳۹.۹	۷۸.۸۴	۱۱.۴
اردبیل	۱۲۴۸۴۸۸	۰.۳۳	۱۲.۸	۴۳.۷	۸۰.۷۷	۱۳.۶

اصفهان	۴۸۷۹۳۱۲	۱.۳۷	۱۳.۸	۴۰.۴	۸۷.۷۷	۲۲.۵
البرز	۲۴۱۲۵۱۳	۳.۰۴	۱۲.۴	۳۷.۵	۹۰.۲۳	۲۲.۱
ایلام	۵۵۷۵۹۹	۰.۴۳	۱۱.۶	۳۶.۵	۸۲.۳۵	۱۶.۴
بوشهر	۱۰۳۲۹۴۹	۳.۱۱	۹.۷	۳۶.۳	۸۳.۶۴	۱۹.۸
تهران	۱۲۱۸۳۳۹۱	۱.۴۴	۸.۱	۳۷.۱	۹۰.۴۶	۲۶.۰
چهارمحال و بختیاری	۸۹۵۲۶۳	۰.۸۶	۱۶.۴	۳۶.۱	۸۲.۵۴	۱۴.۲
خراسان جنوبی	۶۶۲۵۳۴	۰.۸۱	۸.۶	۳۶.۵	۸۲.۴۸	۱۶.۱
خراسان رضوی	۵۹۹۴۴۰۲	۱.۴۰	۱۳.۳	۴۰.۱	۸۶.۳۰	۱۵.۱
خراسان شمالی	۸۶۷۷۲۷	۱.۳۵	۱۱.۱	۴۱.۸	۸۰.۲۶	۱۲.۹
خوزستان	۴۵۳۱۷۲۰	۱.۱۷	۱۰.۹	۳۷.۵	۸۳.۵۵	۱۴.۸
زنجان	۱۰۱۵۷۳۴	۱.۰۴	۹.۶	۳۹.۹	۸۲.۳۵	۱۷.۰
سمنان	۶۳۱۲۱۸	۱.۳۷	۸.۴	۳۸.۳	۸۸.۴۰	۲۴.۰
سیستان و بلوچستان	۲۵۳۴۳۲۷	۱.۰۵	۱۱.۵	۲۹.۹	۷۱.۵۶	۶.۶
فارس	۴۵۹۶۶۵۸	۱.۱۷	۱۲.۱	۳۷.۵	۸۶.۳۲	۱۷.۴
قزوین	۱۲۰۱۵۶۵	۱.۰۰	۱۱.۷	۴۰.۲	۸۴.۰۸	۱۷.۰
قم	۱۱۵۱۶۷۲	۱.۹۳	۱۱.۳	۳۵.۳	۸۶.۵۸	۲۰.۵
کردستان	۱۴۹۳۶۴۵	۰.۷۳	۱۳.۳	۴۰.۲	۷۷.۹۷	۱۲.۳
کرمان	۲۹۳۸۹۸۸	۲.۰۷	۷.۹	۳۵.۲	۸۲.۲۰	۱۴.۰
کرمانشاه	۱۹۴۵۲۲۷	۰.۶۹	۱۷.۶	۳۹.۵	۸۱.۷۲	۱۳.۰
کهگیلویه و بویراحمد	۶۵۸۶۲۹	۰.۷۶	۱۷.۷	۳۴.۵	۸۱.۹۱	۱۴.۵

گلستان	۱۷۷۷۰۱۴	۱.۹۰	۱۱.۸	۳۷.۶	۸۳.۰۰	۱۳.۶
گیلان	۲۴۸۰۸۷۴	۰.۶۲	۱۱.۰	۴۱.۱	۸۴.۲۹	۱۴.۹
لرستان	۱۷۵۴۲۴۳	۰.۴۴	۱۳.۳	۳۶.۲	۸۰.۴۴	۱۲.۷
مازندران	۳۰۷۳۹۴۳	۱.۰۲	۱۲.۱	۴۱.۰	۸۵.۷۰	۱۶.۶
مرکزی	۱۴۱۳۹۵۹	۰.۹۱	۷.۹	۳۶.۵	۸۳.۸۴	۱۷.۱
هرمزگان	۱۵۷۸۱۸۳	۲.۳۷	۱۱.۹	۳۷.۲	۸۳.۶۷	۱۳.۹
همدان	۱۷۵۸۲۶۸	۰.۶۴	۸.۵	۳۶.۸	۸۲.۵۷	۱۳.۵
یزد	۱۰۷۴۴۲۸	۱.۶۳	۱۱.۲	۴۱.۱	۸۷.۷۸	۲۱.۲

منبع : سایت برای مرکز آمار ایران (سال ۱۳۹۵)

جدول ۱۰: مقایسه برخی شاخص های اقتصادی استان های کشور ۱۳۹۴

استان	نرخ بیکاری کل (سال۱۳۹٤)	سرانه درآمد کوششی شهرداریها (هزارریال) (سال۱۳۹۱)	سرانه درآمد مالیات بر ارزش‌افزوده هزارریال) (سال۱۳۹۱)	کارگاه‌های صنعتی فعال به ازای هر ۱۰۰ زارنفرجمعیت (سال۱۳۹۳)
آذربایجان شرقی	۷.۷	۴۷۶۵	۴۹۲	۱۳.۸
آذربایجان غربی	۱۰.۷	۱۷۴۶	۱۶۵	۴.۶
اردبیل	۱۰.۵	۱۵۸۶	۱۸۶	۶.۵
اصفهان	۱۳.۶	۳۲۵۲	۹۸۱	۸.۲
البرز	۱۵.۸	۲۸۸۸	۵۷۲	۸.۳
ایلام	۱۲.۲	۱۱۹۰	۱۶۵	۹.۲
بوشهر	۹.۶	۱۷۹۸	۷۳۲	۲.۵
تهران	۷.۴	۸۶۴۸	۱۹۴۴	۲
چهارمحال‌وبختیاری	۱۳.۸	۲۵۴۳	۱۸۸	۹.۳
خراسان جنوبی	۹.۱	۱۵۶۷	۱۷۳	۴.۷
خراسان رضوی	۱۴.۶	۵۵۹۵	۳۷۵	۶.۳
خراسان شمالی	۹.۵	۱۷۳۳	۱۵۹	۱.۵
خوزستان	۱۲	۲۲۸۸	۸۲۵	۲.۷
زنجان	۸.۵	۲۳۲۰	۴۴۲	۸.۲
سمنان	۱۰.۷	۳۱۱۳	۷۸۶	۱۹.۵
سیستان‌وبلوچستان	۱۲.۵	۹۴۷	۱۸۸	۱.۹
فارس	۱۲.۶	۴۰۸۳	۲۹۳	۳.۹
قزوین	۱۱.۹	۳۸۹۴	۱۲۱۹	۱۸.۵
قم	۹.۹	۳۹۳۱	۳۷۱	۱۸.۸
کردستان	۹.۸	۱۹۵۸	۱۶۴	۴.۲
کرمان	۵.۹	۲۷۴۱	۴۱۲	۳.۲
کرمانشاه	۱۳.۷	۱۵۵۴	۱۹۸	۳.۳
کهگیلویه‌وبویراحمد	۱۶	۱۵۴۹	۲۱۷	۵.۳
گلستان	۱۲.۷	۱۵۶۷	۱۳۲	۴.۵
گیلان	۱۰	۱۷۹۹	۳۴۷	۶.۳
لرستان	۱۰.۷	۱۲۵۲	۱۴۲	۶.۸
مازندران	۱۰	۲۵۰۳	۴۴۷	۶.۱
مرکزی	۱۰.۳	۲۹۲۳	۱۴۵۲	۱۵
هرمزگان	۱۵.۶	۲۰۰۸	۷۱۳	۳.۶
همدان	۶.۷	۲۴۲۳	۲۰۰	۳.۸
یزد	۷.۹	۲۳۹۵	۱۱۱۸	۱۹.۲
متوسط کشوری	۱۰.۸	۲۹۸۲	۴۳۰	۶

ماخذ دستگاههای اجرایی ذیربط–محاسبات امور برنامه ریزی، آمایش سرزمین و محیط زیست، ۱۳۹۴

دکتر یداله مهرعلی‌زاده

معرفی ساختار آموزشی ایران (از پایه تا عالی)

طبق معیار بین المللی طبقه بندی نظام آموزشی (ISCED[۱]) که توسط موسسه آمار یونسکو تدوین شده است، نظام آموزش رسمی ایران از چهار سطح تشکیل شده است (مطابق با نمودار صفحه بعد) :

الف - دوره آموزش پیش از دبستان : این دوره شامل یک دوره یک ساله یا دو ساله است که گروه سنی ۴ تا ۵ ساله را در بر می گیرد.

ب- آموزش ابتدایی: این دوره برای گروههای سنی ۶ تا ۱۱ ساله است که شامل یک دوره شش ساله است که به دو مقطع سه ساله تقسیم می شود.

ج- آموزش متوسطه: این دوره شامل دو سطح سه ساله است که متوسطه اول و متوسطه دوم نامیده می شود و می تواند شامل آموزش فنی و حرفه ای نیز باشد. این دوره برای گروههای سنی ۱۲ تا ۱۷ سال است.

د- آموزش عالی که برای گروههای سنی ۱۸ تا ۲۷ سال است و شامل چند سطح می شود :

۱- دوره کاردانی (فوق دیپلم) که شامل آموزش فنی و حرفه ای نیز می شود.

۲- دوره کارشناسی (لیسانس) که شامل یک دوره ۴ ساله به شکل پیوسته یا یک دوره۲ ساله پس از کاردانی است.

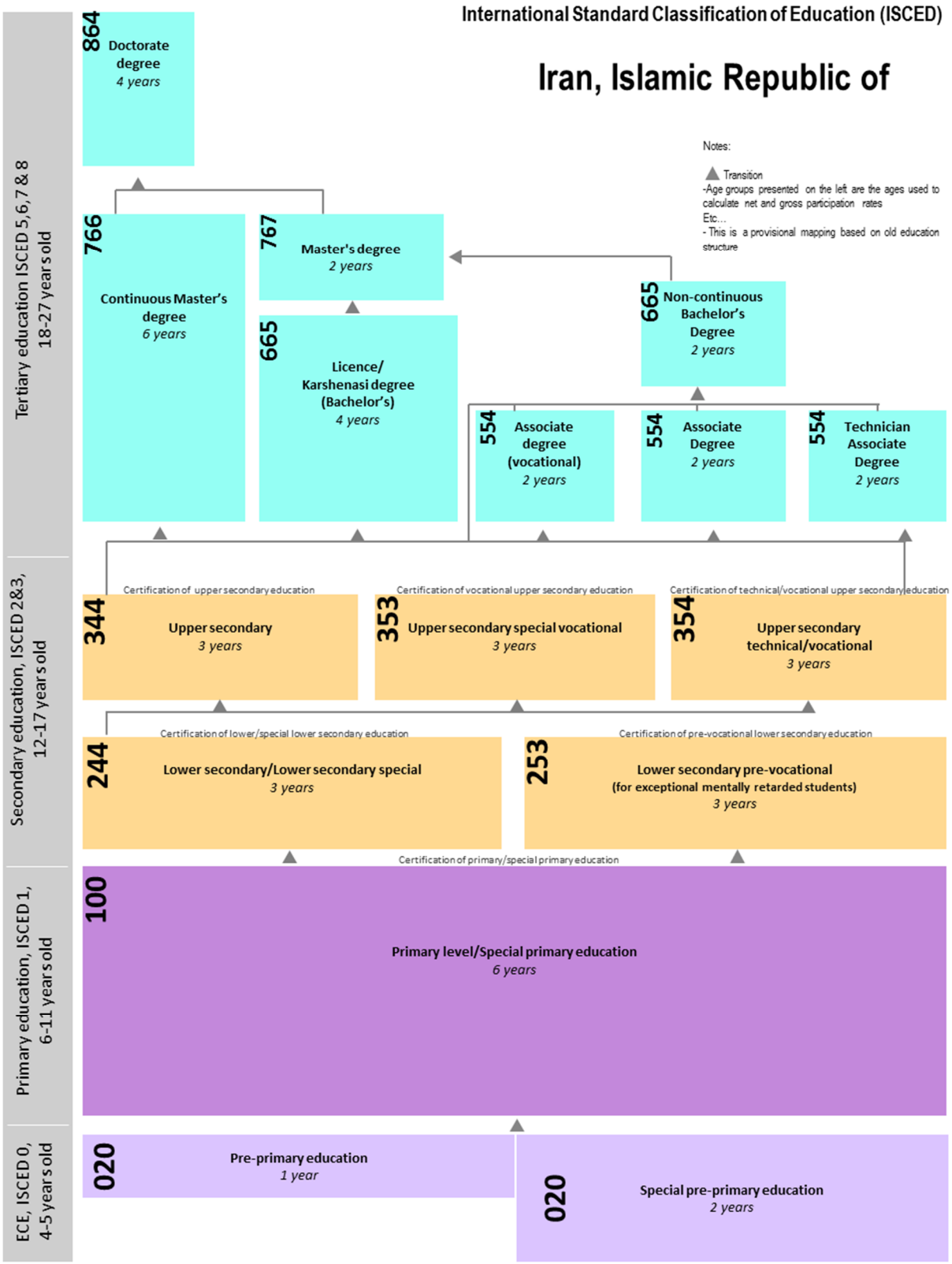
۳- دوره کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) که یا به شکل پیوسته طی یک دوره شش ساله انجام می شود یا به شکل ناپیوسته طی یک دوره دو ساله پس از دوره کارشناسی صورت می پذیرد.

۴- دوره دکترا که شامل یک دوره ۴ ساله است.

لازم به ذکر است دوره‌های آموزش پزشکی که شامل دکترای عمومی (پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی) و دکترای حرفه ای (دامپزشکی) است، نیز با این نظام معادل‌سازی شده و ملحوظ گردیده است.

یادآور می شود نظام جدید آموزشی ایران در هشتصد و پنجاه و یکمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۹۰/۹/۲۹ تصویب شده است و از تاریخ ۹۰/۱۰/۱۴ جهت اجرا ابلاغ شده است. (دو مصوبه شورای عالی آموزش و پرورش در مورد نحوه استقرار نظام جدید آموزشی و عناوین دوره ها و پایه های تحصیلی نظام آموزشی‌جدید در همین بخش ضمیمه می باشد.)

۱. International standard classification of education

International Standard Classification of Education (ISCED)
Iran, Islamic Republic of
Notes:
Transition
-Age groups presented on the left are the ages used to calculate net and gross participation rates
Etc...
- This is a provisional mapping based on old education structure
Tertiary education ISCED 5,6,7 & 8
18-27 years old
Secondary education, ISCED 2&3,
12-17 years old
Primary education, ISCED 1,
6-11 years old
ECE, ISCED 0,
4-5 years old
864 Doctorate degree 4 years
766 Continuous Master's degree 6 years
767 Master's degree 2 years
665 Licence/ Karshenasi degree (Bachelor's) 4 years
665 Non-continuous Bachelor's Degree 2 years
554 Associate degree (vocational) 2 years
554 Associate Degree 2 years
554 Technician Associate Degree 2 years
Certification of upper secondary education
Certification of vocational upper secondary education
Certification of technical/vocational upper secondary education
344 Upper secondary 3 years
353 Upper secondary special vocational 3 years
354 Upper secondary technical/vocational 3 years
Certification of lower/special lower secondary education
Certification of pre-vocational lower secondary education
244 Lower secondary/Lower secondary special 3 years
253 Lower secondary pre-vocational (for exceptional mentally retarded students) 3 years
Certification of primary/special primary education
100 Primary level/Special primary education 6 years
020 Pre-primary education 1 year
020 Special pre-primary education 2 years

نحوه استقرار نظام جدید آموزشی

جلسه ی۸۵۱ تاریخ ۱۳۹۰/۹/۲۹-شماره ابلاغ۱۲۰/۳۲۷۹۴ تاریخ ۹۰/۱۰/۱۴

ماده واحده : در اجرای مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و بیانیه ماموریت آن مبنی بر استقرار۱۲ پایه تحصیلی(چهاردوره سه ساله) در ساختار نظام آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش و پرورش تصویب نمود :

۱ - ساختار نظام آموزشی که دارای ۱۲ پایه تحصیلی است، به دو دوره شش ساله ابتدایی و متوسطه تقسیم می شود.

۲ - استقرارساختار جدید نظام آموزشی از سال تحصیلی ۹۲-۹۱ آغاز و هر سال دو پایه تحصیلی جدید بر اساس الگوی زیر مستقر شود.

			سال تحصیلی						
دوره تحصیلی		پایه	۹۲-۹۱	۹۳-۹۲	۹۴-۹۳	۹۵-۹۴	۹۶-۹۵	۹۷-۹۶	۹۸-۹۷
ابتدایی	سه ساله اول	۱[۱]							
		۲	*						
		۳		*					
	سه ساله دوم	۴			*				
		۵				*			
		۶	*						
متوسطه	متوسطه اول	۷		*					
		۸			*				
		۹				*			
	متوسطه دوم	۱۰					*		
		۱۱						*	
		۱۲							*

۱ تغییر محتوای برنامه درسی پایه اول ابتدایی در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ به منزله گام اول در استقرار ساختار جدید آموزشی تلقی می شود.

۳ – به منظور اجرای مطلوب ساختار جدید، وزارت آموزش و پرورش موظف است:

۳-۱- با تأمین و بسیج منابع و امکانات و استفاده از نیروهای توانمند و واجد شرایط زمینه دستیابی متربیان را به تمامی ساحت های تعلیم و تربیت فراهم آورد.

۳-۲- برنامه های خود را برای تحقق مفاد سند تحول بنیادین به ویژه در زیر نظام های اصلی شامل برنامه درسی ، تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، راهبری و مدیریت، تأمین و تخصیص منابع مالی، تأمین فضا، تجهیزات و فن آوری- پژوهش و ارزشیابی را حداکثر ظرف یک سال تهیه و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

۳-۳- با برگزاری دوره های آموزشی لازم و توانمند سازی معلمان ذی ربط، از سال تحصیلی ۹۲-۹۱ نظام دوری را به تدریج در دوره سه ساله اول ابتدایی اجرا کند.

۳-۴- همزمان با تغییر ساختار، محتوای کتب درسی را بر اساس زیرنظام برنامه درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش تغییر دهد.

۱- وزارت آموزش و پرورش پس از یک سال از اجرای استقرار ساختار نظام آموزشی جدید، گزارش عملکرد خود را به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه می دهد و در صورت فراهم بودن شرایط و تصویب شورا می تواند آن را در زمان کوتاه تر اجرا نماید.

عناوین دوره هاو پایه های تحصیلی نظام آموزشی جدید

جلسه ۸۸۱ شورای عالی تاریخ ۱۳۹۲/۳/۶- شماره ابلاغ ۱۲/۴۴۷۵۸ تاریخ ۱۳۹۲/۳/۸

شورای عالی آموزش و پرورش در راستای تحقق اهداف و برنامه های تحول بنیادین آموزش و پرورش ، عناوین دوره ها و پایه های تحصیلی نظام آموزشی جدید را به شرح زیر تصویب می کند.

<table>
<tr><th colspan="5">عناوین دوره ها و پایه های تحصیلی نظام آموزشی جدید</th></tr>
<tr><th colspan="2">عنوان دوره</th><th>پایه</th><th colspan="2">عنوان مدرسه</th></tr>
<tr><td rowspan="6">دوره ابتدایی</td><td rowspan="3">دوره اول ابتدایی</td><td>اول</td><td colspan="2" rowspan="3">دبستان.(دوره اول)</td></tr>
<tr><td>دوم</td></tr>
<tr><td>سوم</td></tr>
<tr><td rowspan="3">دوره دوم ابتدایی</td><td>چهارم</td><td colspan="2" rowspan="3">دبستان.(دوره دوم)</td></tr>
<tr><td>پنجم</td></tr>
<tr><td>ششم</td></tr>
<tr><td rowspan="6">دوره متوسطه</td><td rowspan="3">دوره اول متوسطه</td><td>هفتم</td><td colspan="2" rowspan="3">دبیرستان. (دوره اول)</td></tr>
<tr><td>هشتم</td></tr>
<tr><td>نهم</td></tr>
<tr><td rowspan="3">دوره دوم متوسطه</td><td>دهم</td><td rowspan="3">دبیرستان (دوره دوم)</td><td rowspan="3">هنرستانهای (فنی و حرفه ای) (کار و دانش)</td></tr>
<tr><td>یازدهم</td></tr>
<tr><td>دوازدهم</td></tr>
</table>

۱- از تاریخ ابلاغ این مصوبه در تمام مکاتبات، مذاکرات و اسناد از عناوین مندرج در این جدول استفاده شود.

۲- در پایان هر دوره تحصیلی به دانش آموزان گواهی نامه پایان آن دوره اعطاء می شود.

۳- دستورالعمل اجرایی این مصوبه توسط وزارت آموزش و پرورش تهیه و با امضای وزیر ابلاغ می شود.

موضوع: عناوین دوره ها و پایه های تحصیلی نظام آموزشی جدیددر هشتصدوهشتادو یکمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش تاریخ ۱۳۹۲/۳/۶به تصویب رسید.

ساختار و راهبردهای کلان آموزش ۲۰۳۰ در جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

برنامه آموزش ۲۰۳۰ (که همان آرمان چهارم از مجموعه آرمان‌های اهداف توسعه پایدار می‌باشد) یک برنامه توسعه‌ای «جامع‌نگر» و «چند مولفه‌ای» است که کلیت نظام آموزشی را در تمامی سطوح (پیش دبستانی تا عالی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای) و ماهیت (رسمی، غیر رسمی و ساختار نایافته) در بر می‌گیرد. با توجه به کاربرد جهانی این برنامه و هدف‌گذاری‌های انجام شده در آن، می‌توان برنامه آموزش ۲۰۳۰ را اولین برنامه جامع‌نگر جهانی در بخش آموزش محسوب کرد. این برنامه شامل (۷) هدف و (۳) ابزار اجرایی در بخش آموزش است. اهداف به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند تا زمینه توسعه فرصت‌های آموزش با کیفیت را برای تمامی یادگیرندگان در شرایط متفاوت و با استفاده از شیوه‌های متنوع فراهم کنند. در این برنامه، علاوه بر آن‌که به نقش آموزش در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز توسعه توجه شده است، بر غنای محیط زندگی و ارتقاء مهارت‌های شهروندی برای حضور موثر در اجتماع و مشارکت با کلیه شرکای اقتصادی ـ اجتماعی دخیل در امر آموزش نیز تاکید ویژه انجام شده است. رویکرد مالی برنامه نیز اگرچه اصالت را به نقش محوری دولت در تامین منابع مورد نیاز می‌دهد اما برای شیوه‌های مشارکتی تامین منابع در تمامی سطوح ظرفیتی نیز هدف‌گذاری مشخصی انجام شده است.

جدول (۱) سطوح اجرایی برنامه آموزش ۲۰۳۰

تدوین برنامه	هدف‌گذاری کلان	هدف‌گذاری خرد	تدوین راهبردهای کلان	تدوین راهبردهای خرد	تدوین راهبردهای اجرایی
جهانی	**جهانی**	**منطقه‌ای/ملی**	**جهانی**	**منطقه‌ای**	**ملی**

نظام تدوین برنامه آموزش ۲۰۳۰

برنامه آموزش ۲۰۳۰ دارای ماهیت چند وجهی است که رابطه متقابلی را میان سطوح «ملی ـ منطقه‌ای ـ جهانی» تعریف می‌کند. به‌عبارت دیگر، این برنامه در سطح جهانی تدوین و تصویب شده، در سطح منطقه‌ای مورد تقسیم‌کار قرار گرفته، در سطح ملی تدوین و اجرا می‌شود و در سطح جهانی ـ منطقه‌ای ـ ملی مورد نظارت و ارزیابی قرار می‌گیرد. لذا ضروری است همزمان با هم‌سویی با دستور کار جهانی، اقدامی ملی برای تدوین برنامه کشوری (مشتمل بر سیاست‌گذاری، شاخص‌سازی و نظارت) در راستای محتوای جهانی برنامه، انجام گیرد.

در تدوین و اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰ ـ در هر دو سطح جهانی و ملی ـ بایستی دو اقدام اساسی انجام شود. از یک سو، نقاط هدف و حوزه عمل راهبردهای اساسی برای هر یک از اهداف هفت‌گانه و ابزارهای اجرایی سه گانه تعریف شود و از سوی دیگر، شاخص‌های نظارتی و ارزیابی برنامه به‌عنوان یک ابزار کارآمد برای نظارت بر برنامه و تحلیل میزان تحقق اهداف ملی و جهانی تعیین و مورد استفاده قرار گیرد. برای این منظور تجزیه اهداف برنامه به مولفه‌های اصلی اهداف و راهبردها ضروری است تا بر آن اساس ضمن تسهیل هدف‌گذاری ملی، زمینه برای انتخاب شاخص‌های مناسب (در هدف‌گذاری ملی و نظارت بر برنامه) فراهم گردد. در برنامه آموزش ۲۰۳۰ به‌منظور هم‌راستایی با راهبردهای جهانی، «مجموعه راهبردهای اساسی» از سوی گروه مشاوران یونسکو تدوین و پیشنهاد شده است.

جدول (۲) راهبردهای جهانی برای اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰

شماره هدف	راهبرد اساسی
۴-۱	۱. وضع قوانین و تدوین سیاست‌هایی که متضمن یک دورهٔ دوازده سالهٔ آموزش رایگان، فراگیر، منصفانه و با کیفیت در مقاطع ابتدایی و راهنمایی باشد و مخارج آن از محل درآمدهای عمومی تأمین شود .از دوازده سالِ یادشده، نه سال آن باید برای همهٔ کودکان اجباری باشد و به نتایج یادگیری مرتبط و مناسب بیانجامد .به منظور همگامی با معیارهای بین المللی، کشورها می بایست تعداد سالهای آموزش اجباری و رایگان را افزایش دهند و در این راستا باید ظرفیتها و واقعیتهای متفاوت ملّی، سطوح توسعه یافتگی، اولویتها و سیاستهای ملّی را مد نظر داشته باشند. ۲. تدوین معیارها و بازبینی مواد درسی برای تضمین کیفیت و ارتباط آن با محتوا، مهارتها، ظرفیتها، ارزشها، فرهنگ، دانش و جنسیت. ۳. تقویت کارایی و کارآمدی مؤسسه های آموزشی، راهبری و حاکمیت مدارس از طریق افزایش مشارکت جوامع، از جمله جوانان و والدین در مدیریت مدارس. ۴. اختصاص منصفانه تر منابع در بین مدارس محروم از نظر اجتماعی -اقتصادی و مدارسی که از مزایای اجتماعی -اقتصادی بهره مند هستند. ۵. ترویج آموزشهای دوزبانه و چندزبانه در جوامع چندزبانه .آغاز آموزش در اوان کودکی در این جوامع، باید به زبان اول کودک یا زبانی باشد که کودک در منزل به آن زبان صحبت می کند. ۶. فراهم آوردن امکان یادگیری به روشهای مختلف برای کودکان و نوجوانانی که در مقاطع ابتدایی و راهنمایی از مدرسه دور مانده اند، به این ترتیب که به جای برنامه های آموزشی معمول از روشهای معادل یابی مقاطع تحصیلی و یا از برنامه هایی برای انطباق با مقاطع تحصیلی در نظام آموزش رسمی و کاهش شکاف تحصیلی بوجود آمده استفاده شود تا تضمینی برای یادگیری انعطافپذیر در نظام آموزشی رسمی و غیررسمی، از جمله در شرایط اضطراری باشد .روشهای یادشده باید توسط دولت تأیید و به رسمیت شناخته شده باشند. ۷. استقرار نظامهای پرنفوذتر و جامع تر ارزیابی برای ارزیابی نتایج یادگیری در مواقع و مقاطع حساس، از جمله در طول و در پایان مقاطع ابتدایی و راهنمایی .ارزیابی ها باید به گونه ای باشند که هم مهارتهای شناختی و هم مهارتهای غیر شناختی را مورد سنجش قرار دهند که از آن جمله هستند : ارزیابی یادگیریمهارتهای خواندن، نوشتن و حساب کردن به شکل ریشه ای و نیز سنجش مهارتهای غیر شناختی .در نظر گرفتن سنجش های دوره ای وابسته به تدریس، به عنوان بخش مهمی از فرایند آموزش و یادگیری در همهٔ مقاطع تحصیلی نیز ضرورت دارد.
۴-۲	۱. وضع و اجرای سیاستهای فراگیر و منسجمی که اختصاص حداقل یک سال آموزش با کیفیت، اجباری و رایگان را با توجه ویژه به فراهم آوردن امکان دسترسی فقیرترین و محروم ترین اقشارکودکان به این آموزشها از طریق ارائهٔ خدمات در حوزهٔ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی ممکن میسازد .لازمهٔ تحقّق این هدف، ارزیابی سیاستها و برنامه های آموزش و مراقبتهای اوان کودکی با هدف بهبود کیفیت آنها است. ۲. وضع و اجرای راهبردها و سیاستهای بین بخشی در حوزهٔ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی که مورد حمایت وزارتخانه های مسئول تغذیه، بهداشت، امور اجتماعی و حفاظت از کودکان،

	آب/بهداشت، دادگستری و آموزش باشند و در هماهنگی با نهادهای یادشده تنظیم شده باشند و تأمین منابع کافی برای اجرای این راهبردها. ۳. سیاستگذاری و تدوین راهبردها و برنامه ها یِ اقدام شفاف، برای حرفه ای سازی پرسنل در حوزهٔ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی از طریق : ارتقا و پایش مداوم توسعهٔ حرفه ای، جایگاه و شرایط کاری آنان. ۴. طراحی و اجرای برنامه ها، خدمات و زیربناهای کیفی جامع، قابل دسترسی و منسجم برای اوان کودکی، درحوزه های بهداشت، تغذیه، نیازهای آموزشی و حمایتی، به ویژه برای کودکان معلول و حمایت از خانواده ها به عنوان اولین مراقبان کودکان.
۴-۳	۱. وضع سیاستهای بین بخشی در خصوص توسعهٔ مهارتهای حرفه ای، آموزشهای فنّی و حرفه ای و آموزش عالی(به طور جداگانه)، و همچنین سیاستگذاری بین بخشی در میان این سه حوزهٔ آموزشی و تقویت پیوندها میان علم و سیاستگذاری برای همگامی با شرایط در حال تغییر(آموزش در جهان) و بهروز ماندن(با این شرایط .)زمینه سازی برای مشارکتهای مؤثر، به ویژه در بین بخشهای خصوصی و دولتی و درگیر نمودن کارفرمایان و اتحادیه ها در اجرایی نمودن مشارکت میان بخش خصوصی و دولتی. ۲. زمینه سازی برای تضمین کیفیت، تأیید و به رسمیت شناسی قابلیت ها و مدارک آموزش عالی و تسهیل اعتبارسنجی واحدهای درسی در میان مؤسسه های معتبر آموزش عالی. ۳. سیاستگذاری و برنامه ریزی برای ادغام آموزش کیفی از راه دور در آموزش عالی با تأمین مناسب مالی و استفادهٔ به جا از فنّاوری، از جمله اینترنت، افزایش دوره های درسی اینترنتی باز و کاربرد روشهای دیگری که در راستای معیارهای قابل قبول و با کیفیت، به دسترسی بهینه به آموزش کمک می کنند. ۴. سیاستگذاری و برنامه ریزی برای تقویت پژوهش در آموزش عالی و دانشگاهی از طریق استفادهٔ زود هنگام از برنامه های آموزش علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات ، به ویژه توسط زنان و دختران. ۵. تقویت همکاریهای بین المللی در توسعهٔ آموزشهای عالی و دانشگاهی بین مرزی و همچین توسعهٔ برنامه های پژوهشی بین مرزی، از جمله در چارچوب پیمان نامه های جهانی و منطقه ای در زمینهٔ به رسمیت شناسی قابلیت ها و مدارک آموزش عالی با هدف حمایت از دسترسی بهینه و بیشتر به آموزش، تضمین کیفیت به شیوه ای بهتر و توسعهٔ ظرفیت ها. ۶. ترویج آموزشهای فنّی و حرفه ای، آموزش عالی و دانشگاهی و یادگیری بزرگسالان و همچنین ترویج فرصتهایی برای آموزش و تربیت جوانان و بزرگسالان در همهٔ رده های سنّی و از هر قشر اجتماعی- فرهنگی با هدف توانمندسازی آنان برای ارتقا و سازگاری مهارت هایشان(با نیازهای موجود)، با توجه ویژه به مسئلهٔ تساوی جنسیتی(برابری میان زنان و مردان)و حذف موانع جنسیتی و همینطور با توجه به اقشار آسیب پذیر، از جمله معلولان. ۷. مؤسسه های آموزش عالی، از جمله دانشگاهها می بایست از سیاستگذاری برای در اختیار قرار دادن دادن فرصتهای منصفانه برای یادگیری با کیفیت مادام العمر حمایت کنند و این اقدامها را ترویج کنند.
۴-۴	۱. گردآوری و استفاده از شواهد در مورد مهارتهای مورد نیاز به منظور هدایت و جهت دهی به برنامه های توسعهٔ مهارت ها، کاهش نابرابری آموزشی و پاسخگویی به نیازهای در حال تغییر بازار کار و

	اجتماع، اقتصاد غیررسمی و توسعهٔ روستایی. ۲. درگیر نمودن شرکای اجتماعی در طراحی و اجرای برنامه های آموزشی و پرورشی جامع و مبتنی بر شواهد . تضمین اینکه برنامه های درسی و آموزشی در حوزهٔ آموزش فنّی و حرفه ای، کیفیت بالایی داشته باشند و مهارت های کارمحور و غیرشناختیِ قابل انتقال، از جمله مهارت های کارآفرینی، مهارت های پایه و مهارت در فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی را بدانند و رؤسا و نیروهای آموزشی در مؤسسه های آموزشی فنّی و حرفه ای، از جمله آموزگاران و شرکتها، شایستگی لازم برای این کار را داشته باشند و افرادی تأیید شده باشند. ۳. ترویج اشکال مختلف آموزش و یادگیری در محل کار و در کلاس درس هر جا که امکان آن وجود داشته باشد. ۴. تضمین به کارگیری نظامهای شفاف و مؤثر برای تضمین کیفیت در حوزهٔ آموزشهای فنّی و حرفه ای و ایجاد چارچوب هایی(برای سنجش)توانمندی ها. ۵. ترویج همکاریها در زمینهٔ ارتقای شفافیت در فعالیتها و به رسمیت شناسی بین کشوری توانایی های فنّی و حرفه ای افراد با هدف ارتقای کیفیت آموزشهای فنّی و حرفه ای و فراهم آوردن امکان جابجایی کارمندان و یادگیرندگان و تضمین هم سویی برنامه های آموزش فنّی و حرفه ای با تقاضاهای در حال تغییر بازار کار. ۶. ترویج روشهای یادگیری انعطاف پذیر هم در آموزش رسمی و هم در فضای آموزشی غیر رسمی . فراهم آوردن امکان اعتباربخشی به یادگیرندگان برای دستآوردهایشان در این حوزه ها و زمینه سازی برای انتقال آموخته هایشان .به رسمیت شناسی و اعتباربخشی به آموخته های پیشین و ایجاد برنامه های مناسب برای از میان بردن شکاف میان یادگیری به روشهای رسمی، غیررسمی و آزاد و ایجاد خدمات راهنمای مشاغل و ارائهٔ خدمات مشورتی.
۴-۵	۱. تضمین این مهم که سیاستگذاری های آموزشی و برنامه های مربوط به بخش آموزش و همینطور بودجه بندی آنها متضمن اصول عدم تبعیض و تساوی در آموزش باشند و به تدوین و اجرای راهبردهای فوری هدفمند برای اقشار طرد شده و آسیبپذیر کمک کنند .برای سنجش پیشرفت در تحقّق تساوی آموزشی باید شاخص هایی تدوین شوند. ۲. تضمین اینکه سیاستهای آموزشی، برنامه های بخشی و برنامه های تأمین بودجه با توجه به مواردی درخصوص ارزیابی مخاطرات، آمادگی برای رویارویی و رفع شرایط اضطراری در آموزش تدوین شده و دربرگیرندهٔ برنامه هایی مفید برای رفع نیازهای آموزشی کودکان، جوانان و بزرگسالان جنگ زده یا افرادی که در اثر بلایای طبیعی، ترک وطن و بیماری های واگیردار آسیب دیده اند و نیز افرادی که مجبور به ترک محل سکونت خود در داخل کشور شده اند و پناهندگان، باشند . حمایت از تدوین راهبردها و ایجاد سازوکارهای منطقه ای و بین منطقه ای که قادر به رفع نیازهای آموزشی افرادی که مجبور به ترک محل سکونت خود در داخل کشور شده اند و نیز پناهندگان الزامی است. ۳. شناسایی، پایش و بهبود دسترسی زنان و دختران به آموزش با کیفیت و همچنین، پایش و بهبود میزان مشارکت آموزشی، ارزیابی نتایج آموزشی و تکمیل دوره های آموزشی توسط زنان و دختران . در محیط هایی که پسران از آموزش محروم مانده اند، الزامی است که مسئولین را به سمت تمرکز بر اقدام های هدفمند با تأکید بر پسران سوق داد.

	۴. شناسایی موانعی که کودکان و جوانان آسیب پذیر را از دسترسی به برنامه های آموزش کیفی دور نگه می دارد و تصمیم گیری های مؤثر برای رفع آن موانع. ۵. حمایت از رویکردی جامع برای مقاوم سازی مدارس در مقابل تأثیرگذاری بلایای طبیعی، با توجه به شیوهٔ تأثیرگذاری بلایا یا دامنهٔ اثرآنها .از جمله روشهای این مقاوم سازی، می توان به تأمین امکانات ایمن تر برای مدارس، آموزش مدیریت بلایا در مدارس، مقاومت و کاهش مخاطرات، اشاره کرد. ۶. فراهم آوردن امکان آموزش از راه دور، آموزش فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به فنّاوری های مناسب و زیربناهای ضروری برای تسهیل ایجاد فضای یادگیری در منازل و در مناطق جنگی و مناطق دورافتاده، به ویژه برای دختران، زنان، پسران و جوانان آسیب پذیر و سایر گروه های به حاشیه رانده شده. ۷. تضمین بازبینی کتب و برنامه های درسی، بودجه و سیاستگذاری های آموزشی و همینطور آموزش معلمان و نظارت بر فعالیتهای آنان توسط دولت ها به نحوی که موارد یاد شده عاری از هرگونه کلیشهٔ جنسیتی باشند و در ترویج تساوی، عدم تبعیض، حقوق بشر و آموزش بین فرهنگی مؤثر واقع شوند. ۸. تضمین استفاده از منابع چندگانهٔ داده و اطلاعات، از جمله از نظام های اطلاعاتی مدیریت آموزش و مدارس و مطالعات پیمایشی انجام شده در مدارس و خانوارها، برای تسهیل پایشِ پدیدهٔ حذف اجتماعی در آموزش .نمونه ای از چگونگی دسترسی تصمیم گیران آموزشی به اطلاعاتی از این دست برای اقدام، پایگاهِ داده های جهانی در خصوص نبود تساوی در آموزش یا نابرابری آموزشی است.. ۹. گردآوری داده های کیفی بهتر در مورد کودکان معلول و کودکان دارای مشکلات جسمی و ارزیابی سطح آسیب دیدگی آنان .لازم است تا شاخصهای مرتبطی تدوین و در صورت موجود بودن، بهینه سازی شوند و باید از داده های به دست آمده به عنوان شواهدی که بتوان بر مبنای آنها برنامه ریزی و سیاستگذاری نمود، استفاده شود.
۴-۶	۱. ایجاد رویکردی بخشی و یا بین بخشی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی برای سوادآموزی و همچنین برای تأمین بودجه از طریق تقویت همکاری و هماهنگی میان وزارتخانه های مرتبط، از جمله وزارتخانه های آموزش، بهداشت، رفاه اجتماعی، کار، صنعت و کشاورزی و همینطور تقویت همکاری و هماهنگی میان جامعهٔ مدنی، بخش خصوصی و شرکای دوجانبه و چند جانبه، با حمایت عملی از تمرکززدایی. ۲. تضمین کیفیت بالای برنامه های سواد آموزی و حساب آموزی بر مبنای سازوکارهای ارزیابی ملّی و تضمین اینکه این برنامه ها در راستای نیازهای یادگیرندگان و با توجه به دانش و آموخته های پیشین آنها تهیه و تنظیم شده باشند .لازمهٔ تحقّق این مهم، بذل توجه ویژه به فرهنگ، زبان، روابط اجتماعی و سیاسی و فعالیتهای اقتصادی، با توجه خاص به زنان و دختران و گروههای آسیب پذیر است .ضمناً ضرورت دارد تا برنامه های یادشده با(برنامه های)مهارت آموزی و ارتقای مهارت ها برای معیشت و اشتغال(شایسته و)شرافتمندانه، به عنوان دو عنصر مهم یادگیری مادام العمر، ادغام شوند. ۳. افزایش تدریجی برنامه های مؤثر سوادآموزی و آموزش مهارت ها برای بزرگسالان و مشارکت دادن جامعهٔ مدنی در این حرکت، با توجه به تجارب غنی و اقدام های مؤثری که در این ارتباط انجام

	داده اند. ۴. ترویج کاربرد فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، به ویژه فنّاوری موبایل در برنامه های سوادآموزی و حساب آموزی. ۵. ایجاد ابزارها و چارچوبی برای ارزیابی میزان تبحر با توجه به نتایج یادگیری(سوادآموزان .)لازمهٔ این کار، ارائهٔ تعریفی درست از مفهوم تبحر در حوزه های مختلف است که از آن جمله اند :مهارت های کاری و مهارت در زندگی روزمره. ۶. ایجاد نظامی برای گردآوری، تحلیل و به اشتراک گذاری داده های مرتبط و به هنگام در مورد سطوح سوادآموزی و نیازهای سوادآموزی و حساب آموزی، بر حسب جنسیت و سایر شاخصهای به حاشیه رانده شدن.
۴-۷	۱. تدوین سیاست ها و برنامه هایی برای ترویج آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی و ادغام آنها در آموزشهای رسمی، غیر رسمی و آزاد .انجام این کار از طریق اصلاح نظام آموزشی، آموزش معلمان، اصلاح مواد درسی و حمایت های آموزشی امکان پذیر می شود .اجرای برنامهٔ اقدام جهانی آموزش برای توسعهٔ پایدار و موضوع هایی از قبیل حقوق بشر، تساوی جنسیتی، بهداشت، آموزش های جامع جنسی(تنظیم خانواده)، تغییر اقلیم، معیشت های پایدار و شهروندی مسئولانه و پویا نیز مشمول مورد یاد شده می شود .لازم است ذکر شود که در ادغام این موارد در برنامه های آموزشی کشورها، توجه به توانمندی ها و تجارب ملّی اهمیت زیادی دارد. ۲. ایجاد فرصت های یادگیری در طول عمر برای افراد، اعم از زن و مرد در هر گروه سنی برای کسب دانش، مهارت ها، ارزش ها و دیدگاه های لازم برای ساختن جوامعی سالم، صلح آمیز و پایدار. ۳. ایجاد و نشر اقدام های بهینه در زمینهٔ آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی در درون و مابین کشورها به منظور اجرای بهینهٔ برنامه های آموزشی و تقویت همکاری ها و تفاهم بین المللی. ۴. ترویج برنامه های مشارکتی برای یادگیرندگان و آموزگاران در رابطه با آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی به منظور تضمین مشارکت آنان در اجتماعات و جوامع. ۵. تضمین توجه آموزش به نقش کلیدی فرهنگ در تحقّق پایداری و نیز ارائهٔ آموزش با توجه به فرهنگ و شرایط ملّی کشورها و ارتقای آگاهی ها از میراث، بیان ها و تنوع فرهنگی، در عین احترام به حقوق بشر و رعایت آن. ۶. حمایت از ایجاد نظام های ارزیابی قوی برای آموزش توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی به منظور ارزیابی نتایج شناختی و اجتماعی -احساسی یادگیری با استفاده از ابزارهای موجود و ابزارهایی که در طول زمان درستی آنها اثبات شده است .در جریان این ارزیابی ها، ضرورت ایجاد ابزارهای جدید ارزیابی شناسایی می شود و(فعالیتهای)گسترهٔ وسیعی از کشورها نیز با توجه به فعالیت های مؤسسهٔ آمار یونسکو (UIS) و سایر همکاران آن، بررسی می شوند. ۷. ترویج رویکرد بین رشته ای و در صورت لزوم رویکرد چند ذی نفعی برای تضمین آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی در همهٔ سطوح و در همهٔ اشکال آموزش، از جمله در قالب آموزش حقوق بشر با هدف ترویج فرهنگ صلح و نبود خشونت.
۴-الف	۱. تدوین و اجرایی کردن سیاست های جامع، چندوجهی و منسجم جنسیت محوری که نیازهای معلولان را هم مد نظر قرار می دهند و ترویج هنجارها و نظام هایی برای تضمین امنیت مدارس و به

	دور ماندن آنها از خشونت. ۲. سیاست گذاری و تدوین راهبردهایی برای حفاظت از یادگیرندگان، معلمان و پرسنل آموزشی از خشونت در چارچوب ایجاد مدارس عاری از خشونت و اتخاذ رویکردهای مناسب در مناطقی که درگیر جنگ مسلحانه اند، متعهد شدن به حقوق بین المللِ بشردوستانه و اجرای آن به عنوان ابزاری برای حفاظت از مدارس به عنوان مکان های متعلق به جامعهٔ مدنی و ترویج پاسخگویی در قبال خشونت در اجرای آموزش ۲۰۳۰. ۳. تضمین اینکه همهٔ مؤسسه های آموزشی امن باشند و آب، برق، سرویس های بهداشتی سالم و مستقل برای دختران و پسران داشته باشند که در دسترس، کافی و ایمن باشند .کلاس های درس ایمن و کافی باشند و مدارس مجهز به مواد آموزشی و فنّاوری های مناسب باشند. ۴. تضمین اختصاص منصفانهٔ منابع در میان مدارس محروم از نظر اجتماعی -اقتصادی و مدارس غیر محروم و همینطور در میان مؤسسه های آموزشی. ۵. افزایش دسترسی به فضاهای یادگیری غیررسمی و فضاهای یادگیری برای آموزش بزرگسالان و فراهم آوردن امکانات لازم برای دسترسی به فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی به عنوان ابزارهایی مهم در یادگیری مادام العمر.
۴-ب	۱. تضمین اینکه سازوکارها، برنامه ها و سیاست های وضع شده در حوزهٔ برنامه های بورسیهٔ بین المللی در راستای اولویت ها، برنامه ها و شرایط ملّی کشورها باشند و بر تقویت منابع انسانی در حوزه هایی که بیش از همه در آنها احساس نیاز می شود، متمرکز شده باشند. ۲. جهت دهی همهٔ فرصت های ارائهٔ بورسیه به سوی زنان و مردان جوان محروم .تضمین اینکه امکان اخذ بورسیه برای جوانان محروم به روشنی ترویج شود تا به این وسیله امکان تصمیم گیری های آگاهانه برای جوانان فراهم شود و حقوق و جایگاه قانونی آنها حفظ شود. ۳. تعریف و تدوین برنامه های مشترک میان دانشگاه های کشورهای مبدأ و کشورهای محل تحصیل دانشجویان به عنوان ابزاری برای ایجاد انگیزه در دانشجویان برای بازگشت آنها به کشورهای مبدأ خود .همچنین، ایجاد سازوکارهایی برای ممانعت از فرار مغزها، مهاجرت افراد بسیار تحصیل کرده و ترویج جذب مغزها. ۴. ایجاد برنامه های ارائهٔ بورسیه در کشور مبدأ دانشجویان، با هدف افزایش تعداد و انواع افراد ذینفع در کشور مبدأ و همینطور در بازار کار ملّی /محلی.
۴-پ	۱. تدوین راهبردهای جنسیت محور برای جذب و جلب با انگیزه ترین افراد خواهان و علاقمند به حرفهٔ معلمی و تضمین انتقال معلمان به مناطقی که به وجودشان نیاز بیشتری است .لازمهٔ این کار، سیاستگذاری و وضع قوانینی است که حرفهٔ معلمی را برای نیروهای انسانی موجود و آینده جذاب کند .این کار از طریق بهبود شرایط کاری، تضمین بهره مندی معلمان از بیمه های اجتماعی و تضمین اینکه حقوق معلمان و افراد شاغل در حرفه های مرتبط با آموزش، حداقل با حقوق های پرداختی در سایر حرفه های مرتبط با معلمی که نیازمند توانمندی های یکسان یا مشابه هستند، قابل قیاس باشد. ۲. بازبینی، واکاوی و بهینه سازی کیفیت آموزش معلمان(پیش از اشتغال به کار و یا در حین کار)و فراهم آوردن فرصت بهره مندی از آموزش های با کیفیت پیش از اشتغال به کار برای همهٔ معلمان و کمک به توسعهٔ مداوم حرفه ای آنان و تقویت فعالیت های حمایتی از معلمان.

	۳. ایجاد چارچوبی برای(ارزیابی)توانمندی های معلمان، استادان تربیت معلم و ناظران و افرادی که مسئول بازرسی فعالیت های معلمان هستند. ۴. سیاست گذاری های جامع، منصفانه و جنسیت محور برای مدیریت معلمان و اجرای آن سیاست ها در حوزه های مختلف مرتبط با استخدام، آموزش، توزیع معلمان، میزان حقوق دریافتی، توسعهٔ حرفه ای وارتقای شرایط کاری آنان؛ ضمن بهینه سازی جایگاه معلمان و آموزگاران و ارتقای کیفیت آموزش. ۵. آموزش مهارت های کافی فنّی به معلمان به منظور توانمند ساختن آنان در کاربرد فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی و شبکه های اجتماعی .آموزش سواد اطلاعاتی به آنان و مهارتهای نقد و واکاوی منابع مورد استفاده برای تدریس و نیز نحوهٔ برآوردن نیازهای کودکان استثنایی(کودکان دارای نیازهای ویژه)و رویارویی با چالش های ناشی از داشتن شاگردان استثنایی در کلاس درس. ۶. ایجاد و اجرای نظام های مؤثر برای دریافت و دسترسی به اطلاعات، به منظور حمایت از روشهای خوب تدریس و نیز توسعهٔ حرفه ای معلمان و حصول اطمینان از تأثیرگذاری مثبت آموزش بر فعالیت معلمان. ۷. تقویت مدیران مدراس برای بهبود آموزش و یادگیری. ۸. ایجاد یا تقویت سازوکارهایی برای گفت وگوی اجتماعی نهادینه شده با معلمان و سازمان های نمایندهٔ معلمان، به منظور تضمین مشارکت کامل آنان در توسعه، اجرا، پایش و ارزیابی سیاست های آموزشی.

برای تسهیل تدوین برنامه عمل و تعیین شاخص‌های مورد استفاده در فرآیند نظارت و ارزیابی برنامه، اصلی‌ترین مولفه‌های اهداف هفت‌گانه و ابزار اجرایی سه گانه و نیز، مولفه‌های راهبردهای اساسی برنامه آموزش ۲۰۳۰ احصاء شده‌اند که در جدول (۳) ارائه می‌گردد:

جدول (۳) مولفه‌های اصلی «اهداف» و «راهبردهای ملی» جهت تسهیل هدف‌گذاری در سند ملی برنامه

هدف	مولفه‌های هدف	مولفه‌های راهبردهای اساسی
۴-۱	- رایگان بودن آموزش - در دسترس بودن آموزش - اتمام سه دوره تحصیلی (ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم) با تاکید بر ۹ سال آموزش اجباری (متشکل از آموزش ابتدایی و متوسطه اول) - برابری جنسیتی - کیفیت آموزش - پیامد آموزش (یادگیری موثر)	- وضع قوانین و سیاست‌گذاری برای ارتقاء دسترسی و مشارکت در آموزش فراگیر، رایگان و برابر از طریق توسعه روش‌های نوین آموزشی و استفاده از شیوه های انعطاف پذیر و معادل‌سازی شده - افزایش سهم هزینه‌های آموزش از بودجه عمومی دولت و GDP - اثربخش کردن نتایج یادگیری از طریق ارتقاء کیفیت محتوا و برنامه‌های درسی - بهبود مدیریت آموزشگاهی و جلب مشارکت

		جوامع محلی در اداره مدارس - هدفمندی در توزیع منابع مالی آموزش - تقویت آموزش در مناطق دو زبانه و چند فرهنگی - اصلاح روش‌های ارزیابی و امتحانات
۴-۲	- برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی - آموزش پیش از دبستان - در دسترس بودن آموزش - برابری جنسیتی - کیفیت - پیامد (ایجاد آمادگی جهت ورود به دبستان)	- سیاست‌گذاری برای انسجام برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی به منظور تسهیل دسترسی و ارتقاء کیفیت برنامه‌ها - وضع قوانین لازم برای اجباری کردن دوره یک ساله پیش دبستانی در سال ما قبل پایه اول ابتدایی - یکپارچه کردن سیاستها و برنامه‌های بهداشت، تغذیه، آموزش و حفاظت اجتماعی و حقوقی از کودکان در برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی - آموزش کارکنان و مربیان فعال در حوزه برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی - تسهیل مراقبت‌های زودهنگام و به موقع برای کودکان معلول، آسیب پذیر و در معرض خطر
۴-۳	- آموزش فنی، حرفه‌ای و مهارتی (رسمی/غیر رسمی/ساختار نایافته) - آموزش عالی (کلاسیک و نوین) - آموزش بزرگسالان (رسمی/غیر رسمی/ساختار نایافته) - دسترسی به خدمات آموزشی - مشارکت مبتنی بر جنسیت/منطقه/گروههای اقتصادی - اقتصادی و مقرون به صرفه بودن خدمات آموزشی - کیفیت آموزش و خدمات آموزش	- تقویت و ارتقاء سیاست‌گذاری برای فعالیت‌های بین بخشی و تقسیم کار شده در ارائه خدمات آموزش فنی و حرفه‌ای، عالی و آموزش بزرگسالان متناسب با شرایط حضور موثر در جامعه و ارتقاء مهارت‌های شغلی - اعتبارسنجی واحدهای ارائه دهنده خدمات آموزش عالی برای استفاده موثر از ظرفیت‌های موجود - توسعه آموزش‌های از راه دور، مجازی و اینترنتی - توسعه پژوهش در آموزش عالی - تقویت همکاری‌های علمی بین‌المللی و به رسمیت شناختن مدارک دانشگاهی کشورهای دیگر - توسعه فرصت‌های آموزشی برای بزرگسالان از طریق ترویج آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، عالی و

		آموزش غیر رسمی/ساختار نایافته به منظور توانمندسازی بزرگسالان
۴-۴	- مهارتهای شناختی و غیرشناختی مرتبط با یافتن شغل و ارتقاء بهره‌وری شغلی - مشارکت مبتنی بر جنسیت/منطقه/گروههای اقتصادی	- گردآوری و به روز رسانی مهارت‌های مورد نیاز بازار کار، جامعه و اقتصاد در جوامع شهری و روستایی - استفاده از توان و ظرفیت شرکای اجتماعی و جوامع محلی در ارتقاء کیفیت مهارت‌های مورد نیاز - توسعه فرصت‌های آموزشی و تعمیم آن به جامعه (عدم محدودن شدن به فضای موسسه آموزشی و کلاس) - ارتقاء کیفیت آموزش‌های فنی و حرفه ای - توسعه مبادلات بین المللی و بین کشوری در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و به رسمیت شناختن صلاحیت‌های حرفه ای - انعطاف‌پذیر کردن آموزش‌های رسمی و غیر رسمی فنی و حرفه‌ای
۴-۵	- ارتقاء وضعیت آموزشی معلولین و گروههای نیازمند حمایت -کاهش نابرابری جنسیتی/مکانی/منطقه‌ای/فرهنگی	- تضمین عدم سوءگیری در وضع قوانین، سیاست‌گذاری، بودجه‌بندی و توسعه فرصت‌های آموزشی - بهبود شرایط آموزشی برای آسیب‌دیدگان از جنگ، بلایای طبیعی، مهاجرت اجباری و حاشیه‌نشینی برای بازگرداندن آنها به شرایط عادی زندگی - زمینه‌سازی برای تسهیل دسترسی زنان و دختران به فرصت‌های آموزشی - سیاست‌گذاری برای مقاوم سازی و ایمن سازی مدارس و آموزش مدیریت بحران به کارکنان و دانش آموزان - توسعه زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های آموزش از راه دور برای شرایط پس از بحران - اصلاح برنامه‌ها و محتوای دروس به منظور رفع تبعیض، کلیشه‌های جنسیتی و قومیتی - سیاست‌گذاری برای رفع پدیده «حذف اجتماعی» در آموزش

		- بهبود شرایط آموزش معلولان
۴-۶	- در دسترس بودن برنامه‌ها - هدف‌محور بودن برنامه‌ها - مشارکت مبتنی بر جنسیت/منطقه/گروههای اقتصادی ـ اجتماعی	- بین‌بخشی و مشارکتی کردن برنامه‌های سوادآموزی - تدوین سازوکارهای ارزیابی ملی سواد به منظور ارتقاء کیفیت سوادآموزی - ارتقاء اثربخشی و برقراری پیوند مهارت سواد با دنیای واقعی از طرق مختلف با تاکید بر جلب مشارکت جامعه مدنی - ترویج کاربرد فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی (به ویژه موبایل) در سوادآموزی - تدوین استانداردهای ملی سنجش مهارت های ناشی از سواد - استقرار سامانه ثبت اطلاعات سطوح سواد و نیازهای هر سطح برای برنامه ریزی و اجرای برنامه‌های سوادآموزی
۴-۷	- بهبود و ارتقاء محتوای آموزش (برنامه‌ها و کتابهای درسی) - هدفمند کردن فعالیتهای کمک آموزشی و فوق برنامه	- سیاست‌گذاری برای ترویج آموزش توسعه پایدار و مفاهیم مرتبط با آن به شیوه‌های مختلف - ترویج فرصت‌های آموزش مادام‌العمر برای دستیابی به شیوه زندگی سالم و توام با صلح - تقویت آموزش‌های مربوط به شهروند جهانی به منظور ارتقاء مشارکت اجتماعی شهروندان - ارتقاء آموزش تنوع فرهنگی و انتقال مفاهیم آن به یادگیرندگان - تدوین نظام ملی ارزیابی نتایج یادگیری آموزش توسعه پایدار
۴-الف	- ارتقاء زیرساختهای اساسی مدارس (آب، برق و امکانات بهداشتی) - توسعه استفاده از فناوری ICT با هدف بهبود کیفیت آموزش - تبدیل مدارس به مدارس ایمن و عاری از خشونت	- عاری سازی فضای مدارس از خشونت و تجاوز - منسجم کردن تسهیلات مدارس برای خدمت رسانی مطلوب به معلولین - تضمین دسترسی به زیرساخت‌های اساسی در مدرسه (آب، برق و امکانات بهداشتی) - هدفمندی در توزیع امکانات و منابع آموزشی

		- تضمین ارتقاء دسترسی به فضاهای آموزش غیر رسمی و آموزش بزرگسالان
۴-ب	- اعطای بورس‌های تحصیلی در رشته‌ها و حوزه‌های اولویت‌دار توسعه	- جهت‌دهی و هدفمندی در اعطای بورسهای تحصیلی - ایجاد انگیزه در دانشجویان بورس گیرنده برای بازگشت به کشور خود از طریق همکاری مشترک علمی با دانشگاههای کشور مبدا - افزایش بورس های تحصیلی در کشور مبدا
۴-پ	- تربیت و آموزش معلمان واجد شرایط تدریس - ارتقاء استانداردهای ملی تدریس بر اساس نیازهای توسعه‌ای - برابری جنسیتی و منطقه‌ای در دسترسی به معلمان واجد صلاحیت/آموزش دیده	- سیاست‌گذاری برای جذب اصلح (به‌گزینی) در برنامه‌های تربیت معلم و ورود به حرفه معلمی - بهینه‌سازی و ارتقاء کیفیت آموزش معلمان - تدوین معیار برای ارزیابی صلاحیت استادان و ناظران مراکز آموزش و تربیت معلم - استقرار نظام جامع مدیریت معلمان - تدوین نظام صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان متناسب با نیازهای روز علمی و آموزشی - حمایت از الگوهای برتر تدریس - تقویت مدیران مدراس برای بهبود آموزش و یادگیری - ایجاد یا تقویت سازوکارهایی برای گفت وگوی اجتماعی نهادینه شده با معلمان و سازمان های معلمان برای جلب مشارکت موثر آنان

دکتر علی اللهیار ترکمن

تحلیل اسناد بالادستی و پیوند آن با برنامه آموزش ۲۰۳۰

مقدمه و چارچوب نظری :

در مکتب اسلام نقش قانون صحیح و مبتنی بر اصول انسانی که نشان دهنده راه تعالی وکمال انسان بواسطه آموزش وپرورش و در جهت برقراری نظم وعدالت باشد ؛ مورد تاکید فراوان قرار گرفته است . همچنین اهمیت وضع و عمل به قانون در دنیای معاصر به عنوان پیوند دهنده لایه های گوناگون جامعه وسازمان و تنظیم کننده رفتار اعضای آن و وجه ممیز تفکیک یک جامعه مدنی از غیر مدنی ویک سازمان هدفمند از یک کلنی ؛ که متضمن دستیابی به آرمانهای بشری برای حفظ ؛ دوام و بقا جوامع باشد ؛ بوده و هست.

قوانین جمهوری اسلامی که ملهم از مبانی دین مبین اسلام می باشد علاوه بر به کارگیری ضوابط اعتباری ؛ وضعی و قراردادی بر یک ارتباط نفس الامری نیز تاکید داردکه ارتباط عمیق تری را نه تنها میان امور قراردادی استحکام می بخشد ؛ دلالتهایی نیز بر پیوند میان امور مادی و معنوی والهی دارد.

دیدگاههای بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی و همچنین مقام معظم رهبری تاکید بر مشی و روش سیره نبوی و ائمه اطهار در اقامه عدالت و عمل دقیق به قوانین دارد.

شورای عالی آموزش وپرورش بر اساس قانون مجلس شورای اسلامی (مورخ ۱۳۸۱/۷/۲۹) مرجع سیاست گذاری آموزش وپرورش عمومی و متوسطه شناخته شده و در چارچوب سیاستهای کلی نظام و قوانین موضوعه وظیفه دارد خط مشی های آموزشی و بسترهای قانونی اجرای سیاستها را با تصویب قوانینی که تسهیل کننده و تقویت کننده تحقق اهداف آموزشی و تربیتی باشد را هم پای سایر عوامل ؛ با درک شرایط و نیازهای زمان والتزام به اصول و مبانی تربیتی ؛ انعطاف پذیری وتحول آفرینی که باید روز آمد شوند را پس اخذ نظرات کارشناسی در جلسات شورای عالی به تایید و تصویب برساند.

تعهدات و اقدامات ایران در تدوین سند ملی آموزش تا حدود زیادی در بردارنده راهبردهای موفقیت آمیز وحذف عوامل بازدارنده در جهت توسعه و ترویج آموزش و برابر سازی فرصتهای آموزشی وآموزش حرفه ای برای دختران وپسران وفراهم کننده زمینه اشتغال برای جوانان وبزرگسالان بوده است. در حال حاضر نیز علاوه بر تعهدات کشورنسبت به برنامه های بین المللی ؛ مسئولان نظام ؛ خود نیز در تدوین اسناد فرادستی مانند نقشه جامع علمی کشور و سند تحول بنیادین آموزش وپرورش و سیاستهای ابلاغی مقام معظم رهبری و برنامه های توسعه و... ؛ اولویت بخشیدن به تلاشهای علمی و عملی در راستای بهبود شرایط آموزشی را مورد توجه قرار داده اند.

تحلیل وضع موجود سیاستها ؛ قوانین وآیین نامه ها در راستای برنامه آموزش ملی۲۰۳۰ :

هدف ۱-۴- تا سال ۲۰۳۰ همه دختران وپسران به آموزش آزاد ؛ برابر وبا کیفیت که منجر به نتایج یادگیری مرتبط وموثر شود؛ دست یابند

و۲ -۴- تا سال ۲۰۳۰ همه دختران وپسران به آموزش با کیفیت ما قبل دبستان ومراقبت اوان کودکی دست یابند

(یک سال آموزش پیش دبستان رایگان واجباری)

الف) اسناد و مراجع فرادستی

اصل سی ام قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دولت را موظف نموده است وسایل آموزش وپرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سر حد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد. در این اصل سن شروع آموزش رسمی ویا مقطع تحصیلی مورد نظر مشخص نگردیده است.

نقشه جامع علمی کشور که به منظور ایجاد زیرساختهای پیشرفت کشور وابراز جدی رقابت در عرصه های مختلف بین المللی تهیه گردیده است در راهبردهای کلان شماره ۱و۶ و۷ و۸ و۱۲ به زیرساختهای لازم برنامه ملی آموزش خصوصا هدف ۷- ۴آن اشاراتی دارد.

در سیاستهای ابلاغی برنامه ششم توسعه "بخش امور علم ؛ فناوری ونوآوری "بند ۷۵ آن تصریح بر اجرای سند تحول بنیادین آموزش وپرورش وتاکید بر دوران تحصیلی کودکی ونوجوانی دارد که هدف ۱-۴ و۲-۴ برنامه ملی آموزش را پوشش می دهد.

در بند ۲ سیاستهای کلی ایجاد تحول ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری بر جایگاه آموزش وپرورش به عنوان نهاد عهده دار اجرای سیاستهای مصوب وهدایت ونظارت بر آن (از مهد کودک وپیش دبستانی تا دانشگاه)به عنوان امر حاکمیتی با همکاری دستگاهها تصریح دارد که پوشش دهنده هدف ۲-۴ می باشد.

راهکار ۱-۵ سند تحول بنیادین آموزش وپرورش[۲] تعمیم دوره پیش دبستانی در مناطق محروم ونیازمند در حد امکان با مشارکت بخش غیر دولتی و راهکار ۲-۵ آن با تصریح برنامه ریزی وتمهید مقدمات برای پوشش کامل دوره آموزش عمومی وبرخوردار از کیفیت مناسب در مناطق کشور پوشش دهنده ی اهداف ۱-۴ و۲-۴ برنامه ملی آموزش می باشد.

به استناد سند ملی رشد وتکامل همه جانبه اوان کودکی در دبیرخانه ملی سلامت و امنیت غذایی که با حضور وزرای آموزش وپرورش ؛ کار ؛ رفاه وتامین اجتماعی و بهداشت ؛ درمان وآموزش پزشکی به تصویب رسیده است ؛ برنامه جامع عملیاتی آن توسط نمایندگان وزارتخانه های یاد شده در دبیرخانه ملی رشد و تکامل اوان کودکی تدوین و به دستگاههای ذیربط ارسال شده است و هم اکنون در حال بازنگری می باشد . پایان عملیاتی نمودن برنامه سال ۲۰۱۷ خواهد بود.

[۲] در جلسه شماره ۶۷۹ مورخه ۹۰/۷/۵ در شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسیده است.

ب) مصوبات شورای عالی آموزش وپرورش

در ماده واحده مربوط به مصوبه ایجاد انعطاف در برنامه هاجهت افزایش پوشش تحصیلی جلسه ۶۴۵ مورخه ۱۲/۲۶ ۷۸ تاکید شده جهت افزایش تعداد دانش آموزان دوره های تحصیلی حداکثر انعطاف در برنامه های آموزشی ودرسی ایجاد شود

و در ماده ۲ اساسنامه مدارس شبانه روزی جلسه شماره ۶۳۴ مورخه ۱۹/ ۷۸/۱ تصریح شده علاوه بر اهداف عمومی آموزش وپرورش ؛ افزایش پوشش تحصیلی دانش آموزان روستایی ؛ عشایری ومناطق محروم وجلوگیری از هدر رفتن استعدادها وتوانایی های سرمایه های کشور با اجرای این اساسنامه محقق شود.

وهدف از آیین نامه مربوط به کلاسهای چند پایه که در جلسه ۸۹۵ مورخ ۹۳/۲/۲۹ تصویب شده است گسترش پوشش تحصیلی می باشد. شیوه نامه اجرایی این آیین نامه تهیه و به ذیربطان ابلاغ شده است.

در ماده ۱ آیین نامه اجرایی تبصره ۲ از ماده ۴ اساسنامه نهضت سواد آموزی (مصوب کمیسیون معین) نهضت سواد آموزی در هر سال تحصیلی در روستاها ومناطق عشایری می تواند برای کودکان لازم التعلیم کلاس تشکیل دهد که فهرست اسامی آن ها از طریق ادارات آموزش وپرورش به نهضت سواد آموزی اعلام شده باشد ؛ آورده شده است که هدف از آن افزایش پوشش تحصیلی می باشد.

همچنین آیین نامه اجرایی مدارس مصوب جلسه ۶۵۲ مورخ ۷۹/۵/۲۰ با انعطاف در شرایط سنی دانش آموزان که حداقل سن ورود به پایه اول ابتدایی را ۶ سال تمام وحداکثر سن ثبت نام در پایه اول در مناطق شهری ۱۰ سال ودر مناطق روستایی وعشایری ۱۲ سال وحداکثر سن ثبت نام در دوره ابتدایی در مناطق شهری ۱۵ سال تمام ودر مناطق روستایی وعشایری ۱۷ سال تمام است که در راستای افزایش جذب و افزایش پوشش تحصیلی می باشد.

درتعریف دوره پیش دبستانی که در اساسنامه دوره پیش دبستانی جلسه ۶۹۹ مورخ ۸۲/۱۱/۲۸ آورده شده است تصریح شده دوره پیش دبستانی به دوره ای اطلاق می شود که کودکان گروه سنی ۴تا ۶ سال را تحت پوشش برنامه های تربیتی قرار می دهدودر تبصره ذیل آن اشاره شده است در صورت تامین امکانات مورد نیاز ؛ اجرای دوره مذکور به صورت یکساله نیز بلامانع است ودر ماده ۴ همین اساسنامه نحوه تشکیل به دو شکل دولتی با مشارکت مردم وغیر دولتی بر اساس قوانین مربوط عنوان شده است. که مجموع مصوبات پوشش دهنده اهداف ۱-۴ و ۲-۴ برنامه ملی آموزش می باشد.

لازم به ذکر است مصوبه ۴۲۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز کلیه اختیارات را به شورای عالی آموزش وپروش تفویض کرده است.

در اهداف مربوط به مصوبه گروههای آموزشی جلسه ۹۱۴ مورخ ۹۴/۴/۲۹ عنوان شده به منظور ارتقای کیفیت آموزش وپرورش ودر ماده ۲ آیین نامه تصریح شده به منظور ارتقای نقش معلمان در طراحی ؛ تدوین ؛ اجرا نظارت وارزشیابی برنامه های درسی وافزایش ارتباط وتعامل اثربخش میان معلمان وبرنامه ریزان این گروه ها تشکیل می شوند که هدف نهایی واساسی آن کیفیت بخشی به آموزش است.

از سوی دیگر به منظور توانمند سازی نیروی انسانی کارکنان دولت **بر اساس ماده ۳ آیین نامه اجرایی فصل نهم قانون مدیریت خدمات کشوری وبخشنامه ۲۰۰/۹۰/۳۱۱۴۶مورخ ۹۰/۱۲/۴ معاونت توسعه مدیریت وسرمایه انسانی رییس جمهور** ؛ موظف به گذراندن ۴۰ ساعت دوره آموزش ضمن خدمت در سال می باشندکه از اهداف اساسی آن به روز آوری دانش ؛ آگاهی واطلاعات جهت ارائه آموزش با کیفیت می باشد.

۴-۳- تضمین دسترسی برابر همه زنان ومردان به آموزش فنی وحرفه ای وآموزش عالی با کیفیت وبرابر

۴-۴-افزایش تعداد جوانان وبزرگسالان با مهارتهای مرتبط (مهارتهای فنی وحرفه ای برای اشتغال وکار آفرینی

۴-۵-تضمین دسترسی برابر دختران وپسران ؛ زنان ومردان به همه سطح آموزش وآموزش حرفه ای خصوصا برای افراد آسیب پذیر از جمله معلولین ؛ بومیان وکودکان تا سال ۲۰۳۰

الف) اسناد و مراجع فرادستی

قانون تشکیل سازمان استثنایی مشتمل بر ماده واحده و شش تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست ویکم آذر ماه یک هزار و سیصد و شصت و نه مجلس‌شورای اسلامی با توجه به اهمیت و ویژگی‌های توانبخشی تعلیم و تربیت کودکان ودانش آموزان استثنایی اعم از نابینایان ؛ نیمه بینایان ؛ ناشنوایان ؛ نیمه شنوایان ؛ عقب ماندگان ذهنی وناسازگاران عاطفی ؛ معلولین حسی حرکتی وچند معلولیتی به تصویب رسیده است. در این قانون کلیه امور مربوط به این کودکان از جمله حرفه آموزی تصریح شده است.

در بند ۲ اصل چهل و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسائل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کار هستند ولی وسائل کار ندارند ودر بند ۷ استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور تصریح شده است .

در راهبردهای کلان نقشه جامع علمی کشور بویژه راهبرد کلان ۸ بر تربیت وتوانمند سازی سرمایه انسانی با تاکید بر پرورش انسانهای متقی وکار آفرین وخود باور وخلاق ؛ نواور وتوانا در تولید علم وفناوری ونوآوری و در راهبرد کلان ۱۲ بر جهت دهی به چرخه علم و فناوری و نوآوری برای ایفای نقش موثرتر در حوزه فنی و مهندسی تاکید شده است.

در سیاستهای ابلاغی برنامه ششم توسعه بند ۷۶ بر افزایش سهم آموزش های مهارتی در نظام آموزشی کشور ودر بند ۷۸ بر تنظیم رابطه متقابل اشتغال ومتناسب سازی سطوح ورشته های تحصیلی با نقشه جامع علمی کشور ونیازهای تولید واشتغال که هدف ۳-۴ و۴-۴ و۵-۴ برنامه ملی آموزش را در بر می گیرد تاکید شده است.

برخی از شرح وظایف کلی وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

برنامه ریزی و نظارت بر اجرای قوانین کار ، تعاون و ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی و سایر قوانین و مقررات ذی ربط

و بند ۴-۸ سیاستهای کلی ایجاد تحول در نظام آموزش وپرورش بر تقویت آموزش های فنی وحرفه ای تاکید دارد که پوشش دهنده اهداف فوق الذکر است.

در راهکار ۵-۶ سند تحول بنیادین بر تنظیم واجرای برنامه جامع کار آفرینی و مهارت آموزی برای تمام دوره های تحصیلی به ویژه دانش آموزان دوره متوسطه تا پایان برنامه پنجم توسعه در برنامه درسی وآموزشی تاکید شده است.

در مصوبات جلسات مورخه های ۸۰/۵/۲۳ و ۸۱/۱۲/۲۰ و ۸۲/۷/۱۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی سیاستها ؛ حدود وظایف ونحوه فعالیت مراکز مجری آموزشهای آزاد کشور

ودر مصوبات جلسه مورخ ۷۱/۷/۱۴ شورای عالی انقلاب فرهنگی تاسیس دانشکده فنی وحرفه ای به منظور توسعه مهارت آموزی وآموزش عالی حرفه ای تصویب شده است.

ب) مصوبات شورای عالی آموزش وپرورش

با تصویب برنامه درسی ملی که در عین حال یکی از زیرنظام های سند تحول بنیادین نیز می باشد درس کار و فناوری و تفکر و پژوهش به برنامه درسی پایه ششم ابتدایی اضافه شده است که زمینه و زیرساخت تحقق اهداف ۳-۴ و۴-۴ و۵-۴ را فراهم می آورد

وبه استناد ماده واحده مصوبه جلسه ۸۵۲ مورخ ۹۰/۱۰/۱ اهداف برنامه درسی وجدول درسی پایه ششم ابتدایی به شرح ذیل تعیین شده است: تربیت عقلانی و تقویت تفکر و تعقل و آشنایی با آداب ومهارتهای زندگی و به کارگیری آنها و آشنایی با تاثیر کار و تلاش در پیشرفت کشور ؛ مشاغل وفرایندهای اقتصادی در محیط زندگی عنوان شده است که اهداف فوق الذکر را پوشش می دهد.

سیاستگذاری و برنامه ریزی به منظور تنظیم روابط کار ، بررسی و رفع مسایل و مشکلات جامعه کارگری ، تنظیم روابط کارگری و کارفرمایی با بهره گیری از ساز و کارهای سه جانبه گرایی در راستای سیاست حفظ و صیانت از نیروی کار

سیاستگذاری و برنامه ریزی به منظور تعمیم و گسترش نهادهای مدنی و تشکلها در حوزه تعاون ، کار و رفاه اجتماعی تنظیم مقررات و ضوابط ، معیارها و توصیه نامه های ایمنی و استانداردهای کار و تعیین حداقل دستمزد سالیانه کارگران در شورای عالی کار

سیاستگذاری ، برنامه ریزی و اداره امور مربوط به مجامع و شوراهای عالی در حوزه تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

تعیین سیاستها و راهبردهای اشتغال و برنامه ریزی مربوط به آن در چهارچوب برنامه ها و سیاستهای کلان دولت

نظارت بر اشتغال ، سرمایه گذاری و بیمه های اجتماعی اتباع خارجی

تهیه لوایح قانونی ، آئین نامه ها ، دستورالعمل ها و اساسنامه های معطوف به حوزه های تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

تهیه و تنظیم طرح های بنیادین در راستای تحقق اهداف مندرج در اصول ۲۱ ، ۲۹ ، ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی

۳

ماده ۲ آیین نامه آموزشی دوره متوسطه حرفه ای خاص دانش آموزان با نیازهای ویژه مصوبه جلسه ۷۵۳مورخ ۸۶/۷/۳ بر افزایش مهارتهای زندگی ؛ دستیابی به خود کفایی فردی ؛ اجتماعی واقتصادی دانش آموزان وارتقا انگیزه کار وفعالیت وکسب مهارتهای شغلی دانش آموزان با تاکید بر توانبخشی حرفه ای تاکید دارد که هدف ۵-۴ را پوشش می دهد.

همچنین ماده ۲ آیین نامه آموزش وپرورش تلفیقی – فراگیر کودکان ودانش آموزان با نیازهای ویژه بر گسترش عدالت آموزشی وتامین فرصتها وامکانات مناسب پرورشی وآموزشی برای دانش آموزان با نیازهای ویژه به منظور نیل آنان به کفایتهای فردی واجتماعی هدف ۵-۴ برنامه ملی آموزش را در بر می گیرد.

۴-۶- تا سال ۲۰۳۰ همه جوانان وبزرگسالان ؛ همه زنان ومردان به سواد آموزی ومهارتهای شمارش دست یابند.

الف) اسناد ومراجع فرادستی

اساسنامه تشکیل سازمان نهضت سواد آموزی مشتمل بر هشت ماده و شش تبصره در جلسه روز پنجشنبه ۱۳۶۳/۳/۳ مجلس شورای اسلامی به منظور ریشه کن ساختن بی سوادی به تصویب شورای اسلامی رسیده است.

در تاریخ ۱۳۶۶/۱۲/۴ طرح اجرایی سواد آموزی ودر تاریخ ۸۵/۹/۲۱ سیاستهای سواد آموزی ودر جلسه ۸۳۳ مورخه ۱۱/۱۹ ۸۹ ساختار آموزشی مرحله اول آموزش بزرگسالان (نهضت سواد آموزی) به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی رسیده است .

ب) مصوبات شورای عالی آموزش وپرورش

به استناد ابلاغ شماره ۱۲۰/۳۹۲۳ مورخ ۷۹/۱۲/۱۲ شاخص های سواد آموزی به منظور روشن نمودن وضعیت بی سوادی یا کم سوادی ومشخص نمودن ظرفیت های موجود و انجام برنامه ریزی های مطمئن وموثر به تصویب رسیده است.

مصوبه جلسه ۸۳۳مورخ ۸۹/۱۱/۱۹ در خصوص ساختار آموزشی مرحله اول آموزش بزرگسالان (نهضت سواد آموزی) **در ماده ۱ تعاریف ودر ماده ۲ مراحل آموزش وپرورش بزرگسالان ودر ماده ۱۱ مواد درسی وزمان آموزش دوره انتقال آورده شده است.**

۴-۷- تضمین اینکه همه یادگیرندگان دانش ومهارتهای مورد نیاز برای توسعه پایدار را تا سال ۲۰۳۰ کسب کنند.

الف) اسناد ومراجع فرادستی

تهیه و تصویب سند چشم انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران در مجمع تشخیص مصلحت نظام ؛ تهیه نقشه جامع علمی کشور در وزارت علوم ؛ تحقیقات و فناوری و مصوبه جلسه ۵۹ مورخه ۶۴/۱۲/۱۳ جهت تشکیل شورای تغییر بنیادی نظام

آموزش وپرورش وتصویب سند تحول بنیادین آموزش وپرورش در جلسه شماره ۶۷۹ مورخه ۹۰/۷/۵ در شورای عالی انقلاب فرهنگی در راستای تضمین فراگیری دانش ومهارتهای مورد نیاز برای توسعه پایدار می باشد. [۴]

پروژه ملی سند تحول بنیادین به مفهوم عمیق وریشه ای ؛ همه جانبه ؛ نظام مند ؛ آینده پژوهانه ومبتنی بر آموزه های وحیانی ومعارف اسلامی و پاسخی به تحولات محیطی وفراهم آوردن زمینه دستیابی به رویکردهای جدید از جمله یادگیری مادام العمر است.

گنجاندن مولفه های یادگیری مادام العمر از جمله بهره گیری از تجهیزات وفناوری های نوین آموزشی در راهکار ۱-۱ و ارائه آموزش زبان خارجی در راهکار ۵-۱ وگسترش دادن و تنوع دادن به حرف و آموزش مهارتهای مورد نیاز راهکار ۷-۱ وتدوین برنامه جامع مشارکت خانواده راهکار ۳-۴ساماندهی برنامه درسی با طراحی و تدوین برنامه تعلیم وتربیت انعطاف پذیر راهکار ۵-۷ و تنظیم واجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت آموزی راهکار ۵-۶ و ایجاد شبکه ای از محیط های یادگیری مانند پژوهش سراها اردوگاهها و.. راهکار ۶-۶ و نهادینه سازی وتقویت همکاری مدرسه با مراکز فرهنگی و علمی محله راهکار ۲-۷ و برقرار ارتباط سازمان یافته با مراکز علمی – پژوهشی راهکار ۳-۷ و راه اندازی دانشگاه فرهنگیان راهکار ۱-۱۱ واستمرار آموزش ها و متناسب ساختن آن با تحولات علمی و با ایجاد انعطاف در برنامه های درسی تربیت معلم راهکار ۵-۱۱و توسعه زمینه پژوهشگری راهکار ۷-۱۱ و تقویت نگاه تخصصی وزیر بنایی به دوره ابتدایی راهکار ۲-۱۲و اهتمام به توسعه مراکز یادگیری راهکار ۳-۱۴و ایجاد تنوع در فرصتهای تربیتی راهکار ۱-۱۶ وتوسعه ضریب نفوذ شبکه ملی اطلاعات وارتباطات در مدارس وپرکردن شکاف دیجیتالی راهکار ۱-۱۷ و تولید وبه کار گیری محتوای الکترونیکی والکترونیکی کردن محتوای درسی راهکار ۲-۱۷ و اصلاح وبه روز آوری روش های تعلیم وتربیت با تاکید بر روش های فعال ؛ گروهی ؛ خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان راهکار ۳-۱۷ و ایجاد شبکه پژوهشی فعال و فراگیر درون ساختار تعلیم وتربیت راهکار ۳-۱۸ و ایجاد نظام خلاقیت ونوآوری راهکار ۵-۱۸و طراحی الگوی بالندگی شغلی – حرفه ای راهکار ۳-۲۲ و انجام مطالعات راهبردی آینده نگرانه راهکار ۴-۲۲ در راستای تحقق یادگیری مادام العمر است.

تصویب برنامه درسی ملی مصوبه جلسه ۸۷۲ در تاریخ ۱۳۹۱/۶/۲۸ با مشخص کردن ۱۱حوزه ی یادگیری ؛ حدود محتوایی و ساماندهی آن با اتکا بر رویکرد تلفیقی و مساله محور و تاکید بر مفاهیم ؛ مهارتها وایده ها ؛ روش ها ؛ فرایندها و عناصر کلیدی یادگیری از جمله حوزه یادگیری فرهنگی و هنر ؛ کار وفن آوری ؛ زبان های خارجی ؛ مهارتهای تفکر وپژوهش واختصاص یک عنوان کتاب درسی به آن ؛ اداب و مهارتهای زندگی و بنیان خانواده زمینه کسب شایستگی ها ومهارتهای لازم برای استمرار و معنادار شدن و پیوستگی یادگیری را برای دانش آموزان فراهم آورده است.

یادگیری مادام العمر عبارت است از : رشد قابلیت های انسانی از طریق یک فرایند حمایتی مداوم که افراد را برانگیخته وقدرتمند می کند تا تمامی دانش ؛ ارزش ها ؛ مهارتها واداراکات را که در طول زندگی خود به آن نیازمند هستند را کسب کنند وآنها را با اعتماد به نفس واشتیاق در تمام نقش های خود ؛ شرایط کاری ومحیط ها به کار گیرند (منبع لانگورت ودیویس ۱۹۹۶)

ب) مصوبات شورای عالی آموزش وپرورش

به استناد جلسه ۲۳۲۲مورخه ۸۲/۳/۶ موافقت با طراحی واجرای مطالعه ملی به منظور آسیب شناسی آموزش وپرورش وترسیم چشم انداز آینده در برنامه های توسعه کشور و جلسه ۲۳۲ مورخه ۸۳/۶/۳ توسعه آموزش وپرورش در عصر فناوری اطلاعات وارتباطات جلسه ۲۳۳ مورخه ۱/ ۸۶/۳ سند توسعه فناوری اطلاعات وارتباطات در آموزش وپرورش جلسه ۶۴۹ مورخه ۷۹/۳/۲۵ تدوین طرح جامع تربیت جلسه ۷۷۰ مورخه ۲۵/ ۴/ ۸۷ تشکیل شورای سیاست گذاری وهماهنگی تحقیق وتوسعه آ.پ جلسه ۷۸۰ مورخه ۸۷/۱۲/۱۳ طراحی ومشارکت در مطالعات ملی ؛ منطقه ای وبین المللی و تصویب برنامه درسی ملی در جلسات ۸۵۷ الی ۸۷۲ مورخه ۹۰/۱۲/۹ الی ۹۱/۶/۲۸ هدف ۷-۴ برنامه ملی آموزش مورد توجه قرار گرفته است.

اما به استناد ماده ۱ آیین نامه ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مصوب جلسه ۷۹۳ مورخ ۸۸/۵/۲۰ اصلاح وبهبود وارتقا فرایند یاددهی – یادگیری در کلاس ؛ مدرسه وخارج از آن به ویژه از طریق افزایش تعامل سازنده وموثر بین معلم ودانش آموز

و ماده ۱ آیین نامه آموزشی دوره متوسطه آموزش از راه دور ؛ این دوره به منظور ادامه تحصیل افراد هریک از شاخه ها بر اساس اهداف ومطابق با مواد این آیین نامه

وبر اساس ماده واحده جلسه ۸۵۲ مورخ ۹۰/۱۰/۱ که در آن اهداف برنامه های درسی وجدول مواد درسی پایه ششم ابتدایی از جمله آشنایی با کار و فناوری وتفکر وپژوهش ؛ آداب ومهارتهای زندگی وبه کارگیری آنها وشناخت وکاربرد روش ها ؛ مواد وابزارهای علمی وفناورانه بر تحقق هدف ۷-۴ برنامه ملی آموزش تصریح دارد.

دستاوردها :

بررسی سیاستها وقوانین ومقررات موضوعه جمهوری اسلامی ایران مبین آن است که در راستای تحقق اهداف ۱-۴و۲-۴ اقدامات لازم در خصوص آموزش برابر و با کیفیت که منجر به نتایج یادگیری موثر شود از طرق گوناگون من جمله ایجاد انعطاف در برنامه آموزش ؛ تشکیل واحدهای آموزشی و به کارگیری شیوه های مختلف جذب وایجاد انعطاف در سن ثبت نام موفق به دستیابی به نرخ پوشش۹۷,۸۸درصد در پایه اول ابتدایی که نشانگر آن است که کودکان و نوجوانان لازم التعلیم در موعد مقرر تحت آموزش قرار گرفته اند ؛ شده است. ثبت نام خالص دوره ابتدایی ۹۸,۴درصد ونرخ پوشش دوره متوسطه ۹۳,۹۴درصد می باشد که نشا نگر آن است که گروه سنی لازم التعلیم در سن مقرر مشغول به تحصیل شده اند. همچنین بررسی ها نشان می دهد شاخص های جریان دانش آموزی در حد مطلوبی قرار داشته به گونه ای که نرخ ارتقا دوره ابتدایی ۹۴,۴۲درصد وشاخص نرخ تکرار پایه وترک تحصیل دوره ابتدایی به ترتیب ۱,۳۶درصد و۱,۲۳ درصد بوده است. همچنین بررسی ها نشان می دهد درصد دانش آموزان ثبت نام شده در پایه اول دبستان که دوره پیش دبستانی را گذرانده اند ۳۵,۲ درصد ونرخ ثبت نام ناخالص دوره پیش دبستان ۵۸ درصد می باشد که از عمده ترین عوامل موثر در این رشد برنامه ریزی در راستای تاکید بر آموزش کودکی و نوجوانی در ابلاغ سیاستهای کلی ایجاد تحول و اهتمام مرجع قانون گذاری وزارت آموزش

وپرورش با همیاری ومشارکت سایر مراجع تاثیر گذار بر تغییر رویکرد واتخاذ سیاستها ووضع قوانین ومقررات تسهیل کننده و مورد نیاز جهت عملیاتی نمودن آن بوده است. همچنین بررسی ها نشان می دهد تشکیل گروههای آموزشی معلمان وبه روز آوری دانش واطلاعات آنان موفقیتهای چشم گیری را در ارزیابی های ملی و بین المللی نصیب آموزش وپرورش کشور نموده است .

وزارت آموزش وپرورش با توسعه آموزش های فنی وحرفه ای وکار دانش با پوشش به ترتیب ۱۰,۳درصد و ۱۵,۲ درصد وتهیه شیوه نامه هدایت تحصیلی با هدف توزیع متوازن دانش آموزان در رشته های تحصیلی سعی در ایجاد زمینه و فرصت برخورداری جوانان از آموزش های مهارتی نموده است اما ایجاد فرصتهای بیشتر و برابر برای مردان وزنان و ادامه تحصیل در رشته کاردانش و استفاده از آموزش های عالی مهارتی برعهده سازمان فنی وحرفه ای کشور است. سازمان فنی و حرفه ای دارای یک ساختمان مرکزی، دارای ۳۱ اداره کل، بیش از ۶۰۰ مرکز آموزش فنی و حرفه ای دولتی و بیش از ۱۷ هزار آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد در سطح کشور و همچنین مرکز آموزش تربیت مربی و پژوهش های فنی و حرفه ای است.

ماموریت اصلی سازمان فنی و آموزش حرفه ای کشور آموزش، پژوهش، تولید استانداردهای آموزشی و ارزشیابی مهارت نیروی کار کشور است که فرایند آموزش در قالب دوره های ۱ تا ۱۸ ماهه به صورت کوتاه مدت و پودمان های تکمیلی بین سطوح تحصیلی از طریق آموزش در مراکز ثابت بخش دولتی، تیم های سیار شهری و روستایی، مراکز جوار صنایع و صنوف؛ مراکز جوار دانشگاه، مراکز جوار زندان، مراکز جوار پادگان ها، آموزش در مرکز تربیت مربی و پژوهش های فنی و حرفه ای و همچنین آموزش در بخش غیردولتی توسط آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد انجام می شود و بدین وسیله نسبت به تأمین و تربیت نیروی کار ماهر و نیمه ماهر موردنیاز بخش های مختلف صنعت، کشاورزی و خدمات و ارتقای فرهنگ مهارت های فنی جامعه اقدام می نماید. لذا وزارت آموزش وپرورش با همیاری شرکای خود از جمله وزارت تعاون ؛ کار ورفاه اجتماعی و سازمان فنی وحرفه ای کشور در جهت تحقق اهداف ۳-۴ و۴-۴ و۵-۴ برنامه ملی آموزش گام برداشته است. اما توسعه هنرستانها ومراکز کاردانش وتامین تجهیزات وامکانات وبرخورداری از نیروی ماهر وفرهنگ سازی برای همکاری وپذیرش خانوداه ها جهت ادامه تحصیل فرزندشان در این مراکز و وجود بازارکار و فرصت اشتغال از موانع دستیابی کامل به اهداف است.

سازمان نهضت سواد آموزی در گروه سنی ۱۵تا ۲۴ سال که تحت عنوان جوانان از آن یاد می‌شود، با رشدی حدود نیم درصدی روبه رو بوده‌است و تقریباً به مرز ۹۸ درصد باسواد در این گروه سنی رسیده است در گروه سنی ۱۵ تا ۶۴ سال نیز میزان جمعیت باسواد ۲,۶۴ درصد افزایش داشته است.در گروه سنی ۱۰ تا ۴۹ سال که گروه هدف برنامه هستند، درصد باسوادی حدود ۹۳ درصد در سرشماری سال ۹۰می باشد. فعالیتهای سازمان نهضت سواد آموزی هدف ۶-۴ برنامه ملی آموزش را پوشش می دهد. این سازمان از مجموع مصوبات شورای عالی تنها شاخص های سواد آموزی که در جلسه ۱۴ مورخ ۱۲۷۹/۲۱ به تصویب رسیده است را دارا می باشد.

بررسی مجموع مصوبات سالهای ۸۹ تا ۹۵ نشان می دهد با اتخاذ سیاستهای تحولی بیشترین فعالیت شورا در خصوص هدف ۴-۷ متمرکز بر فراهم آوردن بسترهای قانونی برای همه یادگیرندگان کسب دانش ومهارتهای مورد نیاز توسعه پایدار از جمله تفکر وپژوهش ؛ توسعه فناوری اطلاعات وارتباطات ؛ مهارت آموزی ؛ آموزش آزاد ؛ تنوع بخشی به محیط های یادگیری و... بوده است.

طراحی شبکه ملی رشد از سال ۸۳ وتجهیز بیش از ۴۰٪ مدارس کشور به فناوری اطلاعات وارتباط ؛ تولید محتوای الکترونیکی ونرم افزار های آموزشی ؛ تاسیس دانشگاره فرهنگیان ؛ طراحی الگوی بالندگی شغلی ؛ ارتقا کیفیت وارائه خدمات دوره های آموزش ضمن خدمت واجرای ۲۰۰ ساعت آموزش دوره تحکیم سواد آموزی و طراحی نظام آموزش جامع مادام العمر بزرگسالان؛ توسعه سواد آموزی تا پایان دوره ابتدایی ؛ جذب ۷۹۰۰۰دانش آموز بازمانده از حصیل وارائه خدمات مشاوره ای به آنان در راستای توان بخشی در مقابل آسیب ها ودلایل محیطی ترک تحصیل ؛ توسعه آموزش های فنی حرفه ای ؛ تنوع بخشی به رشته های فنی حرفه ای و ایجاد دفتر کارودانش در وزارت آموزش وپرورش از دیگر اقداماتی است که در راستای یادگیری مادام العمر در کشور انجام شده است.

چالش ها وخلا های موجود

نیاز به تبیین در **بخش آموزش های آزاد** برای دست اندرکاران و اتخاذ سیاستها و وضع قوانین و مقررات در خصوص آن از خلا های موجود این بخش است.

افزایش همکاریهای بخشی و بین بخشی در خصوص سیاست گذاری در بخش نظارت وارزیابی واعمال قوانین موجود و وضع قوانین ومقررات لازم در خصوص مشکلات و معضلات فرهنگی ؛ اجتماعی و اقتصادی (مانند ازدواج زودرس دختران ؛ نیاز والدین به نیروی کار فرزندان ؛ پراکندگی جغرافیایی وصعب العبور بودن برخی مناطق و..) **وعدم دسترسی بخشی از کودکان به آموزش های پیش دبستانی به دلیل رایگان نبودن** آن بخشی از چالش های حوزه دسترسی به آموزش می باشد.

تراکم بالای دانش آموزان ؛ به کار گیری نیروهای غیر مرتبط ؛ متناسب نبودن محتوای درسی با زمان آموزش وکمبود فضای آموزشی استاندارد از مهم ترین عواملی است که موجب کاهش کیفیت آموزش وتکرار پایه وترک تحصیل (به میزان محدود) در نظام آموزشی شده است که خلا قانونی در این بخش احساس نمی شود بلکه موانع اعتباری واجرایی وهماهنگی های بخشی و بین بخشی از عوامل موجده آن است.

تصویب نظام جامع هدایت تحصیلی وتوسعه رشته های مهارتی متناسب با نیاز جامعه ؛ تصویب سرفصل ها ومحتوای آموزش های جدید و بستر سازی هرچه بیشتر اقشار آسیب پذیر به آموزش وتوجه به آموزش های مهارتی به دانش آموزان با نیازهای ویژه از جمله نیازهای تحقق اهداف ۴-۳تا ۵-۴ می باشد.

بستر سازی برای توسعه سواد آموزی و مقابله با کم سوادی وتایید وتصویب محتوا وبرنامه درسی برای دستیابی همه جوانان وبزرگسالان وزنان ومردان نیاز به ارائه لوایح بیشتر از سوی سازمان نهضت سواد آموزی دارد.

تصویب شاخص های توسعه پایدار از منظر آموزش وپرورش از اولویت برخوردار می باشد.

راهبردهای آینده :

بر اساس تاکیدات مقام معظم رهبری مبنی بر محو بیسوادی و تاکید ویژه معظم له طی ماده ۷۵ سیاستهای کلی تحول مبنی بر اولویت آموزشهای دوره کودکی ونوجوانی و مفاد سیاستهای ابلاغی تدوین برنامه ششم توسعه کشور ؛ ارائه آموزش وارتقا کمی وکیفی آن برای آحاد جامعه بویژه کودکان و در صدر قرار دادن سیاستهای کلی ایجاد تحول و مشخص نمودن فصول مشترک این اسناد با اهداف ویژه سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جهت تعیین و تولید مواد ولوایح به عنوان تسریع کننده برنامه های دستگاه آموزش وپرورش در اولویت قرار خواهد گرفت.

با تصویب سند تحول بنیادین آموزش وپرورش به مثابه قانون اساسی برای تحولات همه جانبه ودراز مدت که به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش وپرورش رسیده و بنا به ماده ۷۵ سیاستهای کلی ایجاد تحول ابلاغی مقام معظم رهبری اجرای آن در دستور کار وزارت آموزش وپرورش قرار گرفته است ؛ باید تمام زیر نظام های آن که عبارت است از زیرنظام راهبری تربیتی ومدیریت ؛ برنامه درسی ؛ تربیت معلم وتامین منابع انسانی ؛ تامین وتخصیص منابع مالی وزیر نظام فضا ؛ تجهیزات وفناوری و پژوهش وارزشیابی مصوب گردد.

عملیاتی شدن راهکار های سند تحول بنیادین در قالب تدوین برنامه های عملیاتی زیرنظام ها بخش عمده ای از اهداف ۷-۴ را پوشش خواهد داد. هم اکنون نیز بخشی از این راهکار ها از جمله تجهیز وتوسعه فناوری اطلاعاتی وارتباطی در مدارس ؛ توسعه ضریب نفوذ شبکه ملی اطلاعات وارتباطات ؛ توسعه پژوهش سراها ؛ توسعه فنی وحرفه ای ؛ توسعه درس کار وفناوری به سایر پایه های تحصیلی و... در حال اجرایی شدن می باشند.

در حال حاضر زیر نظام برنامه درسی تحت عنوان برنامه درسی ملی در جلسه ۸۷۲ مورخ ۹۱/۶/۲۸ به تصویب رسیده است. این زیر نظام بخشی از اهداف ۳-۴ و۴-۴ و۵-۴و۷-۴ برنامه ملی آموزش را پوشش خواهد داد. زیر نظام برنامه درسی به منزله نقشه جامع یادگیری زمینه ایجاد تحول همه جانبه ؛ گسترده وعمیق در مفاهیم ومحتوای آموزشی را فراهم می آورد. بخش هایی از زیر نظام برنامه درسی که نیاز به سیاست گذاری ؛ تصویب قوانین ومقررات دارد عبارت است از : راهنمای حوزه های یادگیری ؛ اهداف دوره های تحصیلی و جداول دروس و...

همچنین زیر نظام فضا ؛ تجهیزات وفناوری در جلسه ۹۳۳ مورخ ۹۵/۳/۲۴ شورای عالی آموزش وپرورش به تصویب رسیده است . این زیر نظام بخش هایی از اهداف ۳-۴ تا ۷-۴ برنامه ملی آموزش را پوشش خواهد داد و در بردارنده خرده نظامهایی می باشد که مسلما درتوسعه مهارت آموزی وکیفیت بخشی به آموزش که زمینه ساز توسعه پایدار است ؛ موثر خواهدبود.

از دیگر اقدامات پیش روی شورای عالی تصویب سایر زیر نظام ها می باشد و به تبع آن تصویب کلیه ی خرده نظام های اصلی سند و تدوین برنامه های عملیاتی مربوط به آن .

تصویب زیر نظام ها به منزله الزام به بازخوانی وباز تولید کلیه ی مولفه های خرد وکلان نظام تعلیم وتربیت است و در این میان از مشارکت و همیاری سایر مراجع قانونی تاثیر گذار ؛ قطعا بهره گرفته خواهد شد.

هم اکنون نیز آیین نامه و مقرراتی و.. که در ارتباط با راهکارهای سند تحول تولید شده از جمله آیین نامه اجرایی مراکز پیش دبستانی (راهکار ۱-۵) در شورای عالی در دست بررسی می باشد.

شرکای دولتی و تبیین نقش ووظایف آنها:

جهت تحقق اهدا ف برنامه ملی آموزش ؛ همکاری و هماهنگی بخشی و بین بخشی نسبت به سنوات گذشته مورد توجه بیشتری قرار گرفته واین راهبرد همچنان در اولویت قرار دارد. همچنین سیاست بهره گیری بیشتر از مراجع قانون گذار موثر در مسائل آموزش وپرورش از جمله مجلس شورای اسلامی ؛ هیئت دولت و خصوصا تشکیل کارگروه تحول در هیئت دولت ؛ شورای عالی انقلاب فرهنگی و.. مد نظر بوده ؛ اهتمام لازم در خصوص تعیین خط مشی ها ؛ بازنگری ؛ تسریع در تصویب مواد ولوایح و.. به عمل خواهد آمد.

در رابطه با اهداف ۳-۴ و۴-۴ و۵-۴ به همکاری مفید وموثر سازمانهایی مانند سازمان مدیریت وبرنامه ریزی کشور ؛وزارت دادگستری ؛ کمیته امداد امام خمینی ؛ وزارت تعاون ؛ کار ورفاه اجتماعی ؛ سازمان بهزیستی ؛ مرکز آمار ایران وسازمان ثبت احوال نیاز می باشد .همچنین تلاش خواهد شد از ظرفیت سازمانهای غیر دولتی ومردم نهاد حداکثر استفاده به عمل آید.

سازوکار هماهنگی ؛ تضمین کیفیت :

ایجاد هماهنگی میان بخش های موثر درونی دستگاه ازجمله معاونتها ؛ مراکز وسازمانهای تابعه وزارت آموزش وپرورش در اعمال واجرا ونظارت بر مصوبات و قوانین و مقررات موضوعه از طریق شورای راهبری اجرای سند تحول بنیادین و شورای عالی آموزش وپرورش انجام می شود.

هریک از بخشهای دستگاه آموزش وپرورش متناسب با وظایف ومامویتهای سازمانی خود در قبال اهداف ویژه سند ملی آموزش پاسخگو بوده و اقدام به نظارت وارزیابی وارزشیابی سالانه شاخص های مرتبط می نمایند از جمله محاسبه شاخص های دسترسی (درصد پذیرش دوره آمادگی و .. ابلاغ ۱۲۰/۳۱۷۰/۱۲ مورخ ۷۹/۱۰/۱۸) وشاخص های اشتغال به تحصیل(درصد اشتغال به تحصیل واقعی و... ۱۲۰/۳۲۲۵/۱۲ مورخ ۷۹/۱۰/۲۴) که توسط دوره های تحصیلی و نهایتا مرکز آمار و فناوری اطلاعات آموزش وپرورش انجام می شود و شاخص های کارایی درونی نظام آموزش وپرورش که توسط معاونت توسعه مدیریت آموزش وپرورش و پشتیبانی کنترل می گردد (درصد تارکان تحصیل و... ابلاغ ۱۲۰/۳۱۹۳/۱۲مورخ ۷۹/۱۰/۱۹) بررسی کیفیت آموزش که مرکز سنجش واندازه گیری وزارت آموزش وپرورش متولی آن می باشد. تجزیه و تحلیل نتایج محاسبات وارزیابی ها همه ساله توسط مراجع ذیربط انجام پذیرفته وضمن گزارش به مسئولان ومراجع ذیربط ؛ به عنوان آسیب شناسی وضع موجود سرلوحه تهیه برنامه های آتی قرار می گیرد.

بهره گیری موثر از بخش های تاثیر گذار بیرونی از جمله شورای عالی انقلاب فرهنگی وکمیسیون آموزش وتحقیقات مجلس شورای اسلامی در خصوص همکاریهای بین بخشی و نظارت بر تعهدات سایر دستگاهها نسبت به آموزش وپرورش انجام خواهد شد.

اهتمام به انجام ماموریتها ووظایف شورای عالی ؛ بااستفاده از واحد مدیریت نظارت وارزیابی برمصوبات وشاخص ها ؛ نظارت لازم جهت اجرای مطلوب مصوبات با همکاری ذیربطان وذینفعان وارائه بازخوردهای لازم را به انجام خواهد رسانید .

همچنین به استناد بند ب الزامات مصوبه جلسه ۷۶۰ مورخ ۸۶/۱۱/۲۳ دبیرخانه شورای عالی موظف است گزارش جامعی از ارزشیابی عملکرد آموزش وپرورش بر مبنای شاخص های این مصوبه در دوره های زمانی سه ساله تهیه وبه شورای عالی آموزش وپرورش ارائه نماید.

نظارت وارزیابی :

با استفاده از ظرفیت کار گروه ملی و سطوح ذیل آن در سطح ملی و استانی ؛ امکان تجزیه و تحلیل کارشناسی ؛ برقراری ارتباط های درون و برون سازمانی وانطباق فعالیتهای اجرایی با اهداف تعیین شده ؛ میسر خواهد شد. به عبارت دیگر ؛ نظارت وارزیابی از برنامه ملی آموزش از طریق کارگروه ملی مربوط به آن اعمال می گردد.

طراحی زیر بناها وساختارهای رسمی و غیر رسمی :

1. **عملیاتی شدن "بخش امور علم ؛ فناوری ونوآوری" سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله ششم توسعه بویژه بندهای ۷۵و۷۶ و ۷۸ و۷۹ آن که در تاریخ ۹۵/۴/۹ از سوی مقام معظم رهبری ابلاغ گردیده است**
2. **عملیاتی شدن "سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش " که توسط حضرت آیت‌الله خامنه‌ای –رهبرمعظم انقلاب اسلامی درراستای اجرای بند یک** اصل ۱۱۰ قانون اساسی **و پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است.**
3. **تشکیل کارگروه عملیاتی نمودن سند تحول بنیادین آموزش وپرورش در هیئت دولت که در بیانیه اجلاس ۳۳ مدیران وروسای مناطق آموزشی کشور آورده شده است .**
4. **ایجاد عزم ملی در جامعه مبنی بر ضرورت دسترسی کلیه افراد جامعه به آموزش های رسمی وبا کیفیت**

کار گروه تحلیل اسناد بالادستی و پیوند آن با برنامه آموزش ۲۰۳۰

دکتر نوید ادهم (رئیس کار گروه) ، مجید رعنایی و اقدس باغستانی

الگوی تامین اعتبار برنامه آموزش ۲۰۳۰

مقدمه

هدف شماره (۴) اهداف توسعه پایدار و آنچه که سرفصل برنامه آموزش ۲۰۳۰ شناخته شده است بر «تضمین» دسترسی همگانی به آموزش فراگیر، عادلانه و برابر مادام‌العمر تأکید دارد. بعبارت دیگر حصول اهدافی مانند همگانی بودن، فراگیر بدون و عادلانه بودن فرصت‌های آموزش مادام‌العمر بایستی به نحو مقتضی «تضمین» شود.

در حوزه برنامه‌ریزی، «تضمین» از پیوند دو مولفه مهم حاصل می‌شود: «برخورداری از عزم ملی و انسجام اجرایی جهت تحقق اهداف پیش‌بینی شده» و «دسترسی به منابع (انسانی، مالی و فیزیکی) واقعی، کافی، به موقع و اثربخش».

برخورداری از عزم ملی و انسجام اجرایی برای تحقق اهداف را می‌بایست با فرهنگ‌سازی، ایجاد بسترهای لازم برای مشارکت‌های بین بخشی و تدوین مقررات ملی فراهم شود و همزمان با پیشرفت اجرای برنامه ارتقاء یابد اما نتیجه تحلیل‌ها و حوزه‌های نظارتی بر اجرای برنامه‌هلی ملی و بین‌المللی حاکی از آن است که عمده شکست‌های برنامه‌ای در اثر وجود نقص در نظام تأمین منابع یا نحوه بکارگیری و مصرف منابع تأمین شده بوجود می‌آید. گزارش ارزیابی میان دهه اجرای برنامه آموزش برای همه نشان می‌دهد، ۴۷٪ از کشورهایی که طی ۵ سال اول اجرایی برنامه مزبور نتوانسته‌اند به حداقل ۴۰٪ از اهداف پشتیبانی شده است پیدا کنند، دارای مشکلات جدی در حوزه منابع مورد نیاز اجرای برنامه بوده‌اند. ۷۵ درصد از عدم تحقق برنامه‌های سوادآموزی و آموزش‌های غیررسمی مادام‌العمر ناشی از عدم وجود منابع مورد نیاز برای اجرای برنامه در مناطق مختلف جعرافیایی بوده است. آموزش های فنی و حرفه‌ای در اثر نقص در دستیابی به منابع مالی و فیزیکی (تجهیزات) به کمتر از ۳۵ درصد از اهداف خود در کشورهای درحال توسعه دست پیدا می‌کنند. عدم حمایت مالی ـ اجتماعی از کودکان خارج از مدرسه جذب شده در برنامه‌های جبرانی موجب خروج مجدد آنان از مدرسه می‌شود. این شواهد و شواهد دیگر که در گزارش‌های مختلف ارائه شده است کمکی از ارتباط مستقیم میان نقص در تأمین منابع مالی و عدم تحقق اهداف برنامه‌های توسعه حکایت دارد.

هدف شماره (۴) اهداف توسعه پایدار که یک برنامه جامع با اهداف آرمانی توسعه‌ای در حوزه آموزش می‌باشد، از نوع برنامه‌هایی است که برای تحقق اهداف خود از یک سو نیازمند تدوین برنامه اجرایی دقیق مشتمل بر هدف‌گذاری‌های منطقی و مبتنی بر توان اجرایی ملی است و از یک سو نیازمند نظام تأمین منابع منسجم و دست یافتنی – بدون هرگونه پیش‌بینی غیرواقعی می‌باشد. اهمیت این امر تاحدی است که بدون اغراق می‌توان نتیجه گرفت تنها در صورت تدوین یک نظام تأمین منابع منسجم و واقعی است که می‌توان انتظار بیشترین میزان پیشرفت در تحقق اهداف و ارتقاء شاخص‌های مربوط به هر یک از اهداف را داشت. در میان منابع مورد نیاز برای اجرای برنامه، منابع مالی به دلیل نقش محوری در ایجاد زمینه لازم برای دسترسی به سایر منابع مورد نیاز و تسریع کننده ایجاد عوامل اجرایی از اهمیت زیادی برخوردار است که ضروری است برای آن در طول ۱۵ سال اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰ تمهیدات مورد نیاز را پیش‌بینی و برای آن در نظام کلی بودجه‌ریزی کشور جایگاه لازم را پیش‌بینی کرد.

نظام بودجه‌ریزی در ایران

بودجه‌ریزی در ایران دارای الگوی «بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد» می‌باشد. طبقه‌بندی اقتصادی هزینه‌ها نیز بر مبنای «نظام آماری هزینه‌های دولت» انجام می‌شود. بر این اساس، بودجه‌ریزی در ایران از الگوی عملکرد فعالیت‌های اجرایی برای تحقق

اهداف برنامه‌ها تبعیت می‌کند. ساختار قانون بودجه در کشور دارای تقسیم‌بندی «امور»، «فصل»، «برنامه» و «فعالیت» می‌باشد که در آن مشخص می‌شود ساختار اجرایی کشور تحت چه اموری قرار دارد، هر امور برای تفکیک حوزه‌های اجرایی، از چه فصولی برخوردار هستند؟ فصول برای انجام وظایف محوله که با ساختار اجرایی کشور رابطه نزدیک دارد، از چه برنامه‌های اجرایی استفاده می‌کنند؟ و برنامه‌های اجرایی برای تحقق اهداف خود چه فعالیت‌هایی را مورد استفاده قرار می‌هند؟ در نهایت، برای هر فعالیت هزینه‌های مشخص (بر اساس نظام اقتصادی طبقه‌بندی هزینه‌ها) و برای هر برنامه اعتبار مشخصی تعیین می‌شود.

از ویژگی‌های دیگر این سبک بودجه‌ریزی، عامل «تسهیم هزینه» است. فعالیت‌های اجرایی برای تحقق یک هدف مشخص، سهم متفاوتی در عملیات، تاثیر بر تولید محصول و ارتباط با ساختار سازمانی هر دستگاه اجرایی دارد. عامل تسهیم هزینه این امکان را فراهم می‌سازد تا بر اساس دامنه نفوذ هر فعالیت و میزان مشارکت آن در تولید محصول، نرخ نیاز به منابع مختلف و ارتباط اجرایی با هر یک از واحدهای موجود در ساختار دستگاه اجرایی مشخص شود. از آنجا که ماهیت اهداف و اقدامات اساسی برنامه آموزش ۲۰۳۰، «مولفه محور» و «برآیندی» است، عامل تسهیم هزینه می‌تواند به درستی جایگاه اهداف فرعی و زیر فعالیت‌های برنامه در نظام بودجه‌ریزی و ساختار سازمانی دستگاه اجرایی را تعیین نماید.

جدول (۱) تقسیم‌بندی امور در ساختار بودجه ایران بر اساس نظام آمار هزینه‌های دولت (GFS)

۱. امور خدمات عمومی	۶. امور مسکن، عمران شهری و روستایی
۲. امور دفاعی و امنیتی	۷. امور سلامت
۳. امور قضایی	۸. امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری
۴. امور اقتصادی	۹. امور آموزش و پژوهش
۵. امور محیط زیست	۱۰. امور رفاه اجتماعی

جدول (۲) فصول ذیل امور آموزش و پژوهش در ساختار بودجه کشور

امور آموزش و پژوهش	
فصل آموزش و پرورش عمومی	فصل پژوهش‌های توسعه‌ای
فصل آموزش فنی، حرفه‌ای و مهارت‌آموزی	فصل تحقیق و توسعه در امور آموزش و پژوهش
فصل آموزش عالی	فصل پژوهش‌های پایه‌ای

الگوی تامین اعتبار بخش آموزش در جمهوری اسلامی ایران

با توجه به اصل سی‌ام قانون اساسی، آموزش در جمهوری اسلامی ایران تا پایان دوره متوسطه رایگان بوده و در سطح آموزش عالی تا رسیدن به خودکفایی علمی نیز رایگان است. علاوه بر آن، به‌منظور ارتقاء مهارتی نیروی فعال جویای کار و نیز افزایش بهره‌وری نیروی شاغل در بخش‌های مختلف، ارائه آموزش‌های فنی، حرفه‌ای و مهارتی رایگان است. با این وجود، به‌منظور استفاده از ظرفیت بخش غیر دولتی، زمینه‌هایی برای ارائه آموزش‌های مختلف توسط این بخش فراهم است. در حال حاضر، ۱۲ درصد از آموزش و پرورش عمومی، ۸۵ درصد از آموزش عالی و ۶۵ درصد آموزش‌های فنی، حرفه‌ای و مهارتی توسط بخش غیر دولتی ارائه می‌گردد. ترکیب مشارکت بخش غیردولتی در سطوح مختلف تحصیلی بیانگر نگاه ویژه دولت به آموزش‌های قبل از دانشگاه به‌منظور افزایش سطح دسترسی و کامل کردن پوشش تحصیلی آموزش‌های پایه است.

علاوه بر مشارکت با بخش غیر دولتی، «آموزش» در سبد هزینه‌های خانوار جایگاه قابل توجهی دارد. بر اساس نتایج تحقیقات پیمایشی که در این حوزه انجام شده است، بطور میانگین ۱۵ درصد از هزینه‌های خانوار برای آموزش صرف می‌شود.

خطوط کلی بودجه‌ریزی برای تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰

با توجه به ساختار نظام بودجه‌ریزی، اسناد بالادستی توسعه در کشور و مقررات موجود خطوط کلی زیر برای تحقق اهداف برنامه آموزش ۲۰۳۰ به‌کار گرفته خواهد شد:

- نقش محوری دولت در تأمین و تنوع بخشی منابع مالی مورد نیاز برای اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰
- شناسایی ظرفیت‌ها و توان بالفعل و بالقوه منابع مالی در دورن و بیرون دولت
- تدوین الگوی مشخص برای مشارکت ملی دولت و بخش غیردولتی
- حمایت از شکل‌گیری و ارتقاء مؤسسات غیردولتی برای مشارکت در اجرای فعالیت‌های آموزشی
- تسهیل زمینه‌های مشارکت ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
- تسهیم نحوه تأمین هزینه‌ها به تملک دولت، خانوار، مؤسسات خصوصی و نهادهای بین‌المللی
- ارتقاء سالانه سهم تعیین شده برای هر یک از شرکاء مالی (برای دولت: اختصاص سالانه حداقل ۴درصد از GDP و سالانه حداقل ۲۰درصد از منابع عمومی به بخش آموزش برای بخش غیردولت: مشارکت در ارتقاء سهم سالانه ۲ درصدی بخش آموزش از GDP برای خانوار مشارکت در فعالیت‌های کمک آموزشی و ارتقاء کیفیت)
- استقرار نظام «حساب‌های علمی آموزش» برای انجام تحلیل‌های لازم در تأمین، توزیع و مصرف منابع مالی
- اختصاص منابع یارانه‌ای برای حمایت از آسیب‌پذیر و لازم‌التوجه
- استفاده از ظرفیت‌های ملی و بین‌المللی برای ارتقاء تجهیزات مورد نیاز بخش آموزش

جدول (۳) اهداف به تفکیک دامنه اجرا

شماره هدف	جامعه هدف	اولویت سنی	تفکیک جنسیتی	اولیت محوری	هدف ویژه
هدف ۴ – ۱	جمعیت لازم التعلیم	۶ – ۱۷ ساله	دختر/ پسر	مناطق روستایی/ دوزبانه/گروههای اقتصادی لازم التوجه/ گروههای آسیب‌پذیر اجتماعی/ گروههای فرهنگی خاص	توزیع متوازن بین رشته‌ای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم
هدف ۴ – ۲	جمعیت ۴ – ۵ساله	۵ ساله	دختر/پسر	مناطق روستایی/ مناطق دوزبانه/ مناطق دارای نرخ پایین ؟؟ تحصیلی	ایجاد آمادگی تحصیلی برای ورود و عملکرد مؤثر در دوره ابتدایی
هدف ۴ – ۳	جمعیت لازم التعلیم متوسطه دوم۱۷ – ۱۵ جمعیت لازم التعلیم در مقطع کاردانی ۱۹ – ۱۸ ساله جمعیت لازم التعلیم دوره کارشناسی ۲۴ – ۱۸	۱۷ – ۱۵ ساله ۱۸ – ۱۹ ساله ۲۴ – ۱۸ ساله جمعیت فعال ۳۵ – ۲۰ ساله	دختر/ پسر زن و مرد	توزیع متوازن بین شماری از دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم فنی و حرفه‌ای و کارو دانش توزیع متوازن دانشجویان کاردانی مهارتی توزیع متوازن دانشجویان کارشناسی	
هدف ۴ – ۴	جمعیت فعال کشور	جمعیت فعال ۲۰ – ۳۵ ساله	زن/ مرد	مناطق قطب شغلی و حرفه‌ای مناطق آمایش شده گروههای جویای کار	توزیع متوازن مهارتی آموزش‌های غیررسمی فنی و حرفه‌ای
هدف ۴ – ۵	جمعیت لازم التعلیم ۴ – ۲۴ ساله جمعیت فعال اقتصادی	جمعیت ۵ ساله جمعیت ۶ – ۱۴ ساله جمعیت ۱۹ – ۲۰ ساله جمعیت فعال ۱۵ – ۳۰ ساله	دختر/ زن	مناطق روستایی مناطق دوزبان گروههای آسیب‌پذیر اجتماعی گروههای اقتصادی لازم التوجه افراد دارای معلولیت	متوازن آن ساختای جنسیتی آموزش‌های ابتدایی، متوسطه، عادی و مهارتی

هدف ۴ – ۶	جمعیت باسواد و کم سواد ۱۰ – ۴۹ ساله	جمعیت ۱۰ – ۴۹ ساله	زن / مرد	مناطق روستایی مناطق حاشیه شهرها و سکونت‌گاههای غیررسمی گروههای اجتماعی لازم التوجه گروههای شغلی مختلف	ارائه آموزش سوادآموزی اجتماع‌محور ارائه آموزش مبتنی بر شغل و ظریفت‌های فردی
هدف ۴ – ۷	جمعیت ۴ – ۲۴ ساله جمعیت ۱۰ – ۴۹ ساله جمعیت فعال اقتصادی	جمعیت ۴ – ۲۴ ساله جمعیت ۱۰ – ۴۹ ساله جمعیت فعال ۱۵ – ۳۰ساله	دختر/ پسر زن / مرد	مناطق مرزی مناطق حاشیه شهرها و سکونت‌گاههای غیررسمی مناطق انسانی حاشیه پارک‌های ملی و زیست‌گاهها مناطق اجتماعی خاص	ارتقاء فرهنگ شهروندی ارتقاء فرهنگ صلح و ضدخشونت همزیستی اقوام فرهنگی محافظت از پارک‌های علمی و سکونت‌گاهها

کار گروه تامین اعتبار برنامه های آموزش ۲۰۳۰

دکتر محمد رضا واعظ مهدوی (رئیس کار گروه) و دکتر علی اللهیار ترکمن

نظام شاخص‌های ملی برنامه آموزش ۲۰۳۰

کاربرد شاخص‌ها در تدوین، اجرا و نظارت برنامه آموزش ۲۰۳۰

شاخص را ابزاری برای اندازه‌گیری یک پدیده یا نظارت بر میزان پیشرفت در یک حوزه تعریف کرده‌اند. مهم‌ترین کاربرد شاخص در برنامه‌ریزی آموزشی، در فرآیند «تحلیل بخش» است. در این فرآیند، شاخص می‌تواند اجزاء تشکیل دهنده نظام آموزشی را مشخص کرده و نحوه ارتباط و تعامل آنها را با یکدیگر مورد بررسی قرار داده و نشان دهد در طوب زمان چگونه تغییر کرده و این تغییر تا چه میزان از سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در نقاط مورد مداخله تاثیر پذیرفته است. شاخص‌ها می‌توانند به‌صورت کلی یا مورد مورد استفاده قرار گیرند (که در این حالت اطلاعات زیادی را آشکار نمی‌سازند). بهترین شکل استفاده از شاخص، تدوین و بکارگیری «نظام شاخص‌ها» است. نظام شاخص‌ها، مجموعه‌ای از شاخص‌های همگن و استاندارد شده از کلیت بخش آموزش است که با محاسبه و تحلیل آنها می‌توان در خصوص کارکردهای نظام آموزشی و میزان اثربخشی سیاست‌های بکار گرفته شده تصمیم‌گیری کرد. نظام شاخص‌ها در برنامه‌های توسعه‌ای جامع کاربردهای زیادی دارند زیرا اطلاعات دقیق و به‌هم پیوسته‌ای را ارائه می‌دهند.

با توجه به ماهیت برنامه آموزش ۲۰۳۰ و اهمیت نظارت مستمر در بین کشورهای جهان (که از تنوع و تفاوت‌های قابل توجهی برخوردارند)، تدوین نظام شاخص‌ها دارای حساسیت ویژه‌ای است. برای این منظور گروه کارشناسان یونسکو با همکاری سایر بخش‌های تخصصی سازمان ملل، مطالعات زیادی در این حوزه انجام داده و مجموعه سطح بندی شده‌ای را ارائه نموده اند. در نظام شاخص‌های برنامه ۲۰۳۰، شاخص‌های آموزشی در چهار سطح ارائه می‌شوند:

۱. شاخص‌های جهانی
۲. شاخص‌های موضوعی
۳. شاخص‌های منطقه‌ای
۴. شاخص‌های ملی

شاخص‌های جهانی به عنوان پایه و اساس اولیه گزارش‌گیری از وضعیت پیشرفت برنامه در کشورها بوده و زمینه را برای انجام مقایسه‌های بین المللی فراهم می‌سازد. برای سهولت در کار، تعداد این شاخص‌ها محدود بوده و حداکثر ۱۰ شاخص را شامل می‌شود.

شاخص‌های موضوعی مجموعه‌ای گسترده‌تری از شاخص‌های قابل مقایسه‌ی جهانی هستند. این شاخص‌ها با توجه به ماهیت و میزان در بر گیرندگی مولفه‌های اصلی برنامه آموزش ۲۰۳۰، پیشرفت در دستیابی به اهداف را به گونه‌ای جامع‌تر در کشورها ارزیابی می کنند. این شاخص‌ها به گونه‌ای تدوین و طبقه‌بندی شده که کشورها بتوانند اولویت‌های ملی خود در راستای اجرای هر یک از اهداف برنامه در نظر بگیرند. در طول اجرای برنامه، پیگیری‌های بین المللی و مقایسه‌های جهانی در چهارچوب این شاخص‌ها انجام خواهد گرفت.

شاخص‌های منطقه‌ای، ماهیت تکمیلی دارد و می‌تواند با هدف بررسی شرایط ویژهٔ منطقه‌ای و اولویت‌های سیاسی در مورد مفاهیمی که (از بعد منطقه‌ای) قیاس پذیری جهانی کمتری دارند، به کار روند.

شاخص‌های ملی، شاخص‌های انتخابی یا تدوین شدهٔ کشورها در راستای شرایط و اولویت‌های ملّی و همسو با نظام آموزشی، برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های آنان است. این شاخص‌ها در تدوین سند ملی هر یک از کشورها اهمیت بالایی داشته و اولویت های سیاستی و نظارت‌های مستمر از اجرای برنامه با استفاده‌ی محوری از این شاخص‌ها انجام می‌شود. در تدوین و محاسبه این شاخص‌ها، کشورها ابتکار عمل بیشتری دارند. داده‌های مورد نیاز برای محاسبه این شاخص‌ها وسیع تر بوده و عمدتا برای جمع‌آوری و به روزآوری آنها سامانه‌های آماری مدونی وجود دارد.

معیارهای انتخاب و اولویت بندی شاخص‌ها

شاخص‌ها برای برخورداری از ویژگی ردیابی جهانی، بایستی دارای استانداردهای متعددی از جمله: قدرت فنی، محاسبه پذیری، روایی و اعتبار، مقایسه پذیری و تفسیرپذیری باشند. بر این اساس در تدوین یا انتخاب شاخص‌های جهانی و موضوعی به پنج معیار توجه شده است:

۱. ارتباط با موضوع و سیاست‌های مورد اندازه گیری، به ویژه سنجش نتایج یادگیری و برابری
۲. روایی و اعتبار
۳. امکان سنجی
۴. برقراری ارتباط با مخاطبین (سهولت در درک)
۵. سهولت در تفسیر (تفسیر پذیری)

الزامات استفاده کاربردی از نظام شاخص‌ها

- تدوین نظام شاخص‌های آموزشی
- تعیین قالب دقیق و کاربردی جمع‌آوری داده‌ها
- توسعه همکاری‌های بین بخشی به‌منظور استفاده مشترک از سامانه‌های آماری موجود
- چاپ و انتشار دوره‌ای و مشترک داده‌ها و آمار

اصول تدوین نظام شاخص‌ها و یکپارچه‌سازی چهارچوب نظارتی

نظام شاخص‌های برنامه اهداف توسعه پایدار می‌بایست یک مجموعه چابک، منسجم، علمی و تعیین کننده باشد. لذا ضروری است در تدوین این نظام، اصول علمی، تجارب اجرایی و ماهیت برنامه مدنظر قرار داشته باشد. براساس مطالعات انجام گرفته و نظر کارشناسان این حوزه، نظام شاخص‌های برنامه اهداف توسعه پایدار می‌بایست دارای ۱۰ ویژگی به شرح زیر باشد:

۱. محدود بودن تعداد و هماهنگی در ماهیت
۲. سادگی، تک متغیره بودن و ارتباط مستقیم با سیاست‌های اجرای برنامه
۳. قابل استفاده در موقعیت‌های نظارتی متعدد (روایی)
۴. پیامد محور بودن و داشتن ارتباط با استانداردها و نظام‌های اطلاعاتی جهانی
۵. برخورداری از پشتوانه داده‌های دقیق، صحیح و قابل اطمینان
۶. ارائه دهنده تصویری تحلیلی از وضعیت
۷. عمومی بودن
۸. برونداد محوری
۹. برخورداری از پشتوانه علمی و آینده‌نگری
۱۰. قابل استفاده در موضوع‌های همگن

چالش‌های تدوین نظام شاخص‌ها

اولین و حساس‌ترین قدم در تدوین نظام شاخص‌های برنامه این است که تضمین شود تمام کشورها و سازمان‌های بین‌المللی دارای یک نظام مشخص نظارتی هستند. در چهارچوب نظام نظارتی برنامه، شاخص‌ها دارای دو کارکرد اساسی هستند: الف) ابزار مدیریتی ب) ابزار گزارش‌دهی.

با توجه به زمان اجرای برنامه، بایستی تلاش شود چهارچوب نظارتی برنامه از ابتدای سال ۲۰۱۶ تدوین شده و به‌کار گرفته شود. لذا بایستی برای حل ۳ چالش اساسی اقدام لازم به‌عمل آید:

الف) از میان برداشتن فاصله میان شاخص‌های موجود و شاخص‌های برنامه

برای نظارت بر برنامه ممکن است شاخص‌های متعددی در یک کشور وجود داشته باشد اما این نمی‌تواند نیاز به تدوین شاخص‌های جدید را برطرف کند. جمع‌آوری داده و محاسبه شاخص‌های جدید مستلزم ایجاد تغییراتی در نظام ملی جمع‌آوری داده و تحلیل اطلاعات است. از آنجا که انجام این اصلاحات می‌توان زمان‌بر باشد بایستی هرچه سریع‌تر مورد اقدام قرار گیرد.

ب) انجام نظارت‌های سالانه

تعیین مقاطع زمانی جمع‌آوری داده‌ها، محاسبه و تحلیل شاخص‌ها یک امر بسیار ضروری است. برای اینکه چرخه نظارتی برنامه اهداف توسعه پایدار با فرآیندهای بودجه‌ای و سایر مراحل اجرایی انطباق بیشتری پیدا کند، بایستی از یک نظام سالانه در نظارت و گزارش‌دهی برخوردار باشد. برای این منظور تولید و انتشار داده‌های درست و به روز ضروری است. با وجود این ضرورت، توجه به این نکته نیز لازم است که جمع‌آوری داده یا محاسبه برخی شاخص‌ها بصورت سالانه در برخی حوزه‌ها عملاً امکان‌پذیر یا اقتصادی نیست. در این مواقع بهتر است داده‌ها در مقاطع ۲ یا ۳ ساله جمع‌آوری و تحلیل شوند و نیازهای سالانه و نیازهای سالانه با استفاده از روش‌های برآوردی پیش‌بینی گردد.

ج) استفاده از رویکردهای نوین و نوآورانه در جمع‌آوری داده‌ها و اتخاذ روش‌های برای ایجاد هماهنگی در استفاده از شاخص‌های غیرمصوب یا غیررسمی

نظارت بر اهداف برنامه توسعه پایدار مستلزم استفاده از داده‌های متعدد و متنوع شرایط مختف است. داده‌های رسمی و تایید شده به طرق مختلف از جمله سرشماری، تحقیقات پیمایشی، آمارهای رسمی و سایر روش‌های علمی بدست می‌آیند اما داده‌ها و اطلاعات غیر رسمی دیگری نیز وجود دارند که می‌توانند داده‌های رسمی را تکمیل کرده یا برای بخشی از یک موقعیت مورد استفاده قرار گیرد. لذا ضروری است روش‌هایی برای جمع‌آوری این داده‌ها و یکپارچه کردن آنها با داده‌های رسمی اتخاذ کرد تا بر غنای اطلاعات افزوده شود.

نقاط چالشی برنامه آموزش ۲۰۳۰ در استفاده از شاخص‌ها

برنامه آموزش ۲۰۳۰ رویکرد جدیدی را برای توسعه بخش آموزش اتخاذ نموده و به تبع آن بایستی تغییراتی در وضعیت موجود و ابزارهای برنامه‌ریزی و نظارت به‌وجود آید. از قبل این رویکرد، چالش‌هایی به‌وجود خواهند آمد که بر نظام نظارتی برنامه سایه افکنده و موجب تغغیر در ماهیت شاخص‌های موجود می‌شوند. برای مقابله با این چالش‌ها بایستی اصلاحاتی در نظام جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه شاخص‌ها به‌عمل آید. عمده‌ترین چالش‌های شناسایی شده به شرح جدول زیر است:

جدول (۱) چالش‌های مرتبط با شاخص‌ها در برنامه آموزش ۲۰۳۰

هدف	چالش
۴,۱	تغییر جهت از شاخص «نرخ ثبت‌نام» به «محاسبه نرخ اتمام» اندازه‌گیری برابری و عدالت آموزشی اندازه‌گیری کیفیت آموزش نظارت موثر بر نتایج یادگیری
۴,۲	تعدد و تنوع در تعریف و دامنه خدمات ارائه شده در حوزه رشد و مراقبت اوان کودکی تغییر جهت از «اندازه‌گیری مهارت سواد و حساب» در کودکان به «اندازه‌گیری مهارتهای شناختی»
۴,۳	تعدد و تنوع فرصت‌ها و روش‌های آموزش عالی، آموزش فنی و حرفه‌ای و آموزش بزرگسالان غلبه رویکرد آموزش رسمی در آموزشهای فنی و حرفه‌ای محدود بودن و ناکارآمدی نظام شاخص‌های موجود آموزش‌های فنی و حرفه‌ای
۴,۴	غلبه رویکرد سنتی مهارت عدم وجود تعریف پذیرفته شده و کاربردی از مهارت‌های جدید
۴,۵	ضرورت استفاده از شاخص‌های ترکیبی و بین حوزه‌ای در اندازه‌گیری نابرابری آموزشی
۴,۶	عدم تولید اطلاعات مربوط به نرخ اتلاف، ترک دوره و غیبت در برنامه‌های سوادآموزی اندازه‌گیری اثربخشی برنامه‌های سوادآموزی در زندگی اجتماعی و حرفه‌ای یادگیرندگان اندازه‌گیری مهارت‌های ناشی از سواد
۴,۷	عدم وجود معیار کاربردی و منسجم برای تحلیل محتوا
۴.الف	عدم وجود مدل مفهومی از «مدارس دوست‌دار دانش‌آموز» عدم جمع‌آوری اطلاعات مربوط به خشونت و تجاوز در مدارس
۴.ب	در دسترس نبودن اطلاعات مربوط به بورس‌های تحصیلی
۴.پ	عدم وجود معیار و تعریف صریح و کاربردی از «معلم واجد صلاحیت» و «معلم آموزش دیده» عدم وجود پرونده‌های آموزشی معلمان برای بررسی آموزش‌های قبل و حین خدمت

نظام شاخص‌های جهانی آموزش ۲۰۳۰

الف) شاخص‌های جهانی، شاخص‌های موضوعی و شاخص‌های سطح ملی

گروه مشاوران یونسکو در مجموع ۶۰ شاخص را در قالب ۱۰ شاخص جهانی، ۱+۳۳ شاخص موضوعی و ۹+۷ شاخص سطح ملی پیشنهاد نموده است. این شاخص‌ها که «نظام بین‌المللی شاخص‌های برنامه آموزش ۲۰۳۰» را تشکیل می‌دهند برای پایش جهانی و تدوین گزارش پیشرفت برنامه مورد توافق قرار گرفته‌اند. از این رو، ضروری است کشورها نسبت به استقرار این مجموعه در نظام ملی خود و جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای محاسبه آنها اقدام لازم را معمول نمایند.

به‌منظور ایجاد وحدت رویه جهت نظارت و ارزیابی و تدوین گزارش‌های مستمر جهانی، استفاده از شاخص‌های جهانی، موضوعی و شاخص‌های سطح ملی در سند ملی برنامه آموزش ۲۰۳۰ و انطباق آن با نظام ملی شاخص‌ها توسط کشورها ضروری است

جدول (۲) «شاخص‌های جهانی» و «شاخص‌های موضوعی» مورد استفاده در تدوین گزارش‌های نظارت جهانی

شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. درصد کودکان و نوجوانان: i) در پایه دوم یا سوم ابتدایی؛ ii) در سال پایان دوره ابتدایی؛ iii) در سال پایانی دوره متوسطه اول که به پایین‌ترین سطح مهارت در الف) خواندن ب) ریاضی دست یافته‌اند ۲. درصد کودکان زیر ۵ سال که بصورت مستمر تحت پایش سلامت جسمی، یادگیری و روانشناختی هستند ۳. نرخ حضور در برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی در دوره ماقبل ورود به مقطع ابتدایی ۴. درصد جوانان و بزرگسالانی که در ۱۲ ماه گذشته که در برنامه‌های آموزشی یا مهارت آموزی شرکت کرده‌اند، به تفکیک نوع برنامه (رسمی و غیر رسمی) و گروه سنی ۵. درصد جوانان و بزرگسالان دارای مهارت‌های ICT به تفکیک نوع مهارت ... نمایه‌های برابری (زن/مرد، روستایی/شهری، دهک‌های درآمدی پایین/بالا و سایر موارد مانند وضع معلولیت و تاثیرات ناشی از بحران‌ها که اطلاعات آنها موجود است) برای تمام شاخص‌های موجود در این فهرست که قابل تفکیک هستند. در صورت امکان، سایر شاخص‌ها می‌بایست متناسب با میزان پراکندگی‌شان در بین جمعیت ارائه شوند ۶. درصد جمعیت گروههای سنی که حداقل به یک مهارت تثبیت شده در کارکردهای الف) سواد؛ ب) حساب دست یافته‌اند ۷. میزان i) آموزش شهروندی جهانی؛ ii) آموزش برای توسعه پایدار در الف) سیاستهای آموزشی ملی؛ ب) محتوای برنامه‌های درسی؛ پ) آموزش معلمان؛ ت) ارزشیابی دانش‌آموزان ۸. درصد مدارس برخوردار از i) برق؛ ii) اتصال به اینترنت جهت انجام فعالیت‌های آموزشی ؛ iii) رایانه برای انجام فعالیت‌های آموزشی؛ iv) وسایل و زیرساخت های انطباق داده شده با وضعیت خاص دانش آموزان معلول؛ v) آب آشامیدنی عمومی؛ vi) امکانات بهداشتی تک جنسیتی و vii) امکانات شست و شوی بهداشتی دست ۹. حجم کمک‌های رسمی توسعه‌ای که در قالب بورس تحصیلی اعطا می‌شود، به تفکیک بخش و نوع آموزش ۱۰. درصد معلمان i) دوره پیش از دبستان؛ ii) دوره ابتدایی؛	۱. وجود نماینده ملی برای ارزیابی آموزشی در i) پایه‌های نخستین دوره ابتدایی (دوم یا سوم)؛ ii) در سال پایانی دوره ابتدایی؛ iii) در سال پایانی دوره متوسطه اول ۲. نرخ جذب دانش‌آموز در i) سال پایانی دوره ابتدایی؛ ii) سال پایانی دوره متوسطه اول ۳. نرخ اتمام i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول؛ iii) دوره متوسطه دوم ۴. درصد افراد خارج از مدرسه در i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول؛ iii) دوره متوسطه دوم ۵. درصد کودکان بالاتر از سن قانونی در i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول ۶. تعداد سال‌های آموزش رایگان و اجباری تضمین شده و مندرج در قوانین برای i)دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه ۷. درصد کودکان زیر ۵ سال که از محیط خانگی مثبت و محرک یادگیری برخوردار بوده‌اند ۸. نرخ ثبت نام ناخالص دوره پیش از دبستان ۹. تعداد سال‌های i) رایگان ii) اجباری دوره پیش از دبستان مندرج در قوانین ملی ۱۰. نرخ ثبت نام ناخالص در آموزش عالی ۱۱. نرخ مشارکت در برنامه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای (جمعیت ۱۵-۲۴ ساله) ۱۲. درصد جوانان و بزرگسالانی که حداقل به پایین‌ترین سطح مهارت سواد دیجیتال دست یافته‌اند ۱۳. سطح مدرک تحصیلی جوانان/بزرگسالان به تفکیک گروه سنی، وضعیت فعالیت اقتصادی، سطح تحصیلی و گرایش تحصیلی ۱۴. درصد دانش‌آموزان دوره ابتدایی که زبان اول یا زبان مادری آنها با زبان آموزش یکسان است ۱۵. میزان بازتوزیع منابع آموزشی ناشی از تدوین سیاست‌های شفاف و فرمول بندی شده به سمت جمعیت گروههای محروم ۱۶. سرانه هزینه‌های آموزشی به تفکیک دوره آموزشی و منبع تامین اعتبار ۱۷. درصد کل کمکهای آموزشی اعطا شده به کشورهای با درآمد پایین

iii) دوره متوسطه اول؛ iv) دوره متوسطه دوم که تحت حداقل آموزش‌های رسمی و ساختار یافته بدو خدمت و ضمن خدمت حرفه معلمی (از جمله آموزش‌های تربیتی) مورد نیاز برای تدریس در دوره تحصیلی متناظر قرار گرفته‌اند، به تفکیک نوع موسسه آموزشی	۱۸. نرخ باسوادی جوانان/بزرگسالان ۱۹. نرخ مشارکت جوانان/بزرگسالان در برنامه‌های سوادآموزی ۲۰. درصد دانش‌آموزانی که دارای شناخت کافی از موضوعات مربوط به شهروندی جهانی و پایداری هستند، به تفکیک گروه سنی (یا دوره تحصیلی) ۲۱. درصد دانش‌آموزان ۱۵ ساله‌ای که دارای دانش کافی از محیط زیست و علوم زمین هستند ۲۲. درصد مدارس ارائه دهنده‌ی آموزش مهارت‌های اساسی زندگی مبتنی بر HIV و مسایل جنسیتی ۲۳. میزان اجرای «چهارچوب برنامه جهانی آموزش حقوق بشر» در سطح ملی ۲۴. درصد مدارس برخوردار از i) آب آشامیدنی سالم؛ ii) سرویس بهداشتی ؛ iii) امکانات شستشوی دست ۲۵. درصد مدارس مجهز به امکانات و زیر ساخت‌های مورد نیاز دانش‌آموزان معلول ۲۶. درصد دانش‌آموزانی که قلدری، تنبیه بدنی، آزار و اذیت، خشونت، تبعیض جنسیتی و آزار جنسی را تجربه کرده‌اند ۲۷. تعداد حملاتی که به دانش‌آموزان، کارکنان و موسسات آموزشی شده است ۲۸. تعداد بورس‌های تحصیلی دانشگاهی اعطا شده، به تفکیک کشورهای هدف ۲۹. درصد معلمانی که از نظر مقررات ملی واجد صلاحیت تدریس محسوب می‌شوند، به تفکیک دوره تحصیلی و نوع موسسه آموزشی ۳۰. نسبت دانش‌آموز به معلم واجد شرایط، به تفکیک دوره تحصیلی ۳۱. نسبت دانش‌آموز به معلم آموزش دیده، به تفکیک دوره تحصیلی ۳۲. متوسط حقوق معلمان با سایر مشاغل که دارای سطح تحصیلی مشابهی هستند ۳۳. نرخ کاهش معلمان به تفکیک دوره تحصیلی ۳۴. درصد معلمانی که در ۱۲ ماه گذشته تحت آموزش ضمن خدمت قرار گرفته‌اند، به تفکیک نوع آموزش ضمن خدمت

جدول (۳) شاخص‌های سطح ملی (اصلی)

شماره شاخص	عنوان شاخص	منابع تأمین داده‌ها	ارتباط با سایر اهداف برنامه
۳۱	درصد کودکان (۳۶ – ۵۹ ماهه) که حداقل یک دوره یک ساله از آموزش با کیفیت پیش دبستانی را سپری کرده‌اند	یونسکو، یونیسف، بانک جهانی	
۳۲	نمایه رشد اوان کودکی (ECDI)	یونسکو، یونیسف	
۳۳	نرخ اتمام دوره ابتدایی به تفکیک پسر و دختر	یونسکو	SDG 5
۳۴	درصد دختران و پسرانی که در پایان مقطع ابتدایی به میزان قابل توجهی از مهارت‌های بنیادین مانند سواد خواندن و سواد ریاضی دست پیدا کرده‌اند	یونسکو	SDG 5
۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم؛ دختر و پسر	یونسکو	SDG 5,8
۳۶	درصد دختران و پسرانی که در پایان دوره متوسطه اول به صلاحیت قابل توجهی از پیامدهای آموزش شامل سواد خواندن و ریاضیات دست پیدا کرده‌اند		SDG 5
۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	یونسکو	SDG 5,8

جدول(۳-۱) شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی)

شماره شاخص	عنوان شاخص
	شاخص‌های تکمیلی ملی*:
۴-۱	درصد دختران و پسرانی که دارای ارزش‌ها و مهارت‌های مورد نیاز شهروندی جهانی و توسعه پایدار هستند
۴-۲	
۴-۳	درصد کودکان زیر ۵ سال برخوردار از محیط زندگی غنی، تحریک کننده و امن
۴-۴	تعداد کودکان خارج از مدرسه
۴-۵	درصد نوجوانان ۱۵ – ۱۹ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های دوگانه کار و درس
۴-۶	نرخ باسوادی جمعیت ۱۵ – ۲۴ ساله (به تفکیک زن و مرد)
۴-۷	درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی
۴-۸	نسبت دانش‌آموز به کامپیتر در دوره ابتدایی و دوره متوسطه
۴-۹	وجود قوانین و مقررات تضمین کننده برخورداری از حق آموزش برای کودکان، دسترسی به آموزش پایه و جلوگیری از ورود زودهنگام به بازار کار بورس‌های تحصیلی اعطا شده به دانشجویان کشورهای در حال توسعه

موضوعات و شاخص‌های مشترک در SDG4 و سایر آرمان‌های برنامه اهداف توسعه پایدار

الف) اشتراک شاخص‌های آموزشی با سایر شاخص‌های جهانی

جدول (۴) شاخص‌های جهانی مرتبط با آموزش در سایر آرمان‌های اهداف توسعه پایدار

شاخص جهانی	عنوان شاخص
۱.A.2	سهم هزینه‌های «خدمات پایه» (مانند آموزش، بهداشتو حمایت اجتماعی) از کل هزینه‌های عمومی
۵,۶,۲	تعداد کشورهای دارای قوانین و مقرراتی که دسترسی زنان ۱۵-۴۹ ساله را به اطلاعات، آموزش و مراقبت‌های جنسی و تناسلی تضمین می‌کند
۸,۶,۱	نسبت جوانان ۱۵-۲۴ ساله‌ای که: الف) در حال حاضر تحصیل نمی‌کنند یا تحت آموزش‌های مهارتی نیستند ب) در حال حاضر بیکار هستند
۱۲,۸,۱	میزان و حجم: الف) آموزش شهروندی جهانی ب) آموزش برای توسعه پایدار (از جمله آموزش‌های مرتبط با آگاهی از تغییرات آب و هوا) در الف) سیاست‌های ملی آموزشی ب) برنامه‌های درسی پ) برنامه‌های آموزش و تربیت معلم ت) ارزشیابی دانش‌آموزان
۱۳,۳,۱	تعداد کشورهای دارای سیاست یکپارچه تعدیل، انطباق، کاهش تاثیر و پیش‌آگهی از تغییرات آب و هوایی در برنامه‌های درسی آموزش ابتدایی، آموزش متوسطه و آموزش عالی

ب) شاخص‌های سطح ملی مشترک بخش آموزش با سایر شاخص‌های سطح ملی

یکپارچگی و انسجام در نظام شاخص‌های اهداف توسعه پایدار یک امر ضروری است. بسیاری از موضوع‌های مهم مانند برابری جنسیتی، سلامت، تولید و مصرف پایدار و تغذیه در آرمان‌های مختلف برنامه مورد هدف‌گذاری قرار گرفته است. این موضوع‌ها بایستی از طریق شاخص‌های بین حوزه‌ای مورد ارزیابی و پایش قرار گیرد زیرا می‌توانند علاوه بر اینکه باعث پیشرفت در تحقق اهداف خود شوند، موجب زمینه‌سازی برای پیشرفت سایر شاخص‌ها یا اهداف دیگر نیز بشوند. بنابراین ضروری است در نظام شاخص‌های برنامه به موضوع شاخص‌های مشترک و بین حوزه‌ای توجه ویژه‌ای شود. این شاخص‌ها مجموعه‌ای از شاخص‌های جهانی و چند شاخص تکمیلی در سطح ملی هستند. در اهداف توسعه پایدار، ۱۹ موضوع بین حوزه‌ای تعریف شده است که از این تعداد، ۶ موضوع با SDG4 (که با ستاره مشخص شده است)، موازی هستند.

در جدول زیر موضوعات موازی و بین حوزه‌ای برنامه اهداف توسعه پایدار ارائه شده است:

جدول (۵) موضوعات مشترک و بین حوزه‌ای برنامه اهداف توسعه پایدار

۱- آن سوی GDP – معیارهای نوین برای توسعه	۱۱- صلح و امنیت و حفاظت از کشورهای آسیب پذیر
۲- تغییرات آب و هوایی و کاهش اثرات بلایای طبیعی	۱۲- علوم، فناوری و نوآوری
۳- تغذیه و امنیت غذایی	۱۳- شهرهای پایدار و ترتیب اسکان جمعیت
۴- برابری جنسیتی*	۱۴- تولید و مصرف پایدار
۵- مشارکت جهانی و تأمین مالی مشترک برای توسعه پایدار	۱۵- انرژی پایدار برای همه
۶- حکمرانی	۱۶- استفاده پایدار از زمین، جنگل‌ها و اکوسیستم خاکی
۷- رشد و اشتغال*	۱۷- مدیریت پایدار اقیانوس‌ها و نواحی ساحلی
۸- سلامت	۱۸- آب و بهداشت
۹- عدم تعادل‌ها*	۱۹- بهزیستی*
۱۰- صنعتی سازی*	

* موضوعات مرتبط با بخش آموزش (SDG4)

الف) برابری جنسیتی

برابری جنسیتی موضوعی است که در SDG5 به آن پرداخته شده است اما به دلیل اهمیت در بسیاری از اهداف توسعه پایدار، حوزه عمل دارد. بنابراین ضروری است که شاخص‌هایی که در سایر اهداف ارائه می‌شوند، دارای تفکیک جنسیتی باشند. شاخص‌های SDG5 که با موضوع برابری جنسیتی موازی هستند عبارتند از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۳	نرخ اتمام دوره ابتدایی به تفکیک پسر و دختر	دسترسی برابر به آموزش
SDG4	۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم و دختر و پسر	دسترسی برابر به آموزش
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	دسترسی برابر به آموزش

شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی):

شماره شاخص	عنوان شاخص ملی
۴-۱	درصد دختران و پسرانی که دارای ارزش‌ها و مهارت‌های مورد نیاز شهروندی جهانی و توسعه پایدار هستند
۴-۲	درصد کودکان زیر ۵ سال برخوردار از محیط زندگی غنی، تحریک کننده و امن
۴-۴	درصد نوجوانان ۱۵ – ۱۹ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های دوگانه کار و درس
۴-۵	نرخ باسوادی جمعیت ۱۵ – ۲۴ ساله (به تفکیک زن و مرد)

ب) رشد و اشتغال

موضوع رشد و اشتغال یکی از موضوعات مهم در اهداف توسعه پایدار است که در SDG8 به آن پرداخته شده است. شاخص‌های SDG4 که با این هدف مهم در ارتباط هستند عبارتند از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم و دختر و پسر	آموزش، رشد و اشتغال را ترویج داده و ارتقا می‌بخشد
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	

شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی):

شماره شاخص	عنوان شاخص ملی
۴-۵	نرخ باسوادی جمعیت ۱۵ – ۲۴ ساله (به تفکیک زن و مرد)
۴-۶	درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی

پ- عدم تعادل

یکی دیگر از موضوعات مهم در اهداف توسعه پایدار، موضوع عدم تعادل‌هاست که در SDG11 به آن پرداخته شده است. برطرف شدن عدم تعادل‌ها یکی از اصلی‌ترین اهدافی است که برنامه‌های توسعه از جمله برنامه اهداف توسعه پایدار درصدد از میان برداشتن آن هستند. لذا در شاخص‌های مرتبط با این هدف در سایر اهداف برنامه بایستی تا حد امکان دقت شود که

اطلاعات با دقت زیاد و تفصیل کامل درج گردد تا بتوانند ضمن شناسایی عدم تعادل‌ها سیاستگذاری لازم را برای رفع آنها انجام داده و اقدامات را مورد رصد قرار دهند. شاخص‌های مرتبط با این هدف در SDG4 عبارتند از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۳	نرخ اتمام دوره ابتدایی به تفکیک پسر و دختر	ارتقاء دسترسی جهانی به آموزش به منظور کاهش نابرابری‌ها
SDG4	۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم و دختر و پسر	ارتقاء دسترسی جهانی به آموزش به منظور کاهش نابرابری‌ها
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	ارتقاء دسترسی جهانی به آموزش به منظور کاهش نابرابری‌ها

ت – صنعتی سازی

صنعتی سازی موضوعی است که در SDG9 به آن پرداخته شده است. شاخص‌های مرتبط با این موضع در SDG4 عبارتند از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم و دختر و پسر	ارتقاء مهارت‌های ریاضی و علوم
SDG4	۳۶	درصد دختران و پسرانی که در پایان دوره متوسطه اول به صلاحیت قابل توجهی از پیامدهای آموزش شامل سواد خواندن و ریاضیات است دست پیدا کرده‌اند	ارتقاء مهارت‌های ریاضی و علوم
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	ارتقاء مهارت‌های ریاضی و علوم

شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی):

شماره شاخص	عنوان شاخص ملی
۴-۴	درصد نوجوانان ۱۵ – ۱۹ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های دوگانه کار و درس
۴-۶	درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی
۴-۹	بورس‌های تحصیلی اعطا شده به دانشجویان کشورهای در حال توسعه

ث- علوم، فناوری و نوآوری

علوم، فناوری و نوآوری موضوعی است که در میان اهداف توسعه پایدار، هدف جداگانه‌ای برای آن تعریف نشده است. اما بسیاری از اهداف به آن مرتبط هستند. شاخص‌های مرتبط با این موضوع در SDG4 عبارتست از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	صلاحیت‌های ریاضی

ج- بهزیستی

ارتقاء شرایط زندگی یکی از اهدافی است که در برنامه SDG مورد توجه قرار گرفته است. این موضوع دارای هدف جداگانه ای در برنامه نیست اما بر مبنای نمایه زندگی بهتر OEDC تعریف شده است. این نمایه مشتمل بر ۱۱ موضوعی است که موجب بهبود شرایط و کیفیت زندگی می‌شوند: مسکن، درآمد، شغل، جامعه، آموزش، محیط زیست، مدیریت شهری، بهداشت، رضایت از زندگی، امنیت و تعادل میان زندگی و کار. شاخص‌های مرتبط با این موضوع در SDG4 عبارتند از:

شاخص‌های سطح ملی (اصلی):

هدف	شماره شاخص	عنوان شاخص	موضوع هدف
SDG4	۳۳	نرخ اتمام دوره ابتدایی به تفکیک پسر و دختر	آموزش
SDG4	۳۴	درصد دختران و پسرانی که در پایان مقطع ابتدایی به میزان قابل توجهی از مهارت‌های بنیادین مانند سوادخواندن و سواد ریاضی دست پیدا کرده‌اند	آموزش
SDG4	۳۵	نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم و دختر و پسر	آموزش
SDG4	۳۶	درصد دختران و پسرانی که در پایان دوره متوسطه اول به صلاحیت قابل توجهی از پیامدهای آموزش شامل سواد خواندن و ریاضیات است دست پیدا کرده‌اند	آموزش
SDG4	۳۷	نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد	آموزش

شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی):

شماره شاخص	عنوان شاخص ملی
۴-۴	نرخ باسوادی جمعیت ۱۵ – ۲۴ ساله (به تفکیک زن و مرد)
۴-۵	درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی
۴-۶	درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی

نظام شاخص‌های ملی آموزش ۲۰۳۰

در نظام برنامه‌ریزی آموزش ۲۰۳۰، شاخص‌های ملی دارای دو کارکرد اساسی هستند: الف) تحلیل وضع موجود هر یک از اهداف برنامه به‌منظور سهولت در هدف‌گذاری ملی/استانی و سیاست‌گذاری اجرایی ب) نظارت و ارزیابی میزان تحقق اهداف و شناسایی نقاط انحراف از برنامه. برای این منظور ضروری است یونسکو توصیه نموده است علاوه بر شاخص‌هایی که در سطح جهانی به تصویب رسیده است، شاخص‌های کشور نیز در تدوین، اجرا و ارزیابی برنامه آموزش ۲۰۳۰ مورد استفاده قرار گیرد.

نشانگرهای ملی بخش آموزش در جمهوری اسلامی ایران

بر اساس طبقه‌بندی رسمی، نظام آموزشی کشور از سه زیر بخش: آموزش و پرورش، آموزش عالی و آموزش فنی و حرفه‌ای (هر یک با ماهیت رسمی، غیر رسمی و ساختار نایافته) تشکیل شده است. بخش آموزش و پرورش دارای نظام شاخص‌های مصوب شورای عالی آموزش و پرورش و کمیسیون‌های ذیل آن می‌باشد. بخش آموزش عالی دارای نظام شاخص‌های مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است. اما بخش آموزش فنی و حرفه‌ای فاقد نظام شاخص‌های مصوب است و تنها بصورت محدود، برای ارزیابی عملکرد سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، ۳ شاخص مورد استفاده قرار دارد. شاخص‌هایی که در سطوح متوسطه و آموزش عالی فنی و حرفه‌ای وجود دارد نیز شاخص‌های محدود و عمدتا تعیین‌کننده سهم این نوع آموزش از کل آموزش‌های حیطه ذی‌ربط می‌باشد.

علاوه بر شاخص‌های مصوب هر بخش، شاخص‌هایی نیز برای ارزیابی عملکرد وزارتخانه‌ها و سازمان‌های متولی بخش آموزش به موجب مواد ۸۱ و ۸۲ قانون مدیریت خدمات کشوری به تصویب شورای ارزیابی عملکرد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور رسیده است که به‌دایل برخورداری از پشتوانه قانونی می‌تواند به‌عنوان شاخص‌های مصوب در نظام شاخص‌های ملی مورد استفاده قرار گیرد. بخش عمده‌ای از این شاخص‌ها برگرفته از شاخص‌های مصوب هر بخش می‌باشد. وضعیت شاخص‌های مصوب هر یک از زیربخش‌های یاد شده در جدول زیر خلاصه شده است:

جدول (۹) شاخص‌های ملی بخش آموزش کشور به تفکیک مرجع تصویب

بخش	شاخص‌های مصوب		شاخص‌های اختصاصی ارزیابی عملکرد	
	مرجع تصویب	تعداد	مرجع تصویب	تعداد
آموزش و پرورش	شورای عالی آموزش و پرورش	۱۱۲	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی شورای عالی آموزش و پرورش	۸۶ ۴۳
آموزش عالی	شورای عالی انقلاب فرهنگی	۳۴۲	-	-
آموزش فنی و حرفه‌ای	مصوب هیات وزیران (سند تفصیلی برنامه ششم توسعه)	۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی	۳

با توجه به ماهیت اهداف برنامه آموزش ۲۰۳۰، شاخص‌های موجود کشوری برای «هدف‌گذاری مبتنی بر روند پژوهی» کاربرد زیادی نخواهند داشت. بنابراین ضروری است در هر زیربخش آموزش، شاخص‌های جهانی و شاخص‌های کشور انطباق‌یابی شده و در صورت نیاز شاخص‌های جدید و استانداردی تعریف شوند تا بتوان از بعد کشوری نیز شاخص‌هایی را برای نظارت و ارزیابی برنامه بکار گرفت. بر این اساس ضروری است شاخص‌های جدید در مرجع هماهنگ‌کننده‌ی ملی تدوین برنامه، مورد بررسی و تصویب قرار گیرد به‌نحوی که نظام آموزشی آنها را بپذیرد و زمینه جمع‌آوری اطلاعات و محاسبه آنها نیز فراهم باشد.

پیوست (۱) تفکیک ارتباطی راهبردهای اساسی، شاخص‌های جهانی و شاخص‌های موضوعی برنامه آموزش ۲۰۳۰

آرمان ۴-۱) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ تمامی دختران و پسران، آموزشِ ابتدایی و متوسطه‌ی رایگان، برابر و با کیفیتی که منجر به یادگیری موثر و مرتبط می‌شود را به پایان برسانند

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. وضع قوانین و تدوین سیاستهایی که متضمن یک دورهٔ دوازده سالهٔ آموزش رایگان، فراگیر، منصفانه و با کیفیت در مقاطع ابتدایی و راهنمایی باشد و مخارج آن از محل درآمدهای عمومی تأمین شود .از دوازده سالِ یادشده، نه سال آن باید برای همهٔ کودکان اجباری باشد و به نتایج یادگیری مرتبط و مناسب بیانجامد .به منظور همگامی با معیارهای بین المللی، کشورها می بایست تعداد سالهای آموزش اجباری و رایگان را افزایش دهند و در این راستا باید ظرفیتها و واقعیتهای متفاوت ملّی، سطوح توسعه یافتگی، اولویتها و سیاستهای ملّی را مد نظر داشته باشند. ۲. تدوین معیارها و بازبینی مواد درسی برای تضمین کیفیت و ارتباط آن با محتوا، مهارتها، ظرفیتها، ارزشها، فرهنگ، دانش و جنسیت. ۳. تقویت کارایی و کارآمدی مؤسسه های آموزشی، راهبری و حاکمیت مدارس از طریق افزایش مشارکت جوامع، از جمله جوانان و والدین در مدیریت مدارس. ۴. اختصاص منصفانه تر منابع در بین مدارس محروم از نظر اجتماعی -اقتصادی و مدارسی که از مزایای اجتماعی -اقتصادی بهره مند هستند. ۵. ترویج آموزشهای دوزبانه و چندزبانه در جوامع چندزبانه .آغاز آموزش در اوان کودکی در این جوامع، باید به زبان اول کودک یا زبانی باشد که کودک در منزل به آن زبان صحبت می کند. ۶. فراهم آوردن امکان یادگیری به روشهای مختلف برای	۱. درصد کودکان و نوجوانان: i) در پایه دوم یا سوم ابتدایی؛ ii) در سال پایان دوره ابتدایی؛ iii) در سال پایانی دوره متوسطه اول که به پایین‌ترین سطح مهارت در الف) خواندن ب) ریاضی دست یافته‌اند	۲. وجود نماینده ملی برای ارزیابی آموزشی در i) پایه‌های نخستین دوره ابتدایی (دوم یا سوم)؛ ii) در سال پایانی دوره ابتدایی؛ iii) در سال پایانی دوره متوسطه اول ۳. نرخ جذب دانش‌آموز در i) سال پایانی دوره ابتدایی؛ ii) سال پایانی دوره متوسطه اول ۴. نرخ اتمام i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول؛ iii) دوره متوسطه دوم ۵. درصد افراد خارج از مدرسه در i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول؛ iii) دوره متوسطه دوم ۶. درصد کودکان بالاتر از سن قانونی در i) دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه اول ۷. تعداد سال‌های آموزش رایگان و اجباری تضمین شده و مندرج در قوانین برای i)دوره ابتدایی؛ ii) دوره متوسطه

کودکان و نوجوانانی که در مقاطع ابتدایی و راهنمایی از مدرسه دور مانده اند، به این ترتیب که به جای برنامه های آموزشی معمول از روشهای معادل یابی مقاطع تحصیلی و یا از برنامه هایی برای انطباق با مقاطع تحصیلی در نظام آموزش رسمی و کاهش شکاف تحصیلی بوجود آمده استفاده شود تا تضمینی برای یادگیری انعطافپذیر در نظام آموزشی رسمی و غیررسمی، از جمله در شرایط اضطراری باشد .روشهای یادشده باید توسط دولت تأیید و به رسمیت شناخته شده باشند. ۷. استقرار نظامهای پرنفوذتر و جامع تر ارزیابی برای ارزیابی نتایج یادگیری در مواقع و مقاطع حساس، از جمله در طول و در پایان مقاطع ابتدایی و راهنمایی .ارزیابی ها باید به گونه ای باشند که هم مهارتهای شناختی و هم مهارتهای غیر شناختی را مورد سنجش قرار دهند که از آن جمله هستند : ارزیابی یادگیریمهارتهای خواندن، نوشتن و حساب کردن به شکل ریشه ای و نیز سنجش مهارتهای غیر شناختی .در نظر گرفتن سنجش های دوره ای وابسته به تدریس، به عنوان بخش مهمی از فرایند آموزش و یادگیری در همهٔ مقاطع تحصیلی نیز ضرورت دارد.		

آرمان ۴-۲) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ تمامی دختران و پسران به برنامه‌های با کیفیتِ رشد و مراقبت اوان کودکی و آموزش پیش از دبستانِ با کیفیتی که آنها را برای ورود به مقطع ابتدایی آماده کند، دسترسی داشته باشند

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. وضع و اجرای سیاستهای فراگیر و منسجمی که اختصاص حداقل یک سال آموزش با کیفیت، اجباری و رایگان را با توجه ویژه به فراهم آوردن امکان دسترسی فقیرترین و محروم ترین اقشارکودکان به این آموزشها از طریق ارائهٔ خدمات در حوزهٔ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی ممکن میسازد .لازمهٔ تحقّق این هدف، ارزیابی سیاستها و برنامه های آموزش و مراقبتهای اوان کودکی با هدف بهبود کیفیت آنها است.	۸. درصد کودکان در سن ورود به مدرسه که بصورت مستمر تحت پایش سلامت جسمی، یادگیری و روانشناختی هستند ۱۰. نرخ حضور در برنامه‌های رشد و مراقبت اوان کودکی در دوره ماقبل ورود به مقطع ابتدایی	۹. درصد کودکان زیر ۵ سال که از محیط خانگی مثبت و محرک یادگیری برخوردار بوده‌اند ۱۱. نرخ ثبت نام ناخالص دوره پیش از دبستان ۱۲. تعداد سال‌های i) رایگان ii) اجباری دوره پیش از دبستان مندرج در قوانین ملی

۲. وضع و اجرای راهبردها و سیاستهای بین بخشی در حوزۀ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی که مورد حمایت وزارتخانه های مسئول تغذیه، بهداشت، امور اجتماعی و حفاظت از کودکان، آب/بهداشت، دادگستری و آموزش باشند و در هماهنگی با نهادهای یادشده تنظیم شده باشند و تأمین منابع کافی برای اجرای این راهبردها. ۳. سیاستگذاری و تدوین راهبردها و برنامه ها یِ اقدام شفاف، برای حرفه ای سازی پرسنل در حوزۀ آموزش و مراقبتهای اوان کودکی از طریق : ارتقا و پایش مداوم توسعۀ حرفه ای، جایگاه و شرایط کاری آنان. ۴. طراحی و اجرای برنامه ها، خدمات و زیربناهای کیفی جامع، قابل دسترسی و منسجم برای اوان کودکی، درحوزه های بهداشت، تغذیه، نیازهای آموزشی و حمایتی، به ویژه برای کودکان معلول و حمایت از خانواده ها به عنوان اولین مراقبان کودکان.		

آرمان ۴-۳) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ تمامی مردان و زنان، به آموزش‌های مقرون به صرفه و با کیفیتِ فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی (دانشگاه) به‌صورت برابر، دسترسی داشته باشند

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. وضع سیاستهای بین بخشی در خصوص توسعۀ مهارتهای حرفه ای، آموزشهای فنّی و حرفه ای و آموزش عالی(به طور جداگانه)، و همچنین سیاستگذاری بین بخشی در میان این سه حوزۀ آموزشی و تقویت پیوندها میان علم و سیاستگذاری برای همگامی با شرایط در حال تغییر(آموزش در جهان)و بهروز ماندن(با این شرایط .) زمینه سازی برای مشارکتهای مؤثر، به ویژه در بین بخشهای خصوصی و دولتی و درگیر نمودن کارفرمایان و اتحادیه ها در اجرایی نمودن مشارکت میان بخش خصوصی و دولتی. ۲. زمینه سازی برای تضمین کیفیت، تأیید و به رسمیت شناسی قابلیت ها و مدارک آموزش عالی و تسهیل اعتبارسنجی واحدهای درسی در میان مؤسسه های معتبر آموزش عالی. ۳. سیاستگذاری و برنامه ریزی برای ادغام آموزش کیفی	۱۵. درصد جوانان و بزرگسالانی که در ۱۲ ماه گذشته که در برنامه‌های آموزشی یا مهارت آموزی شرکت کرده‌اند، به تفکیک نوع برنامه (رسمی و غیر رسمی) و گروه سنی	۱۳. نرخ ثبت نام ناخالص در آموزش عالی ۱۴. نرخ مشارکت در برنامه‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای (جمعیت ۱۵-۲۴ ساله)

از راه دور در آموزش عالی با تأمین مناسب مالی و استفادهٔ به جا از فنّاوری، از جمله اینترنت، افزایش دوره های درسی اینترنتی باز و کاربرد روشهای دیگری که در راستای معیارهای قابل قبول و با کیفیت، به دسترسی بهینه به آموزش کمک می کنند. ۴. سیاستگذاری و برنامه ریزی برای تقویت پژوهش در آموزش عالی و دانشگاهی از طریق استفادهٔ زود هنگام از برنامه های آموزش علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات ، به ویژه توسط زنان و دختران. ۵. تقویت همکاریهای بین المللی در توسعهٔ آموزشهای عالی و دانشگاهی بین مرزی و همچین توسعهٔ برنامه های پژوهشی بین مرزی، از جمله در چارچوب پیمان نامه های جهانی و منطقه ای در زمینهٔ به رسمیت شناسی قابلیت ها و مدارک آموزش عالی با هدف حمایت از دسترسی بهینه و بیشتر به آموزش، تضمین کیفیت به شیوه ای بهتر و توسعهٔ ظرفیت ها. ۶. ترویج آموزشهای فنّی و حرفه ای، آموزش عالی و دانشگاهی و یادگیری بزرگسالان و همچنین ترویج فرصتهایی برای آموزش و تربیت جوانان و بزرگسالان در همهٔ رده های سنّی و از هر قشر اجتماعی- فرهنگی با هدف توانمندسازی آنان برای ارتقا و سازگاری مهارت هایشان(با نیازهای موجود)، با توجه ویژه به مسئلهٔ تساوی جنسیتی(برابری میان زنان و مردان)و حذف موانع جنسیتی و همینطور با توجه به اقشار آسیب پذیر، از جمله معلولان. ۷. مؤسسه های آموزش عالی، از جمله دانشگاهها می بایست از سیاستگذاری برای در اختیار قرار دادن دادن فرصتهای منصفانه برای یادگیری با کیفیت مادام العمر حمایت کنند و این اقدامها را ترویج کنند.		

آرمان ۴-۴) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ تعداد جوانان و بزرگسالان دارای مهارتِ مرتبط (از جمله مهارت‌های فنی و حرفه‌ای مرتبط) برای اشتغال، یافتن شغلِ مناسب و کارآفرینی؛ به‌صورت قابل توجه افزایش یابد

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. گردآوری و استفاده از شواهد در مورد مهارتهای مورد نیاز به منظور هدایت و جهت دهی به برنامه های توسعهٔ مهارت ها، کاهش نابرابری آموزشی و پاسخگویی به نیازهای در حال تغییر بازار کار و اجتماع، اقتصاد غیررسمی و توسعهٔ روستایی. ۲. درگیر نمودن شرکای اجتماعی در طراحی و اجرای برنامه های آموزشی و پرورشی جامع و مبتنی بر شواهد . تضمین اینکه برنامه های درسی و آموزشی در حوزهٔ آموزش فنّی و حرفه ای، کیفیت بالایی داشته باشند و مهارت های کارمحور و غیرشناختیِ قابل انتقال، از جمله مهارت های کارآفرینی، مهارت های پایه و مهارت در فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی را بدانند و رؤسا و نیروهای آموزشی در مؤسسه های آموزشی فنّی و حرفه ای، از جمله آموزگاران و شرکتها، شایستگی لازم برای این کار را داشته باشند و افرادی تأیید شده باشند. ۳. ترویج اشکال مختلف آموزش و یادگیری در محل کار و در کلاس درس هر جا که امکان آن وجود داشته باشد. ۴. تضمین به کارگیری نظامهای شفاف و مؤثر برای تضمین کیفیت در حوزهٔ آموزشهای فنّی و حرفه ای و ایجاد چارچوب هایی(برای سنجش)توانمندی ها. ۵. ترویج همکاریها در زمینهٔ ارتقای شفافیت در فعالیتها و به رسمیت شناسی بین کشوری توانایی های فنّی و حرفه ای افراد با هدف ارتقای کیفیت آموزشهای فنّی و حرفه ای و فراهم آوردن امکان جابجایی کارمندان و یادگیرندگان و تضمین هم سویی برنامه های آموزش فنّی و حرفه ای با تقاضاهای در حال تغییر بازار کار. ۶. ترویج روشهای یادگیری انعطاف پذیر هم در آموزش رسمی و هم در فضای آموزشی غیر رسمی . فراهم آوردن امکان اعتباربخشی به یادگیرندگان برای دستآوردهایشان در این حوزه ها و زمینه سازی برای انتقال آموخته هایشان .به رسمیت شناسی و اعتباربخشی به آموخته های پیشین و ایجاد برنامه های مناسب برای از میان بردن شکاف میان یادگیری به روشهای رسمی، غیررسمی و آزاد و ایجاد خدمات راهنمای مشاغل و ارائهٔ خدمات مشورتی.	۱۶/۱. درصد افراد دارای مهارت‌های ICT به تفکیک نوع مهارت	۱۶/۲. درصد جوانان و بزرگسالانی که حداقل به پایین‌ترین سطح مهارت سواد دیجیتال دست یافته‌اند ۱۷. سطح مدرک تحصیلی جوانان/بزرگسالان به تفکیک گروه سنی، وضعیت فعالیت اقتصادی، سطح تحصیلی و گرایش تحصیلی

آرمان ۴-۵) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ نا برابری جنسیتی در آموزش کاهش یافته و دسترسی برابر به تمامی سطوح آموزشی و مهارت آموزی برای گروههای آسیب‌پذیر از جمله افراد دارای معلولیت، گروههای بومی و کودکانی که در معرض آسیب قرار دارند، تضمین شود

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. تضمین این مهم که سیاستگذاری های آموزشی و برنامه های مربوط به بخش آموزش و همینطور بودجه بندی آنها متضمن اصول عدم تبعیض و تساوی در آموزش باشند و به تدوین و اجرای راهبردهای فوری هدفمند برای اقشار طرد شده و آسیبپذیر کمک کنند . برای سنجش پیشرفت در تحقّق تساوی آموزشی باید شاخص هایی تدوین شوند. ۲. تضمین اینکه سیاستهای آموزشی، برنامه های بخشی و برنامه های تأمین بودجه با توجه به مواردی درخصوص ارزیابی مخاطرات، آمادگی برای رویارویی و رفع شرایط اضطراری در آموزش تدوین شده و دربرگیرندۀ برنامه هایی مفید برای رفع نیازهای آموزشی کودکان، جوانان و بزرگسالان جنگ زده یا افرادی که در اثر بلایای طبیعی، ترک وطن و بیماری های واگیردار آسیب دیده اند و نیز افرادی که مجبور به ترک محل سکونت خود در داخل کشور شده اند و پناهندگان، باشند .حمایت از تدوین راهبردها و ایجاد سازوکارهای منطقه ای و بین منطقه ای که قادر به رفع نیازهای آموزشی افرادی که مجبور به ترک محل سکونت خود در داخل کشور شده اند و نیز پناهندگان الزامی است. ۳. شناسایی، پایش و بهبود دسترسی زنان و دختران به آموزش با کیفیت و همچنین، پایش و بهبود میزان مشارکت آموزشی، ارزیابی نتایج آموزشی و تکمیل دوره های آموزشی توسط زنان و دختران .در محیط هایی که پسران از آموزش محروم مانده اند، الزامی است که مسئولین را به سمت تمرکز بر اقدام های هدفمند با تأکید بر پسران سوق داد. ۴. شناسایی موانعی که کودکان و جوانان آسیب پذیر را از دسترسی به برنامه های آموزش کیفی دور نگه می دارد و تصمیم گیری های مؤثر برای رفع آن موانع. ۵. حمایت از رویکردی جامع برای مقاوم سازی مدارس	... **نمایه‌های برابری** (زن/مرد، روستایی/شهری، دهک‌های درآمدی پایین/بالا و سایر موارد مانند وضع معلولیت و تاثیرات ناشی از بحران‌ها که اطلاعات آنها موجود است) برای تمام شاخص‌های موجود در این فهرست که قابل تفکیک هستند در صورت امکان، سایر شاخص‌ها می‌بایست متناسب با میزان پراکندگی‌شان در بین جمعیت ارائه شوند	۱۸. درصد دانش‌آموزان دوره ابتدایی که زبان اول یا زبان مادری آنها با زبان آموزش یکسان است ۱۹. تا چه حد سیاست‌های شفاف و فرمول بندی شده موجب بازتوزیع منابع آموزشی به سمت جمعیت گروههای محروم می‌شود؟ ۲۰. سرانه هزینه‌های آموزشی به تفکیک دوره آموزشی و منبع تامین اعتبار ۲۱. درصد کل کمکهای آموزشی اعطا شده به کشورهای با درآمد پایین

در مقابل تأثیرگذاری بلایای طبیعی، با توجه به شیوهٔ تأثیرگذاری بلایا یا دامنهٔ اثرآنها .از جمله روشهای این مقاوم سازی، می توان به تأمین امکانات ایمن تر برای مدارس، آموزش مدیریت بلایا در مدارس، مقاومت و کاهش مخاطرات، اشاره کرد. ۶. فراهم آوردن امکان آموزش از راه دور، آموزش فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به فنّاوری های مناسب و زیربناهای ضروری برای تسهیل ایجاد فضای یادگیری در منازل و در مناطق جنگی و مناطق دورافتاده، به ویژه برای دختران، زنان، پسران و جوانان آسیب پذیر و سایر گروه های به حاشیه رانده شده. ۷. تضمین بازبینی کتب و برنامه های درسی، بودجه و سیاستگذاری های آموزشی و همینطور آموزش معلمان و نظارت بر فعالیتهای آنان توسط دولت ها به نحوی که موارد یاد شده عاری از هرگونه کلیشهٔ جنسیتی باشند و در ترویج تساوی، عدم تبعیض، حقوق بشر و آموزش بین فرهنگی مؤثر واقع شوند. ۸. تضمین استفاده از منابع چندگانهٔ داده و اطلاعات، از جمله از نظام های اطلاعاتی مدیریت آموزش و مدارس و مطالعات پیمایشی انجام شده در مدارس و خانوارها، برای تسهیل پایشِ پدیدهٔ حذف اجتماعی در آموزش . نمونه ای از چگونگی دسترسی تصمیم گیران آموزشی به اطلاعاتی از این دست برای اقدام، پایگاهِ داده های جهانی در خصوص نبود تساوی در آموزش یا نابرابری آموزشی است.. ۹. گردآوری داده های کیفی بهتر در مورد کودکان معلول و کودکان دارای مشکلات جسمی و ارزیابی سطح آسیب دیدگی آنان .لازم است تا شاخصهای مرتبطی تدوین و در صورت موجود بودن، بهینه سازی شوند و باید از داده های به دست آمده به عنوان شواهدی که بتوان بر مبنای آنها برنامه ریزی و سیاستگذاری نمود، استفاده شود.		

آرمان ۴-۶) تضمین اینکه تا سال ۲۰۳۰ تمامی جوانان و نسبت قابل ملاحظه‌ای از بزرگسالان، چه مرد و چه زن، به مهارت‌های سواد و حساب دست پیدا کنند

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. ایجاد رویکردی بخشی و یا بین بخشی برای سیاست گذاری و برنامه ریزی برای سوادآموزی و همچنین برای تأمین بودجه از طریق تقویت همکاری و هماهنگی میان وزارتخانه های مرتبط، از جمله وزارتخانه های آموزش، بهداشت، رفاه اجتماعی، کار، صنعت و کشاورزی و همینطور تقویت همکاری و هماهنگی میان جامعهٔ مدنی، بخش خصوصی و شرکای دوجانبه و چند جانبه، با حمایت عملی از تمرکززدایی. ۲. تضمین کیفیت بالای برنامه های سواد آموزی و حساب آموزی بر مبنای سازوکارهای ارزیابی ملّی و تضمین اینکه این برنامه ها در راستای نیازهای یادگیرندگان و با توجه به دانش و آموخته های پیشین آنها تهیه و تنظیم شده باشند .لازمهٔ تحقّق این مهم، بذل توجه ویژه به فرهنگ، زبان، روابط اجتماعی و سیاسی و فعالیتهای اقتصادی، با توجه خاص به زنان و دختران و گروههای آسیب پذیر است .ضمناً ضرورت دارد تا برنامه های یادشده با(برنامه های)مهارت آموزی و ارتقای مهارت ها برای معیشت و اشتغال(شایسته و) شرافتمندانه، به عنوان دو عنصر مهم یادگیری مادام العمر، ادغام شوند. ۳. افزایش تدریجی برنامه های مؤثر سوادآموزی و آموزش مهارت ها برای بزرگسالان و مشارکت دادن جامعهٔ مدنی در این حرکت، با توجه به تجارب غنی و اقدام های مؤثری که در این ارتباط انجام داده اند. ۴. ترویج کاربرد فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، به ویژه فنّاوری موبایل در برنامه های سوادآموزی و حساب آموزی. ۵. ایجاد ابزارها و چارچوبی برای ارزیابی میزان تبحر با توجه به نتایج یادگیری(سوادآموزان .)لازمهٔ این کار، ارائهٔ تعریفی درست از مفهوم تبحر در حوزه های مختلف است که از آن جمله اند :مهارت های کاری و مهارت در زندگی روزمره. ۶. ایجاد نظامی برای گردآوری، تحلیل و به اشتراک گذاری داده های مرتبط و به هنگام در مورد سطوح سوادآموزی و نیازهای سوادآموزی و حساب آموزی، بر حسب جنسیت و سایر شاخصهای به حاشیه رانده شدن.	۲۲. درصد جمعیت گروههای سنی که حداقل به یک مهارت تثبیت شده در کارکردهای الف) سواد؛ ب) حساب دست یافته‌اند	۲۳. نرخ باسوادی جوانان/بزرگسالان ۲۴. نرخ مشارکت جوانان/بزرگسالان در برنامه‌های سوادآموزی

آرمان ۴-۷) تضمین این‌که تا سال ۲۰۳۰ تمامی یاد گیرندگان از طریق آموزش برای توسعه پایدار، آموزش برای سبک زندگی پایدار، حقوق بشر، برابری جنسیتی، ارتقاء فرهنگ صلح و ضد خشونت، شهروندی جهانی، به رسمیت شناختن تنوع فرهنگی و شناخت جایگاه فرهنگ در توسعه پایدار بتوانند به دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای ارتقاء توسعه پایدار دست یابند

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. تدوین سیاست ها و برنامه هایی برای ترویج آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی و ادغام آنها در آموزشهای رسمی، غیر رسمی و آزاد .انجام این کار از طریق اصلاح نظام آموزشی، آموزش معلمان، اصلاح مواد درسی و حمایت های آموزشی امکان پذیر می شود .اجرای برنامهٔ اقدام جهانی آموزش برای توسعهٔ پایدار و موضوع هایی از قبیل حقوق بشر، تساوی جنسیتی، بهداشت، آموزش های جامع جنسی(تنظیم خانواده)، تغییر اقلیم، معیشت های پایدار و شهروندی مسئولانه و پویا نیز مشمول مورد یاد شده می شود .لازم است ذکر شود که در ادغام این موارد در برنامه های آموزشی کشورها، توجه به توانمندی ها و تجارب ملّی اهمیت زیادی دارد. ۲. ایجاد فرصت های یادگیری در طول عمر برای افراد، اعم از زن و مرد در هر گروه سنی برای کسب دانش، مهارت ها، ارزش ها و دیدگاه های لازم برای ساختن جوامعی سالم، صلح آمیز و پایدار. ۳. ایجاد و نشر اقدام های بهینه در زمینهٔ آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی در درون و مابین کشورها به منظور اجرای بهینهٔ برنامه های آموزشی و تقویت همکاری ها و تفاهم بین المللی. ۴. ترویج برنامه های مشارکتی برای یادگیرندگان و آموزگاران در رابطه با آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی به منظور تضمین مشارکت آنان در اجتماعات و جوامع. ۵. تضمین توجه آموزش به نقش کلیدی فرهنگ در تحقّق پایداری و نیز ارائهٔ آموزش با توجه به فرهنگ و شرایط ملّی کشورها و ارتقای آگاهی ها از میراث، بیان ها و تنوع فرهنگی، در عین احترام به حقوق بشر و رعایت آن. ۶. حمایت از ایجاد نظام های ارزیابی قوی برای آموزش توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی به منظور ارزیابی نتایج شناختی و اجتماعی -احساسی یادگیری با استفاده از ابزارهای موجود و ابزارهایی که در طول زمان درستی آنها اثبات شده است .در جریان این ارزیابی ها، ضرورت ایجاد ابزارهای جدید ارزیابی شناسایی می شود و(فعالیتهای)گسترهٔ وسیعی از	۲۵. تا چه حد به i) آموزش شهروندی جهانی؛ ii) آموزش برای توسعه پایدار در الف) سیاستهای آموزشی ملی؛ ب) محتوای برنامه‌های درسی؛ پ) آموزش معلمان؛ ت) ارزشیابی دانش‌آموزان توجه شده است؟	۲۶. درصد دانش‌آموزانی که دارای شناخت کافی از موضوعات مربوط به شهروندی جهانی و پایداری هستند، به تفکیک گروه سنی (یا دوره تحصیلی) ۲۷. درصد دانش‌آموزان ۱۵ ساله‌ای که دارای دانش کافی از محیط زیست و علوم زمین هستند ۲۸. درصد مدارس ارائه دهنده‌ی آموزش مهارت‌های اساسی زندگی مبتنی بر HIV و مسایل جنسیتی ۲۹. میزان اجرای «چهارچوب برنامه جهانی آموزش حقوق بشر» در سطح ملی

کشورها نیز با توجه به فعالیت های مؤسسهٔ آمار یونسکو (UIS) و سایر همکاران آن، بررسی می شوند. ۷. ترویج رویکرد بین رشته ای و در صورت لزوم رویکرد چند ذی نفعی برای تضمین آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی جهانی در همهٔ سطوح و در همهٔ اشکال آموزش، از جمله در قالب آموزش حقوق بشر با هدف ترویج فرهنگ صلح و نبود خشونت.		

ابزار اجرایی ۴-الف) ایجاد و به‌روز رسانی امکانات آموزشی متناسب با جنسیت برای کودکان و معلولین؛ و تامین محیط‌های یادگیری امن، بدون خشونت، فراگیر و موثر برای همه

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. تدوین و اجرایی کردن سیاست های جامع، چندوجهی و منسجم جنسیت محوری که نیازهای معلولان را هم مد نظر قرار می دهند و ترویج هنجارها و نظام هایی برای تضمین امنیت مدارس و به دور ماندن آنها از خشونت. ۲. سیاست گذاری و تدوین راهبردهایی برای حفاظت از یادگیرندگان، معلمان و پرسنل آموزشی از خشونت در چارچوب ایجاد مدارس عاری از خشونت و اتخاذ رویکردهای مناسب در مناطقی که درگیر جنگ مسلحانه اند، متعهد شدن به حقوق بین المللِ بشردوستانه و اجرای آن به عنوان ابزاری برای حفاظت از مدارس به عنوان مکان های متعلق به جامعهٔ مدنی و ترویج پاسخگویی در قبال خشونت در اجرای آموزش ۲۰۳۰. ۳. تضمین اینکه همهٔ مؤسسه های آموزشی امن باشند و آب، برق، سرویس های بهداشتی سالم و مستقل برای دختران و پسران داشته باشند که در دسترس، کافی و ایمن باشند . کلاس های درس ایمن و کافی باشند و مدارس مجهز به مواد آموزشی و فنّاوری های مناسب باشند. ۴. تضمین اختصاص منصفانهٔ منابع در میان مدارس محروم از نظر اجتماعی -اقتصادی و مدارس غیر محروم و همینطور در میان مؤسسه های آموزشی. ۵. افزایش دسترسی به فضاهای یادگیری غیررسمی و فضاهای یادگیری برای آموزش بزرگسالان و فراهم آوردن امکانات لازم برای دسترسی به فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی به عنوان ابزارهایی مهم در یادگیری مادام العمر.	۳۱. درصد مدارس برخوردار از i) برق؛ ii) اتصال به اینترنت جهت انجام فعالیت‌های آموزشی ؛ iii) رایانه برای انجام فعالیت‌های آموزشی؛ iv) وسایل و زیرساخت های انطباق داده شده با وضعیت خاص دانش آموزان معلول؛ v) آب آشامیدنی عمومی؛ vi) امکانات بهداشتی تک جنسیتی و vii) امکانات شست و شوی بهداشتی دست	۳۰. درصد مدارس برخوردار از i) آب آشامیدنی سالم؛ ii) سرویس بهداشتی ؛ iii) امکانات شستشوی دست ۳۲. درصد مدارس مجهز به امکانات و زیر ساخت‌های مورد نیاز دانش‌آموزان معلول ۳۳. درصد دانش‌آموزانی که قلدری، تنبیه بدنی، آزار و اذیت، خشونت، تبعیض جنسیتی و آزار جنسی را تجربه کرده‌اند ۳۴. تعداد حملاتی که به دانش‌آموزان، کارکنان و موسسات آموزشی شده است

ابزار اجرایی ۴-ب) افزایش قابل توجه اعطای بورس تحصیلی دانشگاهی، مهارت آموزی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، فنی، مهندسی و علوم به کشورهای در حال توسعه، بویژه کشورهای کمتر توسعه یافته، جزایر کوچک و کشورهای آفریقایی تا سال ۲۰۲۰

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. تضمین اینکه سازوکارها، برنامه ها و سیاست های وضع شده در حوزۀ برنامه های بورسیۀ بین المللی در راستای اولویت ها، برنامه ها و شرایط ملّی کشورها باشند و بر تقویت منابع انسانی در حوزه هایی که بیش از همه در آنها احساس نیاز می شود، متمرکز شده باشند. ۲. جهت دهی همۀ فرصت های ارائۀ بورسیه به سوی زنان و مردان جوان محروم .تضمین اینکه امکان اخذ بورسیه برای جوانان محروم به روشنی ترویج شود تا به این وسیله امکان تصمیم گیری های آگاهانه برای جوانان فراهم شود و حقوق و جایگاه قانونی آنها حفظ شود. ۳. تعریف و تدوین برنامه های مشترک میان دانشگاه های کشورهای مبدأ و کشورهای محل تحصیل دانشجویان به عنوان ابزاری برای ایجاد انگیزه در دانشجویان برای بازگشت آنها به کشورهای مبدأ خود .همچنین، ایجاد سازوکارهایی برای ممانعت از فرار مغزها، مهاجرت افراد بسیار تحصیل کرده و ترویج جذب مغزها. ۴. ایجاد برنامه های ارائۀ بورسیه در کشور مبدأ دانشجویان، با هدف افزایش تعداد و انواع افراد ذینفع در کشور مبدأ و همینطور در بازار کار ملّی /محلی.	۳۶. حجم کمک‌های رسمی توسعه‌ای که در قالب بورس تحصیلی اعطا می‌شود، به تفکیک بخش و نوع آموزش	۳۷. تعداد بورس‌های تحصیلی دانشگاهی اعطا شده، به تفکیک کشورهای هدف

ابزار اجرایی ۴-پ) افزایش قابل توجه در عرضه معلمان واجد صلاحیت، به‌ویژه از طریق همکاری‌های بین‌المللی برای تربیت معلم در کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته و جزایر کوچک تا سال ۲۰۳۰

راهبردهای اساسی	شاخص های جهانی	شاخص های موضوعی
۱. تدوین راهبردهای جنسیت محور برای جذب و جلب با انگیزه ترین افراد خواهان و علاقمند به حرفۀ معلمی و تضمین انتقال معلمان به مناطقی که به وجودشان نیاز بیشتری است .لازمۀ این کار، سیاستگذاری و وضع قوانینی است که حرفۀ معلمی را برای نیروهای انسانی موجود و آینده جذاب کند .این کار از طریق بهبود شرایط کاری، تضمین بهره مندی معلمان از بیمه های اجتماعی و تضمین اینکه حقوق معلمان و افراد شاغل در حرفه های مرتبط با	۳۹. درصد معلمان i) دوره پیش از دبستان؛ ii) دوره ابتدایی؛ iii) دوره متوسطه اول؛ iv) دوره متوسطه دوم که تحت حداقل آموزش‌های	۳۷. درصد معلمانی که از نظر مقررات ملی واجد صلاحیت تدریس محسوب می‌شوند، به تفکیک دوره تحصیلی و نوع موسسه آموزشی

آموزش، حداقل با حقوق های پرداختی در سایر حرفه های مرتبط با معلمی که نیازمند توانمندی های یکسان یا مشابه هستند، قابل قیاس باشد. ۲. بازبینی، واکاوی و بهینه سازی کیفیت آموزش معلمان(پیش از اشتغال به کار و یا در حین کار)و فراهم آوردن فرصت بهره مندی از آموزش های با کیفیت پیش از اشتغال به کار برای همهٔ معلمان و کمک به توسعهٔ مداوم حرفه ای آنان و تقویت فعالیت های حمایتی از معلمان. ۳. ایجاد چارچوبی برای(ارزیابی)توانمندی های معلمان، استادان تربیت معلم و ناظران و افرادی که مسئول بازرسی فعالیت های معلمان هستند. ۴. سیاست گذاری های جامع، منصفانه و جنسیت محور برای مدیریت معلمان و اجرای آن سیاست ها در حوزه های مختلف مرتبط با استخدام، آموزش، توزیع معلمان، میزان حقوق دریافتی، توسعهٔ حرفه ای وارتقای شرایط کاری آنان؛ ضمن بهینه سازی جایگاه معلمان و آموزگاران و ارتقای کیفیت آموزش. ۵. آموزش مهارت های کافی فنّی به معلمان به منظور توانمند ساختن آنان در کاربرد فنّاوری های اطلاعاتی و ارتباطی و شبکه های اجتماعی .آموزش سواد اطلاعاتی به آنان و مهارتهای نقد و واکاوی منابع مورد استفاده برای تدریس و نیز نحوهٔ برآوردن نیازهای کودکان استثنایی(کودکان دارای نیازهای ویژه)و رویارویی با چالش های ناشی از داشتن شاگردان استثنایی در کلاس درس. ۶. ایجاد و اجرای نظام های مؤثر برای دریافت و دسترسی به اطلاعات، به منظور حمایت از روشهای خوب تدریس و نیز توسعهٔ حرفه ای معلمان و حصول اطمینان از تأثیرگذاری مثبت آموزش بر فعالیت معلمان. ۷. تقویت مدیران مدارس برای بهبود آموزش و یادگیری. ۸. ایجاد یا تقویت سازوکارهایی برای گفت وگوی اجتماعی نهادینه شده با معلمان و سازمان های نمایندهٔ معلمان، به منظور تضمین مشارکت کامل آنان در توسعه، اجرا، پایش و ارزیابی سیاست های آموزشی.	رسمی و ساختار یافته بدو خدمت و ضمن خدمت حرفه معلمی (از جمله آموزش‌های تربیتی) مورد نیاز برای تدریس در دوره تحصیلی متناظر قرار گرفته‌اند، به تفکیک نوع موسسه آموزشی	۳۸. نسبت دانش‌آموز به معلم واجد شرایط، به تفکیک دوره تحصیلی ۴۰. نسبت دانش‌آموز به معلم آموزش دیده، به تفکیک دوره تحصیلی ۴۱. متوسط حقوق معلمان با سایر مشاغل که دارای سطح تحصیلی مشابهی هستند ۴۲. نرخ کاهش معلمان به تفکیک دوره تحصیلی ۴۳. درصد معلمانی که در ۱۲ ماه گذشته تحت آموزش ضمن خدمت قرار گرفته‌اند، به تفکیک نوع آموزش ضمن خدمت

پیوست (۲) تعریف شاخص‌های سطح ملی (اصلی)

شاخص ۳۱: درصد کودکان (۳۶ – ۵۹ ماهه) که حداقل یک دوره یک ساله از آموزش با کیفیت پیش‌دبستانی را سپری کرده‌اند

* **تعریف شاخص** : این شاخص درصد کودکان گروه سنی ۳۶ – ۵۹ ماههای که در یکی از برنامه‌های اوان کودکی ثبت نام کرده‌اند را می‌سنجد. این برنامه شامل طیف وسیعی از برنامه‌ها است: از برنامه‌های ارائه شده در بخش خصوصی یا اجتماع محور تا برنامه‌های دوره رسمی پیش از دبستان. این شاخص در اندازه‌گیری روند رشد کودک، شاخص بسیار مهمی است. برخورداری از حداقل یک سال آموزش با کیفیت پیش از دبستان می‌تواند اثرات بلندمدت یا کوتاه‌مدت بر رشد کودک داشته باشد. بعنوان اثر کوتاه‌مدت، مواردی مانند مهارت‌های اولیه شناختی (شامل مهارت‌های خواندن و حساب کردن) از این آموزش‌ها تأثیر مثبت می‌گیرند. همچنین، دسترسی و برخورداری از این آموزش‌ها می‌تواند میزان مشارکت در دوره ابتدایی و آمادگی تحصیلی در این دوره را افزایش دهد. از این منظر، نرخ اتمام دوره‌های ابتدایی و متوسطه افزایش یافته و جامعه از پیامدهای مثبت این نوع آموزش که شامل کاهش جرم، کاهش نرخ بارداری زودهنگام، افزایش میزان درآمد و... می‌شود منتفع می‌گردد. تمامی کودکان از آثار آموزش‌های پیش از دبستان بهره می‌برند، در اینجا وضعیت اقتصادی مطرح نیست کما اینکه شواهد حاکی از آن است که نفع کودکان گروههای آسیب‌پذیر و محدود بیش از سایر کودکان است.

* **تفکیک شاخص:** جنسیت ، مکان جغرافیایی و وضعیت اقتصادی خانوار

* **محدودیت‌های شاخص**: شاخص ارائه شده برای اندازه‌گیری کیفیت آموزش پیش از دبستان کارایی ندارد. استانداردهای کیفی ساختار (امنیت یا دسترسی به آب سالم) و فرآیند (مهارت‌های آموزشی و تعاملی با معلمان، آموزش دهندگان و مراقبان) برای رشد و یادگیری کودکان ضروری هستند اما اندازه‌گیری آنها بسیار سخت است.

* **میزان محاسبه‌پذیری شاخص:** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه پذیر با «امکان زیاد» طبقه‌بندی می‌شود.

* **منبع اولیه داده‌ها:** تحقیقات پیمایشی خانوار، تحقیقات پیمایش چند شاخصی و سرشماری‌های عمومی

* **منبع بین‌المللی داده‌ها:** یونسکو، یونیسف و بانک جهانی

شاخص ۳۲: نمایه رشد اوان کودکی (ECDI)

* **تعریف شاخص**: ظرفیت‌های رشد اوان کودکی در قالب نمایه یا شاخص‌های ترکیبی اندازه‌گیری می‌شود. شاخص‌های موجود در این نمایه با تمرکز روی کودکان ۳۶ – ۵۹ ماهه، چهار سطح را مورد سنجش قرار می‌دهد: زبان، سواد، توانایی حساب و رشد بدنی-اجتماعی-هیجانی-شناختی. ابزار اندازه‌گیری این چهار سطح برمبنای مشاهدات عینی و به‌هنگام؛ تعیین می‌شود. برای این نمایه بایستی ۳ سطح از ۴ سطح فوق‌الذکر مورد اندازه‌گیری قرار گرفته و نتیجه بصورت درصدی از کل جمعیت کودکان ۳۶ – ۵۹ ماهه بیان شود.

* **تفکیک شاخص:** جنسیت و منطقه جغرافیایی

* **محدودیت‌های شاخص**: مهمترین نقیصه این شاخص ناشی از ویژگی چند وجهی آن است. تجربه نشان داده است نمایه‌های مرکب که برای اندازه‌گیری، نیازمند استفاده از چندین متغیر هستند در برنامه‌های توسعه موفقیت چندانی نداشته‌اند زیرا برای نظارت و پایش، در مجموعه‌ای از محیط‌های اجرایی و سری زمانی مختلف قطعاً با اشتباهاتی مواجه می‌شوند. نکته دیگر این که تاکنون ابزار کاربردی و مورد پذیرش همه کارشناسان برای اندازه‌گیری کیفیت روش‌های

آموزش اوان کودکی و سنجش اثرات و پیامدهای یادگیری در این حوزه ایجاد نشده است. کماکان قسمت مهمی از گزارشات مربوط به اطلاعات و داده‌های مورد نیاز این شاخص از گزارش‌های شفاهی یا برگه‌های غیررسمی (به ویژه در شکل خانگی این نوع آموزش‌ها) به دست می‌آید که ممکن است بیانگر وضعیت واقعی پدیده مورد ارزیابی نباشد.

* **میزان محاسبه‌پذیری شاخص:** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه پذیر با «امکان متوسط» طبقه‌بندی می‌شود.

* **منبع اولیه داده‌ها:** تحقیقات پیمایشی خانوار و تحقیقات پیمایشی چند شاخصی

* **منبع بین‌المللی داده‌ها:** یونیسف و یونسکو

شاخص ۳۳: نرخ اتمام دوره ابتدایی به تفکیک پسر و دختر

* **تعریف شاخص:** نرخ اتمام دوره ابتدایی با استفاده از شاخص «نرخ جذب ناخالص پایه ششم ابتدایی» اندازه‌گیری می‌شود. این شاخص شامل آن دسته از کودکان جدیدالورود به دوره ابتدایی است که توانسته‌اند به سال پایانی آن دست پیدا کنند (بدون در نظر گرفتن سن). این شاخص بصورت درصدی از جمعیت دارای سن رسمی آخرین پایه دوره ابتدایی بیان می‌شود. بصورت طبیعی برای محاسبه این شاخص به اطلاعات دانش‌آموزانی که برای اولین بار وارد پایه ششم ابتدایی می‌شوند، نیاز است. در محاسبه آن، دانش‌آموزان مردود ثبت نام شده در پایه ششم لحاظ نمی‌شود. هرچه عدد این شاخص بزرگتر باشد، نشان دهنده آن است که درصد بیشتری از دانش‌آموزان دوره ابتدایی موفق به اتمام این دوره شده‌اند. با توجه به اینکه این شاخص تمامی افراد جدیدالورود به سال پایانی دوره ابتدایی را بدون در نظر گرفتن سن مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد، عدد آن معمولاً از ۱۰۰ بیشتر می‌شود زیرا در میان افراد جدیدالورود، افرادی با سن بالاتر یا پایین تر از سن رسمی دوره ابتدایی (۶ – ۱۱ ساله) همواره وجود دارند.
* **تفکیک شاخص:** جنسیت، وضعیت اقتصادی، گروههای معلول، منطقه جغرافیایی، دهک‌های درآمدی و مناطقی که کودکان در معرض خطر ترک تحصیل قرار دارند.
* **محدودیت‌های شاخص:** این شاخص صرفاً مسیر جریان دانش‌آموزی را پس از ورود به دوره ابتدایی تا سال پایانی آن مورد پایش قرار می‌دهد اما اطلاعاتی را از موانع عدم ورود به مدرسه یا ترک تحصیل ارائه نمی‌دهد.
* **میزان محاسبه‌پذیری شاخص:** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه‌پذیر با «امکان زیاد» طبقه‌بندی می‌شود.
* **منبع اولیه داده‌ها:** اطلاعات رسمی، آمار آموزشی و تحقیقات پیمایشی خانوار
* **منبع بین‌المللی داده‌ها:** یونسکو

شاخص ۳۴: درصد دختران و پسرانی که در پایان مقطع ابتدایی به میزان قابل توجهی از مهارت‌های بنیادین مانند سوادخواندن و سواد ریاضی دست پیدا کرده‌اند

* **تعریف شاخص:** این شاخص برای اندازه‌گیری نسبت کودکان دارای صلاحیت و توانایی خواندن و درک مطلب متون به زبان رسمی آموزش و شمارش و فهم مفاهیم و عملیات پایه‌ای ریاضی استفاده می‌شود. این شاخص بصورت نسبتی از دانش‌آموزان سال پایانی دوره ابتدایی بیان می‌شود برای محاسبه این شخص بایستی «صلاحیت» در بعد ملی تعریف و مواردی مانند توانایی خواندن، تقطیع، درک مطلب و تحلیل متن به زبان رسمی آموزش بایستی در این تعریف ملی لحاظ گردد.
* **تفکیک شاخص:** جنسیت و منطقه جغرافیایی

* **محدودیت‌های شاخص:** این شاخص فاقد یک استاندارد مشخص است. در سطح بین‌المللی نیز به دلیل تفاوت‌های زبان، برنامه‌های درسی و رویکردهای تربیتی هنوز یک استاندارد مشخص برای آن تعریف نشده است. بنابراین ضروری است که هر کشور با توجه به ویژگی‌های خاص آموزشی خود، استاندارد مشخص و رویه‌ای برای این شاخص تعریف نماید. (گرچه این پیشنهاد مشکل را در سطح ملی برطرف می‌نماید اما انجام مقایسه‌های بین‌المللی کماکان به قوت خود باقی است).
* **میزان محاسبه‌پذیری شاخص**: این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه‌پذیر با «امکان زیاد» طبقه‌بندی شده است.
* **منبع اولیه داده‌ها:** آمارهای آموزشی،سرشماری مدارس یا تحقیقات ارزیابی کننده میزان یادگیری شهروندان
* **منبع بین‌المللی داده‌ها** : یونسکو

شاخص ۳۵: نرخ اتمام دوره متوسطه به تفکیک متوسطه اول و دوم؛ دختر و پسر

* **تعریف شاخص**: نرخ اتمام دوره متوسطه از تقسیم تعداد کل دانش‌آموزان آخرین پایه دوره متوسطه (منهای مردودین آن پایه) به تعداد کل جمعیت دارای سن رسمی آخرین پایه دوره متوسطه بدست می‌آید. این شاخص علاوه بر محاسبه نرخ ترک تحصیل، می‌تواند نرخ گذار از دوره ابتدایی به متوسطه را نیز محاسبه نماید زیرا در مخرج خود تعداد کل دارندگان سن رسمی آخرین پایه دوره متوسطه را در نظر می‌گیرد. با توجه به اینکه نرخ ترک تحصیل در دوره متوسطه بیشتر از دوره ابتدایی است، با این شاخص می‌توان وضعیت روشنی از جریان دانش‌آموزی در این دوره را تحلیل کرد. در دوره متوسطه هزینه واقعی و هزینه فرصت آموزش بیشتر از دوره‌های دیگر است، لذا نظام آموزشی بایستی تلاش و هزینه بیشتری برای ارائه آموزش باکیفیت انجام دهد. در این شاخص، تفاوت‌های جنسیتی بیشتری نیز به چشم می‌خورد. شواهد حاکی از آن است که شرایطی مانند وضعیت اقتصادی خانوار، شرایط اجتماعی، خرده فرهنگ‌ها و اعتقاد به سرمایه‌گذاری کمتر برای دختران ، روی آموزش دختران در این دوره تأثیر منفی گذاشته و نرخ دختران را از پسران کمتر می‌کند.
* **تفکیک شاخص**: جنسیت، وضعیت اقتصادی و درآمد خانوار، معلولیت، منطقه جغرافیایی و مناطق آسیب‌پذیر و مناطقی که در معرض بیشترین نرخ افت تحصیلی یا ترک تحصیل هستند.
* **محدودیت‌های شاخص**: برای محاسبه این شاخص در سطح ملی محدودیتی گزارش نشده است. عمده محدودیت آن درخصوص مقایسه‌های بین‌المللی است.
* **میزان محاسبه پذیری شاخص:** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه‌پذیر با «امکان زیاد» طبقه‌بندی می‌شود.
* **منبع اولیه داده‌ها:** آمارهای آموزشی و تحقیقات پیمایشی خانوار
* **منبع بین‌المللی داده‌ها** : یونسکو

شاخص ۳۶: درصد دختران و پسرانی که در پایان دوره متوسطه اول به صلاحیت قابل توجهی از پیامدهای آموزش (شامل سواد خواندن و ریاضیات) دست پیدا کرده‌اند

* **تعریف شاخص:** این شاخص درصد دانش‌آموزان دارای صلاحیت‌های پایه ناشی از یادگیری و حداقل توانایی خواندن و ریاضی را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. «صلاحیت» بایستی در سطح ملی تعریف و در آن مواردی مانند توانایی خواندن، تقطیع درک مطلب، تحلیل متن به زبان رسمی آموزش و درک مفاهیم پیشرفته ریاضی، استدلال و حل مسئله پیش‌بینی شود. تمامی این موارد بایستی در قالب یک مجموعه مشخص از صلاحیت‌ها در تعریف ملی درج گردد.
* **تفکیک شاخص:** پیشنهادی ارائه نشده است.
* **محدودیت‌های شاخص:** استانداردهای صلاحیت بصورت مدون تعریف نشده‌اند. ابزارهای اندازه‌گیری این صلاحیت هم مورد دیگری است که درخصوص آن اختلاف‌نظر وجود دارد. برخی از کارشناسان، آزمونهای بین‌المللی مانند

PIRLS,TIMSS,PISA را ابراز مناسبی می‌دانند اما برخی دیگر بر ضرورت تدوین ابزارهای استاندارد ملی تأکید می‌کنند.

* ***میزان محاسبه‌پذیری شاخص:*** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه‌پذیر با «امکان متوسط» طبقه‌بندی می‌شود.

* ***منبع اولیه داده‌ها:*** آمارهای آموزشی، سرشمارس مدارس یا طرح‌های ارزیابی میزان یادگیری شهروندان

* **منبع بین‌المللی داده‌ها** : یونسکو

شاخص ۳۷ : نرخ ثبت‌نام آموزش عالی به تفکیک زن و مرد

* **تعریف شاخص**: این شاخص تعداد کل ثبت نام شده‌ها در دوره آموزش عالی (بدون توجه به سن) را مورد ارزیابی قرار داده و بصورت درصدی از جمعیت ثبت‌نام شده به گروه سنی ۱۸-۲۴ ساله (صرفاً سطح ۵ و ۶ نظام طبقه‌بندی ISCED) بیان می‌شود.

نرخ ثبت نام آموزش عالی شاخصی است که می‌تواند نشان‌دهنده میزان کیفیت نیروی کار در یک کشور باشد. فاصله زیاد میان نرخ ثبت نام آموزش عالی و نرخ بیکاری حاکی از ناتوانی نظام اقتصادی در جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی یا میزان اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان یا عدم تعادل میان مهارت‌های مورد نیاز بازار کار و مهارت ارائه شده در برنامه‌های دانشگاهی است.

* **تفکیک شاخص:** ثبت نام به تفکیک جنس، مناطق شهری و روستایی، میزان ثبت نام زنان در رشته‌های علوم، ریاضی، مهندسی و ...

* **محدودیت‌های شاخص**: محاسبه نرخ ثبت نام آموزش عالی فی نفسه نمی‌تواند ارزیابی کننده نرخ بیکاری باشد.

* **محاسبه‌پذیری شاخص:** این شاخص جزو شاخص‌های محاسبه‌پذیر با «امکان زیاد» طبقه‌بندی می‌شود.

* **منبع اولیه داده‌ها:** آمارهای آموزشی و تحقیقات پیمایشی خانوار.

* **منبع بین‌المللی داده‌ها**: یونسکو

شاخص‌های سطح ملی (تکمیلی)

۴-۱) درصد دختران و پسرانی که دارای ارزش‌ها و مهارت‌های مورد نیاز شهروندی جهانی و توسعه پایدار هستند

۴-۲) درصد کودکان زیر ۵ سال برخوردار از محیط زندگی غنی، تحریک کننده و امن

۴-۳) تعداد کودکان خارج از مدرسه

۴-۴) درصد نوجوانان ۱۵ – ۱۹ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های دوگانه کار و درس

۴-۵) نرخ باسوادی جمعیت ۱۵ – ۲۴ ساله (به تفکیک زن و مرد)

۴-۶) درصد جوانان ۱۸ – ۲۴ ساله دارای دسترسی به برنامه‌های آموزشی

۴-۷) نسبت دانش‌آموز به کامپیتر در دوره ابتدایی و دوره متوسطه

۴-۸) وجود قوانین و مقررات تضمین کننده برخورداری از حق آموزش برای کودکان، دسترسی به آموزش پایه و جلوگیری از ورود زودهنگام به بازار کار

پیوست (۳) شاخص‌های کشوری بخش آموزش و پرورش (مصوب شورای عالی آموزش و پرورش)

شاخص‌های دسترسی به آموزش و پرورش

۱- درصد پذیرش دوره آمادگی
۲- درصد پذیرش ظاهری جمعیت ۶ ساله
۳- درصد پذیرش واقعی جمعیت ۶ سله
۴- نرخ انتقال از یک دوره تحصیلی به دوره تحصیلی بعدی

شاخص‌های اشتغال به تحصیل (پوشش تحصیلی)

۱- درصد اشتغال به تحصیل ظاهری
۲- درصد اشتغال به تحصیل واقعی
۳- درصد اشتغال به تحصیل ویژه سنی

شاخص‌های کارایی درونی نظام آموزش و پرورش

۱- شاخص‌های کارایی درونی براساس الگوی جریان دانش‌آموزی
الف – نسبت اتلاف
ب) میانگین طول تحصیل فارغ التحصیلان
ج) نرخ ماندگاری از پایه اول به سایر پایه‌های تحصیلی
۲- شاخص‌های کارایی درونی براساس نتایج امتحانات و آمار دانش‌آموزان
الف) درصد قبولی و مردودی
ب) درصد تارکان تحصیل از دانش‌آموزان

شاخص‌های مالی آموزش و پرورش

۱- سهم آموزش و پرورش از بودجه دولت به تفکیک جاری، عمرانی و کل
۲- سهم آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی (G.D.P) به تفکیک جاری، عمرانی و کل
۳- سهم آموزش و پرورش از تولید ناخاصل ملی (G.D.P) به تفکیک جاری، عمرانی و کل
۴- ترکیب بودجه آموزش و پرورش از نظر جاری و عمرانی
۵- ترکیب بودجه جاری آموزش و پرورش از نظر فصول هزینه
۶- ترکیب اعتبارات آموزش و پرورش از نظر برنامه‌ها به تفکیک جاری و عمرانی
۷- سرانه دانش‌آموزی به تفکیک دوره‌های تحصیلی و شاخه تحصیلی دوره متوسطه (نظری – فنی و حرفه‌ای – کاردانش)
۸- سرانه فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی دانش‌آموزی
۹- نسبت اعتبارات پژوهشی به اعتبارات غیرپرسنلی و کل اعتبارات جاری آموزش و پرورش
۱۰- سرانه دانش‌آموزی بودجه‌های غیرپرسنلی آموزشی و تربیتی
۱۱- سرانه عوارض آموزشی وصل شده
۱۲- میانگین حقوق و مزایای فرهنگیان بر سرانه تولید ناخالص داخلی

۱۳- نسبت کمکهای مردمی به کل اعتبارات آموزش و پرورش
۱۴- سهم اعتبارات آموزش کارکنان از کل اعتبارات آموزش و پرورش
۱۵- نسبت اعتبارات پژوهشی آموزش و پرورش به اعتبارات پژوهشی دولت
۱۶- نسبت درآمدهای شوراهای آموزش و پرورش به اعتبارتت آموزش و پرورش
۱۷- سهم آموزش و پرورش از اعتبارات فصول مختلف بودجه
۱۸- ترکیب بودجه عمرانی آموزش و پرورش به تفکیک فصل و برنامه
۱۹- هزینه سرانه جاری سوادآموزان تحت پوشش
۲۰- نسبت سرانه دانش‌آموزی به سرانه تولید ناخالص داخلی
۲۱- نسبت سرانه دانش‌آموزی به سرانه تولید ناخالص ملی
۲۲- هزینه جاری سواد آموز قبول شده

شاخص‌های سواد آموزی

۱- نرخ بیسوادی
۲- نرخ کم سوادی
۳- نرخ اشتغال به سوادآموزی
۴- نرخ اشتغال به سوادآموزی بی‌سوادان
۵- نرخ اشتغال به سوادآموزی کم‌سوادان
۶- نرخ اشتغال به سوادآموزی ۱۰ – ۶ ساله‌ها
۷- ترکیب سوادآموزان از نظر جنسیت

شاخص‌های کارایی داخلی

۱- درصد قبولی سوادآموز
۲- نرخ انتقال از یک دوره به دوره بعدی
۳- نرخ ترک تحصیل سوادآموز

شاخص‌های بهره‌وری

۱- نسبت سوادآموز به آموزشیار
۲- نسبت سوادآموز به کارکنان
۳- نسبت سوادآموز به کلاس
۴- نسبت کلاس به آموزشیار
۵- ترکیب آموزشیاران از نظر جنسیت
۶- توزیع درصدی کلاسها برحسب مکان

شاخص‌های فضاهای آموزش و پرورش

۱- سرانه زمین آموزشی
۲- سرانه زیربنای کلاس‌های فیزیکی

۳- سرانه محوطه
۴- سرانه فضای سبز
۵- سرانه زیربنای کارگاهی
۶- سرانه زیربنای آزمایشگاهی
۷- درصد مدارس دارای نمازخانه مستقل
۸- سرانه نمازخانه
۹- درصد مدارس دارای اتاق بهداشت
۱۰- درصد ساختمانهای آموزشی دارای اتاق مشاوره
۱۱- درصد مدارس دارای کتابخانه مستقل
۱۲- سرانه کتابخانه
۱۳- سرانه سرویس‌های بهداشتی مدارس
۱۴- درصد کلاس‌های اشتغال شده با وسایل اسقاطی
۱۵- درصد کلاس‌های دایر غیرفیزیکی به کل کلاس‌ها
۱۶- تراکم کلاس‌های دایر
۱۷- تراکم کلاس‌های فیزیکی
۱۸- نسبت کلاس‌های استیجاری به کل کلاس‌های موجود
۱۹- میانگین عمر ساختمان مدارس
۲۰- توزیع درصدی ساختمان مدرسه برحسب عمر آنها
۲۱- درصد کلاس‌های مخروبه
۲۲- رشد سالیانه کلاس‌های مردمی
۲۳- سهم مشارکت مردم در احداث کلاس درس
۲۴- سرانه زمین اردوگاه
۲۵- سرانه زیربنای اردوگاه
۲۶- سرانه زمین کانونهای تربیتی
۲۷- سرانه زیربنای کانونهای تربیتی
۲۸- سرانه زمین فضاهای ورزشی
۲۹- سرانه زیربنای فضاهای ورزشی
۳۰- سرانه فضای سرپوشیده ورزشی دختران

شاخص‌های ترکیب جمعیت دانش‌آموزی

۱- سهم هر دوره تحصیلی از کل دانش‌آموزان
۲- درصد دانش‌آموزان دختر
۳- درصد دانش‌آموزان شهری
۴- درصد دانش‌آموزان مناطق دوزبانه
۵- درصد دانش‌آموزان مدارس مختلط
۶- درصد رشد سالیانه تعداد دانش‌آموز
۷- سهم هرشاخه تحصیلی در دوره متوسطه
۸- سهم هر رشته تحصیلی در شاخه نظری
۹- سهم هر زمینه تحصیلی در شاخه‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش

شاخص‌های نیروی انسانی

۱- درصد کارمندان برحسب نوع استخدام
۲- درصد زنان کارمندان به کل کارمندان
۳- درصد کارمندان براساس مدرک تحصیلی
۴- ضریب اشتغال ظاهری معلمان در هر گروه درسی
۵- ضریب اشتغال واقعی معلمان در هر گروه سنی
۶- درصد معلمان به کل کارکنان
۷- نسبت معلمان واجد شرایط به کل معلمان
۸- درصد معلمان واجد شرایط در هر گروه درسی
۹- نسبت دانش‌آموز به معلم
۱۰- نسبت دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی به کل نیروهای مأمور در این مدارس
۱۱- توزیع درصدی مدارس براساس درجه آنها
۱۲- میانگین سنوات خدمت کارکنان
۱۳- میانگین سنوات خدمت معلمان
۱۴- میانگین ساعات آموزش ضمن خدمت به ازای هر کارمند آموزش و پرورش

شاخص‌های آموزش و پرورش استثنایی

۱- درصد پوشش تحصیلی
۲- نسبت اتاق‌های موجود توانبخشی به تعداد کل آموزشگاههای استثنایی
۳- نسبت اتاق‌های موجود توانبخشی به تعداد کل دانش‌آموزان استثنایی
۴- نسبت تعدادی نیروی انسانی متخصص در امور توانبخشی به تعداد دانش‌موزان استثنایی
۵- نسبت تعداد افراد تحت پوشش طرح سنجش به تعداد متقاضیان ورود به دبستان
۶- نسبت دانش‌آموزان استثنایی شاغل به تحصیل در روش تلفیقی تحت پوشش به کل دانش‌آموزان استثنایی تحت پوشش
۷- نسبت دانش‌آموزان شاغل به تحصیل در روش تلفیقی تحت پوشش به کل دانش‌آموزان عادی
۸- نسبت به تعداد دانش‌آموزان کم توان ذهنی ورودی به دوره مهارتهای حرفه‌ای به کل فارغ‌التحصیلان کم توان ذهنی دوره ابتدایی

پیوست (۴) شاخص‌های کشوری آموزش عالی (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)

ـ ارزیابی کلان:

در این سطح، وضع موجود آموزش عالی کشور در مقیاس ملی ارزیابی می‌شود و وضعیت هر یک از زیرمجموعه‌های آموزش عالی به صورت کلی و فراتر از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و سازمانهای مربوط مورد بررسی قرار می‌گیرد. این ارزیابی روند آموزش عالی کشور را در هر یک از حوزه های اصلی (زیرساخت‌های آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و بودجه و اعتبارات) معین و موقعیت نسبی آنها را در عرصه بین‌المللی مشخص می کند.

ـ ارزیابی خرد:

در این سطح وضعیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در مقایسه با یکدیگر ارزیابی می‌شود .گرچه بسیاری از شاخص های تدوین شده در دو بخش خرد و کلان مشابه هستند، ولی سطح ارزیابی متفاوت است. ارزیابی خرد نهایتاً به دسته‌بندی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی منجر می گردد.

شاخص‌های ارزیابی کلان و خرد آموزش عالی شامل شاخص های کمی، کیفی و تحلیلی آموزش عالی بوده و در ۵ حوزه اصلی: شاخص های کلی، آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و اعتبارات و امکانات تدوین گردیده است.

بخش کلی:

شاخص های کلی در آموزش عالی، شاخص هایی هستند که امکان جایگزینی آنها در بخش های آموزشی، پژوهشی، دانشجویی، فرهنگی و اعتبارات و امکانات کمتر وجود داشته و بیشتر جنبه عمومی و مشترک داشته اند.

بخش آموزشی :

شاخص های آموزشی شامل شاخص‌های کمی، کیفی و تحلیلی است که مربوط به اعضاء هیأت علمی، برنامه‌ها و فضاهای آموزشی و درسی، کارشناسان آموزشی، سطوح و مقاطع تحصیلی و ... می باشد.

بخش پژوهشی :

شاخص های پژوهشی شامل شاخص‌های کمی، کیفی و تحلیلی در ارتباط با مراکز تحقیقاتی، محققین، انتشارات تحقیقاتی (تألیف و ترجمه کتب و مقالات علمی پژوهشی و...)، کنفرانسها، همایش ها و ... می باشد.

بخش دانشجویی:

شاخص های دانشجویی شامل: شاخص‌های کمی، کیفی و تحلیلی در خصوص پذیرفته‌شدگان، دانشجویان و دانش‌آموختگان، فضاهای دانشجویی و ... می باشد.

بخش فرهنگی :

شاخص های فرهنگی شامل شاخص‌های کمی، کیفی و تحلیلی مرتبط با مسائل فرهنگی و فعالیتهای فوق برنامه و رفاهی اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان، برنامه ها و آموزشهای فرهنگی و ... می باشد.

بخش اعتبارات و امکانات :

شاخص های اعتبارات و امکانات شامل شاخص‌های کمی، کیفی و تحلیلی در خصوص بودجه و اعتبارات بخش آموزش عالی، دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی، بودجه و اعتبارات آموزشی، پژوهشی، دانشجویی و فرهنگی و نیز حقوق و مزایای اعضای هیأت علمی، غیر هیأت علمی و.... می باشد .

در هر یک از حوزه‌ها شاخص‌هایی نیز در خصوص مدیریت دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی ارائه شده است. قابل ذکر است که شاخص های تدوین و ارائه شده، از زوایا و دیدگاههای مختلف، آموزش عالی و رسالت‌ها و عملکردهای آن را مورد توجه قرار داده و شامل جنبه های مختلف کمی و کیفی از یک سو و دروندادها، فرایندها، بروندادها، پیامدها و اثر بخشی ها از سوی دیگر است. در نتیجه این گستردگی، تعداد شاخص ها پر شمار و گاه با هم دارای هم پوشانی هائی می باشد که می توان گفت در ارزیابی های همه جانبه، چنین پدیده ای اجتناب ناپذیر است. نکته دیگر اینکه توجه به شاخص ها نه تنها بعنوان نشانگرهای ارزیابی مفید و کار آمد است، بلکه شاخص ها می توانند جهت دهنده، نظم آور و هدایت کننده باشند و مدیریت های کلان و خرد را در جهت شناخت بهتر وضعیت و تلاش در جهت بهبود آن یاری رسانند .

الف -شاخص‌های ارزیابی کلان آموزش عالی

۱- الف- شاخص های کلی

بخش کمی

۱-۱تعداد کل دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۱-۲ درصد دانشگاههای دولتی و غیردولتی از کل دانشگاههای کشور

۱-۳ نسبت دانشگاههای علوم پزشکی به دانشگاههای غیرپزشکی

۱-۴تعداد دانشگاهها به تفکیک جامع، در حال توسعه، تحقیقاتی و کاربردی

۱-۵ تعداد دانشگاهها و مراکز آموزش عالی در حوزه علوم اسلامی

۱-۶- درصد دانشگاههای تخصصی از کل دانشگاههای کشور

۱-۷- توزیع استانی دانشگاهها به تفکیک دولتی و غیردولتی

۱-۸ -تعداد اعضای هیات علمی در یک میلیون نفر جمعیت

۱-۹- تعداد کل اعضای هیأت علمی به تفکیک جنسیت، رتبه علمی و گروه عمده تحصیلی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۱-۱۰توزیع درصدی اعضای هیأت علمی به تفکیک جنسیت، رتبه علمی و گروه عمده تحصیلی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۱-۱۱ -میانگین ساعات کاری اعضای هیأت علمی در انواع فعالیت ها (آموزشی، پژوهشی، مدیریتی- اجرایی

مشاوره ای) در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروه‌های عمده تحصیلی در هفته

۱-۱۲- میانگین سابقه مدیریت اعضای هیأت علمی شاغل بعنوان مدیران ارشد

۱-۱۳-توزیع درصدی مدیران ارشد دانشگاهها بر حسب مرتبه علمی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۱-۱۴ -میانگین طول مدت مدیریت مدیران ارشد به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی (برحسب سال)

۱-۱۵ - میانگین تعداد جابجایی مدیران ارشد در طی مدت ۵ سال به تفکیک در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی

۱-۱۶- تعداد برنامه های راهبردی در آموزش عالی

بخش کیفی

۱-۱۷ -میزان بکارگیری معیارهای مناسب در انتخاب مدیران آموزش عالی مدیران ارشد و میانی

۱-۱۸ -میزان مشارکت دانشگاهیان در تدوین سیاستها و برنامه های ملی

۱-۱۹- میزان مشارکت دانشگاهیان در انتخاب مدیران ارشد دانشگاهها

۱-۲۰- میزان استقلال دانشگاهها در تصمیم گیری و اجرای امور مربوط

۱-۲۱ - میزان اسلامی بودن دانشگاه های دولتی و غیر دولتی

۱-۲۲ -میزان موفقیت دانشگاه های دولتی و غیر دولتی در دستیابی به آرمانهای انقلاب اسلامی

۱-۲۳- چگونگی آزادی علمی در دانشگاه

۱-۲۴- میزان پاسخ گویی و التزام اجتماعی دانشگاه

۱-۲۵ -میزان مشارکت دانشگاه در ارتقای فرهنگ جامعه

۱-۲۶ -الف- میزان پیشگامی و راهگشایی دانشگاه در امور اجتماعی و سیاسی

۱-۲۷-میزان همکاری دانشگاه و صنعت

۱-۲۸ -کیفیت همکاری دانشگاه و صنعت

۲- الف- شاخص های آموزشی

بخش کمی

۲-۱- درصد اعضای هیأت علمی تمام وقت و پاره وقت از کل اعضای هیأت علمی در دانشگاههای دولتی و یردولتی

۲-۲- نسبت اعضای هیأت علمی به دانشجویان در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی و به تفکیک مرتبه علمی، مقطع و گروه عمده تحصیلی

۲-۳ -درصد اعضای هیأت علمی بازنشسته ، دارای ترک خدمت موقت و دائم از کل اعضای هیات علمی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و دانشگاههای دولتی وغیر دولتی در سال

۲-۴ -میزان ساعات دوره های آموزشی برای مدیران عضو هیأت علمی و غیر هیات علمی دانشگاهها به تفکیک پزشکی و غیر پزشکی و دولتی و غیر دولتی در سال

۲-۵ -تعداد رشته های آموزشی دائردر دانشگاههای دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی

در مقاطع مختلف تحصیلی

۲-۶ تعداد دفعات بازنگری برنامه درسی به تفکیک رشته و مقطع تحصیلی در طی ۵ سال

۲-۷ سرانه دانشجویی فضای آموزشی (کلاس درس) به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی

بخش کیفی

۲-۸-میزان انطباق برنامه های آموزشی با رسالت واهداف دانشگاه به تفکیک دولتی وغیردولتی

۲-۹ میزان تأثیر آموزشها و نحوه تدریس در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی بر کار آفرینی، خلاقیت و نوآوری دانش آموختگان به تفکیک گروه عمده تحصیلی

۲-۱۰ میزان مشارکت دانشجویان در فرایند تعلیم و تعلم به تفکیک مقاطع تحصیلی در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی

۲-۱۱- میزان اثر بخشی آموزش عالی به تفکیک در دانشگاههای دولتی وغیر دولتی

۲-۱۲- میزان رضایت جامعه از توانمندی دانش آموختگان دانشگاهها

۳- الف- شاخص‌های پژوهشی

بخش کمی

۳-۱ -درصد محققان دانشگاهی از کل محققان کشور

۳-۲ تعداد محققان دانشگاهی در یک میلیون نفر جمعیت

۳-۳- درصد کارشناسان پژوهشی از کل شاغلان تحقیقاتی به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۳-۴ نرخ رشد محققان دانشگاهی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی در سال

۳-۵- تعداد شاغلان تحقیقاتی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی

۳-۶- تعداد مراکز تحقیقاتی به تفکیک در دانشگاههای دولتی، غیر دولتی، پزشکی و غیر پزشکی

۳-۷ تعداد عناوین مجلات و نشریات پژوهشی چاپ شده توسط دانشگاههای دولتی وغیردولتی

۳-۸ تعداد اختراعات و تعداد اکتشافات دانشگاههای دولتی و غیردولتی که به ثبت رسیده است

۳-۹ تعداد جوایز علمی کسب شده توسط اعضای هیأت علمی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی

۳-۱۰ تعداد سمینارها و کنفرانس های علمی برگزار شده در کشور توسط دانشگاههای دولتی و غیردولتی در سال

۳-۱۱ نسبت تعداد مقالات و کتب تالیف و ترجمه شده اعضای هیأت علمی به کل اعضای هیأت علمی به تفکیک و بر حسب مرتبه علمی

۳-۱۲درصد اعضای هیأت علمی صاحب تألیف و ترجمه (کتاب، مقالات علمی و پژوهشی) از کل اعضای هیأت علمی

۳-۱۳- تعداد کتابهای چاپ شده توسط اعضای هیأت علمی در سطح بین‌المللی(به زبانهای خارجی)

۳-۱۴ تعداد مقالات چاپ شده اعضای هیأت علمی در مجلات علمی - پژوهشی داخلی و مجلات نمایه شده در فهرست های معتبر بین المللی به تفکیک دانشگاههای دولتی وغیردولتی

۳-۱۵ نسبت تعداد مقالات و کتب تألیفی و ترجمه ای چاپ شده اعضای هیأت علمی به کل دانشجویان به تفکیک و بر حسب مقطع تحصیلی و دانشگاه دولتی وغیردولتی

۳-۱۶ تعداد عناوین کتابهای مرجع موجود در دانشگاههای دولتی وغیردولتی به تفکیک

۳-۱۷ نسبت رایانه های متصل به اینترنت به تعداد دانشجویان به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۳-۱۸- سرانه دانشجویی فضای کتابخانه ها به تفکیک در دانشگاههای دولتی وغیردولتی

۳-۱۹- درصد پژوهش های دانشگاهی منتهی به تولید فناوری به تفکیک گروه های عمده تحصیلی در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی

۳-۲۰- میزان درآمد دانشگاه های دولتی و غیر دولتی از فروش فناوری

بخش کیفی

۳-۲۱ میزان تطابق تحقیقات انجام شده در دانشگاههای دولتی و غیردولتی با هدفهای برنامه توسعه کشور

۳-۲۲ - میزان رضایت اعضای هیات علمی دانشگاهها از تسهیلات موجود برای ارائه و انتشار آثار علمی ـ تخصصی خود در داخل و خارج از کشور

۳-۲۳ - میزان رضایت جامعه از (نقش علمی) دانشگاهها در حل مشکلات فنی و تخصصی در عرصه های مختلف جامعه

۳-۲۴ - کیفیت مراکز تحقیقاتی دانشگاه‌های کشور

۳-۲۵ میزان بهره برداری از رایانه های موجود در دانشگاه های دولتی و غیردولتی در فعالیت های علمی و پژوهشی

۴- الف- شاخص های دانشجویی

بخش کمی

۴-۱ - توزیع درصدی پذیرفته شدگان به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی، مقطع، گروه عمده تحصیلی و استان

۴-۲ - نسبت پذیرفته شدگان از هر استان به جمعیت استان به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و دانشگاههای دولتی و غیر دولتی

۴-۳ - درصد پذیرفته شدگان بومی از کل پذیرفته شدگان به تفکیک استان

۴-۴ - نرخ رشد پذیرش دانشجو در دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۴-۵ - درصد پذیرفته شدگان زن از کل پذیرفته شدگان به تفکیک مقطع تحصیلی و دانشگاه دولتی و غیردولتی

۴-۶ - توزیع استانی ده درصد اول پذیرفته شدگان در گروههای عمده تحصیلی

۴-۷ نسبت پذیرفته شدگان دوره کارشناسی ارشد به دانش آموختگان کارشناسی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنسیت در سال

۴-۸ - درصد پذیرفته شدگان در دوره های تحصیلات تکمیلی از کل پذیرفته شدگان دانشگاه به تفکیک جنسیت، دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی

۴-۹ - نسبت پذیرفته شدگان دوره دکتری به دانش آموختگان دوره کارشناسی به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنسیت

۴-۱۰ نسبت پذیرفته شدگان دوره دکتری تخصصی به دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد به تفکیک گروههای عمده تحصیلی و جنسیت

۴-۱۱ تعداد پذیرفته شدگان در دانشگاههای خارج از کشور (اعزام، بورس، و (... به تفکیک گروه عمده تحصیلی و جنسیت

۴-۱۲ تعداد کل دانشجویان کشور به تفکیک دولتی و غیر دولتی ،پزشکی و غیر پزشکی و جنسیت

۴-۱۳ تعداد دانشجویان دانشگاهها در یک میلیون نفر جمعیت کشور

۴-۱۴ توزیع درصدی دانشجویان بر حسب دانشگاه دولتی و غیر دولتی، مقطع، گروه عمده تحصیلی و استان

۴-۱۵ - توزیع سنی دانشجویان در گروههای عمده تحصیلی به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی

۴-۱۶ - میانگین مدت تحصیل بر حسب گروههای عمده تحصیلی به تفکیک مقطع تحصیلی، دانشگاه دولتی و غیردولتی و جنسیت

۴-۱۷ - درصد دانشجویانی که تشویق و تقدیرنامه دریافت کرده اند به تفکیک مقطع، گروههای عمده تحصیلی و جنسیت

۴-۱۸- سرانه فضای خوابگاههای دانشجویی(برای دانشجویان واجد شرایط) به تفکیک جنسیت و نوع خوابگاه (مجردی و متأهلی) و دانشگاه دولتی و غیردولتی

۴-۱۹ - سرانه فضای تربیت بدنی به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی

۴-۲۰ - تعداد کل دانش آموختگان در مقاطع مختلف به تفکیک جنسیت و گروه عمده تحصیلی

۴-۲۱ - درصد دانش آموختگان دارای شغل مرتبط با رشته در طی ۳ سال پس از فراغت از تحصیل به تفکیک مقطع و گروههای عمده تحصیلی

بخش کیفی

۴-۲۲ میزان حمایت از خلاقیت ها و دستاوردهای علمی دانشجویان در کشور

۴-۲۳ - میزان وجود تسهیلات لازم برای توسعه آموزش دانشجویان با استعداد درخشان

۴-۲۴ - میزان رضایت دانشجویان از وجود فرصتها برای دسترسی به امکانات علمی و تحصیلی
۴-۲۵ - میزان رضایت دانشجویان در خصوص امکان تحقیقات دانشجوئی
۴-۲۶- میزان امید به آینده (در زمینه رشد و پیشرفت علمی و حرفه‌ای) در میان دانشجویان
۴-۲۷ - کیفیت دانش آموختگان دانشگاههای دولتی و غیردولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی
۴-۲۸- میزان مطابقت توانمندی دانش آموختگان با نیازهای واقعی جامعه
۴-۲۹- میزان رضایت دانش آموختگان در خصوص امر اشتغال

۵- الف- شاخص های فرهنگی

بخش کمی

۵-۱ تعداد پژوهش های مرتبط با فرهنگ و ارزشهای اسلامی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی به تفکیک
۵-۲- درصد دانشجویان عضو تشکلهای دانشجوئی از کل دانشجویان
۵-۳- سرانه دانشجویی فضای فرهنگی (مساجد، نمازخانه ها، تالار نمایش) به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیردولتی
۵-۴- تعداد کارگاهها، سمینارها، مراسم و کلاس های آموزشی فرهنگ اسلامی در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
۵-۵ تعداد گردهمائی های بزرگ برگزار شده با حضور صاحبنظران در خصوص مسائل اجتماعی و فرهنگی جوانان در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
۵-۶ تعداد مراکز مشاوره و راهنمائی دانشجویان در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
۵-۷ - درصد دانشجویان مراجعه کننده به مراکز مشاوره از کل دانشجویان به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیردولتی و جنسیت
۵-۸- درصد دانشجویانی که بنا به اظهار خود فریضه نماز را (بطور مرتب، غالبا"، بندرت) بجا می آورند
۵-۹ متوسط ساعات پرداختن دانشجویان به امور فرهنگی و فوق برنامه در سال
۵-۱۰- متوسط ساعات مطالعه غیر درسی دانشجویان در سال

بخش کیفی

۵-۱۱ میزان تحقق وحدت حوزه و دانشگاه
۵-۱۲-میزان رضایت دانشجویان ازمنزلت اجتماعی خود
۵-۱۳ -میزان علاقه دانشجویان به فرهنگ و هویت ملی
۵-۱۴ میزان علاقمندی دانشجویان نسبت به بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران
۵-۱۵ میزان آگاهی دانشجویان از معارف و فرهنگ اسلامی
۵-۱۶ میزان گرایش دانشجویان به مهاجرت به خارج از کشوربه تفکیک انگیزه، جنسیت، گروه عمده تحصیلی دانشگاه دولتی و غیر دولتی
۵-۱۷ میزان پای بندی دانشگاهیان به انجام تکالیف و شعائر دینی (نماز، روزه، حجاب و...) به تفکیک جنسیت و گروه عمده تحصیلی در دانشگاه های دولتی و غیر دولتی
۵-۱۸ میزان آگاهی سیاسی دانشجویان دانشگاه های دولتی و غیر دولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی، مقطع تحصیلی و جنسیت
۵-۱۹ میزان اثر بخشی فعالیت تشکلهای دانشجویی در رشد آگاهی ها و نگرشهای سیاسی، اجتماعی، دینی و اخلاقی دانشجویان
۵-۲۰ میزان تمایل اعضای هیأت علمی به ترویج ارزشهای دینی
۵-۲۱ میزان تمایل اعضای هیأت علمی به اخلاق و معنویت

۲۲-۵میزان تمایل اعضای هیأت علمی به ترویج و تقویت هویت ملی
۲۳-۵ میزان رضایت اعضای هیأت علمی ازمنزلت اجتماعی خود

۶- الف- شاخص‌های اعتبارات وامکانات
بخش کمی
۱-۶ درصد اعتبارات آموزش عالی از تولید ناخالص ملی
۲-۶ درصد اعتبارات آموزش عالی از بودجه کل کشور
۳-۶ میزان اعتبارات آموزش عالی به تفکیک دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی
۴-۶ درصد اعتبارات ارزی آموزش عالی (به تفکیک دولتی و غیردولتی و پزشکی و غیر پزشکی)از کل اعتبارات آموزش عالی
۵-۶ نسبت اعتبارات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به کل اعتبارات آموزش عالی
۶-۶ نسبت اعتبارات وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی به کل اعتبارات آموزش عالی
۷-۶ توزیع درصدی اعتبارات دانشگاهها به تفکیک دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
۸-۶ درصد اعتبارات آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آموزش عالی
۹-۶ درصد اعتبارات آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آموزش عالی
۱۰-۶درصد اعتبارات ارزی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۱-۶ درصد اعتبارات ارزی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۲-۶ درصد اعتبارات آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۳-۶ درصد اعتبارات آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۴-۶ درصد اعتبارات عمرانی آموزش عالی (به تفکیک پزشکی و غیرپزشکی) از کل اعتبارات عمرانی کشور
۱۵-۶ درصد اعتبارات عمرانی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۶-۶درصداعتبارات عمرانی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۷-۶ درصد اعتبارات تحقیقاتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۸-۶ درصد اعتبارات تحقیقاتی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ، از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۱۹-۶ درصد اعتبارات تحقیقاتی آموزش عالی از کل اعتبارات تحقیقاتی کشوربه تفکیک دو وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۲۰-۶ درصد اعتبارات دانشجوئی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۲۱-۶ درصد اعتبارات دانشجوئی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از کل اعتبارات آن وزارتخانه
۲۲-۶ سرانه اعتبارات دانشجوئی به تفکیک دانشگاههای پزشکی و غیر پزشکی و دولتی و غیر دولتی
۲۳-۶ -سرانه دانشجوئی اعتبار تخصیص یافته به فعالیت های فرهنگی و فوق برنامه در دانشگاههای دولتی و غیردولتی
۲۴-۶ درصد هزینه های امور فرهنگی و فوق برنامه از اعتبارات و عواید اختصاصی آموزش عالی

ب- شاخص‌های ارزیابی خرد آموزش عالی
۱- ب- شاخص های کلی
بخش کمی
۱-۱ تعداد اعضای هیأت علمی بر حسب مرتبه علمی به تفکیک گروه عمده تحصیلی و جنسیت

۱-۲ درصد مربیان آموزشیار، مربیان، استادیاران، دانشیاران و استادان از کل اعضای هیأت علمی به تفکیک
۱-۳ درصداعضای هیأت علمی جدیدالاستخدام از کل اعضای هیأت علمی در سال
۱-۴ درصد اعضای هیأت علمی بازنشسته از کل اعضای هیأت علمی در سال
۱-۵ درصد اعضای هیأت علمی زن از کل اعضای هیأت علمی
۱-۶ درصد اعضای هیأت علمی تبدیل وضعیت یافته از پیمانی به رسمی آزمایشی از کل اعضای هیأت علمی پیمانی در سال
۱-۷ میانگین سن اعضای هیأت علمی به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
۱-۸ -درصد اعضای هیأت علمی تمام وقت از کل اعضای هیأت علمی
۱-۹ درصد اعضای هیأت علمی نیمه وقت از کل اعضای هیأت علمی
۱-۱۰ درصد اعضای هیأت علمی ارتقاء یافته به مرتبه بالاتر در سال از کل اعضای هیأت علمی
۱-۱۱ درصد مربیان ارتقاء یافته به مرتبه استادیاری در سال از کل مربیان
۱-۱۲ درصد استادیاران ارتقاء یافته به مرتبه دانشیاری در سال از کل استادیاران
۱-۱۳ درصد دانشیاران ارتقاء یافته به مرتبه استادی در سال از کل دانشیاران
۱-۱۴ نسبت اعضای هیأت علمی دارای سمت اجرایی به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت
۱-۱۵ توزیع درصدی کارکنان برحسب مدرک تحصیلی (زیر دیپلم، دیپلم، کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری
۱-۱۶ نسبت تعداد کارکنان به تعداد اعضای هیأت علمی
۱-۱۷ نسبت تعداد کارکنان به تعداد دانشجویان
۱-۱۸ - درصد کارکنان زن از کل کارکنان
۱-۱۹ درصد کارکنان شاغل در پست های تخصصی از کل کارکنان
۱-۲۰ - درصد کارکنان استخدام شده در سال
۱-۲۱میانگین سن کارکنان به تفکیک جنسیت
۱-۲۲ درصد افراد خارج شده از سیستم (بازنشسته، باز خرید، مستعفی، ترک خدمت و...) به تفکیک کارکنان و اعضای هیأت علمی و بر حسب جنسیت
۱-۲۳ تعداد جلسات رسمی مدیریت به تفکیک با اعضای هیأت علمی و کارکنان
۱-۲۴ -تعداد پیشنهادهای ارائه شده در زمینه های مختلف کاری به وزارت متبوع از سوی مدیریت

بخش کیفی
۱-۲۵ میزان استقلال دانشگاه در تصمیم گیری و اجرای امور مربوط
۱-۲۶ چگونگی آزادی علمی در دانشگاه
۱-۲۷ میزان رضایت اعضای هیأت علمی از مدیریت دانشگاه به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
۱-۲۸ نحوه عملکرد مدیریت در مورد سنجش بهره‌وری اعضای هیات علمی
۱-۲۹ میزان بکارگیری معیارهای مناسب در انتخاب مدیران دانشگاه (مدیران ارشد، میانی و عملیاتی
۱-۳۰ میزان رضایت شغلی اعضای هیأت علمی به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
۱-۳۱ -میزان رضایت شغلی کارکنان به تفکیک جنسیت

۲- ب- شاخص‌های آموزشی

بخش کمی

۲-۱ نسبت اعضای هیأت علمی به دانشجویان در کل و به تفکیک مرتبه علمی

۲-۲ میانگین واحدهای درسی تدریس شده توسط هر عضو هیأت علمی در هر نیمسال تحصیلی

۲-۳ نسبت مدرسین مدعو به کل اعضای هیأت علمی در سال

۲-۴ میانگین ساعات مشاوره اعضای هیات علمی با دانشجویان در هفته

میانگین نمره امتحانات جامع علوم پایه در سطح دانشگاههای علوم پزشکی در سال

۲-۵ -میانگین نمره امتحانات جامع پیش کارورزی در سطح دانشگاههای علوم پزشکی در سال

۲-۶ تعداد رشته های دایر به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی

۲-۷درصد رشته های دایر در دانشگاه از کل رشته های دایر در سطح کشور به تفکیک گروههای عمده تحصیلی

۲-۸ درصد رشته های نو و نیز رشته های بین رشته‌ای از تعداد کل رشته‌های دایر در دانشگاه

۲-۹ تعداد کل گرایش های تحصیلی دایر به تفکیک رشته ها و مقاطع مختلف تحصیلی

۲-۱۱ تعداد رشته های مرتبط با علوم اسلامی

۲-۱۲ تعداد دوره های آموزشی مجازی، کوتاه مدت و آزاد به تفکیک

۲-۱۳ درصد برنامه های درسی بازنگری شده (درمحدوده مقررات مربوط) در سال

۲-۱۴ تعداد نرم افزارهای تخصصی و آموزشی موجود در دانشگاه

۲-۱۵ -تعداد دفعات ارزیابی مدیریت از وضعیت آموزشی دانشگاه در سال

۲-۱۶ درصد اعضای هیأت علمی تشویق شده (اعم از مادی و معنوی) توسط دانشگاه در سال

۲-۱۷ تعداد دوره های آموزشی علمی طی شده توسط مدیران آموزشی

۲-۱۸- سرانه فضای کارگاه ، آزمایشگاه ، مزرعه و... به تفکیک

۲-۱۹ نسبت تخت آموزشی به دانشجو (ویژه رشته‌های علوم پزشکی)

۲-۲۰- تعداد دوره های باز آموزی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت برگزار شده برای مدیران(به تفکیک مدیران ارشد، میانی و اجرایی)

۲-۲۱- تعداد کارگاههای آموزشی برگزار شده برای اعضای هیأت علمی در سال

۲-۲۲- درصد دانشکده های دارای برنامه مدون (آموزشی، پژوهشی و...) از کل دانشکده های دانشگاه

۲-۲۳ درصد گروههای آموزشی دارای برنامه مدون(آموزشی،پژوهشی و...) از کل گروه‌های آموزشی دانشگاه

۲-۲۴- سرانه فضای آموزشی (کلاس درس)

۲-۲۵- سرانه فضای دانشگاه

۲-۲۶ میانگین سنوات تحصیلی دانش آموختگان در مقاطع مختلف تحصیلی

۲-۲۷- درصد دانشجویان مشروطی به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی از کل دانشجویان همان مقطع و گروه عمده تحصیلی

۲-۲۸- درصد دانشجویان محروم از تحصیل به تفکیک مقطع، گروه عمده تحصیلی و علت محرومیت از کل دانشجویان

۲-۲۹- میانگین تعداد واحدهای مردودی دانشجویان برحسب رشته و مقطع تحصیلی در هر نیمسال

۲-۳۰ میانگین واحدهای اخذ شده توسط هر دانشجو به تفکیک مقطع و رشته تحصیلی در هر نیمسال تحصیلی
۲-۳۱- نرخ بهره برداری از کارگاه ها، آزمایشگاه ها، کلاس های درس، مزارع آموزشی، بیمارستان‌ها

بخش کیفی
۲-۳۲ میزان سازگاری قوانین و مقررات آموزشی با شرایط عمومی و واقعیت های دانشگاه
۲-۳۳ -نحوه ارتباط دانشگاه با دانش آموختگان
۲-۳۴ میزان آگاهی قبلی پذیرفته‌شدگان دانشگاه از رشته‌های تحصیلی انتخاب شده
۲-۳۵ نحوه عملکرد مدیریت در مورد سنجش بهره‌وری دانش آموختگان
۲-۳۶ میزان رضایت اعضای هیات علمی از امکانات آموزشی موجود
۲-۳۷ کیفیت فضای آموزشی دانشگاه برای دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۲-۳۸ میزان بهره برداری از وسایل اداری ، دستگاه ها و تجهیزات آزمایشگاهی، کارگاهی و.... به تفکیک گروه عمده تحصیلی
۲-۳۹- میزان تطابق امور اجرایی آموزش با قوانین و مقررات و دستور العمل‌ها
۲-۴۰- میزان رضایت کارکنان غیر هیأت علمی از آموزشهای ضمن خدمت به تفکیک جنسیت
۲-۴۱- میزان رضایت دانشجویان از کیفیت تدریس به تفکیک گروه‌های عمده تحصیلی
۲-۴۲- میزان رضایت دانش آموختگان از کاربردی بودن مطالب آموزشی

۳- شاخص‌های پژوهشی
بخش کمی
۳-۱ تعداد مراکز تحقیقاتی در دانشگاه
۳-۲ درصد کارکنان تحقیقاتی از کل کارکنان
۳-۳ تعداداختراعات و اکتشافات به ثبت رسیده در سال
۳-۴ تعداد جوایز علمی کسب شده توسط اعضای هیأت علمی در سال
۳-۵- نسبت تعداد پژوهشگران به کل اعضای هیأت علمی در سال
۳-۶- نسبت مقالات منتشر شده اعضای هیات علمی در مجلات علمی - پژوهشی داخلی و مجلات
نمایه شده در فهرست های معتبر بین المللی، به تعداد کل اعضای هیأت علمی به تفکیک در سال
۳-۷- نسبت مقالات ارائه شده در کنفرانسها و سمینارهای علمی به تعداد کل اعضای هیأت علمی در سال به تفکیک داخلی و خارجی
۳-۸- توزیع درصدی کتب تألیف و ترجمه شده ، توسط اعضای هیأت علمی و دانشجویان
۳-۹- نسبت تعداد طرحهای تحقیقاتی خاتمه یافته به کل اعضای هیأت علمی در سال
۳-۱۰- درصد اعضای هیأت علمی استفاده کننده از فرصت مطالعاتی در سال به تفکیک مرتبه علمی و جنسیت
۳-۱۱متوسط ساعات استفاده از خدمات پایگاههای اطلاع رسانی به تفکیک استاد و دانشجو در سال

۳-۱۲- نسبت تعداد عناوین مجلات علمی ـ پژوهشی موجود در دانشگاه به تعداد رشته‌ها و به تفکیک داخلی و خارجی
۳-۱۳- نسبت تعداد عناوین مجلات علمی پژوهشی موجود در کتابخانه های دانشگاه(به زبانهای مختلف) به کل دانشجویان
۳-۱۴- تعداد گزارشها ، پایان نامه ها ، اسناد و مدارک علمی موجود در کتابخانه های دانشگاه
۳-۱۵- تعداد نسخه های خطی و اسناد قدیمی موجود در کتابخانه های دانشگاه
۳-۱۶- تعداد دفعات ارزیابی مدیریت از وضعیت پژوهشی دانشگاه
۳-۱۷- تعداد موارد تشویق و تقدیر اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان بخاطر مشارکت در تحقیقات علمی، به تفکیک
۳-۱۸- تعداد پیشنهادهای ارائه شده در حوزه تحقیقات به وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری ، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر وزارتخانه ها و نهادها به تفکیک

بخش کیفی
۳-۱۹میزان تطابق تحقیقات انجام شده در دانشگاه با هدفهای برنامه توسعه کشور
۳-۲۰ میزان کارآئی نظام اطلاع رسانی دانشگاه
۳-۲۱ میزان تبادل استاد و دانشجو با سایر دانشگاههای جهان
۳-۲۲- میزان رضایت اعضای هیأت علمی از تسهیلات موجود برای ارائه و انتشار آثار علمی – تخصصی خود در داخل و خارج از کشور

۴- شاخص‌های دانشجویی
بخش کمی
۴-۱درصد پذیرفته شدگان دانشگاه از کل پذیرفته شدگان آموزش عالی در بخش دولتی به تفکیک گروه عمده تحصیلی، مقطع تحصیلی و جنسیت
۴-۲ میانگین رتبه آزمون سراسری ۳۰٪ اول پذیرفته شدگان در دانشگاه به تفکیک گروه عمده تحصیلی
۴-۳ میانگین رتبه آزمون سراسری ۵٪ آخر پذیرفته شدگان در دانشگاه به تفکیک گروه عمده تحصیلی
۴-۴ توزیع درصدی دانشجویان پذیرفته شده به تفکیک سهمیه ورود
۴-۵ درصد پذیرفته شدگان دوره کارشناسی ارشد به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی از کل دانش آموختگان کارشناسی همان سال دانشگاه
۴-۶ درصد پذیرفته شدگان دوره دکتری تخصصی از کل دانش آموختگان کارشناسی ارشد همان سال دانشگاه به تفکیک در دانشگاههای دولتی و غیر دولتی
۴-۷ نسبت پذیرفته شدگان دوره‌های فوق تخصصی و فلوشیپ به کل پذیرفته شدگان
۴-۸ نسبت پذیرفته شدگان آزمون دوره دستیاری پزشکی، دندان پزشکی و داروسازی به کل پذیرفته شدگان دانشگاه
۴-۹ درصد دانشجویان در گروههای عمده تحصیلی از کل دانشجویان دانشگاه
۴-۱۰ نرخ رشد دانشجویی دانشگاه
۴-۱۱ میانگین سن دانشجویان به تفکیک جنسیت و مقاطع مختلف تحصیلی در گروههای عمده تحصیلی

۴-۱۲ درصد دانشجویان بومی از کل دانشجویان دانشگاه
۴-۱۳ تعداد دانشجویان نمونه و برگزیده در المپیادها
۴-۱۴ درصد استفاده کنندگان از خوابگاه از کل دانشجویان متقاضی و واجد شرایط استفاده از خوابگاه به تفکیک جنسیت و وضعیت تأهل
۴-۱۵متوسط ساعات استفاده دانشجویان از خدمات پایگاههای اطلاعاتی به تفکیک مقطع و گروههای عمده تحصیلی
۴-۱۶ میانگین ساعات استفاده هر دانشجو از شبکه اینترنت دانشگاه در سال
۴-۱۷ سرانه دانشجویی عرض باند اتصال به شبکه اینترنت دانشگاه
۴-۱۸ نسبت دانشجویان دارای کار دانشجویی به تعداد کل دانشجویان به تفکیک جنسیت در گروههای عمده تحصیلی
۴-۱۹ میانگین ساعات اشتغال به کار دانشجویی درهفته
۴-۲۰ تعداد دانشجویان وام گیرنده به تفکیک نوع وام (ازدواج، مسکن، تحصیلی و ...) درسال
۴-۲۱ درصد دانشجویان تشویق و تقدیر شده از کل دانشجویان در سال
۴-۲۲ تعداد جلسات عمومی رییس دانشگاه با دانشجویان درسال
۴-۲۳ سرانه فضای خوابگاهی به تفکیک جنسیت و تاهل
۴-۲۴ سرانه فضای اتاق کار برای دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری
۴-۲۵ تعداد پیشنهادهای مستند ارائه شده در حوزه دانشجویی به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۴-۲۶ درصد دستیاران دندان پزشکی، پزشکی وداروسازی از کل دستیاران دانشگاه

بخش کیفی
۴-۲۷میزان رضایت دانشجویان از مدیریت دانشگاه به تفکیک مقطع و گروه عمده تحصیلی
۴-۲۸ میزان فرصت ها و امکانات موجود برای رشد خلاقیت های دانشجویی
۴-۲۹ میزان رضایت دانشجویان از خدمات مشاوره‌ای تحصیلی
۴-۳۰ میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات و امکانات موجود برای انجام تحقیقات
۴-۳۱ میزان رضایت دانش آموختگان از تسهیلات اشتغال
۴-۳۲ میزان رضایت دانش آموختگان در مورداستمرار آموزش(آموزشهای دوره ای، همایش ها)

۵- شاخص‌های فرهنگی
بخش کمی
۵-۱ تعداد مساجد و نمازخانه های دانشگاه
۵-۲ تعداد سفرهای زیارتی و سیاحتی عمومی برگزار شده در سال
۵-۳- تعداد کلاسهای دروس معارف اسلامی(رسمی و آزاد)
۵-۴- تعداد مقالات منتشر شده در دانشگاه در حوزه دین
۵-۵- درصد دانشجویان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل دانشجویان در سال
۵-۶- درصد کارکنان استفاده کننده از تسهیلات سفرهای سیاحتی و زیارتی از کل کارکنان در سال
۵-۷- نسبت تعداد تشکلهای دانشجویی به تعداد کل دانشجویان دانشگاه

۵-۸ درصد دانشجویان شرکت کننده درداردوهای فرهنگی و هنری برگزار شده از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
۵-۹- درصد دانشجویان عضو تشکلهای دانشجویی به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
۵-۱۰- درصد دانشجویان شرکت کننده در مسابقات ورزشی از کل دانشجویان به تفکیک مقطع تحصیلی و جنسیت
۵-۱۱ -نسبت مساحت مکانهای ورزشی به تفکیک سرپوشیده و سرباز به تعداد کل دانشجویان
۵-۱۲- نسبت مساحت نمازخانه ها به کل کارکنان و دانشجویان به تفکیک
۵-۱۳ -تعداد دانشجویان عضو تیم های ورزشی
۵-۱۴- تعداد رشته های ورزشی که دانشگاه در مسابقات سراسری دانشجویی آن در سطح کشور شرکت می کند.

۵-۱۵- تعداد ساعات فعالیتهای فوق برنامه و تفریحی ارایه شده برای دانشجویان در هفته

۵-۱۶ -نسبت حکم های انضباطی صادره شده به کل دانشجویان

۵-۱۷ نسبت تعداد نشریه های علمی و فرهنگی موجود به تعداد کل دانشجویان به تفکیک عناوین و تیراژ کل
۵-۱۸ تعداد برنامه های فرهنگی به تفکیک همایش های فرهنگی اجتماعی و نمایشگاههای برگزار شده در سال
۵-۱۹- تعداد مسابقات ورزشی برگزار شده در دانشگاه با سایر دانشگاهها یا دیگر مراکز
۵-۲۰ تعداد دوره مسابقات قرآنی برگزار شده در دانشگاه
۸-۲۱تعداد کانون ها و هیأت های مذهبی دانشجویان در دانشگاه

بخش کیفی
۵-۲۲- میزان توجه و ارج گذاری به نخبگان دانشگاه
۵-۲۳میزان رضایت اعضای هیأت علمی و دانشجویان از تکریم مقام معلم در دانشگاه
۵-۲۴میزان رضایت اعضای هیأت علمی ازمنزلت اجتماعی خود
۵-۲۵ میزان رضایت دانشجویان ازمنزلت اجتماعی خود
۵-۲۶ میزان تمایل اعضای هیأت علمی نسبت به ترویج ارزشهای دینی
۵-۲۷ میزان تمایل اعضای هیأت علمی نسبت به ترویج اخلاق و معنویت
۵-۲۸ میزان تمایل اعضای هیأت علمی نسبت به ترویج و تقویت هویت ملی

۵-۲۹ میزان علاقه دانشجویان به فرهنگ و هویت ملی
۵-۳۰ میزان رضایت دانشجویان از تسهیلات موجود برای فعالیتهای فوق برنامه (ورزشی ، فرهنگی و
۵-۳۱ میزان رضایت دانشجویان از نقش تربیتی اعضای هیات علمی

۷- ب- شاخص‌های اعتبارات و امکانات
بخش کمی
۶-۱ میانگین کل پرداختی به اعضای هیأت علمی و کارکنان به تفکیک

۶-۲ نسبت پرداخت حق التدریس اعضای هیأت علمی به کل حقوق و مزایای هیأت علمی تمام وقت
۶-۳ میانگین دریافتی اعضای هیأت علمی از محل قراردادهای آموزشی و خدماتی
۶-۴ میانگین دریافتی اعضای هیأت علمی از محل قراردادهای تحقیقاتی
۶-۵ نسبت پرداختی به اعضای هیأت علمی بابت طرح تمام وقتی (کارآیی و...) به کل دریافتی آنان
۶-۶ -نسبت هزینهٔ صرف شده برای انتشارات به اعتبارات کل دانشگاه به تفکیک جزوه، کتاب و مجلات علمی
۶-۷ درصد اعتبارات صرف شده درامور رفاهی هیأت علمی و کارکنان از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۸ نسبت در آمدهای اختصاصی آموزشی، پژوهشی و خدماتی به کل اعتبارات جاری دانشگاه به تفکیک
۶-۹ نسبت هزینه پرداخت اجاره ساختمان به تفکیک اداری، آموزشی، پژوهشی و فوق برنامه(فرهنگی، ورزشی و...) به کل اعتبارات جاری دانشگاه
۶-۱۰ سرانهٔ اعتبارات تحقیقاتی اعضای هیأت علمی به تفکیک دولتی و اختصاصی
۶-۱۱ درصد اعتبارات تحقیقاتی از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۱۲ درصد اعتبارات صرف شده در تحقیقات از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۱۳ درصد اعتبارات صرف شده در آموزش از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۱۴ هزینهٔ سرانهٔ دانشجو به تفکیک مقطع و گروههای عمدهٔ تحصیلی
۶-۱۵ هزینهٔ تمام شده تحصیلی برای هر دانشجو به تفکیک رشته، مقطع و گروههای عمده تحصیلی
۶-۱۶ درصد اعتبارات صرف شده در امور دانشجویی از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۱۷ درصد درآمد حاصل از شهریهٔ دانشجویان از کل اعتبارات دانشگاه
۶-۱۸ سرانهٔ تحقیقاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی به تفکیک کارشناسی ارشد و دکتری
۶-۱۹ سرانهٔ دانشجویی اعتبار تخصیص یافته به فعالیتهای فرهنگی، هنری، اجتماعی و فوق برنامه
۶-۲۰ درصد هزینه های صرف شده درخصوص فعالیتهای فرهنگی، هنری و اجتماعی دانشجویان از عواید اختصاصی دانشگاه
۶-۲۱- سرانهٔ دانشجوئی یارانهٔ دولتی (برای تغذیه ، بهداشت و...)
۶-۲۲ نسبت تعداد رایانه و دستگاههای اداری(زیراکس، چاپگر و...) به تعداد دانشجویان در دانشگاه
۶-۲۳سرانه دانشجویی فضای کتابخانه ها، کارگاهها، آزمایشگاهها و سالن های غذاخوری به تفکیک
۶-۲۴ درصد استفاده کننده‌گان از سرویس های رفت و آمد دانشگاه به تفکیک (هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان)
۶-۲۵ درصد استفاده کنندگان از امکانات تفریحی موسسه (استخر، محیط ورزشی، باشگاه) به تفکیک دانشجو، هیأت علمی و کارکنان
۶-۲۶ تعداد خودروهای درتملک به تفکیک عمومی (اتوبوس و مینی بوس، سواری و خودروهای سنگین کامیون، تراکتور، لودر و ....)
۶-۲۷ درصد کارکنان استفاده کننده از وامهای دانشگاه
۶-۲۸- درصد اعضای هیأت علمی دارای کارت اعتباری
۶-۲۹- نسبت ساعات حضور رئیس و معاونان در موسسه یا دانشگاه جهت امور مدیریتی به کل ساعات حضور در هفته

۶-۳۰- درصد اعضای هیأت علمی که از طرح محرومیت از مطب بهره مند هستند به تفکیک مرتبه علمی(ویژه دانشگاههای علوم پزشکی)

۶-۳۱- میانگین ساعات حضور هفتگی اعضای هیأت علمی در دانشگاه

۶-۳۲- نسبت تعداد دفاتر(اتاقهای) اعضای هیأت علمی به کل اعضای هیأت علمی تمام وقت
۶-۳۳- نسبت مساحت کل دفاتر مخصوص اعضای هیأت علمی به تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت

۶-۳۴ توزیع درصدی اعضای هیأت علمی و کارکنان از نظر وضعیت مسکن (شخصی، استیجاری، سازمانی و ...)

۶-۳۵ نسبت تعداد اتوبوس های مخصوص ایاب و ذهاب دانشجویان به تعداد دانشجویان استفاده کننده
بخش کیفی

۶-۳۶ - چگونگی تخصیص و هزینه اعتبارات تحقیقاتی دانشگاه (در سرفصلهای پرسنلی، مواد مصرفی

وسایل و تجهیزات)
۶-۳۷ نحوه عملکرد مدیریت درخصوص سنجش بهره وری سرمایه در دانشگاه
۶-۳۸- نحوه عملکرد مدیریت در جذب اعتبارات عمرانی
۶-۳۹- نحوه عملکرد مدیریت درکسب و هزینه کردن درآمدهای اختصاصی
۶-۴۰- نحوه عملکرد مدیریت در جذب کمکهای مردمی
۶-۴۱- نحوه عملکرد مدیریت در خصوص صرفه جویی در هزینه های اداری ـ پرسنلی، آموزشی، پژوهشی، مسافرت، حمل و نقل، تعمیرات، نگهداری و...
۶-۴۲ نحوه عملکرد مدیریت در هزینه نمودن اعتبارات جاری
۶-۴۳ کیفیت ارزیابی مدیریت از امور دانشگاه و بهره وری از نتایج آن

دکتر علی اللهیار ترکمن

ساختار ملی اجرای برنامه آموزش ۲۰۳۰

۷٦٤۰۳ /ت ۵۲۹۱۳هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۹۵/۶/۲۵

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب‌نامه هیأت وزیران

بسمه تعالی
"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت آموزش و پرورش

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۵/۶/۲۱ به پیشنهاد شماره ۲۳۴۳۱۰ مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۱۸ وزارت آموزش و پرورش و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:

۱- به منظور هماهنگی و ارایه راهکارهای تحقق اهداف.و تعهدات برنامه آموزش۲۰۳۰ همسو با اهداف و تعهدات برنامه اهداف توسعه پایدار، کارگروه ملی آموزش ۲۰۳۰ با مسئولیت وزارت آموزش و پرورش بدون گسترش تشکیلات سازمانی و با استفاده از امکانات و ظرفیت‌های موجود در آن وزارتخانه و با حضور نمایندگان دستگاه‌های زیرتشکیل می‌گردد:

الف- وزیرآموزش و پرورش (رییس)
ب- دبیرکل کمیسیون ملی یونسکو (دبیر)
پ- معاون رییس جمهور در امور زنان و خانواده
ت- معاون ذی‌ربط سازمان برنامه و بودجه کشور
ث- معاون ذی‌ربط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
ج- معاون ذی‌ربط وزارت بهداشت، درمان وآموزش پزشکی
چ- معاون ذی‌ربط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
ح- معاون ذی‌ربط وزارت کشور
خ- معاون ذی‌ربط وزارت ورزش و جوانان
د- معاون ذی‌ربط وزارت دادگستری (مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک)
ذ- معاون ذی‌ربط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات
ر- معاون ذی‌ربط وزارت جهادکشاورزی
ز- معاون ذی‌ربط وزارت صنعت، معدن و تجارت
ژ- معاون ذی‌ربط سازمان حفاظت محیط زیست
س- معاون ذی‌ربط سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران
ش- رییس سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور
ص- رییس سازمان بهزیستی کشور
ض- رییس مرکز آمار ایران
ط- رییس دانشگاه فنی و حرفه‌ای
ظ- رییس دانشگاه فرهنگیان
ع- (۳) نماینده از تشکل‌های غیردولتی ذی‌ربط (با انتخاب مجمع مربوط و در صورت عدم معرفی به انتخاب کارگروه)

۱

۷٦٤۰۳ /ت ۵۲۹۱۳هـ
شماره .....
تاریخ ۱۳۹۵/۶/۲۵

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

تصویب نامه هیأت وزیران

۲-کارگروه ملی آموزش ۲۰۳۰ موظف است برنامه اجرایی و نظارتی تحقق کامل آموزش ۲۰۳۰ را در سطوح ملی و استانی با بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های موجود در دستگاه‌های اجرایی مرتبط و همسو با اهداف برنامه‌های توسعه کشور، اسناد راهبری توسعه، نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه اهداف توسعه پایدار تهیه کند.

۳- دستگاه‌های اجرایی برای تحقق اهداف برنامه آموزش ۲۰۳۰ موظف به اجرای تصمیمات کارگروه می‌باشند.

۴-کارگروه ملی آموزش ۲۰۳۰ موظف است گزارش پیشرفت کار و نحوه همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط را سالانه به هیئت وزیران و گزارش نهایی را به کمیسیون ملی یونسکو برای ارسال به مرجع بین‌المللی مربوط ارایه کند.

۵-کارگروه ملی آموزش موضوع تصویب‌نامه شماره ۳۰۵۱۹/ت۲۷۸۳۳هـ مورخ ۱۳۸۲/۶/۳ لغو می‌گردد.

اسحاق جهانگیری
معاون اول رییس جمهور

رونوشت به دفتر مقام معظم رهبری، دفتر رییس‌جمهور، دفتر رییس قوه قضاییه، دفتر معاون اول رییس‌جمهور، دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام، سازمان اداری و استخدامی کشور، سازمان برنامه و بودجه کشور، معاونت حقوقی رییس‌جمهور، معاونت امور مجلس رییس‌جمهور، معاونت اجرایی رییس‌جمهور، دیوان محاسبات کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان بازرسی کل کشور، معاونت قوانین مجلس شورای اسلامی، امور تدوین، تنقیح و انتشار قوانین و مقررات، کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان ها و مؤسسات دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، دبیرخانه شورای اطلاع‌رسانی دولت و دفتر هیئت دولت ابلاغ می‌شود.

۲

نقش پژوهش و جامعه علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمان‌های مردم‌نهاد

در تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰

مقدمه

در راستای تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران در چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰ تحت عنوان «به‌سوی آموزش و یادگیری مادام‌العمر با کیفیت، برابر و فراگیر برای همه» کارگروه‌های متعددی شکل‌گرفت که وظایف متنوعی را در این راستا دنبال کرده‌اند. کارگروه حاضر مسئولیت تدوین نقش و جایگاه جامعه علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمان‌های مردم‌نهاد را به‌عنوان بخش غیرقابل انکار در تحقق اهداف اصلی سند ۲۰۳۰ و همچنین استقرار راهبردهای اصلی سند بر عهده گرفت که با تشکیل کارگروهی مرکب از اصحاب علم و پژوهش، محققین و صاحبنظران با بهره‌گیری از اسناد بالادستی این حوزه، گزارش عملکرد سالانه و پنج‌ساله نظام آموزش عالی کشور به این امر مهم پرداخته است.

تبیین چارچوب نظری:

پژوهش به معنای عام، بررسی یا کاوشی سخت‌کوشانه و به معنای خاص، تحقیق و تجربه‌ای جامع با هدف کشف واقعیت‌های نو و تفسیر درست این واقعیت‌ها، تجدید نظر در نتیجه‌گیری‌ها، نظریه‌ها و قوانین پذیرفته شده در پرتو واقعیت‌های کشف شده و به کارگیری عملی نتیجه‌گیری‌ها، نظریه‌ها و قوانین جدید است. در معنایی دیگر، پژوهش فرایند رسیدن به راه‌حل‌های قابل اطمینان از طریق گردآوری، تحلیل و تفسیرداده‌ها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده و نظام‌منداست. پژوهش یکی از اساسی‌ترین نیازها برای نیل به پیشرفت و توسعهٔ همه جانبهٔ یک کشور است و قدرت و استقلال هر کشوری بر پژوهش و تولید علم استوار است. بنابراین نوع و سطح فعالیت‌های پژوهشی یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و پیشرفت محسوب می‌شود. موفقیت در تمام فعالیت‌های مربوط به توسعه از جمله صنایع، کشاورزی و خدمات به نحوی به گسترش فعالیت‌های پژوهشی بستگی دارد. از سویی دیگر، بدون انجام پژوهش، امور آموزشی نیز از پویایی و نشاط لازم برخوردار نخواهد بود. ازاین رو یکی از عوامل اساسی پیشرفت در کشورهای توسعه یافته، توجه خاص به امر پژوهش در راستای توسعه آموزش است.

از آنجا که استقرار راهبردهای اصلی سند، مبتنی بر کیفیت و اثربخشی آموزش است، انجام پژوهش اعم از بنیادی، توسعه-ای و کاربردی می‌تواند متضمن افزایش کیفیت و اثربخشی در حوزه آموزش باشد و به‌نحوی که تلفیق آموزش و پژوهش در مسیر قوام‌بخشی به آموزش، راهبردی اساسی برای توسعه علم و تکنولوژی تلقی گردد و همچنین تقویت سیاست‌ها، طرح-ها، نظام‌ها و قانون‌گذاری به‌عنوان رکن دیگری از سند آموزش ۲۰۳۰ بدون عنایت و بهره‌گیری از ظرفیت‌های پژوهشی و همراهی جامعه علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمان‌های مردم‌نهاد امکان‌پذیر نمی‌باشد. همچنین تکیه بر راهبرد دیگری از سند مبنی بر شمول و فراگیری اجتماعی بدون مداخله جامعه علمی و پژوهشی، انجمن‌های علمی و سازمان‌های مردم‌نهاد میسر نیست. در این سند سعی شده است از طریق تحلیل وضعیت موجود به تدوین راهبردهایی برای تحقق اهداف ۲۰۳۰ در ارتباط با استقرار راهبردها و اهداف راهبردی در زمینه خدمات متقابل آموزش و پژوهش اقدام شود.

پیشینه پژوهش در آموزش عالی در ایران

انجام پژوهش به روش‌های گوناگون می‌تواند به ارائه راه‌حل‌های مناسب برای مشکلات موجود در آموزش عالی منجر شود و از این منظر یکی از الزامات برای بهبود عملکرد نظام آموزشی کشور و ارتقای کیفیت آن، محسوب می‌شود. شناخت و تفسیر پدیده‌های آموزشی به فراهم‌کردن اطلاعات و تحلیل لازم از وضعیت کنونی و وضعیت مطلوب آموزشی نیاز دارد و این مهم از طریق پژوهش و تحقیق میسر می‌شود. در واقع انجام پژوهش در مورد ابعاد گوناگون آموزش عالی، می‌تواند به فراهم‌کردن ادبیاتی علمی و پژوهشی برای رفع چالش‌های آموزشی منجر شود.

به‌طور کلی به دلایل گوناگون، پژوهش به عنوان رکن مکمل آموزش در سطوح گوناگون تحصیلی در کشور ایران ناشناخته مانده است. با توجه به نسبت جمعیت کشور، حداقل نسبت مورد نیاز برای سهم ایران در یافته‌های پژوهشی ۱ درصد است در حالی‌که سهم کنونی ایران در حدود ۲۲٪ تولید یافته‌های پژوهشی کل دنیا است (صبوری، ۱۳۸۷). در این میان خود دانشگاه‌ها نقش مهمی در انجام و افزایش توان تحقیقاتی کشور در زمینه آموزش عالی ایفا می‌کنند زیرا بیش از ۷۰ درصد توان تحقیقاتی و محققان کشور در دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی متمرکز شده است (دفتر امور پژوهشی معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی، ۱۳۷۰).

چنانچه بررسی‌ها در این زمینه نشان می‌دهد، پژوهش چندانی در مورد نقش و جایگاه پژوهش در توسعه آموزش عالی انجام نگرفته است. عمده پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه به بررسی موانع و چالش‌های پژوهش در ایران مربوط می‌شوند (برای نمونه نک به: کمیته شناسایی موانع تحقیق و نوآوری، ۱۳۸۲؛ ظهوری و فکری، ۱۳۸۱؛ امینایی، ۱۳۷۵؛ ستار، ۱۳۷۵). در این میان نتایج جستجوها نشان‌دهنده وجود موانع و چالش‌های گوناگون در عرصه پژوهش در علوم انسانی در معنای عام و پژوهش در عرصه آموزش عالی به‌طور خاص است. هرچند پژوهش‌های بسیاری در زمینه تعلیم و تربیت و آموزش‌های سطوح تحصیلی پایین‌تر وجود دارد اما در مورد آموزش عالی پژوهش‌های چندانی در ایران صورت نگرفته است و برنامه‌ریزی در آموزش عالی نتوانسته است از نتایج پژوهش‌ها در این زمینه بهره‌مند شود.

تحلیل وضعیت موجود آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران از منظر پژوهش

در حال حاضر تعداد دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در کشور به ۲۸۵۹ عدد رسیده و رشد متوسط سالیانه حدود ۹ درصد طی سال های ۹۲ تا ۹۵ داشته است. و تعداد دانشجویان کل مقاطع آموزش عالی کشور اعم از دولتی و غیر دولتی به عدد ۴۸۰۲۷۲۱ رسیده که نسبت به سال ۱۳۵۷ بیست و هشت برابر شده است و تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی به ۸۹۰۰۰۰ رسیده است که بالاترین نسبت رشد در جهان است.

در حوزه پژوهش و فناوری متناسب با رشد کمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی رشد بسیاری داشته‌اند بطوریکه سهم ایران از تولید مقالات علمی به ۱,۸ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده با توجه به اینکه سهم ایران از جمعیت دنیا کمتر از ۱ درصد است و در مقایسه با اول انقلاب یعنی سال ۱۳۵۷ اصولاً ایران سهم قابل توجهی از تولید علم در دنیا را نداشت. علاوه بر این در حال حاضر ایران رتبه اول منطقه و رتبه ۱۶ دنیا از نظر تولید علم است و در حال تکمیل زنجیره تبدیل علم به ثروت از طریق راه‌اندازی و تاسیس و توسعه قطب‌های علمی مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری است و متولی اصلی این حوزه وزارت علوم تحقیقات و فناوری در کنار سایر حوزه‌ها است. در سال ۱۳۹۵ تعداد قطب‌های علمی کشور ۱۵۴ و تعداد مراکز رشد علم و فناوری ۱۷۰ و تعداد پارک‌های علم و فناوری ۳۹ بوده و در کنار ۱۱۷۲ نشریه علمی پژوهشی و علمی ترویجی و ۳۵۱ انجمن علمی و ۷۱۳ واحد علمی پژوهشی در حال فعالیت پژوهشی و فناوری بوده و پتانسیل بسیار قوی به عنوان جامع علمی و پژوهشی و انجمن‌های علمی در جهت رسیدن به اهداف سند آموزش یونسکو در ۲۰۳۰ می‌تواند باشد.

افزایش تولید مقالات و علم در سال‌های اخیر بعنوان نماد رشد علمی کشور و رسیدن رتبه علمی در جهان از ۲۰ به ۱۶ سرعت رشد کشور در جهان نمایان کرده است اما هدایت تولیدات علمی کشور در جهت رفع نیازهای کشور و کاربردی کردن تولیدات علمی و استفاده از ظرفیت پژوهش در جهت رفع مشکلات کلان کشور از قبیل بهبود وضعیت وضعیت عمومی و اقتصادی کشور و خارج کردن کشور از صادرات تک محصولی و خارج کردن دولت از رانت صادرات نفت، بهبود کیفیت آموزش، اقتصاد و مسایل دیگر مثل محیط‌زیست می‌تواند جزء اهداف کلان برنامه‌ریزان و سیاستگذاران حوزه علم و فناوری کشور باشد. همچنین یکی از معضلات کشور در این زمینه، عدم استفاده از پژوهش‌های جهت برنامه‌ریزی در زمینه آموزش عالی است که یکی از حوزه‌های مورد نیاز پژوهش در کشور به‌شمار می‌رود.

با توجه به اینکه هدف، تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ و نقش جامعه علمی و پژوهشی و انجمن‌های علمی در رسیدن به سند است در این راستا نگاهی به راهبردهای کلی پژوهش و فناوری می‌تواند کمک موثری در رسیدن به اهداف فوق‌الذکر باشد.

		۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶
پایگاه SCOPUS	تعداد مقالات (مدارک علمی)	۴۰۶۶۵	۴۱۴۹۹	۴۳۷۵۹	۴۱۷۵۹	۳۱۰۵۲
	رتبه جهانی ایران از نظر تعداد مقالات	۱۷	۱۸	۱۶	۱۷	۱۶
	درصد سهم ایران از تولید علم دنیا	۱,۵۰٪	۱,۴۸٪	۱,۵۲٪	۱,۵۲٪	۱,۸۳٪
	رتبه علمی ایران در منطقه	۱	۱	۱	۱	۱
	تعدادنشریات نمایه شده ایرانی	۱۳۷				
پایگاه ISI (همایش‌ها + مقالات)	تعداد مقالات (مدارک علمی)	۳۰۳۵۱	۳۰۹۴۱	۳۲۰۹۴	۳۶۴۶۴	۲۱۳۲۹
	رتبه جهانی ایران از نظر تعداد مقالات	۲۰	۲۱	۲۱	۱۹	۱۶
	درصد سهم ایران از تولید علم دنیا	۱,۳۷٪	۱,۳۴٪	۱,۳۷٪	۱,۴۸٪	۱,۹۲٪
	رتبه علمی ایران در منطقه	۲	۲	۲	۲	۱
	تعدادنشریات نمایه شده ایرانی	۴۴				
پایگاه ISC	تعداد مقالات(مدارک علمی)	۳۹۰۸۲	۴۳۸۹۱	۴۶۷۰۷	۲۹۶۸۴	۱۷۶۵
رتبه استنادی یا ارجاعات (از نظرISI و SCOPU)		۲۳	۲۲	۲۲	۲۳	–

چالش‌های پژوهشی در راستای توسعه آموزش

۱) نبود قوانین مشخص پژوهشی در مالکیت فکری
۲) جهتمند نبودن موضوعات پژوهشی به سمت پژوهش‌های بنیادی و اولویت‌های نیاز کشور
۳) ضعف تطابق زمینه های تحقیقاتی با نیاز های جامعه در مقالات و طرح های تحقیقاتی
۴) نبود مشارکت بخش‌های دولتی با واحد های پژوهشی خصوصی و مردم نهاد در بهره برداری از ظرفیت های متراکم تخصصی و کارشناسی
۵) نگاه تفکیکی و تجزیه‌گرایانه نسبت به پژوهش در آموزش و قراردادن تمرکز آموزش کشور بر ابعاد توسعه آموزش و به تبع آن مغفول ماندن جایگاه پژوهش در نظام آموزشی
۶) نابسندگی پژوهش‌های مشترک بین اساتید و دانشگاه‌های کشور با نهادهای پژوهشی، مجامع علمی و اساتید در حوزه بین‌الملل
۷) مشارکت ناکافی عوامل سهیم و موثر شرکت‌ها، صنایع و دستگاه‌های اجرایی در امرتامین منابع مالی و توسعه پژوهش‌های کاربردی و توسعه‌ای با نظام آموزشی کشور
۸) ناکافی بودن باور عمیق در مدیران و اصحاب تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز به نقش و جایگاه پژوهش در اعتلای نظام دانشگاهی و توسعه علمی و تکنولوژیکی کشور
۹) نابسندگی رویه‌ها و زیرساخت‌های پژوهشی جاری و مورد عمل در پاسخگویی به اقتضائات جامعه دانش‌بنیان و اقتصاد مبتنی بر دانش
۱۰) نابسندگی انطباق نظام ساختاریافته آموزش در دانشگاه‌ها با اقتضائات ساختارنیافتگی انجام پژوهش‌ها در چارچوب مقررات خاص آموزش
۱۱) انکارناپذیری جایگاه انجمن‌های علمی در بسط پژوهش‌های بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای و ارتقاء کیفیت آموزش در برابر تبیین نقش نامناسب این انجمن‌ها در هم‌افزایی کارکردهای پژوهشی و آموزشی در جامعه علمی کشور
۱۲) عقب‌ماندگی تاریخی در توجه دستگاه‌های بهره‌بردار به نقش و جایگاه پژوهش‌های ناظر به علوم انسانی به‌عنوان حوزه‌های انسان‌ساز و تمدن‌ساز
۱۳) گرایش دستگاه‌های بهره‌بردار بر پژوهش‌های با نتایج کوتاه‌مدت به جای پژوهش‌های اثرگذار و بلندمدت
۱۴) عدم تکمیل وشکل گیری چرخه علم از آموزش، فناوری ، تجاری سازی و پیوستگی و باز خورد آنها و اثر گذاری متقابل آنها
۱۵) شکاف اعتبارات پژوهشی از سهم تولید ناخالص داخلی در حوزه نظر با میزان تخصیص و تحقق اعتبارات پژوهشی در حوزه عمل
۱۶) عدم انطباق انتظارات از حوزه پژوهش در برابر نابسندگی اعتبارات تخصیصی و تحقق آن
۱۷) نا هماهنگ بودن سیاست‌های معطوف به علوم و تکنولوژی در حوزه‌های ملی، دستگاهی و دانشگاهی با یکدیگر
۱۸) ناکافی بودن نقش آفرینی پژوهش در امر بین‌المللی‌سازی مراکز علمی و بسط حوزه‌های کارآفرینی
۱۹) عدم تناسب نظام مدیریت پژوهش کنونی با ابعاد و کارکردهای گسترده پژوهشی و موازی‌کاری‌های موجود و کاربست نتایج آنان در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی
۲۰) عدم وجود یک مکانیسم بهره‌گیری از ظرفیت‌های پژوهش‌های تلفیقی و مسئله‌محور و عدم توسعه ظرفیت‌های پژوهش‌های گروهی
۲۱) پایین بودن میزان بهره مندی از نقد علمی، خلاقیت و نوآوری، تولید ایده و در نتیجه فاصله‌گرفتن با استقرار مدیریت دانش در دانشگاه‌ها
۲۲) فعال نبودن بخش خصوصی در حوزه سرمایه گذاری و تامین اعتبارات در حوزه پژوهش

راهبردهای کلی پژوهش و فناوری

۱) جاری و ساری‌نمودن فرهنگ پژوهش در مجموعه فرایندهای آموزشی
۲) تحول در معماری کلان برنامه درسی دانشگاه‌ها معطوف به افزایش نقش پژوهش در کلیه فرایندای یاددهی و یادگیری و توسعه نقش پژوهش به‌عنوان مولفه یادگیری مکمل و قوام‌بخشی به امر آموزش
۳) بسط مدیریت علمی در ظرفیت‌سازی پژوهشی در دانشگاه‌ها، ارتقاء شایستگی‌های پژوهشی اساتید و دانشجویان، تقویت فرایندهای پژوهش و ارتقاء کیفی دستاوردهای پژوهشی و بهره‌گیری از آنان در حوزه آموزش
۴) بسط مداخلات کلیه اساتید دانشگاه و مشارکت آنان در حوزه‌های پژوهشی به‌عنوان بخشی از وظایف اساتید به‌ویژه در توسعه آموزش
۵) مشارکت گسترده پژوهشی در تولید دانش بومی و پژوهش‌های جهان‌شمول با سایر دانشگاه‌ها و نهادهای بین‌المللی پژوهشی
۶) ایفای نقش کلیدی و اساسی در توسعه پژوهش و فناوری توسط انجمن‌های علمی، سازمان‌های مردم‌نهاد و واحدهای خصوصی با ماموریت پژوهشی
۷) نگاه یکپارچه به توسعه آموزش و پژوهش در سطوح مدیریتی و سیاست‌گذاری تا حوزه‌های اجرایی
۸) استقرار نظام تضمین کیفیت و اعتباربخشی در حوزه‌های مرتبط با پژوهش و آموزش
۹) استقرار مدیریت دانش و تولید ایده، حمایت و تسهیل قراردادن ایده‌های نو بر مدار تولید ثروت و ثروت‌آفرینی، توسعه و حمایت در راه‌اندازی مراکز رشد و شرکت‌های دانش‌بنیان و زمینه‌سازی برای پیاده‌سازی اقتصاد دانش‌بنیان
۱۰) تاکید برای توسعه پژوهش‌های حوزه علوم انسانی معطوف به کاربردی‌نمودن دستاوردها و بهره‌برداری از نتایج آنها در حل مسائل جامعه
۱۱) نهادینه‌کردن اخلاق‌مداری در عرصه‌های گوناگون حوزه پژوهش
۱۲) تلاش در جهت مرزشکنی علمی و فناوری در مرزهای دانش و ارتقاء رتبه و جایگاه کشور در عرصه‌های منطقه‌ای، جهانی و جهان اسلام
۱۳) ایجاد یک ساختار یکپارچه پژوهشی ناظر به نیازسنجی آموزشی و پژوهشی در حوزه آموزش عالی کشور
۱۴) طبقه‌بندی عناوین پژوهشی در جهت اولویت‌های نظام (پرهیز از موازی‌کاری)
۱۵) بسط نقش و جایگاه نشریات (مجلات) علمی-پژوهشی و علمی-ترویجی در نظام ملی نوآوری و نظام توسعه علمی کشور
۱۶) تحول در نظام اعتباربخشی به نشریات علمی با بازتعریف شاخص‌ها و استانداردها در سطح ملی و استفاده از شاخص‌های بین‌المللی
۱۷) همکاری با نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی در راه‌اندازی واحدهای پژوهشی (پژوهش‌سراها)
۱۸) ایجاد ساز و کارهای حمایتی و انگیزشی مقوم پژوهش برای دانشگاه‌ها، موسسات پژوهشی، شرکت‌های دانش‌بنیان و پژوهش‌های H-INDEX و تاثیرگذار بر پیشبرد علم
۱۹) تقویت پایگاه استنادی علوم جهان اسلام ISC در جهت اعتباربخشی به رتبه‌بندی نشریات علمی جهان اسلام
۲۰) ارتقاء جایگاه پژوهش و فناوری در حوزه آموزش عالی و آموزش و پرورش کشور در برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران
۲۱) پیش‌بینی نیاز سنجی‌های آموزشی جهت پاسخگویی به نظام آموزشی
۲۲) طراحی شاخصها جهت پایش مداوم بر کیفیت آموزشی
۲۳) کمک به ظرفیت‌سازی آموزشی از طریق گردآوری و به اشتراک‌گذاری داده‌ها و اطلاعات
۲۴) فرهنگ‌سازی در زمینه افزایش کیفیت پژوهش در آموزش
۲۵) تقویت پیوند بین پژوهش و سیاست‌گذاری در زمینه توسعه آموزش

۲۶) ترویج فرهنگ نوآوری در آموزش با استناد به یافته‌های پژوهشی
۲۷) تقویت ارتباط متقابل میان آموزش و پرورش و نوآوری در زمینه یادگیری مادام‌العمر
۲۸) ایجاد زمینه‌های لازم جهت استقرار و ترویج فضای یادگیری انعطاف‌پذیر و خلاق برای دانشجویان

راهبردهای معاونت پژوهشی در زمینه همکاری برای استقرار سند ۲۰۳۰ یونسکو

۱) فراهم‌ساختن زمینه‌های لازم برای تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰ ناظر به زیرساخت‌ها، برنامه‌ها، ایجاد گروه‌های کاری و دبیرخانه
۲) ترسیم چارچوبی برای تدوین راهبردهای ناظر به تحول در نظام آموزش عالی معطوف به پژوهش‌های مبتنی بر استراتژی‌های ۲۰۳۰
۳) ترسیم چارچوبی برای همکاری با یونسکو در زمینه نحوه دست‌یافتن به اهداف ۲۰۳۰ در حوزه پژوهش و فناوری
۴) تهیه terms of reference با همکاری یونسکو برای همکاری مشترک در زمینه پیاده‌سازی سند
   a. الف) بهره‌گیری از (technical support) یونسکو در حوزه پیاده‌سازی استراتژی‌ها
   b. ب) بهره‌گیری از platform مورد نظر یونسکو و مورد عمل در کشورهای مختلف جهان
   c. ج) بهره‌گیری از (financial support) یونسکو در جهت استقرار برنامه‌های ۲۰۳۰
۵) انجام field visit و study tour با همکاری یونسکو
۶) انجام university base course برای سایر کشورهای منطقه توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری جمهوری اسلامی ایران
۷) مشارکت فعال جمهوری اسلامی ایران در دوره‌های منطقه‌ای و بین‌المللی یونسکو در حوزه استقرار استراتژی‌های ۲۰۳۰ (اعلام آمادگی جمهوری اسلامی ایران برای تهیه گزارش‌های میان‌دوره‌ای وfinal appraisal report)

کار گروه نقش و جایگاه جامعه علمی و پژوهشی ، انجمنهای علمی و سازمانهای مردم نهاد در تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰
دکتر وحید احمدی (رئیس کارگروه)، دکتر شریفی ، دکتر پیری، دکتر صدری ، دکتر منصوری ، دکتر رحیمیان ، دکتر فرهودی ، دکتر عریان ، دکتر زمانی ، دکتر لطفیان ، دکتر جواد دهقانی ، دکتر کشمیری و دکتر توکل

آموزش پیش دبستان و ابتدائی

مقدمه

در مکتب اسلام بر آموزش برای همه افراد اجتماع به عنوان یکی از حقوق بنیادی انسانی تأکید بسیاری شده است. عدم محرومیت جنسیتی ، مکانی و زمانی ، استمرار و مداومت و توأم بودن یادگیری باتفکر و عمل از مهمترین ویژگیهای آموزش و یادگیری هستند که در آیات و روایات اسلامی بوضوح بیان شده‌اند.

آموزش در دنیای معاصر به عنوان یکی ازعوامل توسعه پایدار مردم را در جوامع مختلف هوشیارتر ، باسوادتر ، آماده‌تر ، مسئول‌تر و اخلاقی‌تر می‌کند و از این رو متضمن برترین آرمانهای بشری و در نتیجه حیاتی‌ترین ابزار برای حفظ و دوام و بقاء جوامع است .

در قوانین جمهوری اسلامی ایران تأکید ویژه ای بر آموزش و پرورش شده است و براساس اصل سی قانون اساسی دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم نماید .

دیدگاه‌های بنیانگذار کبیر جمهوری اسلامی ایران و همچنین مقام معظم رهبری همواره متضمـــــن تأکیدات ویژه‌ای بر توسعه و گسترش آموزش بوده است به گونه‌ای که حضـــــرت آیت‌الله خامنه‌ای(مدظله‌العالی) در سال ۱۳۸۹ ریشه کنی بیسوادی تا پایان برنامه پنجم توسعه در دو محور انسداد بیسوادی و به صفر رساندن بی‌سوادی را ابلاغ نمودند .

تعهدات و اقدامات ایران در تدوین سند ملی آموزش برای همه (EFA ۷۹-۹۳) نیز تا حد زیادی دربردارنده راهبردهای موفقیت آمیز و حذف عوامل بازدارنده درجهت توسعه و ترویج آموزش و برابرسازی فرصتهای آموزشی برای دختران و پسران بوده است .

اکنون با قدرت می توان ادعا کرد علیرغم همه تنگناها و مشکلات ناشی از تحریمها و تبعات منبعث از آن، دولت جمهوری اسلامی ایران در ترویج آموزش و پرورش به عنوان یک کالای عمومـــــی سرمایه‌گذاریهای ویژه‌ای نموده است . بررسی شرایط موجود و مقایسه شاخصهای فعلی دربخشهای مختلف نظام آموزشی ایران مؤید این است که در فاصله شروع برنامه "آموزش برای همه" تا پایان آن در اغلب شاخصها رشد چشمگیری حاصل شده است ودر حال حاضر علاوه برتعهدات ایران نسبت به برنامه‌های بین المللی نظیر EFA ، در تدوین اسنادفرادستی مانند نقشه جامع علمی کشور ، سند تحول بنیادین آموزش وپرورش، سیاستهای ابلاغی مقام معظم رهبری و برنامه‌های توسعه و... اولویت بخشیدن به تلاش‌های علمی وعملی در راستای بهبود شرایط آموزشی، مورد توجه قرار گرفته است به گونه ای که اکنون اغلب شاخصهای سند ملی آموزش ۲۰۳۰ همان شاخصهایی هستند که در اسناد فرادستی نظام آموزشی کشور ایران از قبل تعیین شده اند و خوشبختانه اقدامات مربوط به آن ازجمله دو موضوع اصلی مربوط به کارگروه آموزش پایه یعنی:

آرمان شماره ۴-۱) ***تضمین این که تا سال ۲۰۳۰ تمامی دختران و پسران ،آموزش ابتدایی و متوسطه ی رایگان ، برابر و با کیفیتی که منجر به یادگیری موثر و مرتبط می شود را به پایان برسانند.***

آرمان شماره ۴-۲) تضمین اینکه تا سال ۲۰۳۰ تمامی دختران و پسران به برنامه های با کیفیت رشد و مراقبت اوان کودکی ،آموزش پیش دبستانی با کیفیتی که آنها را برای ورود به مقطع ابتدایی آماده کند ، دسترسی داشته باشند؛

پیش *از این* مورد توجه قرار گرفته اند.

الف)تحلیل وضع دوره دبستانی: (آرمان شماره ۴-۱)

آموزش ابتدایی به عنوان اولین دوره رسمی در ساختار نظام آموزشی کشور است. طول این دوره تحصیلی ۶ سال است که از پایه اول تا ششم را شامل می شود. سن ورود به آموزش ابتدایی ۶ سال تمام است . این دوره تحصیلی به استناد اصل سی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رایگان واجباری است.

به استناد آیین نامه اجرایی مدارس مصوب شورای عالی اموزش وپرورش، حداقل سن ورود به پایه اول ابتدایی ۶ سال تمام و حداکثر سن ثبت نام در پایه اول در مناطق شهری ۱۰ سال ودر مناطق روستایی وعشایری ۱۲ سال است. حداکثر سن ثبت نام در دوره ابتدایی در مناطق شهری ۱۵ سال تمام ودر مناطق روستایی وعشایری ۱۷ سال تمام است.

در ارتباط با دسترسی کلیه افراد به آموزش ابتدایی اجباری با کیفیت، قوانین متعددی بر شناسایی، جذب، آموزش و نگهداشت تمامی کودکان لازم التعلیم تاکید داشته که در این خصوص می توان به اصل سی قانون اساسی، موارد مندرج در سند تحول بنیادین ، ومواد وبندهای مندرج در نقشه جامع علمی کشور وبرنامه های توسعه اشاره کرد.

بررسی وضعیت دوره دبستانی در شاخص های اساسی:

در حوزه دسترسی به آموزش ، دو شاخص نرخ ثبت نام خالص پایه اول ابتدایی و نرخ ثبت نام خالص دوره ابتدایی مورد بررسی وتحلیل قرار می گیرد:

نرخ ثبت نام خالص پایه اول ابتدایی:

نرخ ثبت نام خالص پایه اول ابتدایی در سالهای اخیر رشد داشته به گونه ای که از ۹۷,۷ درصد در سال تحصیلی ۹۳ -۹۲ به۹۷,۸۸ درصد در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ رسیده است که رشد معادل۰/۱۸. درصد را نشان می دهد.

این امر نشانگر آن است که تعداد بیشتری از کودکان لازم ا لتعلیم ۶ ساله در موعد مقرر در پایه اول ابتدایی ثبت نام نموده اند.

پیش بینی می گردد این شاخص تا سال پایانی برنامه (۱۴۱۱-۱۴۱۰) به ۹۹,۵ درصد افزایش یابد.

نرخ ثبت نام خالص دوره ابتدایی :

شاخص نرخ ثبت نام خا لص دوره ابتدایی نیز از روند افزایشی برخوردار بوده ومیزان آن از۹۸,۴ درصد در سال تحصیلی۹۲-۹۳ به ۹۸,۶ درصد در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ رسیده است که نشانگر رشدی معادل ۰/۲ درصد می باشد.

افزایش این شاخص نشان می دهد، تعداد بیشتری از کودکان لازم التعلیم گروه سنی دوره ابتدایی (۶-۱۱) در سن مقرر در دوره ابتدایی ثبت نام نموده ومشغول تحصیل می باشند.

پیش بینی می گردد این شاخص تا سال پایانی برنامه(۱۴۱۱-۱۴۱۰) به ۹۹,۵ درصد افزایش یابد.

شاخص های جریان دانش آموزی (ارتقاء ، تکرار پایه وترک تحصیل):

بررسی ها نشان می دهد در سالهای اخیر شاخص های جریان دانش آموزی در حد مطلوبی قرار داشته به گو نه ای که در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ شاخص نرخ ارتقاء دوره ابتدایی به میزان ۹۷,۴۲ درصد وشاخص نرخ تکرار پایه وترک تحصیل دوره ابتدایی به ترتیب به ۱,۳۶ درصد و۱,۲۳ درصدبوده است.پیش بینی می گردد شاخص های نرخ ارتقاء، تکرار پایه وترک تحصیل تا سال پایانی برنامه (۱۴۱۱-۱۴۱۰) به ترتیب به۹۹,۵ ، ۳/. و۰/۲درصد برسد.

دستاورد ها:

جهت ارتقاء وبهبود شاخص های مورد اشاره ، اقدامات ، فعالیتها وتلاشهای گسترده ای در دستور کار مسئولین ، برنامه ریزان وکارشناسان در سطح ستادی ،استانها ، مناطق آموزشی ومدارس قرارگرفته که اجرای برنامه انسداد مبادی بیسوادی در سالهای اخیر از جمله مهم ترین آن بوده است .

در این برنامه تلاش می گردد با اتخاذ فرایند ها وراهکارهایی مشخص ، نسبت به شناسایی، جذب، آموزش ونگه داشت کودکان لازم التعلیم ، بازمانده وتارک تحصیل اقدامات لازم انجام پذیرد .براین اساس از ظرفیت شورای آموزش وپرورش استانها – که با مسولیت استانداران تشکیل می گردد – جهت ایجاد هماهنگی وهمکاری سازمانها ودستگاههای استانی ومنطقه ای ، استفاده می گردد.

همچنین جهت شناسایی وجذب کودکان لازم التعلیم در مدارس ، از امکانات شوراهای شهر وروستا، دهیاریها ،خانه های بهداشت و معتمدین محلی استفاده شده است به طوریکه با توجه به تعامل ، شناخت کافی و اثر گذاری حوزه های مورد اشاره با خانواده های روستایی وعشایری امکان شناسایی خانه به خانه وجذب کودکان تاحدود زیادی فراهم شده است.

از سویی دیگر در برخی از مناطق روستایی و عشایری دورافتاده که امکان دایر نمودن مدرسه مستقل ابتدایی باتوجه به کاهش جمعیت دانش آموزی وجود نداشته ، یک کلاس پیش بینی شده تا امکان ادامه تحصیل کودکان فراهم گردد. البته در صورت عدم امکان تشکیل کلاس نیز ،سرویس ایاب وذهاب برای دانش آموزان مهیا شده تا در نزدیک ترین مدرسه به محل سکونت خود به تحصیل بپردازند.

همچنین توجه به کودکان دارای نیازهای ویژه ، حمایت مادی ومعنوی از خانواده های کودکان بازمانده از تحصیل از طریق تهیه پوشاک ولوازم التحریر، توسعه فضاهای آموزشی وپرورشی درمناطق محروم وروستایی وعشایری، فرهنگ سازی از طریق اجرای برنامه های اطلاع رسانی وآگاهی بخشی ،نیزمورد توجه بوده است.

در خصوص شاخص های (ارتقاء ، تکرار پایه وترک تحصیل) نیز تغییر نظام ارزشیابی تحصیلی از نتیجه محور به فرایند محور، تاکید برپژوهش محوری وکاربست آموخته ها در زندگی به دانش اموزان، بهبود وتقویت مدیریت مدارس با تاکید بر فرایندها، توسعه وتنوع سازی فعالیتهای مکمل وفوق برنامه با محوریت آموزش مهارتهای زندگی وحقوق شهروندی، ارتقاء

دانش شغلی وصلاحیتهای حرفه ای معلمان و تشکیل کلاسهای جبرانی وتقویتی موجب بهبود شاخص های مذکور شده است.

چالشها وخلاء های موجود:

عدم وجود ودسترسی کامل ودقیق به آمار واطلاعات اسمی کودکان لازم التعلیم و بازمانده از تحصیل ، کافی نبودن همکاریهای بخشی وبین بخشی، کافی نبودن بودجه و منابع مالی ، وجود برخی از مشکلات ومعضلات فرهنگی ،اجتماعی واقتصادی(مانند ازدواج زودرس دختران ، نیاز والدین به نیروی کار فرزندان، پراکندگی جغرافیایی وصعب العبور بودن برخی از مناطق و..) وعدم دسترسی بخشی از کودکان به آموزش های پیش دبستانی بخشی از چالشهای حوزه دسترسی به آموزش می باشد.

تراکم بالای دانش آموز در کلاس ، بکار گیری نیروهای غیر مرتبط ، متناسب نبودن محتوای برنامه درسی با زمان آموزش وکمبود فضای آموزشی استاندارد از مهم ترین عواملی است که موجب شده تکرار پایه وترک تحصیل (به میزان محدود) همچنان در نظام آموزشی وجود داشته باشد.

راهبر دهای آینده:

بر اساس تاکیدات مقام معظم رهبری بر محو بیسوادی وتاکید ویژه معظم له طی ماده ۷۵ سیاستهای ابلاغی جهت تدوین برنامه ششم توسعه کشور ،مبنی بر اولویت آموزشهای دوره کودکی ونوجوانی؛ ارائه آموزش و ارتقاء کمی وکیفی آن برای آحاد افراد اجتماع بویژه کودکان از جمله راهبردهای اساسی آینده است.

در سند تحول بنیادین آموزش وپرورش که به تائید مراجع قانونی نیز رسیده است در مواد وراهکارهای مختلف بر دسترسی به آموزش با کیفیت ،یادگیری مادام العمر،ارتقاءصلاحیت ها ودانش شغلی معلمان ،مشارکت دانش آموزان ومعلمان در فرآیندهای تدریس وآموزش وتوسعه وگسترش بخش غیر دولتی در فرآیند آموزش و پرورش تاکید بسیاری شده است۰ همچنین در این سند بر اولویت داشتن آموزش وپرورش دوره ابتدایی در برخورداری از منابع مالی کافی تاکید گردیده است۰

شرکای دولتی وتبیین نقش و وظایف آنها:

جهت تحقق هدف، همکاری و هماهنگی های بخشی و بین بخشی نسبت به سنوات گذشته تا حدودی بهبود یافته واین راهبرد همچنان در اولویت بر نامه ها وفعالیت ها قرار دارد. در این بخش می توان به همکاری مفید وموثر سازمان هایی مانند سازمان مدیریت وبرنامه ریزی کشور، وزارت دادگستری ، وزارت تعاون ،کار ورفاه اجتماعی ، سازمان بهزیستی ،کمیته امداد امام خمینی،مرکز آمار ایران وسازمان ثبت احوال اشاره نمود ۰همچنین در این خصوص تلاش خواهد شد از ظرفیت سازمانهای غیر دولتی ومردم نهاد حداکثر استفاده بعمل آید.

ساز وکار هماهنگی،تضمین کیفیت :

راهبرد تمر کز زدایی درنظام آموزشی مورد تو جه است که با محوریت تفویض اختیارات بیشتر به واحدهای استانی و شهر ستانی بویژه بر جسته نمودن نقش مدارس در تو سعه کمی وکیفی آموزش و پرورش دنبال می گردد۰

از سویی دیگر تنوع بخشی به شیوه های ارایه آموزش های رسمی به دانش آموزان، متناسب سازی محتوای آموزشی با توجه به تغییروتحولات عصر حاضر با محوریت بکار گیری ابزار های نوین ارتباطی و اطلاعاتی نیز مورد توجه بوده است.

همچنین تلاش شده است محیط های یاد گیری از مدرسه فراتررفته وبه جامعه وخانه وخانواده تسری یابد ۰دراین خصوص توسعه آموزش های مهارت های زندگی به دانش آموزان ، اولیاء و والدین مورد توجه جدی است .

توسعه و استاندارد سازی فضاهای آموزشی و پرورشی نیز از دیگر راهبردهای ملی است که جهت تحقق هدف مد نظر قرارمیگیرد.

نظارت وارزیابی:

در خصوص تبیین ساز وکار تضمین کیفیت ، نظارت وارزیابی ، کارگروه ملی نقش حیاتی واساسی خواهد داشت .بعبارت دیگر ،نظارت وارزیابی از برنامه از طریق کار گروه ملی اعمال می گردد.به گونه ای که با استفاده از ظرفیت کار گروه ملی وسطوح ذیل آن در سطح ملی واستانی ، امکان تجزیه وتحلیل کارشناسی ، برقراری ارتباط های درون وبرون سازمانی وانطباق فعالیتهای اجرایی با اهداف تعیین شده ، میسر خواهد بود.

طراحی زیربنا ها وساختار های رسمی وغیرسمی:

۱-ایجاد عزم ملی درجامعه مبنی بر ضرورت دسترسی کلیه افراد جامعه به آموزش های رسمی و با کیفیت

۲-توسعه کمی وکیفی آموزش وپرورش دوره ابتدایی درمناطق محروم ،روستایی، عشایری وکمتر توسعه یافته به منظور ایجاد فرصت های برابر آموزشی

۳-ایجاد تنوع درارائه روش های آموزش رسمی به فراگیران

ب) تحلیل وضع دوره پیش دبستانی: (آرمان شماره ۲-۴)

بررسی وضعیت دوره پیش‌دبستانی در برخی از شاخصهای اساسی:

درصد دانش آموزان ثبت نام شده در پایه اول دبستان که دوره پیش دبستانی را گذرانده اند از ۳۵/۲ درصد به ۵۱/۷ درصد رسیده و حدود ۱۶/۵ درصد رشد داشته است . و بهمین نسبت درصد دانش آموزان ثبت نام شده در پایه اول دبستان که دوره پیش دبستا نی را نگذرانده ا ند ۱۶/۵ درصد کاهش داشته است .

نوآموزا نی که دوره یکماهه آمادگی قبل از ورود به دبستان را در مناطق دوزبانه گذرانده اند از ۳۶۷۵۰ نفر در سال ۹۳-۹۲ به ۱۰۰۶۴۸نفر در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ افزایش پیدا کرد و یعنی تعداد ۶۳۸۹۸ نفر بیشتر از سال قبل بوده اند از عوامل مؤثر در این افزایش وجود برنامه توسعه کمی و کیفی دوره پیش دبستا نی مبتنی بر رویکرد توسعه عدالت آموزشی و تسلط نسبی کودکان به زبان معیار واختصاص اعتبار و حمایت از این بخش در آموزش و پرورش کشور بوده است .

نرخ ثبت نام ناخالص دوره پیش دبستانی در پایان برنامه آموزش برای همه سال تحصیلی ۹۳-۹۲ ، ۵۸ درصد بوده است که در سال ۹۵-۹۴ به ۷۶ درصد رسیده است که رشد ۱۸ درصدی را نشان می دهد از عمده ترین عوامل مؤثر در این رشد تغییر رویکرد آموزش و پرورش و تأکید بر تعمیم این دوره است .

همچنین نرخ ثبت نام ناخالص این دوره در سال ۹۳-۹۲ معادل ۳۸/۲ بوده که در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ به ۵۶/۶ درصد رسیده است . عامل مؤثر در رشد ۱۸/۴ درصدی ان شاخص ابلاغ سیاست های کلی تحول در آموزش و پرورش توسط مقام معظم رهبری و اتخاذ سیاستهای دولت تدبیر و امید در مدیریت دوره پیش دبستانی به عنوان یک اولویت استراتژیک و تغییر ساختار آموزش و پرورش دوره پیش دبستانی با توجه به رسمی بودن این دوره در کشور است .

درجهت برابری جنسیتی سهم دختران از کل نوآموزان در دوره پیش دبستانی نیز از ۴۸/۹ درصد به ۴۹/۱ افزایش یافته است.

سهم نوآموزان ساکن در روستا از کل نوآموزان از ۱۶/۸ درصد به ۲۳/۴ درصد رسیده و ۶/۶ درصد افزایش دارد .

نرخ ثبت نام نوآموزان روستایی طی سه سالاخیر از ۲۱/۳ درصد به ۴۴/۳ درصد رسیده و افزایش ۲۳ درصدی را نشان می دهد . افزایش این نرخ نشان می دهد رویکرد جدید دولت در توسعه عدالت آموزشی و ایفای نقش حاکمیتی وزارت آموزش و پرورش در تعمیم دوره پیش دبستانی مؤثر بوده است .

ارائه آموزش های پیش دبستا نی توسط بخش دولتی و حمایتهای ویژه یکی از راهبردهای اسا سی دولت ایران در سالهای اخیر بوده است. بخش دولتی در ارائه آموزش‌های پیش‌دبستانی در سال‌های قبل هیچ نقش نداشته است و مدیریت این دوره کاملاً غیردولتی بوده است . با تغییر دولت، وزارت آموزش و پرورش با رویکرد حمایت از مناطق محروم و ارائه خدمات تربیتی به کودکان مناطق محروم و دوزبانه توانسته است گامهای مؤثری بردارد بنحوی که درسال ۹۵-۹۴ ، ۵/۵درصد از نوآموزان دوره پیش دبستانی تحت پوشش حمایتهای دولتی قرار گرفته اند .

اکنون توسعه پیش دبستانی در مناطق لازم‌التوجه بویژه درروستاها و مناطق عشایری و دوزبانه ضرورتی اجتناب ناپذیر تلقی شده و دولت تلاش می نماید بیش از پیش به تعمیم این دوره در این گونه مناطق مبادرت ورزیده تا در جهت توسعه عدالت آموزشی حرکت نماید.

راهبردهای نمایشگر:

عنوان شماره ۱:

در نظر گرفتن سیاست ها و قوانین یکپارچه و فراگیر متضمن ارائه حداقل یکسال آموزش پیش دبستانی با کیفیت رایگان و اجباری از طریق خدمات ECCEو با توجه ویژه به دسترسی به فقیر ترین و محرومترین کودکان.

سیاست‌ها:

با استناد به هدف کلان شماره ۳ سند تحول بنیادین آموزش وپرورش ایران که به گسترش وتامین همه جانبه عدالت آموزشی وتربیتی اشاره دارد، برخورداری کودکان نیازمند ومحروم در این بخش مورد تاکید واقع شده است.

قوانین ملی:

طبق مصوبه شماره ۶۹۹ شورای عالی آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی دوره رسمی و غیراجباری است.

برنامه عمل:

از برنامه های این بخش ، تهیه طرح وبرنامه هایی در زمینه پوشش دولتی آموزش وپرورش پیش دبستانی کودکان مناطق دارای ضریب محرومیت ،پوشش رایگان آموزش وپرورش کودکان مناطق دوزبانه است که در برنامه ششم توسعه و برنامه های سنواتی دیده شده است.

عنوان شماره ۲ :

در نظر گرفتن سیاست ها و قوانین یکپارچه چند بخشی ECCE ؛ با پشتیبانی مشارکتی و تامین منابع کافی وزارت خانه های مسئول تغذیه ، سلامت ، حمایت اجتماعی و کودکان ، آب / بهداشت محیط و....

سیاست ها:

براساس سند ملی ،رشد وتکامل همه جانبه دوران کودکی باید برمبنای الگوی اسلامی ایرانی باشد .از دیگر سیاست های مورد تاکید در این سند این است که همه ی امکانات وظرفیت های ملی وبین المللی جهت برنامه رشد وتکامل همه جانبه دوران کودکی بسیج شوند وحداکثر بهره برداری از آن ها به عمل آید .

احکام معاونت حقوقی ریاست جمهوری وکمیسیون تعلیم وتربیت درخصوص مدیریت یکپارچه پیش دبستانی موضوع آموزش پیش دبستانی را از وظایف آموزش وپرورش اعلام نموده است .

قوانین ملی:

مصوبه شماره ۶۹۹ جلسه شورای عالی آموزش و پرورش مورخ ۱۳۸۲/۷/۲۸ آموزش و پرورش را مسئول صدور مجوز و نظارت بر فعالیت های این مراکز – از جمله کودکستان ها- معرفی نموده، ایجاد هماهنگی و همسویی درخصوص فعالیت های مراجع متعدد این عرصه از سوی وزارت آموزش و پرورش ، یک ضرورت اعلام شده است.

برنامه عمل:

تنظیم ۱۰۱ فعالیت کلان بر اساس سند ملی رشد وتکامل همه جانبه دوران ابتدای کودکی که با توجه به آن وسیاستهای مورد نظر آموزش وپرورش ، وبا تاکید بر برخورداری عادلانه ی همه ی اقشار در دستیابی در توسعه کمی و کیفی دوره ی پیش دبستانی پوشش کلیه کودکان استثنایی ودارای نیاز ویژه ،ارایه خدمات مداخله ای بهنگام ویژه نوآموزان دارای نیاز ویژه ،کیفیت بخشی به آموزش پیش دبستانی (توانمندسازی نیروی انسانی حوزه ی پیش دبستانی

،تولید بسته های اموزشی وبرگزاری سمینارهای علمی وتخصص صاحبنظران در زمینه رشد وتکامل همه جانبه)،پوشش کلیه کودکان مناطق دارای ضریب محرومیت کشور ، پوشش کلیه کودکان مناطق دوزبانه دردست اقدام واجراست .

عنوان شماره ۳ :

- تنظیم سیاست ها راهبرد ها و برنامه های عملیاتی شفاف برای توانمند سازی کارکنان ECCE به وسیله ارتقاء و پایش پیشرفت حرفه ای ، وضعیت و شرایط کاری آنها .

سیاست‌ها:

براساس راهبرد شماره ۴ سند تحول بنیادین آموزش وپرورش توسعه ونهادینه کردن عدالت آموزشی وتربیتی در مناطق مختلف کشور وتقویت آموزش وپرورش مناطق مرزی با تاکید بر توانمند سازی معلمان ودانش آموزان این مناطق و(هدف های کلان ۳،۴) و (هدف عملیاتی۱۰ راهکار ۲- ۱۰ سند تحول بنیادین آموزش وپرورش)

قوانین ملی:

در آموزش وپرورش پیش دبستانی تاکنون قانونی برای ارتقای حرفه ای نیروی انسانی این بخش وجود ندارد.

برنامه عمل:

برای دستیابی به این هدف نظام جامع توانمند سازی نیروی انسانی با هدف ارتقاء توانمندی نیروهای این دوره به صورت تخصصی تنظیم واجرای آن نیازمند امکانات بر مبنای سیاست گذاری کلان است.

عنوان شماره ۴ :

طراحی و اجرای برنامه ها ، خدمات و زیر ساخت های فراگیر ، در دسترس و یکپارچه با کیفیت در دوره ابتدای کودکی که نیازهای بهداشتی ، تغذیه ای ، حمایتی و آموزشی (به ویژه برای کودکان دارای معلولیت) را پوشش داده و از خانواده ها به عنوان نخستین مراقبان کودکان حمایت کند .

سیاست‌ها:

براساس هدف عملیاتی شماره ۱۴ و راهکار ۳-۵ سند تحول بنیادین آموزش وپرورش: به توانمند سازی دانش آموزان ساکن در مناطق محروم ،روستاها ،حاشیه شهرها ،عشایر کوچ نشین وهمچنین مناطق دوزبانه با نیازهای ویژه ،با تاکید بر ایجاد فرصت های متنوع وبا کیفیت اشاره شده است.

قوانین ملی:

با توجه به ساختار ووظایف سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنایی در وزارت آموزش وپرورش این مسولیت ووظایف برعهده ی آن حوزه است .

برنامه های عمل:

دربرنامه ها وفعالیت های ارایه شده برنامه اوان کودکی فعالیت هایی برای تحقق اهداف این بخش در نظر گرفته شده است که تمام کودکان استثنایی و واجد شرایط از آموزش وپرورش رایگان برخوردار می شوند که درحوزه سازمان کودکان استثنایی مدیریت می شود .

خلاء های قانونی:

- غیراجباری بودن دوره ی رسمی پیش دبستانی در اسناد و قوانین و سوء برداشت غیررسمی بودن این دوره

- ناکافی بودن اعتبارات پیش بینی شده در برنامه های توسعه کمی دفترآموزش پیش دبستانی.

- فقدان ضمانت اجرایی شفاف در حوزه مدیریت یکپارچه پیش دبستانی کشوربا محوریت وزارت آموزش وپرورش به منظور عملیاتی کردن بند ۲ سیاست های ابلاغی تحولی مقام معظم رهبری

- عدم تبعیت متولیان متعدد (دولتی وغیردولتی)موجود حوزه ی آموزش و پرورش پیش دبستانی از چارچوب های قانونی

شرکای دولتی وغیر دولتی وتبیین نقش و وظایف آنها:

به منظور هم افزایی وبهر ه مندی از ظرفیت ارگانها وسازمانهای مرتبط با کودک ،استلزاماتی درهر حوزه تهیه وتدوین شده است ،که با هماهنگی واستفاده از این ظرفیت ها مسیر تحقق اهداف پیش دبستانی سهل تر می شود .

دربخش دولتی، دبیرخانه کشوری رشد وتکامل همه جانبه ی دوران ابتدای کودکی باعضویت سه ارگان اصلی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی،وزارت آموزش و پرورش،وزارت کار، تعاون ورفاه اجتماعی تشکیل شده است که دراین دبیرخانه موضوع کودک به صورت جدی ودر سطح کلان پیگیری می شود که میتوان به مواردی از قبیل؛ حمایت دولت در یکپارچگی خدمات و گسترش مهدها ومراکز پیش دبستانی با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته وعشایری ، برنامه هایی جهت استانداردسازی خدمات،جلب همکاری ومشارکت سازمانی درجهت ارتقای رشد وتکامل همه جانبه کودکان با جلب مشارکت خیرین وجلب مشارکت اقتصادی – اجتماعی بخش غیردولتی درابطه با گسترش خدمات رشد وتکامل اوان کودکی ، نظارت بر اجرای قوانین ودستورالعمل های مرتبط در حوزه ی کودک و... اشاره کرد . بر این اساس بهره مندی از تمامی ظرفیت های درون و بیرون از دستگاه آموزش وپرورش مورد نیاز است

بهره مندی از تمام ظرفیت درون و بیرون از دستگاه آموزش وپرورش مورد نیاز است.

نهادهای دولتی , غیردولتی و عمومی؛ همکار عبارتند از: انجمنهای علمی – تخصصی ،سازمان بهزیستی کشور، شهرداری ها،بنیاد جانبازان،کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان،پدیدآورندگان و ناشران آثار کودک و خانواده، سازمان صدا و سیما، بنیاد شهید،سازمان آموزش و پرورش کودکان استثنایی،سازمان هلال احمر و...

ساز و کارموثر هماهنگی،تضمین کیفیت،نظارت و ارزیابی:

استقرار برنامه های آموزش پیش دبستانی در سه بخش ۱ - مدیریت یکپارچه پیش دبستانی ۲- توسعه کمی ۳- توسعه کیفی

ازعوامل مهم در دستیابی وتحقق اهداف برنامه ها، نظارت همه جانبه و پایش وارزیابی از فعالیت های در دست انجام است به منظور بررسی میزان تحقق اهداف پیش بینی شده در برنامه های ۲۰۳۰ ، تهیه "برنامه جامع نظارت بر برنامه ها و فعالیت های دوره ی پیش از دبستان " به صورت همه جانبه ضروری است . با توجه به اینکه شاخص ها تعیین شده دراین خصوص فرایندی است شامل نظارت وارزیابی از اقداماتی است که درجهت توسعه کمی وکیفی آموزش وپرورش پیش از دبستان صورت می گیرد . در دوره ی پیش دبستانی کشور با توجه به این که سایر نهادها هم خدمات پیش دبستانی ارایه می دهند مساله نظارت وارزیابی از برنامه ها باچالشهای جدی مواجه است که با استقرار مدیریت یکپارچه اجرای برنامه جامع نظارت درهمه ابعاد منجر به ارزیابی دقیق از برنامه های ملی می شود .

طراحی زیربناها وبرنامه ها در ساختارهای رسمی وغیر رسمی:

زیربناهای مورد توجه در دستیابی به اهداف :

۱-ایجاد عزم ملی در مقوله اهمیت وضرورت آموزش های اوان کودکی در کشور.

۲-توجه به اموزش های پیش دبستانی مناطق محروم،عشایری ونیازمند حمایت در راستای دستیابی به عدالت آموزشی

۳- ارایه برنامه های منعطف آموزش پیش دبستانی با توجه به آمایش سرزمین

که با توجه به موقعیت و شاخص های منطقه ای به صورت سیال و انعطاف پذیر قابل برنامه ریزی ،اجرا و ارزشیابی است.

کارگروه آموزش پیش دبستان و ابتدائی

مهندس محمد دیمه ور (رئیس کار گروه)، صادق صادق پور، علی نقی یزدان پناه ، رخساره فضلی ، زهره طاها ، فروز عطایی و حسین شعبانی

توسعه سوادآموزی و مقابله با کم سوادی

مقدمه

سند آموزش،۲۰۳۰ حاوی نوعی از نگرانی جامعه جهانی از عدم تحقق اهداف شش گانه آموزش برای همه طی ۱۵ سال گذشته است. این چارچوب عمل طیف گسترده ای از فعالیت های آموزشی از آموزش پایه و سوادآموزی گرفته تا آموزش عالی ، آموزش های فنی و حرفه ای و...را برای ۱۵ سال آینده ترسیم کرده است. هدف فراگیری که در چارچوب عمل ۲۰۳۰ مورد تأکید قرار گرفته است به تضمین آموزش با کیفیت و برابر و فراگیر و ترویج فرصت های یادگیری مادام العمر و تضمین اینکه تا سال ۲۰۳۰ همه جوانان و بزرگسالان به سواد خواندن و نوشتن حساب کردن اشاره دارد و روح اصلی سند کیفیت آموزش می باشد. از بین اهداف هفده گانه سند اموزش ۲۰۳۰ ، هدف مورد اشاره و محورهای زیر آن شاکله اصلی سند را تشکیل می دهد.

اجرای موفق سند آموزش۲۰۳۰ در سطح ملی در گرو تدوین یک نقشه ای واقع بینانه است که بر اساس شرایط و اقتضائات بتواند ساز و کارهای اجرایی را منسجم و دستیابی به اهداف سند را تسهیل و در دسترس قرار دهد.

به همین لحاظ به استناد هدف چهارم و ردیف۶ ـ ۴ از سند آموزش۲۰۳۰ که بر حصول اطمینان از آموزش جامع و با کیفیت، عادلانه و ارتقای آموزش مادام العمر و به طور مشخص حصول اطمینان از اینکه تمامی جوانان و بخش قابل توجهی از بزرگسالان توانایی خواندن و نوشتن و حساب کردن را کسب نمایند اشاره و تأکید دارد این مجموعه به عنوان نقشه راه ، اجرایی و دستیابی اهداف متناظر با موارد فوق تهیه و تدوین شده است.

توانایی خواندن و نوشتن و حساب کردن به عنوان یک فعالیت و مهارت آموزشی در نظام آموزشی کشور توسط سازمان نهضت سوادآموزی سازماندهی و مدیریت می شود. این سازمان به عنوان یکی از بخش های وزارت آموزش و پرورش تلاش دارد تا در یک فرایند بهم پیوسته و نظام مند ، اولاً: نسبت به ارائه خدمات سوادآموزی شامل مهارت های خواندن و نوشتن، حساب کردن و روخوانی قرآن اقدام و فرصت دوم آموزش را برای جاماندگان از فرصت اول آموزش فراهم نماید. انتظار می رود با بهبود شاخص در باسوادی ثانیاً نسبت به پیگیری فرصتهای آموزشی در قالب نظام آموزشی بزرگسالان نیز اقدام نماید.

در این نقشه که با توجه با اقتضائات سالهای پیش رو و همچنین تغییرات روند جمعیتی و شاخص های آموزشی، فرهنگی کشور به ویژه سطح سواد، اهداف و انتظارات در سه بازه پنج ساله تدوین شده است و به نحوی که در هر دوره زمانی وضع موجود ، سیاست، اهداف، فعالیت و اقدامات سرآمد به تفکیک مشخص شد، و مبنایی برای مقدمات اجرایی خواهد بود.

اقدامات و فعالیت های پیش بینی شده در هر دوره با طی یک روند تکاملی در دوره بعد شامل محورها و مواردی خواهد بود که سطح بهتر و بالاتری از توانایی و مهارت های آموزشی را پیگیری و در دسترس قرار می دهد.

برای سهولت انجام کار و اثرگذاری هر چه بهتر اقدامات در دستیابی به اهداف فعالیت ها در دو برش سنی شامل جوانان زیر ۲۵ سال و بزرگسالان ۲۵ ساله و بالاتر طراحی و پیش بینی ملاحظات اجرایی آن انجام شده است.

تحلیل وضع موجود

ساختار

سازمان نهضت سوادآموزی به عنوان یکی از معاونت‌های وزارت آموزش و پرورش عهده‌دار سوادآموزی بزرگسالان در جمهوری اسلامی ایران است. این سازمان از بدو تأسیس، خدمات آموشی خود را در قالب دوره های مقدماتی، تکمیلی، پایانی و پنجم بزرگسال برای کسانی که آمادگی ادامه تحصیل داشتند ارائه می داد و برای کسانی که به دلایل مختلف

امکان ادامه تحصیل پس از دوره تکمیلی مقدور نبود، برنامه های آموزش مداوم پیش بینی کرده بود. لکن با توجه به تغییرات جامعه هدف، ارزیابی های به عمل آمده از ساختار و واقعیت های موجود در جامعه، ساختار جدید آموزشی در جلسه ۸۳۳ شورای عالی آموزش و پرورش در مورخه ۱۳۸۹/۱۱/۱۹ به تصویب رسید. بر اساس این مصوبه، نظام آموزشی جاری سازمان، شامل ۳ دوره تحصیلی: سوادآموزی، تحکیم سواد و انتقال است.

۱- دوره سوادآموزی:

این دوره برای آموزش افراد بی سواد با سن بیش از ۱۰ سال تمام که امکان تحصیل در نظام آموزش رسمی کشور را ندارد در مدت ۴۰۰ ساعت ارایه می‌شود. این دوره معادل پایه سوم ابتدایی در نظام آموزش رسمی است.

اهداف دوره:

۱- کسب مهارت های خواندن، نوشتن، درک و فهم متون ساده فارسی
۲- انجام محاسبات ریاضی در حد چهارعمل اصلی
۳- آشنایی با قرآن و کسب مهارت های اولیه روخوانی قرآن
۴- آشنایی بیشتر با معارف دینی و فرهنگ اسلامی

۲- دوره انتقال:

این دوره به مدت ۸۰۰ ساعت (۶۰۰ ساعت حضوری و ۲۰۰ ساعت غیر حضوری) فرصت ادامه‌ی تحصیل را برای کسانی که دوره سوادآموزی را گذرانده‌اند یا کسانی که فاقد شرایط ادامه تحصیل در نظام آموزشو پرورش رسمی هستند، فراهم می‌سازد. ارزش تحصیلی دوره انتقال معادل پایه ششم ابتدایی است.

اهداف دوره انتقال:

۱- گسترش مهارت‌های خواندن؛ نوشتن؛ درک مطلب و کاربرد آن ها در زندگی
۲- گسترش فرهنگ و معارف دینی و توانمندسازی افراد در به کارگیری دستورات دینی در زندگی فردی و اجتماعی
۳- آشنایی بیشتر با مفاهیم ریاضی، علوم وتوانمندی بکارگیری آنان در زندگی روزمره
۴- رشد بینش اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بزر گسالان

۳- دوره تحکیم سواد

دوره تحکیم به منظور تثبیت و تعمیق مهارت های خواندن، نوشتن، حساب کردن، درک و فهم متون ساده به زبان فارسی، روخوانی قران و کاربرد آن ها در زندگی فردی و اجتماعی افراد نوسواد، ارایه می‌شود. این دوره در مدت ۲۰۰ ساعت در دو بخش ، برنامه آموزش حضوری مشتمل بر ۷۰ ساعت و برنامه آموزش غیرحضوری ۱۳۰ ساعت به اجرا در می آید .

اهداف دوره تحکیم سواد :

۱- پیشگیری از باز گشت به بیسوادی
۲- ایجاد ارتباط بین سوادآموزی و آموزش مهارتهای اساسی زندگی
۳- زمینه سازی یادگیری مادام العمر

فعالیت های آموزشی مکمل

سازمان نهضت سوادآموزی در راستای تحقق اهداف دوره‌های ذکر شده و همچنین توسعه فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی خود فعالیت‌های مکمل آموزشی را اجرا می‌کند که برخی از آن ها عبارتند از: حلقه های کتابخوانی، طرح خواندن با خانواده، مسابقات کتابخوانی

برنامه درسی

سازمان نهضت سوادآموزی بر اساس مصوبه ۸۶۲ شورای عالی آموزش و پرورش موظف به اجرای ساختار جدید (مرحله اول آموزش بزرگسالان) و تهیه برنامه درسی شد. در این برنامه آموزشی بر محورهای اصول تدوین برنامه درسی سواد آموزی

همانند نحوه برنامه ریزی، چگونگی اجرای آموزش و نحوه ارزشیابی از آموزش و پیشرفت تحصیلی نیز تأکید شده است. ویزگی های برنامه درسی سواد آموزی در جدول زیر آمده است.

چارچوب وکلیات برنامه درسی مرحله اول آموزش بزرگسالان
(موضوع مصوبه ۸۶۲ شورای عالی آموزش و پرورش)

مولفه های	محورها	اصول
برنامه ریزی	اهداف	برمبنای سه دوره آموزشی ، سوادآموزی ، تحکیم و انتقال
	رویکرد	برگرفته از سه رویکرد مبتنی بر نیازها و علایق اجتماعی- فرهنگی و موضوعی
	اصول حاکم	براساس اصول حاکم بربرنامه ریزی درسی سوادآموزی
محتوای درسی		رعایت پایبندی به فرهنگ ، اخلاق و ارزش های اسلامی وملی
		تناسب با فناوری آموزشی و برپایه نیازها وعلایق و رعایت ویژگی های بزرگسالان
		توجه به مسائل واقعی و روزمره و فعال شدن سوادآموزان دریادگیری
		دقت به تلفیق مفاهیم آموزشی از ساده به دشوار
		فراهم بودن شرایط خودارزیابی
		پاسخگوی نیازها وعلایق سوادآموزان وترغیب آنها را برای استمرار یادگیری
		ارائه مفاهیم اساسی سوادآموزی در زمانبندی مشخصو در قالب های مختلف آموزشی
		ابتد آموزش مسائل عینی و سپس انتزاعی
		دارای انسجام ، توالی و ارتباط عمودی و افقی لازم وتدوین براساس پیش نیاز ها
		تدوین کتابهایغیردرسی و متن های ویژه برای یادگیری غیر حضوری ومستقل
		توجه به تجارب عینیت یافته سوادآموزان بزرگسال
		هدایت سوادآموز را به یادگیری مستقل
اجرای آموزش	شیوه آموزش	استفاده از روش های تدریس فعال به عنوان راهبردآموزشی
	منابع ومواد‌آموزشی	استفاده ازمنابع ،مواد آموزشی و تجهیزات متناسب بادوره های مختلف سوادآموزی
	انتخاب آموزشیاران	استفاده از آموزشیاران باویژگی ها و صلاحیت های حرفه ای در ابعاد عمومی وتخصصی
ارزشیابی	برنامه ریزی	کارایی، تناسب و مقبولیت اهداف برنامه درسی در تامین نیازهای آموشی سوادآموزان و جامعه
		ارتباط ونحوه سازماندهی محتوای برنامه درسی بااهداف وعلایق وتوانایی های سوادآموزان
		تناسب روشهای یادگیری – یاددهی با اهداف وکارایی آن

مولفه های	محورها	اصول
		تناسب امکانات اجرایی با برنامه درسی و آمادگی ازعوامل اجرایی وآموزشی
		حمایت مسئولان ازاجرای برنامه درسی
		تناسب روشها وابزارهای ارزشیابی پیشرفت تحصیلی بااهداف ، محتوا و روشهای تدریس
		تحقق اهداف آموزشی در حیطه های سه گانه شناختی- عاطفی و روانی –حرکتی
	پیشرفت تحصیلی	هدف اصلی سنجش، اصلاح و بهبود آموخته ها و یادگیری سوادآموزان در فرآیند یاددهی- یادگیری باشد
		استفاده ازسنجش و ارزیابی برای افزایش قابلیت ها و شایستگی سوادآموزان
		استفاده از نظرات سوادآموزان درانتخاب روش ها و ابزارهای سنجش وارزیابی در سنجش ، به کاربردآموخته ها ی سوادآموزان در امور روزمره زندگی
		استفاده از خود سنجی و دیگر سنجی به عنوان ابزاری برای جمع آوری اطلاعات مکمل
		انعکاس نتایج حاصل ازسنجش وارزیابی به گونه ای که سبب ترغیب وتشویق سوادآموزان شود
		توجه به حیطه های مختلف اهداف آموزشی(شناختی، عاطفی و روانی –حرکتی) درتهیه و اجرای آزمونها
		استفاده از انواع روشهای سنجش ارزیابی(ورودی ، تکوینی ، پایانی) در معنای علمی و کاربردی آن

نیروی انسانی

ازسال ۱۳۹۰ براساس مصوبه مجلس شورای اسلامی کلیه آموزشیاران نهضت سواد آموزی به استخدام آموزش و پرورش رسمی کشور درآمدند. سازمان نهضت سواد آموزی نیروی آموزشی ثابت و تخصصی برای انجام فعالیت نداشت. از این روموظف شد که از نیروهای رسمی آموزش و پرورش ،کارکنان ادارات دولتی و نیز آموزش دهنده گان معرفی شده از سوی موسسات آموزشی واجد شرایط بصورت حق التدریس یا جبران خدمات به ازاء سرانه قبولی بهره گیرد. بطوریکه در حال حاضر تعداد۶۹۷۵۰ نفر بعنوان آموزش دهنده با سواد آموزی همکاری می کنند. از این تعداد۶۵۷۰۸ نفر آموزش دهنده معرفی شده از سوی موسسات ،۷۷۵ نفر بازنشستگان، ۱۲۸نفر کارکنان دولتی و۳۱۳۹ نفر از اعضای خانواده سوادآموزان بعنوان پشتیبان طرح خودآموز بوده اند. اطلاعات وآمار نشان می دهد که بیش از۹۰ درصد آموزش دهنده ها بصورت واگذاری همکاری ودر قبال قبولی سواد آموزان تحت آموزش، هزینه دریافت می کنند. همچنین تعداد ۲۰۶۶ پست سازمانی در ادارات کل آموزش و پرورش به عنوان نیروهای ستادی سوادآموزی اختصاص داده شده است.

مشارکت

سازمان نهضت سوادآموزی به منظور فراهم نمودن زمینه استفاده از مشارکت همه جانبه و تحقق اهداف و رسالت سازمانی خود در راستای پیام تاریخی حضرت امام خمینی(ره) ، تحقق منویات مقام معظم رهبری، اجرای بند ۵-۲ مصوبه ۵۹۵ مورخ ۸۵/۹/۲۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر بهره گیری از همه ظرفیت های موجود دستگاه های اجرایی و

نهادهای دولتی و غیردولتی و همچنین به منظور عمل به بندهای مصوبه مورخ ۹۰/۷/۲۶ هیات محترم وزیران با دستگاه های مختلف تفاهم نامه همکاری آموزشی و فرهنگی منعقد کرده است به گونه ای که تا سال ۱۳۹۵ بیست و هفت تفاهم نامه دارای اعتبار در سراسر کشور درحال اجراست وبا همکاری دستگاه های دولتی ونهاد های غیر دولتی مشارکت کننده در سوادآموزی، برنامه های مفیدی به اجرا در آمده است. علی رغم فعالیت‌های صورت گرفته در این زمینه؛ مشارکت در سوادآموزی با موانع قابل توجهی روبروست که مهمترین آن ها عبارتند از :

۱- پیچدگی و سختی کار سوادآموزی
۲- فقدان تقاضای اجتماعی در شرکای سوادآموزی در ارایه برنامه‌های سوادآموزی
۳- فقدان نظام ارزیابی بر فعالیت‌های مشارکتی
۴- کمیت حد اقلی و پراکندگی حداکثری بی‌سوادان
۵- نبودن قوانین الزام آور برای دستگاه‌های اجرایی

ارزشیابی و پژوهش

از آنجائیکه ارزشیابی جزء لاینفک برنامه های آموزشی است.از این رو سازمان نهضت سواد آموزی پس از نیازسنحی، امکان سنجی طراحی و اجرای آزمایشی طرح ها و برنامه های آموزشی به منظور بررسی کارآیی و اثربخشی و نیز میزان تحقق اهداف ترسیم شده و بدست آوردن اطلاعات لازم برای اضلاح و بهبود کار اقدام به ارزیابی علمی و اعمال نتایج آن قبل از اجرای نهایی برنامه می کند. بطوریکه تا کنون بیش از ۲۰ طرح ارزیابی در برنامه های سوادآموزی در پنج سال گذشته انجام گرفته است. همچنین برای کیفیت بخشی به روند برنامه ریزی و سیاست گذاری در برنامه سوآموزی با بهره-گیری از ظرفیت مجامع علمی وپژوهشی کشورهرساله تعدادی اولویت پژوهشی از سوی سازمان نهضت سوادآموزی سفارش و اجرا می گردد. در این زمینه در پنج سال گذشته ۲۰ مورد پژهش ملی و ۱۱۰ پژوهش استانی انجام گرفته است.

تحلیل وضعیت سواد

الف)- وضعیت سواد براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰

بر اساس آمار و اطلاعات آخرین سرشماری رسمی نفوس و مسکن کشور در سال ۱۳۹۰ وضعیت سواد کشور به شرح زیر اعلام شده است:

گروه سنی ۶سال وبالاتر

از بین جمعیت ۶۷۶۸۱۸۷۶ نفری ۶ ساله و بالاتر کشور به میزان ۹۷۱۹۷۱۲ نفر (معادل۱۴,۴ درصد) بی سواد اعلام شده است .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۳۵۷۶۳۹۲ نفر(معادل ۳۶,۸ درصد) مردان و تعداد ۶۱۴۳۳۲۰ نفر(معادل ۶۳,۲ درصد) زنان می باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۵۱۳۸۱۶۷ نفر(معادل ۵۲,۹ درصد) درشهر و تعداد ۴۵۸۱۵۴۵ نفر(معادل ۴۷,۱ درصد) در روستا سکونت داشته اند .

گروه سنی ۱۰سال وبالاتر

از بین جمعیت ۶۳۲۴۴۴۰۳ نفری ۱۰ ساله و بالاتر کشور به میزان ۹۴۸۳۱۷۴ نفر (معادل۱۵,۰ درصد) بی سواد اعلام شده است .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۳۴۵۷۱۴۳ نفر(معادل ۳۶,۵ درصد) مردان و تعداد ۶۰۲۶۰۳۱ نفر(معادل ۶۳,۵ درصد) زنان می باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۴۹۹۶۶۸۱ نفر(معادل ۵۲,۷ درصد) درشهر و تعداد ۴۴۸۶۴۹۳ نفر(معادل ۴۷,۳ درصد) در روستا سکونت داشته اند .

گروه سنی ۱۵سال و بالاتر

از بین جمعیت ۵۷۵۷۲۹۶۸ نفری ۱۵ ساله و بالاتر کشور به میزان ۹۳۷۱۰۷۰ نفر (معادل۱۶,۳درصد) بی سواد اعلام شده است .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۳۴۰۳۶۱۹ نفر(معادل ۳۶,۳ درصد) مردان و تعداد ۵۹۶۷۴۵۱ نفر(معادل ۶۳,۷ درصد) زنان می باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۴۹۴۴۳۸۲ نفر(معادل ۵۲,۸ درصد) درشهر و تعداد ۴۴۲۶۶۸۸ نفر(معادل ۴۷,۲ درصد) در روستا سکونت داشته اند .

گروه سنی ۶-۹سال

طبق همین سرشماری از جمعیت ۴۴۳۷۴۷۳ نفری گروه سنی ۹- ۶ ساله کشور به میزان ۲۳۶۵۳۸ نفر (معادل۵,۳ درصد) بی سواد اعلام شده است .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۱۱۹۲۴۹ نفر(معادل ۵۰,۴ درصد) پسران و تعداد ۱۱۷۲۸۹ نفر(معادل ۴۹,۶ درصد) دختران می باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۱۴۱۴۸۶ نفر(معادل ۵۹,۸ درصد) درشهر و تعداد ۹۵۰۵۲ نفر(معادل ۴۰,۲ درصد) در روستا سکونت داشته اند .

گروه سنی ۱۰-۲۴سال

طبق همین سرشماری از جمعیت ۲۰۳۸۲۹۷۵ نفری گروه سنی ۲۴-۱۰ ساله جوانان کشور به میزان ۵۹۵۴۵۷ نفر (معادل۲,۹ درصد) بی سواد اعلام شده است .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۲۷۱۶۴۶ نفر(معادل ۴۵,۴ درصد) جوانان پسر و تعداد ۳۲۳۸۱۱ نفر(معادل ۵۴,۶ درصد) جوانان دخترمی باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۲۶۰۸۲۳ نفر(معادل ۴۳,۸ درصد) درشهر و تعداد ۳۳۴۶۳۴ نفر(معادل ۵۶,۲ درصد) در روستا سکونت داشته اند .

جدول (۱)وضعیت جمعیت بی سواد کشور برحسب گروه سنی ، جنس و مناطق براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰

گروه سنی	کل جمعیت	بی سوادان							
		جمعیت		برحسب جنس				برحسب مناطق	
		تعداد	درصد	مردان	درصد	زنان	درصد	شهری	درصد	روستایی	درصد
۶ ساله و بالاتر	۶۷۶۸۱۸۷۶	۹۷۱۹۷۱۲	۱۴,۴	۳۵۷۶۳۹۲	۳۶,۸	۶۱۴۳۳۲۰	۶۳,۲	۵۱۳۸۱۶۷	۵۲,۹	۴۵۸۱۵۴۵	۴۷,۱
۱۰ ساله و بالاتر	۶۳۲۴۴۴۰۳	۹۴۸۳۱۷۴	۱۵,۰	۳۴۵۷۱۴۳	۳۶,۵	۶۰۲۶۰۳۱	۶۳,۵	۴۹۹۶۶۸۱	۵۲,۷	۴۴۸۶۴۹۳	۴۷,۳
۱۵ ساله و بالاتر	۵۷۵۷۲۹۶۸	۹۳۷۱۰۷۰	۱۶,۳	۳۴۰۳۶۱۹	۳۶,۳	۵۹۶۷۴۵۱	۶۳,۷	۴۹۴۴۳۸۲	۵۲,۸	۴۴۲۶۶۸۸	۴۷,۲
۶-۹ ساله	۴۴۳۷۴۷۳	۲۳۶۵۳۸	۵,۳	۱۱۹۲۴۹	۵۰,۴	۱۱۷۲۸۹	۴۹,۶	۱۴۱۴۸۶	۵۹,۸	۹۵۰۵۲	۴۰,۲
۱۰-۲۴ ساله	۲۰۶۸۲۹۷۵	۵۹۵۴۵۷	۲,۹	۲۷۱۶۴۶	۴۵,۴	۳۲۳۸۱۱	۵۴,۶	۲۶۰۸۲۳	۴۳,۸	۳۳۴۶۳۴	۵۶,۲

ب)- وضعیت سواد براساس آمار برآوردی سال ۱۳۹۵

باتوجه به فعالیت های انجام گرفته در زمینه ارتقائ سطح سواد جامعه وباسواد کردن جمعیت بیسوادونیز شفاف سازی آمار واطلا عات بی سوادان با استقرارپایگاه اطلاعاتی ثبتی سطح سواد کشور و لحاظ کردن کلیه مولفه ها ومتغیر های اثر گذاردر کاهش وافزایش جمعیت بیسوادان در سال ۱۳۹۵ توسط سازمان نهضت سواد آموزی برآورد وضعیت سواد انجام گرفت که براساس این برآورد:

گروه سنی ۱۰سال و بالاتر

از بین جمعیت ۶۷۳۵۴۱۳۶ نفری ۱۰ ساله و بالاتر کشور به میزان ۷۶۶۰۸۳۳ نفر (معادل۱۱,۴ درصد) بی سواد می باشند .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۲۸۷۸۳۷۲ نفر(معادل ۳۷,۶ درصد) مردان و تعداد ۴۷۸۲۴۶۱ نفر(معادل ۶۲,۴ درصد) زنان می باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۴۰۶۶۱۹۴ نفر(معادل ۵۳,۱ درصد) درشهر و تعداد ۳۵۹۴۶۳۹ نفر(معادل ۴۶,۹ درصد) در روستا سکونت دارند .

گروه سنی ۱۵سال وبالاتر

از بین جمعیت ۶۱۷۰۷۱۹۰ نفری ۱۵ ساله و بالاتر کشور به میزان ۷۵۷۱۸۸۰ نفر (معادل۱۲,۳درصد) بی سواد می باشند.

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۲۸۳۰۲۹۸ نفر(معادل ۳۷,۴ درصد) مردان و تعداد ۴۷۴۱۵۸۲ نفر(معادل ۶۲,۶ درصد) زنان می باشند.

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۴۰۲۴۸۲۵ نفر(معادل ۵۳,۲ درصد) درشهر و تعداد ۳۵۴۷۰۵۵ نفر(معادل ۴۶,۸ درصد) در روستا سکونت دارند.

گروه سنی ۱۰-۲۴سال

طبق برآورد انجام شده از جمعیت ۱۷۸۴۹۶۳۴ نفری گروه سنی ۲۴-۱۰ ساله جوانان کشور به میزان ۲۶۱۱۴۸ نفر (معادل۱,۵ درصد) بی سواد می باشند .

از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۱۵۴۲۶۴ نفر(معادل ۵۹,۱ درصد) جوانان پسر و تعداد ۱۰۶۸۸۴ نفر(معادل ۴۰,۹ درصد) جوانان دخترمی باشند .

همچنین از بین آمار جمعیت بی سواد در این گروه سنی تعداد ۱۲۱۹۳۰ نفر(معادل ۴۶,۷ درصد) درشهر و تعداد ۱۳۹۲۱۸ نفر(معادل ۵۳,۳ درصد) در روستا سکونت دارند .

جدول (۲)برآورد وضعیت سواد کشور برحسب گروه سنی ، جنس و مناطق در سال ۱۳۹۵

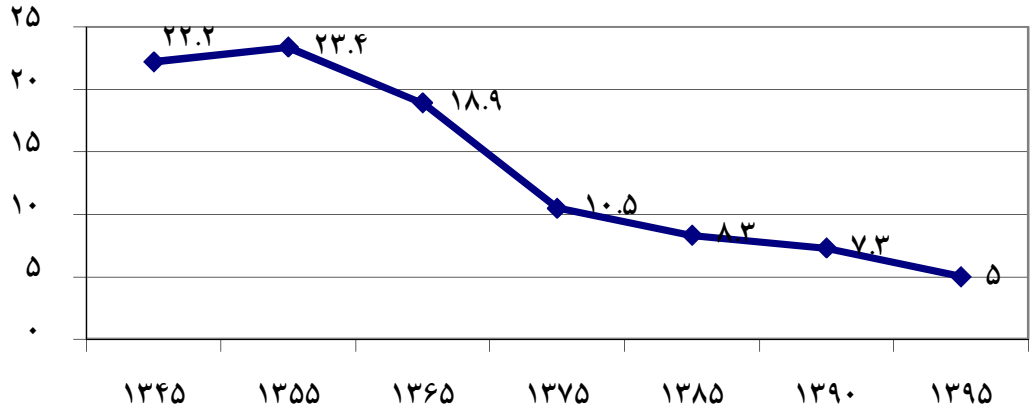
گروه سنی	کل جمعیت	بی سوادان								
		جمعیت		برحسب جنس				برحسب مناطق			
		تعداد	درصد	مردان	درصد	زنان	درصد	شهری	درصد	روستایی	درصد
۱۰ ساله و بالاتر	۶۷۳۵۴۱۳۶	۷۶۶۰۸۳۳	۱۱,۴	۲۸۷۸۳۷۲	۳۷,۶	۴۷۸۲۴۶۱	۶۲,۴	۴۰۶۶۱۹۴	۵۳,۱	۳۵۹۴۶۳۹	۴۶,۹
۱۵ ساله و بالاتر	۶۱۷۰۷۱۹۰	۷۵۷۱۸۸۰	۱۲,۳	۲۸۳۰۲۹۸	۳۷,۴	۴۷۴۱۵۸۲	۶۲,۶	۴۰۲۴۸۲۵	۵۳,۲	۳۵۴۷۰۵۵	۴۶,۸
۲۴-۱۰ ساله	۱۷۸۴۹۶۳۴	۲۶۱۱۴۸	۱,۵	۱۵۴۲۶۴	۵۹,۱	۱۰۶۸۸۴	۴۰,۹	۱۲۱۹۳۰	۴۶,۷	۱۳۹۲۱۸	۵۳,۳

دستاوردها

کاهش فاصله درصد باسوادی بین زنان و مردان

یکی ازدستاوردهای مهم سواد آموزی درایران کاهش فاصله درصد باسوادی بین زنان ومردان درراستای تحقق عدالت جنسیتی است.نتایج این دستاورد در جدول زیر آمده است:

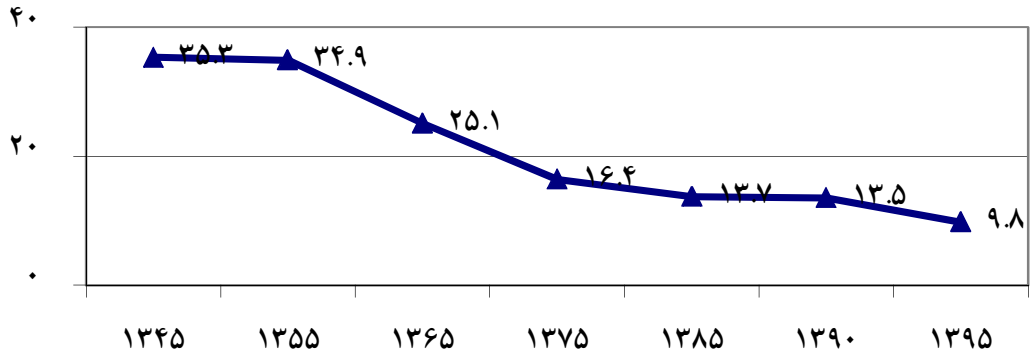
نمودار اختلاف درصد باسوادی بین زنان و مردان در سرشماری های ۱۳۵۵ لغایت ۱۳۹۵

کاهش فاصله درصد باسوادی بین مناطق شهری و روستایی:

کاهش اختلاف بی سوادی مناطق شهری و روستایی کشورازدیگردستاوردهای سواد آموزی کشور است که به منظور تحقق عدالت آموزشی انجام گرفته است،میزان پیشرفت صورت گرفته در این زمینه در جدول زیر آمده است:

نمودار اختلاف درصد باسوادی بین مناطق شهری و روستایی در سرشماریهای ۱۳۵۵ لغایت ۱۳۹۵

ایجاد زمینه ارتقاء سوادآموزی به سطوح بالاتر ازآموزش پایه

به منظور انتقال سواد آموزی به آموزش رسمی و همچنین ایجاد زمینه توانمندسازی مخاطبین نیازمند به آموزش عالی ، نهضت سوادآموزی ازبدو تاسیس تاکنون یک میلیون و پانصد هزار سوادآموز را تا پایان دوره ابتدایی تحت آموزش قرار داده، همچنین تاکنون قریب به تعداد ۳۰۰۰ سوادآموز ازاین طریق به آموزش عالی راه یافته اند که در سوادآموزی به عنوان چهره های موفق ، یاد می شوند .

کسب نشان های بین المللی

سازمان نهضت سوادآموزی در طول سه دهه فعالیت خود موفق به اخذ جوایز متعددی از سازمان های بین المللی شده است که اهم آن بشرح ذیل ارائه می گردد.

سال ۶۹ همگام با اعلام سال مبارزه با بی سوادی ازسوی یونسکو (جایزه نوما) در طرح بسیج سوادآموزی

سال ۷۷ نشان افتخار – تحت پوشش ۲ میلیون نفر در برنامه های پس از سواد

سال ۷۸ جایزه مالکوم آدیسه شیا – شبکه ارتباطی برنامه های پس از سواد(مکاتبه ای)

سال ۷۹ جایزه نوما – یونسکو دراجرای پروژه دختران شاغل روستایی ۱۸-۱۰ ساله

سال ۸۲ دیپلم افتخار آیسیسکو – گسترش فرهنگ مطالعه و کتابخوانی (طرح خواندن با خانواده)

سوادآموزی اتباع

سازمان نهضت سوادآموزی جمهوری اسلامی ایران با توجه به مطالبات امام راحل و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و به لحاظ مشترکات تاریخی ، فرهنگی ، دینی با مردم افغانستان و نیات بشر دوستانه ، ازسال ۱۳۶۳ تاکنون با هدف برخورداری ملت افغانستان از فرصت های یادگیری در ایران تعداد ۶۹۱,۴۱۰ نفر از پناه جویان افغانی در کلاس های سوادآموزی ثبت نام و آموزش دیده اند.بطوریکه که از سال ۱۳۶۳تاکنون درصد باسوادی در بین اتباع از۶درصد به بیش از ۶۰درصد در سال۱۳۹۵ ارتقاء یافته است.شایان ذکر است که برآورد می شود در حال حاضرحدود ۳میلیون نفر اتباع خارجی در کشور جمهوری اسلامی ایران وجود داشته باشد.بدیهی است اجرای هرگونه برنامه های آموزشی بویژه در زمینه سواد آموزی آنان نقش موثری در جلوگیری از آسیب های اجتماعی ،کاهش فقر،توانمندی اجتماعی و اقتصادی وبطورکلی استفاده از فرصت ها برای بازگشت سرافرازانه به وطن خود دارد.

اهم تجربه های موفق سوادآموزی

- اجرای طرح بسیج سوادآموزی درسال ۱۳۶۹
- کمک به آموزش رسمی در قالب اجرای طرح لازم التعلیم سال های ۷۸-۶۶
- اجرای برنامه های پس از سواد به منظور جلوگیری از رجعت به بیسوادی در قالب؛ (طرح گروه های پیگیر سواد؛ برنامه خدمات مکاتبه ای؛ آموزش رسانه ای؛ کتابخانه سیار روستایی؛ نشریه ویژه کم سوادان؛ اجرای مسابقات علمی
- راه اندازی مراکز یادگیری محلی clc
- اجرای طرح خواندن با خانواده
- اجرای برنامه رشدوتکامل کودکان ویژه کودکان روستایی
- اجرای طرح توانمندسازی زنان سرپرست خانوار
- اجرای طرح تهیه وتولیدمحتوای بومی و محلی
- راه اندازی و تجهیز مرکز منابع انسانی L Rc
- اجرای سیاست های چند تالیف و تولید محتوای ویژه محیط های خاص (نیروی های مسلح و زندان ها)
- تشکیل شورای راهبردی در سوادآموزی در سطح ملی– استانی – شهرستانی به منظور تقویت سیاست گذاری سوادآموزی
- اجرای برنامه آموزش رسانه ای
- اجرای طرح برون سپاری فعالیت های سو ادآموزی
- اجرای طرح پیام آوران نور(سرباز معلمین)
- ایجاد پایگاه اطلاعات وضعیت سواد جامعه باراه اندازی سامانه جامع سوادآموزی
- طرح سوادآموزی کودکان ونوجوانان در معرض آسیب ۱۰-۲۰ ساله ها

- طرح آموزش مقدمات کار با رایانه در دوره انتقال با همکاری بنیاد icdl
- همکاری با کتابخانه های عمومی و ایستگاه های مطالعه کتاب
- طرح های کتابخوانی شعار سال
- انشا نویسی
- راه اندازی ستادهای پشتیبانی سواد آموزی
- مشارکت با جهاد دانشگاهی
- سواد اموزی عشایر
- و...

چالش های پیش رو

۱) **عدم انسداد ورودی بی‌سوادی:** بنا به دلایل تعدادی از افراد واجب التعلیم نمی توانند در آموزش رسمی ثبت نام و ادامه تحصیل دهند. همچنین یا ترک تحصیل قابل توجه دانش آموزان قبل از اتمام دوره ابتدائی عاملی است که سوادآموزی را با چالش مواجه کرده است.

۲) **بازگشت به بی سوادی:** یکی از جدی‌ترین تهدیدهایی که سوادآموزی با آن روبرو است پدیده رجعت به بیسوادی است. تجربه نشان داده بزرگسالان که در دوره‌های سواد پایه شرکت کرده‌اند اگر به آموزش و یادگیری ادامه ندهند در مدت زمان کوتاهی مهارت‌های آموخته شده خود را از دست می دهند و به بی سوادی رجعت خواهند کرد (پدیده نو بی‌سوادی).

۳) **فقدان انگیزه و سازوکار تشویقی**: بنا به دلایل مختلف رغبت و آمادگی یادگیری در جامعه هدف بسیار ضعیف است و یکی از چالش‌های مهم پیش روی سوادآموزی نبود ساز و کارهای قانونی برای ایجاد الزام و یا تشویق موثر در افراد بی سواد است.

۴) **باور نادرست از سوادآموزی در جامعه**: علی رغم اهمیت سواد آموزی در امور اجتماعی و اقتصادی، هنوز در بین مردم و مسئولان دیدگاه سطحی و سنتی نسبت به سوادآموزی وجود داشته و با نگاه حرفه‌ای و تخصصی به موضوع سواد آموزی در سطح عملیات و اجرا نگریسته نمی‌شود و دستگاه ها، اشخاص و برنامه های فرهنگی با سوادآموزی همراه نشده‌اند.

۵) **ضعف تبلیغات**: مبارزه بی‌سوادی به عنوان یکی از آسیب‌های اجتماعی، نیاز به همراهی و متقاعد سازی باسوادن و بی سوادان دارد که در این زمینه نقش رسانه‌های جمعی در بستر سازی و تبلیغات بی‌بدیل است. صدا و سیما به عنوان رسانه ی پر بیننده و اثر گذار آنطور که باید و شاید به عرصه سواد آموزی ورود نکرده است، عدم حضور هنرمندان در حوزه سوادآموزی و نبود سریال و فیلم های اثر گذار در حد لازم و مناسب، غفلت نشریه های از موضوع سواد آموزی چالش‌های دیگری سوادآموزی می باشد.

۶) **نبود تصمیم جدی برای تبدیل فرهنگ شفاهی به کتبی**: عدم اقدام جدی از سوی دولت ها در تبدیل فرهنگ شفاهی جامعه به خصوص در مناطق روستایی و کمتر توسعه یافته به فرهنگ مکتوب، نبود انتشارات تخصصی در عرصه سواد آموزی و کمبود مواد و نشریه خواندنی در دسترس برای کم سوادان، چالش پیش رو دیگر می باشد.

کم توجهی به با سواد شدگان خانواده ها: واقعیات نشان می دهد که میزان دانشجویان و دانش‌آموختگان جامعه افزایش یاقفته است. به طوری که امروزه در هر خانواده‌ای تعدادی از دانش آموختگان به آرمان شغلی خود دست نیافته اند. این امر از سوی خانواده ها بی توجهی به با سواد شدگان تلقی می شود. در نتیجه رغبت آنان را به سواد آموزی بزرگسالان می کاهد و به نوعی ارضای کاذب در جامعه نسبت به سواد به وجود امده است.

۷) **اقبال ضعیف بی سوادان باقی مانده از سواد آموزی:** به دلایل گوناگون همانند فقر فرهنگی واقتصادی، تجربه ناموفق تحصیلی ،اشتغال ومعلولیت

۸) **پراکندگی بی‌سوادان باقی مانده**: با توجه به اجرای برنامه های سوادآموزی در سه دهه گذشته افراد باقی مانده به صورت پراکنده در مناطق مختلف زندگی می کنند که معمولاً از نظر اقتصادی هم وضعیت خوبی ندارند. همین امر سختی کار سواد آموزی را دو چندان کرده است.

۹) **کمبود آموزش دهنده برای سواد آموزی آقایان**: آمار و اطلاعات نشانگر این است که سواد آموزی مردان به دلیل اینکه آنها مسئول اقتصادی خانواده هستند و از طرفی هم به راحتی به خدمات سوادآموزی دسترسی ندارند و از جهتی عوامل تشویق سوادآموزی در حدی نیست که موجب جذب آموزش‌دهنده مرد بشود، لذا جریان سواد آموزی در زمینه آموزش مردان با چالش روبرو است.

۱۰) **باور به سوادآموزی مقطعی:** یکی از مهمترین مسایل پیش روی سوادآموزی وجود دیدگاه مقطعی بودن سوادآموزی در بین مسئولان و عدم پیوند ان با آموزش بزرگسالان بوده که این مهم باعث گردیده حمایت‌ها و پشتیبانی از سوادآموزی به عنوان یک فعالیت حرفه‌ای و مداوم صورت نگیرد.

۱۱) **نبود نظام جامع آموزش بزرگسالان در کشور**: نداشتن متولی خاص برای ساماندهی آموزش های غیررسمی درجامعه ویژه کم سوادان وبزرگسالان ،پراکندگی آموزش های ویژه سازمان ها وهمسو نبودن دستگاه ها در تعیین معیار های ارائه خدمات به کم سوادان و بی سوادان

ترسیم وضع مطلوب

چشم انداز :

آموزش فراگیر ، باکیفیت و فرصت های یادگیری مادام العمر برای همه

هدف کلی:

تمامی جوانان و نسبت قابل ملاحظه ای از بزرگسالان، چه مرد و چه زن، به مهارت های سواد و حساب دست پیدا کنند.

اهداف کیفی:

۱. زمینه سازی برای کسببه شایستگی ها های پایه ی سواد (خواندن ،نوشتن ،حساب کردن) و مهارت های زندگی برای انجام فعالیت های روزمره زندگی و مشارکت در فعالیت های مبتنی بر متون چاپی و نوشتاری
۲. توانمندی جوانان و بزرگسالان نوسواد برای تفکر انتقادی ، دستیابی به حس استقلال و کرامت انسانی و مسئولیت پذیری
۳. ایجاد شوق و رغبت برای یادگیری و بکار گرفتن آموخته‌ها
۴. اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی در زمینه تعاون و همکاری، صلح و تفاهم
۵. افزایش اعتماد به نفس و احساس مسئولیت افراد در قبال تحولات اجتماعی و توانایی ایفای نقش فعال در مشارکت اجتماعی
۶. ایجاد صلاحیت و رغبت برای بهره‌گیری خلاق از اوقات فراغت و کسب هرگونه دانش لازم و مطلوب
۷. ایجاد بصیرت لازم در استفاده از رسانه‌های ارتباطی جمعی
۸. تقویت همبستگی جوانان و بزرگسالان برای مشارکت در ایجاد جوامع یادگیرنده
۹. ترویج زندگی مسالمت آمیز و احترام به هم نوع و سایر فرهنگ ها و رعایت حقوق شهروندی
۱۰. توانمند سازی و مسئولیت پذیر نمودن مخاطبان در زمینه حفاظت از محیط زیست ، استفاده بهینه از منابع و انرژی‌های تجدید ناپذیر

اهداف کمی:

۱- افزایش درصد باسوادی در گروه سنی ۲۴-۱۰ ساله به ٪۹۹،۵ ، گروه سنی ۶۴-۲۵ ساله به ٪۹۸ و گروه سنی ۱۵ سال و بالاتر به ٪۹۴

۲- کاهش اختلاف درصد باسوادی در بین زنان و مردان به حدود ۱ درصد در گروه هدف.

۳- تحت پوشش و آموزش قریب به ۴,۷ میلیون نفر بی سواد در دوره ی سوادآموزی

۴- تحت پوشش و آموزش قریب به ۳,۳ میلیون نفر کم سواد در دوره ی انتقال

۵- استقرار نظام آموزش بزرگسالان در کشور و آموزش ۶,۲ میلیون نفر از اول متوسطه تا مرحله اخذ مدرک دیپلم

اهداف کمی سوادآموزی در برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰

گروه هدف			پنج ساله اول					پنج ساله دوم					پنج ساله سوم				
دوره آموزشی	گروه سنی	جنسیت	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۴	۲۰۲۵	۲۰۲۶	۲۰۲۷	۲۰۲۸	۲۰۲۹	۲۰۳۰
درصد باسوادی	۱۰_۲۴	زن	۹۷.۹	۹۸.۰۱	۹۸.۱۳	۹۸.۲۴	۹۸.۳۵	۹۸.۴۷	۹۸.۵۸	۹۸.۷	۹۸.۸۱	۹۸.۹۳	۹۹.۰۴	۹۹.۱۵	۹۹.۲۷	۹۹.۳۸	۹۹.۵
		کل	۹۷.۷	۹۷.۸۳	۹۷.۹۶	۹۸.۰۸	۹۸.۲۱	۹۸.۳۴	۹۸.۴۷	۹۸.۶	۹۸.۷۲	۹۸.۸۵	۹۸.۹۸	۹۹.۱۱	۹۹.۲۴	۹۹.۳۷	۹۹.۵
	۲۵_۶۴	زن	۸۷.۲	۸۷.۹۳	۸۸.۶۷	۸۹.۴۱	۹۰.۱۶	۹۰.۹۱	۹۱.۶۷	۹۲.۴۴	۹۳.۲۲	۹۴	۹۴.۷۸	۹۵.۵۸	۹۶.۳۸	۹۷.۱۹	۹۸
		کل	۸۹.۶	۹۰.۱۸	۹۰.۷۵	۹۱.۳۴	۹۱.۹۲	۹۲.۵۱	۹۳.۱۱	۹۳.۷۱	۹۴.۳۱	۹۴.۹۱	۹۵.۵۲	۹۶.۱۴	۹۶.۷۵	۹۷.۳۷	۹۸
	۱۵ سال و بالاتر	زن	۸۴	۸۴.۶۱	۸۵.۲۳	۸۵.۸۵	۸۶.۴۸	۸۷.۱۱	۸۷.۷۵	۸۸.۳۹	۸۹.۰۳	۸۹.۶۸	۹۰.۳۳	۹۰.۹۹	۹۱.۶۶	۹۲.۳۳	۹۳
		کل	۸۷	۸۷.۴۸	۸۷.۹۷	۸۸.۴۵	۸۸.۹۵	۸۹.۴۴	۸۹.۹۳	۹۰.۴۳	۹۰.۹۳	۹۱.۴۴	۹۱.۹۴	۹۲.۴۵	۹۲.۹۷	۹۳.۴۸	۹۴
سوادآموزی (تعداد به هزار نفر)	۱۰_۲۴	زن	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵
		کل	۴۰	۳۸	۳۶	۳۴	۳۲	۳۰	۲۸	۲۶	۲۴	۲۲	۲۰	۱۸	۱۶	۱۴	۱۲
	۲۵_۶۴	زن	۷۳	۲۱۸	۲۱۳	۲۰۸	۲۰۳	۱۹۸	۱۹۳	۱۸۸	۱۸۳	۱۷۸	۱۷۳	۱۶۸	۱۶۳	۱۵۸	۱۵۳
		کل	۱۴۱	۳۵۹	۳۵۰	۳۴۱	۳۳۲	۳۲۳	۳۱۴	۳۰۵	۲۹۶	۲۸۷	۲۷۸	۲۶۹	۲۶۰	۲۵۱	۲۴۲
انتقال (تعداد به هزار نفر)	۱۰_۲۴	زن	۲۰	۱۳	۱۳	۱۲	۱۱	۱۱	۱۰	۹	۸	۸	۷	۶	۶	۵	۴
		کل	۳۰	۲۸	۲۷	۲۵	۲۴	۲۲	۲۱	۲۰	۱۸	۱۷	۱۵	۱۴	۱۳	۱۱	۱۰
	۲۵_۶۴	زن	۸۰	۵۱	۱۵۳	۱۴۹	۱۴۶	۱۴۲	۱۳۹	۱۳۵	۱۳۲	۱۲۸	۱۲۵	۱۲۱	۱۱۸	۱۱۴	۱۱۱
		کل	۱۲۰	۹۹	۲۵۱	۲۴۵	۲۳۹	۲۳۲	۲۲۶	۲۲۰	۲۱۴	۲۰۷	۲۰۱	۱۹۵	۱۸۸	۱۸۲	۱۷۶
مرحله دوم آموزش بزرگسالان (تعداد به هزار نفر)	۱۰_۲۴	زن	۰	۰	۰	۰	۰	۹۰	۹۲	۹۴	۹۶	۹۸	۱۰۰	۱۰۲	۱۰۴	۱۰۶	۱۰۸
		کل	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵۰	۱۵۴	۱۵۸	۱۶۲	۱۶۶	۱۷۰	۱۷۴	۱۷۸	۱۸۲	۱۸۶
	۲۵_۶۴	زن	۰	۰	۰	۰	۰	۲۳۰	۲۳۶	۲۴۲	۲۴۸	۲۵۴	۲۶۰	۲۶۶	۲۷۲	۲۷۸	۲۸۴
		کل	۰	۰	۰	۰	۰	۴۰۰	۴۱۲	۴۲۴	۴۳۶	۴۴۸	۴۶۰	۴۷۲	۴۸۴	۴۹۶	۵۰۸

راهبردها:

۱. باز تعریف مفهوم سواد متناسب با شرایط و ویژگی های مخاطبان و جامعه

۲. استقرار نظام آموزش بزرگسالان با توجه به نیازها و زمینه‌های لازم

۳. بسیج منابع موجود و بالقوه برای دسترسی برابر و عادلانه به خدمات سواد آموزی ،تعمیق سواد و آموزش های مادام العمر

۴. ظرفیت سازی در منابع انسانی (مدیران ،کارکنان، مجریان، ارائه کنندگان) فعال در عرصه سواد آموزی و آموزش بزرگسالان

۵. توسعه فناوری های مدرن (آموزش های چند رسانه ای، تلوزیونی، نرم افزار ها و یادگیری همراه) در سواد آموزی و آموزش بزرگسالان

۶. تنوع بخشی به محتوا، برنامه درسی، روش های آموزشی متناسب با نیازها، علایق و اولویت های بزرگسالان و جامعه ای که در آن زندگی می کنند .

۷. توسعه و تقویت مشارکت های بین بخشی و بین المللی

۸. توسعه و تقویت جوامع یادگیرنده و افزایش میزان مشارکت جوانان و بزرگسالان

سیاست ها :

۱. توسعه ی فرصت های برابر آموزش با کیفیت در زمینه سواد آموزی و آموزش بزرگسالان
۲. ارتقاء سطح سواد مخاطبان از سواد پایه به سواد آموزی حرفه ای و کاربردی
۳. ترویج و تقویت آموزش بزرگسالان
۴. زمینه سازی برای آموزش تخصصی و حرفه ای مدیران ، کارکنان و آموزش دهندگان دوره های سواد آموزی و آموزش بزرگسالان
۵. استفاده از ظرفیت رسانه های جمعی ،فضاهای مجازی ،آموزش از طریق تبلت و موبایل
۶. متناسب سازی محتوا ،برنامه درسی ،شیوه های آموزش با توجه به نیاز های مخاطبان و تابعی نمودن آن
۷. توسعه مراکز یادگیری محلی به عنوان یکی از زیر ساخت‌های سوادآموزی و آموزش بزرگسالان
۸. تقویت رویکرد جذب، تربیت و نگهداشت نیروی انسانی متخصص
۹. هدایت و راهبری برنامه های آموزش بزرگسالان با بهره گیری از دانش بین رشته ای و بین بخشی

الزامات:

۱. الزامی‌کردن آموزش تا پایان دوره ابتدایی دوم یا معادل آن در دوره سوادآموزی برای افراد بی‌سواد گروه سنی ۴۹-۱۰ سال کشور .
۲. اصلاح روش شمارش افراد بی سواد مبتنی بر آمار ثبتی
۳. استقرار نظام آموزش بزرگسالان وتبدیل سازمان نهضت سواد آموزی به سازمان آموزش بزرگسالان
۴. تصویب و تخصیص اعتبارات سوادآموزی به صورت کمک و خارج از شمول قانون محاسبات عمومی
۵. تصویب مقررات تشویقی و حمایتی ارائه شده به دولت
۶. اصلاح مقررات و ضوابط بکارگیری مؤثر مدیران و معلمان، بهره برداری از منابع و فضای آموزشی، استفاده از امکانات و ظرفیت‌های مناطق و مدارس آموزش و پرورش در عرصه سوادآموزی
۷. ایجاد عزم عمومی‌در ارکان دولت، دستگاه‌های اجرایی، سازمان‌های مردم نهاد و مردم در امر سوادآموزی
۸. انسداد ورودی بی‌سوادی با پوشش کامل کودکان در سن مدرسه و جلوگیری از ترک تحصیل دانش آموزان دوره ی ابتدایی

برنامه ها:

برگزاری دوره های سواد آموزی (فرد به فرد ،گروهی ، پودمانی،آسان آموزی و.....)

- سواد آموزی کودکان و نوجوانان ۱۹-۱۰ ساله
- سواد آموزی کودکان و نوجوانان در معرض آسیب
- سواد آموزی والدین بی سواد دانش آموزان (۴۹-۱۰سال)
- سواد آموزی مخاطبان خاص کارگران ،نیروی های مسلح و زنان خانه دار،زندانیان، آموزش ترکیبی سواد و مهارت رایانه (ICDL) و.....
- سوادآموزی اتباع خارجی
- سوادآموزی عشایری

برنامه های های پس از سواد و آموزش‌های مادام العمر:

- برگزاری دوره تحکیم سواد
- اجرای طرح های خواندن با خانواده

- حلقه های مطالعه و کتاب خوانی
- تولید و توزیع نشریه فرصت دوم
- تجهیز کتابخانه های عمومی، کتابخانه سیار و ایستگاه های مطالعاتی
- برگزاری مسابقات کتابخوانی
- اجرای طرح های متناسب با مناسبت های سال در بین سوادآموزان
- اجرای فراگیر طرح ترکیب سواد آموزی و حرفه آموزی برای راه اندازی کسب و کارهای کوچک در استانها با همکاری سازمان فنی و حرفه ای

برنامه‌های مربوط به تحقیق و توسعه

- تاسیس و راه اندازی مراکز یادگیری محلی
- اجرای سنجش وپایش کیفی سطح سواد درکشور(سوادسنجی)
- طراحی و تهیه نرم افزارهای آموزشی در بستر موبایل، تبلت ، شبکه اجتماعی، آموزش تلویزیونی و فضای مجازی
- ساماندهی پایگاه اطلاعاتی سازمان در تمامی ابعاد فعالیتی
- تقویت صلاحیت های حرفه ای آموزش دهندگان و هویت بخشی به کارکردهای آنان
- جلب مشارکت همکاری دستگاه های مرتبط
- اجرای طرح آموزش عملی تقویت جنبه های دینی و اعتقادی مخاطبان
- ایجاد سازمان نظام آموزش بزرگسالان در کشور و اجرای مرحله دوم آموزش بزرگسالان

کار گروه توسعه سوادآموزی و مقابله با کم سوادی

علی باقرزاده (رئیس کارگروه) ، مهدی نامجو منش ، رسول جمشیدی ، اردشیر قیصر ، عابدین بازگیر ، احمدخاکزاد ، اسماعیل برقی ، لیلا رضائی و مصطفی حسن نژاد

آموزش متوسطه

۱- مقدمه و چارچوب نظری :

سرمایه‌گذاری در راستای توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش می‌تواند اهداف توسعه پایدار را تحقق بخشد. تغییرات شگرف و رقابتی دنیا در دهه گذشته به منظور دستیابی سریع به توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی، باعث شده است بیش از پیش به نقش و کارکردهای آموزش و پرورش توجه شود. در دنیای امروز انسان هم هدف توسعه و هم عامل توسعه است. بنابراین اگر بنا باشد که جامعه در حال گذار کشور، به خوبی از تغییرات اجتماعی گذر کند؛ باید "آموزش و پرورش" تقویت شود. دوره متوسطه از دوره‌های مهم، حساس و مؤثر در زندگی فردی و اجتماعی آدمی است. دوره‌ای است که به سبب وضع زیستی، اجتماعی و روانی دانش‌آموزان آن با سایر دوره‌های تحصیلی مشترکات و ممیزاتی دارد و دارای طیف وسیعی است که دوران نوجوانی را در بر می‌گیرد و در انتهای طیف به دنیای جوانی می‌رسد. در دوره متوسطه، قسمت اعظم استعدادهای اختصاصی نوجوان و جوان بروز می‌کند، قدرت یادگیری آنان به حد اعلاء خود می‌رسد، کنجکاوی آنان جهت معینی می‌یابد و مسائل جدید زندگی نظیر انتخاب رشته، انتخاب حرفه و شغل، اداره خانواده و گرایش به مرام و مسلک، ذهن آنان را به خود مشغول می‌دارد و به مرحله ادراک ارزش‌های اجتماعی، اقتصادی و معنوی می‌رسند؛ از این‌رو این دوره در نظام‌های تعلیم و تربیت کشورهای مختلف جهان اهمیت زیادی دارد. این دوره پس از پایان دوره ابتدایی وبا ورود دانش آموزان از پایه ۶ ابتدایی به پایه ۷ متوسطه اول آغاز میشود واز پایه ۷ تا پایان پایه ۱۲ که منجر به دریافت گواهینامه پایان تحصیلات متوسطه میگردد ادامه می یابد. این دور همچنین دانش‌آموزان گروه سنی ۱۸- ۱۲ ساله را تحت‌پوشش قرار می‌دهد. در اسناد بالادستی نظیر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (اصل ۳۰)؛ بندهای «الف»، «ب» و «س» ماده ۵۲ قانون برنامه پنجساله چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور؛ ماده ۱۹ قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، راهکارهای ۲-۵ ، ۷-۱ ، ۸-۶ و، ۱-۱۶ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و نقشه جامع علمی کشور بر رایگان بودن آموزش تا پایان دوره متوسطه، توسعه عدالت آموزشی، الزامی نمودن آموزش تا پایان دوره اول متوسطه، تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای مدیران و معلمان، غنی‌سازی محیط‌های یادگیری، تقویت مهارت‌های علمی و عملی دانش‌آموزان و ... تأکید شده است.

۲- اهداف و سیاست های کلان :

- تسهیل دسترسی به فرصت‌های عادلانه ی آموزشی و برخورداری از کیفیت به تناسب جنسیت، جمعیت و نیاز مناطق با تأکید بر مناطق کمتر توسعه یافته.
- ارتقای نرخ خالص ثبت نام دردوره اول متوسطه به بالاترین نرخ تا ۱۰۰درصد
- دستیابی به نرخ گذر ۱۰۰ درصد ازدوره ابتدایی به متوسطه اول
- ارتقاء اثربخشی و کارایی در نظام آموزشی با استفاده از فن‌آوری و روش‌های نوین.
- تأکید بر کاربردی کردن آموزش های نظری وافزایش مهارتهای عملی دانش آموزان.
- بسترسازی و ایجاد انگیزه‌ی لازم برای ورود دانش‌آموزان مستعد به رشته های علوم انسانی.

۳- راهبردها:

- شناسایی، جذب و نگهداشت دانش آموزان خارج ازمدرسه دردوره متوسطه
- تنوع وانعطاف پذیری در روشهای آموزشی ومحیط های یادگیری وتوسعه آموزشهای ازراه دور ، روستایی
- ارتقای کیفیت و افزایش بهره‌وری در مدارس.

- بهره‌گیری از فرایند سنجش و ارزشیابی در توسعه و ارتقای کیفیت آموزشی.
- برنامه ریزی برای متوازن سازی شاخه ها و رشته های تحصیلی متناسب با استعدادها، علایق دانش‌آموزان و نیاز کشور.
- اشاعه و ترویج فرهنگ کار و کارآفرینی.

۴- سیاست های اجرایی:

- پوشش تحصیلی همگانی و حداکثری در دوره‌های تحصیلی به منظور جذب و نگهداشت آموزش نیازان از طریق تقویت مدارس شبانه روزی، تسهیل رفت و آمد دانش‌آموزان برای دسترسی به آموزش، و اجرای طرح روستا-مرکزی و...
- اصلاح فرایندهای آموزش، بهبود عملکرد تحصیلی و تقویت شایستگی های دانش‌آموزان.
- بهبود روش های ارزش یابی و باز مهندسی ساختارها در دوره های تحصیلی.
- متعادل سازی ظرفیت و امکانات برای توسعه ی متوازن رشته های تحصیلی در مناطق مختلف کشور.
- توسعه ی فعالیت های پژوهش محور در فرایندهای یاددهی – یادگیری.
- توسعه مداخله خانواده ها در برنامه های آموزشی مدارس
- تمرکز زدایی وافزایش اختیارات مدیران مدارس در جذب ونگهداشت دانش آموزان خارج مدرسه
- طراحی نظام ارزشیابی پیامد محور در مدارس

۵- برنامه های عملیاتی:

- افزایش پوشش تحصیلی دوره متوسطه (نرخ خالص ثبت نام، نرخ جذب کودکان خارج مدرسه)
- بالا بردن مهارت های علمی ، کاربردی دانش آموزان .
- بهبود و تقویت روش های تدریس و آموزش .
- غنی سازی واحد اطلاعات و منابع در مدارس .
- توزیع متوازن دانش آموزان در شاخه ها و رشته های تحصیلی .
- توسعه و تقویت پژوهش سراها و انجمن های علمی-پژوهشی دانش آموزان .
- برگزاری مسابقات علمی-عملی دانش آموزان .

۶- فعالیت ها:

- شناسایی ، جذب و آموزش افراد بازمانده از تحصیل وکودکان خارج مدرسه
- کمک به هزینه غذایی دانش آموزان مدارس شبانه روزی دوره متوسطه .
- کمک به هزینه رفت و آمد دانش آموزان روستایی برای دسترسی به مدارس .
- برگزاری کلاس های جبرانی و تقویتی (ویژه مناطق محروم و کمتر توسعه یافته) در راستای ایجاد فرصت های برابر آموزشی
- اجرای طرح ارتقا کیفیت مدارس شبانه روزی .
- شناسایی و حمایت از واحدهای آموزشی نیازمند توجه در مناطق کمتر توسعه یافته .

- گسترش و اجرای طرح همیار معلم در مدارس.
- افزایش معلمان تحت پوشش فعالیت های گروه های آموزشی (حمایت و تقویت گروه های آموزشی و دبیرخانه های راهبری دروس).
- اجرای جشنواره روش ها و الگوهای برتر تدریس توسط دبیران.
- تجهیز و استانداردسازی کلاس های موضوعی .
- اجرای طرح مدارس سرآمد و برتر .
- اجرای طرح ارزشیابی آغازین و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان .
- توسعه و تقویت پژوهش سراهای دانش آموزی .
- افزایش مشارکت و عضویت دانش آموزان در انجمن های علمی و پژوهشی دانش آموزان .
- اجرای مسابقات آزمایشگاهی دانش آموزان.

۷- تحلیل وضعیت دوره متوسطه اول

بر اساس ساختار نظام رسمی آموزش کشور، دومین دوره، دوره‌ی اول متوسطه است که دانش‌آموزان گروه سنی ۱۴- ۱۲ ساله را تحت‌پوشش قرار می‌دهد. این دوره آخرین دوره آموزش عمومی در نظام تربیت رسمی است. طول این دوره ۳ سال است و گذراندن آن برای دانش آموزانی که دوره دوم ابتدایی را گذرانده اند ، اجباری است. این دوره به دلیل همزمانی با تغییرات سریع جسمانی ، شناختی ، اجتماعی ، عاطفی و اخلاقی ، دوره هویت یابی است. با اجرای نظام جدید آموزشی در سال ۱۳۹۰ تعلیم و تربیت رسمی دانش‌آموزان در چهار دوره تحصیلی سه ساله (دوره‌های اول و دوم ابتدایی و دوره‌های اول و دوم متوسطه) تعریف و در قالب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ابلاغ گردید که بر اساس آن دوره اول متوسطه معادل دوره راهنمایی تحصیلی محسوب می‌شود. حداقل سن ورود به این دوره به جای ۱۱ سال، ۱۲ سال و سنین متناظر با این دوره نیز ۱۲تا ۱۴سال تعیین گردید. بر اساس آیین‌نامه اجرایی مدارس حداکثر سن ثبت نام دانش‌آموزان در مدارس دوره اول متوسطه در مناطق شهری، روستایی و عشایری به ترتیب ۱۷ و ۱۸ و ۱۹ سال تمام است. لازم به ذکر است بر اساس مفاد اصل ۳۰ قانون اساسی کشور تحصیل تا پایان دوره متوسطه نیز رایگان است.

۱-۷. اهداف تعیین شده در برنامه های دوره اول متوسطه (۵ ساله):

۱. دستیابی به نرخ خالص ثبت‌نام از ۹۳,۰۴ درصد در سال ۲۰۱۵ به۹۶,۰۴ درصد در سال ۲۰۲۰
۲. دستیابی به نرخ گذر از دوره ابتدایی به دوره اول متوسطه، از ۹۸,۳۳ درصد در سال ۲۰۱۵ به۹۹,۹۳ درصد تا پایان سال ۲۰۲۰
۳. توسعه‌ی برنامه تعالی مدیریتاز ۴,۵۲۴ باب مدرسه در سال ۲۰۱۵ به ۳,۸۰۸ باب مدرسه در سال ۲۰۲۰
۴. توانمندسازی ۱۰۰ درصدی معلمان دوره اول متوسطه
۵. تقویت مهارت‌های علمی و عملی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه (مشارکت ۱۰۰ درصدی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه در جشنواره نوجوان خوارزمی)

۲-۷. نرخ‌های خالص ثبت‌نام دوره اول متوسطه و گذر از دوره ابتدایی به دوره اول متوسطه:

در طول سال‌های اجرای برنامه آموزش برای همه (۲۰۰۰-۲۰۱۴)، نرخ خالص ثبت‌نام در دوره اول متوسطه با رشد ۱۵,۶۳ درصدی از ۷۸,۴ درصد به ۹۴,۰۳ درصد رسیده است اما در سال ۲۰۱۵این نرخ با کاهش تقریباً ۱ درصدی به ۹۳,۰۴ درصد رسیده است. پیش‌بینی می‌گردد شاخص فوق تا پایان سال ۲۰۲۰ با افزایش ۳درصدیبه ۹۶,۰۴ درصد برسدکه با افزایش این شاخص تعداد بیشتری از کودکان بازمانده از تحصیل جذب خواهند شد.همچنین در همین سال‌ها (۲۰۰۰-۲۰۱۴)، نرخ گذر از دوره ابتدایی به دوره اول متوسطه (راهنمایی تحصیلی) با رشد ۴ درصدی از ۹۴,۱۱ درصد به ۹۸,۱۲ درصد رسیده است. همین بررسی نشان می‌دهد که این نرخ در سال ۲۰۱۵ با افزایش حدود ۰,۲۱ درصدی به ۹۸,۳۳ درصد رسیده است.پیش‌بینی می‌شود با هدف تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت تا پایان سال پایانی ۲۰۲۰ و با افزایش ۱,۶ درصدی به ۹۹,۹۳ درصد برسد. دلایل افزایش رشد قابل توجه نرخ‌های یادشده در طول این سال‌هامی‌توان به سرمایه‌گذاری و سیاست‌گذاری دولت در جذب کودکان لازم‌التعلیم بازمانده از تحصیل، اجرای برنامه‌های شناسایی و جذب بازماندگان از تحصیل با تأکید بر جذب کودکان بازمانده از تحصیل دختر، روستایی و عشایری، حمایت از تقویت مدارس شبانه‌روزی و روستامرکزی، آموزش از راه دور، تشکیل کلاس‌های ضمیمه روستایی و ... اشاره نمود.

۸- توسعه‌ی برنامه تعالی مدیریت مدرسه

برای ایجاد زمینه تحقق ارتقای کیفیت آموزش در مدارس در همه ابعاد و محورها، اجرای برنامه تعالی مدیریت مدرسه دردستور کار کلیه مقاطع تحصیلی ابتدایی، متوسطه اول ودوم وهنرستانهای فنی وحرفه ای قرارگرفته است. مدل برنامه تعالی مدیریت مدرسه، نوعی ساختار مدیریتی است که با تکیه بر اصول و مفاهیم اساسی و توجّه به معیارهای اصلی مدیریت کیفیت جامع و سیستم خودارزیابی موجبات پیشرفت و بهسازی مدرسه را فراهم می‌سازد.این برنامه از سال۹۱-۱۳۹۰ به صورت گسترده و در سطح کشور (همه استان‌ها) برای اولین بار در ۶۴۰ باب مدرسه‌ی دوره اول متوسطه شروع و در سال ۲۰۱۵ به ۴,۵۲۴ باب رسیده است. پیش‌بینی می‌شود تا سال۲۰۲۰ در راستای بهبود مدیریت آموزشگاهی و توانمندسازی مدیران، تعداد ۱۹,۰۴۲ باباز مدارس دوره اول متوسطه تحت پوشش این برنامه قرار گیرند.

۹- چالش ها

- محدودیت منابع در ایجاد فرصت های برابر آموزشی و ارائه آموزش های متوسطه نظری با کیفیت مطلوب در دورترین نقاط کشور.
- عدم تمایل خانواده هابه مشارکت در برنامه های آموزشی
- معلمان بی انگیزه با دارانبودن دانش، مهارت و نگرش مطلوب به عنوان رهبران آموزشی در کلاس درس.
- پایین بودن کیفیت پیامدهای آموزشی دوره متوسطه نظری و نرخ فارغ‌التحصیلی دانش‌آموزان.
- جلوگیری از ترک تحصیل دانش‌آموزان دوره متوسطه نظری به ویژه دانش‌آموزان پسر و دانش‌آموزان روستایی و عشایر و برنامه ریزی برای جذب آنان به تحصیل.

- ضعف نظام جمع‌آوری و مدیریت اطلاعات و هم‌چنین فقدان آمار و اطلاعات دقیق و پویا (بانک اطلاعاتی) مربوط به کودکان لازم‌التعلیم؛
- وجود افت تحصیلی قابل توجه در قالب تکرار پایه (به ویژه برای پسران) و ترک تحصیل (به ویژه برای دختران) و عدم توفیق کامل درنگهداشت کامل دانش‌آموزان ثبت نام شده؛
- منعطف‌نبودن برنامه‌های آموزشی و درسی (انعطاف بیشتر در بر نامه آموزشی و درسی می‌تواند امکان آموزش نیمه‌حضوری دانش‌آموزان کار را در مراکز آموزشی بیشتر فراهم کند)؛
- متناسب‌نبودن بخشی از محتوای آموزشی با نیازهای دانش‌آموزان و عدم توجه کافی به شرایط و موقعیت فرهنگی، قومی و منطقه‌ای به دلیل تألیف متمرکز و یکسان کتاب‌های درسی برای کل کشور؛
- عدم وجود انگیزه کافی جهت حضور نیروی انسانی ماهر و متخصص درمناطق کمتر توسعه‌یافته؛
- ناتوانی برخی والدین در حمایت تحصیلی از فرزندانشان به دلیل بی‌سوادی یا کم سوادی و فقر اقتصادی ایشان؛
- رشد فزاینده اجاره بهای وسایل نقلیه برای جابجایی دانش‌آموزان در مناطق روستایی و پراکنده به ویژه در سال‌های اخیر که مناطق آموزشی و همچنین خانواده‌ها را در این خصوص با مشکل جدی تأمین منابع مالی مواجه نموده است؛
- پراکندگی قابل توجه مناطق روستایی، عشایری و محروم که امکان دسترسی آسان خانواده‌ها و دانش‌آموزان به مراکز آموزشی را با دشواری مواجه نموده است؛
- عدم توسعه یافتگی و خشک‌سالی برخی مناطق روستایی و شهرهای کم‌جمعیت و پراکنده یکی از موانع مهم دستیابی به شاخص مطلوب و مورد انتظار در این زمینه است.

۱۰- شرکای دولتی و غیر دولتی

طبق صریح سند تحول بنیادین همه دستگاه‌ها موظف به همکاری با وزارت آموزش و پرورش جهت اجرای این سند هستند، اما به طور مشخص جهت انجام وظایف محوله می‌توان این شرکا را در دو بخش درون دستگاهی(وزارت آموزش و پرورش) و برون دستگاهی تقسیم‌بندی نمود، تعدادی از این شرکا به شرح زیر هستند:

- درون دستگاهی(دولتی):
  - معاونت آموزش ابتدایی
  - معاونت فرهنگی پرورشی
  - معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی
  - معاونت تربیت بدنی و سلامت
  - معاونت حقوقی و امورمجلس
  - سازمان پژوهش (دفتر تالیف کتب درسی فنی و حرفه ای و کاردانش، دفتر تالیف کتب عمـومی و نظـری، پژوهشگاه تعلیم و تربیت)
  - دفتر امور زنان و خانواده
  - سازمان مدارس غیر دولتی و مشارکت های مردمی و خانواده
  - مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات
  - سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس
  - مرکز سنجش آموزش و پرورش

- برون دستگاهی(دولتی و غیر دولتی):
- سازمان مدیریت وبرنامه ریزی کشور
- وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مرکز سنجش آموزش کشور ، پارکهای علمی وفناوری
- معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
- سازمان محیط زیست جهت همکاری در اجرای مناسب هنرستان‌های سبز و ...
- مجلس شورای اسلامی جهت تصویب قوانین مرتبط
- شهرداری‌ها
- صدا و سیما جهت فرهنگ‌سازی و تبلیغ رشته‌های فنی‌وحرفه‌ای و ...
- وزارت ارتباطات وفناوری اطلاعات
- سازمانهای مردم نهاد درزمینه آموزش

۱۱- تبیین ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی؛

برای بررسی مستمر میزان دستیابی به اهداف پیش‌بینی شده، تبیین ساز و کار تضمین کیفیت و موانع پیش روی امر نظارت و ارزیابی،کارگروه ملی نقش حیاتی و اساسی دارد .نظارت و ارزیابی از برنامه‌ها با استفاده از ظرفیت کارگروه ملی در دو سطح ملی و استانی، امکان تجزیه و تحلیل کارشناسی، برقراری ارتباط درون و برون‌سازمانی و همچنین انطباق فعالیت‌های اجرایی با اهداف تعیین شده، میسر خواهد بود. علاوه بر این، جهت دستیابی به اهداف تعیین شده فعالیت های زیر نیز در دستور کار قرار دارد.

- مشخص کردن شاخص‌ها و تعیین نمون برگ های ارزیابی مربوط به برنامه ها
- پایش و ارزیابی محلی(استانی، منطقه‌ای) با استفاده از فرم‌های ارزیابی و خودارزیابی
- بازدیدهای دوره ای
- ارائه بازخورد به منطقه و اصلاح موارد در سال‌های آتی

نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰

ردیف	هدف برنامه ۲۰۳۰	عنوان برنامه	اهداف کیفی	دوره تحصیلی	مستندات ملی	شاخص	واحد شاخص	سال‌های برنامه						شرکا	چالش‌های ویژه هر برنامه
								۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰		
۱	تا سال ۲۰۳۰حصول اطمینان از اینکه همه دختران و پسران به طور رایگان و عادلانه تحصیلات ابتدایی و متوسطه را تکمیل کنند که منجر به یادگیری مرتبط و مؤثر می‌شود.	افزایش ۳ درصدی پوشش تحصیلی و جذب کودکان بازمانده از تحصیل	تأمین و بسط عدالت در برخوردار ی از فرصت‌ها ی تعلیم و تربیت	دوره اول متوسطه	راهکار ۵-۲ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	نرخ پوشش تحصیلی واقعی	درصد	۹۳,۰۴	۹۳,۶۴	۹۴,۲۴	۹۴,۸۴	۹۵,۶۴	۹۶,۰۴	مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات؛معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی؛مرکز اطلاع‌رسانی و روابط عمومی؛سازمان مدارس غیردولتی و مشارکت‌های مردمی؛معاونت آموزش ابتدایی	۱. وجود موانع و چالش‌های فرهنگی و قومی نظیر مخالفت برخی خانواده‌ها با تحصیل فرزندان و ازدواج زودهنگامبه ویژه دختران ۲. نیاز خانواده‌ها به کار فرزندان برای تأمین معاش خانواده ۳. انعطاف ناکافی نظام آموزشی برای تحت‌پوشش قراردادن کودکان لازم‌التعلیم بازمانده از تحصیل ۴. وابستگی بیش از حد به منابع دولتی و نابسندگی منابع ملی موجود به دلیل بالا بودن وزن هزینه‌های پرسنلی نسبت به هزینه‌های غیرپرسنلی ۵. در بعد جغرافیایی، پراکندگی روستاها، صعب‌العبور بودن مسیرهای دسترسی و عدم توزیع یکنواخت جمعیت در مناطق مختلف ۶. نبود سامانه آماری جامع از اطلاعات مربوط به جمعیت گروه هدف که بتواند بر دقت و درستی مسیر سیاست‌گذاری بیافزاید. ۷. کیفیت پایین آموزش در برخی مدارس که سبب ترک تحصیل دانش‌آموزان و در نتیجه باعث افزایش تعداد بازماندگان از تحصیل خواهد شد.
۲		افزایش ۱,۶ درصدی نرخ گذر ظاهری از دوره ابتدایی به دوره اول متوسطه			بند ۲ ذیل بند ۳-۲ از فصل دوم نقشه جامع علمی کشور (اهدافبخشینظامع لم،فناوریونوآوریک شور)	نرخ گذر ظاهری از دوره ابتدایی به دوره اول متوسطه	درصد	۹۸,۳۳	۹۸,۷۳	۹۹,۱۳	۹۹,۵۳	۹۹,۹۳	۹۹,۹۳		
۳		توسعه ۸۰ درصدی برنامه تعالی مدیریت	بهبود مدیریت آموزشگاه ی و		راهکار ۱- ۷ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	درصد و تعداد مدارس تحت‌پوش	درصد	۲۳,۷۶	۱۸,۷۵	۱۸,۷۵	۱۸,۷۵	۲۰	-	معاونت پرورشی و فرهنگی؛معاونت تربیت بدنی و سلامتمعاونت توسعه مدیریت و	۱. برگزاری ناکافی دوره‌های آموزشی ضمن‌خدمت، اردوها و بازدیدهای علمی – تحقیقاتی و برگزاری جشنواره علمی-آموزشی برای کارکنان مدارس با توجه به

		مدرسه	توانمندسازی مدیران			ش برنامه تعالی مدیریت مدرسه	باب	۴۵۲۴	۳۵۷۰	۳۵۷۰	۳۵۷۰	۳۸۰۸	-	پشتیبانی؛معاونت آموزش ابتدایی؛دانشگاه فرهنگیان؛دفتر امورشاهد و ایثارگر؛مرکز ملی استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان؛سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی؛ مرکز برنامه‌ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات؛ سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور	۲. نبود سیستم جامعجهت جذب و نگهداشت نیروی انسانی کارآمد و با صلاحیت در حوزه‌ی مدیریت محدودیت منابع مالی
۴		توانمندسازی ۱۰۰ درصدی (سالانه ۲۰ درصد) معلمان دوره اول متوسطه	ارتقا کیفیت آموزش دانش‌آموزان		راهکار ۶- ۸ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	درصد و تعداد معلمان تحت‌پوشش شبرنامه	درصد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	-	مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات؛سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی؛معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی؛ دانشگاه فرهنگیان	
							نفر	۲۹,۰۰۰	۲۹,۰۰۰	۲۹,۰۰۰	۲۹,۰۰۰	۲۹,۰۰۰	-		
۵		مشارکت ۱۰۰ درصدی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه در جشنواره نوجوان خوارزمی	تقویت مهارت‌های علمی وعملی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه (مسابقات وجشنواره ها و ...)		راهکار ۱- ۱۶ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش	درصد و تعداد دانش‌آموزان شرکت کننده در جشنواره نوجوان خوارزمی	درصد	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	معاونت پرورشی و فرهنگی؛معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی؛مرکز ملی استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان؛سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی؛مرکز برنامه‌ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات	
							نفر	۲,۱۳۵,۰۰۰	۲,۴۴۰,۰۰۰	۲,۷۴۵,۰۰۰	۳,۰۵۰,۰۰۰	۳,۰۵۰,۰۰۰	۳,۰۵۰,۰۰۰		

ردیف	هدف برنامه ۲۰۳۰	عنوان برنامه	اهداف کیفی	دوره تحصیلی	مستندات ملی	شاخص	واحد شاخص	سال‌های برنامه						شرکا	چالش‌های ویژه هر برنامه
								۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰		
۱	۴,۱	اجرای پروژه های خاص،مشترک و آزمایشی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم	دوره دوم متوسطه نظری	راهکارهای ۲-۵۳-۴و۵-۱۵-نسندتحول -برنامه پنجم توسعه-سیاستهای ابلاغی مقام معظم رهبری	اجرای پروژه های توسعه کمی آموزش متوسطه	پروژه	۲۵	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۱۵۳	مرکز برنامه ریزی ، منابع انسانی و فناوری اطلاعات ; معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی ;مرکز اطلاع رسانی و روابط عمومی ;سازمان مدارس غیردولتی و مشارکتهای مردمی ;سازمان نوسازی ، توسعه و تجهیز مدارس کشور ;معاونت آموزش ابتدایی	باورها و شرایط خاص ناشی از خرده فرهنگ ها – بالا بودن هزینه فرصت آموزش - عدم تخصیص به موقع منابع مالی برای اجرای طرح ها و برنامه ها
۲	۴,۱	اجرای فعالیت های فوق برنامه علمی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم			تعداد دانش آموزان شرکت کننده در کلاسهای فوق برنامه	دانش آموز	۳۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۱۹۰۰۰۰	معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی	
۳	۴,۱	ارتقاء و بهبود کیفیت فعالیت های آموزشی و پرورشی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم			تعداد دانش آموزان تحت پوشش فعالیت های کیفیت بخشی	دانش آموز	۷۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۳۵۰۰۰۰	مرکز برنامه ریزی ، منابع انسانی و فناوری اطلاعات ; معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی ;مرکز اطلاع رسانی و روابط عمومی ;سازمان مدارس غیردولتی و مشارکتهای مردمی ;سازمان نوسازی ، توسعه و تجهیز مدارس کشور ;معاونت آموزش ابتدایی	
۴	۴,۱	برگزاری همایش و سمینارهای مرتبط با برنامه های درسی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم			تعداد همایش های اجرا شده	دوره	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۵۰	پژوهشکده تعلیم و تربیت; سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی; مرکز برنامه ریزی ، منابع انسانی و فناوری اطلاعات; معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی; معاونت آموزش ابتدایی	
۵	۴,۱	تأمین منابع آموزشی و کمک آموزشی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم			تعداد منابع کمک آموزشی تهیه شده	جلد	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	پژوهشکده تعلیم و تربیت; سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی; مرکز برنامه ریزی ، منابع انسانی و فناوری اطلاعات; معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی; معاونت آموزش ابتدایی	
۶	۴,۱	کمک به اداره مدارس شبانه روزی،روستا	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه			تعداد آموزشگاه های مجری	آموزشگاه	۵۰	۱۲۰	۱۲۰	۱۲۰	۱۲۰	۶۵۰	سازمان نوسازی و توسعه تجهیز مدارس- معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی	

		مرکزی و خوابگاه مرکزی	دوم			برنامه									
۷	۴,۱	ارتقاء و بهبود کیفیت فعالیت های آموزشی و پرورشی	بهبود پوشش تحصیلی واقعی دوره متوسطه دوم			تعداد دانش آموزان تحت پوشش فعالیت های آموزشی	دانش آموز	۲۸۵۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۱۷۸۵۰۰۰	معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی- معاونت پرورشی و فرهنگی- معاونت آموزش ابتدایی-معاونت تربیت بدنی و سلامت	
۸	۴,۱	اجرای طرح های برون سپاری خدمات آموزشی	کیفیت بخشی به آموزش دانش آموزان رشته های نظری		راهکارهای ۵-۳، ۳-۱۷ و ۵-۴ ازسندتحول — سیاستهای ابلاغی مقام معظم رهبری	تعداد دانش آموزان تحت پوشش طرح	دانش آموز	۲۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۱۴۰۰۰۰	معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی-سازمان مشارکتهای مردمی و مدارس غیردولتی	
۹	۴,۱	ارتقاء کیفیت مدیریت آموزشگاهی	کیفیت بخشی به آموزش دانش آموزان رشته های نظری			تعداد طرح های اجرا شده	طرح	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۳۲	۱۶۰	معاونت آموزش ابتدایی – معاونت پرورشی و فرهنگی	
۱۰	۴,۱	تقویت گروههای آموزشی	کیفیت بخشی به آموزش دانش آموزان رشته های نظری			تعداد گروه های آموزشی تحت پوشش برنامه	گروه	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۳۰۰۰۰	سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی; مرکز برنامه ریزی ، منابع انسانی و فناوری اطلاعات; معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی	
۱۱	۴,۱	توسعه پژوهش های پژوهشسراهای دانش آموزی	کیفیت بخشی به آموزش دانش آموزان رشته های نظری			تعداد پروژه های اجرا شده	پروژه	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰۰	سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس – معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی	

کار گروه آموزش متوسطه

مهندس علی زرافشان (رئیس کارگروه) ، دکتر سید علی حسینی ، دکتر عظیم محبی ،

مهندس قربانعلی افشانی، مهندس عزیزی ، سرکارخانم اروجلو

تحلیل کیفیت در نظام آموزش ابتدائی و متوسطه ایران

مقدمه

کیفیت مهمترین معیار توسعه آموزش و پرورش است. موضوع کیفیت در اکثر نظام های آموزشی، به یکی از مفاهیم اساسی در سیاست گذاری های کلان آموزشی تبدیل شده است و از این رو، کیفیت گرایی به منزله مرحله مهمی از تاریخ تحولات آموزش و پرورش ایران مطرح شده است. کیفیت در حال حاضر یکی از محورهای اصلی همه مباحث آموزشی است و ارتقای آن مهمترین وظیفه وزارت آموزش و پرورش است. حتی ارتقاء کیفیت نظام تعلیم و تربیت، به منزله هدف غایی برخی مراکز پژوهشی آموزش و پرورش کشورمان دیده شده است. امروز در جهان مفهوم کیفیت آنقدر توسعه یافته که ویژگی های دانش آموزان ، صلاحیت های معلمان ، روشهای آموزش و یادگیری، محتوای یادگیری ، مدیریت ، تخصیص منابع ، عدالت و برابری را در بر می گیرد .

تعریف دقیق کیفیت دشوار است زیرا :

۱- همچون همه واژه‌های ارزشی دیگر ، قابل تعبیر و تفسیر است.

۲- مفهومی متغیر و پویاست (طیف ویژگی ها : حداقلی و حداکثری) دارد.

۳- تابع فلسفه ها و جهان بینی هاست

۴- ویژگی های آن تابع محیط (شرایط – بافت موقعیت – نیازهای مخاطبان – استانداردها) است .

مفاهیم و رویکردهای آموزش با کیفیت در جهان:

- کیفیت بیشتر یک ایده است تا یک مفهوم عملیاتی .
- کیفیت را نمی توان با یک رویکرد واحد تعریف کرد .
- در مورد معنای کیفیت هیچ توافق بین المللی وجود ندارد .
- کیفیت بسیار پیچیده و به شدت وابسته به فرهنگ و ارزش های یک کشور است .
- البته در مورد نقش بنیادی کیفیت در آموزش اتفاق نظر وجود دارد .
- توجه فزاینده ای در جهان برای سنجش کیفیت و میزان پیشرفت جوامع در زمینه کیفیت وجود دارد .
- مفهوم سازی برای واژه کیفیت تلاشی جهانی است که ادامه دارد .

اهمیت تضمین کیفیت د ر نظام آموزشی ایران و درسند آموزش ۲۰۳۰

کیفیت مفهومی است که از ترکیب عوامل زیر حاصل می شود.

- کارایی ، اثربخشی ، پاسخگویی ، توان نوآوری شرایط آموزشی

کیفیت آموزشی مفهومی چند بعدی است که شامل:

۱. معلمان
۲. دانش آموزان
۳. امکانات و تجهیزات
۴. کارکردها و فعالیت های مدرسه در فرآیند یاددهی یادگیری

به عبارت دیگر کیفیت آموزشی درونداد ها ، فرایندها و بروندادهای نظام آموزشی را شامل می گردد.

کنترل کیفیت در آموزش و پرورش ایران شامل مراحل زیر است :

۱- تعیین استانداردها و معیارها

۲- تحقیق و گردآوری اطلاعات مورد نیاز

۳- ارزشیابی ابعاد و مراحل مختلف فعالیت آموزشی بر مبنای اندازه گیری استانداردهای معین شده

۴- تصحیح خطاها و اشتباهات موجود در نظام آموزشی بر مبنای نتایج حاصل از تحلیل داده های آماری

جایگاه قانونی کیفیت آموزش در نظام آموزشی ایران

شورای عالی آموزش و پرورش به عنوان بالاترین مرجع قانونی ابزار ارزیابی کیفیت آموزش در نظام آموزشی ایران، مصوبه هشتصد و هشتاد و ششمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش را با عنوان « نشانگرهای ارزشیابی نظام آموزش و پرورش و استانداردهای آن » را برای اجرا به وزارت آموزش وپرورش ابلاغ کرده است

در مصوبه هشتصد و هشتادو ششمین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش آمده است

ماده واحده: با عنایت به اهمیت و ضرورت ارزشیابی در نظام آموزش وپرورش و نقش تاثیرگذار آن در ارتقا و تضمین کیفیت فرآیند تعلیم و تربیت، وزارت آموزش و پرورش موظف است:
الف) براساس شاخص های ارزشیابی نظام آموزش و پرورش، مصوب جلسه ۷۶۰ تاریخ۱۱/۲۳/ ۸۶ شورای عالی آموزش وپرورش، با اولویت شاخص ها و استانداردهای چهل و سه گانه پیوست، نظام آموزش و پرورش را به صورت مستمر و نظام مند، با طراحی ساختارها و ساز و کارهای لازم و رعایت موارد ذیل ارزشیابی کند استـــاندارد شاخص های مصوب با بهره گیری از مفاد اسناد بالادستی، یافته های علمی- پژوهشی و مطالعات تطبیقی، برای دوره های زمانی پنج ساله، تدوین و پیشنهاد با امضای وزیر آموزش و پرورش برای اجرا ابلاغ شده است.

- برنامه های کارآمد و اثربخش را برای آموزش منابع انسانی، اصلاح فرهنگ و رفتارسازمانی و اشاعه نظام مند استـــانداردهای ارزشیابی با بهره گیری از فناوری های نوین تدوین و اجرا نموده و برای دستیابی به استـــانداردهای مصوب در دوره زمانی پنج ساله، تدابیر لازم را اتخاذ نماید.
- منابع مالی و انسانی و نیز تسهیلات و امکانات مورد نیاز را برای اجرای بایسته شاخص ها و استـــانداردها، تأمین و در برنامه های سالانه خود منظورمی نماید.

- گزارش ارزشیابی تحلیلی عملکرد خود را بر اساس شاخص ها و استـــانداردهای مصوب، به همراه برنامه های پیشنهادی برای ارتقای شاخص ها و رسیدن به وضع مطلوب، هر سال به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه می نماید.
- باتوجه به کیفی بودن شاخص های شماره۳۰ الی۴۳، لازم است با استفاده از روش های علمی مناسب، ابزارهای متناسب با شاخص های مربوط را طراحی وبراساس آن، نظام آموزش وپرورش را ارزشیابی وبه شورای عالی آموزش وپرورش،گزارش می کند

یاد آور می شود در این مصوبه ۴۳ شاخص مهم برای ارزیابی نظام آموزش و پرورش در سطح کلان از جمله صلاحیت های تخصصی و حرفه ای معلمان ، تراکم دانش آموزی در کلاس های دایر، نسبت معلم به دانش آموز و میزان رضایت مندی معلمان .....به تصویب رسیده است که ۲۹ شاخص کمی ۱۴ شاخص کیفی می باشد

تعریف شاخص سنجش کیفیت نظام آموزشی :

ا- شاخص آموزشی ، آماره ای مرتبط با سیاست های آموزشی است که به منظور فراهم آوردن اطلاعات درباره رتبه ، کیفیت و عملکرد نظام آموزشی طراحی می شود. (دایره المعارف پژوهش های آموزشی ۱۹۹۲.م)

۲- شاخص های آموزشی ، بازتاب مفروضات درباره ماهیت و اهداف نظام آموزشی هستند و غالبا دربرگیرنده باورهای سیاست گذارانی است که جهت برنامه ها و تغییرات را تعیین می کنند.(صداقت وفادار و همکاران، ۱۳۸۵)

نمونه ای از ۱۴۷ شاخص مصوب شورای عالی آموزش و پرورش برای سنجش کیفیت نظام آموزشی ایران :

۱. شاخص های ارزیابی ورودی :

۱,۱. دانش آموز
- ✓ قبولی
- ✓ مردودی
- ✓ نسبت دانش آموز به معلم
- ✓ نسبت دانش آموزان به کل کارکنان

۱,۲. منابع انسانی
- ✓ میانگین سطح تحصیلات کل کارکنان
- ✓ میانگین سطح تحصیلات معلمان

۱,۳. فضا و تجهیزات
- ✓ نسبت دانش آموزان به کلاس های دایر

۱,۴. منابع مالی
- ✓ اعتبارات هزینه ای آموزش وپرورش به تفکیک استان و دوره
- ✓ اعتبارات غیر پرسنلی آموزش وپرورش به تفکیک استان و دوره

- ✓ کل بودجه (جاری و عمرانی) آموزش وپرورش
- ✓ کل بودجه (جاری و عمرانی) دولت
- ✓ تولید ناخالص داخلی (GDP) کشور

۱,۵. خط مشی ها، قوانین و مقررات

۱,۶. منابع آموزشی و کمک آموزشی

۱,۷. علائق و انگیزه

۲. شاخص های ارزیابی فرآیند :

۲,۱. یاددهی و یادگیری:

- ✓ راهبردها، الگوها و روشهای تدریس
- ✓ مدیریت کلاس
- ✓ مدیریت و بهره برداری از وسایل و تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی
- ✓ غنی سازی برنامه درسی وتولید محتوای توسعه ای
- ✓ اجرای برنامه درسی

۲,۲. رهبری و مدیریت

- ✓ مدیریت منابع انسانی
- ✓ مدیریت منابع مالی
- ✓ مدیریت فضا و تجهیزات
- ✓ مدیریت امور آموزشی و پرورشی

۲,۳. تعاملات و ارتباطات

- ✓ مدیر با کارکنان (آموزشی ، اداری و خدماتی)، دانش آموز ، خانواده ، سایر ذینفعان
- ✓ معلم با مدیریت ، کارکنان ، دانش آموزان ، خانواده و سایر ذینفعان
- ✓ دانش آموز با مدیر ،کارکنان (آموزشی ، اداری و خدماتی)، ، و سایر دانش آموزان

۲,۴. ارزشیابی

- ✓ سنجش و ارزشیابی تحصیلی – تربیتی دانش آموزان
- ✓ ارزشیابیی از عملکردکارکنان
- ✓ ارزشیابی از برنامه

۳. شاخص های ارزیابی خروجی :

۳,۱. میزان دست یابی دانش آموزانی که در یک دوره تحصیلی به استانداردهای مورد نظر نظام آموزشی دست یافته باشند و مطابق الزامات سند تحولبنیادین آموزش و پرورش تحقق شایستگی های هدف گذاری شده در هر دوره یا شاخه آموزشی.

- ✓ از طریق تجزیه و تحلیل نتایج امتحانات نهایی جهت تعیین نقاط قوت و ضعف

۳,۲.کسب مهارت در ابعاد چهارگانه

- ✓ برخورداری دانش آموختگان از کرامت اخلاقی و عزت نفس
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از اعتماد به نفس و استقلال شخصیت
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از روحیه تحقیق ، تفکر ، تعقل ، تعمق ، نقد و ابتکار
- ✓ ادای احترام دانش آموختگان به قانون و التزام به رعایت آن
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از بینش سیاسی مبتنی بر اصل ولایت فقیه برای مشارکت آگاهانه در سرنوشت سیاسی کشور
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از روحیه مسولیت پذیری و مشارکت در فعالیت های دینی، فرهنگی و اجتماعی
- ✓ مشارکت و همکاری دانش آموختگان در فعالیت های گروهی
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از روحیه حراست از اموال عمومی و ثروت ملی
- ✓ برخورداری دانش آموختگان از روحیه امید به آینده

۳,۳. کسب دانش ، معلومات و مهارت های مربوط به دوره تحصیلی

- ✓ تجزیه و تحلیل نتایج امتحانات نهایی جهت تعیین نقاط قوت و ضعف

۴,۱. مهارتهای اساسی زندگی

- ✓ میزان تناسب محتوای آموزشی و پرورشی با ویژگی ها و نیازهای دانش آموزان

۵,۱.اشتغال و استخدام (جذب بازار کار)

الزامات قانونی:

- ➢ بندهای ۳ و ۷ از ماده ۱۹ قانون برنامه پنجم توسعه
- ➢ اهداف کلان و عملیاتی مندرج در سند تحوّل راهبردی

- مفاد نقشه جامع علمی کشور
- قانون اهداف و وظایف آموزش و پروش مصوب سال ۱۳۶۶

رویکردهای حاکم بر ارتقاء کیفیت در سند تحول و برنامه درسی ملی

تأکید جریان تربیت بر شکوفایی فطرت از طریق ، درک و اصلاح موقعیت خود و دیگران

تأکید بر آموزش و پرورش به عنوان نهاد فرهنگی و مولد سرمایه اجتماعی

تاکید برنگاه یکپارچه نگر و تلفیقی به هویت انسان در تمام ابعاد و ساحت ها

تأکید بر بکارگیری روشهای خلاق، فعال و گروهی

از مدیریت اداری و کنترلی به راهبری تربیتی

از تمرکز گرایی به مشارکت جویی

توجه به تحقق شایستگی ها در سطح محصول، برون داد نظام و پیامد آن در سطح جامعه

از یادگیری موضوعات به اندیشه ورزی

تاکید بر تقویت روحیه کارآفرینی

تقویت فرهنگ کار تیمی و مشارکتی سینرژی و هم افزایی

تقویت جو و فرهنگ خلاقیت و نوآوری

بهره گیری از پژوهش‌کیفی اقدام ودرس پژوهی

تقویت مشارکت دانش آموزان در اداره مدرسه

برای ارزشیابی از نظام آموزش وپرورش نیاز به سنجش دو گروه از شاخص ها می باشد :

۱- شاخص های کیفی

برای سنجش شاخص های کیفی مانند :

- میزان تناسب محتوای آموزشی و پرورشی با ویژگی ها ونیازهای دانش آموزان
- میزان برخورداری دانش آموختگان از روحیه تحقیق، تفکر، تعقل، تعمق، نقد و ابتکار
- میزان ادای احترام دانش آموختگان به قانون والتزام به رعایت آن

و موارد دیگر از این نوع شاخص ها، نیاز به انجام پژوهش علمی در دوره های زمانی معین و با کمک پژوهشگران دانشگاهی در قالب پروژه های استانی، ملی و مقایسه اطلاعات بدست آمده با استانداردهای جهانی می باشد .

۲- شاخص های کمی :

وضعیت موجود بعضی از شاخص ها ی کمی موثر درکیفیت آموزش نظام آموزشی ایران (براساس آمار سال تحصیلی ۱۳۹۴)

۱- شاخص های درصد قبولی و مردودی به تفکیک پایه

جدول : ۱- (درصد قبولی) در دوره ابتدایی و متوسطه اول در سال تحصیلی ۱۳۹۳

ردیف	نام پایه	شرکت کنندگان در امتحانات	قبول شدگان	شاخص درصد قبولی
۱	پایه اول	۱۲۷۵۳۸۷	۱۲۲۸۸۵۳	۹۶,۴
۲	پایه دوم	۱۲۱۴۶۴۴	۱۱۹۶۱۰۹	۹۸,۵
۳	پایه سوم	۱۱۴۷۵۰۳	۱۱۳۸۶۶۷	۹۹,۲
۴	پایه چهارم	۱۱۱۵۷۵۵	۱۱۰۹۲۰۷	۹۹,۴
۵	پایه پنجم	۱۰۷۶۷۱۹	۱۰۷۱۷۴۶	۹۹,۵
۶	پایه ششم	۱۰۳۹۹۶۴	۱۰۳۶۹۲۲	۹۹,۷
۷	پایه هفتم	۱۰۰۶۳۴۲	۹۹۲۵۳۹	۹۸,۶
۸	پایه هشتم			
۹	پایه نهم	۹۶۵۲۶۲	۹۶۴۲۶۲	۹۹,۹

جدول : ۲ (درصد مردودی) در دوره ابتدایی و متوسطه اول در سال تحصیلی ۱۳۹۳

ردیف	پایه	شرکت کنندگان در امتحانات	مردود شدگان	شاخص درصد مردودی آموزان
۱	پایه اول	۱۲۷۵۳۸۷	۴۶۵۳۴	۳,۶
۲	پایه دوم	۱۲۱۴۶۴۴	۱۸۵۳۵	۱,۵
۳	پایه سوم	۱۱۴۷۵۰۳	۸۸۳۶	۰,۸
۴	پایه چهارم	۱۱۱۵۷۵۵	۶۵۴۸	۰,۶
۵	پایه پنجم	۱۰۷۶۷۱۹	۴۹۷۳	۰,۵
۶	پایه ششم	۱۰۳۹۹۶۴	۳۰۴۲	۰,۳
۷	پایه هفتم	۱۰۰۶۳۴۲	۱۳۸۰۳	۱,۴
۸	پایه هشتم			
۹	پایه نهم	۹۶۵۲۶۲	۱۰۰۰	۰,۱

۲- شاخص های **کارایی درونی شامل (ارتقاء، تکرار پایه و ترک تحصیل)** در دوره های ابتدایی و متوسطه اول در سال تحصیلی ۱۳۹۳

ردیف	پایه	شاخص درصد ارتقاء	شاخص درصد تکرار پایه	شاخص درصد ترک تحصیل
۱	پایه اول	۹۳.۷	۳.۶	۲.۸
۲	پایه دوم	۹۷.۲	۱.۵	۱.۳
۳	پایه سوم	۹۹.۰	۰.۸	۰.۳
۴	پایه چهارم	۹۸.۸	۰.۶	۰.۶
۵	پایه پنجم	۹۸.۳	۰.۵	۱.۳
۶	پایه ششم	۹۷.۳	۰.۳	۲.۴
۷	پایه هفتم	۹۶.۲	۰.۶	۳.۲

۳-شاخص درصد **پوشش** نوآموزان **پیش دبستانی** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	پوشش پیش دبستانی		
	پسر	دختر	جمع
درصد پوشش پیش دبستانی	۵۲.۳	۵۲.۴	۵۲.۴

۴-درصد **پوشش ظاهری پایه اول ابتدایی** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش واقعی پایه اول ابتدایی		
	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
پوشش واقعی پایه اول ابتدایی	۶۳۲۲۵۲	۶۰۰۷۱۰	۱۲۳۲۹۶۲	۶۱۵۰۷۱	۵۸۴۹۶۲	۱۲۰۰۰۳۳	۹۷.۳	۹۷.۴	۹۷.۳

۵-درصد **پوشش واقعی پایه اول ابتدایی**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش ظاهری پایه اول ابتدایی		
	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
پوشش ظاهری پایه اول ابتدایی	۶۳۲۲۵۲	۶۰۰۷۱۰	۱۲۳۲۹۶۲	۶۹۵۱۰۰	۶۴۸۳۴۵	۱۳۴۳۴۴۵	۱۰۹.۹	۱۰۷.۹	۱۰۹.۰

۶-شاخص درصد **پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم** (۱۱ – ۶ ساله) **دوره ابتدایی**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش ظاهری دوره ابتدایی		
پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم (۱۱-۶)دوره ابتدایی	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
	۳۵۸۶۵۵۵	۳۴۱۴۴۸۳	۷۰۰۱۰۳۸	۳۷۲۸۰۰۹	۳۵۰۸۹۶۴	۷۲۳۶۹۷۳	۱۰۳.۹	۱۰۲.۸	۱۰۳.۴

۷-شاخص درصد **پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم** (۱۱ – ۶ ساله) **دوره ابتدایی**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش واقعی دوره ابتدایی		
پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم (۱۱-۶)دوره ابتدایی	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
	۳۵۸۶۵۵۵	۳۴۱۴۴۸۳	۷۰۰۱۰۳۸	۳۵۱۵۹۳۵	۳۳۳۹۳۰۳	۶۸۵۵۲۳۸	۹۸.۰	۹۷.۸	۹۷.۹

۸-شاخص درصد **پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه اول**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش ظاهری متوسطه اول		
پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه اول	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
	۱۰۲۰۸۲۱	۹۹۲۵۵۱	۲۰۱۳۳۷۲	۱۰۸۶۰۹۰	۹۸۹۶۴۳	۲۰۷۵۷۳۳	۱۰۶.۴	۹۹.۷	۱۰۳.۱

۹-شاخص درصد **پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه اول**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش واقعی متوسطه اول		
پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه اول	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
	۱۰۲۰۸۲۱	۹۹۲۵۵۱	۲۰۱۳۳۷۲	۹۷۸۴۲۸	۹۱۴۸۴۴	۱۸۹۳۲۷۲	۹۵.۸	۹۲.۲	۹۴.۰

۱۰-شاخص درصد **پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه دوم**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش ظاهری متوسطه دوم		
	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
پوشش ظاهری جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه دوم	۱۵۹۵۰۲۵	۱۵۵۲۰۴۸	۳۱۴۷۰۷۳	۱۹۰۵۵۳۱	۱۷۲۳۵۰۸	۳۶۲۹۰۳۹	۱۱۹.۵	۱۱۱.۰	۱۱۵.۳

۱۱- شاخص درصد **پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه دوم**: در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	جمعیت براساس سر شماری			دانش آموز(بدون اتباع)			پوشش واقعی متوسطه دوم		
	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع	پسر	دختر	جمع
پوشش واقعی جمعیت لازم التعلیم دوره متوسطه دوم	۱۵۹۵۰۲۵	۱۵۵۲۰۴۸	۳۱۴۷۰۷۳	۱۳۵۳۴۴۴	۱۲۳۴۸۵۲	۲۵۸۸۲۹۶	۸۴.۹	۷۹.۶	۸۲.۲

۱۲-شاخص درصد **مدارس دارای کتابخانه مستقل** : در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	تعداد مدارس دارای کتابخانه مستقل	تعداد کل مدارس	شاخص درصد مدارس دارای کتابخانه مستقل
شاخص درصد مدارس دارای کتابخانه مستقل	۵۵۹	۱۰۵۷۹۲	۰,۵

۱۳-شاخص درصد مدارس دارای **نمازخانه مستقل** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان شاخص	تعداد مدارس دارای نمازخانه مستقل	تعداد کل مدارس	شاخص درصد مدارس دارای نمازخانه مستقل
درصد مدارس دارای نمازخانه مستقل	۶۳۰۰	۱۰۵۷۹۲	۶

۱۴-شاخص **سرانه فضای اردوگاهی دانش آموزی** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان	مجموع مساحت اردوگاه‌های موجود آموزش و پرورش	تعداد کل دانش آموزان	شاخص سرانه اردوگاهی دانش آموزان
شاخص سرانه اردوگاهی دانش آموزان در کل	۱۶۳۰۴۲	۱۲۴۴۰۷۷۶	۰,۰۱

۱۵-جدول شاخص **سرانه فضای کانون ها** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

عنوان	مجموع مساحت کانون های موجود آموزش و پرورش	تعداد کل دانش آموزان	شاخص سرانه فضای کانون ها
شاخص سرانه فضای کانون ها در کل	۸۲۷۳۵۹	۱۲۴۴۰۷۷۶	۰,۰۷

۱۶-شاخص سرانه فضای ورزشی دانش آموزی **در سال تحصیلی ۱۳۹۴**

عنوان شاخص	مساحت فضاهای ورزشی دانش آموزی	تعداد کل دانش آموزان	شاخص سرانه فضای ورزشی دانش آموزی
شاخص سرانه فضای ورزشی دانش آموزی در کل	۴۴۵۶۴۴۱	۱۲۴۴۰۷۷۶	۰,۴

۱۷-شاخص نسبت دانش آموزان پایه دوم و سوم شاخه **فنی و حرفه ای و کار و دانش به کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه دوم** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

شاخص	تعداد دانش آموزان پایه دوم و سوم شاخه فنی و حرفه ای و کار دانش	تعداد کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه	میزان شاخص
نسبت شاخه فنی و حرفه ای وکاردانش به کل	۶۹۱۹۵۴	۱۷۸۴۵۶۵	۰.۳۹

۱۸-شاخص نسبت دانش آموزان پایه دوم و سوم شاخه **فنی و حرفه ای به کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه دوم** در سال تحصیلی ۱۳۹۴

شاخص	تعداد دانش آموزان پایه دوم و سوم شاخه فنی و حرفه ای	تعداد کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه	میزان شاخص
نسبت شاخه فنی و حرفه ای به کل	۲۹۴۲۵۸	۱۷۸۴۵۶۵	۰.۱۶

۱۹-شاخص نسبت دانش آموزان پایه دوم و سوم شاخه **کار و دانش به کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه دوم**

شاخص	تعداد دانش آموزان پایه دوم و سوم کار دانش	تعداد کل دانش آموزان پایه دوم و سوم دوره متوسطه	میزان شاخص
نسبت کاردانش به کل	۳۹۷۶۹۶	۱۷۸۴۵۶۵	۰.۲۲

۲۰-شاخص **ضریب بهره برداری ازساختمان آموزشی**

عنوان شاخص	تعداد ساختمان های آموزشی (دایر)	تعداد ساختمان های آموزشی کالبدی (فیزیکی)	شاخص شاخص ضریب بهره برداری از ساختمان های آموزشی
شاخص ضریب بهره برداری از ساختمان در کل	۹۶۸۹۴	۹۶۱۲۳	۱,۰

۲۱-شاخص **ضریب بهره برداری ازکلاس**:

عنوان شاخص	تعداد کلاس های دایر	تعداد کلاس های کالبدی (فیزیکی)	شاخص ضریب بهره برداری از کلاس
ضریب بهره برداری از کلاس در کل	۵۴۵۵۳۶	۴۶۹۸۲۵	۱,۲

۲۲-شاخص **نسبت دانش آموز به معلم**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع
دانش آموزان بخش دولتی	۶۳۹۲۵۹۷	۱۸۸۵۴۷۲	۲۸۶۱۹۲۳	۱۱۱۳۹۹۹۲
معلمان بخش دولتی	۲۵۵۵۲۹	۱۱۲۵۸۹	۱۸۳۶۴۱	۵۵۱۷۵۹
شاخص نسبت دانش آموز به معلم	۲۵	۱۷	۱۶	۲۰

۲۳-شاخص **میانگین سطح تحصیلات کل کارکنان** غیر از خدماتی-اداری

ردیف	عنوان	تعداد کل کارکنان دوره تحصیلی به تفکیک مدرک							مجموع سال های تحصیل	شاخص میانگین سطح تحصیلات کارکنان
	دوره	کمتر از دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	جمع		
۱	**ابتدایی**	۱۷۸	۲۵۹۵۹	۱۱۶۱۶۷	۲۱۳۸۵۴	۱۵۶۳۱	۳۳۲	۳۷۲۱۲۱	۵۶۴۹۴۴۲	۱۵,۲
۲	**متوسطه اول**	۵۳	۱۸۲۷	۳۱۱۹۱	۱۲۰۱۴۸	۱۰۶۸۱	۲۱۴	۱۶۴۱۱۴	۲۵۷۸۱۵۰	۱۵,۷
۳	**متوسطه نظری**	۷۶	۲۶۸۳	۶۸۵۹	۱۳۰۶۹۰	۴۳۰۰۸	۷۸۵	۱۸۴۱۰۱	۳۰۱۰۵۷۵	۱۶,۴
۴	**فنی وحرفه ای کاردانش**	۴۲	۲۱۸۹	۱۰۷۲۱	۶۰۴۶۳	۱۱۹۱۹	۱۹۹	۸۵۵۳۳	۱۳۶۲۸۶۹	۱۵,۹
۵	**کل**	۳۴۹	۳۲۶۵۸	۱۶۴۹۳۸	۵۲۵۱۵۵	۸۱۲۳۹	۱۵۳۰	۸۰۵۸۶۹	۱۲۶۰۱۰۳۶	۱۵,۶

۲۴-شاخص **میانگین سطح تحصیلات معلمان در بخش دولتی**

ردیف	عنوان	تعداد کل معلمان دوره تحصیلی به تفکیک مدرک							مجموع سال های تحصیل	شاخص میانگین سطح تحصیلات کارکنان
	دوره	کمتر از دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس	دکتری	جمع		
۱	**ابتدایی**	۷۱	۲۰۰۲۴	۸۷۸۱۶	۱۳۶۴۲۱	۹۲۸۸	۳۸	۲۵۳۶۵۸	۳۸۲۱۰۶۹	۱۵,۱
۲	**متوسطه اول**	۱۴	۲۷۳	۲۳۱۱۶	۸۱۶۲۰	۶۶۳۵	۵۷	۱۱۱۷۱۵	۱۷۵۳۵۷۳	۱۵,۷
۳	**متوسطه نظری**	۱۸	۱۳۷	۱۷۵۷	۸۸۰۵۸	۳۲۴۸۰	۵۴۵	۱۲۲۹۹۵	۲۰۳۱۴۱۷	۱۶,۵
۴	**فنی وحرفه ای کاردانش**	۱۷	۹۱۱	۷۹۰۷	۴۰۱۰۸	۸۳۶۴	۱۱۷	۵۷۴۲۴	۹۱۶۵۲۰	۱۶,۰
۵	**کل**	۱۲۰	۲۱۳۴۵	۱۲۰۵۹۶	۳۴۶۲۰۷	۵۶۷۶۷	۷۵۷	۵۴۵۷۹۲	۸۵۲۲۵۷۹	۱۵,۶

۲۵-شاخص **نسبت دانش آموز به کل کارکنان آموزشی**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع کل دوره ها
تعداد دانش آموزان دولتی وغیر دولتی	۷۱۹۴۱۹۳	۲۰۴۷۶۳۲	۳۱۹۸۹۵۱	۱۲۴۴۰۷۷۶
تعداد کارکنان آموزشی در بخش دولتی وغیر دولتی	۳۶۵۸۵۵	۱۷۵۵۲۷	۲۷۷۷۵۶	۸۱۹۱۳۸
شاخص نسبت دانش آموز به کل کارکنان آموزشی	۲۰	۱۲	۱۲	۱۵

۲۶-شاخص **نسبت دانش آموز به کل کارکنان**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه نظری	جمع کل دوره ها
تعداد دانش آموزان دولتی وغیر دولتی	۷۱۹۴۱۹۳	۲۰۴۷۶۳۲	۳۱۹۸۹۵۱	۱۲۴۴۰۷۷۶
تعداد کل کارکنان در بخش دولتی وغیر دولتی	۳۸۹۵۶۸	۱۸۷۳۰۷	۲۹۸۳۹۷	۸۷۵۲۷۲
شاخص نسبت دانش آموز به کل کارکنان	۱۸	۱۱	۱۱	۱۴

۲۷-شاخص **نسبت دانش آموزان به کلاس دایر**(تراکم):

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع
تعداد دانش آموزان دولتی وغیر دولتی	۷۱۹۴۱۹۳	۲۰۴۷۶۳۲	۳۱۹۸۹۵۱	۱۲۴۴۰۷۷۶
تعداد کلاس های درس دایردولتی وغیر دولتی	۳۰۹۵۶۲	۸۶۱۸۱	۱۴۹۷۹۳	۵۴۵۵۳۶
شاخص نسبت دانش آموزان به کل کلاس دایر(تراکم)	۲۳.۲	۲۳.۸	۲۱.۴	۲۲.۸

۲۸-شاخص **نسبت دانش آموز به مراقبان سلامت**

شرح	عنوان دوره		
	ابتدایی	متوسطه اول	جمع کل
دانش آموزان دولتی	۷۱۹۴۱۹۳	۲۰۴۷۶۳۲	۹۸۰۴۴۲۸
تعداد کل مراقبان سلامت شاغل در دوره تحصیلی	۱۷۵۸۸	۸۶۰۶	۲۶۱۹۴
شاخص نسبت دانش آموز به مراقبان سلامت	۴۰۹	۲۳۸	۳۷۴

۲۹-شاخص **نسبت دانش آموز به مربی پرورشی**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع
تعداد دانش آموزان دولتی	۶۳۹۲۵۹۷	۱۸۸۵۴۷۲	۲۸۶۱۹۲۳	۱۱۱۳۹۹۹۲
مربی پرورشی شاغل در دوره تحصیلی بخش دولتی	۵۰۶۳	۴۲۶۱	۴۲۴۹	۱۳۵۷۳
شاخص نسبت دانش آموز به مربی پرورشی	۱۲۶۳	۴۴۲	۶۷۴	۸۲۱

۳۰-شاخص **نسبت دانش آموز به مشاور**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع
تعداد دانش آموزان دولتی	۶۳۹۲۵۹۷	۱۸۸۵۴۷۲	۲۸۶۱۹۲۳	۱۱۱۳۹۹۹۲
مشاوران شاغل در دوره تحصیلی بخش دولتی	۲۸۳۷	۴۳۹۳	۲۰۸۸۴	۲۵۲۵۹
شاخص نسبت دانش آموز به مشاور	۲۲۵۳	۴۲۹	۱۳۷	۴۴۱

۳۱-نسبت **دانش آموزان مدارس غیر دولتی به کل دانش آموزان**

شرح	عنوان دوره			
	ابتدایی	متوسطه اول	متوسطه دوم	جمع
تعداد دانش آموزان دولتی وغیر دولتی	۷۱۹۴۱۹۳	۲۰۴۷۶۳۲	۳۱۹۸۹۵۱	۱۲۴۴۰۷۷۶

تعداد معلمان بخش دولتی وغیر دولتی	۸۰۱۵۹۶	۱۶۲۱۶۰	۳۳۷۰۲۸	۱۳۰۰۷۸۴
شاخص نسبت دانش آموزان مدارس غیر دولتی به کل دانش آموزان	۰.۱۱	۰.۰۸	۰.۱۱	۰.۱۰

راهکارهای رفع بعضی موانع تضمین کیفیت د ر نظام آموزش و پرورش

- آموزش نیروی انسانی موجود
- اعتبار بخشی بیش از پیش به آمارهای موجود در آموزش و پرورش.
- تقویت جایگاه مرکز سنجش بر اساس مفاد سند تحول بنیادین در خور عنوان «مرکز ملی سنجش آموزش وپرورش » بعنوان یک مرکز مطالعه و سنجش کیفیت نظام آموزش وپرورش.
- تقویت حاکمیت تفکر سیستمی به منظور همکاری و مشارکت سطوح مختلف در استقرار نظام ارزشیابی مولفه های آموزشی وپرورشی
- پشتیبانی مالی و تخصصی از پژوهش های ارزیابی کیفیت آموزشی در آموزش وپرورش

نقشه راه آینده براساس سند تحول مربوط به " تضمین کیفیت د ر نظام آموزشی "

- تمرکز بر جذب نیروی انسانی کار آمد و اصلاح شیوه های جذب نیرو
- توجه به عدالت آموزشی در استانهای کشور از نظر نیروی انسانی ، تجهیزات و فضا
- مطالعه جامع و مستمر **شاخص های کیفی** نظام آموزش و پرورش در دوره های زمانی معین ودر ابعاد استانی ، ملی و منطقه ای .
- تعریف ساز وکارهایی برای جلب توجه سطوح مختلف نظام آموزش و پرورش به اهمیت شاخص های تضمین کیفیت در آموزش و پرورش.
- ایجاد انگیزه برای سطوح مختلف تشکیلاتی وزارت آموزش وپرورش به همکاری و بهره برداری اصولی از نتایج ارزشیابی های بعمل آمده از مولفه های آموزش و پرورش
- تعریف و تخصیص به موقع اعتبارات مورد نیاز برنامه های مطالعاتی برکیفیت آموزش و پرورش.

کار گروه تحلیل کیفیت در نظام آموزش ابتدائی و متوسطه ایران

دکتر عبدالرسول عمادی ، دکتر شاپور مرادی

برابرسازی فرصت‌های آموزشی برای زنان و دختران

مقدمه

یکی از موارد دستیابی به عدالت آموزشی توجه به عدالت جنسیتی در حوزه آموزش است که موجب ارتقای اشکال مختلف سرمایه در صورتهای اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی آن می شود. وجود ناعدالتی های جنسیتی در عرصه های مختلف از جمله آموزش از مهمترین چالشهای پیش رو در کشورهای در حال توسعه است. ناعدالتی های جنسیتی دارای اثر منفی بر توسعه ی انسانی و ارتقای کیفیت نیروی انسانی است. تجربه های دهه های اخیر کشورهای درحال توسعه مبین آن است که افزایش سرمایه گذاری در نیروی انسانی ، به ویژه آموزش زنان ، زمینه ی لازم را برای دستیابی به رشد اقتصادی بالاتر و رفاه اجتماعی بیشتر مهیا می سازد. از آنجا که حضور و مشارکت زنان در حکم نیمی از نیروی بالقوه کار می تواند نقش موثری در پیشرفت جامعه داشته باشد ، از بین بردن تفاوتها و شکاف های جنسیتی در بخش های گوناگون اقتصادی و نیز آموزش نه تنها به عدالت بیشتر بلکه به کارایی بالاتر می انجامد و زمینه تحقق عدالت اجتماعی را بیش از پیش فراهم می سازد . عدم تحقق عدالت جنسیتی , رشد اقتصادی را محدود و در نتیجه امکان کاهش فقر را مختل می سازد. آموزش با ابعاد مختلف توسعه پایدار ارتباط برقرار می‌کند و روش های تولید معرفت تاثیر می گذارد و به ما کمک می‌کند که به شهروند جهانی تبدیل شویم . نقش زنان و کودکان به عنوان عامل توسعه پایدار مهم است و آموزش به زنان و دختران از عوامل کاهش آسیب پذیری است .

بررسی مقایسه ای کشورها نشان می دهد کشورهایی که در آموزش دختران سرمایه گذاری می کنند ، از نرخ رشد اقتصادی بالاتری برخوردارند . از این رو توجه به موضوع عدالت جنسیتی و جنبه های مختلف آن در حوزه هایی نظیر آموزش ، بهداشت ، دستمزد و اشتغال از اهمیت بسزایی برای اقتصاد دانان برخوردار است. عدالت جنسیتی آموزشی اشاره به فرصتهایی دارد که زنان در دستیابی به سطوح مختلف آموزش ، در فرصت هایشان برای موفقیت در آموزش و استفاده از آن به عنوان امتیازی برای افزایش شانس زندگی خود دارند. آموزش زنان و افزایش مشارکت آنها در آموزش ، همچنین از حیث سیاسی ، می تواند منجر به افزایش دسترسی زنان به مجاری قدرت و اقتدار گردد و در نظام های سیاسی ملی ، آنان را از قدرت قابل توجهی برخوردار سازد. تجهیز زنان به آموزش مقوله ای مهم و اثرگذار است که توانایی ایجاد تغییرات مختلف در لایه های گوناگون ساختارهای اجتماعی را خواهد داشت. در شناخت مجاری مختلفی که متولی امر آموزش زنان در کشورند همواره اغلب نگاه ها معطوف بر نقش نهادهای سیاستگذاری بوده است که از طریق تصویب سیاست های کلان در قالب اسناد و سیاست های بالادستی ، هدف گذاری های مهم در این حوزه را مشخص می نمایند . بعد از نهادهای سیاستگذار ، نهادهای اجرایی قرار دارند که با برنامه ریزی و اقدام ، در عمل ، محقق نمودن آموزش زنان را رقم می زنند. در گزارش پیش رو ،ابتدا به ارائه تصویری از وضعیت سواد آموزی در ایران با تاکید بر سواد زنان پرداخته و سپس وضعیت آموزش زنان در ایران در دو بخش آموزش رسمی در سطوح عمومی و عالی و همچنین آموزش فنی و حرفه ای غیر رسمی را مورد بررسی قرار می دهیم. در انتها نیز به شناسایی چالشها و نقشه راه پیش رو در این حیطه خواهیم پرداخت.

جایگاه آموزش زنان در اسناد بالادستی

در اصل سی‌ام قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران آمده است:
«دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سر حد خودکفائی کشور به‌طور رایگان گسترش دهد. » . لذا آموزش به عنوان یک حق همگانی و فارغ از تبعیض جنسیتی در نظر گرفته شده است. همچنین تصویب قوانین متعدد به منظور رفع شکاف جنسیتی در امر آموزش موضوعی است که در جای جای اسناد فرادستی و قوانین ایران مورد توجه قرار گرفته و **قانونگزار رویکردی توسعه ای به امر آموزش** داشته است. مروری بر برنامه های پنج ساله توسعه در ایران بیانگر این امر می باشد .

جدول ۱: تاکید بر وجه جنسیتی آموزش در برنامه های پنج ساله توسعه

برنامه های پنج ساله	سرفصل های مبتنی بر رویکرد عدالت جنسیتی در حوزه آموزش
برنامه سوم	• بازنگری در برنامه‌های درسی • اصلاح و متناسب سازی فضاهای آموزشی برای دختران با توجه به شرایط جغرافیایی • لحاظ نمودن جنسیت در دوره‌های تحصیلی • ایجاد مدارس شبانه‌روزی برای دوره راهنمایی مورد تاکید قرار می‌گیرد.
برنامه چهارم	• دسترسی به فرصت‌های برابر آموزشی به ویژه برای دختران • بر عدالت جنسیتی درآموزش تاکید شده است.
برنامه پنجم	• ایجاد فرصت‌های عادلانه آموزشی به تناسب جنسیت • رفع محرومیت آموزشی

تاکید بر جنسیت در اسناد یونسکو

۱۵ سال از برگزاری اولین کنفرانس بین‌المللی آموزش برای همه توسط سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد (یونسکو) در شهر داکار کشور سنگال می‌گذرد. در کنفرانس مذکور نمایندگان ۱۶۴ دولت از سرتاسر جهان بر سر چارچوبی برای اقدام در زمینه آموزش همگانی توافق کردند و بر آن شدند تا تعهد جمعی‌شان را در جهت تحقق اهداف شش‌گانه در زمینه آموزش همگانی تا سال ۲۰۱۵ میلادی بکار ببندند. یکی از مهمترین مباحثی که در طی این سال ها در جلسات مختلف این کنفرانس در اقصی نقاط جهان مطرح شده، ضرورت توجه به برابری جنسیتی در مقوله آموزش است. بطوری که در دهه گذشته توجهات زیادی به مساله نابرابری جنسیتی در حوزه آموزش جلب شده است. دلیل این امر نه تنها ضرورت توجه به یکی از اساسی ترین مصادیق نقض حقوق بشر بلکه وجود مزایا و فواید اجتماعی و اقتصادی مهمی است که سرمایه گذاری در زمینه آموزش دختران و زنان می تواند در تغذیه و سلامت کودکان، باروری، حضور کودکان در مدرسه و در نهایت رشد اقتصادی کشورها ایفا کند. آموزش به عنوان یک راهبرد قدرتمند به ارتقاء استقلال دختران و تحرک اجتماعی کمک می کند.

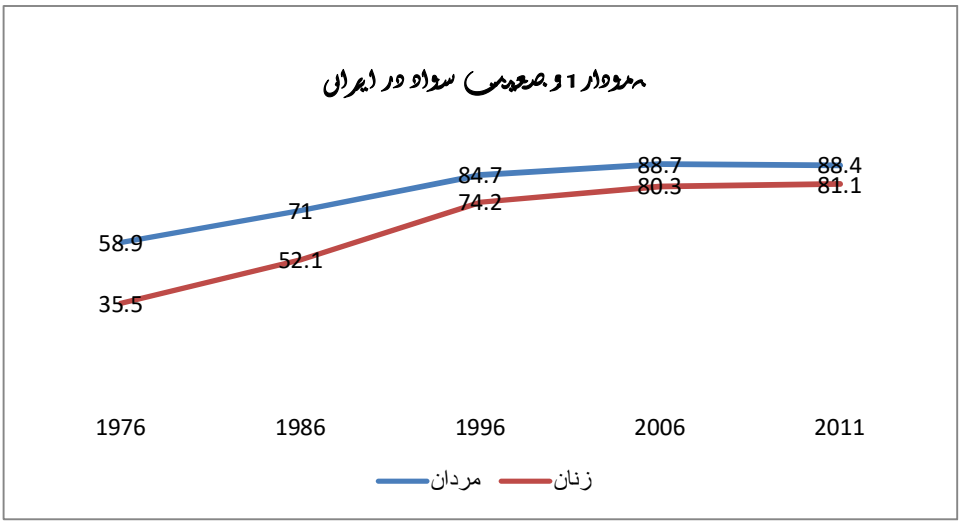
حذف نابرابری جنسیتی در حوزه آموزش ابتدایی و متوسطه تا سال ۲۰۰۵ میلادی و رسیدن به برابری جنسیتی با تمرکز بر دسترسی همه جانبه و برابر همه دختران به آموزش پایه با بهترین کیفیت از اهداف اصلی جنبش جهانی آموزش برای همه تا سال ۲۰۱۵ (سال جاری میلادی) در نظر گرفته شده است. اهمیت این راهبرد به حدی است که به عنوان یکی از بندهای

اصلی نشست اینچئون کره جنوبی در سال ۲۰۱۵ که در واقع بیانگر اصول اساسی کشورها در برنامه ریزی های آموزشی می باشد ، مورد تاکید قرار گرفته است :

بند ۴ بیانیه اینچئون : ما اهمیت برابری جنسیتی در دستیابی به حق آموزش برای همه را به رسمیت می شناسیم و به همین دلیل تعهد خود را به حمایت از سیاست ها ، برنامه ریزی و محیط های آموزشی حساس به جنسیت ، جریان سازی مسائل مربوط به جنسیت در برنامه درسی و آموزشی معلمان و از بین بردن تبعیض و خشونت جنسیت محور در مدارس اعلام می نماییم.

وضعیت موجود آموزش زنان در ایران :

پس از انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ میلادی محو بی‌سوادی و آموزش عمومی رایگان از اصلی‌ترین اهداف نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت. تأسیس نهضت سوادآموزی با عزمی ملی و مردمی پشتوانهٔ این هدف قرار گرفت و سطح گسترده‌ای از اقدامات برای سوادآموزی در نقاط شهری و روستایی صورت پذیرفت. در نتیجه این اقدامات طی دهه های اخیر در نرخ سواد زنان پیشرفت چشمگیری حاصل شد . بطوریکه نرخ باسوادی زنان از ۳۵/۵ در سال ۱۹۷۶ به ۸۱/۱ درصد در سال ۲۰۱۱ رسیده است .

وضعیت سواد در گروه های مختلف سنی

ایران در بین ۱۴۴ کشور در به لحاظ نرخ ثبت نام رتبه ۵ و به لحاظ کیفیت رتبه ۷۰ را حائز می باشد و در شاخص کلی آموزش ابتدایی دارای رتبه ۴۹ است . (http://reports.weforum.org/)

درصد بی‌سوادی در بین زنان بیش از مردان است این در حالیست که بررسی این نرخ در جامعه روستایی و شهری نشان می‌دهد که بیشترین درصد زنان بی‌سواد ساکنان روستاها هستند. بنابراین دو فاکتور جنسیت و جغرافیا نقش موثری در

نرخ باسوادی در جمعیت ایران دارد . براساس سرشماری سال ۹۰ از کل جمعیت ۶ ساله و بالاتر کشور چیزی حدود ۱۰ میلیون نفر یعنی ۱۴/۴ درصد جمعیت بی سواد بودند. این آمار برای مردان ۱۰/۵ درصد و برای زنان ۱۸/۳ درصد اندازه گیری شد. نرخ بی سوادی در مناطق شهری۱۰/۶ درصد و در مناطق روستایی ۲۴ درصد بوده است. از کل بی سوادان کشور، ۵۲/۹ درصد قدر سهم مناطق شهری و ۴۷/۱ درصد قدر سهم مناطق روستایی بوده اند. این آمار برای مردان ۳۶/۸ درصد و برای زنان ۶۳/۲ درصد بوده است. از کل جمعیت چهار میلیون و ۴۳۷ هزاری ۹-۶ ساله های سال ۹۰، ۲۳۶ هزار و ۵۳۸ نفر بی سواد بوده اند. این تعداد با وجود قرار داشتن در سن تحصیل، دور از مدرسه و به عبارتی بازمانده از تحصیل بوده اند. تعداد بی سوادان این گروه سنی ۲۳۶۵۳۸ نفر یعنی ۲/۴ درصد کل بی سوادان بوده است. از این رقم تعداد ۱۱۹۲۴۹ نفر یعنی ۵۰/۴ درصد به مردان و ۱۱۷۲۸۹ نفر یعنی ۴۹/۶ درصد به زنان و همچنین ۱۴۱۴۸۶ نفر معادل ۵۹/۸ درصد به مناطق شهری و ۹۵۰۵۲ یعنی ۴۰/۲ درصد به مناطق روستایی تعلق داشته اند.

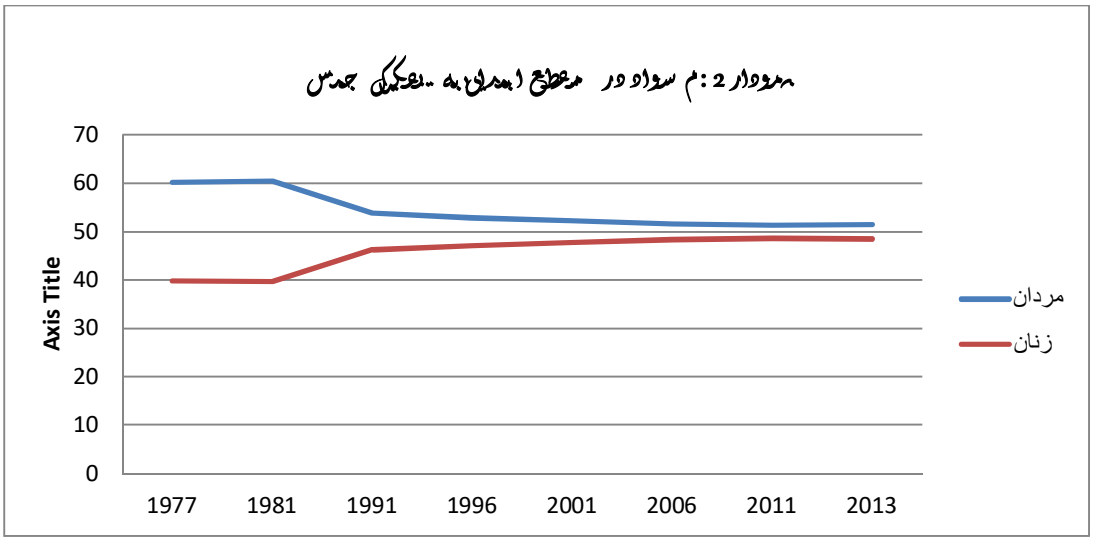
وضعیت آموزش در مقاطع مختلف تحصیلی

الف)آموزش ابتدایی

بر اساس قوانین جمهوری اسلامی ایران، دسترسی به آموزش برای همه اقشار جامعه برابر و رایگان است و در نتیجه همه افراد جامعه حق دسترسی به آموزش را دارند. بر این اساس افزایش پوشش تحصیلی دوران ابتدایی از مهمترین اولویت های نظام آموزشی کشور بوده و به این منظور اقدامات فراوانی صورت گرفته و موفقیت های چشمگیری نیز حاصل آمده است. در حال حاضر نرخ پوشش تحصیلی دختران در مقطع ابتدایی به ۹۹/۴٪ رسیده است و پیش بینی می شود بزودی این نرخ به صددرصد برسد. در مقطع ابتدایی سهم دختران از ۳۹,۸ درصد در سال ۱۹۹۷ به ۴۸,۵ درصد در سال ۲۰۱۳ رسیده است. به عبارت دیگر طی قریب به ۱۵ سال با افزایشی در حدود ۹٪ روبرو بوده ایم.

جدول۲ : سهم سواد در مقطع ابتدایی به تفکیک جنس

	سال	۱۹۷۷	۱۹۸۱	۱۹۹۱	۱۹۹۶	۲۰۰۱	۲۰۰۶	۲۰۱۱	۲۰۱۳
مقطع ابتدایی	مردان	۶۰,۲	۶۰,۴	۵۳,۸	۵۲,۹	۵۲,۲	۵۱,۶	۵۱,۴	۵۱,۵
	زنان	۳۹,۸	۳۹,۶	۴۶,۲	۴۷,۱	۴۷,۸	۴۸,۴	۴۸,۶	۴۸,۵

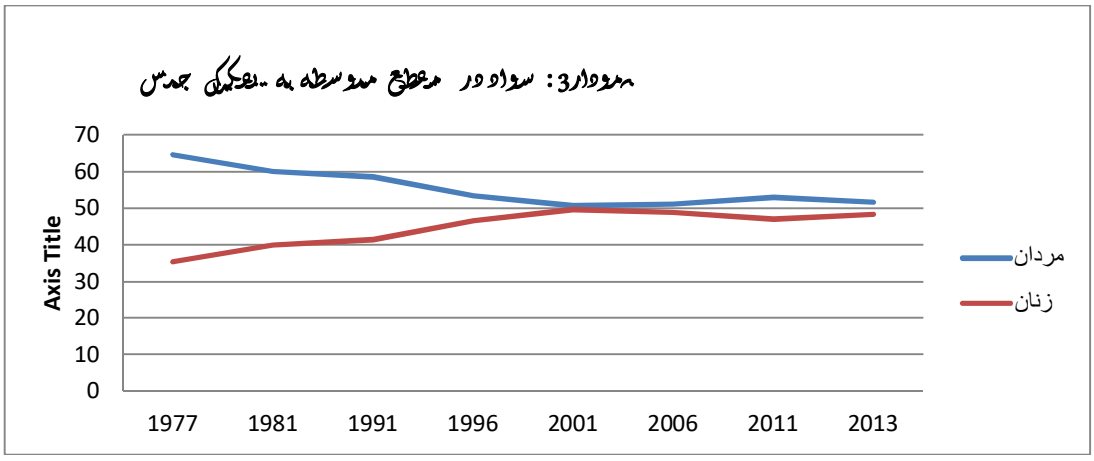

ب) آموزش متوسطه

توجه به برابری جنسیتی در فرصت دسترسی و حضور در مقاطع متوسطه تحصیلی و کاهش نرخ ترک تحصیل دختران به ویژه در مناطق محروم کشور از اولویت‌های مهم آموزش و پرورش بوده و اقدامات فراوانی همچون اجباری شدن دوره تحصیلی متوسطه، افزایش امکانات تحصیلی و تاسیس مدارس متوسطه شبانه روزی بخصوص در مناطق روستایی و آموزش نیمه حضوری دختران بازمانده از تحصیل اشاره نمود. این اقدامات منجر به افزایش نرخ پوشش تحصیلی دوره متوسطه برای دختران شده است. در این زمینه افزایش قابل ملاحظه ای در سطح پوشش تحصیلی دانش آموزان دختر به وجود آمده است و سهم آموزش دختران در این مقطع از ۳۵,۴ در سال ۱۹۷۷ به ۴۸,۴ در سال ۲۰۱۳ رسیده است . به عبارت دیگر در این زمینه افزایش ۱۳ ٪ را شاهد هستیم.

جدول ۳: سهم سواد در مقطع متوسطه به تفکیک جنس

مقطع متوسطه	سال	۱۹۷۷	۱۹۸۱	۱۹۹۱	۱۹۹۶	۲۰۰۱	۲۰۰۶	۲۰۱۱	۲۰۱۳
	مردان	۶۴,۶	۶۰	۵۸,۶	۵۳,۵	۵۰,۶	۵۱,۱	۵۳	۵۱,۶
	زنان	۳۵,۴	۴۰	۴۱,۴	۴۶,۵	۴۹,۷	۴۸,۹	۴۷	۴۸,۴

در ادامه با مروری اجمالی به وضعیت آموزش رسمی در مقاطع مختلف تحصیلی ؛ مهمترین چالشهای پیش رو در این مسیر را به همراه تمرکز بر مسیر پیش رو و نقشه راه آینده در این راستا متذکر می‌شویم:

درصد ثبت نام خالص دوره ابتدایی : نرخ ثبت نام خالص دوره ابتدایی در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ از ۹۵,۹ درصد به ۹۸,۶ درصد افزایش پیدا کرده است. ولی هنوز برابری در دسترسی به آموزش و پرورش ابتدایی در بین دختران و پسران و به خصوص در بین دانش آموزان مناطق روستایی بطور کامل برقرار نیست و اختلاف ۲ درصدی بین آنها همچنان وجود دارد.

شاخص برابری جنسیتی با سوادی جمعیت ۱۵ ساله و بالاتر و جوانان ۵-۲۴ ساله :

شاخص برابری جنسیتی (GPI) در باسوادی بزرگسالان ۱۵ ساله و بالاتر در سال ۲۰۰۰ معادل ۰,۸۵ بوده است که در سال ۲۰۱۳ به ۰,۹۲ تغییر یافته است و با وجود بهبود وضعیت اما به دلیل برخی نگرش ها و باورهای فرهنگی نسبت به آموزش دختران ، نابرابری بین دختران و پسران بخصوص در حاشیه شهرها و روستاها موجب بی سوادی تعداد بیشتری از دختران گردیده است.

شاخص برابری جنسیتی در نرخ ثبت نام خالص و ناخالص دوره ابتدایی ، راهنمایی و متوسطه :

کشور ایران در نرخ ثبت نام خالص و ناخالص دوره ابتدایی به برابری جنسیتی دست یافته است. اما در نرخ ثبت نام ناخالص دوره راهنمایی ، شاخص برابری جنسیتی در حدود ۰,۹۱ است و هنوز نابرابری بین دختران و پسران وجود دارد. همچنین در دوره متوسطه نیز شاخص برابری جنسیتی در نرخ ثبت نام ناخالص این دوره در حدود ۰,۹۴ است که هنوز با هدف گذاری انجام شده فاصله دارد.

درصد مدیران زن از کل مدیران در دوره های مختلف تحصیلی ابتدایی ، راهنمایی و متوسطه :

در طی سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ درصد مدیران زن در ابتدایی از ۴۱ درصد در سال ۲۰۰۰ به حدود ۴۵,۶ درصد در سال ۲۰۱۳ افزایش یافته است. اما در دوره راهنمایی تحصیلی این درصد تقریبا در حدود ۴۱ درصد ثابت باقی مانده است و در

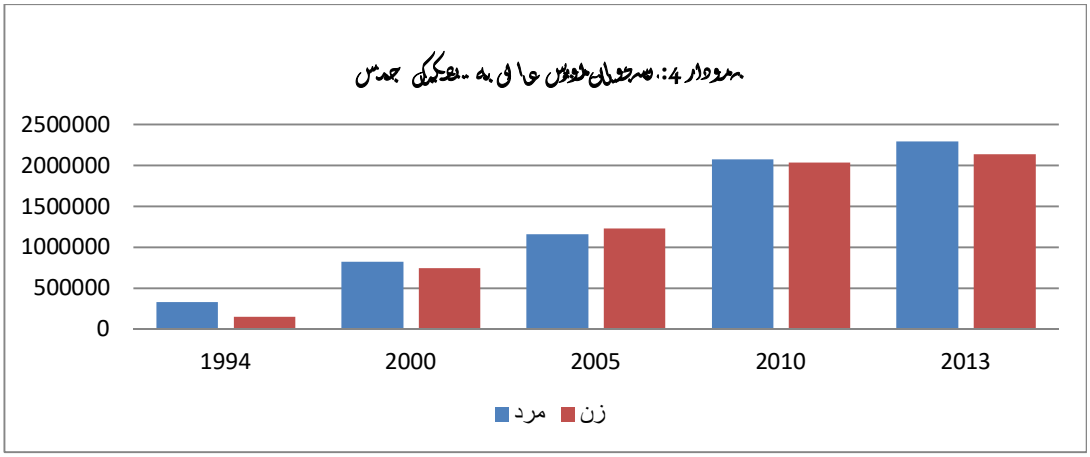
دوره متوسطه نیز از ۴۸,۳ درصد در سال ۲۰۰۰ به حدود ۴۶,۵ درصد در سال ۲۰۱۳ کاهش داشته است. بدین ترتیب تغییرات در این نشانگر صرفا در دوره ابتدایی افزایش مدیران زن را نشان می دهد.

ج) آموزش عالی

امروز زنان بعنوان بخش عمده ای از جمعیت دانشجویی کشور شناخته می‌شوند و آموزش عالی نقش مهمی در توسعه توانمندی و مهارت‌های آنان داشته است. مشارکت زنان در عرصه آموزش عالی طی دو دهه اخیر از رشد چشمگیری برخوردار بوده است و تعداد دختران دانشجو در مراکز آموزش عالی کشور نزدیک به ۱۴ برابر شده است. تعداد دانشجویان زن در سال ۱۹۹۴ برابر با ۱۴۵ هزار نفر بود و این تعداد در سال ۲۰۱۳ به دو میلیون نفر رسیده است. زنان در حال حاضر ۵۶ درصد از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی را تشکیل داده‌اند و سهم دختران از کل دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی کشور ۵۳ درصد، در رشته های علوم انسانی ۵۸ درصد و در گروه‌های علوم پایه ۶۹ درصد است.

جدول ۴: دانشجویان آموزش عالی به تفکیک جنس

	۱۹۹۴	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۳
مرد	۳۳۳۱۰۲	۸۲۵۸۱۷	۱۱۵۶۹۰۷	۲۰۷۸۷۱۸	۲۲۹۹۸۵۸
زن	۱۴۵۳۵۳	۷۴۳۹۵۱	۱۲۳۱۶۶۲	۲۰۳۷۸۷۵	۲۱۳۶۰۲۲

آموزش های غیر رسمی:

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور به عنوان اصلی ترین متولی ارائه آموزش های غیر رسمی در کشور آموزش‌های مهارتی و حرفه‌ای غیر رسمی را در حوزهٔ زنان - در دو سطح مهارت‌های پایه و پیشرفته- در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای ثابت،آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد ، مراکز جوار کارخانجات و بین کارگاهی صنایع ، مراکز سیار و شهری ، زندان ها و مراکز جوار روستاها اجرا می نماید.

- ✓ تعداد مراکز ثابت سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور برای زنان از ۳۱ مرکز در سال ۱۳۷۵ بـه ۲۴۷ مرکـز در سال ۱۳۹۳ رسیده است که بیانگر رشد ۷۸،۸۳ درصدی در این زمینه می باشد. از دیگر اقـداماتی کـه در حیطـه آموزش های غیر رسمی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور انجام می شود می توان به موارد زیر اشاره نمود:
- ✓ توسعه آموزش های مهارتی ویژه زنان با ایجاد بیش از ۸۰۰ کارگاه آموزشی برای زنان «آسیب دیده» در کشور
- ✓ توسعه زیر ساختهای سخت افزاری و نرم افزاری مهارت آموزی ویژه زنان
- ✓ برنامه آموزش مهارت برای کودکان: تحقق شعار هر ایرانی حداقل یک مهارت
- ✓ مشارکت در آموزش مهارت به زنان کشورهای افریقایی، آسیایی و عضو سازمان همکاریهای اسلامی

چالشهای موجود در حیطه آموزش زنان و مهمترین راهکارهای پیشنهادی :

مهمترین چالشهای موجود در حیطه آموزش زنان را در حال حاضر می توان در محورهای ذیل متذکر شد :

۱. **دختران بازمانده از تحصیل :**

یکی از موضوعات چالش برانگیز در این بخش را می توان توجه به دختران بازمانده از تحصیل به ویژه دختران در معرض ازدواج زودرس و کودکان کارعنوان کرد . بررسی وضعیت فرهنگی و اجتماعی مناطقی که این پدیده بیشتر در آنها رواج دارد نشان‌دهنده آن است که هنجارها و ارزش‌های فرهنگی مانع تحصیل دختران می‌شود و همین امر بازتولید نابرابری در آموزش، سلامت و اقتصاد را در پی خواهد داشت .

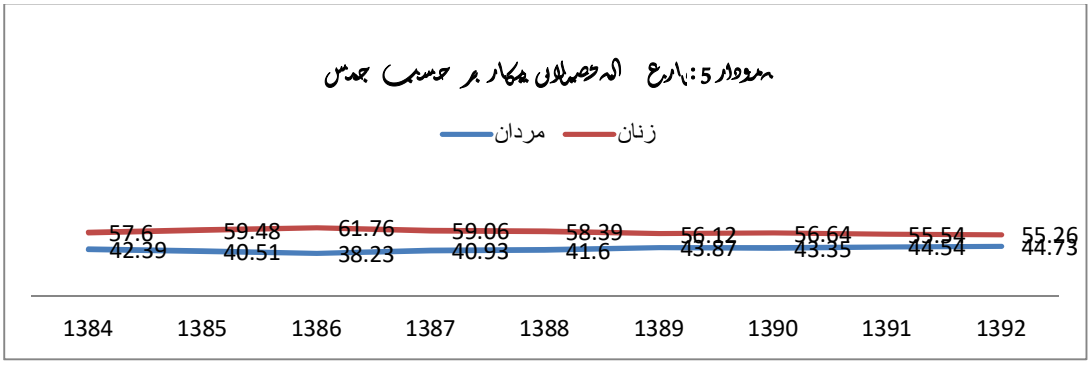
۲. بیکاری فارغ التحصیلان دانشگاهی :

اگرچه بازار تحصیلات دانشگاهی در دوران کنونی بسیار پر رونق است ، ولی وجود فارغ التحصیلان بیکار یا با شغلی نا متناسب با تحصیلات در برخی رشته های دانشگاهی یک از چالشهای پیش روی زنان فارغ التحصیل دانشگاهی است. آنچه که درباره مسائل مربوط به اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی مطرح است بحث عدم وجود مهارت های لازم برای تصدی مشاغل در بازار کار است ؛ به این معنی که آموزش های دانشگاهی چندان انطباقی با نیازهای بازار کار ندارد و در حقیقت در بیشتر موارد فضای آموزشی در دانشگاهها با مهارت های لازم برای جذب در بازار کار همسو نیست.

در جدول زیر تعداد فارغ التحصیلان بیکار بر حسب جنس در سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ ارائه شده است. همان طور که ملاحظه می شود طی این ۹ سال جمعیت بیکاران فارغ التحصیل بیش از دو برابر شده است. نکته قابل توجه این که اگرچه سهم زنان فارغ التحصیل از بیکاری بسیار بیشتر از مردان بوده است اما شکاف بین بیکاری زنان و مردان در بازه زمانی فوق الذکر کمتر شده است و از ۵۷،۶ درصد در سال ۱۳۸۴ به ۵۵،۲ در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است. اگرچه این میزان بسیار ناچیز می باشد اما نشان از بهبود اندک وضعیت بیکاری در میان زنان فارغ التحصیل دانشگاهی دارد.

جدول ۵ : توزیع فارغ التحصیلان بیکار بر حسب جنس

سال	جمع	مردان	درصد	زنان	درصد
۱۳۸۴	۴۲۰۹۰۳	۱۷۸۴۴۷	۴۲,۳۹	۲۴۲۴۵۵	۵۷,۶۰
۱۳۸۵	۴۶۸۵۰۷	۱۸۹۸۲۱	۴۰,۵۱	۲۷۸۶۸۶	۵۹,۴۸
۱۳۸۶	۵۱۶۶۶۳	۱۹۷۵۳۷	۳۸,۲۳	۳۱۹۱۲۶	۶۱,۷۶
۱۳۸۷	۵۲۲۴۱۸	۲۱۳۸۷۴	۴۰,۹۳	۳۰۸۵۴۴	۵۹,۰۶
۱۳۸۸	۵۹۱۲۶۹	۲۴۶۰۰۶	۴۱,۶۰	۳۴۵۲۶۳	۵۸,۳۹
۱۳۸۹	۷۷۸۷۰۹	۳۴۱۶۸۶	۴۳,۸۷	۴۳۷۰۲۴	۵۶,۱۲
۱۳۹۰	۷۹۵۱۴۳	۳۴۴۷۲۴	۴۳,۳۵	۴۵۰۴۱۹	۵۶,۶۴
۱۳۹۱	۹۰۳۱۵۹	۴۰۲۲۷۴	۴۴,۵۴	۵۰۰۸۸۵	۵۵,۵۴
۱۳۹۲	۸۸۰۶۶۳	۳۹۳۹۷۸	۴۴,۷۳	۴۸۶۶۵۶	۵۵,۲۶

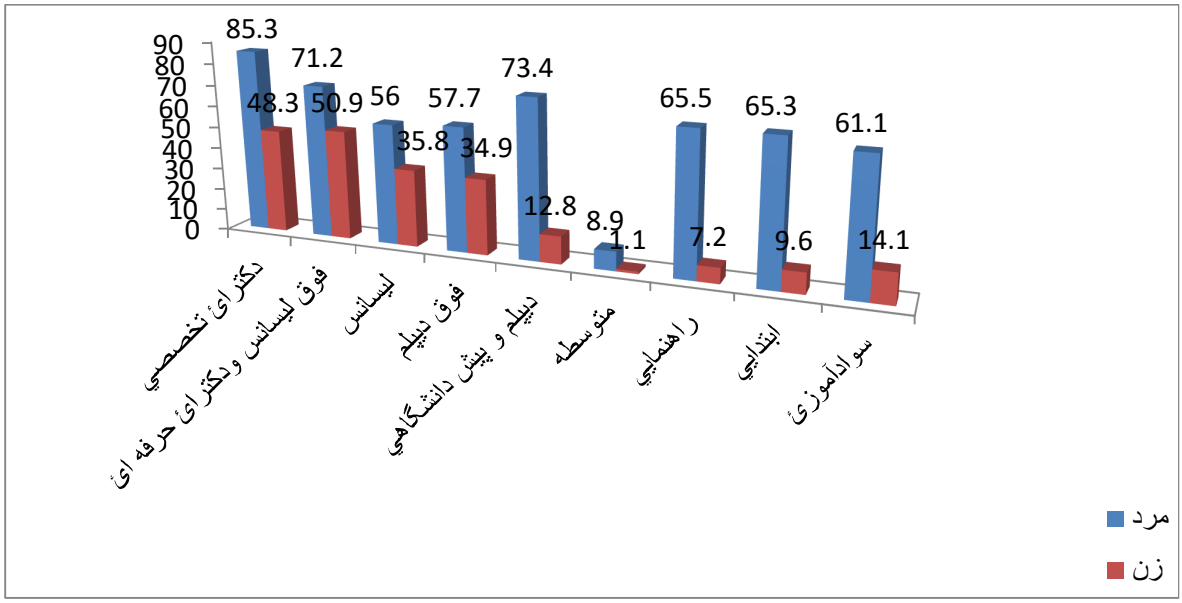

به منظور کاهش نرخ بی‌سوادی لازم است اقدامات اصلی در حوزه‌های مختلف فرهنگی-اجتماعی و متمرکز بر استان‌های با نرخ بالاتر بی‌سوادی انجام شود. بررسی نرخ بی‌سوادی در استان‌های کشور نشان می‌دهد که در برخی از استانهای مزری نرخ بی‌سوادی کل و بیشترین تعداد زنان بی‌سواد در کشور را دارد. برنامه‌ریزی در زمینه ارتقاء نرخ سواد باید شامل ارتقاء سطح فرهنگ عمومی جامعه، فراهم‌سازی زمینه‌های دسترسی به آموزش از طریق مدرسه سازی و توسعه زیرساخت‌های آموزشی به ویژه در استانهای محروم باشد.

۱. عدم به کار گیری ظرفیتهای تخصصی زنان :

براساس گزارشی که از سوی مشاور ارشد بانک جهانی ارائه شده است، ایران در موقعیت پنجره فرصت جمعیتی قرار گرفته است. این بدان معناست که جمعیتی که می توانند در حوزه اقتصادی فعال شوند، بیشتر از جمعیتی است که کودک یا سالمند می باشد. همچنین این جمعیت از توان تخصصی بالایی به دلیل برخورداری از تحصیلات دانشگاهی بهره می برد.

نمودار ۶ : نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر به تفکیک جنس و مدرک تحصیلی سال۹۱

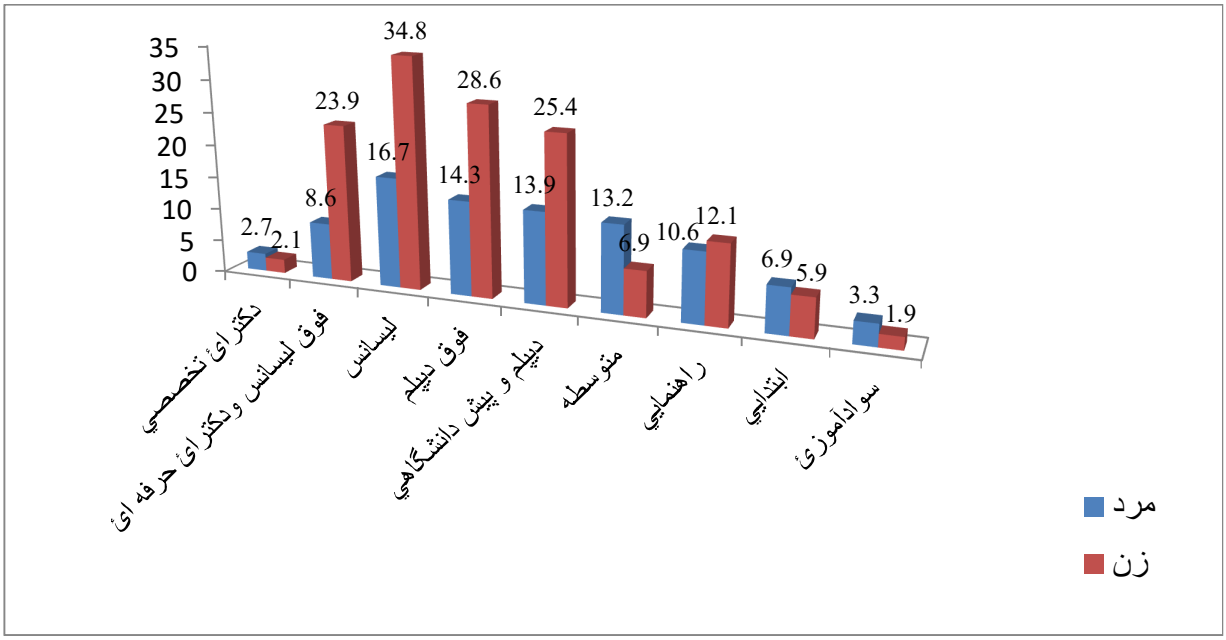

مأخذ: دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری مرکز آمار ایران

نمودار فوق نشان می دهد که در میان گروههای مختلف فارغ التحصیلی زنان، نرخ مشارکت اقتصادی در میان فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد دانشگاهها بیشتر است. اما در همین حالت نیز تنها نیمی از این افراد در بازار کار مشارکت می کنند. در مقطع کارشناسی حدود یک سوم فارغ التحصیلان و در مقطع دکترا حدود ۴۸٪ زنان دانش آموخته دانشگاهی وارد حوزه فعالیت اقتصادی می شوند. همچنین می توان مشاهده کرد که هرچه میزان تحصیلات زنان افزایش می یابد ، بر میزان مشارکت اقتصادی آنها نیز افزوده می شود. در یک نگاه کلی می توان گفت که در مقایسه با مردان ،بخش بزرگی از جمعیت زنان تحصیلکرده وارد بازار کار نمی شوند.

برای بررسی دقیقتر و کامل وضعیت اشتغال زنان دانش آموخته می بایست به نرخ بیکاری در میان زنان و مردان در سطوح مختلف تحصیلی نیز توجه کرد. براساس آماره های منتشره از سوی مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۰نرخ بیکاری زنان بیشتر از نرخ بیکاری مردان است ، اما این تفاوت با توجه به میزان تحصیلات زنان افزایش چشمگیری پیدا می کند.

نمودار ۷ : نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر به تفکیک جنس و مدرک تحصیلی سال۹۱

مأخذ: دفتر جمعیت، نیروی کار و سرشماری مرکز آمار ایران

نمودار فوق نشانگر نرخ بیکاری در میان زنان با مدرکهای تحصیلی متفاوت است. براساس این نمودار می توان گفت که تا مقطع لیسانس، هرچه میزان تحصیلات زنان بیشتر می شود ، نرخ بیکاری آنها افزایش می یابد. نکته مهم آن است که در مقطع دکترا نرخ بیکاری در میان مردان و زنان کم و بیش برابر است .

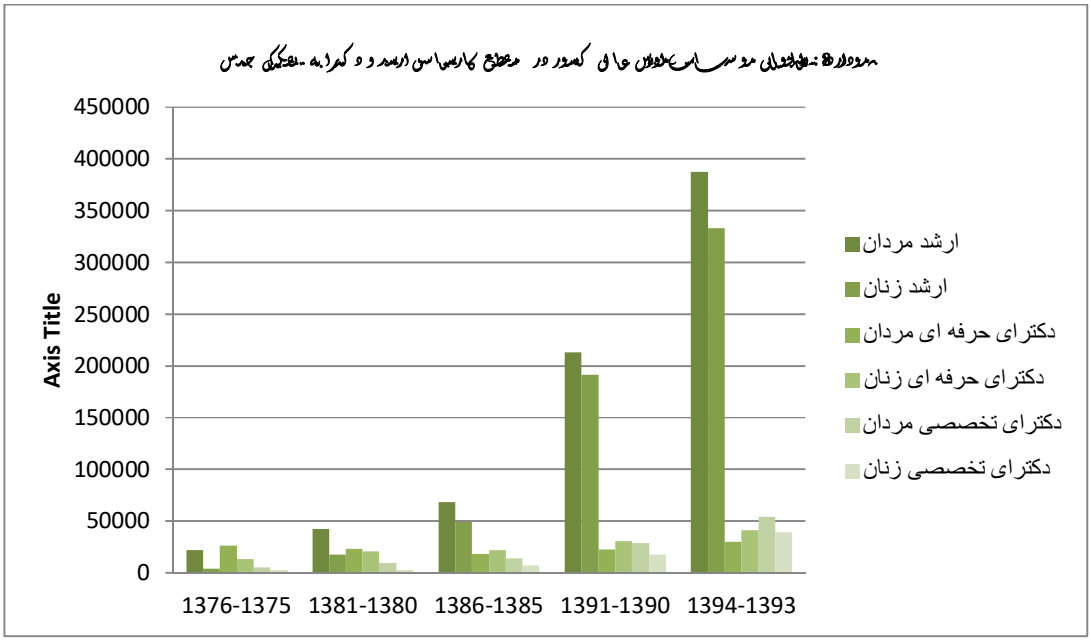
۲. وجود شکاف جنسیتی در میزان پذیرش دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکترا در آموزش عالی

اگرچه میزان پذیرش زنان در مقاطع کارشناسی در سالهای اخیر رشد قابل توجهی داشته و شکاف جنسیتی در این بخش به طور کامل از بین رفته است اما در مقاطع بالاتر از جمله کارشناسی ارشد و دکترای تخصصی هنوز به رفع کامل شکاف جنسیتی در این زمینه دست نیافته ایم. در این زمینه رشد قابل توجهی در پذیرش دختران در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا صورت پذیرفته است. به طوری که در مقطع کارشناسی ارشد از ۱۷,۷ درصد در سال تحصیلی ۷۶-۷۵ به ۴۶,۱۹ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ رسیده ایم . همچنین در دکترای حرفه ای از سال ۸۵ به بعد همواره زنان از مردان پیشی گرفته اند و در دکترای تخصصی نیز از ۳۲,۳۸ درصد در سال تحصیلی ۷۶-۷۵ به ۴۱,۹۴ درصد در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ دست پیدا کرده ایم که این موضوع بیانگر این مسئله است که در مقطع دکترای تخصصی اگرچه در دهه

های اخیر از رشد خوبی برخوردار بوده ایم اما هنوز در این مقطع شکاف جنسیتی حدود ۸ درصد وجود دارد.

جدول ۶ : آمار دانشجویان موسسات آموزش عالی کشور در مقطع کارشناسی ارشد و دکترا به تفکیک جنس

سال تحصیلی	کارشناسی ارشد			دکترای حرفه ای			دکترای تخصصی		
	مردان	زنان	درصد زنان	مردان	زنان	درصد زنان	مردان	زنان	درصد زنان
۱۳۷۶-۱۳۷۵	۲۲۰۶۱	۴۷۷۱	۱۷,۷۸	۲۶۵۳۳	۱۳۳۰۴	۳۳,۳۹	۵۷۷۷	۲۷۶۷	۳۲,۳۸
۱۳۸۱-۱۳۸۰	۴۲۳۶۹	۱۸۰۸۶	۲۹,۹۱	۲۳۹۴۶	۲۰۹۳۰	۴۶,۶۳	۱۰۰۱۶	۳۱۰۷	۲۳,۶۷
۱۳۸۶-۱۳۸۵	۶۸۳۴۴	۴۹۵۳۲	۴۲,۰۲	۱۸۶۹۰	۲۲۲۱۷	۵۴,۳۱	۱۴۶۹۱	۷۳۲۵	۳۳,۲۷
۱۳۹۱-۱۳۹۰	۲۱۳۴۶۱	۱۹۱۵۸۱	۴۷,۲۹	۲۲۴۶۴	۳۰۵۰۹	۵۷,۶۳	۲۹۳۰۸	۱۸۰۰۷	۳۸,۰۵
۱۳۹۴-۱۳۹۳	۳۸۷۸۰۲	۳۳۳۰۰۴	۴۶,۱۹	۳۰۴۷۸	۴۱۴۳۶	۵۷,۶۱	۵۴۷۵۱	۳۹۵۶۰	۴۱,۹۴

۳. وجود شکاف جنسیتی در میزان اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی

امروز در اکثر دانشگاه های کشور زنان به عنوان عضو هیئت علمی حضور دارند. اما هنوز چنان که باید از ظرفیت فراهم شده در زمینه زنان فارغ التحصیل دارای تحصیلات عالی استفاده نمی شود. در حال حاضر ۸درصد از زنان در رتبه علمی استاد، ۱۳/۵ درصد در رتبه علمی دانشیار، ۲۱ درصد در مرتبه علمی استادیار در دانشگاه های کشور مشغول بکار هستند. علاوه بر این ۳۴ درصد از اعضای هیئت علمی دانشگاه های علوم پزشکی کشور را زنان تشکیل می‌دهند.

نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰ :

- **پیشنهاد و انطباق راهبردها ، سیاستها و قوانین :**

با توجه به وضعیت موجود آموزش رسمی و وجود چالشهایی که به برخی از آنها اشاره شد راهبردهای اصلی برای مرتفع نمودن این چالشها را می توان از قرار زیر برشمرد :

- ✓ جلوگیری از ترک تحصیل زودهنگام دختران به خصوص در انتقال یک دوره تحصیلی به دوره تحصیلی بعدی
- ✓ تغییر باورهای فرهنگی به ویژه در جوامع روستایی در ممانعت از ادامه تحصیل دختران در دوره راهنمایی تحصیلی و متوسطه
- ✓ تامین امکانات کافی و مناسب برای دستیابی دختران در سطوح بالاتر تحصیلی بخصوص در مناطق روستایی و عشایری
- ✓ تامین معلمان زن در مناطق روستایی که عامل موثری در جذب دختران است.
- ✓ ممانعت از ازدواج زودهنگام دختران به خصوص در مناطق روستایی و شهرهای کوچک که عملا مانع دستیابی بیشتر دختران به آموزش می شود.
- ✓ منعطف نمودن برنامه های آموزشی متناسب با نیازها و ویژگی هایی دانش آموزان و از جمله دختران
- ✓ طراحی توسعه گستره و شیوه های اجرای آموزش های جایگزین برای دختران از قبیل آموزش از راه دور و آموزش رسانه ای و تنوع بخشی به شیوه های ارائه آموزش به کودکان لازم التعلیم به ویژه دختران
- ✓ طراحی نظام اشتغال دختران فارغ التحصیل دانشگاهی و استفاده از ظرفیت تخصصی زنان تحصیلکرده به عنوان یکی از راهبردهای توسعه متوازن و هماهنگ
- ✓ تلاش در جهت رفع شکاف جنسیتی در پذیرش دانشجویان دختر در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا با هدف افزالیش سهم مشارکت بیشتر زنان در عرصه های مدیریتی و اعضای هیئت علمی دانشگاهها

- **تعیین شرکای دولتی و غیر دولتی و تبیین نقش و وظایف آنها :**

بی شک دستیابی به اهداف تعیین شده در آموزش رسمی بدون همکاری و هماهنگی دستگاههای دولتی از یک سو و همراهی و همگامی نهادهای مدنی از سوی دیگر امکانپذیر نمی باشد. وزارت آموزش و پرورش به عنوان متولی اصلی آموزش رسمی در کشور مسئولیت مستقیم را در این عرصه بر عهده دارد. سازمان مدیریت و برنامه ریزی نیز به عنوان متولی اصلی توزیع اعتبار در بودجه سالانه کشور ، می بایست نسبت به موضوع آموزش دختران اهتمام لازم را به خرج دهد . همچنین وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات باید با گسترش زیرساختهای سخت افزاری نسبت به توسعه و گسترش فناوری های نوین ارتباطی پوشش حداکثری در اقصی نقاط کشور زمینه های لازم را به منظور بهره مندی از روشهای نوین آموزش از جمله آموزش از راه دور فراهم نماید. سازمان نهضت سواد آموزی نیز به عنوان یکی از شرکای اصلی می بایست جدی تر از گذشته وارد عمل شده و با توجه ویژه به موضوع سواد زنان و دختران در روستاها و مناطق کم برخوردار بیش از گذشته فعالیتهای خود را گسترش دهد.

همچنین برای رفع چالش بیکاری دختران فارغ التحصیل دانشگاهی لازم است تا متولیان اشتغال در کشور نظیر شورای عالی اشتغال و وزارت تعاون ؛ کار و رفاه اجتماعی با توجه ویژه به موضوع اشتغال زنان تحصیلکرده راهکارهایی را به منظور افزایش سهم اشتغال این گروه از زنان برگزیده و ضمن توجه به نقش خانوادگی زنان سهم مشارکت زنان در عرصه های اقتصادی را بهبود ببخشند.

- **طراحی برنامه ها و زیر بنا ها در ساختارهای رسمی و غیر رسمی** : همانگونه که در بیان چالشها مطرح شد یکی از مشکلاتی که در زمینه همه گیر شدن آموزش دختران وجود دارد وجود برخی باورهای فرهنگی در خصوص ممانعت از آموزش آنهاست. این نگاه که بیشتر در مناطق دورافتاده و کمتر برخوردار حاکم است متاثر از برخی عوامل اقتصادی و فرهنگی است که هریک به نوبه خود می بایست با تغییر در رویکرد اجتماعی به صورت بومی اصلاح گردد. بدین منظور لازم است با نگاهی بوم گرایانه و منطقه ای و با شناسایی نقاط بحرانی با انجام اقدامات فرهنگی و اقتصادی به مرتفع نمودن مشکل یاد شده پرداخته شود. از این حیث استانهای مرزی بیشتر از بقیه استانها در معرض این مسئله می باشند و در این زمینه ساختارهای موجود در استانها اعم از استانداری ها و فرمانداری ها می توانند به عنوان دستگاههای همکار با آموزش و پرورش به هم راستا نمودن ظرفیتهای فرهنگی در استانها اهتمام ورزند و تمامی دستگاههای فرهنگی را در سطح استان به منظور تغییر این رویکرد به کار گیرند.

نتیجه گیری : جمهوری اسلامی ایران اگرچه در عرصه آموزش به ویـژه آمـوزش زنـان در دهـه هـای اخیـر دارای رشـد و پیشرفت قابل قبولی در ارتباط با سواد آموزی بزرگسالان ، دستیابی به برقراری عدالت جنسیتی با پوشش نزدیک به صد در صد در مقطع ابتدایی و رشد کمّی در سایر مقاطع تحصیلی و به ویژه در سطوح آموزش عالی بوده است اما در این عرصه با چالشهایی نیز مواجه بوده که اهم این چالش ها را می توان با توجه به راهبردهایی نظیر تغییر نگرشهای سـنتی نسـبت بـه آموزش زنان با عنایت به نقش برجسته عنصر آموزش در توانمند سازی زنان و حرکت در مسـیر توسـعه پایـدار ؛ همچنـین برنامه ریزی‌های آموزشی مبتنی بر نیاز بازار به نیروی کار زنان و استفاده از توان و ظرفیت زنان آموزش دیده مرتفع نمـود. بی شک بهبود بخش آموزش زنان تنها با اتخاذ یک رویکرد سیستمی مبتنی بر توجه به سـایر بخشـهای مهـم نظیـر بخـش اقتصاد ، فرهنگ و سیاست امکانپذیر می باشد و برنامه ریزی های بین بخشی یکی از اصلی ترین الزامـات توسـعه و بهبـود بخش آموزش به ویژه در جمعیت زنان می باشد.

کارگروه برابرسازی فرصت‌های آموزشی برای زنان و دختران

خانم دکتر شهیندخت ملاوردی (رئیس کارگروه) ، دکتر سوسن باستانی، دکتر الهه حجازی، دکتر مهناز احمدی، زهره نظری، اتوسا مهردوست و الهام ساوالانپور

دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش

مقدمه

با توجه به اهداف عالی پیش بینی شده در سند توسعه پایدار ۲۰۳۰ مبنی بر **تضمین آموزش کیفی فراگیر و یکسان نگر و ترویج فرصت های یادگیری مادام العمر برای همه** و در چهارچوب اسناد و موافقت نامه های بین المللی از جمله بند ۲۶ بیانیه جهانی حقوق بشر، کنوانسیون مبارزه با تبعیض در آموزش،کنوانسیون حقوق کودک، کنوانسیون بین المللی حقوق اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی،سازمان ملل متحد در زمینه حقوق افرادی دارای معلولیت، کنوانسیون رفع تمامی اشکال تبعیض علیه زنان، کنوانسیون مربوط به وضعیت پناهندگی و مصوبه مجمع عمومی سامزان ملل متحد درزمینه آموزش در شرایط اظطراری، و با هدف دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش در افق ۲۰۳۰، کارگروهی با موضوع فوق تشکیل و چهارچوب اجرایی برنامه عملیاتی جهت دستیابی به هدف فوق را به شرح زیر تنظیم نموده است.

از آنجا که کارگروه فوق یکی از کارگروه های ۱۷ گانه تدوین سند ملی آموزش بوده و سایر کارگروه ها نیز به تناسب موضوع برنامه هایی را جهت نیل به اهداف سند پیش بینی خواهند نمود در این گزارش ابتدا تعریفی از گروه های آسیب پذیر ارائه و سپس کلیات برنامه پیشنهادی جهت تصویب ارائه خواهد شد.

در این گزارش اقشار آسیب پذیر شامل گروه های زیر تعریف شده اند:

۱- کودکان ساکن در مناطق فقیر و حاشیه ای
۲- کودکان بی سرپرست و بد سرپرست
۳- کودکان فاقد تابعیت، آواره، غیر ایرانی
۴- کودکان حاصل ازدواج زنان ایرانی و مردان غیر ایرانی
۵- کودکان دارای سابقه رفتارهای پرخطر ، اعتیاد و بزهکاری
۶- سایر ساکنین سکونتگاه های غیر رسمی و مناطق فقیر
۷- مهاجران
۸- بهبود یافتگان از مصرف و سوء مصرف مواد
۹- مجرمینی که دوران محکومیت آنان به پایان رسیده است و یا دوران محکومیت خود را در خارج از زندان سپری می نمایند.
۱۰- زنان خود سرپرست و زنان نیازمند
۱۱- زنان مطلقه
۱۲- سایر افراد محروم و نیازمند که بدلیل فقر امکان دستیابی به آموزش برای آنها محدود شده است.
۱۳- معلولین محروم و نیازمند

سبب شناسی:

در یک جمع بندی از عوامل مهم و موثر می توان به عوامل زیر اشاره کرد :

۱- عوامل اقتصادی شامل : فقر ، در آمد ، هزینه ، مصرف ، اشتغال و ...
۲- عوامل اجتماعی شامل : مشارکت ، آسیب های اجتماعی ، بحرانها و ...
۳- عوامل حقوقی/ قانونی شامل : قانون ، مقررات ، حقوق ، حق و...
۴- عوامل رفتاری شامل : انگیزش ، نیاز ، ادراک ، شخصیت و...
۵- عوامل مربوط به سازمان و مدیریت شامل : ارتباطات ، مقاومت ، مانع تراشی ، قلمرو ، تجاهل ، مصلحت ، مشارکت ، کاهلی ، بی تفاوتی و بودجه .

نقاط قوت و فرصت‌ها:

۱- گسترش مشارکت جامعه مدنی(سازمانهای غیر دولتی ، گروههای خود یاری) در ارتباط با کار کودکان .
۲- توسعه و حمایت بیشتر نهادهای دولتی نسبت به مسئله آموزش
۳- حساسیت بیشتر مردم نسبت به مسایل کودکان آسیب پذیر
۴- وجود قوانین، مصوبات، اسناد و آیین نامه های بین المللی و داخلی مرتبط با موضوع که از آن حمایت می کنند.
۵- پذیرش کنوانسیون ها و مقاوله نامه های بین المللی مرتبط با موضوع در ایران

نقاط ضعف و تهدیدها:

۱- اجرایی نشدن برخی از مصوبات
۲- پراکندگی قوانین مربوط به اقشار آسیب پذیر و بعضا ناهماهنگی بین آنها
۳- فقر
۴- عدم هماهنگی مناسب بین دستگاهها (دولتی و غیر دولتی)
۵- عدم بهره گیری مناسب از ظرفیت های سازمانهای غیر دولتی
۶- نبود اطلاعات و آمار کافی در زمینه تعداد و وضعیت اقاشر نیازمند و آسیب پذیر بویژه کودکان و عدم وجود بانک اطلاعات متمرکز
۷- عدم وجود تعریف مشخص و اجماع یافته از اقشار آسیب پذیر و تنوع نگرش نسبت به آنان

هدف:

هدف اصلی :ایجاد زمینه دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش در کشور تا سال ۲۰۳۰

اهداف فرعی:

۱- افزایش دسترسی کودکان ساکن در مناطق فقیر و حاشیه ای به آموزش
۲- افزایش دسترسی کودکان بی سرپرست و بد سرپرست به آموزش
۳- افزایش دسترسی کودکان فاقد تابعیت، آواره، غیر ایرانی به آموزش
۴- افزایش دسترسی کودکان حاصل ازدواج زنان ایرانی و مردان غیر ایرانی به آموزش
۵- افزایش دسترسی کودکان دارای سابقه رفتارهای پرخطر ، اعتیاد و بزهکاری به آموزش
۶- افزایش دسترسی سایر ساکنین سکونتگاه های غیر رسمی و مناطق فقیر به آموزش
۷- افزایش دسترسی مهاجران به آموزش
۸- افزایش دسترسی بهبود یافتگان از مصرف و سوء مصرف مواد به آموزش
۹- افزایش دسترسی مجرمینی که دوران محکومیت آنان به پایان رسیده است و یا دوران محکومیت خود را در خارج از زندان سپری می نمایند به آموزش
۱۰- افزایش دسترسی زنان خود سرپرست و زنان نیازمند، به آموزش
۱۱-افزایش دسترسی زنان مطلقه به آموزش
۱۲- افزایش دسترسی سایر افراد محروم و نیازمند که بدلیل فقر امکان دستیابی به آموزش برای آنها محدود شده است به آموزش

اهداف اختصاصی:

۱- رفع موانع حقوقی دستیابی اقشار آسیب پذیر به آموزش
۲- رفع موانع اقتصادی دستیابی اقشار آسیب پذیر به آموزش
۳- رفع موانع اجتماعی و فرهنگی دستیابی اقشار آسیب پذیر به آموزش
۴- رفع موانع آموزشی دستیابی اقشار آسیب پذیر به آموزش

سیاست‌ها و استراتژی ها:

۱- توسعه دسترسی اقشار آسیب پذیر به آموزش با تاکید ویژه بر آموزش کودکان
۲- تاکید بر یکپارچه سازی آموزش و ادغام کودکان در برنامه های آموزشی
۳- توجه به تفاوتهای فردی و افزایش قدرت انتخاب اقشار آسیب پذیر در امکانات و برنامه های آموزشی
۴- محو بی سوادی در اقشار آسیب پذیر با تاکید بر کودکان
۵- انجام برنامه ریزی ها و اقدامات بصورت همه جانبه و مشترک و با همکاری کلیه دستگاه های ذیربط و پرهیز از موازی کاری و اقدامات متقاطع

اقدامات اجرایی :

الف- اقدمات پیش عملیاتی و پشتیبانی :

۱- جمعبندی اطلاعات موجود در دستگاه ها در خصوص تعداد و مشخصات موارد شناسایی شده مرتبط با گروه های هدف از اقشار آسیب پذیر و تحلیل یافته ها

۲- شناسایی امکانات بالقوه موجود در دستگاه ها و سازمان های دولتی و غیر دولتی به منظور افزایش امکانات دستیابی و هم افزایی توان موجود

۳- احصای نیازهای آموزشی و موانع موجود با همکاری دستگاه های همکار

۴- انجام اقدامات تبلیغی و اطلاع رسانی عمومی به منظور حصول اطمینان از آگاهی کلیه گروه های هدف در خصوص امکانات آموزشی ایجاد شده

۵- برسی و اصلاح قوانین موجود و نظارت بر اجرای آنها در راستای دستیابی به اهداف برنامه

ب- اقدامات عملیاتی:

۱- آموزشی - فرهنگی :

- سوادآموزی و آموزش تا پایان دوره راهنمایی توسط وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ،سازمان بهزیستی کشور ،کمیته امداد امام (ره) ،سازمان نهضت سوادآموزی و سازمانهای مردم نهاد مرتبط

- آموزش مهارتهای زندگی در قالب برنامه آموزش برای همه توسط وزارت آموزش و پرورش و با همکاری سازمان بهزیستی و سازمانهای مردم نهاد

- آموزش فنی وحرفه ای توسط وزارت کار (سازمان فنی و حرفه ای) و با همکاری سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی(ره)و سازمانهای مردم نهاد

- ارتقاء سطح آگاهی عموم مردم بویژه والدین ، کارفرمایان ، معلمان مددکاران اجتماعی، روانشناسان ، مشاوران ، پرسنل نیروی انتظامی ، تهیه کنندگان برنامه های سینما و رادیو و تلویزیون ، روحانیون و... در زمینه کار کودک و عوارض ناشی از آن توسط وزارت خانه های آموزش و پرورش ، دادگستری، بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ، سازمانهای صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بهزیستی کشور و کمیته امداد امام خمینی (ره) سازمانهای غیر دولتی مرتبط.

- ارائه آموزشهای لازم به خانواده های کودکان کار در زمینه عوارض منفی کار کودک و آگاهسازی آنها از حمایتها و حقوق قانونی خود و کودکان آنها و آموش حقوق کودک به آنها توسط سازمان بهزیستی ، وزارت آموزش و پرورش و نهضت سواد و سازمانهای مردم نهاد مرتبط

- آموزش بهداشت فردی توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمانهای مردم نهاد مرتبط

۲- سازمانهای غیر دولتی:

- تسهیل در ارائه مجوز جهت تشکیل سازمانهای غیر دولتی

- ارائه کمکهای مالی به سازمانهای غیر دولتی مرتبط به تشخیص سازمان بهزیستی و توسط بهزیستی – وزارت کشور و کمیته امداد امام (ره)

۳- اقدامات بهداشتی- درمانی و بیمه ای:

- بیمه نمودن کودکان کار و خانواده های آنها توسط سازمان تامین اجتماعی – وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سایر بیمه ها

- ارائه خدمات درمانی به کودکان کار و خانواده های آنها توسط بیمه خدمات درمانی، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمانهای مردم نهاد مرتبط

۴- خدمات تخصصی اجتماعی و حمایتی :

- ارائه خدمات مشاوره، مددکاری، روانشناسی، نگهداری و حمایتهای مالی به کودکان کار و خانواده های آنها توسط سازمان بهزیستی کشور، کمیته امداد امداد (ره) و سازمانهای مردم نهاد مرتبط

۵- مستندسازی:

- تهیه گزارشات مکتوب و تصویری توسط کلیه دستگاههای مرتبط دولتی، غیر دولتی

- تهیه بانک اطلاعات ملی جهت کودکان کار با محوریت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و همکاری سازمان بهزیستی، وزارت کشور و سایر دستگاههای دولتی و سازمانهای مردم نهاد مرتبط و ...

۶- نظارت و ارزشیابی:

-نظارت بر نحوه اجرای فعالیت و ارزشیابی فعالیتهای انجام شده توسط سازمانهای مردم نهاد مرتبط ، نهادها و انجمنهای علمی

- تحلیل عملکرد دستگاهها توسط دستگاهای مجری ، سازمانهای مردم نهاد مرتبط و دریافت کنندگان خدمات

- نظارت درون سازمانی: توسط هر سازمان از عملکرد داخلی خود.

۷- تامین منابع مالی

- منابع مالی این برنامه عبارتند از:

- منابع دولتی شامل اعتبارات ملی و استانی دستگاههای دولتی

- منابع غیر دولتی شامل مشارکتهای سازمانهای غیر دولتی، مشارکت مردم، کمکهای سازمانهای بین المللی

دستگاه های همکار:

- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- وزارت آموزش و پرورش
- قوه قضاییه
- وزارت کشور – دفتر امور اتباع و مهاجرین خارجی
- دبیرخانه شورای اجتماعی کشور
- نیروی انتظامی
- شهرداری تهران

- کمیته امداد امام خمینی(ره)
- سازمان صدا و سیما
- اصحاب رسانه و جراید
- شبکه یاری کودکان کار و خیابان (غیر دولتی)
- انجمن دفاع از قربانیان خشونت
- خیریه ها و سایر نهادها و انجمن های غیر دولتی ذیربط
- کارشناسان و پژوهشگران

عنوان	نوع اقدام	دستگاه متولی
- ۱- حقوقی – قضائی – انتظامی	بررسی و اصلاح قوانین موجود مربوط به کودکان و اقشار آسیب پذیر - - نظارت بر اجرای قوانین کار کودک - - تشکیل پلیس تخصصی کودکان	- قوه قضائیه ، سازمانهای ذیربط و سازمانهای غیر دولتی - وزارت تعاون،کار و رفاه اجتماعی با همکاری سازمانهای غیر دولتی- نیروی انتظامی
۲- آموزشی- فرهنگی	- سواد آموزی - آموزش مهارتهای زندگی - آموزش فنی و حرفه ای - آموزش حقوق کودک به کودکان، والدین و افراد مبتلا - آموزش بهداشت فردی و محیط - آموزش همگانی	- آموزش و پرورش ، نهضت سواد آموزی و سازمانهای غیر دولتی - سازمان بهزیستی ، آموزش و پرورش و سازمان های غیر دولتی - سازمان بهزیستی و سازمانهای غیر دولتی - وزارت بهداشت و ... - سازمان بهزیستی ، رسانه های گروهی ، سازمان های غیر دولتی
۳- سازمان های غیر دولتی	- تسهیل در ارائه مجوز برای تشکیل سازمان های غیر دولتی - ارائه کمک های مالی به سازمانهای غیر دولتی	وزارت کشو ر سازمان بهزیستی - کمیته امداد – وزارت کشور
۴- بهداشتی درمانی	- بیمه - خدمات درمانی	- سازمان تامین اجتماعی – بیمه خدمات درمانی - وزارت رفاه - وزارت بهداشت
۵- خدمات تخصصی اجتماعی	- مشاوره ، نگهداری ، خدمات تخصصی مددکاری اجتماعی ، روانشناسی و حمایت های مالی -	- سازمان بهزیستی - کمیته امداد - سازمانهای غیر دولتی
۶- مستند سازی	- گزارشات مکتوب ، تصویری -تهیه بانک اطلاعاتی	- کلیه دستگاههای مرتبط دولتی و غیر دولتی
۷- نظارت و ارزشیابی	- - نظارت سازمانهای غیر دولتی فعال مطابق با آیین نامه ای که تهیه خواهدشد. - - نظارت تشکل ها و انجمن های علمی - - تحلیل عملکرد دستگاهها - - دریافت گزارشات خانواده ها و کودکان - - نظارت سازمانی	- سازمانهای غیر دولتی- نهادها و انجمنهای علمی - سازمانهای دولتی- دریافت کنندگان خدمات
- ۸- تامین منابع مالی	- اعتبارات ملی و استانی دستگاههای دولتی - جلب مشارکتهای سازمانهای غیر دولتی - جلب مشارکت مردم - کمک های سازمانهای بین المللی	- سازمان مدیریت و برنامه ریزی - سازمان بهزیستی - سازمان های غیر دولتی -سازمان بهزیستی ، وزارت آموزش و پرورش

کار گروه دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش

دکتر انوشیروان محسنی بندپی (رئیس کارگروه) دکتر حبیب الله مسعودی فرید ، مجید ارجمندی و فرانک ایمانی

ج– دسترسی به آموزش عالی با کیفیت و برابر (اهداف ۴,۳و ۴,۴)

مقدمه:

در ایران، نظام آموزش عالی پیشینه ای کهن دارد و در طی تاریخ طولانی خود مسیر پرفراز و نشیبی را پیموده است و در هر دوره منشأ تحولات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی ، و سیاسی متعددی بوده است که هریک از این تحولات ساختارهای مختلف نظام اجتماعی را تحت تأثیر خود قرار داده است.اولین نهاد آموزش عالی در ایران دارلفنون است که مبتنی بر الگوی کشورهای غربی در زمان قاجاریه طراحی شد و در سال ۱۲۲۸ هجری شمسی با دعوت از استادان خارجی برای تدریس در دانشکده های فنی –تخصصی آن ،آموزش عالی به شیوه نوین در ایران آغاز به کار کرد.دارالفنون را می توان نماد اصلاحات آموزشی در دوران قاجاریه دانست.

در دوران پهلوی اول،اصلاحات آموزشی ادامه یافت و با وضع قانون اعزام دانشجو به خارج از کشور، تأسیس دانش سرای عالی دارالمعلمین)، استخدام مدرسان خارجی در مراکز آموزشی، رایگان کردن آموزش در سطوح اولیهٔ تحصیلی، منجر به تغییرات اساسی در ساختار آموزشی و علمی کشور شد. تأسیس دانشگاه تهران درسال ۱۳۱۳ تلاشی هدفمند برای ادغام مدارس عالی در یک مجموعه بود که منجر به استقرار و توسعهٔ آموزش عالی در ایران شد.در دوران پهلوی دوم توسعه آموزش عالی شتاب بیشتری گرفت .برقراری ارتباط دانشگاه تهران با دانشگاههای معتبر دنیا از سال ۱۳۳۰ آغاز شد و این همکاری ها منجر به راه اندازی برخی دانشکده های دانشگاه تهران گردید.از طرف دیگر در سایر شهرها مانند اصفهان و شیراز و تبریز نیز موسسه های آموزش عالی تاسیس گردید.در سال ۱۳۲۸ اولویت تاسیس دانشکده در سایر استانهای کشور به کشاورزی و پزشکی اختصاص یافت.در سال ۱۳۴۶ قانون وزارت علوم و آموزش عالی به تصویب رسید و پس از آن در سال ۱۳۴۸ شورای مرکزی آموزش برای نظارت بر کار دانشگاهها و تعیین خط مشی و برنامه ریزی آموزشی در همهٔ سطوح و رشته ها در آموزش تشکیل شد. تاسیس دانشگاههای فنی نیز در راستای رفع نیازهای کشور از همان سالها آغاز شد. در سال ۱۳۵۶ دانشگاه آزاد با هدف تربیت معلم در رشته های علوم پایه و همچنین راه اندازی آموزش از راه دور تاسیس شد.می توان گفت که در دوران پهلوی دوم تاکید آموزش عالی در ایران بر پژوهش و تولید علم،تربیت نیروی متخصص و رویکرد کاربرد دانش در زندگی و آموزش معطوف به حل مسئله و پاسخ گویی به تقاضاها و اولویت های جامعه بود.در پایان دوران پهلوی دوم آموزش عالی رایگان بود و جمعیت دانشجویی رو به افزایش بود.نکته مهم در دوران پهلوی را می توان تمرکز گرایی دولتی اموزش عالی ذکر کرد.

پس از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۷،تغییرات اساسی در نظام آموزش عالی و بنیان های فرهنگی و اجتماعی ایران به وجود آمد.در ابتدا دو وزارت علوم و آموزش عالی و فرهنگ و هنر درهم ادغام شده و وزارت فرهنگ وآموزش عالی تشکیل شد.در سال ۱۳۵۹ و بدنبال انقلاب فرهنگی، ستاد انقلاب فرهنگی(۱۳۵۹) با هدف ایجاد تحول اساسی در دانشگاهها و برنامه ریزی متمرکز و مبتنی بر نیازهای کشور تشکیل شد و بعدها به شورای عالی انقلاب فرهنگی تغییر نام داد.وظیفه اصلی این شورا سیاستگذاری فرهنگی و آموزشی است.

پس از انقلاب فرهنگی و با هدف کاهش تعداد مراکز آموزش عالی ،برخی دانشکده ها و موسسه های آموزش عالی در هم ادغام شدند و به این ترتیب پذیرش دانشجو نیز روند کاهشی یافت.در این دوران نسبت دانشجویان مردبسیار بالاتر از

دانشجویان دختر بود.و کلیه مراکز آموزش عالی نیز دولتی بود.سهمیه بندی جنسیتی نیز از سال ۱۳۶۱ در برخی رشته ها اعمال شد.برای مثال رشته های کشاورزی خاص پسران و رشته های زنان و زایمان و مامایی خاص دختران اعلام شد.همچنین در پذیرش داوطلبان دختر نیز محدودیتهایی تا سال ۱۳۶۸ اعمال می شد.در این سال با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی این محدودیتها جذف شد و حتی در سال ۱۳۷۲برخی سهمیه ها اختصاص بیشتری به دختران یافت.

در سال ۱۳۶۱ دانشگاه آزاد اسلامی براساس تقاضای جامعه برای استفاده از آموزش عالی تاسیس شد.شورای عالی برنامه ریزی در سال ۱۳۶۳ و به منظور ایجاد هماهنگی در برنامه های درسی و آموزشی در دانشگاهها تشکیل شد.در سال ۱۳۶۸ دانشگاه پیام نور آغاز بکار کرد.هدف این دانشگاه فراگیر کردن آموزش در تمام نقاط کشور و برای همه متقاضیان از طریق آموزش از راه دور بود.این دانشگاه فرصت مناسبی را برای ادامه تحصیل افراد در مقاطع مختلف آموزش عالی فراهم آورد. به منظور مشارکت بیشتر بخش غیر دولتی در آموزش عالی کشور،در سال ۱۳۶۴ آیین نامه تاسیس مراکز و موسسات غیردولتی-غیرانتفاعی تصویب شد و به این ترتیب فرصتهای بیشتری برای دسترسی به آموزش عالی فراهم آمد.در سال ۱۳۷۱ دانشگاه جامع علمی -کاربردی نیز با هدف تقویت آموزش های فنی و مهارتی و تربیت نیروی انسانی ماهر برای بخش های مختلف صنعت،کشاورزی،و خدمات تاسیس شد.به این ترتیب سیاست افزایش تعداد مراکز آموزش عالی با سرعت بالایی در کشور اعمال شد.در کنار افزایش تعداد مراکز اموزش عالی دولتی و غیر دولتی ،سیاست افزایش پذیرش دانشجو نیز دنبال شد.در سال ۱۳۷۷ با تاسیس دانشگاه امام خمینی(ره) سیاست جذب دانشجوی غیر ایرانی بطور رسمی عملی شد و این دانشگاه با این ماموریت آغاز بکار کرد.

در سال ۱۳۷۹،وزارت فرهنگ و آموزش عالی به وزارت علوم،تحقیقات و فناوری تغییر نام داد .هدف این تغییر انسجام بخشیدن به امور اجرایی و سایتگذاری علمی کشور بود.به این ترتیب وزارت علوم،تحقیقات و فناوری وظیفه برنامه ریزی،حمایت و پشتیبانی،ارزیابی،نظارت و بررسی و تدوین سیاستها و اولویتهای راهبردی در حوزه تحقیقات و فناوری را علاوه بر آموزش برعهده گرفت.این ظایف جدید نوعی همگرایی در سیاستهای پژوهشی،آموزشی و فناوری را در میان همه بخش های اجرایی کشور ایجاد کرد.همگام با برنامه پنجم توسعه ،توسعه علمی نیز در وزارت جدید مورد توجه قرار گرفت و تمرکز از آموزش بسوی پژوهش گرایش یافت.رشد مقاله های علمی بین المللی را می توان حاصل این گرایش دانست.می توان گفت که در این دوران توسعه مبتنی بر دانش در مزکر توجه قرار داشت.در همین زمان دانشگاه های کشور اقدام به برگزاری دوره های مشترک تحصیلی در مقاطع مختلف با دانشگاههای معتبر دنیا کردند و برخی دانشگاهها اقدام به راه اندازی پردیس های بین المللی نمودند تا به این ترتیب دانشجوی خارجی را جذب نمایند.

در سال ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ مجددا اعمال سهم بندی جنسیتی براساس مصوبه مجلس در برخی رشته ها اعمال شد و در سال ۱۳۸۷ از طریق سازمان سنجش بطور رسمی اعلام شد و در سال ۹۲-۱۳۹۱ ۳۶ رشته انتخابی گروه فنی –مهندسی از دسترس دختران خارج شد.بنابر اعلام سازمان سنجش از سال ۹۳-۱۳۹۲ این محدودیت برداشته شده است.

در سالهای اخیر تمرکز از افزایش دانشجو به افزایش کیفیت تغییر یافته است و ماموریت گراشدن دانشگاهها و متناسب سازی رشته ها و نیازهای کشور مورد توجه وزارت علوم ،تحقیقات و فناوری قرار گرفته است.

بطور کلی می توان گفت که آموزش عالی در ایران تاریخ پر فراز و نشیبی را طی کرده است و روندی از تمرکزگرایی دولتی تا مشارکت بخش غیردولتی داشته است. در دوران آغازین شکل گیری آموزش عالی ،فرایند پذیرش دانشجو براساس نیازهای کشور و تربیت نیروی مورد نیاز بخش های مختلف بوده است و بتدریج براساس نیازهای اجتماعی تغییر کرده است. توجه به تولید دانش بومی و قرار گرفتن در مجموعه دانش جهانی از اولویتهای امروز آموزش عالی کشور است.برهمین اساس دوره های تحصیلات تکمیلی اهمیت بیشتری یافته است و بازنگری بر برنامه های درسی و ارتقاءکیفی دوره ها مورد توجه قرار گرفته است.می توان گفت که این چرخش بینش منجر به هدفمند شدن آموزش،به روز شدن آموزش ها و همچنین دادن فرصتهای برابر به افراد فارغ از جنس و قومیت شده است.دسترسی آموزش عالی برای همه از طریق دانشگاه پیام نور و همچنین دوره های مجازی تحقق یافته است و توانسته است در تمام بخش های جامعه توسعه یابد.توسعه یافتگی هر جامعه وابسته به نهاد علم و آموزش عالی آن است و بنظر می رسد که آموزش عالی ایران با این هدف خود را مورد بازنگری قرار داده است.

سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ایران:

گزارش سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ایران در دو محور تهیه شده است:

الف-تحلیل وضعیت موجود

ب-نقشه راه آینده

الف-تحلیل وضعیت موجود

تحلیل وضعیت موجود با توجه به آمارهای آموزش عالی و همچنین اسناد بالا دستی(قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران،برنامه پنجم توسعه اقتصادی کشور ،تعهدات ایران در کنفرانس داکار و پکن) ارائه می شود.آموزش عالی ایران در چهار محور اساسی مورد بررسی قرار می گیرد:

۱-رشد کمی و کیفی هرم دانشجویی:این بررسی با توجه به جنسیت و قومیت انجام می شود؛

۲-هرم هیات علمی:شاخص استاد به دانشجو،رتبه علمی و جنسیت

۳-رشد کمی مراکز آموزش عالی با مشارکت بخش خصوصی

۴-کیفیت آموزشی :رشته ها و برنامه های درسی.

۱- رشد کمی و کیفی هرم دانشجویی:هرم جنسیتی و قومیتی

براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دسترسی همه افراد واجب الشرایط فارغ از جنسیت،دین و قومیت برای ورود به آموزش عالی بلامانع است.بر همین اساس پس از پیروز انقلاب اسلامی در ایران ،تعداد دانشجویان در تمامی مقاطع تحصیلی افزایش داشته است.

در سال تحصیلی ۵۸-۱۳۵۷ تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل در مراکز آموزشی کشور حدود۱۷۵۶۷۵نفر بوده است که از این میان حدود ۳۱ ٪ را دانشجویان دختر و ۶۹ ٪ را دانشجویان پسر تشکیل داده اند.با توجه به جمعیت کشور در ان سال در هر صد هزار نفر ۵۱۹ نفر دانشجو بوده اند.در این دوره تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی ۷۵۹۵نفر بوده است.

در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ مجموع تعداد دانشجویا ن کشور در مراکز دولتی و غیر دولتی آموزش عالی ۴۶۸۵۳۸۶ (۲۷۳۹۹۷۹ نفر در مراکز آموزش عالی دولتی و ۱۹۴۵۴۰۷نفردر مراکز غیر انتفاعی ،دانشگاه آزاد و دستگاههای اجرایی) نفر اعلام شده است.از این تعداد ۴۸,۵ ٪ را دانشجویان دختر و ۵۱,۵ ٪ را دانشجویا ن پسر در مراکز دولتی آموزش عالی تشکیل داده اند.در مراکز آموزش عالی غیر دولتی ۳۹,۸ ٪ دانشجوی دختر و ۶۰,۲ ٪ دانشجوی پسر مشغول به تحصیل بوده اند.

در همین سال از مجموع دانشجویان کشور ،۵۲۵۷۳۵ نفر در دوره های تحصیلات تکمیلی مشغول به تحصیل بوده اند.از این میان ۴۹,۹ ٪ دانشجویان کارشناسی ارشد مراکز دولتی و ۴۴,۲۴ ٪ در مراکز غیر دولتی را دختران تشکیل داده اند.حضور دختران در دوره های دکتری تخصصی در مراکز دولتی ۳۹,۸ ٪ و غیر دولتی ۴۲ ٪ بوده است.

براساس آمارها تعداد دانشجویان کشور در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بالغ بر ۴۸۰۲۷۲۱بوده است.از این میان ۱۰۹۶۰۳۸ نفر در دوره های کاردانی،۲۸۱۹۶۲۲ نفر در دوره های کارشناسی،۷۲۰۸۰۶ نفر در دوره های کارشناسی ارشد ،۷۱۹۱۴ نفر در دوره های دکتری حرفه ای(آموزش پزشکی)،و ۹۴۳۱۱نفر در دوره های دکتری تخصصی مشغول به تحصیل بوده اند.از این تعداد دانشجو،۴۱۳۳۱۱نفر در مراکز آموزش عالی غیر انتفاعی ،۱۶۸۵۴۶۸ نفر در دانشگاه آزاد اسلامی،۱۷۸۴۱۰ نفر در آموزش پزشکی،۲۶۴۸۵ نفر در مراکز وابسته به دستگاههای اجرایی،۶۳۵۹۷ نفر در دانشگاه فرهنگیان و مابقی در مراکز آموزش عالی دولتی مشغول به تحصیل بوده اند.

با توجه به آمارها می توان گفت که حضور دانشجویان در آموزش عالی روند رو به رشد داشته است و این افزایش در دوره های تحصیلات تکمیلی چشمگیر می باشد.قابل ذکر است که با توجه هرم سنی جمعیت در ایران این روند رشد یکسانی نداشته است.

- در حال حاضرحضور دختران در کلیه رشته های علمی بیانگر عدم تبعیض جنسیتی در ورود به دانشگاه می باشد.تعداد دانشجویان دختر نه تنها در دوره های کاردانی و کارشناسی در تمام رشته ها افزایش داشته است بلکه این حضور در دوره های تحصیلات تکمیلی قابل توجه است.

دانشجویان دختر ۵۱,۱ ٪ دانشجویان دوره کارشناسی را تشکیل می دهند.در دوره کارشناسی ارشد ۴۶,۲ ٪ و دردوره دکتری تخصصی ۴۱,۹ ٪ از دانشجویان دختر هستند.۵۷,۶ ٪ دانشجویان دکتری حرفه ای نیز دختران هستند.تعداد دانشجویان دختر در دوره های کاردانی (۳۱,۴۶ ٪) از پسران پایین تر است و این بدلیل تعداد بیشتر پسران در در دوره های فنی-حرفه ای هنرستانها می باشد.به عبارت دیگر پسران بیشتر از دختران دوره های کوتاه مدت معطوف به حرفه را انتخاب کرده اند.

آمارها بیانگر آن است که ۵۳,۲ ٪ دانشجویان علوم انسانی،۶۸,۷۲ ٪ از علوم پایه،۲۳ ٪ از فنی-مهندسی،۵۲ ٪ از کشاورزی و دامپزشکی و ۵۷ ٪ دانشجویان هنر در تمام مقاطع دختران هستند.

در دوره های تحصیلات تکمیلی روند رو به رشد حضور دختران در رشته های علوم و فنی قابل توجه است.در حالی که در دنیا نرخ حضور دختران در رشته های علوم،تکنولوزی،مهندسی و ریاضیات[5]پایین است و پژوهش های زیادی دلیل آن را وجود کلیشه های جنسیتی در مدارس می دانند،حضور دانشجویان دختر در آموزش عالی ایران در این رشته ها قابل توجه است.وجود مدارس تک جنسیتی موجب شده است تا دختران کمتر با کلیشه های جنسیتی مرتبط با رشته های تحصیلی مواجه باشند و ازسوی دیگر الگوهای زنان موفق در رشته های علوم پایه و فنی – مهندسی منجر به هدایت دختران به سمت این رشته ها شده است.در حال حاضر ۶۷,۳ ٪ دانشجویان کارشناسی ارشد و ۶۱,۸ ٪ دانشجویان دکتری تخصصی علوم پایه را دختران تشکیل می دهند.درصد حضور دختران در کارشناسی ارشدگروه فنی-مهندسی ۲۹ ٪ و در دوره دکتری ۲۴,۳ ٪ می باشد.در گروه هنر ۶۵,۵ ٪ دانشجویان کارشناسی ارشد و۵۵,۱ ٪ دانشجویان دکتری ،دختران هستند.در گروه علوم انسانی ۵۴,۶ ٪ دانشجویان کارشناسی ارشد و ۴۰ ٪ دانشجویان دکتری را دختران تشکیل می دهند.در گروه دامپزشکی دانشجویان دختر ۴۸,۷ ٪ دانشجویان کارشناسی ارشد و ۴۴,۷ ٪ دانشجویان دوره دکتری را تشکیل می دهند.دانشجویان دختر ۵۵,۳ ٪ از دانشجویان کارشناسی ارشد گروه کشاورزی و ۴۸,۲ ٪ دانشجویان دکتری را تشکیل می دهند. آمارها بیانگر حضور دختران در کلیه رشته های علمی می باشد.

- توزیع بر حسب مناطق:یکی از ویژگی های رشد جمعیت دانشجویی در جمهوری اسلامی ایران ،توزیع عادلانه آموزش در کلیه مناطق کشور است.وجود دانشگاهها در مناطق فرهنگی ،موجب شده است تا تعداد دانشجویان با قومیتهای مختلف افزایش داشته باشد.در حال حاضر تعداد ۴۵۳۶۶دانشجو در استان ایلام مشغول به تحصیل هستند که از این میان ۴۹,۴ ٪ دختر هستند.در استان کردستان،۶۸۱۶۲ دانشجو مشغول به تحصیل هستند که ۴۶,۳ ٪ آنها را دختران تشکیل می دهند.در استان مرزی سیستان و بلوچستان از مجموع ۹۷۹۵۲ دانشجو،۴۸,۱ ٪ را دختران تشکیل می دهند.استان کرمانشاه دارای ۱۰۲۰۰۹ دانشجو است که ۴۵,۹ ٪ آن دانشجویان دختر هستند.بالاترین تعداد دانشجو برحسب جمعیت را به ترتیب استانهای ،سمنان،قزوین و یزد به خود اختصاص داده اند و کمترین به ترتیب سیستان و بلوچستان،البرز وکردستان هستند.

۲-هرم هیات علمی:شاخص استاد به دانشجو،رتبه علمی و جنسیت

یکی از شاخص های مهم کیفیت آموزشی نسبت استاد به دانشجو و همچنین رتبه علمی اعضای هیات علمی است.در همین راستا تلاش آموزش عالی کشور کاهش نسبت استاد به دانشجو بوده است.

در سال تحصیلی ۵۸-۱۳۵۷ تعداد اعضای هیات علمی دانشگاههای کشور ۵۵۸۰ نفر بوده است.با توجه به تعداد دانشجویان ،شاخص هیات علمی به دانشجو ۳۱,۵ بوده است. در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تعداد اعضای هیات علمی تمام وقت و پاره وقت دانشگاهها ۱۳۸۶۰۴ نفر گزارش شده است که از این میان ۵۴۸۸۱ نفر در مراکز اموزش عالی دولتی

[5] STEM

مشغول به کار هستند.شاخص هیات علمی به دانشجو در کل ۳۴,۶۵ می باشد.علت اساسی مناسب شاخص کل تعداد اعضای هیات علمی به دانشجویان ،تعداد بالای دانشجویان دانشگاه ازاد است.نسبت هیات علمی به دانشجو برای مراکز آموزش عالی دولتی ۲۶ است.در حال حاضر ۱۱,۸ ٪ از اعضای هیات علمی تمام وقت دانشگاهها دانشیار،۵,۳ ٪استاد و۴۵ ٪ استادیار هستند.سهم اعضای هیات علمی زن ۲۴,۳ ٪ است.۸,۷ ٪ از استادان ، و۱۵,۶۹ ٪ از دانشیاران و ۲۴,۳۵ ٪ از استادیاران اعضای هیات علمی مراکز آموزش عالی و آموزش پژشکی را زنان تشکیل می دهند.ارتقا علمی زنان از سال ۱۳۸۴ سیر صعودی داشته است.

۳-رشد کمی مراکز آموزش عالی با مشارکت بخش خصوصی

با توجه به افزایش نرخ جمعیت در دهه ۶۰ خورشیدی ، افزایش تعداد مراکز آموزش عالی در راس برنامه های توسعه کشور قرار گرفت.در سال ۱۳۵۷تعداد مراکز اموزش عالی کشور ۲۲۳ گزارش شده است.این تعداد در سال ۱۳۹۴ به ۲۸۵۹ مرکز ارتقاء یافته است.توزیع مراکز اموزش عالی در تمام استانهای کشور مشاهده می شود.در حال حاضر ۶۱۲۷۶۶۴مترمربع به فضای آموزشی و ۷۵۱۳۰۵۴ مترمربع به فضای کمک آموزشی اختصاص دارد.

در سال ۱۳۸۳ و با تصویب قانون اهداف،وظایف و تشکیلات وزارت علوم،تحقیقات و فناوری از یکسو،برنامه پنجم توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی و سند چشم انداز ۲۰ ساله،گسترش مراکز آموزش عالی غیر دولتی در دستور کار شورای گسترش اموزش عالی قرار گرفت.بطوری که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ تعداد مراکز آموزش عالی غیر انتفاعی به ۸۲۳ رسیده است.بر اساس آمارها از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ بیشترین توسعه آموزش عالی ،در بخش غیرانتفاعی(۲۸,۵۸٪)، دانشگاه ازاد اسلامی(۲۴ ٪)،علمی –کاربردی (۹,۶۳ ٪)،دستگاههای اجرایی(۷,۶۲ ٪) و پیام نور(۴,۶ ٪) بوده است که معرف توجه جدی به شرکای غیر دولتی در آموزش عالی کشور است.تعداد دانشجویان شاغل به تحصیل در مراکز آموزشی غیر انتفاعی و دانشگاه آزاد در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۳بالغ بر دومیلیون بوده است.در سال تحصیلی ۱۳۹۴ مراکز اموزش عالی غیر انتفاعی ۲۵۵۴۹ نفر پذیرفته شده در گروههای مختلف آموزشی در دوره کارشناسی ارشد داشته اند.وجود مراکز متعدد دولتی و غیر دولتی موجب شده است تا شانس قبولی در دانشگاه به ۲۴,۴۵٪ در سال ۱۳۹۴ (کل مقاطع) برسد در حالی که این درصد در سال ۱۳۶۸، ۹,۶۴٪ بوده است.

در سال ۱۳۶۸ با هدف در دسترس بودن آموزش برای همه،دانشگاه پیام نور با ۵ رشته آموزشی راه اندازی شد.این دانشگاه قصد داشت تا با سیستم مجازی و نیمه حضوری آموزش عالی را به تمام نقاط ایران گسترش دهد. امروزه دانشگاه پیام نور با بیش از ۵۲۰ شعبه در سراسر کشور پذیرای ۹۰۰ هزار دانشجو در مقاطع مختلف تحصیلی از کاردانی تا دکتری است.تعداد پذیرفته شدگان این دانشگاه در دوره کارشناسی ارشد سال ۱۳۹۴ ، ۴۸۰۷۹ نفر بوده است.تعداد اعضای هیات علمی استادیار به بالای این دانشگاه حدود ۱۶۰۴ نفر است.

دانشگاه جامع علمی –کاربردی در سال ۱۳۷۱ با هدف برآوردن نیازهای تخصصی کاربردی راه اندازی شد.این دانشگاه در تمام مناطق کشور شعبه دارد (۸۵۱) و به رفع نیازهای جامعه در رشته های مختلف می پردازد.

۴-کیفیت آموزشی :رشته ها و برنامه های درسی

یکی از سیاستهای مهم آموزش عالی ارتقاء کیفیت آموزشی از طریق هدفمند کردن آموزش و بازنگری به برنامه های درسی بوده است.در حال حاضر بیش از چهار هزار برنامه های درسی مورد بازنگری قرار گرفته است.از طرفی از سال ۱۳۹۳ روند هدفمند شدن آموزش عالی آغاز شده است.یکی از شاخص های مهم این سیاست کاهش تصویب دوره های کارشناسی و کاردانی و افزایش تصویب دوره های تحصیلات تکمیلی در سال ۱۳۹۴ بوده است.

یکی از راهبردهای مهم در ارتقاء کیفی دانشگاهها که در سال ۱۳۹۴ آغاز و در سال ۱۳۹۵ نتایج آن اعلام شده است ،سطح بندی دانشگاهها می باشد. این سطح بندی در مورد موسسه های غیرانتفاعی نیز انجام شده است. سطح بندی علاوه بر اینکه به دانشگاهها کمک خواهد کرد تا به ترمیم نقاط ضعف خود و ارتقاء نقاط قوت خود بپردازند،مبنایی برای تصویت دوره های جدید آموزشی و پذیرش دانشجو در این مراکز خواهد بود.

براساس آمارهای ارائه شده می توان گفت که آموزش عالی ایران از نظر رشد کمی در زمینه تعداد دانشجو،تعداد مراکز اموزش عالی ،تعداد اعضای هیات علمی روند قابل قبولی داشته است وبراساس قانون برنامه پنجم توسعه و همچنین اهداف وزارت علوم و تحقیقات و فناوری انجام شده است.تاسیس دانشگاه پیام نور و همچنین موسسه های غیرانتفاعی اقدامی در جهت دسترسی بیشتر افراد به آموزش عالی و آموزش مادام العمر بوده است.تعداد دانشجویان این مراکز گویای تحقق این هدف است. بنابراین می توان گفت گامهای مهمی در ایجاد فرصتهای برابر آموزشی برداشته شده است.اگرچه در دوره هایی سهمیه بندی جنسیتی در برخی رشته ها اعمال شده است ولی حضور چشمگیر دختران در آموزش عالی بیانگر کم رنگ شدن این سیاستها می باشد.با توجه به سند توسعه آموزش عالی و همچنین برنامه وزارت علوم و تحقیقات و فناوری ،اقدامهایی در جهت ارتقاءکیفیت برداشته شده است که مهمترین آن را می توان کاهش دوره های کارشناسی،بازنگری برنامه های درسی و ارتقاء شاخص هیات علمی به دانشجو ذکر کرد.

شاید بتوان گفت که نیاز فعلی آموزش عالی توجه به کیفیت و همچنین ارتباط بیشتر با نیازهای جامعه و به روز کردن برنامه های درسی باشد.

ب-نقشه راه آینده

از سال ۱۳۹۲ چندین برنامه راهبردی در وزارت علوم ،تحقیقات وفناوری تدوین شده است.:طرح آمایش آموزش عالی ،طرح منشور کیفیت،نظام جامع تضمین کیفیت و نظارت.علاوه بر این برنامه ها،براساس اسناد بالادستی مانند،سند چشم انداز توسعه ۱۴۰۴، نقشه علمی جامع کشور وسند آموزش عالی در برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور،آموزش عالی هدفمندی آموزش و متناسب سازی آن با نیازهای جامعه را در دستور کار خود داده است:

۱-**توسعه آموزش عالی براساس نیازهای جامعه و بافت فرهنگی**:براساس طرح آمایش آموزش و سند برنامه ششم توسعه،تصویب رشته های تحصیلی با توجه به نیازهای اقتصادی-اجتماعی منطقه انجام خواهد گرفت.این امر موجب ارتباط میان مراکز آموزشی با دستگاههای اجرایی خواهد شد.به این ترتیب ارتباط دانشگاه با محیط اجتماعی برقرار خواهد

شد.این ارتباط می تواند منجر به تعریف رشته هایی با توجه به نیازهای منطقه ای و اقتصادی شود.به این ترتیب امکان ایجاد فرصتهای شغلی برای فارغ التحصیلان این رشته ها نیز فراهم خواهد شد،

۲-**بازنگری برنامه ها با توجه به ماموریت گرا شدن دانشگاهها**:بازنگری برنامه های درسی که از سال ۱۳۹۳ آغاز شده است ،بطور جدی ادامه خواهد یافت.این بازنگری با توجه به نیازهای جامعه و همچنین روزآمد شدن برنامه ها خواهد بود.بازنگری برنامه ها به ارتقاء کیفیت آموزشی نیز کمک خواهد کرد. توجه به ماموریت دانشگاهها در بازنگری دوره های آموزشی ممکن است به حذف برخی رشته ها و ایجاد رشته های جدید منجر شود که این موضوع گامی در جهت متناسب سازی رشته های درسی با نیازهای جامعه خواهد بود،

۳- **ماموریت گرایی دانشگاهها و نقش آنها در توسعه آموزشی-اقتصادی** : براساس طرح آمایش ماموریت دانشگاههای کشور به چهار سطح عملکردی:بین المللی، ملی، منطقه ای،و خاص تدوین می شود.به این ترتیب و با توجه به ماموریت هریک از دانشگاهها ،رشته ها و مقاطع تحصیلی مورد بازنگری قرار خواهند گرفت.ماموریت گرا شدن دانشگاهها از یکسو و تاکید بر نسل سوم دانشگاهها (کارآفرینی) می تواند موجب پاسخگویی بیشتر دانشگاهها به نیازهای جامعه شود.طرح آمایش می تواند به دانشگاهها براساس سطح عملکردی امکان بیشتری برای جذب دانشجویان غیرایرانی ،ارتباط با دیگر مراکز دانشگاهی معتبر دنیا و برگزاری دوره های مشترک بیشتر را فراهم آورد.دانشگاهها در سطح ملی ،منطقه ای و خاص نیز می توانند با توجه به ماموریت خود،ارتباط بیشتری با بخش های صنعت، کشاورزی و خدمات برقرار نمایند و دوره های مهارتی بیشتری را اجرا نمایند،

۴- تضمین کیفیت آموزشی: با توجه به طرح منشور کیفیت و سند تضمین کیفیت و نظارت،می توان انتظار داشت که آموزش عالی کشور از سطح کیفی بالایی برخوردار شود. وجود نظام بازخورد به بهبود شرایط آموزشی کمک خواهد کرد و جایزه کیفیت به دانشگاهها نیز گامی برای ارتقاء کیفی برنامه های آموزشی خواهد بود.شکل گیری مرکز نظارت،ارزیابی و تضمین کیفیت با ریاست وزیر علوم عزم جدی در ارتقائ کیفیت است.به عبارتی می توان گفت که چرخش بینش از رشد کمی برنامه های درسی به ارتقاء و تضمین کیفیت رخ داده است،

۵-**فرصتهای آموزشی**: برای ایجاد فرصتهای آموزشی بیشتر ،علاوه بر دانشگاه پیام نور،با ایجاد زیر ساخت مناسب و برنامه ریزی دقیق، آموزش مجازی با کیفیت مکان دسترسی همه افراد به آموزش عالی را فراهم خواهد نمود.تاکید بر آموزش های مجازی به دلیل قابل استفاده بودن در تمامی نقاط کشور از اولویتهای وزارت علوم برای ارتقاءدسترسی به فرصتهای آموزشی محسوب می شود .همچنین تاسیس موسسه های غیر انتفاعی جدید نیز یکی از راهکارها می باشد،

۶-**بهبود هرم اعضای هیات علمی**:به منظور بهبود شاخص هیات علمی به دانشجو، تعداد اعضای هیات علمی افزایش خواهد داشت.براساس سند برنامه ششم،می بایست شاخص هیات علمی به دانشجو بهبود یابد. برهمین اساس تصویب دوره های جدید درسی در دانشگاهها و موسسات غیر انتفاعی با توجه به این شاخص مورد بررسی قرار می گیرد. بنابراین جذب اعضای هیات علمی براساس نیازها و دوره های آموزشی انجام خواهد گرفت .با توجه به افزایش موسسه های غیر انتفاعی رشد کمی در این حوزه مشاهده می شود .در همین رابطه برنامه ریزی برای ارتقاءمرتبه علمی اعضای هیات علمی نیز حائز اهمیت است،

۷-**افزایش و ارتقاء کیفی دوره های تحصیلات تکمیلی**: با توجه به نیاز جامعه ،دوره های تحصیلات تکمیلی براساس طرح آمایش و نیازهای کشور افزایش خواهد یافت.دسترسی به دوره های تحصیلات تکمیلی برای دانشجویان فارغ از جنسیت ،قومیت و دین در نظر گرفته خواهد شد.افزایش این دوره ها گامی در جهت بهبود هرم اعضای هیات علمی نیز خواهد بود.

۸-**بازنگری به هرم دانشجویی در گروههای علمی مختلف**: به منظور افزایش فرصتهای شغلی و ارتقاء دوره های تحصیلی، کارکرد و جایگاه رشته های علمی مورد تحلیل قرار خواهد گرفت و هدایت دانشجویان با توجه به طرح آمایش در رشته های مختلف صورت خواهد گرفت.براساس سند آموزش عالی تقویت رشته های علوم و فنی-مهندسی از اولویتهای آموزشی می باشد.تقویت رشته های مهارتی که منجر به اشتغال می شود در دانشگاههای جامع علمی –کاربردی و فنی – حرفه ای نیز دنبال خواهد شد،

۹-**جذب دانشجوی خارجی**: یکی از اهداف آموزش عالی در برنامه ششم توسعه و همچنین طرح آمایش،بین المللی شدن دانشگاهها و جذب دانشجوی خارجی می باشد.جذب دانشجوی خارجی موجب برقراری ارتباط دانشگاه های داخل با محیط بین المللی خواهد شد.

با بکارگیری راهبردهای ذکر شده می توان به چند هدف مهم در آموزش عالی دست یافت:

۱-تناسب میان برنامه های درسی و نیازهای جامعه،

۲-گسترش دسترسی به آموزش عالی،

۳-هدفمند شدن برنامه های آموزشی با توجه به ماموریت دانشگاهها،

۴-ارتقاء کیفی دوره های آموزشی ،

۵-توجه به دوره های منجر به اشتغال،

۶-برقراری ارتباطات بین المللی.

این راهبردها آموزش عالی ایران را در رسیدن به آموزش فراگیر و تضمین کیفیت یاری خواهد کرد. در این راه اجرای طرح آمایش، راه اندازی مرکز نظارت،ارزیابی و تضمین کیفیت، گسترش مراکز آموزش عالی غیر انتفاعی و جایزه کیفیت موثر خواهد بود.

کار گروه دسترسی به آموزش عالی با کیفیت و برابر

دکتر مجتبی شریعتی نیاسر و دکتر الهه حجازی

توسعه آموزش فنی و حرفه ای در آموزش متوسطه

مقدمه

سرمایه‌گذاری در راستای توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش می‌تواند اهداف توسعه پایدار را تحقق بخشد. تغییرات شگرف و رقابتی دنیا در دهه گذشته به منظور دستیابی سریع به توسعه اقتصادی و رفاه اجتماعی، باعث شده است بیش از پیش به نقش و کارکردهای آموزش و پرورش توجه شود. در دنیای امروز انسان هم هدف توسعه و هم عامل توسعه است. بنابراین اگر بنا باشد که جامعه در حال گذار کشور، به خوبی از تغییرات اجتماعی گذر کند؛ باید "آموزش و پرورش" تقویت شود. اهمیت آموزش‌های مهارتی کاردانش، فنی و حرفه‌ای و مهارت‌های اساسی زندگی نیز در فرآیند آموزشی جمهوری اسلامی ایران و تعامل این حوزه از آموزش‌ها با سایر آموزش‌های ارائه شده در نظام آموزشی ، ضرورت توسعه کمی همراه با کیفیت این آموزش ها را متناسب با نیاز بخش های مختلف اقتصادی کشورمشهود می سازد. به یقین تلفیق دانش با مهارت های متناسب با مشاغل و حرف مورد نیاز بازارکار و خلاقیت برای جوانان این مرز و بوم زمینه ساز اشتغال مولد و پایدار توام با کار آفرینی، تاثیر بسزایی در رشد و توسعه اقتصادی و توانمند سازی سرمایه های انسانی دارد.

تغییر و تحول در نظام آموزشی کشور با تکیه بر ساحت های ششگانه تربیتی : علمی، اخلاقی و دینی، جسمانی و بدنی، اجتماعی وسیاسی ، حرفه ای و اقتصادی و زیباشناختی و هنری دانش آموزان به منظور تربیت متربیانی: موحد، مؤمن ،انتخابگر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی خلاق ،... کارآفرین ، مقتصدو ماهر، سالم و بانشاط، قانون مدار و نظم پذیر و آماد ه ی ورودبه زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی و به تبع آن در نظام آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش از جمله در: ساختار ، برنامه درسی ، محتوای آموزشی و ...و استقرار این نظام از سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵پیگیری می گردد. رویکرد نظام جدید آموزشی فنی و حرفه ای و کاردانش ، شایستگی محور (آموزش مبتنی بر شایستگیCBT) است. در این راستا تلفیق شایستگی‌ها را به عنوان یک اصل قلمداد کرده و مهمترین شایستگی را در سه عنوان: شایستگی‌های عمومی و پایه، شایستگی‌های غیرفنی و شایستگی‌های فنی خلاصه نموده است و ارائه می شود.

نظام آموزشی کشور به دنبال تسهیل انتقال از مدرسه به جهان کار است و با این نگاه بخش آموزش فنی‌وحرفه‌ای به صورت ویژه در اسناد بالادستی گنجانده شده است که یکی از مهمترین حوزه‌های تربیت و یادگیری به نام کارو فناوری معطوف به این بخش است. "سومین هدف برنامه آموزش برای همه (EFA) عبارت بود ازتضمین اینکه نیازهای یادگیری همه جوانان و بزرگسالان ازطریق دسترسی برابر به یادگیری مناسب و مهارت های زندگی میسر گردد .» که توسط وزارت آموزش وپرورش وسایر نهادهای برنامه های متنوع زیادی در سطح ملی به اجرا درآمد که حاصل آن رشد چشمگیر دوره های فنی وحرفه ای در آموزش وپرورش رسمی کشور از حدود ۱۰ درصد به ۳۳ درصد در سالهای اجرای برنامه بود. ارائه آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش در چارچوب نظام رسمی در جمهوری اسلامی ایران به منظور برخورداری جوانان از مهارت های لازم برای ورود به بازارکار (تکنسین ، کارگر ماهر ، استاد کار و سرپرست بخش) توسط وزارت آموزش و پرورش در هنرستان های فنی و حرفه ای و کاردانش در قالب مهارت های شغلی و حرفه ای انجام می شود .از این رو با اتکا به اسناد بالادستی مبنی بر ضرورت و اهمیت توسعه و تقویت آموزش های مهارتی کاردانش و فنی و حرفه ای تمامی شاخص های ارتقاء کمی و کیفی این آموزش ها که در برنامه های کلان و توسعه کشور از پیش مورد توجه قرار گرفته اند ، هم راستا و هم جهت با آرمان ها و مقاصد تعیین شده در برنامه۲۰۳۰ (اهداف خرد ۳-۴ و ۴-۴) شرح ذیل می باشد:

۴-۳- حصول اطمینان از دسترسی برابر تمام مردان و زنان به دانش فنی باکیفیت و مقرون به صرفه و تحصیلات حرفه ای

۴-۴- افزایش قابل توجه تعداد جوانان و بزرگسالانی که تا سال ۲۰۳۰ مهارت های مناسب ازجمله مهارت‌های فنی و حرفه ای جهت اشتغال ، داشتن شغل های مناسب و کارآفرینی.

۲-تبیین وضعیت موجود آموزش های فنی وحرفه ای رسمی

در ایران تا انتهای دوره اول متوسطه، آموزش‌ها عمومی است و دانش‌آموزان در دوره دوم متوسطه، به سه شاخه نظری، فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش جهت تحصیل و اخذ دانشنامه دیپلم هدایت می‌شوند.
طبق طراحی انجام شده آموزش‌های فنی و حرفه‌ای یک دوره ۵ ساله بوده است؛ سه سال آن در هنرستان‌های آموزش و پرورش برای تربیت کارگر ماهر و کمک تکنسین و دو سال دیگر آن در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای تربیت تکنسین ماهر اجرا می‌گردد.
آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دارای تاکید فراوان در اسناد بالادستی است به طوریکه یک حوزه تربیت و یادگیری با عنوان «کاروفناوری» به این امر اختصاص می‌یابد و شایستگی‌های مختلفی را جهت آموزش به دانش‌آموزان- که در این دوره هنرجو نامیده می‌شوند- طراحی، تدوین و تالیف می‌گردد. دوره ۳ ساله آموزش های فنی وحرفه ای در ایران به دو شکل (۱) هنرستانهای کاردانش (۲) هنرستانهای فنی وحرفه ای ارایه میشود. دو شاخه تحصیلی فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش با هدف شناخت بهتر استعداد و علاقه دانش‌آموزان و ایجاد زمینه مناسب و مساعد برای کسب توانمندی‌ها و مهارت‌های لازم و هدایت آنان به سمت اشتغال مفید و مسیرهای تحصیلی مناسب و همچنین ایجاد آمادگی نسبی آنان برای اشتغال و ادامه تحصیل در آموزش عالی و رشته‌های علمی- کاربردی در هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش به صورت مجزا درحال اجرا است.
در شاخه کاردانش که بخش اعظمی از دوره های مهارتی باهمکاری ومشارکت آموزشگاههای تحت نظارت وزارت کار وسازمان آموزش فنی وحرفه ای ارایه میشود وغالبا به شکل مشارکتی وتایید گواهی نامه های فنی وحرفه ای ازطرف وزارت کار برای دانش آموزان علاقمند ودر سن تحصیل هستند وپس از اتمام دوره ۳ ساله مستقیما میتوانند وارد بازار کارشوند.

در شاخه فنی‌وحرفه‌ای ارگان‌های متفاوتی از جمله وزارت فرهنگ و ارشاد، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان بنادر و کشتیرانی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و ... در زمینه رشته های هنری، کشاورزی، دریایی، صنعت و ... با آموزش و پرورش همکاری و مشارکت دارند و متون درسی با رایزنی و هماهنگی صاحبان مشاغل تالیف و تدوین می‌گردد.

شاخص های تعداد و سهم هنرجویان ، سهم هنرجویان دختر ، سهم هنرجویان روستایی و شبانه روزی، سهم هنرجویان برون سپاری شده و هنرجویان غیر دولتی دو شاخه بررسی شده است.

تعداد و سهم هنرجویان: تعداد هنرجویان پایه های دوم و سوم شاخه فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش ۶۸۰۶۸۵ نفردر سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ است که در ۷۰۶۶ باب هنرستان در حال تحصیل بودند. سهم این هنرجویان مجموع دانش آموزان پایه های دوم و سوم دوره دوم متوسطه ۳۷,۶۶ درصد می باشد .

سهم هنرجویان دختر : با برنامه ریزی های خاص توسعه رشته های فنی‌وحرفه‌ای و مهارتی دختران به منظور ایجاد دسترسی برابر ، سهم دختران پایه های دوم و سوم دو شاخه از مجموع هنرجویان به ۳۷,۱۱ درصد رسیده است .

سهم هنرجویان روستایی و شبانه روزی : در راستای افزایش پوشش مهارت آموزی و افزایش قابل توجه تعداد جوانان به مهارت های لازم جهت اشتغال ، داشتن شغل مناسب و کارآفرینی سهم هنرجویان روستایی دو شاخه به ۱۰.۲۶ درصد و سهم هنرجو یان هنرستان های شبانه روزی دو شاخه به ۹,۹۴ درصد افزایش یافته است.

سهم هنرجویان شاخه کاردانش به شیوه خرید خدمات آموزش استاندارد مهارت (برون سپاری) : با توجه به سیاست توسعه مشارکت با دستگاه های دولتی و بخش خصوصی در ارتقاء سطح پوشش آموزش های مهارتی خارج از آموزش و پرورش (برون سپاری) شاخه کاردانش (با استناد به مصوبه هیئت محترم وزیران شماره های ۲۷۷۶۳/ت ۴۴۴ ها مورخ ۷۱/۹/۲۸ و ۱۳۵۵۸/ت ۱۴۱۴۴ ها مورخ ۷۴/۱۱/۱) به منظور خرید خدمات آموزش استاندارد مهارت (برون سپاری) ، سهم برون سپاری آموزش استاندارد مهارت حدود ۱۷,۶ درصد هنرجویان شاخه کاردانش را شامل می شود.

نظام جدید : در این نظام هنرجویان شاخه کاردانش در ۱۵۳ رشته مهارتی و هنرجویان شاخه فنی‌وحرفه‌ای در ۴۱ رشته در ۴ زمینه : صنعت ، کشاورزی ، خدمات و هنر که متناسب با آمایش سرزمین و نیاز بازار کار در بخش های مختلف اقتصادی تدوین و تعریف شده است ، به تحصیل اشتغال خواهند یافت. پیش بینی می گردد که سهم هنرجویان فنی-وحرفه‌ای و کاردانش تا پایان برنامه (۱۴۱۱-۱۴۱۰) به حدود ۵۰ درصد برسد.

۳- توسعه کارآفرینی در آموزش و پرورش :

به منظور ترویج فرهنگ کار و کارآفرینی و آموزش کارآفرینی برای دانش آموزان بر اساس راهکارهای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ، شورای سیاستگذاری و برنامه ریزی توسعه کارآفرینی وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۳ با ریاست معاون آموزش متوسطه وزارت و با عضویت مدیران کل دفاتر آموزشی ، پرورشی ، تألیف کتاب های درسی و... ذیربط تشکیل شد. نمایه های اجرایی برنامه سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ تدوین شد. در راستای اجرایی سازی برنامه ها و توسعه کارآفرینی ، تفاهم نامه همکاری با دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران منعقد گردید . در سال ۱۳۹۴ نیز برنامه جامع توسعه کارآفرینی در آموزش و پرورش به منظور بهره گیری از تمامی ظرفیت های درون و برون دستگاهی تدوین شد. در راستای اجرایی سازی برنامه جامع اقدامات ذیل به اجرا در آمد :

- فعال سازی دبیرخانه راهبری کشوری کارآفرینی
- اجرای طرح کاشف (کشف ، ارزیابی و آماده سازی شایستگی های فردی) در حوزه کسب و کار و کارآفرینی با مشارکت دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران برای ۱۸۶۸۰۰ دانش آموز پایه ۷و۸ دوره اول متوسطه (۸۸/۷۰ درصد جمعیت دانش آموزی دوره اول متوسطه) در اردیبهشت ماه ۱۳۹۴
- سنجش روحیه کارآفرینی ۲۸۸۰ معلم کار و فن آوری از معلمان دوره اول متوسطه در سال ۱۳۹۵ از طریق آزمون مجازی و تربیت مربی کارآفرینی ۲۵۰ معلم انتخاب شده در آزمون در ۵ قطب کشور : چهار محال و بختیاری ، آذربایجان غربی ، کرمانشاه ، تهران و مشهد وارائه آموزش کارآفرینی درپژوهش سراهای دانش آموزی توسط این مربیان
- اجرای مسابقات طرح کسب و کارنویسی برای هنرجویان هنرستان های کاردانش و برگزاری جشنواره الگوهای برتر تدریس برای هنرآموزان / معلمان درس کارآفرینی هنرستان ها
- ایجاد اولین مرکز رشد کارآفرینی کشور در استان خراسان رضوی ، ایجاد اتاق کارآفرینی در برخی ازهنرستان های استان سیستان و بلوچستان ، خراسان جنوبی ، البرز ، یزد با مشارکت بخش خصوصی
- ارائه آموزش های همراه با تولید در هنرستان ها وایجاد ۱۰۰باب هنرستان کارآفرین ، ایجاد مراکز فروش محصولات هنرستان ها به صورت مجازی و غیر مجازی

- اجرای دوره های آموزش کارآفرینی برای اعضای شورای سیاستگذاری و برنامه ریزی کارآفرینی ، سرگروه های آموزش کارآفرینی و مدرسین ،اضافه کردن ۳ واحد درسی کارگاه نوآوری و کارآفرینی به برنامه درسی کلیه شاخه های دوره دوم متوسطه به عنوان شایستگی های غیر فنی و تألیف کتاب نوآوری و کارآفرینی

پیش بینی می شود تا پایان برنامه (۱۴۱۰-۱۴۱۱) کارآفرینی متناسب با پایه های تحصیلی از پیش دبستان تا دیپلم آموزش داده شود وفرهنگ کار و کارآفرینی در تمام دوره های تحصیلی توسعه یابد.

۴- فرصت ها

۱- وجود اسناد بالادستی به ویژه سند چشم‌انداز بیست‌ساله کشور جمهوری اسلامی ایران ، سیاست های کلی اشتغال ، سیاست های کلی ایجاد تحول مصوب شورای مصلحت نظام ، سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش ابلاغیه مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) و سند تحول بنیادین آموزش و پرورش مبنی بر تقویت وتوسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی ؛

۲- وجود جوانان مستعد و علاقه‌مند ۱۳ تا ۱۷ ساله علاقه مند به تحصیل در شاخه های‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش با اصول علمی و آکادامیک و متقاضی اشتغال مفید؛

۳- ارتقاء نسبی منزلت آموزش‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش در جامعه و نگرش مثبت خانواده‌هابه این آموزش ها؛

۴- گرایش جوانان به کسب گواهینامه‌های رسمی برای نیل به منزلت اجتماعی؛

۵- ارزش معنوی کار به عنوان عبادت در فرهنگ ملی اسلامی؛

۶- توجه بالای مسئولین به توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش به ویژه در مناطق غیر برخوردار؛

۷- ارتقاء سطح تحصیلات مدیران صنایع و بنگاه‌های اقتصادی و احساس نیاز به نیروی کار ماهر نسبت به سایر نهاده‌ها و عوامل تولید؛

۸- اصلاح هرم شغلی کشور و استلزام تربیت تکنسین؛

۹- حمایت‌ها و توصیه‌های مجامع بین‌المللی نسبت به توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش؛

۱۰- افزایش توجه و اقبال خانواده‌ها به آموزش دختران تا سطوح تحصیلات عالی؛

۱۱- مشارکت بخش خصوصی در اجرای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای؛

۱۲- پایین بودن سطح مهارت و سواد شاغلان بخش کشاورزی و بالا بودن میانگین سنی شاغلان این بخش؛

۱۳- توجه سیاستگذاران آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش به منظور ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و حمایت از کارآفرینان و خوداشتغالی؛

۱۴- توجه ویژه به توسعه رشته‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش ویژه دختران در قوانین، مقررات و برخورداری از پشتوانه اعتباری خاص.

۵- تهدید ها

۱- پراکندگی مناطق روستایی و عدم توان توسعه آموزش‌ها ی فنی و حرفه ای و کاردانش در این مناطق؛

۲- مهاجرت پذیر بودن مناطق استان ها به ویژه پایتخت به دلیل کمبود کارخانجات تولیدی و صنایع در شهرها و روستاها ؛

۳- تعصبات قوی در زمینه آموزش دختران و حتی در برخی از مناطق در زمینه ادامه تحصیل پسران؛

۴- کم‌بودن فرصت‌های شغلی نسبت به تعداد دانش‌آموختگان آموزش‌های فنی و حرفه ای و کاردانش؛

۵- پایین بودن ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها در بخش آموزش‌های علمی و کاربردی؛

۶- بالا رفتن ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها در بخش آموزش‌های نظری؛
۷- تعدد مراکز تصمیم‌گیری در زمینه آموزش‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش و انجام فعالیت‌های موازی در برخی از دستگاه های مختلف؛
۸- نبود قوانین الزام آورو تخصیص وام بانکی به فارغ‌التحصیلان آموزش‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش همانند دارندگان گواهینامه‌های مهارت سازمان فنی و حرفه‌ای؛
۹- فقدان الگوی مناسب توسعه استانی و کشوری آموزش های فنی و حرفه ای بر اساس آمایش سرزمین؛
۱۰- عدم استقرار سیستم‌های آماری مناسب در بخش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و نبود نظام جامع اطلاعاتی نیاز بازار کار؛
۱۱- نبود اطلاعات لازم در رابطه با ماهیت آموزش‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش در بین بسیاری از مسئولین ذیربط؛
۱۲- ترویج فرهنگ مدرک‌گرایی براساس عدم نظارت بر آموزش‌های مهارتی و صدور گواهینامه‌های مهارت در کشور.

۶-چالش ها ی اساسی :

– نبود مرجع ملی و نهاد سیاستگذار واحد به منظور مدیریت ، برنامه ریزی و یکپارچه سازی توسعه آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی و کارآفرینی در کشور

– کمبود فضای هنرستان‌ها به دلیل عدم ساخت فضای آموزشی با تیپ هنرستان، از سوی سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس و انگیزه ی پایین بخش خصوصی در تاسیس هنرستان

– کمبود نیروی انسانی متخصصی به ویژه در پست های هنرآموز و استادکار، همچنین وجود نیروی انسانی غیرمرتبط با رشته های فنی و حرفه ای و کاردانش
– تأمین هزینه های مربوط به عقد قراردادهای آموزشی با دستگاه های مشارکت کننده وارائه دهنده مهارت خارج از آموزش و پرورش (برون سپاری آموزش مهارت) کارورزی در شاخه کاردانش
– فرسوده بودن بنای برخی از هنرستانها و همچنین کمبود تجهیزات مصرفی، سرمایه ای و درحکم سرمایه ای بدلیل کمبود اعتبارات مورد نیاز

– مشارکت پایین و کمتر از حد انتظار دستگاه های دولتی و غیر دولتی درتعریف استانداردهای جدید ، بازنگری استانداردهای موجود ، اجرا و ارزیابی آموزش های مهارتی و صدور گواهینامه های مهارت شاخه کاردانش

– وجود قوانین بازدارنده و کمبود تسهیلات توسعه برنامه آموزش همراه تولید درهنرستان ها به منظور تشویق هنرجویان کارآفرین به تولید و فروش محصولات

– نبود قوانین الزام آور برای بکارگیری فارغ التحصیلان هنرستانی در شرایط برابر و ارائه تسهیلات لازم به منظور خوداشتغالی و کارآفرینی

–کمبود منابع و امکانات لازم به منظور ترویج فرهنگ کار و کارآفرینی و آموزش کارآفرینی به دانش آموزان

۷-راهبرد های کلان آینده آموزش های فنی وحرفه ای

- توسعه متوازن رشته های مختلف فنی وحرفه ای متناسب با بوم و نیازهای استانی
- توسعه مشارکت دستگاه های دولتی ،غیردولتی و بخش خصوصی در توسعه کمی و کیفی آموزش های فنی وحرفه ای
- بهره برداری از ظرفیت های قانونی و اسناد فرادستی در توسعه آموزش های فنی وحرفه ای
- توجه ویژه به هنرستان های کاردانش وفنی وحرفه ای مناطق محروم ، مرزی و عشایری در تأمین و تخصیص منابع مالی ، انسانی ، تجهیزاتی و...
- اتخاذ روشهای متنوع و مناسب در توسعه ارائه فعالیت های آموزشی فنی وحرفه ای مبتنی بر اهداف دوره و پایه ها وبرنامه درسی
- حمایت از توسعه هنرستان های فنی وحرفه ای غیردولتی و آموزش از راه دور در جهت افزایش پوشش سطح آموزش های فنی وحرفه ای کشور
- توجه به کارآمدی و اثربخشی وهمچنین ارتقای کیفی برنامه های شاخه کاردانش وفنی وحرفه ای
- توسعه کارآفرینی برای تمام دوره های تحصیلی بویژه دوره آموزش فنی وحرفه ای
- تامین سرانه مطلوب راب دانش آموزان هنرستانهای فنی وحرفه ای
- طراحی و استقرار نظام جامع هدایت تحصیلی و استعدادیابی به منظور هدایت دانش آموزان به سوی رشته ها و حرَف و مهارت های فنی وحرفه ای مورد نیاز حال و آینده کشور متناسب با استعدادها، علاقه مندی و توانایی های آنان

۸-شرکای دولتی و تبیین نقش ها و وظایف آن ها :

تحقق اهداف از پیش تعیین شده در زمینه آموزش های مهارتی و فنی و حرفه ای مستلزم همکاری تنگاتنگ و هماهنگی های بخشی ، بین بخشی و فرا بخشی است که طی سنوات گذشته تا حدود بسیار زیادی بهبود یافته است . در این راستا می توان به همکاری های نزدیک دستگاه های اجرایی دولتی از جمله : سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور ، وزارت جهاد کشاورزی ، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، وزارت صنعت ، معدن و تجارت ، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ، سازمان صنایع دستی ، میراث فرهنگی و گردشگری ، سازمان بهزیستی ، سازمان هواپیمایی کشور ، سازمان دهداری ها و شهرداری ها ، سازمان صنایع هوایی وزارت دفاع و نیروهای مسلح ، سازمان حفاظت محیط زیست و...اتحادیه ها و اصناف در نیاز سنجی شغلی ، بازنگری و تدوین استاندارد های مهارت ، اجرا ، ارزشیابی و صدور گواهینامه های آموزش مهارت شاخه کاردانش اشاره نمود.

۹-ساز و کار ارزشیابی :

- اخذ گزارش آماری از شاخص های کمی نظام آموزش فنی وحرفه ای از طریق سامانه های آماری وزارت آموزش و پرورش و تحلیل آن ها
- ارزیابی از طریق دفتر بازرسی و ارزیابی عملکرد وزارت آموزش و پرورش
- تکمیل شاخص ها و موافقت نامه آموزشی دفتر کاردانش وفنی وحرفه ای با استان ها و نمونه برگ های ارزیابی مربوط به برنامه ها
- تکمیل نمون برگ های بازدیدهای فرآیندی و پایانی از هنرستانهای کاردانش وفنی وحرفه ای
- اخذ گزارشات استانی از اجرای برنامه های ملی ، استانی ومنطقه ای در هنرستانهای کاردانش وفنی وحرفه ای

ردیف	عنوان برنامه	اهداف برنامه	شاخص	واحد شاخص	سال پایه	سال های برنامه					مشارکت کنندگان	
					۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	درون دستگاهی	برون دستگاهی
۱	**ساماندهی نیروی انسانی متخصص (جذب نیروی انسانی موردنیاز)**	تأمین نیروی انسانی موردنیازتوسعه و ارتقاء کیفیت آموزش های فنی‌وحرفه‌ای ومهارتی	نسبت هنرآموز به هنرجو	تعداد هنرآموز به هنرجو	**۲۲/۱**	**۲۱/۱**	**۲۰/۱**	**۱۹/۱**	**۱۸/۱**	**۱۷/۱**	مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری	
۲	**ارتقای توانمندی‌های دانشی و عملی هنرآموزان**	کیفیت بخشی به آموزش های کارگاهی عملی	سهم هنرآموزان شرکت کننده در دوره ها	درصد	**۱۰**	**۴۰**	**۳۰**	**۱۰**	**۱۰**	**۱۰**	مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری	دستگاه های متولی آموزش مهارت و مجری هنرستان‌های وابسته و جوار
۳	**تکمیل و استاندارد سازی تجهیزات کارگاه ها و آزمایشگاه‌های هنرستان‌ها و استفاده از فناوری های پیشرفته در امر آموزش**	ارتقاء کیفیت آموزش های عملی و کارگاهی	سهم هنرستان-های مجهز و هوشمند شده	درصد	**۱۰**	**۲۰**	**۲۵**	**۳۵**	**۱۰**	**۱۰**	مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری	

۴	**ایجاد فضای کارگاهی جدید متناسب با ۳ ساله شدن هنرستان‌ها**	تقویت آموزش های فنی-وحرفه‌ای ومهارتی و توسعه رشته های فنی-وحرفه‌ای ومهارتی جدید		درصد	۰	۲۰	۳۵	۲۵	۱۰	۱۰	سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس	
۵	**ایجاد و تجهیز هنرستان های جدید با رویکرد هنرستان‌های تخصصی و جامع**	تقویت و توسعه آموزش های فنی‌وحرفه‌ای ومهارتی	نعداد	باب	۰	۱۰	۱۰	۵	۵	۵	سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس	
۶	**توسعه خدمات مشاوره ، استعدادیابی ، هدایت تحصیلی و شغلی برای دانش آموزان**	هدایت تجصیلی دانش آموزان به حرف و مشاغل مورد نیاز جامعه	دانش آموزان پایه نهم	درصد	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	معاونت پرورشی و ادارات کل آموزش و پرورش استانها	
۷	**توسعه مشارکت با دستگاه های دولتی و غیردولتی درزمینه ارایه دوره ها**	توسعه آموزش های فنی-وحرفه‌ای ومهارتی به روز و متناسب با نیاز بازار کار ، ارتقاء کیفیت آموزش های فنی‌وحرفه‌ای ومهارتی و زمینه سازی اشتغال	سهم هنرجویان برون سپاری شده برای آموزش استاندارد مهارت	درصد	/۶۰ ۱۷	/۸۰ ۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱		سازمان مدیریت و برنامه ریزی ودستگاههای ارائه دهنده آموزش در بخش های دولتی و غیردولتی و خصوصی

۸	**توسعه مشارکت با دستگاه های دولتی و غیردولتی (کارورزی) برای استفاده ازظرفیت آنها درتوسعه آموزش های فنی وحرفه ای و مهارتی**	تعمیق آموخته ها به منظور ارتقاء کیفیت آموزش های فنی‌وحرفه‌ای ومهارتی و زمینه سازی اشتغال	سهم هنرجویان شرکت کننده در دوره های کارورزی با مشارکت دستگاه ها	درصد	**۲۰**		**۲۰**	**۲۰**	**۲۰**		**۲۰**	دستگاههای ارائه دهنده آموزش در بخش های دولتی و غیردولتی
۹	**برنامه ریزی به منظور گسترش آموزش فنی وحرفه ای و مهارتی جوار کارخانه**	متناسب سازی آموزش های فنی‌وحرفه‌ای ومهارتی با نیاز تولید و بازار کار وفراهم سازی اشتغال	سهم هنرجویان شاغل به تحصیل در هنرستان های جوار کارخانه	درصد	**۰/۵**	**۱**	**۱/۵**	**۲**	**۲/۵**	**۳**	ادارات کل آموزش و پرورش استانها	دستگاههای دولتی ، غیردولتی، بخش خصوصی وکارخانجات
۱۰	**توسعه برنامه آموزش فنی وحرفه ای همراه تولید(بهبود کیفیت آموزش)**	ارتقاءکیفیت آموزش فنی وحرفه ای ، ترویج فرهنگ کار و کارآفرینی	سهم هنرستان های دارای آموزش همراه با تولید	درصد	**۲۰**	**۳۵**	**۴۰**	**۴۵**	**۵۰**	**۶۰**	معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی	دستگاههای دولتی و غیر دولتی مرتبط
۱۱	**تدوین نظام اعتباربخشی و رتبه بندی هنرستان ها فنی وحرفه ای و کاربست آن ها- تخصصی کردن هنرستان‌ها**	ارتقاء کیفیت آموزش هاو معرفی توان و ظرفیت هنرستان های فنی وحرفه ای	میزان هنرستان های اعتباربخشی شده	درصد	۰	۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	مرکز مطالعات آموزش و پرورش	

۱۲	**کیفیت بخشی هنرستان های فنی وحرفه ای شبانه روزی و روستا مرکزی (کمک به هزینه غذایی، بهداشت و رفت و آمد)**	بسط و گسترش مهارت آموزی در مناطق روستایی و کمتربرخوردار و تقویت این هنرستان ها در راستای عدالت آموزشی	میزان هنرستان های شبانه روزی و روستا مرکزی مشمول برنامه کیفیت بخشی	درصد	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	معاونت آموزش متوسطه	
۱۳	**حمایت از هنرستان های فنی وحرفه ای نیازمند توجه در مناطق کمتربرخوردار(۱۰ استان محروم)**	توسعه عدالت آموزشی و ارتقاء کیفیت آموزش ها ی فنی وحرفه ای و مهارتی	میزان هنرستان های لازم التوجه حمایت شده	درصد	**۵۰**	**۵۵**	**۶۰**	**۷۰**	**۸۰**	**۱۰۰**		
۱۴	**تنوع بخشی آموزش‌ها فنی‌وحرفه‌ای و مهارتی برای دختران و افزایش ظرفیت های مربوط**	ایجاد فرصت های برابر آموزشی و تربیت نیروی انسانی مورد نیاز توسعه	سهم هنرجویان دختر شاخه	درصد	**۳۶,۴۰**	**۳۶,۸۰**	**۴۰**	**۴۰,۱۵**	**۴۰,۳۰**	**۴۰,۵۰**	دفتر امور زنان و خانواده	
۱۵	**توسعه هنرستان های غیردولتی، وابسته**	توسعه آموزش های فنی وحرفه ای و مهارتی بازار کار	سهم هنرجویان غیردولتی	درصد	**/۲۸۶**	**۷**	**۷/۵**	**/۷۵۷**	**۸**	**۸/۵**	سازمان مدارس غیر دولتی و مشارکت های مردمی	
۱۶	**اجرای طرح کاشف (کشف ، ارزیابی و آماده سازی شایستگی های فردی در حوزه کسب و کار و کارآفرینی) برای دوره اول متوسطه**	توسعه فرهنگ کارآفرینی و تربیت کارآفرینان شایسته آینده	سهم دانش آموزان شرکت کننده در طرح کاشف	۸۵	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**	**۱۰۰**		دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران ، سازمان مدیریت و برنامه ریزی

۱۷	**ایجاد هنرستان ها / مدارس کارآفرین**	توسعه فرهنگ کارآفرینی ، تربیت کارآفرینان شایسته آینده و زمینه سازی اشتغال	سهم هنرستان های آموزش کارآفرین	درصد	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵		
۱۸	**طراحی و ایجادبانک اطلاعاتی دانش آموزان و فارغ التحصیلان کارآفرین و جمع آوری اطلاعات**	شناسایی و حمایت مادی و معنوی از آموزشهای فنی وحرفه ای و مهارتی	پیشرفت کارطراحی و ایجاد بانک	درصد	۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	مرکز برنامه ریزی نیروی انسانی و فناوری اطلاعات	دانشکده کارآفرینی ، وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی و معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
۱۹	**توسعه متوازن رشته ها بر اساس شرایط بومی منطقه‌ای و آمایش سرزمینی و آموزشی**	توسعه هدفمند آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی در استان ها	استان‌ها	استان	۰	۵	۶	۶	۷	۸	اداره کل آموزش و پرورش استان ها	استانداری‌ها ، سازمان آموزش فنی و حرفه-ای، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و ..
۲۰	**افزایش سهم هنرجویان شاخه فنی‌و حرفه‌ای و کاردانش**	افزایش دسترسی دانش‌آموزان به دانش فنی باکیفیت و مقرون به صرفه و تحصیلات فنی وحرفه ای	سهم‌هنرجویان فنی حرفه ای و کاردانش‌دبه کل دانش‌آموزان دوره متوسطه	درصد	۳۷,۶۶	۳۸,۷	۳۹	۳۹,۵	۴۰	۴۱,۳	اداره کل آموزش و پرورش استان ها	
۲	**آموزش یک مهارت به دانش‌آموزان**	افزایش دسترسی دانش‌آموزان	سهم دانش-	درصد		۵	۱۰	۱۵	۱۷	۲۰	دفتر آموزش	

۱	**شاخه نظری از طریق هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش**	به دانش فنی باکیفیت و مقرون به صرفه و تحصیلات فنی وحرفه ای	آموزان متوسطه دوم نظری آموزش گیرنده در این طرح									متوسطه نظری	
۲ ۲	**ارائه لایحه قانونی برای استقرار مرجع ملی سیاستگذاری، برنامه ریزی کلان، تنظیم گری، تضمین کیفیت و نظارت و تعیین سهم و نقش هر بخش(وزارت آموزش-وپرورش، سازمان فنی و حرفه‌ای، دانشگاه‌های مختلف، وزرات‌خانه‌های مرتبط و ...)**	تقویت انسجام و یکپارچگی نظام آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارت آموزی	ارائه و تصویب لایحه	لایحه	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	دفتر حقوقی و امور مجلس	سازمان فنی و حرفه-ای، وزرت‌خانه‌های مختلف دولت، صدا و سیما، وزارت علوم(دانشگاه‌های فنی و حرفه‌ای، فرهنگیان، علمی کاربردی، آزاد و ..) و ...

کار گروه توسعه آموزش فنی و حرفه ای در آموزش متوسطه

مهندس علی زرافشان (رئیس کار گروه)، مهندس نشاسته ریز، دکتر سید علی حسینی ، مهندس سید مصطفی آذرکیش ،

دکترسید محسن حسینی مقدم و مهندس دوراندیش

آموزش عالی مهارتی

مقدمه

آموزش فنی و حرفه ای علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری ها، علوم وابسته به آنها و کسب مهارتهای علمی و دانش مربوط به مشاغل در بخش های گوناگون اقتصادی و اجتماعی را در بر می گیرد. این آموزش افراد را برای احراز شغل و کسب و کار آماده می کند، همچنین بهره وری شاغلین را در انجام کار افزایش می دهد یا مهارتهایی ایجاد می کند که موجب کاهش مخارج و افزایش کیفیت زندگی می شوند. آموزش فنی و حرفه ای به دو صورت رسمی و غیررسمی طبقه بندی می شود.

آموزش فنی و حرفه ای، اصطلاحی است جامع برای نشان دادن فرآیند آموزش، هنگامی که علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری ها و علوم وابسته به آنها، کسب مهارتهای علمی ودانش مربوط به مشاغل مختلف در بخش های گوناگون اقتصادی و اجتماعی را در بر می گیرد و افراد را برای احراز شغل و کسب وکار آماده می کند و یا کارآیی آنان را در انجام آنها افزایش می دهد و یا مهارتهایی ایجاد می کند که موجب کاهش مخارج و یا افزایش کیفیت زندگی افراد می شود.

کتابچه سند تفصیلی برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، به استناد تعریف یونسکو، آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی (TVET)چنین معرفی کرده است:
«آموزش فنی و حرفه ای علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری ها، علوم وابسته به آنها و کسب مهارت های عملی و دانش مربوط به مشاغل در بخش های گوناگون اقتصادی و اجتماعی را در بر می گیرد. این آموزش افراد را برای احراز شغل و کسب و کار آماده می کند، همچنین بهره وری شاغلین را در انجام کار افزایش می دهد یا مهارتهایی ایجاد می کند که موجب کاهش مخارج و افزایش کیفیت زندگی می شوند.»
آموزش فنی و حرفه ای به دو صورت رسمی و غیررسمی شناخته شده است:
اهداف وسیع آموزش فنی و حرفه ای آن را از حرفه آموزی که به پرورش مهارت و دانش مورد نیاز یک شغل خاص یا گروهی از مشاغل اختصاص دارد متمایز می کند.

هسته اصلی در تعریف آموزش فنی و حرفه‌ای و مهارتی، ارتباط این آموزش‌ها با بازارکار است. این آموزش‌های پرهزینه آنگاه واجد ویژگی «تناسب» و «مرتبط بودن» خواهند بود که بتوانند به نیازمندی‌های کمی و کیفی بازار کار و سمت تقاضا پاسخ دهند. یعنی رشته و مهارتی که منابع را برای آموزش آن بسیج نموده‌اند، رشته‌ها و مهارت‌های موردنیاز بازار کار(ملی، منطقه‌ای یا محلی) باشد و از طرف دیگر کیفیت آموزش نیز بتواند استانداردهای حرفه‌ای را در شغل مورد نظر در آموزش گیرنده و کارآموز متبلور نماید. این سخن به معنی وجود «کارایی درونی» در استفاده از منابع و «اثربخشی بیرونی» نظام TVET در کشور است.

آموزش فنی و حرفه ای رسمی در چهارچوب نظام آموزش رسمی کشور و در مدارس و موسسات آموزش عالی ارایه می شود و به اخذ مدرک تحصیلی رسمی منتهی می گردد. این آموزش در سطوح مختلفی که به تدریج پیچیده تر و تخصصی تر می شوند طرح ریزی می گردد و اتمام موفقیت هر سطح، مجوز ورود به سطح بالاتر است.

آموزش های فنی و حرفه ای غیررسمی در خارج از نظام آموزش رسمی کشور به صورت پیوسته یا متناوب و طبق برنامه معین عرضه می شود و به اخذ گواهی نامه مهارت می انجامد.

یکی از ویژگی های فصل آموزش فنی و حرفه ای ومهارت آموزی گستردگی ساختار اجرائی، تعدد دستگاه های مجری و تنوع در نظام های آموزشی می باشد. به نحوی که در حال حاضر صدها واحد آموزشی دولتی و غیردولتی، در سطوح مختلف، اجرای این آموزش را بر عهده دارند. دستگاه های دولتی فعال در فصل آموزش فنی و حرفه ای دولتی و غیردولتی به تفکیک رسمی (متوسطه و عالی) و غیررسمی به شرح زیر است:

در حوزه آموزش رسمی متوسطه وزارت های آموزش و پرورش، فرهنگ وارشاد اسلامی، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در حوزه آموزش رسمی عالی دانشگاه جامع علمی کاربردی، وزارت های آموزش و پرورش(دانشگاه های فرهنگیان و شهید رجایی)، علوم، تحقیقات و فناوری(دانشگاه فنی و حرفه ای، دانشگاه جامع علمی- کاربردی، موسسات آموزش عالی غیردولتی)

در جهان فرا صنعتی امروز، توسعه به معنی عام، بدون توجه به آموزش، به ویژه آموزش فنی و حرفه ای، مفهوم نخواهد داشت و اکنون، ماشین ها ۹۹ درصد کارها را انجام می دهند، در حالیکه صد سال پیش، این رقم فقط ۶ در صد بود. بنابراین امروزه، انقلاب علمی و فنی نیازمند نیروی انسانی ماهر است. فن آوری، آموزش و توسعه، مثلث پیشرفت های اقتصادی – اجتماعی را تشکیل می دهند. علوم و فن آوری ها، حاصل دست و مغز انسان ها هستند که به یاری آموزش به دست می آیند.

برخورداری توده ی وسیعی از مردم از آموزش های فنی و حرفه ای سبب می شود تا فاصله ی قشرهای اجتماعی تا حدی کاسته شود و توان کاری افراد بالا رود و در نتیجه گروه بیشتری از مردم در نقش های اجتماعی مشارکت کنند. اگر آموزش های فنی و حرفه ای با کیفیت گسترش یابند و کار یدی و مغزی هر دو در پیوند با هم اهمیت پیدا کنند، ارزش های نوینی در جامعه ظاهر می شوند. این مهمرممکن نیست مگر اینکه اقتصاد وابسته به صنایع خارجی و مبتنی بر دلالی و خدمات، رفته رفته جای خود را به اقتصاد مستقل و تولیدی بدهد. آمارهای سازمان یونسکو، بیانگر این است که در کشورهای در حال توسعه، میزان پیشرفت های اقتصادی و اجتماعی با ثبت نام شدگان در آموزش های فنی و حرفه ای رابطه ی مستقیم دارد.

ویژگی های آموزش مهارتی

آموزش فنی و حرفه ای و مهارتی در هر دو حوزه رسمی و غیر رسمی دارای ویژگی هایی است که سیاست گذاری و برنامه ریزی در این حوزه را در مقایسه با سایر آموزش های نظری و دانشگاهی متمایز می کند.

ارتباط این آموزش‌ها با بازارکار، تأثیرپذیری شدید از سطح فناوری، اثرگذاری و ارتقای فناوری، انتقال دانش و فناوری به عرصه تولید، تمرکز در سیاستگذاری و تنوع در اجرا، برخورداری از نظام‌ها و شیوه‌های متنوع آموزشی، تغییر و

تحول‌پذیری سریع در مقایسه با آموزش عمومی با توجه به تغییرات گسترده بازارکار، تنوع و تکثر گسترده رشته‌ها و محتواها (شاخه‌ها، گرایش‌ها، طول دوره‌ها و ...)، عملی و کاربردی بودن این آموزش‌ها و ضرورت برخورداری از محیط‌های آموزش عملی و تجهیزات آموزشی ، هزینه‌بر بودن آموزش فنی وحرفه‌ای ناشی از تغییر و تحولات سریع و نیز استفاده از تجهیزات و مواد آموزشی گران‌قیمت؛ از جمله ویژگی های آموزش های فنی و حرفه ای است.

جایگاه آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی در چهارچوب عمل آموزش ۲۰۳۰

- اطمینان حاصل شود که تا ۲۰۳۰ همه مردان و زنان دسترسی به آموزش فنی و حرفه ای ارزان و با کیفیت و همچنین آموزش تکمیلی (Tertiary Education) از جمله آموزش دانشگاهی داشته باشند.
- آموزش فنی و حرفه ای در سطوح مختلف از دوره دوم (Secondary education) تا دوره سوم از جمله دردانشگاه ارائه می شود. در ۲۰۱۳، سهم آموزش فنی و حرفه ای از پذیرش دوره های دوره دوم عالی (Upper Secondary Edu.) حدود ۲۳ درصد بوده است. بعضی کشورها قدم هایی را برای توسعه آموزش حرفه ای به سطح سوم (Tertiary Edu. / ISCED level 5) برداشته اند. آموزش های فنی و حرفه ای و دانشگاهی و آموزش بزرگسالان عناصر مهم آموزش در تمام طول زندگی هستند.
- تا ۲۰۳۰ افزایش قابل توجه در تعداد جوانان و بزرگسالان دارای مهارت های موثر از جمله مهارت های فنی و حرفه ای برای برخوداری از کار شایسته (Decent work)، کارآفرینی و استخدام ایجاد شود. دسترسی متساوی به آموزش فنی و حرفه ای با کیفیت باید تضمین شود. الویت ها و راهبردهای مناسب باید توسعه یابد تا ارتباط بین دنیای کار و این آموزشها بهبود یابد. اثربخشی و دستاوردهای این آموزش ها از جهت اثر بر استخدام پذیری فارغ التحصیلان باید ارزیابی شود.

الف – تحلیل وضعیت موجود

وظایف کلی آموزش های فنی و حرفه‌ای و مهارتی

- تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بازار کار در بخش‌های مختلف اقتصادی.
- اصلاح هرم شغلی نیروی کار.
- همگام کردن سطح مهارت نیروی کار با تغییر و تحولات فناوری و نیاز بازارکار.
- بازسازی و بهسازی مستمر نیروی انسانی شاغل در بخش‌های مختلف اقتصادی؛
- ارائه آموزش تقاضا محور متناسب با نیازهای بازارکار بخشی، ملی، منطقه‌ای و برنامه‌های توسعه‌ای.
- فراهم آوردن شرایط کارآفرینی و خلاقیت در علاقمندان، شاغلان و بیکاران جویای کار.
- ارائه آموزش مهارتی به بیکاران به منظور هدایت آنان به مشاغل جدید.
- توسعه آموزش‌های مادام العمر.
- تأمین نیازهای آموزش مهارتی گروههای خاص.
- معرفی و توسعه مهارت‌های جدید.
- افزایش مهارت‌های زندگی از طریق آموزش استفاده بهینه از منابع و سرمایه‌ها

نظام آموزش فنی و حرفه ای

عامل محیطی ملی:
- نرخ رشد جمعیت و ترکیب سنی آن
- جایگاه حرفه وفن در جامعه
- مسایل فرهنگی ، سیاسی
- اجزای تولید ملی

عامل محیطی بین المللی:
- تحولات فناوری
- هم پیوندی جهانی
- آزادسازی تجاری واقتصادی
- عصر اطلاعات

منابع:
- منابع مالی
- منابع آموزشی(برنامه های درسی، منابع علمی، دوره ها و ...)
- منابع انسانی
- منابع فیزیکی(فضا، تجهیزات، ماشین آلات، مواد و ...)
- فناوری های نوین

آموزشگیران فنی و حرفه ای

پارامترها:
- قوانین و مقررات
- ساختار سازمانی نظام آموزشی
- راهبردهای و سیاستها

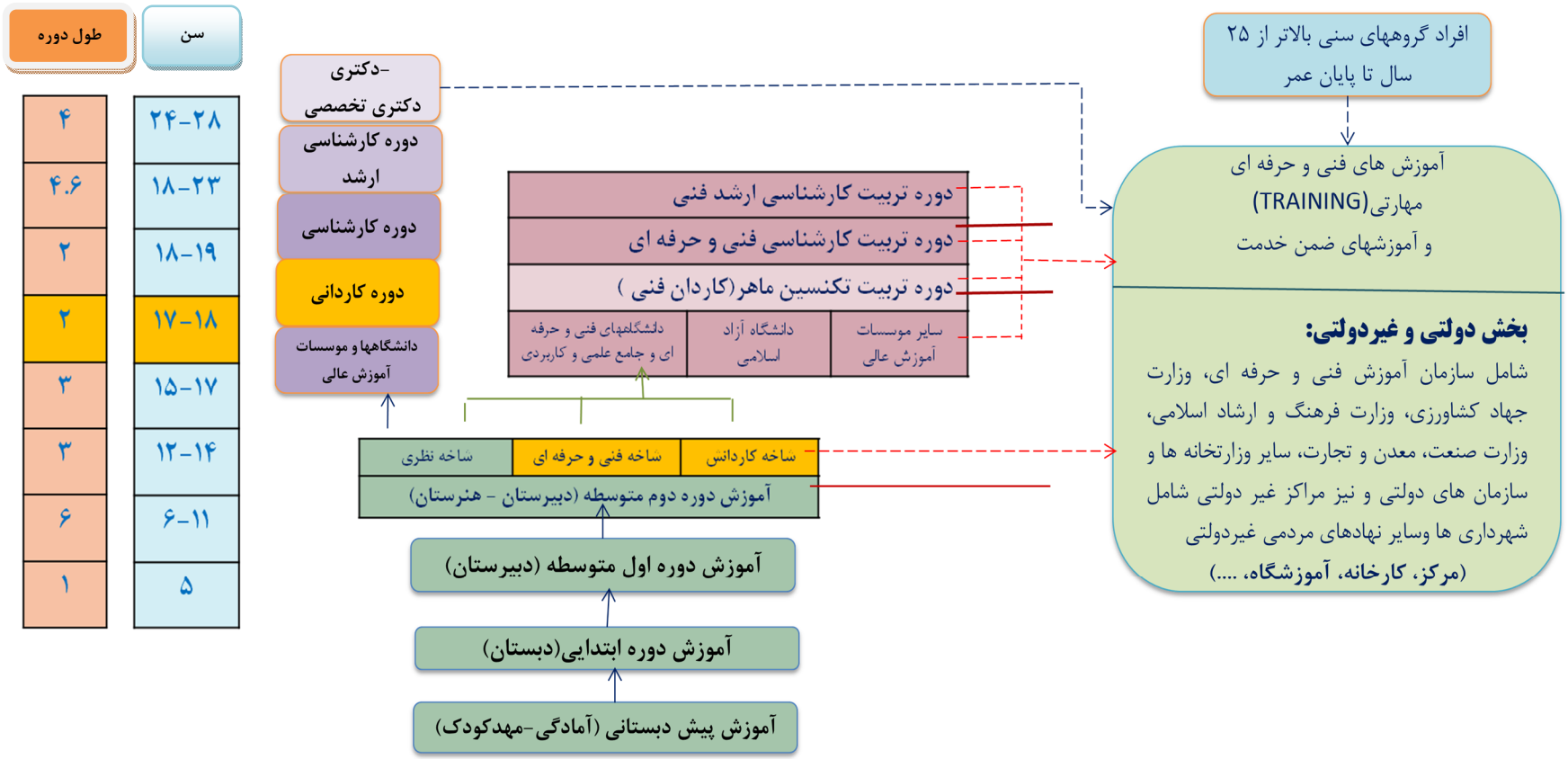
فرآیند تولید آموزش فنی و حرفه ای

خروجی مطلوب:
- افزایش با مهارت وتخصص مورد نیاز
- پژوهش مطلوب
- ارتقای دانش فنی
- فناوری نوین

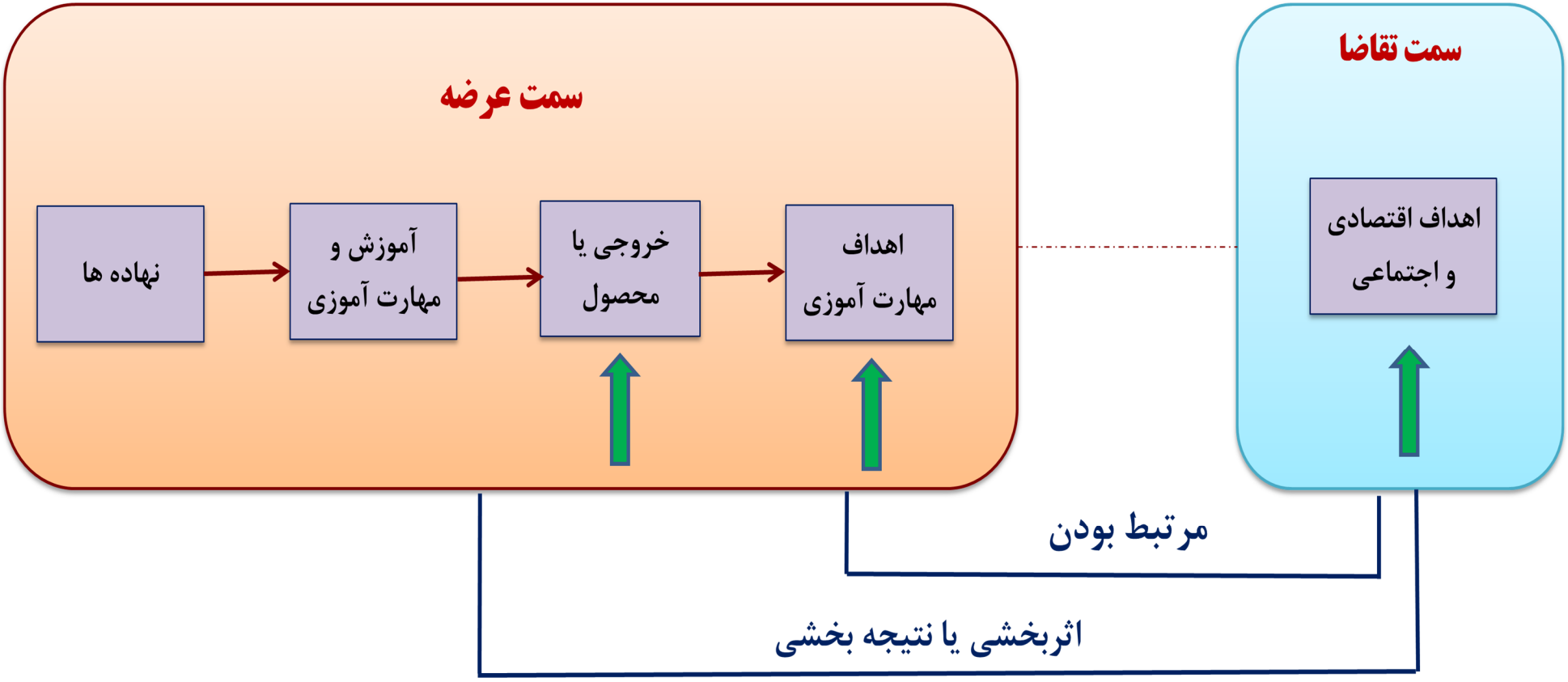
نظام ارزشیابی

خروجی نامطلوب:
- مهارت بدون کیفیت
- مهارت بدون ارتباط با بازار کار

عرضه تقاضا

مرتبط بودن آموزش فنی ، حرفه ای ومهارتی با نیازهای بازار کار

سمت عرضه
نهاده ها
آموزش و مهارت آموزی
خروجی یا محصول
اهداف مهارت آموزی
سمت تقاضا
اهداف اقتصادی و اجتماعی
مرتبط بودن
اثربخشی یا نتیجه بخشی

عملکرد آموزش عالی مهارتی کشور

حدود ۱ میلیون و ۹۶ هزار دانشجوی کاردانی در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول تحصیل بوده اند که ۴۴ درصد آنها در دانشگاه علمی کاربردی، ۳۰ درصد در دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۵ درصد در دانشگاه فنی و حرفه ای، ۱۰ در موسسات آموزش عالی غیردولتی بوده اند.

دانشگاه فنی و حرفه ای

دانشگاه فنی و حرفه ای متشکل از۱۷۳آموزشکده با ۱۸۴۴۷۱ دانشجو که ۷۱٪ را پسران و ۲۹٪ را دانشجویان دختر، در ۳۱ استان کشور درقالب ۹۶ رشته با گرایش کاردانی، تعداد ۴۷ رشته با گرایش کارشناسی ناپیوسته و ۷ رشته کارشناسی پیوسته در ۱۲۳۵ رشته محل کاردانی و ۱۶۰ رشته محل کارشناسی، مسئولیت تربیت نیروی انسانی ماهر جهت تصدی مجموعه ای از مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی و پاسخگویی به بخشی از نیاز بازار کار و اشتغال زایی را از وظایف خود می داند.

دانشگاه جامع علمی –کاربردی

در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۰۵۸ مرکز آموزش علمی کاربردی مشغول فعالیت بوده اند. تعداد این مراکز از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ از ۳۱۳ واحد به ۹۹۸ واحد افزایش یافته است. تعداد دانشجویان در سال ۱۳۹۳ حدود ۵۳۱ هزار نفر بوده است. که ۵۶/۶ درصد آنان در دوره کاردانی فنی و حرفه ای، ۴۳/۳ درصد در کارشناسی حرفه ای و ۰/۷ درصد در کارشناسی ارشد حرفه ای مشغول تحصیل بوده اند.

دانشگاه آزاد اسلامی

تعداد دانشجویان کاردانی دانشگاه آزاد اسلامی«سما» از حدود ۵۴ هزار نفر در سال ۱۳۸۴ به ۱۲۱ هزار نفر در سال ۱۳۹۳ افزایش یافته است. ۷۷ درصد دانشجویان در سال ۱۳۸۴ در گروه فنی و مهندسی بوده که طی دوره ۱۰ ساله از آن کاسته شده و به سهم گروه علوم انسانی افزوده شده است اما همچنان گروه فنی و مهندسی بالاترین سهم را دارد.

در این بخش در آموزش عالی، در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳، حدود ۱ میلیون و ۹۶ هزار دانشجوی کاردانی مشغول به تحصیل بوده اند که ۴۴ درصد آنها در دانشگاه علمی و کاربردی، ۳۰ درصد در دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۵ درصد در دانشگاه فنی و حرفه ای، ۱۰ درصد در موسسات آموزش عالی غیردولتی بوده اند.

دانشگاه فنی و حرفه ای

ماموریت ها

تربیت تکنیسین و آموزش عالی فنی و حرفه ای جوانان دوره سنی ۲۴-۱۷ در دوره هایی که بخش خصوصی کمتر به آن می پردازد و دوره های آموزش عالی که نقش بنیادین در توسعه صنعت، کشاورزی و خدمات کشور دارند .

- توسعه آموزش های فنی و حرفه ای در سطح پایین و میانی مشاغل

- تولید فناوری های سطوح پایین و میانی
- طراحی، اجرا و توسعه آموزش های عالی فنی و حرفه ای
- ایجاد و ارتقای دانش، نگرش و مهارت های دانشجویان و شکوفایی استعدادهای نهفته در آنان
- توانمند نمودن دانشجویان برای کاربرد علوم و فنون و ایجاد زمینه های اشتغال در بازار کار

اهداف

- توسعه آموزشهای عالی فنی و حرفه ای کشور
- گسترش شایستگی حرفه ای از طریق توسعه دانش، مهارت و نگرش در سطوح تربیت کاردان و کارشناس فنی و حرفه ای
- اصلاح هرم تحصیلی و شغلی نیروی کار و ارتقا توانمندسازی سرمایه های انسانی
- کاهش فاصله سطح شایستگی نیروی کار کشور با سطح استاندارد جهانی
- تربیت نیروی انسانی متناسب با فرصتهای جدید شغلی و فنی و حرفه ای
- ارتقای جایگاه آموزشهای رسمی فنی و حرفه ای در نظام آموزش فنی و حرفه ای کشور
- افزایش قابلیت های مهارتی نیروی انسانی کشور و اصلاح هرم شغلی
- ایجاد زمینه های اشتغال مولد و بالا بردن نرخ بهره وری نیروی انسانی
- پاسخگویی به نیازهای صنایع در حوزه های مهارتی و تکنولوژیکی در سطح آموزش عالی
- گسترش آموزش های کارآفرینی به منظور افزایش اشتغال مولد و کاهش بیکاری
- درک نیازهای بخش صنعت در عرصه نیروی انسانی از طریق ایجاد ارتباط نزدیک بین محیط آموزش و صنعت برای ایجاد قابلیت های حرفه ای و مکان یابی برای اشتغال فارغ التحصیلان
- گسترش آموزش های کارآفرینی، به منظور توسعهٔ اشتغال مولد
- توانمندسازی اجتماعی دانشجویان به منظور راه اندازی محیط های اشتغال و کارآفرینی
- بهبود و توسعه پیوندهای دانشگاه، بنگاه های اقتصادی و بازار در چارچوب رویکردهای نظام های محلی و ملی نوآوری
- بهبود فرهنگ کار و تولید در کشور
- بهبود جایگاه آموزش های فنی، حرفه ای و شغلی در کشور
- فرصت سازی برای ارتقاء سطح دانش، مهارت و تحصیل دانش آموختگان دوره های متوسطه بومی سازی توسعه اقتصادهای محلی از طریق آموزش منابع انسانی مستعد محلی موافق برنامه های آمایش سرزمین
- کمک به تنظیم و تحقق جهت گیری های اقتصادی کشور از طریق توسعه آموزش های نیروی کار
- آموزش منابع انسانی کار و تولید برای تحقق اولویت های اقتصادی کشور بویژه در منابع انرژی، آب، حمل و نقل، فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی، فلزات و فولاد.

دستاوردها

- برخورداری از شبکه گسترده از دانشکده ها و آموزشکده ها (۱۷۳ مرکز فعال)
- برخورداری از برند معتبر آموزش فنی و حرفه ای با قدمت پنجاه ساله(انستیتو های تکنولوژی، مدارس عالی فنی، آموزشکده ها و دانشکده های فنی و حرفه ای)

- برخورداری از فضای های گستردهٔ آموزشی،کارگاهی و کشاورزی
- برخورداری از شبکه گسترده مربیان و مدرسان خبره
- ورودی های پیوسته برای دانشگاه (دانش آموزان هنرستان و کاردانش)
- برنامه درسی مبتنی بر تحلیل شغلی وتوانمندی ها
- محیط آموزشی(فضای کالبدی ،محیط کار)
- ارزشیابی (اطمینان از توانمندی های حرفه ای)
- خروجی سیستم : نیروی کاری جامعه
- اشتغال یافتن رقمی حدود ۸۰-۷۰ درصد از دانش آموختگان

دانشگاه جامع علمی-کاربردی

ماموریت ها

- تربیت و افزایش کارآیی و اثربخشی نیروی انسانی مورد نیاز در بخش های مختلف صنعت، کشاورزی،خدمات و فرهنگ و هنر براساس استانداردهای شغلی، فرهنگ فاخر ایران اسلامی، نیاز بازار کار داخلی و تقاضای بازارهای منطقه ای و بین المللی متناسب با نظام اشتغال کشور.

- اشاعه و نهادینه سازی فرهنگ کسب وکار مبتنی بر استعداد، ذوق، دانش، مهارت، فناوری تخصص، توانایی و کارآفرینی با رویکرد ارزش های اسلامی و اخلاق حرفه ای.

- توسعه کمی وکیفی آموزش‌های مهارت و فناوری مبتنی بر پژوهش‌های کاربردی و آمایش سرزمین با بهره‌گیری از ظرفیت بخش‌های مختلف کشور اعم از دولتی، عمومی، تعاونی و خصوصی با رویکرد تقاضا محور و در تعامل مستمر و مؤثر با نهادهای بین‌المللی.

- طراحی و تدوین نمونه‌ها و روش های انعطاف پذیر در آموزش‌های مهارت و فناوری تقاضا محور.

- نیازسنجی مستمر آموزشی مبتنی بر آمایش سرزمین و برنامه‌ریزی، سازماندهی و هدایت آموزش‌های مهارت و فناوری با توجه به نظام‌های آموزشی بین‌المللی.

- تعریف و هدایت فارغ‌التحصیلان آموزش مهارت و فناوری به بازار کار از طریق تعامل با بخش دولتی و غیردولتی و براساس ظرفیت‌ها و فرصت‌های شغلی شناسایی شده و توانمندی‌های فارغ التحصیلان.

- تأمین نیاز آموزشی حوزه‌های شغلی تا بالاترین سطوح آموزش عالی مهارت و فناوری براساس تحولات فناوری و فراهم کردن زمینه آموزش مادام‌العمر.

- فراهم نمودن امکان تجمیع دوره‌های آموزش تکمیلی بین سطوح تحصیلی و معادل سازی با دوره‌های رسمی.

اهداف

- ایجاد بستر مناسب برای فعالیت همه جانبه (صنعتی، نظامی و دانشگاهی) در گسترش اعتلای دانش و پژوهش علمی کاربردی کشور
- ارتقای شاخص‌های کمی وکیفی آموزش‌های کاربردی در جامعه
- فراهم‌سازی زیربنای مناسب به منظور بکارگیری توان دانش‌آموختگان دوره‌های نظری در حل مسائل کاربردی
- زمینه‌سازی زیربنای مناسب برای ایجاد انتقال تکنولوژی نو

دستاوردها

- طراحی دروس و برنامه درسی براساس تقاضا.
- نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر امتحانات متداول در نیمسال های تحصیلی
- تمرکز ارائه دوره ها، بیشتر بر دوره های کاردانی.
- ارائه دوره های کارشناسی و کارشناسی ارشد
- طراحی و اجرای برنامه درسی در دانشگاه براساس تقاضا در اکثر رشته های آموزش عالی
- پذیرش در دانشگاه از طریق کنکور و در برخی رشته ها گاهی بدون کنکور.
- داشتن دیپلم متوسطه شرط ورود به رشته های منجر به مدرک تحصیلی.
- تئوری بودن بخش عمده آموزش ها به دلیل وجود برخی محدودیت ها و باورها
- طول مدت تحصیل در دانشگاه در دوره کاردانی حداقل ۲ سال و حداکثر ۳ سال، در دوره کارشناسی ناپیوسته حداقل ۲ سال و حداکثر ۳ سال، دوره کارشناسی ارشد حداقل ۲ سال و حداکثر ۲/۵ سال و در برخی موارد خاص تا ۳ سال.
- انشعاب رشته ها از گروه های اصلی صنعت، فرهنگ و هنر، مدیریت و خدمات اجتماعی و کشاورزی.

چالش ها و مسائل آموزش عالی مهارتی

- نبود هماهنگی در برنامه ریزی و اجرا در بخش آموزش عالی مهارتی در خصوص سازوکارهای مطالعات آمایشی، برنامه ریزی های گسترش دوره ها، پذیرش دانشجو، نظام تضمین کیفیت و ارزیابی بیرونی پیامدها، چهارچوب صلاحیت های حرفه ای، سازو کارهای تضمین کیفیت، اعتبار بخشی و ...
- عدم آمادگی مراکز آموزش های فنی – حرفه ای در پوشش انطباق با نیازهای جدید(جمعیتی، موضوعات خاص و بازار کار)
- استقرار رویکرد عرضه محوری به جای تقاضامحوری
- توسعه نامتوازن کمی و کیفی آموزشی دانشگاه
- نبود نظام جامع پذیرش دانشجو و مخاطب در آموزش‌های علمی-کاربردی
- پایین بودن کیفیت ارائه و اجرای آموزش‌های دانشگاه در برخی از بخش‌ها
- عدم تنوع بخشی به شیوه‌های اجرای آموزش مناسب با استعدادها و علایق مخاطبین
- عدم برنامه ریزی منسجم در استفاده از متخصصان حوزه های شغلی به عنوان مدرس
- نبود شبکه نظارت و ارزیابی جامع و مستمر در اجرای آموزش های علمی-کاربردی

- نبود برنامه ریزی منسجم و مدون به بهره‌مندی از تجربیات کشورهای موفق در آموزش های شغلی در طراحی، اجرا و پیاده سازی و ارزیابی آموزش های مهارتی
- کمبود منابع مالی و انسانی و نیروی انسانی کارآمد
- ضعف ارتباط منسجم بازار کار، صنایع و خدمات و ... برای افزایش درصد اشتغال دانش آموختگان
- ضعف صنعت و درآمدزایی برای اتکاء کمتر به منابع مالی بخش دولتی، ضعف در نظام بازآموزی مدرسان و هیأت علمی،
- عقب ماندگی از رشد پرشتاب فناوری های نو
- ناتوانی در درک صحیح نیازهای واقعی بازار کسب و کار
- ناتوانی در تأمین مالی برای پشتیبابی از دوره های و تجهیز و روزآمد کردن تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی
- ضعف تنوع بخشی به شیوه‌های اجرای آموزش مناسب با استعدادها و علایق
- ضعف برنامه ریزی منسجم در استفاده از متخصصان حوزه های شغلی به عنوان مدرس
- ضعف سیستم نظارت و ارزیابی جامع و مستمر در اجرای آموزش ها
- نبود برنامه ریزی منسجم و مدون به بهره‌مندی از تجربیات کشورهای موفق در آموزش های شغلی در طراحی، اجرا و پیاده سازی و ارزیابی آموزش های مهارتی
- چالش های تطبیق وضعیت کادر آموزشی موجود در قالب مدرس، هنرآموز و دبیر با وضعیت هیأت علمی در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- چالش پالایش دوره های آموزشی و بروزرسانی و بازنگری برنامه‌های درسی
- فقدان نظام و داده های آماری معتبر
- چالش تأمین سرانه کافی آموزشی (فضای فیزیکی، اعضاء هیئت علمی، سرانه مالی)
- چالش های بومی سازی آموزش های فنی حرفه ای با هدف حفظ منابع شغلی محلی و نیز حفظ میراث فرهنگی
- مسأله عدم تثبیت جهت گیری های آموزشی و ارتباط با صنعت و محیط های شغلی مطابق مدل های تجربی جهانی
- موضوع پیوستگی میان محیط آموزشی دانشگاه و محیط اجتماعی و اقتصادی روستایی، کشاورزی و دور شدن از آموزش های مهارتی به نظری
- عدم وجود بانک اطلاعاتی جامع در خصوص بازار کار محلی، استانی، ملی، منطقه‌ای و کشورهای اسلامی و به تبع آن رفع نیازهای آموزشی متناسب با ضرورت های بازار کار مذکور
- مشخص نبودن میزان سهم آموزش های علمی-کاربردی (مهارتی) در نظام آموزش عالی کشور
- عدم حمایت و مشارکت دولت در حوزه سیاستگذاری، تقویت نهادهای تولی‌گری، الزامات اجرایی و اعتبارات بانکی و مالی در استقرار پایدار آموزش های مهارتی
- نبود ساز و کار اجرایی، عملیاتی و الزامات قانونی برای ایجادشرایط جذب و نگهداشت محصولات آموزشی نظام علمی-کاربردی(بهبود هرم ترکیب شغلی از طریق ایجاد نظام صلاحیت حرفه ای)
- عدم مشارکت فعال سازمان ها و دستگاه‌های اجرایی در طراحی و ارزیابی آموزشی و رصدکردن محصولات آن
- نوسانات اقتصادی، مالی و رکود تولید و تعدیل صنایع و واحدهای تولیدی و ایجاد مشکلات مالی و اعتباری صنایع و تغییرات مدیریتی و برنامه های توسعه ای واحدهای صنفی، صنعتی و خدماتی، مجری دوره های دانشگاه علمی کاربردی

- مقرون به صرفه نبودن سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در طراحی و اجرای این آموزش ها با توجه به پر هزینه بودن این آموزش‌ها و عدم مساعدت دولت در این خصوص
- عدم ملحوظ کردن ضوابط ملی آمایش سرزمینی در تدوین و اجرای برنامه های آموزشی با جهت‌گیری استانی و توجه به استقلال استان‌ها در تمامی مراحل
- شرایط روانی حاکم بر جامعه که به پدیده مدرک گرایی می انجامد و نیز باعث عدم استقبال خانواده ها از دوره های تربیت کاردان می شود.
- نبود اطلاعات بازار کسب و کار و اشتغال و داده های معتبر آمایشی
- عدم استقرار نظام صلاحیت های حرفه ای
- عدم استقرار نظام یکپارچهٔ آموزش مهارتی و فنی و حرفه ای تقاضا محور
- ضعف فرهنگ ارتباط با دانشگاه در میان بهره بردارن خدمات آموزش های فنی و حرفه ای و بنابر این عدم مشارکت فعال سازمان ها و دستگاه‌های اجرایی در طراحی و ارزیابی آموزشی و رصدکردن محصولات آن

ب: نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱	ساماندهی نظام ملی و نظام های محلی صنعت، فناوری و نوآوری	فراهم آوردن شرایط و امکانات نهادی	-بستر سازی قانونی برای استقرار نهادی ملی برای نظام مندسازی سیاست های ارتباط صنعت، فناوری و نوآوری -طراحی و استقرار مقررات حاکم بر روابط میان نظام آموزش عالی(دانشگاه) و از جمله آموزش های فنی و حرفه ای و واحدهای صنعتی، نظام های تولید و عرضه فناوری، الگوهای نوآوری و بازارهای عرضه ایده، مشتمل بر تعاریف و مفاهیم، ساختار معین و واضح، تعیین نقش های ذینفعان، حدود و اختیارات و مسئولیت و تکالیف آنها، چگونگی و سازوکار ها و نقش دولت، بخش غیردولتی و بنگاه ها در تامین مالی، تعیین مسیرهای ارتباطی زیرنظام های رسمی و غیررسمی و تضمین پیوستگی آنها و چهارچوب نظام اعتبار بخشی و ارزشیابی -اصلاح نظام آموزش فنی و حرفه ای در راستای بهبود کارکردها و نیاز بازار کار -تعیین چارچوب صلاحیت های حرفه ای ملی.	-اقدام برای تدوین قوانین و مقررات مرجع نظام ملی صنعت، فناوری و نوآوری -ایجاد کارگروه ها و واحدهای نظام های محلی صنعت، فناوری و نوآوری متشکل از دستگاه های اصلی نظام - گسترش دوره های کاربینی، کارآموزی و کارورزی با هدف ادغام کار و دانش - گسترش آموزش های محیط کار، جوار کار و حین کار

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۲	تأمین نیاز بنگاه های اقتصادی در بخش های صنعت، کشاورزی و نیروی کار تکنیسن ماهر	-گسترش کمی آموزش های عالی فنی، حرفه ای، مهارتی -ارتقاء سطح آموزش ها و بهبود کیفی آموزش های عالی فنی، حرفه ای، مهارتی -توسعه آموزش های عالی فنی، حرفه ای، مهارتی کوتاه مدت تکمیلی	-توانمندسازی بخش خصوصی -توسعه مشارکت بخش خصوصی در آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -استقرار نظام صلاحیت حرفه ای -تهیه اسناد آمایشی ملی و محلی آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -انتقال تجارب موفق جهانی به بخش نظام آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی کشور، همزمان با انتقال فناوری و صنعت -طراحی و اجرای نظام مشاوره، استعداد یابی، هدایت تحصیلی و هدایت شغلی در مرحله آموزش های عمومی و آموزش های عالی - آموزش های مداوم و مستمر	-استقرار نظام گسترشی مبتنی بر سند آمایشی آموزش عالی -تدوین دوره های آموزش عالی فنی و مهارتی تقاضا محور -شناسایی و تعریف تقاضاهای واقعی آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -شناسایی نیاز بازار کار مطابق روندهای رشد فناوری های نو در بخش های مختلف و طراحی و تعریف دوره های آموزشی مقطع دار و کوتاه مدت متناسب -طراحی پرونده های الکترونیک مشاوره، استعداد یابی، هدایت تحصیلی و هدایت شغلی در مرحله آموزش های عمومی و آموزش های عالی(شبکه ای کردن اطلاعات مدرسه، دانشگاه و محل اشتغال) -تسهیل درسترسی بخش های مختلف نیروی کار از طریق گسترش آموزش های عالی جوار کار، محیط کار، حین کار و آموزش های عالی خاص -استقرار سازوکارهای قانونی فروش خدمات ایده و مشاوره فنی توسط مراکز عرضه کننده آموزش و مهارت -گسترش فن بازارها -گسترش شرکت های مهارت بنیان -گسترش شرکت های انتقال فناوری -ساماندهی خوشه های فناوری

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۳	ارتقاء سطح بهره وری عوامل تولید برای دستیابی به رشد اقتصادی مستمر و شتابان	-تقویت عوامل تولید با تاکید بر دانش و فناوری	-ساماندهی نظام آموزش عالی برای تامین نیروی کار ماهر و با کیفیت -به روز رسانی و اعتلای آموزش های با توجه به رشد روزافزون در فناوری های نو -ایجاد تحول در نظام بودجه ریزی و تأمین مالی کشور، با هدف پاسخ گویی به نیازهای توسعه آموزش ها -اصلاح و تدوین مدل نظام پرداخت مبتنی بر بهره وری	-ارتقای کیفیت نظام آموزشی از سطوح عمومی تا عالی -گسترش و بهبود آموزش های فنی و حرفه ای و ضمن کار در جهت افزایش مهارت نیروی کار -اصلاح ساختار ارایه آموزش های تخصصی فنی و مهارتی -به روز رسانی فناوری های نو در زنجیره تولید با بهره گیری از منابع مالی داخلی و خارجی به ویژه صندوق توسعه ملی -تدوین الگو و فرآیند انتقال و بومی سازی دانش از فعال به فعالیت در زمینه بهره وری با تاکید بر تجاری سازی ایده ها -استقرار کامل بودجه ریزی مبتنی بر عملکرد -رعایت انضباط مالی در اجرای بودجه های سنواتی و انضباط پولی توسط نهاد ذیربط -اختصاص عواید حاصل از بهبود بهره وری به شاغلان دارای کارایی و اثربخشی

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۴	توسعه سرمایه انسانی (با رویکرد اقتصادی)	تقویت و توسعه آموزش عالی بازار محور	-ارتقای آموزش، سلامت و تجریه نیروی کار -همکاری و دریافت کمک فنی و مشاوره ای از صاحبان بهره وری بالا در کشورهای جهان	-ثبات در تصمیم ها و سیاست های اقتصادی دولت -شفافیت در انتقال اطلاعات تصمیمات و سیاست های اقتصادی به آحاد جامعه و فعالان اقتصادی -گسترش مشارکت بخش خصوصی -اجرای برنامه های آموزشی برای ارتقای بهره وری بر مبنای تجربیات برتر کشورهای موفق در زمینه بهره وری -برنامه ریزی نیروی انسانی به منظور انتقال تجربه شاغلان دارای تجربه کاری موفق -تسهیل بازدیدهای کاری از بنگاه های موفق در سایر کشورها برای همتایان ایرانی -ترویج فرهنگ بهره وری و اخلاق کار -اصلاح و بازبینی قوانین مغایر با ارتقای بهره وری

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۵	افزایش اثربخشی آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	گسترش و ارتقای رویکردهای تقاضامحور در نظام آموزش عالی	-استفاده مستمر از نظام جامع اطلاعات بازار کار در توسعه آموزش فنی و حرفه ای و مهارتی -توسعه آموزش های مهارتی برای مشاغل غیررسمی شناسایی شده -توجه به کارآفرینی در آموزش فنی و حرفه ای با محوریت نقش بخش غیردولتی -الزام بنگاه های اقتصادی به حرفه آموزی و ارتقای مستمر شایستگی های حرفه ای شاغلین و ایجاد سازو کار لازم برای تشویق بنگاه های اقتصادی به حرفه آموزی کارگران -مشارکت کارفرمایان درتنظیم برنامه ها و فعالیت ها -تقویت آموزش خوداشتغالی، آموزش نظام پشتیبان سلامت و ورزش - شبکه سازی موسسات و مراکز ارائه دهنده آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی و بنگاه های اقتصادی صنعتی، کشاورزی و خدماتی و ایجاد رابطه نظام مند میان بنگاه های اقتصادی و دانشی، به گونه ای که تحولات در هر بخش به دیگر بخش ها منتقل شود. - تقویت و توسعه فرهنگ مهارت از طریق عرضه عمومی خدمات مشاوره ای فنی و حرفه ای توسط دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی، در رسانه ها - بیشینه سازی مشارک سرمایه گذاری بخش خصوصی در توسعه آموزش های مهارتی	-طراحی الگوی طبقه بندی مشاغل و حرفه های ملی -طراحی و تدوین دانشنامه مشاغل دارای استاندارد شغلی -کمک به تکمیل داده ها و اطلاعات آموزش های مهارتی(عرضه آموزش) در نظام جامع اطلاعات بازار کار -تنظیم برنامه برای بکارگیری ظرفیت بخش غیردولتی و کارفرمایان در تدوین استانداردها و محتوای برنامه ها -توسعه مشاوره تحصیلیو شغلی مراکز آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -تسهیل دسترسی آحاد جامعه به مشاوره آموزش فنی و حرفه ای از طریق راه اندازی ، بهره برداری و گسترش مشاوره الکترونیکی -بازنگری سرفصل دروس با هدف روزآمد نمودن علمی آموزش ها و افزایش مهارت آموزی بر اساس نیاز بازار کار -توسعه خدمات مشاوره، استعدادیابی، هدایت تحصیلی و شغلی برای دانش آموزان -توسعه مشارکت با دستگاههای دولتی و غیردولتی

			- توسعه بکار گیری مدرسین خبره با هدف حفظ و بهسازی میراث فرهنگی کشور - تعریف نظام ارتقاء خاص برای استادان فنی، حرفه ای و مهارتی	

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۶	فرهنگی و اجتماعی سازی پیوند آموزش عالی و بازار کار(ارتباط دانشگاه و صنعت)	-گفتمان سازی در خصوص ارتباط با صنعت در میان دانشگاه -توسعه مشارکت اجتماعی در پیوند دانشگاه و صنعت -بکارگیری ظرفیت های ارزش های فرهنگی و منابع مذهبی در انتقال ضرورت های توسعه پیوند آموزش و کار برای غلبه بر بیکاری و عقب افتادگی های اقتصادی جامعه -ترویج فرهنگ خلاقیت و نوآوری در صنعت و دانشگاه.	-شاگرد پروری و جانشین سازی در آموزش های عالی مهارتی -توانمند سازی اجتماعی جوانان، دانشجویان، استادان برای فعالیت های کارآفرینانه -ایجاد فضای گفتگوی اجتماعی میان ذینفعان پیوند دانشگاه و بازار کار -ایجاد فضای گفتگوهای بین خبرگی برای مسأله شناسی، ایده پردازی و چارجویی توسعه پیوند آموزش عالی و بازار کار -فرهنگی نمودن امر مهارت و فناوری -کنترل و بهسازی فرهنگ مدرک گرایی -جلب مشارکت خیراندیشان در توسعه آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -جلب همکاری محافل و مبلغان مذهبی	- ارائه آموزش های کارآفرینی در دانشگاه - ارائه دوره های آموزشی کار آفرینی - تعریف مقرراتی برای واگذاری سرپرستی تحصیل دانشجویان به استادان مشخص از آغاز دوره تحصیل - گسترش دوره های کاربینی، کارآموزی و کارورزی - انتشار رسانه ای و عرضه عمومی خدمات مشاوره فنی و حرفه ای توسط مراکز دانشگاهی - استفاده از ظرفیت های متون دینی در خصوص دانش مفید و ثمر بخش

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۷	افزایش اثربخشی آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	تضمین کیفیت آموزشها و بهبودمستمر آنها	-استفاده از تجارب بین المللی در تدوین استانداردهای آموزشی -برقراری تعاملات خارجی با کشورهای پیشرو یا سازمان های بین المللی فعال در زمینه آموزش فنی و حرفه ای ومهارت آموزی -پیگیری مستمر و نظام مند وضعیت اشتغال مهارت آموختگان -طراحی سیستم ارزیابی و کنترل مستمر کیفیت -استفاده از ظرفیت نهادهای غیردولتی در ارزشیابی و اعتبار سنجی -توسعه نظام ارزیابی و کنترل کیفیت -استفاده امکانات بنگاه ها در فرآیند آموزش -اعتبار بخشی به مدارک و گواهینامه های نظام آموزشی حرفه ای و مهارت آموزی -استفاده از فناوری های پیشرفته در امر آموزش -تربیت و ارتقای حرفه ای مدرسان، هنرآموزان و مربیان مهارتی -افزایش و ارتقای کارورزی وکارآموزی کارآموزان ، هنرجویان و دانشجویان مهارتی -فرهنگ سازی برای ترویج ارزش کار و مهارت آموزی و معرفی آموزش ها به خانوارها و بنگاه ها -ترویج آموزش فنی و حرفه ای در بین خانواده ها به صورت آموزش های سازمان نایافته	- عقد تفاهم نامه با هدف برقراری ارتباط با کشور های پیشور و مؤسسات بین المللی معتبر آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی -ایجاد بازار آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی برای متقاضیان در کشورهای هدف -استفاده از رسانه های متنوع برای معرفی ارزش کار ومهارت آموزی -فرهنگ سازی ترویج ارزش کار و مهارت آموزی در برنامه های درسی آموزش و پرورش همکاری تنگاتنگ و سازمان یافته بین سازمان آموزش فنی و حرفه ای و وزارت آموزش و پرورش برای تعمیق و توسعه فرهنگ آموزش فنی و حرفه ای در خانواده ها -ایجاد و استفاده از موسسات ونهادهای غیردولتی برای ارزشیابی کیفیت و اعتبارسنجی -انجام مطالعه پی گیرانه برای تحلیل وضعیت فعالیت مهارت آموختگان -استفاده از ظرفیت های موجود دانشگاه شهید رجایی ومرکز تربیت مربی و سایر مؤسسات ذیربط برای اجرایی

			- ایجاد فضای گفتگوی اجتماعی میان ذینفعان پیوند آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی - ایجاد فضای گفتگوهای بین خبرگی برای مسأله شناسی، ایده پردازی و چارجویی توسعه آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی	نمودن برنامه های دانش افزایی و ارتقای مهارتی مدرسان ، هنرآموزان و مربیان مهارتی

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۸	گسترش مشارکت های بخش دولتی و غیردولتی آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	-طراحی بسته همکاری و حمایتی از عرضه کنندگان غیردولتی آموزش	-پیش‌بینی بسته حمایتی مناسب وکارا در پشتیبانی از فعالیت‌های بخش خصوصی ازجمله در تقسیم کار بین دولت و بخش خصوصی،حمایت حقوقی، حمایت مالی، برونسپاری... -برون‌سپاری دروه‌های آموزشی	-تقویت طرح کمک های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی در دستگاههای اصلی آموزش فنی و حرفه ای ومهارت آموزی -واگذاری آموزش های مهارتی (رسمی و غیررسمی) کم هزینه و دارای ظرفیت در بخش غیردولتی به آنها -استفاده از روش واگذاری امکانات و خرید خدمات از بخش غیردولتی دارای مجوز و ظرفیت -برنامه ریزی برای کاهش فعالیت های دولتی در زمینه ها و رشته های مهارتی دارای ظرفیت در بخش غیردولتی -طراحی برنامه خرید خدمات از بخش غیردولتی در استان های محروم فاقد امکانات آموزش های مهارتی استقرار نظام تأمین مالی مناسب برای حمایت از توسعه آموزش های عالی معطوف به بازار در نظام بانکی کشور

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۹	افزایش بهره وری در هم افزایی منابع	-توسعه همکاری بین زیر نظام ها و تقویت مسیرهای پیوستگی آنها(آموزش های عمومی، آموزش های عالی، آموزش های تکمیلی و حین کار و خدمت)	-تهیه برنامه عمل برای اجرایی شدن قانون الزام به فراگیری آموزش فنی، حرفه ای و مهارتی و بکارگیری آن در نظام بودجه ریزی کشور -تبیین ظرفیت های موجود آموزشی به تفکیک استان ها و برنامه ریزی برای کاهش شکاف بین ظرفیت و عملکرد در حوزه های مورد تقاضا -تعیین شاخص های بهره وری در دستگاه های عرضه کننده آموزش و رصد آنها در تهیه گزارش سالیانه در خصوص تحول شاخص های بهره وری	-استفاده از ظرفیت های سایر دستگاه ها و سازمان های دولتی و غیردولتی برای آموزش متوسطه فنی و حرفه ای و کاردانش، به عنوان آموزش های پیش نیاز برای توسعه آموزش عالی نظام مهارتی -گسترش فعالیت دانشگاه فنی و حرفه ای کشور -هماهنگی در تدوین استانداردهای آموزشی در زیرنظام های بخش آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۰	افزایش بهره وری در کاربرد منابع	-ارتقای بهره وری در عرضه کنندگان آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	-استفاده مؤثر از ظرفیت های موجود -برنامه ریزی برای تربیت نیروی انسانی متخصص برنامه ریزی و مدیریت و اقتصاد آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	-ارائه پیشنهاد به شورای گسترش آموزش عالی برای ایجاد رشته های تربیت نیروی انسانی متخصص دربرنامه ریزی، مدیریت و اقتصاد آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی در سطوح کارشناسی ارشد و دکتری

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۱	افزایش بهره وری در کاربرد منابع	ارتقای پایداری منابع مالی و بازنگری درتخصیص منابع دولتی بین زیرنظام های آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی	-تقویت سیاست فروش خدمات و محصولات تولیدی مراکز آموزش فنی و حرفه ای و هنرستان ها -تامین منابع مالی مورد نیاز بنگاه های متکی به بخش تقاضا و ایجاد صندوق مهارت آموزی -متناسب نمودن تخصیص منابع دولتی بین زیرنظام ها مبتنی بر برقراری فرصت دسترسی برابر آموزشی برای متقاضیان و اثربخشی آموزش ها	-افزایش کیفیت محصولات و خدمات تولیدی عرضه کنندگان آموزش و گسترش بازاریابی برای فروش -تهیه و تدوین لوایح و مقررات لازم برای مشارکت مالی بنگاه ها در آموزش کارکنان دولت استفاده از ظرفیت خیریه و وقف

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۲	پاسخ گویی آموزش عالی به نیاز بازار کار	دسترسی گروههای خاص به آموزش مهارتی	-توجه به آموزش بیکاران در جستجوی کار به ویژه فارغ التحصیلان دانشگاهی -تاکید خاص بر آموزش مهارتی و توانمندسازی بهره برداران کشاورزی -توجه به اعتلای مهارت آموزی اقشار آسیب پذیر و یا در معرض آسیب های اجتماعی -رویکرد استفاده از ظرفیت بخش غیردولتی و نهادهای عمومی برای آموزش به گروه های خاص	توسعه آموزش های در سطحی متناسب میان بهره برداران کشاورزی -بهره برداری ظرفیت ها و منابع موجود در آموزش کشاورزی و بکارگیری مؤثر آنها -دعوت از بخش غیردولتی برای عرضه آموزش مورد نیاز گروه های خاص -گسترش و بهبود آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی در جهت افزایش مهارت نیروی کار

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۳	انعطاف پذیری آموزش های مهارتی و فنی	توسعه آموزش های عالی چند مهارتی، با هدف پاسخ متناسب به نیازهای سریع بازار فناوری های تولید	-گسترش آموزش های عالی کوتاه مدت، مکمل و خاص -ارائه آموزش های عالی کوتاه مدت و پودمانی در میان دانشجویان و دانش آموختگان نظام های نظری و فنی -آموزش و تربیت نیروی کار تکنیسین عمومی ماهر	-طراحی و استقرار نظام های ارتقاء چند مهارتی کارکنان -استقرار شیوه نامه های فعالیت پرسنل چند مهارتی -گسترش آموزش های عالی آزاد پودمانی و مکمل -ارائه آموزش های منعطف

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۴	تطبیق نظام آموزش عالی با نیازهای بازار کار	ارتقای سطح کیفی آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی	توسعه آموزش های کاردانی و کارشناسی، با ملاحظه اصل نوآوری و نو شدگی فناوری ها -توانمندسازی مدرسین و اعضای هیات علمی فنی، حرفه ای و مهارتی -گسترش ارتباط با بنگاه ها و بکارگیری ظرفیت آنها در فرایند ها -توسعه ارتباط مراکز دانشگاهی فنی و حرفه ای با دانش آموختگان با هدف ارزیابی فرایند و نتایج آموزش ها - حفظ ارتباط با دانش آموختگان با هدف بازآموزی و به روز آوری مهارت ها -زمینه سازی برای استاندارد سازی و تشکیل کانون های ارزیابی شایستگی های فنی و حرفه ای به صورت غیردولتی	-تنظیم برنامه های مرتبط با نیروی انسانی مبتنی بر ماموریت های دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی و مهارتی انجام مطالعه پیگیرانه برای تحلیل وضعیت عملکرد دانش آموختگان آموزش عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -گسترش آموزش های عالی مهارتی جوار، محیط کار و حین کار -برنامه ریزی گسترش دوره های کار بینی، کارورزی و کارآموزی و نظارت موثر بر آنها - بکارگیری متخصصین بخش های اقتصادی برای تدوین استانداردهای مهارتی و برنامه درسی

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۵	تطبیق نظام آموزش عالی با نیازهای بازار کار	افزایش و ارتقای کیفی آموزش های عالی غیر رسمی فنی، حرفه ای و مهارتی	-ره گیری مستمر اشتغال مهارت آموختگان و دریافت بازخورد از مهارت آموختگان و کارفرمایان (در صورت اشتغال به کار) برای اصلاح برنامه های آموزشی -ایجاد تحول در شیوه ها و برنامه های آموزشی مبتنی بر شایستگی های با نگاه کل نگر و رویکرد کارآفرینانه و فن آورانه -بازنگری،اصلاح و تدوین استانداردهای مهارتی و محتوای آموزشی با مشارکت بخش غیردولتی و بنگاه ها -جلب مشارکت صنایع، اتحادیه ها و صنوف تولیدی، خدماتی و کشاورزی در آزمون و ارزشیابی مهارت جویان -اعتبارسنجی و رتبه بندی مراکز آموزشی با تاکید بر میزان اشتغال مهارت آموختگان توسعه کاربرد شیوه های یاددهی- یادگیری حرفه ای نوین -توسعه آموزش فنی و حرفه ای در تعاونی ها به منظور افزایش سهم بخش تعاون	-انجام مطالعات پیگیرانه مستمر از وضعیت فعالیت کارآموزان دوره دیده در آموزش های مهارتی غیررسمی -گسترش آموزش کارآفرینی در زمینه های گوناگون مهارتی -به روز نمودن محتوا و تکنولوژی آموزش های عالی فنی، حرفه ای و مهارتی -تنظیم برنامه برای بکارگیری بخش غیردولتی و بنگاه ها در بازنگری، اصلاح و تدوین استانداردهای مهارتی و برنامه درسی -اعتبار سنجی در رتبه بندی مراکز آموزش فنی و حرفه ای و انتشار گزارش آن -توسعه آموزش فنی و حرفه ای برای اتحادیه های تعاونی و اتاق های تعاون -نیازسنجی آموزشی تعاونی ها در بخش تعاون کشور -ارائه آموزش تخصصی تعاونی های با هدف صادرات

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۶	تطبیق نظام آموزش عالی با نیازهای بازار کار	توسعه هدفمند آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی در استان ها مبتنی بر جهت گیری نظام ملی و نظام های محلی صنعت، فناوری و نوآوری	-برنامه ریزی توسعه مهارت با توجه به سندهای آمایشی و ظرفیت های استانی، ظرفیت بخش های اقتصادی، محرومیت آموزشی در استان های خاص توجه به نیازهای منطقه ای و آمایش سرزمین و بازنگری در عناوین، رشته، محل ها و برنامه ها متناسب با نیازها -تدوین و کاربست نقشه راه تحول و توسعه آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی در زیرنظام های مرتبط -توجه به آموزش در مقوله های مهم و حوزه های بحرانی مثل آب، انرژی و محیط زیست و ارائه آموزش های تکمیلی در کنار مهارت آموزی	-برنامه ریزی ویژه برای شاخه های فنی و حرفه ای وکاردانش برای استان های خاص(یا فاصله قابل توجه از میانگین شاخص ها) - تهیه نقشه راه توسعه و تحول آموزش فنی و حرفه ای و مهارت آموزی در استانها توسط وزارت های آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری و سازمان آموزش فنی و حرفه ای -استخراج مؤلفه ها و ویژگی های آموزش های مهارتی(رسمی و غیررسمی) برای استان ها مبتنی بر اسناد توسعه استانی و اسناد آمایشی آنها تهیه برنامه آموزش تکمیلی به صورت برنامه ویژه یا درج در محتوای برنامه موجود آموزش مهارتی در ارتباط با موضوعات آب، انرژی ومحیط زیست توسط دستگاههای عرضه کننده (در موضوعات آموزش مرتبط)

ردیف	اهد اف کلی	راهبردهای دستیابی به هدف کلی	سیاست های اجرایی	اقدامات اساسی
۱۷	تطبیق نظام آموزش عالی با نیازهای بازار کار	-همراستا کردن آموزش عالی کشور با نظام اقتصادی و اجتماعی -ماموریت گرا کردن موسسات آموزش عالی با رویکرد آمایشی و توسعه پایدار -بازنگری واصلاح ماموریت دانشگاه ها، در انطباق با ماموریت اصلی -بازنگری و تقویت ارتباط دانشگاه با بخش های اقتصادی – اجتماعی -تحول در برنامه ریزی های درسی با توجه به نیازهای ذینفعان اقتصادی - اجتماعی -	-استفاده از نظام یکپارچه جمع آوری ، پردازش و نشر مستمر اطلاعات بازار کار وتحولات نیازهای حال و آینده جامعه برای آموزش عالی کشور -رصد وضعیت اشتغال دانش آموختگان -عمومی سازی علم ایجاد رشته های جدید مطابق با نیازهای توسعه اجتماعی-اقتصادی -منحصر کردن فعالیت دانشگاه های فنی، حرفه ای و مهارتی در حوزه ماموریت خود -فراهم آوردن شرایط اجرای صحیح آموزش های علمی و کاربردی دوره های مهارتی در محیط های کار و کارگاهی -ترویج و ارتقای سطح اثر بخشی پژوهش های کاربردی در دانشگاه ها -توسعه فعالیت های کاربینی، کارآموزی وکارورزی در دوره های آموزش عالی -افزایش دوره های فرصت های مطالعاتی اعضای هیات علمی در بخش های اقتصادی – اجتماعی -ارائه دروس کاربردی در دانشگاهها با همکاری مدرسین	-طراحی و استقرار نظام جامع پیگیری وضعیت اشتغال دانش آموختگان وتمهید تاثیرگذاری جدی آن در سطح بندی دانشگاه ها -تعیین اولویت های آموزش پزشکی و غیرپزشکی بر مبنای نیازهای ملی ومبتنی بر آمایش سرزمینی آموزش عالی -تدوین برنامه های دانشگاه ها برای ایجاد رشته های جدید مبتنی بر مزیت های منطقه ای وماموریت هر دانشگاه -استفاده از گرنت تحقیقاتی به منظور توسعه پژوهش های ماموریت گرا وکاربردی کردن علوم -متناسب سازی برنامه های درسی با نیازهای بازار --طراحی و اجرای برنامه های آموزشی جدید تولید محور و علمی کاربردی بر اساس نیازهای بومی -اجرایی سازی سند راهبردی در رشته ها و مقاطع بصورت هدفمند و مبتنی بر اولویت ها -استقرار کامل سیاست ها و ضوابط اجرایی آمایش سرزمین با مشارکت کلان منطقه ها و دانشگاههای علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و غیرپزشکی -تعیین برنامه توسعه رشته ها در دانشگاهها مبتنی بر مزیت های منطقه ای و ماموریت ها

			متخصصغیردانشگاهی و خبرگان حوزه های مختلف -مشارکت دادن ذینفعان بخش های اقتصادی – اجتماعی در برنامه ریزی آموزشی ودرسی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی -استفاده از شیوه های گوناگون برای تعیین صلاحیت حرفه ای فارغ التحصیلان برای احراز مشاغل با مشارکت ذینفعان اقتصادی –اجتماعی -تعریف دوره های موردنیاز جامعه مستقل از مدارک رسمی(کاردانی، کارشناسی و تحصیلات تکمیلی) در چارچوب نظام صلاحیت حرفه ای -حمایت از دانشگاههای گسترش دهنده دوره های کارورزی و منظور نمودن ملاک میزان اجرای دوره های کارورزی در رتبه بندی و سطح بندی دانشگاهها -استفاده از ظرفیت های مازاد دانشگاهها و موسسات آموزش عالی برای توسعه دوره های پودمانی و آموزش های باز و آزاد غیررسمی و صدور گواهینامه های لازم برای آنها.	-تعیین تعداد برنامه های بازنگری شده در گروه های پزشکی و غیرپزشکی مبتنی بر نیازهای نظام سلامت ونیاز سایر بخش های اقتصادی – اجتماعی -استقرار برنامه آموزش تخصصی پزشکی خانواده -طراحی مدل یا مدل های جدید ارائه آموزش رشته های پزشکی و سایر رشته ها تدوین و تصویب برنامه جامع توسعه رشته های جدید -ایجاد تنوع در انواع مدرک تحصیلی صادره خصوصا در سطوح پایین تر از کارشناسی در راستای تقویت آموزش های مهارتی و توجه بیشتر به نیازهای بازار کار طراحی آموزش های تکمیلی کوتاه مدت پودمانی و خاص برای ورود به بازار کار

کارگروه آموزش عالی مهارتی

دکتر مسعود شفیعی (رئیس کار گروه) ، دکتر سید عطاء الله سینائی ، دکتر محمد شجاع الدینی ، دکتر ابوالفضل لطفی و دکتر فاطمه مهاجرانی

توسعه مهارتهای جوانان و بزرگسالان در سطح غیر رسمی

مقدمه و تبیین چارچوب نظری

یکی از تعهدات کشور جمهوری اسلامی ایران در صحنه بین المللی، برنامه آموزش ۲۰۳۰ است. در این برنامه سازمان علمی، آموزشی، فرهنگی ملل متحد- یونسکو[۶] با همراهی صندوق کودکان ملل متحد- یونیسف، بانک جهانی، صندوق جمعیت ملل متحد،[۷] برنامه عمران ملل متحد،[۸] دفتر زنان سازمان ملل، کمیساریای عالی پناهندگان گردهمایی آموزش جهانی ۲۰۱۵ در اینچئون کره جنوبی را سال ۲۰۱۵ میلادی سازماندهی و با حضور ۱۶۰ کشور برگزار شد.

اهداف کارگروه ملی آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی و غیر رسمی

با توجه به تقسیم کار ملی توسط کمیسیون ملی آموزش مربوط به اجرای اهداف چارچوب عمل جهانی آموزش ۲۰۳۰، کارگروه ملی آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی و غیر رسمی تشکیل و مسئولیت آن به سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور واگذار شده است، با توجه به مفاد فوق سازمان در جهت تحقق اهداف زیر متناظر با بیانیه اینچئون باید تلاش کند:

هدف ۴,۳ اطمینان از دسترسی برابر تمام مردان و زنان به آموزش فنی و حرفه ای و ثالثیه از جمله دانشگاهی مقرون به صرفه و با کیفیت تا سال ۲۰۳۰

هدف ۴,۴ افزایش قابل ملاحظه تعداد جوانان و بزرگسالان دارای مهارت های متناسب از جمله مهارت های فنی و حرفه‌ای برای استخدام، کار شایسته[۹] و کارآفرینی تا سال ۲۰۳۰

تعریف آموزش های فنی و حرفه ای

از نظر یونسکو آموزش فنی و حرفه ای علاوه بر آموزش عمومی، مطالعه فناوری ها، علوم وابسته به آنها و کسب مهارت های عملی و دانش مربوط به مشاغل در بخش های گوناگون اقتصادی و اجتماعی را در برمی گیرد. این آموزش افراد را برای احراز شغل و کسب و کار آماده می کند. همچنین بهره وری شاغلین را در انجام کار افزایش می دهد و یا مهارتهایی ایجاد می کند که موجب کاهش مخارج و افزایش کیفیت زندگی می شوند. آموزش فنی و حرفه ای غیر رسمی که می توان آن را مهارت آموزی نیز عنوان کرد در خارج از نظام آموزش رسمی کشور به صورت پیوسته و متناوب و طبق برنامه معین عرضه می شود و به اخذ گواهی نامه مهارت می انجامد. عمده آموزش های مهارتی غیر رسمی توسط سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور عرضه می شود. بنا بر تعریف مرکز ملی پژوهش های آموزش حرفه ای استرالیا[۱۰] آموزش های غیر رسمی سازمان نایافته[۱۱] کسب دانش و مهارت از طریق تجربه، مطالعه و تعاملات اجتماعی است و بر اساس طبقه بندی استاندارد بین المللی آموزش[۱۲] آموزش غیر رسمی سازمان یافته[۱۳] به طور معمول دسترسی به یک سطح بالاتر از تحصیل را میسر نمی سازد، مگر اینکه به صورت مناسب در سیستم

---

[۶] UNESCO: United Nations Educational, Scientific & Cultural Organization

[۷] UNFPA:

[۸] UNDP:

[۹] Decent Work

[۱۰] NCVER: National Center for Vocational Education Researches

[۱۱] Informal Education

[۱۲] ISCED۲۰۱۱: International Standard Classification of Education, UNESCO

[۱۳] Non-formal Education

آموزش رسمی اعتبار دهی شده باشد و با استفاده از معیارهای معادل از نظر محتوا و صلاحیت طبقه بندی شده باشد و شامل:

۱. سوادآموزی بزرگسالان و جوانان و آموزش و پرورش برای کودکان خارج از مدرسه (برنامه های جایگزین آموزش ابتدایی).
۲. مهارت های زندگی، مهارت های کار و توسعه اجتماعی و فرهنگی است که عبارتند از:

- آموزش در محل کار برای بهبود و یا انطباق صلاحیت ها و مهارت های موجود و حرفه آموزی برای افراد بیکار و یا اشخاص غیرفعال اقتصادی؛
- فعالیت های خود یادگیری برای توسعه فردی (در طول زندگی شخصی و در زمان)

ضرورت و اهمیت آموزش های فنی و حرفه ای غیر رسمی

آموزش فنی و حرفه ای و خط مشی بازارکار در کشورهای در حال توسعه و تازه صنعتی شده، نقش مهمی در کاهش تعداد افراد بیکار و کم درآمد ایفا می کند که این دو مقوله عامل اصلی مشکلات در این کشورها و دلیل اصلی فقر در بین خیل عظیمی از جمعیت بوده و در بعضی موارد حتی می توانند علت نزاع و درگیری های در این کشورها باشند. همچنین برای ایجاد رقابت و رشد اقتصادی در کشورهای متحد و همچنین برای رشد حرفه ای و شغلی حائز اهمیت هستند. در سال های آینده در کشورهای در حال توسعه تعداد جوانانی که وارد بازارکار می شوند به طور مداوم افزایش خواهد یافت. همچنین آموزش های فنی و حرفه ای می تواند باعث افزایش مشارکت اقشار مختلف جامعه به خصوص جوانان و زنان در فعالیت های اجتماعی و اقتصادی گردد.

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

سازمان آموزش فنی و حرفه ای وابسته به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است که خدمات آموزشی سازمان به طور کلی برای آموزش کارجویان فاقد مهارت و نیز ارتقای مهارت شاغلین شامل ۱. تدوین استانداردهای شغلی و آموزشی ۲. ارائه آموزش دولتی و غیر دولتی ۳. برگزاری آزمون های صلاحیت حرفه ای است و گروه های هدف در این سازمان به واسطه انتظارات عمومی جامعه و به موجب قوانین و مقررات و همین طور انعقاد تفاهمنامه های همکاری با دستگاه های اجرایی، نهادهای عمومی و بخش های دولتی و غیر دولتی شامل شاغلین (بنگاههای اقتصادی، اتحادیه ها، اصناف، ....)، روستائیان و عشایر در سن کار، ساکنین مناطق محروم، مرزی و سکونتگاه های غیررسمی (محدوه بازآفرینی شهری)، دانشجویان، دانش آموزان (به ویژه شاخه کار و دانش)، زنان خانه دار، زندانیان، سربازان، پناهندگان، آسیب دیدگان اجتماعی، گروه های در معرض آسیب: (دارای معلولیت، معتادان بهبود یافته، زنان بی سرپرست و بد سرپرست، کودکان خیابانی.)، و سازمان ها و ارگان ها است که با توجه به ظرفیت های آموزشی و امکانات سخت افزاری، فضاهای فیزیکی و کالبدی خود شامل مراکز آموزشی (ثابت)، کارگاه های آموزشی مراکز ثابت دولتی کارگاه های آموزشی شعب شهری، کارگاه های آموزش پایگاه‌های روستایی و عشایری، مرکز تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه ای، آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد، مراکز جوار دانشگاهی، مراکز جوار کارگاهی و بین کارگاهی، کارگاه های آموزش به زندانیان، کارگاه های آموزش به سربازان، کارگاه های آموزش آسیب دیدگان اجتماعی،گروه های در معرض آسیب، مراکز سنجش مهارت و صلاحیت حرفه ای به انتظارات عمومی و مطالبات جامعه پاسخگو می باشد.

جایگاه آموزش فنی و حرفه ای در سند آموزش ۲۰۳۰ یونسکو

جایگاه آموزش فنی و حرفه ای را با توجه به درج موضوعات آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی در اهداف سند آموزش ۲۰۳۰ یونسکو می توان بسیار مهم دانست. لذا سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در جهت حذف انحصار آموزش،

اختلافات، تفاوت ها و نابرابری‌ها در دسترسی به آموزش، توجه به نتایج مشارکت در یادگیری و تلاش معطوف و متمرکز به افراد محروم جامعه، به خصوص معلولین، تضمین اقدامات هدفمند و ماندگار به نیازهای فوری جوانان که همه در حال تحصیل و یادگیری باشند، تقویت ورودی ها مانند مربیان آموزش دیده و توانمند، ایجاد سیستم آموزشی موثر و کارآمد، ارزیابی نتایج، سنجش پیشرفت کار، ارتقای دانش و خلاقیت، توسعه مهارت، شایستگی و نگرش، دسترسی عادلانه، اهتمام به تحقیق و پژوهش، تعهد به ایجاد مهارت، سواد و مهارتهای کاربردی در زندگی به همه جوانان و بزرگسالان به ویژه زنان و دختران، تامین نیازهای آموزشی بزرگسالان، جوانان و کودکان و آوارگان و پناهندگان و ایجاد محیط های یادگیری امن، مجهز و مطمئن و عاری از خشونت باید اهداف و استراتژی لازم را اتخاذ نماید.

گروه های هدف در سند آموزش ۲۰۳۰

بر اساس مفاد مستخرجه از سند آموزش ۲۰۳۰ گروه های هدف جهت ارائه آموزش های فنی و حرفه ای را می توان به صورت زیر احصا نمود:

- افراد ترک تحصیل کرده یا بازمانده از تحصیل
- نوجوانان، جوانان و بزرگسالان
- زنان به ویژه زنان روستایی و محروم
- گروه های آسیب پذیر، حاشیه نشینان و معلولان
- کارجویان و شاغلین
- پناهندگان و آوارگان
- مربیان

الف: تحلیل وضعیت موجود آموزش‌های فنی و حرفه‌ای غیر رسمی

ارزیابی وضعیت مربوط به هدف و موضوع مورد نظر در کشور با توجه به مستندات آماری، حقوقی و اجرائی با تاکید بر چالش‌ها و دستاوردها عبارت است از:

مستندات آماری:

با توجه به هدف و موضوعات مورد نظر اطلاعات کارگاه ها، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و مربیان بخش دولتی مراکز ثابت طی جدول شماره ۱ به تفکیک تعداد کارگاه مراکز ثابت، تعداد کارگاه مستقر در زندان‌ها، تعداد کارگاه مستقر در پادگان‌ها، تعداد کارگاه شعب شهری، تعداد مربیان (رسمی/ پیمانی/ حق‌التدریس/ سربازمربی)، تعداد کارگاه جوار دانشگاهی، تعداد مراکز جوار دانشگاهی، تعداد روستاهای مجری آموزش فنی و حرفه‌ای، تعداد کانون‌های عشایری مجری آموزش فنی و حرفه‌ای و تعداد مراکز آموزش جوارکارخانه و همچنین اطلاعات عملکرد آموزشی (نفر- ساعت) در کارگاه ها و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی طی جدول شماره ۲ به تفکیک حجم آموزش اجرا شده در مراکز ثابت، حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های مستقر در زندان‌ها، حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های مستقر در پادگان‌ها، حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های شعب شهری، حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های روستایی، حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های عشایری، حجم آموزش اجرا شده در مراکز آموزش جوارکارخانه، بین کارگاهی، ضمن کار و اصناف، حجم آموزش اجرا شده در مراکز جوار دانشگاهی، حجم آموزش اجرا شده برای گروه‌های آسیب پذیر و یا در معرض آسیب اجتماعی، حجم آموزش اجرا شده برای معتادان بهبود یافته، حجم آموزش اجرا شده برای ساکنان مناطق ویژه و غیر رسمی (حاشیه نشین‌ها) و بافت‌های فرسوده در سال ۱۳۹۴ به عنوان سال پایه برنامه ششم توسعه ایران ارائه شده است.

جدول شماره ۱ اطلاعات کارگاه ها، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و مربیان بخش دولتی در سال۱۳۹۴

تعداد مراکز ثابت	۶۹۸
تعداد کارگاه مراکز ثابت	۵۹۶۱
تعداد کارگاه مستقر در زندان‌ها	۱۰۸۹
تعداد کارگاه مستقر در پادگان‌ها	۱۰۶۴
تعداد کارگاه شعب شهری	۲۵۸۶
تعداد کارگاه جوار دانشگاهی	۷۳۱
تعداد مراکز جوار دانشگاهی	۴۶
تعداد روستاهای مجری آموزش فنی و حرفه‌ای	۲۲۳۰
تعداد کانون‌های عشایری مجری آموزش فنی و حرفه‌ای	۱۲۱
تعداد مراکز آموزش جوارکارخانه	۱۶۹
تعداد مربیان (رسمی/ پیمانی/ حق‌التدریس/ سربازمربی)*	۷۹۱۶

*شایان ذکر است که در مورد تعداد مربیان، با عنایت به تنوع، پیچیدگی و به روز بودن آموزش های مهارتی مبتنی بر تغییرات سریع فناوری و صنعت در جهان، ضرورت دارد که بخشی قابل توجهی از این منابع انسانی بصورت موقت و به شکل حق التدریس در سازمان فعالیت داشته باشند که این موضوع در عین حال که برای انعطاف پذیری سازمان در هدف گذاری خود، نقطه قوت محسوب می گردد، ولی به لحاظ خواستهای فردی مربیان، چالش هایی را برای سازمان ایجاد کرده است.

جدول شماره ۲ عملکرد آموزشی مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای دولتی بر حسب نفر- ساعت در سال ۱۳۹۴

حجم آموزش اجرا شده در مراکز ثابت	۸۰۹۶۳۲۷۸
حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های مستقر در زندان‌ها	۸۲۷۵۲۵۱
حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های مستقر در پادگان‌ها	۳۹۴۹۴۷۳
حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های شعب شهری	۷۸۰۳۶۳۱
حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های روستایی	۱۴۳۷۳۷۶۹
حجم آموزش اجرا شده در کارگاه‌های عشایری	۶۴۱۰۸۵
حجم آموزش اجرا شده در مراکز آموزش جوارکارخانه، بین کارگاهی، ضمن کار و اصناف	۶۵۶۱۶۴۱
حجم آموزش اجرا شده در مراکز جوار دانشگاهی	۴۰۷۲۱۷۱

حجم آموزش اجرا شده برای گروه‌های آسیب پذیر و یا در معرض آسیب اجتماعی	۱۱۶۶۶۰۰
حجم آموزش اجرا شده برای معتادان بهبود یافته	۳۷۹۲۷۰۰
حجم آموزش ساکنان مناطق ویژه و غیر رسمی (حاشیه نشین‌ها) و بافت‌های فرسوده	۱۵۷۰۵۰۰

مستندات آماری جدول شماره ۱ نشانگر آن است برای بهبود دسترسی و ارائه آموزش برای همه، ظرفیت های آموزشی اعم از مراکز و کارگاه های آموزشی طی سال های اخیر توسعه یافت است. مستندات جدول شماره ۲ نیز نشانگر آن است که برای رفع هر گونه تبعیض آموزشی اقشار مختلف شهری و روستایی، کارجویان و شاغلین، و .... به خوبی تحت پوشش آموزش قرار گرفته اند. چالش مهم در این بخش افزایش ظرفیت های آموزشی در سطح آموزش و پرورش و آموزش عالی و ترجیح افراد به دریافت مدارک رسمی است.

با توجه به هدف و موضوعات مورد نظر اطلاعات کارگاه ها، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و مربیان بخش غیر دولتی (آموزشگاه های آزاد) نیز طی جدول شماره ۳ به تفکیک تعداد آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و تعداد کل مربیان فعال آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد و همچنین حجم عملکرد آموزشی برحسب نفر- ساعت در کارگاه ها و آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد در سال ۱۳۹۴ ارائه گردیده است.

جدول شماره۳ -اطلاعات کارگاهها، مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای و مربیان، حجم آموزش ... در بخش غیر دولتی در سال۱۳۹۴

تعداد آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد	۱۱,۵۹۹
تعداد کل مربیان فعال آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد	۲۳,۶۲۹
حجم آموزش اجرا شده توسط آموزشگاههای فنی و حرفه ای آزاد	۱۴۱,۸۹۰,۸۰۷
تعداد مجوز پروانه تاسیس صادر شده *	۱۲۴۵
تعداد رشته های آموزشی اجرا شده در بخش خصوصی	۵۰
تعدادحرفه های آموزشی اجرا شده در بخش خصوصی	۱۱۱۰
میزان تسهیلات اعطایی به آموزشگاههای آزاد (میلیون ریال)	۷۲۴۷۷

* شایان ذکر است کلیه مجوز های صادره ، لزوماً به راه اندازی آموزشگاه فعال منجر نمی گردد.

بررسی مستندات آماری در جدول شماره ۳ مربوط به تعداد آموزشگاههای آزاد فعال و عملکرد آموزشی در سال ۱۳۹۴ نشانگر آن است که نیمی از آموزش توسط بخش خصوصی ارائه می شود لذا مشارکت و سرمایه گذاری بخش خصوصی در آموزش از نظر حجم قابل توجه است. به علاوه با توجه به توزیع و پراکندگی این آموزشگاه ها در سراسر کشور بهبود دسترسی مناسبی را برای علاقمندان اعم از نوجوانان، جوانان، بزرگسالان فراهم کرده است. همچنین به منظور تامین و رفع نیازهای آموزشی رشته ها و حرفه های آموزشی در سال های اخیر توسعه و گسترش یافته است. یکی از چالش های کلیدی در این بخش شرایط اقتصادی نامناسب و رشد تورم در سالهای اخیر است که باعث کاهش استقبال افراد و نتیجتا

کاهش عملکرد آموزشی آموزشگاه ها شده است که نیازمند اعمال حمایت های جدی و هدفمند از این بخش به شدت احساس می شود.

به منظور ارزیابی بهتر اقدامات سازمان با نگاهی به مقایسه برنامه آموزشی و عملکرد آموزشی در سراسر کشور به خوبی می توان به میزان پیشرفت مناسب و تحقق اهداف مورد نظر بر حسب نفر دوره و نفر ساعت برای سال ۱۳۹۴برای کلیه اقشار و گروه های هدف با توجه به میزان تامین و تخصیص بودجه های مربوطه پی برد.

جدول۴ مقایسه عملکرد و برنامه آموزش دولتی سازمان در سال ۱۳۹۴ به تفکیک بخش آموزشی (نفر – دوره) و (نفر – ساعت)

رج	بخش آموزشی	برنامه آموزشی		عملکرد آموزشی		درصد تحقق	
		نفر- دوره	نفر- ساعت	نفر- دوره	نفر- ساعت	نفر- دوره	نفر- ساعت
۱	ثابت شهری	۳۹۲،۴۱۲	۷۶،۱۱۹،۰۶۴	۳۷۶،۲۴۸	۸۱،۲۷۷،۶۶۹	۹۶	۱۰۰
۲	ثابت‌شهری مهارتهای پیشرفته	۱۴،۵۲۴	۱،۸۰۴،۱۵۶	۹،۹۷۸	۱،۷۴۸،۷۵۴	۶۹	۹۷
۳	مراکز جوار دانشگاهی	۳۹,۲۵۱	۴،۴۱۹،۰۸۴	۲۳,۲۷۴	۴،۰۷۲،۱۷۷	۵۹	۹۲
۴	آسیب دیدگان اجتماعی	۴۶،۶۸۲	۴،۶۶۸،۲۰۰	۴۴،۱۸۲	۴،۴۱۸،۲۰۰	۹۵	۹۵
۵	درمان و نگهداری ماده ۱۶	۳،۰۰۰	۳۰۰،۰۰۰	۲،۵۰۵	۲۵۰،۵۰۰	۸۴	۸۴
۶	درمان و نگهداری ماده ۱۵	۹،۹۶۱	۹۹۳،۴۰۰	۶،۳۸۶	۶۳۸،۶۰۰	۶۴	۶۴
۷	محدوده های بازآفرینی شهری	۱۰،۹۵۶	۱،۰۹۵،۶۰۰	۱۵،۷۰۵	۱،۴۹۱،۵۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۸	روستایی	۰	۱۳،۳۸۶،۶۱۰	۸۳،۱۶۹	۱۳،۷۳۶،۸۱۳	۱۰۰	۱۰۰
۹	زندان	۵۱،۹۹۴	۷،۹۴۶،۳۰۹	۴۸،۴۳۳	۸،۲۷۵،۵۹۶	۹۳	۱۰۰
۱۰	سربازان	۲۶،۹۴۷	۶،۰۷۲،۸۵۰	۲۴،۱۳۰	۳،۹۵۲،۷۴۹	۹۰	۶۵
۱۱	شعب شهری	۵۲،۷۳۱	۷،۱۸۰،۶۶۴	۴۷،۲۱۴	۷،۸۱۳،۵۳۵	۹۰	۱۰۰
۱۲	ضمن کار	۴۱،۰۳۲	۳،۰۷۸،۹۳۰	۵۳،۱۲۸	۴،۰۳۳،۷۶۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۳	صنعت	۵۱،۲۹۰	۳،۳۴۱،۵۰۰	۶۵،۹۰۵	۴،۴۷۸،۴۲۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴	صنوف	۵۱،۲۹۰	۳،۳۴۱،۵۰۰	۲۹،۸۳۷	۱،۹۸۴،۰۵۲	۵۸	۵۴
۱۵	عشایر	-	۸۸۵،۱۵۹	۸۳،۱۶۹	۷۸۰،۶۱۹	-	۱۰۰
۱۶	مجموع بخش دولتی	۷۹۲،۰۷۰	۱۳۴،۶۳۳،۰۲۶	۹۱۳،۲۶۳	۱۳۸،۹۵۲،۹۵۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۷	موسسات کارآموزی آزاد	-	۱۵۸،۰۲۰،۰۰۰	-	۱۴۱،۸۹۰،۸۰۷	-	۹۰
	مجموع و درصد تحقق کل دولتی و غیر دولتی	۷۹۴،۳۶۶	۲۹۲,۶۵۳,۰۲۶	۹۱۴,۵۷۰	۲۸۰,۸۴۳,۷۶۱	۱۰۰	۹۶

با توجه به جدول فوق می توان اظهار داشت که از کل آموزش های مهارتی ارائه شده در سال ۹۴ بر حسب نفر- ساعت در کشور، بخش دولتی، ۴۹/۵ درصد از عملکرد (۱۳۸،۹۵۲،۹۵۴ نفر - ساعت) و بخش خصوصی ۵۰/۵ درصد آن را (۱۴۱،۸۹۰،۸۰۷نفر- ساعت) به خود اختصاص داده اند. سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در بخش هایی نظیر آسیب دیدگان اجتماعی، محدوده های بازآفرینی شهری (مناطق حاشیه نشین)، روستایی و عشایری، زندان، ضمن کار و صنعت (۱۰۰ درصد) از نظر میزان تحقق برنامه های آموزشی موفقیتهای خوبی را حاصل کرده است. کمترین موفقیت را در بخش صنوف (۵۴ درصد) داشته است که موضوع اخیر نیز یکی دیگر از چالش های آموزشی است که مستلزم جلب مشارکت بیشتر صنوف، اتحادیه ها در زمینه آموزش های فنی و حرفه ای برای افراد تحت پوشش خود می باشد.

برابری جنسیتی

با مطالعه آمار و اطلاعات آموزشی طی سالهای ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۴ در بخشهای دولتی و غیر دولتی سهم آموزشهای ارائه شده برای زنان همواره حداقل ۵۰ درصد از کل آموزشهای ارائه شده بوده است و به نظر می رسد موضوع تبعیض جنسیتی در بخش غیر رسمی در ایران منتفی است و در این خصوص به طور کلی عدالت آموزشی برقرار می باشد

تربیت مربی

سازمان به منظور باز آموزی و ارتقا مهارت و صلاحیت حرفه ای مربیان خود در بخش های دولتی و غیر دولتی، همچنین تربیت مربیان خارجی در ۵ سال گذشته به طور میانگین نسبت به ارائه آموزش به ۲۱۵۲۵ نفر و ۹۴۳۰۲۲ نفر ساعت اقدام کرده است. همچنین ۲۷ دوره بین المللی جهت مر بیان خارجی شامل ۱۷۱۸ نفر ساعت در سال ۱۳۹۴ برگزار شده است.

سنجش و ارزشیابی مهارت

به منظور تضمین کیفیت آموزش فنی و حرفه ای ارزیابی های خاص بروندادهای یادگیری از ضروریاتی است که باید سیاست های زیر دنبال شود.

۱- برنامه ریزی جهت اجرای آزمون های کتبی به صورت الکترونیکی

۲- برنامه ریزی جهت اجرای آزمون های کتبی و عملی به صورت ویژه‌ای و تک مرحله ای.

۳- توسعه مراکز سنجش دولتی و ایجاد مراکز سنجش خصوصی: به منظور بهبود ارزیابی های بروندادهای یاد گیری، مراکز سنجش مهارت در حال توسعه می باشد به طوری که ۷ مرکز جدید درحال ساخت است که به ۲۷ مرکز قبلی اضافه می شود.

۴- برنامه ریزی جهت استانداردسازی و راه اندازی بانک سوالات پروژه های عملی و منابع آزمون.

۵- برنامه ریزی جهت ساماندهی آزمون های ادواری و ایجاد سامانه ثبت نام.

۶- فراهم کردن بسترهای لازم جهت صدور گواهینامه های سازمان به صورت الکترونیکی.

۷- برنامه ریزی برای استاندارد سازی فرآیندهای مرتبط با ارزیابی گواهینامه های آموزشی و مدارک تحصیلی مستند جهت احراز صلاحیت.

شایان ذکر است که شرط قبولی در آزمون های سازمان کسب حداقل نمره ۵۰ در آزمون کتبی، کسب حداقل نمره ۷۰ در آزمون عملی، و ۷۰ ≤ (٪ ۲۵ آزمون کتبی + ٪ ۷۵ آزمون عملی) می باشد.

مسابقات بین المللی مهارت

سازمان برای بهبود کیفیت آموزش های مهارتی و ارتقای آن به سطح استانداردهای جهانی مهارت و نیز ایجاد فضای رقابتی سالم بین جوانان کشور و حضور مؤثر آنان در رقابت های بین المللی، به عنوان متولی برگزاری مسابقات ملی مهارت و حضور فعال در رقابت های جهانی توانسته با استفاده از حمایت های علمی و مالی بنگاه های اقتصادی و آموزشی، برگزاری مسابقات ملی مهارت را به طور منظم و سالانه در برنامه خود لحاظ نموده است تا با انتخاب برترین ها در ۳۱ رشته مهارتی تعامل بین بخش های مختلف آموزشی و تولیدی را تسهیل بخشد. برگزیدگان مرحله کشوری این مسابقات به مسابقات جهانی مهارت که هر ۲ سال یکبار برگزار می شود اعزام می شوند. همچنین با هماهنگی های لازم با سازمان

بهزیستی و سازمانهای غیر دولتی[۱۴] دومین دوره مسابقات ویژه افراد دارای معلولیت در ۷ رشته (برنامه نویسی کامپیوتر، طراحی اتوکد، طراحی پوستر ، طراحی شخصیت، طراحی وب ،عکاسی فضای باز، کنده کاری روی چوب، نقاشی) برگزار شده است.

مهارت آموزی پناهندگان

مهارت آموزی به پناهندگان با توجه به تقاضای اداره کل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور و کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان از سال ۲۰۱۱ آغاز شد. هدف از اجرای دوره های آموزشی برای پناهندگان، توانمندسازی آنها برای بازگشت داوطلبانه به کشورهای مبدأ (افغانستان و عراق) و بهبود وضعیت معیشتی پناهندگان می باشد. با توجه به این هدف موافقتنامه های سه جانبه به شرح زیر از سال ۲۰۱۱ بین سازمان و شرکای بین المللی و وزارت کشور به عنوان نماینده دولت منعقد گردیده که خدمات آموزشی ارائه شده سال های ۲۰۱۱- ۲۰۱۵ به ۱۱۷۰۳ نفر از پناهندگان می باشد.

- موافقتنامه سه جانبه با کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان و اداره کل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور
- موافقتنامه سه جانبه با انجمن پناهندگان دانمارک و اداره کل امور اتباع و مهاجرین خارجی وزارت کشور
- تفاهمنامه با سازمان امور پناهندگی نروژ

وضعیت اعتبارات

اعتبارات سازمان شامل بودجه هزینه ای و تملک دارایی های سرمایه ای است. اعتبارات هزینه ای سازمان در حال حاضر (سال ۱۳۹۴) شامل برنامه آموزش غیر رسمی فنی و حرفه ای، برنامه تدوین استاندارد مهارت، برنامه سنجش مهارت، برنامه های پژوهش های کاربردی، برنامه توسعه دولت الکترونیک و برنامه آموزش های شغلی و اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای تعمیرات ساختمانها، تامین ماشین الات و تجهیزات مراکز آموزشی، کمکهای فنی و اعتباری به آموزشگاههای ازاد، گسترش فناوری ارتباطات و اطلاعات در آموزش فنی وحرفه ای و تعمیر و تجهیز ساختمانهای اداری می باشد. همچنین منابع مختلفی نیز برای کسب درآمد شامل منابع حاصل از فروش ماشین آلات و تجهیزات دستگاههای دولتی، درآمدهای حاصل از اجاره ساختمانها و اراضی، درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی و شهریه کارآموزی، درآمد حاصل از صدور، تعویض و تمدید گواهینامه مهارت و پروانه تاسیس آموزشگاههای آزاد، درآمد حاصل از ارائه خدمات مشاوره ای به متقاضیان دوره های آموزش فنی و حرفه ای به استثنای دانش آموزان فنی و حرفه ای و کاردانش دارد. با توجه به سیاستهای کلی برنامه ششم مبنی بر افزایش سهم آموزش های مهارتی در نظام آموزشی کشور، به دنبال جذب منابع بهره ور از طریق ایجاد فعالیت ها و طرحهای جدید در برنامه ششم توسعه است.

چالش‌ها:

۱. موازی بودن آموزش‌ها در کشور و فقدان برنامه جامع تعیین صلاحیت حرفه‌ای
۲. بالا بودن هزینه‌های آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مقابل آموزش‌های علمی و تئوری
۳. به روز نبودن تجهیزات و تکنولوژی آموزشی
۴. پایین بودن انگیزه مربیان مهارتی
۵. پایین بودن مشارکت بنگاه‌های اقتصادی در توسعه آموزش‌های مهارتی و تربیت نیروی کار ماهر
۶. کاهش استقبال متقاضیان آموزش در بخش خصوصی

[۱] NGO

۷. عدم یکپارچگی در مدیریت آموزش های فنی و حرفه ای غیر رسمی

دستاوردها:

۱. ارائه آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای به جامعه هدف بر اساس نوع نیاز به مهارت‌های فنی و حرفه‌ای
۲. ارتقاء مهارت شاغلین به منظور ارتقای بهره‌وری در تولید کالا و ارائه خدمات
۳. ارائه آموزش‌های مهارت فنی و حرفه‌ای به جویندگان شغل به منظور امکان فراهم نمودن فرصت‌های اشتغال
۴. افزایش توانایی و مهارت‌های فارغ‌التحصیلان دانشگاه و دانشجویان علاقه‌مند
۵. ارائه آموزش‌های مهارتی سیار به مناطق روستایی و عشایری، شعب شهری، پادگان، زندان به منظور تسهیل در ارائه آموزش در جوامع دور دست و پایین آوردن هزینه‌های آموزش برای مخاطبین
۶. کمک به اقشار آسیب دیده و یا در معرض آسیب جهت بهبود معیشت از طریق توان افزایی و توانمندسازی مهارتی

ب: نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰

برنامه ریزان و سیاست گذاران جمهوری اسلامی ایران با نگرش واقع بینانه و به منظور هم راستا نمودن اسناد بالادستی کشور با راهبردهای اصلی سند ملی آموزش ۲۰۳۰ با موضوع آموزش فنی و حرفه ای غیررسمی، سیاست ها، قوانین و راهبردهای مدبرانه‌ای را به سبب دستیابی به اهداف سند یادشده در دستور کار خود قرار داده است:

۱- پیشنهاد و انطباق راهبردها، سیاستها و قوانین:

۱-۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:

اصل ۲۸: دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون، برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی برای احراز شغل را ایجاد نماید.

بند دوم از اصل ۴۳: تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل.

بند سوم از اصل ۴۳: تنظیم برنامه‌ی اقتصادی کشور به صورتی که شکل، محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

بند ۷ اصل ۴۳: استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر متناسب با احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.

بند ۱۲ اصل۳: پی ریزی اقتصادی صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه های تغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه.

۱-۲ سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام با تعامل سازنده و موثر در روابط بین المللی

۱-۳- برنامه پنجم توسعه – مواد ۲۱- ۸۰ - ۱۹۴- ۱۹۵- ۲۱۷- ۲۱۹

۱-۴- سیاست های کلی جمعیت

بند ۸: توانمندسازی جمعیت در سن کار با فرهنگ سازی و اصلاح، تقویت و سازگار کردن نظامات تربیتی و آموزش های عمومی، کارآفرینی، فنی و حرفه ای و تخصصی با نیازهای جامعه و استعدادها و علایق آنان در جهت ایجاد اشتغال پایدار

۵- ۱- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی بندهای۱-۳-۵

۱-۶- سیاست های کلی حمایت از کار و سرمایه ایرانی بند ۱۲

۱-۷- سیاست های کلی ایجاد تحول در آموزش و پرورش بند ۱ و ۴-۸

۱-۸- نقشه جامع علمی کشور

بند ۲۱ ارزش ها و رویکردهای کلی حاکم بر نقشه

-گسترش آموزش برای مهارت زندگی، بازارکار و کارآفرینی و شکوفایی استعدادها و عدم تکیه بر محفوظات

راهبردهای علم و فناوری کشور- ۱- راهبردهای عمومی-۲- راهبردهای اختصاصی حوزه علوم کاربردی

۱-۹- سیاست های کلی اشتغال

۱.ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره‌گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور

۲ .آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازار کار (فعلی و آتی) و ارتقاء توان کارآفرینی با مسؤولیت نظام آموزشی کشور (آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرفه ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آنها.

۳ .ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان و آینده‌نگری نسبت به تحولات آنها در سطح ملی و جهانی.

۴ .ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار.

۵ .بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیر ساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۱۱ .برقراری حمایت‌های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی‌های آنان در جهت دسترسی آن‌ها به اشتغال پایدار.

۱۲ .توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور.

۱۳ .رعایت تناسب بین افزایش دستمزدها و بهره‌وری نیروی کار.

۱-۱۰- فصل پنجم قانون کار - آموزش و پژوهش

۱-۱۱ - قانون بهبود فضای کسب و کار

۱-۱۲- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی

۱-۱۳- سیاست های کلی علم و فناوری

۱-۱۴- قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی

۱-۱۵- قانون کارآموزی

۱-۱۶- بند ۷۶ سیاست های کلی برنامه ششم توسعه کشور ابلاغی مقام معظم رهبری با عنوان" افزایش سهم آموزش های مهارتی در نظام آموزشی کشور"

تبیین شرکای دولتی و غیردولتی و تبیین نقش و وظایف آنها:

مسئولیت بنیادی اجرای موفقیت آمیز دستور کار آموزش ۲۰۳۰ بر عهده دولت است. لکن مشارکت کاری هماهنگ در تمامی سطوح و در تمامی بخش ها و حمایت از حق مشارکت تمام افراد و نهادهای ذیربط در برنامه کاری سازمان است. سازمان های دولتی مسوولیت اصلی بهبود اشتغال و سیستم های آموزش شغلی و حرفه ای را در کشور بر عهده دارند که با مشارکت عمومی کلیه ذی مدخلان در برنامه ریزی و اجرای فرآیند و دستیابی به اهداف توسعه پایدار محقق خواهد شد. سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور به منظور ایجاد بستر لازم جهت جلب مشارکت بخش غیردولتی و استفاده از پتانسیل بالفعل و بالقوه بخش خصوصی در امر ارایه آموزش های فنی و حرفه ای، به بخش خصوصی اجازه داده است که با دریافت مجوز تاسیس نسبت به راه اندازی آموزشگاه فنی و حرفه‌ای آزاد اقدام نسبت به ارائه خدمات آموزشی اقدام نمایند. در حال حاضر فعالیت بیش از ۱۱۰۰۰ آموزشگاه فنی و حرفه ای آزاد تابع سازمان در سطح کشور نشان از وجود یک شبکه وسیع از مراکز آموزشی غیردولتی دارد که قابلیت ارایه آموزش به متقاضیان آموزش های مهارتی، در ۴۵ رشته و ۹۶۰ حرفه آموزشی را دارند. واگذاری فعالیت ها به بخش خصوصی نه تنها باعث جلب بیشتر سرمایه گذاری بخش

خصوصی در آموزش های مهارتی و همچنین کاهش هزینه های بخش دولتی می گردد بلکه نقش موثری در ایجاد اشتغال پایدار از طریق راه اندازی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد با بکارگیری مدیران، مربیان و سایرکارکنان پشتیبانی خواهد داشت.

جدول۵ شرکای دولتی و غیردولتی و تبیین نقش و وظایف آنها

رج	شرکای دولتیو غیردولتی	وظایف
۱	وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی	سازمان بهزیستی : معرفی اقشار آسیب پذیر از جمله دارای معلولیت، افراد بومی و زنان و کودکان بی سرپرست و بد سرپرست و ... سازمان تامین اجتماعی:تامین بیمه اجتماعی کارگران دارای پروانه مهارت موسسه کار و تامین اجتماعی: همکاری در برگزاری دوره های آموزشی حرفه ای و انجام مطالعات نیازسنجی بازارکار، آینده پژوهی مشاغل در حوزه فناوری های راهبردی و نوین بانک توسعه تعاون، بانک رفاه کارگران، صندوق کارآفرینی امید و صندوق ضمانت سرمایه گذاری تعاون : طراحی و تنظیم بسته های مشوق مالی و اعطای تسهیلات به کارآفرینان و مهارت آموختگان کارآفرین سایر معاونت ها: مشارکت و همکاری در برنامه ریزی و سیاست گذاری اجرای طرح های مبتنی بر نیاز بازارکار و اصلاح، بازنگری و تدوین قوانین کار، کارآموزی و ...
۲	وزارت آموزش و پرورش	معرفی ترک تحصیل کردگان و بازماندگان از تحصیل جهت طی آموزش های فنی و حرفه ای به سازمان، معرفی و بستر سازی مناسب برای کسب حداقل یک شایستگی و مهارت با توجه به نیاز بازارکار برای تمامی دانش‌آموزان
۳	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	تامین ساز و کارهای تامین بودجه و پشتیبانی برنامه های اجرایی دبیرخانه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی
۴	وزارت صنعت، معدن و تجارت	توسعه پیوند بنگاه های اقتصادی، دانشگاه و بازارکار از طریق اجرای طرح کارورزی، تکاپو ، حرکت و ... الزام به تدوین بسته های آموزشی همراه با ورود تکنولوژی جدید
۵	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	بسترسازی مناسب برای کسب حداقل یک شایستگی و مهارت با توجه به نیاز بازار کار برای تمامی دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته های علوم پزشکی و پیراپزشکی و مشارکت در اجرای طرح کارورزی
۶	وزارت کشور	همکاری در تهیه، تدوین و پشتیبانی بسته های آموزش مهارتی در زمینه های روستایی، شهری در مناطق از طریق استانداری‌ها، فرمانداری ها و دهیاری ها.
۷	وزارت ورزش و جوانان	ساماندهی فعالیت های فراغتی نسل جوان متناسب با مقتضیات دوره جوانی در جهت تامین مقدمات اشتغال پایدار در مناطق شهری و روستایی
۸	وزارت دادگستری	دادگستری به عنوان مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک در ایران ، همکاری و مشارکت در تدوین طرح ها و برنامه های ارتقای حقوق کودک به ویژه کودکان کار
۹	سازمان صدا و سیما	اطلاع رسانی و پوشش رسانه ای فعالیتها و دستاوردهای مهارت آموزان و همکاری در ارائه آموزش های مهارتی از طریق رسانه های جمعی

۱۰	مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری	توسعه، تقویت و مشارکت موثر تعاونی ها و تشکل های مردم نهاد ویژه زنان در فرآیند توسعه انسانی پایدار و شبکه سازی فعالیت ها و ارتقای دانش، مهارت و توانمندیهای فردی، اجتماعی، خانوادگی و حرفه ای آنان با تاکید بر مناطق محروم
۱۱	مرکز آمار ایران	ارائه آمار و داده های موردنیاز جوامع هدف و بازار کار
۱۲	معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری	حمایت مالی از ایجاد و توسعه بورس ایده و بازار فناوری به منظور استفاده از ظرفیت های مهارتی برگزیدگان المپیادهای مهارتی در جهت پاسخگویی به نیاز بخش های صنعت، کشاورزی و خدمات، فناوری های راهبردی و فرهنگ و هنر
۱۳	دانشگاه علمی کاربردی	تطبیق و معادل سازی آموزش های غیر رسمی با مدارک رسمی در سطوح فوق دیپلم و کارشناسی و همکاری در گسترش شایستگی حرفه ای در سطوح تربیت کاردان و کارشناس آموزش فنی و حرفه ای و تهیه پودمان های آموزشی کاردان و کارشناس آموزش فنی و حرفه ای
۱۴	وزارت فناوری اطلاعات و ارتباطات	تامین دسترسی برابر به زیر ساخت های ارتباطی از جمله اینترنت
۱۵	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	معرفی و بسترسازی مناسب برای کسب حداقل یک شایستگی و مهارت با توجه به نیاز بازار کار برای تمامی دانشجویان و فارغ التحصیلان
۱۶	صنایع و صنوف	ایجاد تعامل با کارفرمایان و صاحبان صنایع و صنوف، مهارت افزایی شاغلین و تامین امنیت شغلی و به روزرسانی مهارتها و توانمندی های شاغلین
۱۷	دانشگاه فنی و حرفه ای	تطبیق و معادل سازی آموزش های غیر رسمی با مدارک رسمی در سطوح فوق دیپلم و کارشناسی و همکاری در گسترش شایستگی حرفه ای در سطوح تربیت کاردان و کارشناس آموزش فنی و حرفه ای
۱۸	وزارت نیرو	هماهنگی و همکاری در ارائه آموزشهای مهارتی و شغلی در بخش صنعت
۱۹	وزارت جهاد کشاورزی	هماهنگی و همکاری در ارائه آموزش های مهارتی در بخش روستایی و عشایری
۲۰	کانون و انجمن های صنفی	مشارکت در توسعه آموزش های نوین و مجازی و راهبردی
۲۱	سازمان های غیر دولتی	معرفی جوامع هدف برای توانمندسازی و آموزش های کارآفرینی
۲۲	اتاق تعاون	سفارش آموزشهای مورد نیاز بخش تعاون
۲۳	اتاق بازرگانی	سفارش آموزشهای مورد نیاز بخش اصناف

تعامل نزدیک سازمان با کانون انجمن های صنفی آموزشگاههای فنی و حرفه ای آزاد کشور و همچنین ادارات کل با انجمن های صنفی آموزشگاههای فنی و حرفه ای استان ها به ویژه عضویت اعضای کانون و انجمن ها در هیات نظارت مرکزی و هیات های نظارت استانی ، بستر لازم جهت ارتباط تنگاتنگ بین دو بخش دولتی و غیردولتی سازمان را فراهم نموده است. سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور با حذف آموزش های موازی از مراکز آموزش دولتی خود به ویژه در حرفه های آموزشی پرتراکم، زمینه لازم را جهت جلب بیشتر مشارکت بخش غیردولتی در امر ارایه آموزش های مهارتی فراهم نموده است. در حال حاضر کانون انجمن های صنفی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد کشوری دارای ۳۱ کانون انجمن های صنفی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد استانی است که بیش از ۲۳۰ انجمن صنفی آموزشگاه های آزاد دارد و دارای ۱۳۶۶ نفر عضو است. وظائف مورد انتظار سازمان از کلیه شرکای دولتی و غیر دولتی در جدول شماره ۵ درج می باشد.

تبیین ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت، نظارت، ارزیابی

در بخش آموزش های غیر رسمی هماهنگی و انسجام بخشی فعالیت های مهارت آموزی غیر رسمی از طریق ایجاد شورای عالی آموزشهای فنی و حرفه ای در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی باید ساماندهی شوئد. هماهنگی های لازم از طریق ایجاد نهاد ملی آموزش و تربیت فنی و حرفه ای به عنوان نهاد سیاستگذار، تنظیم گر و راهبر آموزش های فنی و حرفه ای و تدوینگر چهارچوبها و قوانین نظارتی و ارزیابی باید ایجاد گردد.هم چنین برنامه ششم توسعه به عنوان یک برنامه پنج ساله پایه و مبنای مناسبی برای اجرای یک برنامه ۱۵ ساله تا سال ۲۰۳۰ خواهد بود که ساز و کارهای موثر برای تضمین کیفیت، نظارت و ارزیابی را فراهم می آورد.

تضمین کیفیت

تضمین کیفیت میزان تطابق وضعیت موجود با استانداردهای از قبل تعیین شده یا تطابق عوامل درون داد، برون داد فرایند و پیامدهای این نظام به منظور بهبود فعالیت های آموزشی است که با توجه به رسالت ها، اهداف و انتظارات جامعه از آموزش های فنی و حرفه ای تعریف و تدوین شود. هدف از تضمین و ارتقاء کیفیت، رضایت مشتریان می باشد و با توجه به آن که نیاز و خواسته جامعه تغییر می کند، لذا لازم است سازمان نیز متناسب با تغییر نیاز، حرکت کند. تضمین کیفیت آموزش های فنی و حرفه ای از طریق ایجاد ساز و کارهای زیر حاصل می شود:

استقرارچارچوب ملی صلاحیت حرفه ای

چارچوبی است که صلاحیت ها، مدارک و گواهینامه ها را در سطوح و انواع مختلف به صورتی منسجم و همگون بر اساس مجموعه ای از معیارها و شاخص های توافق شده به هم ارتباط می دهد. در این چارچوب به مهارت و تجربه در کنار دانش و نگرش ارزش ویژه‌ای داده می شود و زمان و مکان یادگیری ارزش نسبتاً کمتری دارد. ایجاد چارچوب ملی صلاحیت حرفه ای[۱] مستلزم وجود:

- همکاری و مشارکت ذی نفعان حول برنامه درسی، اجرای آموزش و تامین منابع مالی
- ایجاد رتبه بندی در گواهینامه‌ها، مدارک و مراکز آموزشی و منابع انسانی متخصص
- حصول اطمینان از انتقال پذیری و اثربخشی مهارت ها
- توانایی و تلفیق نظامهای آموزش و یادگیری رسمی، غیررسمی و سازمان نایافته

اعتبار بخشی آموزش های فنی وحرفه ای

یکی از رویکردهایی که بیشترین کاربرد را در امور ارزشیابی کیفیت نظام آموزشی دارد الگوی اعتبار سنجی است که شامل دو زیر نظام ارزیابی درونی و بیرونی است. فرآیند ارزیابی درونی به ویژه در سطح مرکز آموزشی، یکی از سازکارهای موثر در تضمین کیفیت آموزشی سازمان است. در راستای پاسخگویی به انتظارات کلیه ذی نفعان سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور برای دو بخش دولتی و غیر دولتی اقدام به ارائه الگوی اعتبار سنجی و اجرای آن برای حدود ۷۰۰ مرکز آموزشی نموده است. لیکن با توجه به بازخورد اخذ شده از ذینفعان آموزشی و تغییرات حاصله در انتظارات سازمان، لازم است نشانگرها به روز رسانی شود و در ضمن طرح برای سایر مراکز آموزشی سازمان نیز اجرا شود. مهمتر از خود اعتبار سنجی، کاربست نتایج اعتبار سنجی و بهسازی و نوسازی بر مولفه های نرم افزار، سخت افزاری مربوطه می باشد و مبتنی کردن تخصیص بودجه و اعتبارات مراکز آموزشی با توجه به دستاوردهای اعتبار سنجی است. بدین منظور ایجاد سامانه های الکترونیکی نظارت و بازرسی از مزاکز دولتی و آموزشگاههای فنی و حرفه ای آزاد ضروری می باشد.

[۱] NOQF: National Occupation Qualification Framework

استقرار نظام جامع اطلاعات بازار کار

عرضه آموزش منطبق بر تقاضای نیروی کار مستلزم دسترس به اطلاعات مشروحه زیر است که با استقرار نظام جامع اطلاعات بازار کار حاصل می شود. در صورت دسترسی به این اطلاعات تعادل در بازارکار و تقاضا محوری نیز قابل برنامه ریز خواهد بود.

- اطلاعات توسعه اقتصادی و الگوهای پیش بینی تقاضای نیروی کار
- اطلاعات بخش های مختلف اقتصادی
- اطلاعات شاغلین در بخش ها و حرف گوناگون
- آمار بیکاران در رشته های تحصیلی و ...

تدوین برنامه درسی مبتنی بر شایستگی

- نیاز سنجی مداوم استانداردهای آموزش در سطح آمایش سرزمین و اسناد توسعه اشتغال
- نیازسنجی استانداردهای آموزشی اولویت دار جهت تدوین منابع آموزشی
- تدوین استاندارد آموزشی جدید در حوزه مشاغل سبز و سبز نمودن استاندارد های آموزش شغلی موجود در سازمان
- ایجاد توسعه استانداردهای آموزشی مهارتی شغلی و شایستگی در زمینه های فناوری نانو، زیست فناوری و گیاهان داروئی
- شبکه سازی کلیه ذینفعان آموزشی و ادارات و مراکز آموزشی دولتی و خصوصی به منظور تدوین و بازنگری استانداردهای آموزشی

پژوهش های کاربردی

اهتمام به پژوهش و انجام مطالعه و برنامه ریزی های لازم، بسترساز تضمین کیفیت وسایر اهداف مورد نظر سند ۲۰۳۰ آموزش خواهد بود. سازمان در راستای توسعه پژوهش در زمینه های زیر اقدام می کند.

۱- برگزاری همایش های ملی و بین المللی مهارت آموزی

۲- انتشار فصلنامه علمی - ترویجی مهارت آموزی

۳- چاپ و انتشار مقالات و چکیده مقالات پژوهشی

۴- ایجاد دبیرخانه دائمی پژوهش در حوزه آموزشهای مهارتی غیر رسمی

مشاوره و هدایت آموزشی و شغلی

به منظور دستیابی گروه های مختلف به آموزش های مورد نیاز خود، سازمان نسبت ارائه خدمات مشاوره آموزشی و همچنین به منظور دستیابی بهتر به شغل مورد نظر در جامعه خدمات مشاوره شغلی را به اقشار مختلف مطابق با جدول شماره ۶ ارائه می نماید.

جدول ۶- عملکرد مشاوره و هدایت آموزشی صورت گرفته درسال۱۳۹۴برحسب نفر

متقاضیان مشاوره	مشاوره آموزش فنی و حرفه ای به عموم جامعه	مشاوره اختصاصی ویژه کارآموزان (نفر مشاوره)	مشاوره آموزش فنی و حرفه ای به دانش آموزان (نفر مشاوره)	جمع کل نفر- مشاوره
۲۱۴۴۰۳	۲۸۰۱۰۱	۲۴۵۹۰۶	۱۷۰۴۷۸	۶۹۶۴۸۵

ارزیابی بروندادها و پیامدهای آموزشی

به منظور بررسی و ارزیابی بروندادها و پیامدهای سازمان و اخذ بازخورد به سیستم آموزشی جهت ارتقای کیفیت و حصول اطمینان از اشتغال پذیری مهارت آموختگان سازمان نسبت به اجرای فرایند رهگیری اشتغال مهارت آموختگان خود اقدام می کند. جزئیات مربوط به آمارهای احصا شده در این بخش در جدول شماره ۷ درج گردیده است.

جدول ۷- عملکرد رهگیری مهارت آموختگان بخش دولتی درسال ۱۳۹۴

تعداد فارغ التحصیلان دوره های مهارت آموزی	تعداد افراد رهگیری شده	تعداد افراد مشغول بکار شده	اشتغال کار جویان
۹۸۱۹۹	۹۸۱۹۹	۳۲۳۶۹	۲۵۷۱۹
	۱۰۰	۳۳	۲۶

بهبود دسترسی

به منظور گسترس دسترسی عادلانه به آموزشهای فنی و حرفه ای پی گیری سیاستهای زیر الزامی است.

- پیگیری اخذ حمایتهای مالی جهت ارائه تسهیلات کم بهره به آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد
- پیگیری تخفیف های مالیاتی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد (بر اساس دستاوردهای اعتبارسنجی)
- جلب مشارکت های مردمی در ارائه آموزش های فنی و حرفه ای در محیط واقعی کار
- افزایش برون سپاریهای حداقل به میزان ۲۵ درصد از کل واگذاری ها از جمله انجام خرید خدمات آموزشی از آموزشگاه های آزاد

کمیت و کیفیت مربیان

به منظور تضمین کیفیت آموزشهای فنی و حرفه ای با محوریت مربیان سازمان پی گیری سیاستهای زیر الزامی است.

- توانمندسازی نیروی انسانی
- حضور موثر و تعاملی مربیان سازمان در بخش های اقتصادی
- استخراج الگوی شایستگی های حرفه ای مربیان
- توسعه آموزش مجازی و ترکیبی در تربیت مربیان آموزش فنی و حرفه ای
- رتبه بندی مربیان رسمی و پیمانی

افزایش تعاملات بین المللی

- شناسایی مراجع بین المللی صدورگواهینامه صلاحیت حرفه ای به تفکیک هر یک از ۶۵ حوزه
- شناسایی و جلب همکاری شرکت های بین المللی برتر در ۶۵ رشته آموزشی مهارتی
- برقراری ارتباط و تعامل و دریافت مشاوره با نهاد آموزش فنی و حرفه ای یونسکو (یو نیوک)
- برقراری ارتباط و تعامل با نهاد آموزش فنی و حرفه ای یونسکو (یو نیوک)
- اجرای سواپ آموزشی (همکاریهای مثلثی) برای دریافت کمک های فنی و مشاوره ای و اعتباری، ارائه خدمات معادل دریافتی به کشورهای جنوب

توسعه مشارکت بخش غیر دولتی

- توسعه آموزش در محیط کار (استاد شاگردی نوین)
- خرید خدمات آموزشی از بخش غیر دولتی مجاز (واگذاری ۲۰ درصدی به بخش خصوصی)
- ایجاد سازمان نظام مهارت آموزی

تامین بودجه و منابع لازم

با توجه به سیاستهای کلی برنامه ششم مبنی بر افزایش سهم آموزش های مهارتی در نظام آموزشی کشور، به دنبال جذب منابع بهره ور از طریق ایجاد فعالیت ها و طرح های جدید در برنامه ششم توسعه است. معذلک با عنایت به وجود معیارهای بین المللی و منطقه ای مبنی بر تخصیص موثر حداقل ۴ الی ۶ درصد از تولید خالص داخلی به آموزش و یا حداقل ۱۵ تا ۲۰ درصد هزینه های عمومی کل به آموزش و همچنین تعهدات کمکهای رسمی توسعه توسط کشورهای توسعه یافته (تخصیص ۰,۷ درصد از تولید ناخالص ملی به کشورهای در حال توسعه) در این خصوص باید تغییرات جدی صورت پذیرد.

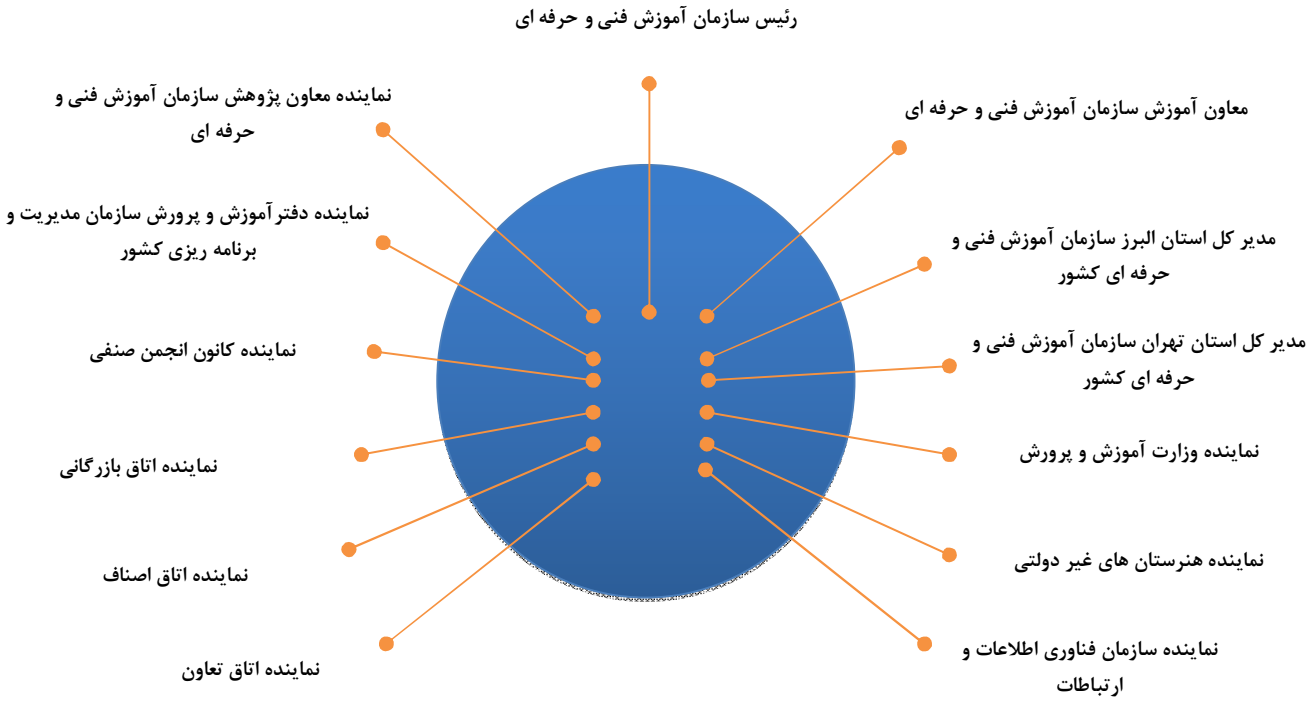
طراحی برنامه ها و زیربناها در ساختار غیررسمی

- بستر سازی برای افزایش پوششی و دسترسی به آموزش فنی وحرفه ای
- متناسب سازی حرفه های آموزشی با ظرفیتهای بومی مناطق و منطبق بر دست آوردهای سند آمایش سرزمین
- استقرار نظام رتبه بندی(اعتبار سنجی) دوره های کیفیت نظام آموزش فنی وحرفه ای
- طراحی و استقرار مرکز سنجش صلاحیت حرفه ای مربیان آموزش فنی و حرفه ای
- استقرار نظام جامع صلاحیت حرفه ای
- استفاده از ظرفیتهای مجازی و الکترونیک در ارائه آموزش فنی و حرفه ای
- طراحی و استقرار صلاحیت حرفه ای ذی نفعان و مشاغل خدماتی و تولیدی و دانش بنیان
- ارتقای توسعه منابع انسانی کشور از طریق ارائه آموزشهای مهارتی بر اساس نیاز بازارکار
- تدوین و انتشار استانداردهای مهارتی در مشاغل نو و مبتنی بر فناوریهای راهبردی ونوین
- تدوین استانداردهای آزمون و ارزشیابی مهارت و تائید صلاحیت حرفه ای
- ارتقای سطح همکاری با کشورهای خارجی و سطح تعاملات با نهادهای بین المللی
- ایجاد موقعیتهای یادگیری جهت مربیان وکارشناسان در محیط واقعی کار
- ایجاد سازمان نظام صنفی مهارت آموزی
- تطبیق و معادلسازی آموزش های غیر رسمی با مدارک رسمی در سطوح فوق دیپلم و کارشناسی

سطح مهارت ISCO-08	سطح آموزش ISCED -11	شرح گرو ه هایISCED-11
۴	۸	آموزش عالی – دکتری یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۴	۷	آموزش عالی - فوق لیسانس یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۳	۶	آموزش عالی - لیسانس یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۳	۵	آموزش عالی کوتاه مدت - فوق دیپلم یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۲	۴	آموزش پس از متوسطه، آموزش غیر رسمی یا دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۲	۳	دوره دوم آموزش متوسطه یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۲	۲	دوره اول آموزش متوسطه یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۱	۱	آموزش ابتدایی یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی
۱	۰	آموزش پیش از ابتدایی و خردسالی یا معادل دوره های آموزش شغلی و حرفه ای غیر رسمی

پروژه های ملی در راستای اقتصاد مقاومتی

- ارتقای مهارت های فنی وحرفه ای وکسب وکار بازارمحور
- بهبود آموزشهای فنی و حرفه ای به منظور افزایش مهارت نیروی کارفعال
- توسعه مراکز آموزش فنی و حرفه ای جوار کارخانه
- تدوین نظام کارورزی و کارآموزی دانش آموختگان
- ارتقا تولید و توسعه اشتغال پایدار روستایی
- ایجاد مراکز ارتقای و انتقال فناوری پیشرفته
- توسعه مشاغل خرد با تاکید بر مناطق محروم
- تدوین استانداردهای اخلاق حرفه ای و فرهنگ کار
- ایجاد شعب مراکز رشد آموزش فناوری های راهبردی نوین در مراکز آموزش فنی وحرفه ای(توسعه آموزش فناوری های نوین در مراکز فنی و حرفه ای با تاکید بر توسعه مراکز آموزش فنی وحرفه ای مجاور مجتمع های صنعتی)

کار گروه توسعه مهارتهای جوانان و بزرگسالان در سطح غیر رسمی

دکتر محمد امین سازگار نژاد (رئیس کارگروه) ، علی موسوی ، حسن عزیزی ، داوود فرخی ، فرشاد مجید فر و زهرا زمانی زنوز

کارآفرینی و توسعه مهارتهای مرتبط با کار شایسته

اهداف توسعه پایدار (MDGs) اشاره به اهداف ۱۷ گانه‌ای دارد که حاصل سه سال کار مستمر، مذاکرات فشرده و توافق دولت‌های عضو سازمان ملل متحد، جامعه مدنی و مردم عادی برای تحقق توسعه پایدار و فراگیر در سراسر جهان است. دستور کار توسعه ۲۰۳۰، شامل ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است.

بر طبق سند توسعه پایدار، مقرر است ۶۰۰ میلیون شغل جدید در سراسر جهان تا پایان سال ۲۰۳۰ ایجاد شوند (از قرار سالی تقریباً ۴۰ میلیون شغل). علاوه بر این، شرایط کار ۷۸۰ میلیون زن و مرد شاغل به کار برای رهایی از فقر مطلق (دریافتی ۲ دلار در روز به ازاء هر عضو خانواده) بهبود یابد.

ترجمان تحقق نرخ اشتغال مذکور و بهبود شرایط کار تحقق " کار شایسته" است. از کار شایسته به‌عنوان کلید توسعه پایدار یاد می‌شود. اهمیت کار شایسته در کسب اهداف توسعه پایدار در هدف هشتم از مجموعه اهداف توسعه پایدار، منعکس‌شده است که آرمان آن ایجاد رشد اقتصادی فراگیر، پایدار و مستمر، اشتغال کامل، مولد و شایسته برای همه است.

کار شایسته مؤلفه‌های چهارگانه‌ای دارد که عبارت‌اند از؛ اشتغال، حمایت‌های اجتماعی، گفتگوهای اجتماعی و حقوق بنیادین کار. در ایران نیز مانند بسیاری از کشورهای درحال‌توسعه طی برنامه‌های چهارم، پنجم و ششم (در دست تهیه) توسعه اولویت در تحقق کار شایسته به ایجاد اشتغال داده شده است.

امروزه، خصوصا با تاکید بر توسعه اقتصادی دانش بنیان، دانش، رکن اصلی توسعه و نظام آموزشی نیز گذرگاه رسیدن به دانش بشمار می آید. لذا در مسیر تحقق اشتغال کامل و مولد یکی از پیش‌ران‌های مهم آموزش است. هدف چهارم از اهداف توسعه پایدار، درواقع تأکید مجددی است بر نقش آموزش در تحقق تمامی اهداف ۱۷ گانه توسعه پایدار. بر طبق این هدف باید تا سال ۲۰۳۰، از آموزش فراگیر و کیفی مناسب و ترویج فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر در راستای ایجاد اشتغال کامل و مولد اطمینان حاصل شود.

در این میان از بین اهداف فرعی هدف چهارم، توانمندسازی برای کارآفرینی و کار شایسته جزء مأموریت‌های اصلی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است که موسسه کار و تأمین اجتماعی با همکاری دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران با همکاری دستگاه‌های اجرایی، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش کارآفرینی این مهم را به انجام می‌رسانند. گزارش حاضر حاوی تبیین چارچوب نظری موضوع فعالیت کارگروه، تحلیل وضعیت موجود، چالش‌ها و نقشه راه آینده برای آموزش در خدمت اشتغال و کارآفرینی است.

ناگفته نماند در راستای تحقق اشتغال کامل، هر یک از مؤلفه‌های کار شایسته که نقش مهمی در تحقق اشتغال داشته باشند موضوع فعالیت این کارگروه خواهند بود. لذا گفتگوهای اجتماعی برای سیاست‌گذاری‌های آموزشی و اجرای برنامه‌های متنوع و متعدد آموزشی با سازوکارهای مناسب ازجمله اولویت‌های فعالیت‌های این کارگروه خواهند بود.

چارچوب نظری؛

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد هدف هشتم از مجموعه اهداف توسعه پایدار به رشد اقتصادی و کار شایسته برای همگان اختصاص دارد. کار شایسته طبق تعریف سازمان بین‌المللی کار " کاری است مولد در شرایط آزادی، برابری، امنیت و حفظ کرامت انسانی".

رویکرد کار شایسته با هدف ایجاد برابری و رفع تبعیض اتخاذ شد. درواقع طرح این رویکرد با هدف برقراری عدالت در نتیجه جهانی‌شدن بود که محرومیت اجتماعی و فقر گسترده‌ای در بسیاری از کشورها به وجود آورده بود. اهمیت تحقق کار شایسته به همان میزان اهمیت تحقق توسعه در هر کشوری است، به‌طوری‌که باملاحظه و مقایسه ویژگی‌های اقتصادهای مختلف با درجات متفاوت توسعه، درمی‌یابیم اقتصادهای پیشرفته به سطح بالایی از شاخص‌های کار شایسته نیز دست‌یافته‌اند. لذا نتیجه می‌شود توسعه اقتصادی پایدار درواقع از مسیر تحقق و ارتقاء سطح توسعه اجتماعی که به‌خوبی در شاخص‌های کار شایسته متبلور است، مجال بروز و ظهور می‌یابد. چراکه در کشوری که آحاد جمعیت آن کشور از حداقل‌های معیشت و رفاه برخوردار نباشند، قدرت خرید و مصرف پائینی خواهند داشت و لذا تقاضا برای کالاها و خدمات کاهش‌یافته، رشد اقتصادی درون‌زا محقق نخواهد شد؛ بنابراین، در اکثر اقتصادهای دنیا ازجمله اقتصادهای درحال‌توسعه اولویت در تحقق کار شایسته، با ایجاد اشتغال است. در این میان توسعه کارآفرینی و لذا آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

به‌طور خاص برای تحقق هدف چهارم توسعه پایدار، اهداف زیرمجموعه ذیل مدنظر می‌باشند (موضوع فعالیت کارگروه کارآفرینی و کار شایسته) ؛

۴،۴،۱- مقابله با تغییرات سریع بازار کار و انعکاس نیازهای جدید بازار کار در سیاست‌های آموزشی، تطبیق برنامه‌های آموزشی و مهارت آموزشی با نیازهای جدید، افزایش و تنوع بخشیدن به فرصت‌های یاددهی-یادگیری با استفاده از روش‌های متنوع آموزشی و کارآموزی (پیوند میان آموزش، یادگیری و جهان کار)

۴،۴،۳- تأکید بر مهارت‌های شناختی (مهارت‌های نرم) در کنار مهارت‌های سخت.

۴،۴،۴- ارزیابی تأثیرات و پیامدهای سیاست‌ها و برنامه‌های آموزشی با توجه خاص به اقشار آسیب‌پذیر

در کل هدف ۴،۴ به دنبال این است که در ابتدا آموزش‌های **مهارتی نرم و سخت** (مطابق با **نیازهای متحول و متنوع بازار کار**) را در جهت **توسعه اشتغال و کاهش فقر، گسترش کمی و کیفی** دهد. گسترش کمی و کیفی آموزش‌ها، با استفاده از **زیرساخت‌های الکترونیکی** و متدهای متنوع و نوین آموزشی به‌صورت **مادام‌العمر** برای نیروی کار فعلی و آینده و با هدف ترویج کار شایسته برای توسعه پایدار، صورت می‌گیرد. در گسترش کمی و کیفی آموزش‌ها لزوماً باید **عدالت و برابری** رعایت گردد به‌نحوی‌که همه اقشار **فرصت دسترسی** به آموزش‌ها و نیز **شرکت در دوره‌های آموزشی** را داشته باشند.

تحقق شایستگی کار در ابعاد و مؤلفه‌های چهارگانه آن همواره جزء اهداف عالی قانون کار جمهوری اسلامی ایران بوده است؛ اما همسو و همگام با عزم جهانی برای تحقق کار شایسته ایران مبحث کار شایسته و کارآفرینی را در برنامه‌های ملی توسعه چهارم (ماده ۱۰۱)، پنجم (ماده ۲۵) و ششم و سند توسعه منابع انسانی (در دست تهیه) گنجانید. در اجرایی شدن برنامه‌های مذکور یکی از مهم‌ترین استراتژی‌ها آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی بوده است. به‌طور خاص در حوزه آموزش به‌عنوان پیشران مهم توسعه، چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴، نقشه جامع علمی کشور و سند ملی توسعه فناوری ازجمله مهم‌ترین اسناد ملی هستند که بر نقش و جایگاه مهم آموزش و توسعه منابع انسانی تأکید کرده‌اند.

در راستای اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف عالیه اسناد پیش‌گفته، بخش قابل‌توجهی از اهداف کمی و کیفی برنامه آموزش ۲۰۳۰، از پیش، در این آموزش‌های کارآفرینی و کسب‌وکار در کشور محقق شده‌اند. در ادامه به تشریح وضعیت کنونی شاخص‌های کمی و کیفی اهداف برنامه آموزش ۲۰۳۰ در ایران در حوزه کارآفرینی و کار شایسته پرداخته می‌شود.

تحلیل وضعیت موجود؛

موسسه کار و تأمین اجتماعی در راستای تحقق اهداف پیش‌گفته حول هدف ۴,۴، تاکنون، اقدامات متعددی انجام داده است. برخی از اقدامات ازاین‌قرارند؛

۱. مطالعه تحولات بازار کار در حوزه اشتغال، روندهای جمعیتی، مشاغل در حال ظهور، مشاغل منسوخ، دانش و مهارت‌های موردنیاز برای کار شایسته و غیره
۲. بررسی و مطالعه در خصوص کار شایسته، شاخص‌ها و تهیه سند ملی کار شایسته
۳. بررسی و مطالعه در خصوص مهارت‌های کسب‌وکار و کارآفرینی
۴. بررسی و مطالعه در خصوص آینده کار
۵. بررسی و مطالعه در خصوص مشاغل سبز

دستاوردهای اقدامات انجام‌شده؛

۱. تهیه و انتشار مجموعه کتاب‌های راهنمای مشاغل خانگی و برگزاری سمینارها، کنفرانس‌های مطبوعاتی و دوره‌های آموزشی متعدد برای معرفی مشاغل خانگی
۲. تهیه و انتشار مجموعه کتاب‌های مشاغل نو
۳. تهیه و انتشار کتاب مشاغل سبز و برگزاری همایش‌های متعدد برای معرفی مشاغل سبز
۴. تهیه و انتشار کتاب آینده کار و برگزاری همایش‌های متعدد برای ارائه تحولات آینده جهان کار
۵. سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار در سراسر کشور برای متقاضیان تأسیس و توسعه کسب‌وکار

به‌طور خاص، در حوزه آموزش‌های کارآفرینی و کسب‌وکار تلاش‌های وزینی توسط موسسه کار و تأمین اجتماعی در سراسر کشور انجام‌شده است که به شرح ذیل می‌باشند؛

۱. ترجمه و انتشار کتب متعدد در خصوص کارآفرینی با هدف فرهنگ‌سازی و انتشار دانش در این حوزه
۲. برگزاری دوره آموزشی خاص کارشناسان و دست‌اندرکاران برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی
۳. برگزاری دوره‌های تربیت‌مربی عمومی و تخصصی کارآفرینی با هدف کادرسازی برای تربیت کارآفرینان و مدرسان کارآفرینی
۴. ترجمه و بومی‌سازی بسته‌های آموزش کارآفرینی سازمان بین‌المللی کار اعم از SYIB,IYB,GYB, NFTE, KABو غیره برای استفاده گروه‌های مختلف متقاضی دوره‌های آموزش کارآفرینی
۵. تدوین بسته‌های بومی آموزش کارآفرینی
۶. برگزاری دوره‌های عمومی آموزش کارآفرینی (برای متقاضیان تأسیس کسب‌وکارهای متوسط و کوچک در سراسر کشور با همکاری مؤسسات آموزش کارآفرینی)
۷. برگزاری دوره‌های تخصصی آموزش کارآفرینی برای متقاضیان تأسیس و توسعه کسب‌وکار در حوزه‌های مختلف تخصصی
۸. برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی تخصصی خاص بانوان
۹. اعزام مربیان کارآفرینی به دوره‌های آموزشی بین‌المللی برای آموزش‌های تخصصی

در جهت تحقق تضمین کیفیت دوره‌های آموزشی نیز اقدامات صورت گرفته ازاین‌قرارند؛

۱. اعتبارسنجی مؤسسات آموزش‌دهنده دوره‌های کارآفرینی
۲. رتبه‌بندی مدرسین آموزش کارآفرینی

چالش‌های آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی تاکنون؛

۱. عدم پوشش کامل جمعیت متقاضی دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی
۲. عدم وجود انگیزه کافی برای شرکت در دوره‌های کارآفرینی
۳. عدم وجود منابع مالی کافی برای تأمین اعتبار دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی
۴. عدم وجود نیروی انسانی کافی، مجرب و توانمند برای ارزیابی دوره‌های آموزشی و نظارت بر کیفیت دوره‌ها
۵. عدم توجه کافی به مهارت‌های نرم و گنجانیدن سرفصل‌های کافی برای ارتقاء این مهارت‌ها در شرکت‌کنندگان در دوره‌ها
۶. عدم توان شناسایی NEET ها و ترغیب آن‌ها به شرکت در دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی
۷. عدم امکان طراحی دوره‌های تخصصی در برخی از حوزه‌های خاص مانند رشته‌های علوم انسانی
۸. عدم وجود زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مناسب برای افزایش گستره آموزش‌ها
۹. فقدان تجهیزات نرم‌افزاری مناسب برای مدیریت دوره‌های آموزشی
۱۰. عدم وجود شاخص‌ها و تعاریف یکسان و مورد وفاق برای نظارت بر دوره‌های آموزشی و تضمین کیفیت دوره‌ها

نقشه راه آینده؛

جهت تحقق اهداف زیرمجموعه هدف ۴،۴، با هدف گسترش کمی و کیفی آموزش‌های کارآفرینی و مهارت‌آموزی نرم برای تحقق کار شایسته، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تا سال ۲۰۳۰ برنامه‌های ذیل را در چشم‌انداز خود خواهد داشت؛

- در حوزه برقراری عدالت و گسترش دسترسی به آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی؛

۱. پوشش کامل زنان و مردان متقاضی دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی تا سال ۲۰۳۰ (با همکاری وزارت علوم (در اینجا منظور دانشکده کارآفرینی)، سازمان ملی جوانان، مؤسسات آموزش کارآفرینی، کمیسیون ملی یونسکو در ایران و سایر سازمان‌های مرتبط)
۲. پوشش کامل NEET ها تحت آموزش‌های مهارتی و اشتغال پذیری (با همکاری سازمان ملی جوانان، شهرداری‌ها، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای، سازمان بهزیستی و سایر سازمان‌های مرتبط)
۳. طراحی جوامع یادگیری بومی با هدف افزایش سطح دسترسی به دوره‌های آموزشی و استفاده از پتانسیل منطقه‌ای و محلی برای گسترش کمی دوره‌ها، خصوصاً با هدف ایجاد ارتباط بین آموزش عالی و جهان کار (با همکاری وزارت علوم، شهرداری‌ها و سایر ارگان‌های مرتبط)
۴. استفاده گسترده از ICT برای گسترش کمی دوره‌های آموزشی (با همکاری وزارت علوم، سازمانی فنی و حرفه‌ای، شهرداری‌ها و غیره)
۵. تأکید بر محتوای آموزشی مهارت‌های نرم در دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار بیش‌ازپیش
۶. طراحی دوره‌های آموزشی خاص اشتغال پذیری با هدف پرورش مهارت‌های نرم در متقاضیان این دوره‌ها

در حوزه گسترش کیفی دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی؛

- در حوزه گسترش کیفی دوره‌های آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی و سازوکارهای نظارتی تضمین کیفیت دوره‌های آموزشی؛

۱. شناسایی و تعریف عملیاتی شاخص‌های اندازه‌گیری تحقق اهداف کمی و کیفی جهت افزایش قابلیت تطبیق‌پذیری و مقایسه در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
۲. شناسایی و رتبه‌بندی مؤسسات جدید آموزش کسب‌وکار و کارآفرینی (با همکاری وزارت علوم، شهرداری‌ها و غیره)
۳. ارزیابی درونی و بیرونی مؤسسات آموزش کارآفرینی
۴. رتبه‌بندی مربیان و مدرسان کارآفرینی جدید (با همکاری وزارت علوم)
۵. بازآموزی و تمدید گواهی‌نامه مربیان و مدرسان قدیمی کارآفرینی
۶. شناسایی مربیان حوزه مهارت‌های نرم مانند (خلاقیت، نوآوری، حل مسئله، مهارت‌های ارتباطی، کار تیمی و غیره) و رتبه‌بندی آنان
۷. آموزش مهارت‌های نرم به مربیان جدید و قدیم کارآفرینی و اعطای گواهی‌نامه معتبر
۸. طراحی دوره‌های آموزشی کارآفرینی و کسب‌وکار با توجه به پتانسیل‌ها و نیازهای منطقه‌ای و محلی
۹. نظارت بر کیفیت اجرای دوره‌های آموزشی کسب‌وکار و کارآفرینی
۱۰. نظارت بر کیفیت اجرای دوره‌های اشتغال پذیری
۱۱. نظارت بر کیفیت دوره‌های مهارت‌های نرم

برنامه‌ها و زیربناها در ساختارهای رسمی و غیررسمی؛

۱. تشکیل کارگروه آینده‌پژوهی کار جهت مطالعات تحولات دنیای کار با هدف انطباق آموزش‌های مهارتی اعم از نرم و سخت با نیازهای جدید بازار کار
۲. ایجاد بسترهای الکترونیکی مناسب برای توسعه استفاده از ICT در آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی
۳. ایجاد جوامع یادگیری بومی برای گسترش مقیاس آموزش‌های کسب‌وکار و مهارتی و ارتباط آموزش عالی با بازار کار در راستای تضمین عدالت منطقه‌ای، جنسیتی، نژادی و غیره
۴. تهیه نرم‌افزار مدیریت جامع فرایندهای آموزشی کارآفرینی و کسب‌وکار
۵. ایجاد بانک‌های اطلاعاتی متقاضیان آموزش‌های کسب‌وکار و کارآفرینی و NEET ها جهت مدیریت حوزه گسترش کمی آموزش‌ها
۶. ایجاد بانک اطلاعاتی جامع مدرسین و مؤسسات آموزش کارآفرینی جهت نظارت بر کیفیت دوره‌های آموزشی
۷. ایجاد سازوکار مناسب ارزیابی دوره‌های آموزشی جهت تضمین کیفیت دوره‌های آموزشی

شاخص‌های پیشنهادی نظارت بر تحقق اهداف کمی و کیفی در حوزه اهداف کمی و کیفی ۴،۴؛

در تدوین شاخص‌های اندازه‌گیری تمرکز بر اندازه‌گیری پیامدهای یادگیری و برابری، انعطاف‌پذیری، مقایسه پذیری در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی و قابل‌درک و فهم توسط کلیه ذینفعان است.

۱. درصد جوانان/بزرگ‌سالانی که از حداقل سواد رسانه‌ای برخوردارند.
۲. درصد افرادی که از مهارت‌های ICT به تفکیک مهارت‌ها برخوردارند.

۳. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که در دوره‌های آموزش ICT شرکت کرده‌اند به تفکیک وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات، جنسیت
۴. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که در دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار شرکت کرده‌اند
۵. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که در دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار شرکت کرده‌اند به تفکیک وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات، جنسیت
۶. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار را با موفقیت گذرانیده‌اند
۷. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که دوره‌های آموزش کارآفرینی و کسب‌وکار را با موفقیت گذرانیده‌اند به تفکیک وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات، جنسیت
۸. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که در دوره‌های اشتغال پذیری شرکت کرده‌اند (مهارت‌های نرم)
۹. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که در دوره‌های اشتغال پذیری شرکت کرده‌اند (مهارت‌های نرم) به تفکیک وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات، جنسیت
۱۰. درصد جوانان / بزرگ‌سالانی که برای آموزش‌های کارآفرینی از بسترهای الکترونیکی استفاده کرده‌اند

دکتر محمد رضا سپهری

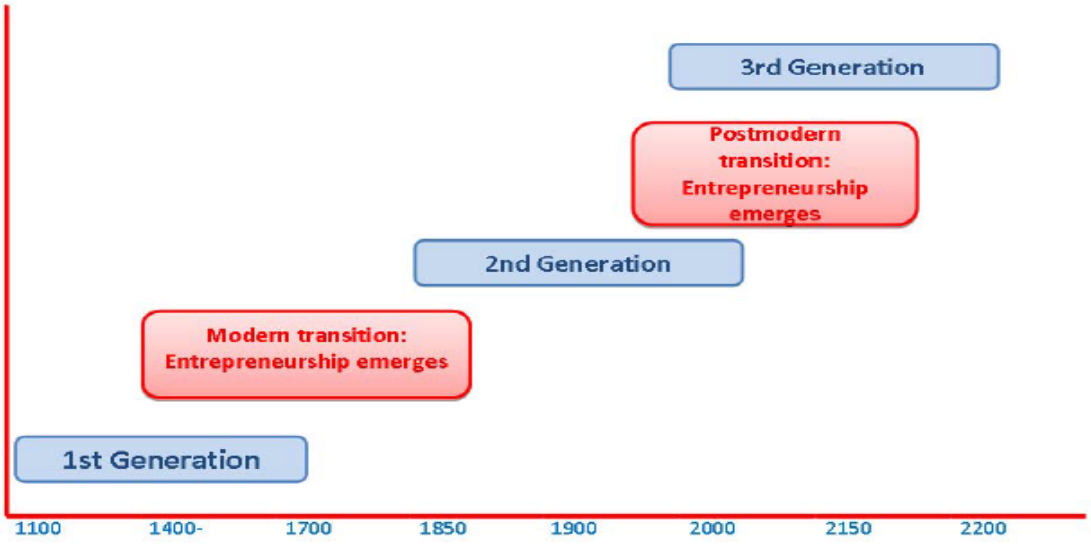
توسعه کارآفرینی در آموزش عالی

مقدمه

امروزه تاثیر انقلاب کارآفرینی نه تنها در دنیای کسب و کار ها بلکه حتی دانشگاه ها نمود پیدا کرده است. در واقع چالشهای استراتریک نظام آموزش عالی مانند فقدان ارتباطات مستمر و نظامند بین دانشگاه و جامعه و یا عدم احساس نیاز (عدم انگیزه) و فقدان نظام‌های ساختارمند جهت تجاری سازی و انتقال نتایج تحقیقات دانشگاهی به صنایع و کسب و کارهای کوچک و متوسط، وجود بیکاری در میان جوانان و دانش آموختگان دانشگاهی،عدم ایفای نقش موثر تر دانشگاه ها در کاهش بیکاری و افزایش تولید ناخالص ملی و وابستگی بودجه ای دانشگاه به بودجه های دولت دانشگاه ها ی کشور را با شرایط محیط نوینی مواجه ساخته است. برای پاسخگویی دانشگاه ها به این چالش ها نظام آموزش عالی کشور نیازمند توجه جدی به توسعه و ترویج کارآفرینی دانشگاهی و حرکت جدی دانشگاه های کشور به سوی طراحی و استقرار نظام اموزش عالی کارافرین در کشور است. نظام آموزش عالی کارآفرین، نسل سوم نظام آموزش عالی است که درآن دانشگاه ها به همراه آموزش، پژوهش، توانایی نوآوری، تشخیص و خلق فرصت های کسب و کاری دانش بنیان، کارگروهی، خطر پذیری، و توانایی پاسخگویی به چالش های محیطی را دارد. دستیابی به نظام آموزش عالی کارآفرین در قالب نقشه راه فوق امکان پذیر است.

سیر تکاملی دانشگاه ها

بررسی سیر تغییر و تحول دانشگاه ها نشان می دهد در کل دانشگاه ها در طول تاریخ اموزش عالی دارای سه مرحله تکوینی یا سه نسل دانشگاهی بوده اند: نسل اول دانشگاه ها، آموزش محور بودند. هدف این نوع دانشگاه ها، آموزش و تربیت متخصصین مورد نیاز جامعه بود. اما دراواخر قرن ۱۹ نسل دوم دانشگاه ها تحت عنوان دانشگاه ها ی پژوهش محور ظهور پیدا کردند. این نوع دانشگاهها به دنبال پژوهش و تولید علم برای علم بودند. اما امروزه خلق دانش علمی برای تولید نوآوری و توسعه کسب و کارهای جدید روز به روز مهمتر شده و متقاضیان ورود به دانشگاه نیز روز به روز فزونی یافته، دانشگاهها اکنون می توانند و باید نقش پیشرفته و برتری در نوآوری داشته باشند(Etzkowitz, 1998; Martin, ۲۰۰۳,). از این رو بسیاری از صاحب نظران براین باورند که از دانشگاهها انتظار ایفای نقش های جدی در جامعه وجود دارد. این نقش های جدید، شناسایی و خلق کسب کار های دانش بنیان و مبتنی بر فناوری و پژوهش های دانشگاهی است. به چنین دانشگاه های دانشگاه کارآفرین می نامند که به عنوان نسل سوم دانشگاه ها معروف شده اند. هدف دانشگاههای کارآفرین، تربیت نیروی انسانی کارآفرین و ارتباط قوی با صنعت جهت کمک به حل مشکلات جامعه می باشد.

نمودار۱. سیر تکاملی دانشگاه ها

در واقع امروزه بحث کاربرد علم در عمل بیشتر از گذشته مورد توجه واقع شده است. به همین دلیل از جامعه دانشگاهی انتظار می رود که یافته های علمی خود را وارد جامعه کنند. وقتی که بحث از تجاری کردن دانش مطرح است یعنی اینکه آن علم جایگاه واقعی و اصلی خود را در جامعه پیدا کرده است و دانش و علم مورد نظر به کالا، محصول و یا خدمتی تبدیل شده و مورد استفاده مردم قرار گیرد؛ و یا به عبارتی در مقیاس کلان دانایی تبدیل به توانایی می شود. شاید به همین دلیل باشد که صاحبنظران و نظریه پردازان علم، تجاری کردن را آخرین مرحله چرخه حیات دانش به حساب می آورند.

اهمیت اقتصادی دانش تنها هنگامی آشکار می شود که از آن در بهبود بخشیدن عرصه ی مؤثر تولید استفاده شود. به همین دلیل است که جریان دانش و انتشار تکنولوژی اهمیت پیدا کرده است. در بخش دانشگاهی دیگر ذخیره سازی دانش به تنهایی راضی کننده نمی باشد، بلکه اطمینان از کاربرد دانش به گونه ای که جامعه بتواند از منافع سرمایه گذاری در پژوهشها بهره برداری نماید یکی از اهداف اصلی پژوهشهای دانشگاهی است. به طور کلی جامعه مستقیماً از منافع پژوهشهای دانشگاهی کمتر بهره می‌برد؛ مگر آنکه راهکارهایی طراحی شود که نتایج پژوهشها به شرکت ها، کارخانه های بخش عمومی، یعنی عاملان اقتصادی که در زمینه سرمایه گذاری تجاری تخصص دارند، سپرده شود مشروط به اینکه منافع دانشگاه تأمین گردد.

بنابراین برای دولتمردان و تصمیم گیرندگان کلان جامعه در کشورهای توسعه یافته آشکار شده است که کارکرد جدید دانشگاهها نقش مهمتری در توسعه اقتصادی و فناوری جامعه خواهد داشت؛ چرا که دانشگاهها در نقش جدید با تجاری ساختن دانش و از طریق شرکتهای دانشگاهی[۱]بطور مستقیم منابع درآمدی جدیدی برای خود ایجاد کرده وبا افزایش شهرت و آوازه خود از طریق فرصت ها و فعالیت های فوق برنامه ای، دانشجویان مستعد و برتری را برای خود جذب نموده و علاوه برآن اعضای هیأت علمی مولد و بیشتری را استخدام کنند (Grimaldi,2005,p:1) تا از این طریق نفوذ خود را در دنیای کسب و کار و بازار بالا ببرند. بنابراین دانشگاههای برتر دنیا به این نتیجه رسیده اند که از طریق آموزشهای

[۱] spin-offs

رسمی دانشگاهی می توان کارآفرینی را در بین دانشگاهیان افزایش داد. پس لازم است ضمن شناسایی دانشگاههای برتر در زمینه آموزش کارآفرینی از تجربیات آنها در آموزش کارآفرینی دانشگاههای ایران استفاده به عمل آید.

نظام آموزشی در هر جامعه وظایف ویژه ای به عهده دارد که از جمله می توان "آزادی""رهایی" افراد جامعه از ناتوانی، آموزش و هدایت آنان به بازار کار را مورد نظر قرار داد. فرایند آموزش و هدایت افراد به بازار کار در دهه های اخیر تحت تاثیر سه عامل عمده قرار گرفته است. افزایش جمعیت؛ تاثیر متقابل رویدادها در سطح منطقه ای وجهانی ونیز تغییرات سریع تکنولوژیک؛ در نتیجه وضعیت اشتغال دانش آموختگان به طور قابل ملاحظه ای دستخوش دگرگونی شده است. از طرفی کاهش روند استخدام در بخش های دولتی و ترکیب متفاوت بیکاران که فارغ التحصیلان دانشگاهی نیز گاه جزء آنان هستند، این سئوال مطرح می شود که چگونه می توان دانش‌آموختگان را به سوی خود اشتغالی سوق داد و مهارت لازم جهت ایجاد کسب وکار را پرورش داد؟ در واقع این نوع سوالات بیانگر پیدایش چالش های استراتژیک محیطی برای دانشگاه ها است.

چالش های استراتژیک دانشگاه ها

امروزه دانشگاه های کشور با چالش های مهمی روبرو هستند. اساسا تعداد دانشگاه های کشور در طی سال های اخیر به شدت افزایش یافته و در نتیجه رقابت بین شان زیاد شده است. از طرف دیگر برخی از دانشگاه ها مانند دانشگاه های آزاد اسلامی کشور در دو سال اخیر با کاهش دانشجو و زیان‌دهی برخی واحدهای دانشگاهی مواجه شده اند. همچنین عدم توسعه کیفی متناسب با توسعه کمی دانشگاه ها در طول ۲۰ سال گذشته از جمله چالش های نظام آموزش عالی کشور است. به طور کلی مهمترین چالش های عمده و استراتژیک دانشگاه ها در شرایط فعلی عبارتند از:

۱. فقدان ارتباطات مستمر و نظامند بین دانشگاه و جامعه از جمله ارتباطات صنعت و دانشگاه
۲. عدم احساس نیاز (عدم انگیزه) وفقدان نظام‌های ساختارمند جهت تجاری سازی و انتقال نتایج تحقیقات دانشگاهی به صنایع و کسب و کارهای کوچک و متوسط
۳. عدم بازنگری مستمر برنامه های درسی متناسب با نیازهای جامعه
۴. کمبود مالی، عدم تنوع منابع مالی و مدیریت ناموثر منابع مالی موجود در دانشگاه
۵. سطح پائین فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی و همکاری‌های علمی بین المللی در دانشگاه های کشور
۶. کاهش سطح کیفی دانشجویان ورودی دانشگاه ها
۷. وجود بیکاری در میان جوانان و دانش آموختگان دانشگاهی
۸. عدم ایفای نقش موثر تر دانشگاه ها در کاهش بیکاری و افزایش تولید ناخالص ملی
۹. بوروکراسی و عدم انعطاف وچابکی سیستم دانشگاه ها
۱۰. عدم وجود ارتباطات و شبکه هایی میان سرمایه گذاران فعالان صنعت ودانشگاهیان
۱۱. وابستگی بودجه ای دانشگاه به بودجه های دولت
۱۲. عدم شناخت دانشگاه از نیاز ها و اولویت های بخش کسب وکار

برای حل این چالش ها دانشگاه های کشور به توسعه کارافرینی بپردازد.

تحلیل وضعیت موجود توسعه کارآفرینی در نظام آموزش عالی ایران

چالش های استراتریک فوق می توانند فرصت یا تهدید جدی برای دانشگاه های کشور باشند. به عبارت روسن تر پاسخ گویی به این چالش ها نیازمند بکارگیری رویکرد کارآفرینانه در نظام آموزش عالی کشور است. البته طی سال های اخیر

در راستای توسعه کارآفرینی در آموزش عالی اقدامات مهمی از نظر ساختاری و کارکردی انجام شده است که مهمترین آنها عبارتند از:

۱. تصویب آئین نامه کاراد و راه اندازی مراکز کارآفرینی در دانشگاههای کشور
۲. راه اندازی مراکز رشد و پارک و علم و فناوری
۳. تاسیس دانشکده کارآفرینی در دانشگاه تهران
۴. راه اندازی رشته کارآفرینی در دوره های مختلف تحصیلی در دانشگاهها
۵. ایجاد دروس اجباری کارآفرینی برای برخی رشته ها و اختیاری برای اکثر رشته ها
۶. برگزاری جشنواره ها،کنفرانس ها و سمینارهای کارآفرینی
۷. راه اندازی نشریات مختلف کارآفرینی

اما باید اذعا نمود حل چالش های استراتژیک دانشگاه های کشور نیازمند ان است که جهت گیری کلی نظام آموزش عالی کشور باید به سوی "نظام آموزش عالی کارآفرین" باشد.

به سوی "نظام اموزش عالی کارآفرین" در ایران

کارآفرینی در سه دهه اخیر به عنوان قوی ترین نیروی اقتصادی در جهان مورد تجربه و بحث واقع شده است. در واقع کارآفرینی یک پدیده جهانی است. به خاطر همین عامل حوزه آموزش کارآفرینی نیز در نظام آموزش عالی کشور ها گسترش یافته است. اساسا رشد و توسعه در برنامه های آموزشی و درسی که به موضوع کارآفرینی و ایجاد کسب و کارهای جدید اختصاص دارند بسیار قابل توجه می باشد. این امر یک ضرورت است که ماموریت، اهداف، برنامه ها و فعالیت های دانشگاهی در موقعیت کنونی رویکردی کارآفرینانه داشته باشند. در مأموریت دانشگاههای دنیا تغییر و تحولات عظیمی بوجود آمده است که دانشگاههای ما نیز از این قاعده مستثنی نبوده و باید جهت تاثیرگذاری بیشتر در جامعه و ایجاد ارتباط تنگاتنگ با آن الگوی مطلوبی را اتخاذ و اعمال نمایند.(Etzkowitz, 2000, p:20).

بررسی ها نشان می دهد که کارآفرین شدن در همه رشته ها ی آموزشی در دانشگاه ها از آرزوی های حداقل بخشی از دانشجویان است. برای مثال، ۶,۶ درصد دانشجویان می خواهند بلافاصله پس از دانش آموختگی کارآفرین شوند. در حالی که ۳۱ درصد دانشجویان می خواهند ۵ سال پس از دانش آموختگی کارآفرین شوند(Sieger, Fueglistaller, and , Zellweger, 2014). در ایران نیز بر اساس نتایج برنامه دیده بان جهانی کارآفرینی (GEM) در طی سال های اخیر کارآفرینی به عنوان یک نوع گزینه کاری مطلوب بیشتر مورد توجه حاد جامعه به بویژه جوانان قرار گرفته است. براین اساس امروزه ایران مهد استارت آپ های منطقه است. از انجا که اغلب دانشجویان جوان هستند دانشگاه ها می توانند فاصله کارآفرین شدن دانشجویان و دانش آموختگان را از طریق آموزش های کارآفرینی و مراکز شتابدهی کسب و کار و پارک علم و فناوری تسریع کنند. دانشگاههای مانند دانشگاه هاوراد، دانشگاه استنفورد و MIT جزء دانشگاه های کارآفرین محسوب می شوند. بر این اساس امروزه هدف بسیاری از دانشگاه ها در سراسر جهان(مانند دانشگاه واتر لو در کانادا، دانشگاه استراکلاید در انگلستان، دانشگاه ملی سنگاپور) تبدیل شدن به نسل سوم دانشگاه ها یعنی دانشگاه کارآفرین است.

البته مدل های نظری مختلفی در خصوص دانشگاه کارآفرین ارایه شده است اما با توجه به قوانین و مقررات، ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی و شرایط بومی حاکم بر دانشگاه های کشور، جهت ایجاد نظام آموزش عالی در ایران چاچوب مفهومی زیر پیششنهاد می شود.

نقشه راه ایجاد نظام آموزش عالی کارآفرین در ایران

در این نقشه راه منظور از نظام آموزش عالی کارآفرین، نسل سوم نظام آموزش عالی است که درآن دانشگاه ها بـه همـراه آموزش، پژوهش، توانایی نوآوری، تشخیص و خلق فرصت های کسب و کاری دانش بنیـان، کـارگروهی، خطـر پـذیری، و توانایی پاسخگویی به چالش های محیطی را دارد. دستیابی به نظام آموزش عالی کارآفرین در قالب نقشه راه فوق امکـان پذیر است.

شاخص‌های ارزیابی نظام آموزش عالی کارآفرین در ایران

اجرای نقشه نظام آموزش عالی کارآفرین، نیازمند تعریف و تدوین شاخص‌های اندازه‌گیری با تمرکز بر اندازه‌گیری دستاوردهای کارآفرینی دانشگاهی است که مهمترین آنها را می توان به شرح ذیل ارایه نمود:

۱. تعداد روایداد های کارآفرینی و کسب و کار از قبیل دوره های آموزشی و کارگاه های مرتبط با کـارآفرینی ماننـد کارگاه آموزشی "دانشگاه کارآفرین" ویژه اعضای هیات علمی

۲. ارایه جایزه استاد کارآفرین و مدیر کارآفرین دانشگاهی

۳. تعداد بنیاد های فعال حامیان آموزش عالی جهت هدایت و جذب هدایای مالی خیرین دانشگاهی

۴. تعداد بازنگری و ساده سازی یکپارچه و کارآفرینانه فرایند های آموزشی، پژوهشی، اداری دانشگاهی

۵. تعداد راه اندازی مراکز شتابدهی کسب و کار (Accelerators) در دانشگاه ها ی کشور

۶. تعداد دوره های آموزشی رسمی کارآفرینی

۷. میزان درآمد دانشگاه ها از کسب و کار های دانشگاهی

۸. تعداد کسب و کارهای دانشجویان و دانش آموختگان دانشگاه

۹. تعداد پایان نامه های مرتبط با کارآفرینی و کسب و کار

۱۰. تعداد جذب دانشجویان خارجی و اعضای هیات علمی وابسته خارجی

۱۱. درصد مقالات و کتب منتشره شده مشترک خارجی بین المللی

۱۲. میزان درآمد دوره های آموزش های آزاد و درآمدهای پژوهشی آموزش عالی از کل درآمدها

۱۳. ارتقای رتبه دانشگاهها در رتبه بندی های بین المللی مانند رتبه بندی شانگهای

۱۴. تاثیر دانشگاه ها در حل مسائل فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی کشور

برنامه اقدام استراتژیک نقشه راه نظام آموزش عالی کارآفرین در ایران

به منظور تحقق اهداف نقشه راه ایجاد نظام آموزش عالی کارآفرین در ایران ضرورت دارد که وزرات علو،تحقیقات و فناوری اقدامات استراتژیک زیر را انجام دهد:

۱. به منظور ایجاد تحول و ارتقای سطح کیفیت آموزشی، بین المللی، اثر بخشی و مشارکت دانشگاه ها در حل مسائل و مشکلات کسب و کارها، صنایع و شرکت های ایرانی وجامعه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است دانشگاه های دولتی و موسسات آموزش عالی و غیر دولتی را ملزم به تدوین و اجرای برنامه حرکت به سوی "دانشگاه کارآفرین" نماید. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است بودجه مورد نیاز برنامه حرکت به سوی "دانشگاه کارآفرین" را هرساله به میزان موزد نیاز در بودجه سالیانه وزارت پیش بینی نماید.
۲. به منظور ارزیابی دانشگاه های کشور در جهت حرکت به سوی دانشگاه کارآفرین به عنوان نسل سوم دانشگاه ها، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است سالانه، جشنواره"دانشگاه کارآفرین" با هدف معرفی رتبه های اول، دوم و سوم و اهدای جایزه، دانشگاه کارآفرین برگزار نماید. به دانشگاه های برتر در رتبه های اول، دوم و سوم جشنواره(جایزه) دانشگاه کارآفرین، جایزه نقدی به شرح ذیل ارائه خواهدشد:
   ۱- رتبه اول دانشگاه کارآفرین به میزان ۵۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال.
   ۲- رتبه دوم دانشگاه کارآفرین به میزان ۳۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال.
   ۳- رتبه سوم دانشگاه کارآفرین به میزان ۲۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است حداکثر تا ۲ ماه پس از تصویب این سند، آیین نامه جشنواره سالانه دانشگاه کارآفرین را تدوین و جهت اجرا به دانشگاه ها ابلاغ نماید.

۳. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است در راستای بین المللی شدن دانشگاه های کشور آنها را ملزم به همکاری های علمی- پژوهشی مانند برنامه های مشترک آموزشی و پژوهشی با دانشگاه های معتبر جهانی نماید.
۴. به منظور توسعه و تقویت ارتباطات اثر بخش بین صنعت و دانشگاه ها، انتقال نتایج تحقیقات علمی و صنعتی دانشگاهی به بنگاه ها، شرکت ها و صنایع بزرگ و کسب و کارهای کوچک و متوسط، اعضای هیأت علمی دانشگاه ها پیش از ارتقای به دانشیاری، موظفند در شرکت ها و کسب کارها حداقل به مدت ۶ ماه و حداکثر به مدت ۱۲ ماه به صروت تمام وقت یا نیمه وقت کارکنند. آئین نامه مربوطه حداکثر تا ۲ ماه پس از تصویب این سند، توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تدوین و به دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی بلاغ می شود.
۵. به منظور ایجاد و تقویت نگرش ها و فعالیت های فرهنگ کارآفرینانه و توسعه مهارت های کسب و کار در میان دانشجویان و دانش آموختگان، دانشگاه های دولتی و مؤسسات آموزش عالی غیر دولتی موظف اند با مشارکت بخش خصوصی مراکز شتاب دهی کسب و کار دانشجویی را در هر یک از دانشکده های ذیربط و مساعد ایجاد نمایند.
۶. با هدف شناسایی و تجلیل از دانشجویان و دانش آموختگان کارآفرین، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف برنامه جشنواره سالانه دانشجوی و دانش آموخته کارآفرین برتر را برنامه ریزی و اجرا نماید. وزارت علوم

تحقیقات و فناوری موظف است آیین نامه انتخاب دانشجوی و دانش آموختگان کارآفرین برتر را تدوین و برای اجرا به دانشگاه های دولتی و موسسات آموزش عالی غیر انتفاعی تحت پوشش ابلاغ نماید.

۷. به منظور راه اندازی و یا رشد و توسعه شرکت های دانش بنیان و دانشگاهی توسط اعضای هیات علمی دانشگاه ها و دانشجویان، وزارت علوم،تحقیقات و فناوری و صندوق ملی نوآوری معاونت علمی نهاد ریاست جمهوری با هماهنگی و همکاری یکدیگر موظف هستند بسته حمایتی اداری و مالی لازم را تدوین و مشترکا به دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی بلاغ نمایند. معاونت علمی نهاد ریاست جمهوری موظف است حداقل ۳۰درصد منابع مالی صندوق ملی نوآوری را به راه اندازی و یا رشد و توسعه شرکت های دانش بنیان و دانشگاهی توسط اعضای هیات علمی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی اختصاص دهد.

۸. کار کردن اعضای هیات علمی در شرکت های دانش بنیان و دانشگاهی به جای تدریس واحد های درسی دانشگاهی تلقی شده و در آیین نامه ارتقای اعضای هیات علمی دانشگاه ها به عنوان عامل مثبت تلقی خواهد شد. آئین نامه مربوطه حداکثر تا ۲ ماه پس از تصویب این سند، توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، تدوین و به دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی بلاغ می شود.

کار گروه توسعه کارآفرینی در آموزش عالی

دکتر نظام الدین فقیه (رئیس کار گروه) ، دکتر محمد رضا زالی و دکتر محمد عزیزی

آموزش توسعه پایدار در آموزش ابتدایی و متوسطه

مقدمه

امروزه جوامعی که در عصر و دانایی قابلیت مدیریت و خلق دانش جدید را داشته باشند، در فرایند رقابت‌های بین‌المللی از دیگر کشورهای پیشی گرفته و امکان تبدیل دانش به فناوری و سرمایه را مهیا می‌سازند. چرخه‌ی دانش، فناوری و سرمایه، زمینه فاصله گرفتن کشورهای پیشرو، از سایر کشورها و حتی ایجاد سلطه فناورانه را فراهم می سازد. فرایند رشد ، پیشرفت و توسعه مستلزم برنامه‌ریزیهای علمی ، دقیق و مشارکت گسترده است. بر همین اساس برنامه ریزیهای توسعه و به تبع آن برنامه های آموزشی در ابعاد بین المللی ، منطقه ای ، ملی و محلی مورد توجه کشورها و نهادهای مربوطه قرار گرفته و همه ساله شاهد برنامه های مختلفی در این حوزه ها هستیم.

در راستای توسعه آموزش در ابعاد جهانی نیز نهاد تخصصی فرهنگی، علمی، آموزشی سازمان ملل[۱] یونسکو با هدف جلب مشارکت نهاد های زیربط در جوامع مختلف به منظور توسعه و رشد عدالت، قانون محوری و حقوق انسانی تلاش های گسترده ای را انجام داده و کشورهای عضو را دعوت کرده تا بر آموزش پایه و عمومی توجه و تمرکز ویژه ای داشته باشند، مانند "آموزش برای همه ۲۰۱۵-۲۰۰۰" و "آموزش بعد از سال ۲۰۱۵ که متمرکز بر کیفیت یادگیری ، آموزش مادام العمر و توسعه پایدار است. برنامه ۲۰۳۰ با تمرکز بر توسعهٔ پایدار از طریق تضمین آموزش با کیفیت و فراگیر و کیفی منصفانه و ترویج فرصتهای یادگیری مادامالعمر برای همه کشورهای جهان را دعوت به ارتقا و کیفیت بخشی حوزهٔ آموزش برای دورهٔ زمانی ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰ کرده است. این سند که در تاریخ ۴ نوامبر ۲۰۱۵ در جریان نشست اعضای عالی رتبه یونسکو در پاریس به تصویب ۱۸۴ کشور عضو رسید با محوریت توسعهٔ پایدار، آموزش را مهمترین عامل توسعه می داند . این سند با پذیرش بافت، اولویتها و سیاستهای ملّی کشورهای عضو ،راهبردهای مشخصی را برای بومی سازی طرحها و برنامه ها در قالب برنامه های ملّی و محلی ارائه میدهد.

۱- چشم انداز

نظام تعلیم و تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، با اتکا به قدرت الهی و مبتنی بر نظام معیار اسلامی ، فرهنگ و تمدن ایرانی و و توجه به عدل جهانی با برخورداری از توانمندیهای تربیتی ممتاز در سطح منطقه و تعامل سازنده و موثر با نظام های تعلیم و تربیت جهان با توجه به ماهیت و فطرت انسانی افراد در صدد تربیت افرادی کارآمد ، اثربخش ، یادگیرنده (مادام العمر)، عدالت محور ، مشارکت جو در نظام تعلیم و تربیت کشور است.[۲]

۲- اهداف کلی

۱- ارتقا و بهبود کیفیت آموزش: این هدف اشاره به بازنگری و تاکید مجدد به کسب مهارت ، دانش و نگرش لازم برای تربیت یادگیرندگانی مادام العمر به منظور بهبود کیفیت زندگی فردی و اجتماعی دارد.

۱- United Nation Educational , Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

۲ - برگرفته از چشم انداز سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

۲- بازنگری مستمر برنامه های درسی : آموزش و پرورش از پیش دبستان تا پایان دوره عمومی همچون ابزار ایجاد دانش ، نگرش و مهارت لازم برای ایجاد جامعه پایدار مورد بازنگری مستمر قرار می گیرد

۳- افزایش آگاهی عمومی از اهداف و برنامه های تدوین شده: ایجاد آگاهی عمومی به منظور افزایش و جلب مشارکت و تعهد اجتماعی در سطح محلی ، ملی و بین المللی

۴- توجه به تربیت نیروی انسانی ماهر مورد نیاز جامعه پایدار: آموزش فنی و حرفه ای مستمر متناسب با اسناد راهبردی و برنامه های توسعه و نیاز کشور

۳- اصول راهبردی آموزش برای توسعه پایدار

- ✓ یادگیری با کیفیت مادام العمر
- ✓ یادگیری از طریق عمل و روش های مشارکتی
- ✓ تقویت تفکر انتقادی، روش های حل مسئله ، شناسایی و کاربرد راه حل ها
- ✓ تلفیق مفاهیم مطرح در توسعه پایدار در برنامه های درسی و محتوای آموزشی
- ✓ جلب مشارکت افراد ذیربط و ذینفع

۴- راهبردها ، سیاست ، قوانین و اسناد راهبردی

در جامعه جهانی امروز چالش های محیطی، اقتصادی و اجتماعی زیادی وجود دارد که آموزش در حل این چالش ها و ایجاد جامعه ای سالم ، صلح طلب و پایدار نقش ضروری دارد. با این وجود در سیستمهای آموزشی به واسطه بروز و ظهور چالش های آنی کمتر فرصت پرداخت عملیاتی و برنامه محور انجام می شود. لذا لازم است در برنامه ریزی های بلند مدت و استرانژیک آموزش، با توجه به اسناد بالادستی در ابعاد ملی و بین المللی از جمله سند ۲۰۳۰ به منظور براورده سازی نیازهای مطرح در حوزه محیط زیست و تعاملات اجتماعی ، تربیت شهروندان متعهد و مسئول ، صلح طلبی برابری فرصت های جنسیتی و ناظر به توسعه پایدار مورد توجه قرار دارد.

جمهوری اسلامی ایران نیز بر مبنای دانش محوری و متناطر با سیاست‌های کلان و ابلاغی مقام معظم رهبری ، اسناد تحولی و توسعه‌ای، ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی توسعه پایدار را در ابعاد بین المللی ، ملی و منطقه ای در برنامه های آموزشی خود مورد توجه و تاکید قرار داده است. در بند چهار سیاست های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور ابلاغی مقام معظم رهبری؛" ایجاد تحول در نظام برنامه ریزی آموزشی و درسی با توجه به روزآمد ساختن محتوای تعلیم و تربیت و تدوین برنامه درسی ملی منطبق بر پیشرفت های علمی و فناوری ، توسعه فرهنگ تفکر ، خلاقیت تحقیق، تقویت آداب و مهارت های زندگی و توانایی حل مسئله و عمل به آموخته ها برای بهبود زندگی فردی و اجتماعی دانش آموزان" که زمینه آموزش مادام العمر و همچنین توسعه پایدار را فراهم می سازد مورد تاکید بوده و وزارت آموزش و پرورش را ملزم به توجه به این نکات فرموده اند.

سند تحول بنیادین به عنوان یکی دیگر از اسناد بالا دستی نظام آموزش و پرورش نیز با نگاهی جهانی در قالب اقدامات ملی و محلی اهداف توسعه پایدار را مورد توجه قرار داده است. در هدف کلان شماره ۱ این سند، تربیت انسان های حقیقت جو، عاقل ، عدالت خواه ، صلح جو ، ظلم ستیز ، شجاع ، مهر ورز ، جهان اندیش و .. مورد نظر بوده که از جمله مفاهیم کلیدی مورد توجه در آموزش برای توسعه پایدار است.

با بررسی و تحلیل اسناد توسعه ای و بالا دستی نظام آموزش و پرورش بسیاری از شاخص های مورد توجه در سند ۲۰۳۰ مورد توجه قرار داشته است.

۵- هدف ۴-۷ سند ۲۰۳۰

" تضمین اینکه همه یادگیرندگان تا سال ۲۰۳۰ به دانش و مهارت های ضروری برای ترویج توسعه پایدار دست یابند، به ویژه از طریق آموزش برای توسعه پایدار و سبک‌های زندگی پایدار ، حقوق بشر ، تساوی جنسیتی ، فرهنگ صلح و نبود خشونت، شهروند جهانی و احترام به تنوع فرهنگی و مشارکت فرهنگ ها در تحقق توسعه پایدار"

در این هدف از کشورها دعوت می شود تا در برنامه های خرد و کلان خود تا سال ۲۰۳۰ این مولفه های کلیدی ، مورد توجه قرار گیرد. در ذیل این هدف اشاره شده است که "در دنیایی جهانی شده که با چالشهای حل نشده در حوزه های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و زیست محیطی رو به رو است، آموزشی که به استقرار جوامع پایدار و صلح آمیز بیانجامد، ضرورت دارد .با این وجود، نظامهای آموزشی کمتر چنین رویکردهای دگرگون کنندهای را اتخاذ میکنند .به همین دلیل، تخصیص جایگاهی مهم در سند آموزش ۲۰۳۰ ، به تقویت مشارکت آموزش در تحقّق حقوق انسانی، صلح ، تربیت شهروندی متعهد و مسئول ، عدالت جنسیتی، توسعهٔ پایدار و بهداشت در سطوح محلی تا بین المللی اهمیتی حیاتی دارد.

۶- تحلیل وضعیت موجود

۶-۱- ماموریت سازمان:

بررسی مسایل کیفی آموزش و پرورش و ارزشیابی مستمر و تنظیم برنامه های تحصیلی و تالیف و تدوین کتب درسی و آماده سازی مدارس و موسسات آموزشی تابع وزارت آموزش و پرورش برای کاربرد وسایل و روش های نو در جهت اعتلای کیفیت آموزش و پرورش

۶-۲- وظایف اساسی:

۱- پژوهش در محتوای برنامه های آموزش و پرورش در دوره های مختلف تحصیلی با توجه به نیازمندیهای کشور و توانایی و خصوصیات روانی دانش آموزان و تشخیص و تعیین هدفهای هر دوره تحصیلی و تهیه و تنظیم برنامه های درسی و تعیین نسبت های مطلوب برای تحصیلات در سطوح و رشته های مختلف

۲- مطالعه و تنظیم روشهای ساده در زمینه امتحانات و ارزشیابیهای تحصیلی

۳- تالیف و تدوین و انتشار کتب و نشریات و کمک آموزشی برای دانش آموزان ، معلمان و مربیان

۴- تعیین و تهیه مواد و وسایل آموزشی و فهرست استاندارد تجهیزات و وسایل آموزشی با همکاری سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس کشور و تهیه و تنظیم طرحهای لازم برای نوآوری در روشها و وسایل آموزشی و اجرای طرحهای آموزشی به منظور ارزشیابی روشها و وسایل آموزشی

۵- انجام تحقیقات بنیادی در زمینه بهبود کیفی و کمی آموزش و پرورش

۶- همکاری با موسسات پژوهشی داخل و خارج از کشور به منظور ارتقای کیفیت فعالیت های پژوهشی در زمینه های مرتبط با آموزش و پرورش

۷- انتشار کتب ، مجله ، جزوه آموزشی ، نرم افزار و برنامه های رایانه ای متناسب با اهداف توسعه پایدار و یاگیری مادام العمر با کیفیت(راهبرد)

۸- برگزاری همایش های علمی و ارائه دستاوردهای پژوهشی در قالب کارگاه های آموزشی

۹- ارائه خدمات مشاوره ای به اشخاص حقوقی و حقیقی بر اساس نتایج یافته های پژوهشی و علمی

۱۰- بررسی تطبیقی برنامه های درسی نظام های مختلف آموزشی جهان

۱۱- پژوهش در زمینه ارزشیابی و ارائه یافته ها

۶-۳- شاخص های تحلیل شرایط موجود

۱- میزان پیشرفت نمرات دانش آموزان در آزمونهای ریاضی علوم و سواد خواندن (آزمونهای تیمز و پرلز)

۲- تعداد محتوای مرتبط با مفاهیم توسعه پایدارو سبک زندگی پایدار (اجتماعی ،اقتصادی ،فرهنگی ، تکنولوژیکی)در بسته های آموزشی رسمی (متن /تصویر/نرم افزار /فیلم) با توجه به نقشه راه تدوین شده
- در برنامه های درسی ، کتب و بسته های آموزشی تدوین شده در پایه اول تا دهم مفاهیم مرتبط کلیدی تفکر ، خلاقیت ، اندیشه ورزی ، صلح ، سیاست های زیست محیطی ، سواد رسانه ای و فناوری اطلاعات مورد توجه قرار داشته است.

۳- تعداد منابع آموزشی تولید و معرفی شده مرتبط با مفاهیم توسعه پایدار (اجتماعی ،اقتصادی ،فرهنگی ، تکنولوژیکی) به دانش آموزان (غیر رسمی)با توجه به نقشه راه تدوین شده
- تولید بیش از ۲۶ عنوان مجله تخصصیاز پیش دبستان تا پایان دوره متوسطه در قالب مجلات رشد نوجوان ، جوان ، بزرگسال و معلم
- انتشار و معرفی کتابهای آموزشی مرتبط با مفاهیم توسعه پایدار برای مدیران ، دانش آموزان و معلمان
- تولید کتابها و مجلات گویا برای افراد دارای نیازهای ویژه
- انتشار مجلات ویژه کم بینا و نابینا

۴- محتوای تولید شده در زمینه فرهنگ کار و کارآفرینی در بسته ۀای آموزشی رسمی و غیررسمی
- طراحی و تدوین بسته های آموزشی کار و برای پایه های پنجم تا نهم

۵- درصد اشتغال فارغ التحصیلان رشته های فنی و حرفه ای و کاردانش به تفکیک دختر و پسر

۶- تناسب محتوای بسته های آموزشی با جنسیت و تفاوت های شهری و روستایی

۷- تناسب رشته های فنی و حرفه ای و کاردانش با نیاز جامعه و بازار کار

۸- تناسب رشته های فنی و حرفه ای و کاردانش با توجه به ظرفیت بخش های اقتصادی و محرومیت آموزشی در استان های خاص

۹- محتوای تهیه شده برای دانش آموزان با نیازهای ویژه و استعدادهای خاص

۱۰- درصد کاهش چالش های آموزشی و تربیتی معلمان پژوهنده و پژوهشگر

۷- شرکای دولتی و غیر دولتی

نیازسنجی ، طراحی ، تدوین ، اجرا و ارزشیابی برنامه های استراتژیک و راهبردی به ویژه در آموزش و پرورش بدون جلب مشارکت افراد ذینفع و ذیربط منجر به نتایج پیش بینی شده نخواهد شد. بر همین اساس جلب مشارکت حوزه های ستادی و سازمانهای مرتبط با وزارت آموزش و پرورش ، از جمله ؛ ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها ، مرکز برنامه ریزی، منابع انسانی و فناوری اطلاعات ، انجمن اولیا و مربیان ،معاونت متوسطه ،معاونت آموزش ابتدایی، معاونت فرهنگی پرورشی، معاونت تربیت بدنی و سلامت، معاونت حقوقی و امورمجلس، سازمان مدارس غیر دولتی و مشارکت های مردمی و خانواده، ، مرکز سنجش آموزش و پرورش، معاونت توسعه مدیریت و پشتیبانی و سایر مراکز مرتبط موردی و همچنین موسساتو نهادهای بیرونی ذیل، زمینه جذب مشارکت در طراحی ، تولید ، اجرا و ارزشیابی از سند را فراهم می سازد.

برون موسسه ای و غیر دولتی

- ✓ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مرکز سنجش آموزش کشور ، پارکهای علمی وفناوری
- ✓ سازمان مدیریت وبرنامه ریزی کشور
- ✓ معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
- ✓ پژوهشگاه ها و موسسات آموزش عالی
- ✓ مجلس شورای اسلامی جهت تصویب قوانین مرتبط
- ✓ صدا و سیما جهت تولید برنامه های آموزشی و اطلاع رسانی از فعالیت ها
- ✓ وزارت ارتباطات وفناوری اطلاعات

۸- تبیین سازوکارهای موثر هماهنگی تضمین کیفیت، نظارت و ارزیابی

۱- تدوین سیاستها و برنامه های ترویج و گسترش آموزش برای توسعهٔ پایدار و آموزش شهروندی از طریق انجام پژوهش های بنیادی ، کاربردی و اصلاح مواد درسی، حمایتهای آموزشی و ارزشیابی از ***پیامدهای آموزشی*** در راستای برنامهٔ آموزش برای توسعهٔ پایدار در حوزه های مورد اشاره در اسناد بالادستی مانند؛ حقیقت جویی، اندیشه ورزی ، عدالت خواهی ، صلح جویی ، ظلم ستیزی، شجاعت ، مهر ورزی ، جهان اندیشی و تربیت شهروندانی مسئول و پویا

۲- توجه به مولفه های آموزش یادگیری مادام العمر در فرایند آموزش های رسمی به ویژه کتب درسی و راهنمای معلمان به منظور ایجاد مهارت های جستجو گری از طریق روش های علمی به منظور کسب مهارت های یادگیری مادام العمر

۳- توجه به دانش، نگرش ، مهارتها، ارزشهای لازم برای ساختن جامعه ای سالم، پویا و حساس نسبت به شاخص های حیات اجتماعی و زیست محیطی

۴- انجام پژوهش های تطبیقی به منظور بررسی آخرین اقدامات انجام شده در حوزه آموزش توسعه پایدار

۵- برگزاری دوره های آموزشی در رابطه با محتوا و برنامه های درسی تالیف شده دررابطه با آموزش برای توسعهٔ پایدار و یادگیری مادام العمر ، به منظور تضمین مشارکت معلمان

۶- توجه به نقش کلیدی فرهنگ در تحقّق اهداف توسعه پایدارو یادگیری مادام العمر

۷- ارائهٔ آموزش های مبتنی بر فرهنگ غنی اسلام و ایران و توجه و احترام به تنوع و میراث فرهنگی

۸- برنامه ریزی برای ایجاد مرکز سنجش ملی به منظور طراحی نظام ارزشیابی مناسب از برون دادها و پیامدهای نظام آموزشی به ویژه بررسی شاخص های مربوط به توسعهٔ پایدار و شهروندی جهانی

۹- توجه به رویکرد میان رشته ای در طراحی و تدوین برنامه ها و کتب درسی به منظور تضمین کیفیت آموزش به ویژه در باب مولفه های آموزش برای توسعهٔ پایدار و مهارت های زندگی

۹- چالش‌ها

- ضعف آگاهی عمومی و تخصصی در خصوص عملیاتی ساختن اهداف مورد نظر ، به ویژه در مفاهیم انتزاعی همچون کیفیت بخشی عناصر و نظام آموزش
- عادت به کاربرد روشهای سنتی و عدم انعطاف لازم برای اجرای روشهای جدید در حوزه های صف وستاد
- ایجاد شرایط لازم برای برنامه ریزی و اجرای دوره های بلندمدت و ضمن خدمت آموزشهای کیفی و کافی برای معلمان
- ضعف دسترسی به نیروی انسانی متخصص برای برنامه ریزی و اجرای طرحهای تحولی
- نگرشهای سنتی والدین به آموزش و یادگیری
- کمبود تجهیزات لازم سرمایه ای و نیمه سرمایه ای برای بهره از فناوریهای جدید در آموزش و یادگیری
- شایستگی های فنی لازم در راستای تربیت نیروی انسانی ماهر برای بخش های مختلف تولدی و خدماتی کشور
- ضعف ساز و کارهای بکارگیری تفکر یکپارچه برای عملیاتی ساختن برنامه درسی با کیفیت و بهره وری بالا و کاهش فاصله بین برنامه قصد شده و اجرا شده
- فراهم ساختن امکان مشارکت استانها در تدوین محتوای آموزشی به منظور توجه به اولویتها و شرایط محلی و بومی
- فراهم ساختن امکان مشارکت خانوادهها در تقویت یادگیری دانش آموزان و نیز ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی ایشان به ویژه در دوره پیش دبستان و ابتدایی
- تقویت بسته های آموزشی برای توجه به نیازهای ویژه دانش آموزان کلاسهای چندپایه / هنرجویان هنرستانهای فنی و حرفه ای مبتنی بر اهداف آموزش برای توسعه پایدار

۱۰- طراحی برنامه های اصلی و زیر برنامه ها در ساختار های آموزش رسمی

۱۱-۱- برنامه های اصلی

آموزش و درونی سازی مفاهیم مرتبط با توسعه پایدار از طریق آموزش با کیفیت مادام العمر			
اقدام شماره ۱	فعالیت	شاخص	زمان پیشنهادی
ارتقا و بهبود کیفیت آموزش	۱- آماده سازی استانداردهای برنامه های درسی برای گروه های تالیف ۲- انتخاب و سازماندهی محتوا بر اساس تحلیل مفاهیم توسعه پایدار مبتنی بر اصول سازماندهی محتوا؛ مانند ارتباط طولی و عرضی و عمق مفاهیم	۱- سازماندهی تجارب یادگیری مبتنی بر مفاهیم کلیدی توسعه پایدار در قالب فعالیت های رسمی و اجباری ۲- طراحی و تولید و بازنگری برنامه های درسی فنی و حرفه ای مبتنی بر مفاهیم کلیدی توسعه پایدار	۱۴۰۱-۱۳۹۶
اقدام شماره ۲			
بازنگری مستمر برنامه های درسی به منظور ارتقای روش های آموزش مشارکتی ، مبتنی بر تفکر منطقی و افزایش قدرت حل مسئله	۱-تاکید بر کاربرد روش های یادگیری مبتنی بر پژوهش و کاوشگری مشارکتی به منظور بهبود مهارتهای شناختی و اجتماعی ، قدرت تصمیم گیری و مسئولیت پذیری با توجه به مفاهیم کلیدی توسعه پایدار ۲-بازنگری برنامه های درسی، محتوای تولید شده و تدوین و تولید برنامه های درسی جدید ۳-ایجاد سازو کار حمایت از برنامه های تربیتی استانی و حتی مدرسه ای مبتنی بر مفاهیم توسعه پایدار ۴-انجام پژوهش کاربردی و بنیادی مبتنی بر کیفیت بخشی فرایند آموزش توسعه پایدار	۱-تعداد کارگاه ها و دوره های آموزشی برگزار شده ۲-تعداد پژوهش های انجام شده در حوزه کیفیت بخشی آموزش و توجه به مفاهیم توسعه پایدار ۳-تعداد طرح ها و پروژه های حمایت شده استانی و مدرسه ای ۴-تعداد کتب و نشریات منتشر شده در خصوص مفاهیم مرتبط با آموزش برای توسعه پایدار برای معلمان، دانش آموزان و پژوهشگران	۱۴۰۱-۱۳۹۶
اقدام شماره ۳			
افزایش آگاهی عمومی از اهداف و برنامه های تدوین شده	۱-برگزاری نشست های تخصصی در خصوص واکاوی مفاهیم کلیدی توسعه پایدار	۱-تعداد نشست های برگزار شده ۲-تعداد برنامه های تدوین شده در استانها ۳-نسبت دورهای آموزشی جدید با برنامه های جدید	۱۴۰۱-۱۳۹۶

	۲-جلب مشارکت معلمان، دانش آموزان و سایر افراد دیربط در طراحی و تدوین برنامه های درسی ۳-برگزاری دوره های دانش افزایی برای استانها و مدارس ۴-طراحی و تولید برنامه های آموزشی در رسانه های جمعی ۵-برگزاری همایش های مرتبط با مفاهیم کلیدی توسعه پایدار	التالیف و تعداد معلمان ۴-تعداد برنامه های آموزشی تولید شده مرتبط ۵-تعداد همایش های برگزار شده مرتبط با آموزش با کیفیت و توسعه پایدار	
اقدام شماره ۴			
توجه به تربیت نیروی انسانی ماهر مورد نیاز جامعه پایدار	۱-شناسایی نیازهای برنامه های توسعه و مهارتهای مورد نیاز ۲-ارزشیابی از بروندادها و پیامدهای یادگیری دانش آموزان فنی و حرفه ای ۳-بازنگری و تولید برنامه های درسی آموزش فنی و حرفه ای	۱-نسبت نیازسنجی های انجام گرفته با برنامه های تولید شده ۲-نسبت ارزشیابی های انجام گرفته با برنامه های درسی بازنگری شده و جدید التالیف ۳-درصد تغییرات برنامه های درسی در بازه های زمانی پنج ساله	۱۴۰۱-۱۳۹۶

۱۱-۲- برنامه های فرعی

پیشنهاد	انطباق راهبردها، سیاست‌ها و قوانین	شرکای مرتبط	سازوکار مؤثر هماهنگی تضمین کیفیت، نظارت، ارزیابی	برنامه‌ها و زیربناها در ساختارهای رسمی و غیررسمی
فراهم ساختن امکان مشارکت استان‌ها در تدوین محتوای آموزشی به منظور توجه به اولویت‌ها و شرایط محلی و بومی	برنامه درسی ملی	-ناشران کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی -ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها	-آموزش حضوری و غیرحضوری معلمان -اجرای آزمایشی در نمونه‌های کوچک	-تهیه دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های لازم
فراهم ساختن امکان مشارکت خانواده‌ها در تقویت یادگیری دانش‌آموزان و نیز ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی ایشان به‌ویژه در دوره پیش‌دبستان و ابتدایی	سند تحول بنیادین برنامه درسی ملی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین

تقویت بسته‌های آموزشی برای توجه به نیازهای ویژه دانش‌آموزان کلاس‌های چندپایه	سند تحول بنیادین برنامه درسی ملی	در حال تدوین	-اعتباربخشی توسط معلمان و صاحبنظران -اجرای آزمایشی	در حال تدوین
تدوین اهداف دوره‌های تحصیلی و حوزه‌های یادگیری در قالب شایستگی و تدوین استانداردهای عملکردی و محتوایی	سند تحول بنیادین برنامه درسی ملی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
تدوین برنامه آداب و مهارت‌های زندگی و تولید محتوا بر آن اساس برای ارتقایمهارت‌ها،ارزش‌ها،رویکردهاودانش شهروندی دانش‌آموزان برایبکزندگیسالمواتخاذتصمیم‌های آگاهانه برای مواجهه با چالش‌های محلی و جهانی	اهداف دوره‌ها و حوزه‌ها	-وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی	-اعتباربخشی برنامه‌ها و مواد آموزشی توسط معلمان، مجامع علمی و صاحبنظران تربیتی	بومی‌سازی دانش و مهارت‌ها از طریق مطالعات مربوط
تقویت آموزش علم،فنّاوری،مهندسی و ریاضیات	اهداف دوره‌ها و حوزه‌ها سیاست‌های مربوط به بخش فن‌آوری، صنعت و ...	دانشگاه‌ها، مؤسسات آموزشی و فرهنگی (خصوصی و دولتی)	-پشتیبانی توسط بسته‌های آموزشی مناسب	بومی‌سازی دانش و مهارت‌ها از طریق مطالعات مربوط
برنامه‌ریزی و تدوین محتوا برای آموزش تفکر نقادانه و نوآورانه، مهارت‌های میان‌فردی، مهارت‌های درون‌فردی، مهارت‌های شهروندی جهانی، سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای	اهداف دوره‌ها و حوزه‌ها	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
برنامه‌ریزی و تدوین محتوا برای آموزش ارزش‌های جامعه برای امروز و آینده (اعم از ارزش‌های فردی و اجتماعی)	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
آشناسازی معلمان با رویکردها و اهداف برنامه‌های جدید درسی	برنامه‌های تربیت‌معلم (دانشگاه فرهنگیان)	در حال تدوین	در حال تدوین	برنامه‌های تربیت‌معلم و آموزش‌های ضمن خدمت
آشناسازی معلمان با روش‌های تدریس مؤثر	برنامه‌های تربیت‌معلم (دانشگاه فرهنگیان)	در حال تدوین	در حال تدوین	برنامه‌های تربیت‌معلم و آموزش‌های ضمن خدمت
آموزش مدیران مدارس برای ایفای بهتر نقش خود به عنوان رهبران آموزشی و ارتقا و بهبود فرایند یادگیری	برنامه درسی ملی برنامه‌های دانشگاه فرهنگیان	دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی مرتبط	در حال تدوین	آموزش‌های ضمن خدمت

توجه به نیازهای متفاوت دانش‌آموزان از حیث سبک و سرعت یادگیری از طریق	در حال تدوین	در حال تدوین	-تهیه بسته‌های آموزشی پشتیبان کتاب درسی	در حال تدوین
توجه بیشتر به مهارت‌های عمومی و پایه یادگیری به نسبت ارائه اطلاعات و یافته‌های تخصصی رشته‌های علمی در دوره ابتدایی و متوسطه اول	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
توجه بیشتر و بهره‌گیری از روش‌های فعال یادگیری	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
برنامه‌ریزی برای ارتقای توانمندی معلمان و دانش‌آموزان در بهره‌برداری از فناوری‌های نوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
تأکید بر تدارک محیط‌های متنوع یادگیری در آموزش و یادگیری	برنامه درسی ملی	-وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی -خیرین و مؤسسات عام‌المنفعه	-پایش میزان و نحوه توجه به موضوع توسط مراکز آموزشی در ارزشیابی و تعیین رتبه آنها	در حال تدوین
تدوین نظام ارزشیابی جامع پیشرفت تحصیلی متناسب با اهداف شایستگی‌محور	سند تحول بنیادین برنامه درسی ملی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
توانمندساختن معلمان در استفاده از روش‌ها و ابزارهای متنوع ارزشیابی پیشرفت تحصیلی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
ارتقای توانمندی معلمان برای درس پژوهی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
بازنگری در عناوین مواد درسی با رویکرد توجه به نیازهای جدید اجتماعی و فردی دانش‌آموزان	برنامه درسی ملی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
بازنگری در برنامه و محتوای زبان‌آموزی و ریاضیات دوره ابتدایی به منظور تسهیل در یادگیری و مؤثرساختن آن	اهداف دوره‌ها و حوزه‌ها	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
برنامه‌ریزی و تدوین محتوا برای تقویت مهارت‌های چهارگانه زبان‌آموزی ویژه دانش‌آموزان مناطق دوزبانه	برنامه درسی ملی	-وزارت‌خانه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی -دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی مرتبط -ناشران کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی -ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها	-تهیه بسته‌های آموزشی پشتیبان کتاب درسی	-زمینه‌سازی برای مشارکت خانواده‌ها
بازنگری در برنامه و محتوای آموزش زبان خارجی به	در حال تدوین	مراکز آموزش زبان	در حال تدوین	در حال تدوین

منظور تسهیل در یادگیری و مؤثرساختن آن		خارجی (خصوصی یا وابسته به آموزش و پرورش)		
بهره‌برداری از رویکرد کاوشگری و حل مسئله در بازتولید محتواهای آموزشی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
بهره‌گیری از دانش و تجربیات معلمان در تولید و اعتباربخشی محتواهای آموزشی	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
توجه به آموزش‌های مربوط به حفظ محیط زیست	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
برنامه‌ریزی برای ارتقای عملکرد دانش‌آموزان در آزمون‌های تیمز و پرلز	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین
آماده‌سازی دانش‌آموزان برای ایفای نقش در زندگی بزرگسالی (شخصی و روابط خانوادگی)	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین	در حال تدوین

کار گروه آموزش توسعه پایدار در آموزش ابتدایی و متوسطه

دکتر محی الدین بهرام محمدیان (رئیس کارگروه) ، دکتر محمود امانی طهرانی، دکتر علیرضا عصاره، محمدی، دکتر حسینی بیدخت، دکتر حکیمی، دکتر خیرآبادی و دکتر رمضانی

آموزش عالی و توسعه پایدار

مقدمه

اهداف توسعه هزاره رویکردی ارزشمند ، انسان گرایانه، توسعه گرایانه و عدالت جویانه به معضلات و مشکلات جوامع بشری دارد و چهارچوبی منسجم و راهنمایی مفید برای دستیابی به توسعه پایدار است، اما واقعیات دنیای کنونی با آنچه قرار بود دستاوردهای آرمان توسعه هزاره باشد، فاصله زیادی دارد. یکی از دستاوردهای اصلی کنفرانس ریو+۲۰ در ژوئن ۲۰۱۲ ، دستور کار توسعه پس از ۲۰۱۵ و اهداف توسعه پایدار(SDG) می باشد. کشورهای عضو متعهد شدند به ایجاد یک فرآیند فراگیر و شفاف برای تمام ذینفعان درخصوص اهداف توسعه پایدار، با رویکرد گسترش و بسط اهداف جهانی توسعه پایدار، توافق شده توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد اقدام نمایند.

آموزش مولفه مهمی برای ارتقا توسعه پایدار است و قادر خواهد بود تا ظرفیت و توانایی افراد را برای توجه به مباحث زیست‌محیطی و توسعه‌ای ارتقا بخشد. آموزش عنصر دستیابی به آگاهی‌های زیست محیطی، نگرش‌ها و مهارت‌های مرتبط با توسعه پایدار و مشارکت اثربخش و فعال افراد در تصمیم گیری است (United Nations Conference on Environment and Development, 1992, ch. 36). آموزش عالی، به دلیل ضریب تأثیر بسیار زیاد خود در آگاهی بخشی و ارتقای قابلیت‌های مورد نیاز افراد جامعه، ظرفیت لازم برای آغاز جنبش توسعه پایدار را دارد. از این‌رو، بازنگری در چشم‌اندازها، سیاست‌ها، ساختارها، فرایندهای آموزشی و غیره به منظور تغییر شیوه تفکر، سبک زندگی، نگاه جدید به پدیده‌ها، و پرورش قابلیت‌های مورد نیاز نسل‌های آینده اجتناب ناپذیر خواهد بود. از اینرو، به هنگام تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰ ضروری است تا به بحث آموزش عالی و توسعه پایدار توجه ویژه ای مبذول گردد.

به منظور بررسی وضع موجود براساس اسناد بالادستی، سه سند بالادستی شامل: نقشه جامع علمی کشور، سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور، و سند دانشگاه اسلامی مورد بررسی قرار گرفتند و مواردی که متناظر با آموزش توسعه پایدار بودند استخراج شدند.

مواردی که از هر سند استخراج شد، به شرح ذیل می‌باشد:

سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور

راهبرد ۱: روزامد کردن دروس، رشته ها به ویژه در حوزه علوم انسانی، خوانش بومی و ارتقای توان و قابلیت های کاربردی آن با تکیه بر اخذ راهکار از مسایل و شرایط محیطی و تاریخی

راهبرد ۱: ایفای نقش همه جانبه و با کفایت بخش آموزش عالی، پژوهش و فناوری در کانون مسئولیت های اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، و زیست محیطی

راهبرد ۳: انجام اصلاحات در راهبری، سیاستگزاری، هماهنگی، نظارت، ارزشیابی، تضمین کیفیت نظام آموزش عالی و پژوهش کشور در تناسب با نیازها و شرایط محیطی و توسعه ای

راهبرد ۴: جلب مشارکت دانشجویان، به عنوان سرمایه های ارزشمند در سازندگی فردای کشور و ترغیب و تجهیز آنان به ملاحظات فرهنگی بهمراه تقویت سلوک و رفتار صحیح اجتماعی در آنان از طریق برنامه ریزی اثربخش جهت ارتقا سطح

مسئولیت پذیری، متذکر نمودن آنان به وجدان و انضباط فردی، اجتماعی روحیه کار و ابتکار، کارافرینی، درست کاری، قناعت، تعاون، سازگاری و برخوردار شدن از فضیلت خادمیت

نقشه جامع علمی کشور

راهبرد کلان ۵- اقدامات ملی (۱۱): ایجاد سازوکار برای توام ساختن فعالیت های آموزشی و پژوهشی اعضای هیات علمی با نقش تربیتی و اخلاقی آنان در مراکز آموزش عالی و پژوهشی

راهبرد کلان ۶- راهبردهای ملی (۷): تحول در نگرشها و روشها و محتوای آموزشی براساس جهان بینی و تعلیم و تربیت اسلامی به منظور ارتقای توانایی ها و تقویت تفکر منطقی و خلاق و جستجوگر در دانش اموزان و دانشجویان منطبق بر آموزه های اسلامی در زمینه های فردی و خانوادگی و اجتماعی

راهبرد کلان ۶- اقدامات ملی (۱۹): ترویج پژوهش محور کردن آموزش و مساله محور کردن پژوهش

راهبرد کلان ۶- اقدامات ملی (۳۲): رصد دایمی شرایط محیطی به منظور پاسخگویی پیوسته و پویای آموزش و پرورش به نیازهای حال و آینده جامعه

راهبرد کلان ۷- اقدامات ملی (۵): تقویت آموزش و پژوهش و فناوری در حوزه های اولویت دار علم و فناوری و هدایت منابع و اعتبارات دولتی و عمومی آنها

راهبرد کلان ۷- اقدامات ملی (۶): حمایت از توسعه علوم و فناوری های میان رشته ای

راهبرد کلان ۱۱- اقدامات ملی (۱): توسعه آموزش ها و پژوهش های حوزه تغذیه و پیشگیری به منظور بهره مندی از موادغذایی سالم و حفظ سلامت جامعه

سند دانشگاه اسلامی

سیاست راهبردی اسلامی شدن دانشگاه (۵- نظام برنامه ریزی آموزشی و پرورشی): افزایش انعطاف پذیری به منظور پاسخگویی به نیازها و تحولات علمی و اجتماعی

گروه های هدف در سند آموزش ۲۰۳۰

- ✓ دانشجویان گروههای سنی مختلف
- ✓ صنایع و کارفرمایان
- ✓ دستگاههای اجرایی دولتی، نیمه دولتی و خصوصی

بخش الف : تحلیل وضعیت موجود

مستندات آماری:

جدول (۱) آمار دانشجویان موسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۹۴-۳۹ را نشان می‌دهد.

دستگاه اجرایی	کاردانی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری حرفه ای	دکتری تخصصی	جمع کل
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۴۱۴۲	۴۱۲۸۸۲	۱۹۰۶۳۲	۳۸۰۱	۴۸۹۲۷	۶۶۰۳۸۴
دانشگاه پیام نور		۷۴۱۴۴۰	۴۰۶۶۲		۱۰۲۵	۷۸۳۱۲۷
دانشگاه جامع علمی کاربردی	۴۸۱۰۴۰	۳۳۴۵۷۸	۱۰۰۲			۸۱۶۶۲۰
دانشگاه فرهنگیان	۲۴۹	۶۳۳۱۱	۳۷			۶۳۵۹۷
دانشگاه فنی و حرفه ای	۱۶۲۹۱۰	۲۱۲۶۹				۱۸۴۱۷۹
سایر دستگاههای اجرایی	۱۰۲۲	۱۵۲۹۳	۸۸۰۶		۱۳۶۴	۲۶۴۸۵
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۴۱۶۷	۸۱۲۵۴	۱۹۰۹۰	۵۳۱۵۷	۲۰۷۴۲	۱۷۸۴۱۰
دانشگاه آزاد اسلامی	۳۲۹۶۶۲	۸۸۷۵۸۲	۴۳۲۱۵۳	۱۴۹۵۶	۲۱۱۱۵	۱۶۸۵۴۶۸
موسسات آموزش عالی غیردولتی - غیرانتفاعی	۱۱۲۸۳۵	۲۶۹۳۶۹	۲۹۸۷۰		۱۲۳۷	۴۱۳۳۱۱
جمع کل	**۱۰۹۶۰۲۷**	**۲۸۲۶۹۷۸**	**۷۲۲۲۵۲**	**۷۱۹۱۴**	**۹۴۴۱۰**	**۴۸۱۱۵۸۱**

همانطور که مشاهده می شود بیشترین تعداد دانشجو مربوط به دانشگاه آزاد اسلامی است و پس از آن، دانشگاه جامع علمی کاربردی قرار دارد.

جدول (۲) آمار اعضای هیات علمی تمام وقت موسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ را نشان می دهد.
همانطور که مشاهده می شود در وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بیشترین تعداد اعضای هیات علمی مربوط به گروه علوم انسانی است و پس از آن، گروه فنی و مهندسی قرار دارد. در دانشگاه پیام نور، دانشگاه فرهنگیان، و دانشگاه فنی و حرفه ای نیز بیشترین تعداد اعضای هیات علمی مربوط به گروه علوم انسانی می باشد. در دانشگاه جامع علمی کاربردی بیشترین تعداد اعضای هیات علمی مربوط به گروه فنی و مهندسی است.

دستگاه اجرایی	گروه تحصیلی	استاد	دانشیار	استادیار	مربی	مربی آموزشیار	جمع کل
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	علوم انسانی	۴۹۰	۱۵۱۱	۴۴۶۵	۸۸۵	۱۶	۷۲۶۷
	علوم پایه	۶۷۳	۱۰۹۹	۳۱۲۵	۳۸۴	۶	۵۲۸۷
	علوم پزشکی	۳۷	۶۳	۱۲۱	۲۱		۲۴۲
	فنی و مهندسی	۸۰۲	۱۲۷۱	۳۹۴۴	۱۰۲۲	۹	۷۰۴۸
	کشاورزی و دامپزشکی	۴۲۶	۹۶۳	۲۲۲۳	۳۷۹	۵	۳۹۹۶
	هنر	۲۹	۸۲	۴۰۵	۴۱۰	۵	۹۳۱
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری – جمع		**۲۴۵۷**	**۴۹۸۹**	**۱۴۲۸۳**	**۳۱۰۱**	**۴۱**	**۲۴۸۷۱**
دانشگاه پیام نور	علوم انسانی	۱۲	۷۹	۸۴۵	۱۴۸۱	۹	۲۴۲۶
	علوم پایه	۱۷	۵۳	۳۲۸	۳۸۴	۴	۷۸۶
	فنی و مهندسی		۶	۹۶	۲۵۹	۱	۳۶۲
	کشاورزی و دامپزشکی		۷	۹۴	۱۶۴	۱	۲۶۶
	هنر		۱	۱۳	۶۴	۱	۷۹
دانشگاه پیام نور – جمع		**۲۹**	**۱۴۶**	**۱۳۷۶**	**۳۳۵۲**	**۱۶**	**۳۹۱۹**
دانشگاه جامع علمی کاربردی	علوم انسانی			۷	۱۴		۲۱
	فنی و مهندسی	۱	۱	۳۸	۳۵	۱	۷۶
دانشگاه جامع علمی کاربردی – جمع		**۱**	**۱**	**۴۵**	**۴۹**	**۱**	**۹۷**
دانشگاه فرهنگیان	علوم انسانی		۱	۱۲۹	۴۳۲		۵۶۲
	علوم پایه			۳۵	۶۲		۹۷
	علوم پزشکی			۱۱	۲		۱۳
	فنی و مهندسی			۱	۴		۵
	کشاورزی و دامپزشکی			۴	۷		۱۱
	هنر			۲	۱۷		۱۹
دانشگاه فرهنگیان – جمع			**۱**	**۱۸۲**	**۵۲۴**		**۷۰۷**
دانشگاه فنی و حرفه ای	علوم انسانی	۱۵	۱	۳	۲۴	۵	۴۸
	علوم پایه	۱	۱	۶	۱۰		۱۸
	فنی و مهندسی	۳	۱	۹	۲۱	۶	۴۰
	کشاورزی و دامپزشکی			۱	۱		۲
	هنر	۱			۲	۲	۵
دانشگاه فنی و حرفه ای – جمع		**۲۰**	**۳**	**۱۹**	**۵۸**	**۱۳**	**۱۱۳**
سایر دستگاههای اجرایی	علوم انسانی	۵	۱۴	۱۰۰	۲۷		۱۴۶
	علوم پایه		۴	۴۲	۱۵		۶۱
	علوم پزشکی				۱		۱
	فنی و مهندسی	۴	۱۳	۶۶	۲۱		۱۰۴
	کشاورزی و دامپزشکی	۱	۸	۳۹	۱۰		۵۸
سایر دستگاههای اجرایی – جمع		**۱۰**	**۳۹**	**۲۴۷**	**۷۴**		**۳۷۰**
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	علوم انسانی	۴۷	۱۵۲	۴۴۰	۳۱۹	۲	۹۶۰
	علوم پایه	۵۳	۱۰۶	۲۶۸	۱۰۴		۵۳۱
	علوم پزشکی	۹۶۹	۲۵۷۷	۶۹۲۹	۲۱۵۶	۸	۱۲۶۳۹
	فنی و مهندسی	۶	۱۶	۵۵	۶۶		۱۴۳
	کشاورزی و دامپزشکی	۱	۵	۱۴	۹		۲۹
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی – جمع		**۱۰۷۶**	**۲۸۵۶**	**۷۷۰۶**	**۲۶۵۴**	**۱۰**	**۱۴۳۰۲**
دانشگاه آزاد اسلامی	علوم انسانی	۳۴۲	۶۵۲	۵۳۰۵	۶۷۲۳	۳۷	۱۳۰۵۹
	علوم پایه	۲۰۶	۳۴۳	۲۱۱۰	۲۰۶۳	۸	۴۷۳۰
	علوم پزشکی	۴۰	۷۳	۶۹۷	۱۰۰۳	۳	۱۸۱۶
	فنی و مهندسی	۲۱۰	۳۱۵	۲۸۲۲	۵۴۱۸	۴۶	۸۸۱۱
	کشاورزی و دامپزشکی	۱۳۶	۲۴۲	۱۵۲۰	۸۸۸	۱۲	۲۷۹۸
	هنر	۱۳	۱۹	۳۳۷	۹۰۸	۳	۱۲۸۰
دانشگاه آزاد اسلامی – جمع		**۹۴۷**	**۱۶۴۴**	**۱۲۷۹۱**	**۱۷۰۰۳**	**۱۰۹**	**۳۲۴۹۴**
موسسات آموزش عالی غیردولتی – غیرانتفاعی	علوم انسانی	۲۴	۷۵	۴۳۷	۷۲۲	۱۰	۱۲۶۸
	علوم پایه	۲۴	۶	۴۴	۱۳۸	۱	۲۱۳
	علوم پزشکی	۱		۱	۱		۳
	فنی و مهندسی	۳۴	۳۹	۲۹۹	۱۰۴۳	۲۳	۱۴۳۸
	کشاورزی و دامپزشکی	۵	۵	۱۱	۴۴		۶۵
	هنر	۱	۲	۳۶	۱۹۸		۲۳۷
موسسات آموزش عالی غیردولتی – غیرانتفاعی – جمع		**۸۹**	**۱۲۷**	**۸۲۸**	**۲۱۴۶**	**۳۴**	**۳۲۲۴**
جمع کل		۴۶۲۹	۹۸۰۶	۳۷۴۷۷	۲۷۹۶۱	۲۲۴	۸۰۰۹۷

تحلیل وضعیت موجود

۱- کارکرد علم و دانش و دانشگاه برای توسعه پایدار

دانشگاه تابع سیاست های دولت ها شده است.

دانشگاه در برنامه های پنج ساله تابع شرایط نابسامان اقتصادی قرار گرفته است و تابع شرایط رکود اقتصادی شده است.

۱-۱- چشم انداز و اهداف پایداری در اسناد بالادستی

کثرت تعداد دانشگاه و ظرفیت پایین تقاضا موجب بحرانی برای دانشگاه شده است.

دانشگاههای خصوصی موجب تضعیف کیفیت آموزشی و پژوهشی شده اند.

۱-۲- پایداری در چشم انداز و ماموریت دانشگاه

دانشگاه در خدمت دولت ها قرار گرفته است و با تغییر دولت ها سیاست های حاکم بر اموزش عالی نیز تغییر می یابد.

۲- حکمرانی و مدیریت دانشگاه پایدار

دولت بر ساختاری سازمانی و مدیریتی دانشگاه حکمرانی دارد. و این حکمرانی بواسطه تامین مالی دانشگاه روز به روز بیشتر می شود.

در سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور، راهبرد ۳: انجام اصلاحات در راهبری، سیاستگزاری، هماهنگی، نظارت، ارزشیابی، تضمین کیفیت نظام آموزش عالی و پژوهش کشور در تناسب با نیازها و شرایط محیطی و توسعه ای بیان شده است.

۱-۲- ارزیابی مستمر وضعیت پایداری

دیده بانی و ارزیابی نقش دانشگاه در پایداری کشور ضعیف است.

۲-۲- محیط های یاددهی و یادگیری

محیط آموزشی دانشگاههای میبنی بر تسلط نقش اعضای هئیت علمی و منفعل بودن دانشجویان در فرایند یاددهی و یادگیری

۳- رشد و بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه

منابع اختصاص یافته شده برای بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه با توجه به فرصت های مطالعاتی، حضور در همایش های بین المللی، مجلات خارجی و غیره ناکافی می باشد.

۱-۳- نظام استخدام و ارتقای شایسته سالارانه

نظام جذب هیئت علمی و در مواردی ارتقای انان به دلیل تبعیت از یک نظام متمرکز استخدامی و ایین نامه ارتقای ملی از شایسته سالاری فاصله گرفته است.

۴- برنامه درسی و آموزشی

نگاه متمرکزگرایانه به برنامه درسی گروههای آموزشی، منسوخ شدن بعضی از برنامه های درسی و عدم رغبت دانشگاهها به بازنگری آنها

۱-۴- برنامه درسی فرا رشته ای و میان رشته ای

همسویی و همگرایی در قالب برنامه درسی فرارشته ای و میان رشته ای در دانشگاههای ایران ضعیف است.

در نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۷- اقدامات ملی (۶): حمایت از توسعه علوم و فناوری های میان رشته ای اشاره شده است. همچنین، در سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور، راهبرد ۱: روزامد کردن دروس، رشته ها به ویژه در حوزه علوم انسانی، خوانش بومی و ارتقای توان و قابلیت های کاربردی آن با تکیه بر اخذ راهکار از مسایل و شرایط محیطی و تاریخی بیان شده است.

۵- نظام های یاددهی و یادگیری

نظم یاددهی و یادگیری دانشگاههای ایران سنتی، شیوه بانکی و غیر خلاق است.

در نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۶- راهبردهای ملی (۷): تحول در نگرشها و روشها و محتوای آموزشی براساس جهان بینی و تعلیم و تربیت اسلامی به منظور ارتقای توانایی ها و تقویت تفکر منطقی و خلاق و جستجوگر در دانش اموزان و دانشجویان منطبق بر آموزه های اسلامی در زمینه های فردی و خانوادگی و اجتماعی اشاره شده است. همچنین، در راهبرد کلان ۵- اقدامات ملی (۱۱): ایجاد سازوکار برای توام ساختن فعالیت های آموزشی و پژوهشی اعضای هیات علمی با نقش تربیتی و اخلاقی آنان در مراکز آموزش عالی و پژوهشی بیان شده است.

در سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور، راهبرد ۴: جلب مشارکت دانشجویان، به عنوان سرمایه های ارزشمند در سازندگی فردای کشور و ترغیب و تجهیز آنان به ملاحظات فرهنگی بهمراه تقویت سلوک و رفتار صحیح اجتماعی در آنان از طریق برنامه ریزی اثربخش جهت ارتقا سطح مسئولیت پذیری، متذکر نمودن آنان به وجدان و انضباط فردی، اجتماعی روحیه کار و ابتکار، کارافرینی، درست کاری، قناعت، تعاون، سازگاری و برخوردار شدن از فضیلت خادمیت بیان شده است.

۱-۵- زیرساخت ها و شبکه سازی

در دانشگاههای ایران در بسیاری از موارد زیر ساخت مادی، تجهیزاتی، فناوری و شبکه های فرهنگی-اجتماعی اتصال دهنده انها نارسا هستند.

۲-۵- شیوه های یاددهی یادگیری مشارکتی، اکتشافی

شیوه های یاددهی یادگیری دانشگاههای ایران تا دستیابی به ماهیتی یادگیری مادام العمر فاصله دارد لذا رویکردهای مشارکتی، اکتشافی و خلاق کمتر مورد استفاده قرار گرفته می شود.

۶- پژوهش و مطالعه دانشگاهی در خدمت توسعه پایدار

در دانشگاههای ایران تعامل و رابطه بین آموزش و پژوهش نیاز به بازنگری اساسی است.

۱-۶- پژوهش فرا رشته ای و میان رشته ای

همسویی و همگرایی در قالب پژوهش های فرارشته ای و میان رشته ای در دانشگاههای ایران ضعیف است.

در نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۶- اقدامات ملی (۳۲): رصد دایمی شرایط محیطی به منظور پاسخگویی پیوسته و پویای آموزش و پرورش به نیازهای حال و آینده جامعه بیان شده است. و نیز در راهبرد کلان ۷- اقدامات ملی (۵): تقویت آموزش و پژوهش و فناوری در حوزه های اولویت دار علم و فناوری و هدایت منابع و اعتبارات دولتی و عمومی آنها تاکید شده است.

۲-۶- حمایت از پروژه های پژوهشی مرتبط با توسعه پایدار

در دانشگاههای ایران حمایت مالی از پروژه های مرتبط با توسعه پایدار جهت گیری مشخصی ندارد.

در نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۱۱- اقدامات ملی (۱): توسعه آموزش ها و پژوهش های حوزه تغذیه و پیشگیری به منظور بهره مندی از موادغذایی سالم و حفظ سلامت جامعه بیان شده است. همچنین، در سند راهبردی گفتمان توسعه نظام آموزش، پژوهش و فناوری کشور، راهبرد ۱: ایفای نقش همه جانبه و با کفایت بخش آموزش عالی، پژوهش و فناوری در کانون مسئولیت های اقتصادی، اجتماعی فرهنگی، و زیست محیطی بیان شده است.

۷- مشاوره و خدمات علمی به جامعه

به دلیل وابستگی صنعت به دولت و عدم وجود فضای رقابتی هنوز تعامل مناسبی برای دریافت مشاوره و خدمات علمی از دانشگاههای ایران شکل نگرفته است.

۱-۷- مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی

در کشور ایران هنوز مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی نیاز به فعالیت و بازاندیشی فراوانی دارد.

در سند دانشگاه اسلامی، سیاست راهبردی اسلامی شدن دانشگاه (۵- نظام برنامه ریزی آموزشی و پرورشی): افزایش انعطاف پذیری به منظور پاسخگویی به نیازها و تحولات علمی و اجتماعی بیان شده است.

۸- ارتباط دانشگاه با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی

دانشگاههای ایران هنوز با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی تعامل مطلوبی برقرار نکرده اند.

۱-۸- همکارهای بین دانشگاهی

در کشور ایران به دلیل عدم نیاز هنوز احساس برقراری ارتباط بین دانشگاهی به خوبی حس نمی شود.

۲-۸- همکاری های بین المللی

در کشور ایران به دلیل عدم نیاز هنوز احساس برقراری ارتباط بین دانشگاهی بین المللی نیز به خوبی حس نمی شود.

۹- مالیه آموزش عالی

به دلیل وابستگی مالی دانشگاه همواره دانشگاهها با عدم استقلال روبرو هستند.

۱-۹- قوانین ومقررات مالی

به دلیل تمرکز گرایی در نظام آموزش عالی ایران هنوز بسیاری از قوانین و مقررات نیازمند بازمهندسی هستند.

۲-۹- تحول وتنوع در منابع تامین مالی

به دلیل تمرکز گرایی در نظام آموزش عالی ایران هنوز نظام مالی دانشگاه فاقد تنوع لازم است.

۱۰- شبکه سازی اجتماعی دانش

شبکه سازی اجتماع دانش در دانشگاه های ایران هنوز به درستی شکل نگرفته است.

در نقشه جامع علمی کشور، راهبرد کلان ۶- اقدامات ملی (۱۹): ترویج پژوهش محور کردن آموزش و مساله محور کردن پژوهش بیان شده است.

۱۱- پردیس/فضای دانشگاهی

پردیس و فضای دانشگاهی بسیاری از دانشگاههای ایران از استانداردهای متعارف دانشگاهی فاصله دارند.

۱۲- پروژه های ملی در راستای اقتصاد مقاومتی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری : مصوبه ۲۲۹۵۴ مورخ ۹۵/۲/۲۸

ردیف	عنوان پروژه	عنوان برنامه ملی
۱	بازنگری و اصلاح نظام آموزش عالی کشور در جهت ارزش افرینی و کارآفرینی	توسعه اقتصاد دانش بنیان
۲	طراحی و پیاده سازی نظام آمایش آموزش عالی و پژوهش به منظور ماموریت گرا کردن فعالیتهای موسسات آموزشی وپژوهش کشور	توسعه اقتصاد دانش بنیان
۳	تبدیل ۵ دانشگاه و واحدپژوهشی برترکشور به تراز بین المللی	توسعه اقتصاد دانش بنیان
۴	طراحی الگوی تغییر وارتقای نقش دانشگاهها در حل مشکلات کلان، دستگاهی و بنگاههای اقتصادی کشور	توسعه اقتصاد دانش بنیان

بخش ب : نقشه راه آینده

۱- کارکرد علم و دانش و دانشگاه برای توسعه پایدار

تا سال ۲۰۳۰، استقلال دانشگاه در حوزه ساختاری و مدیریتی ، استقلال علمی هئت علمی، آزادی دانشجو و کرسی های نظریه پردازی، استقلال دانشگاه از صنعت و اقتصادی مالی وجود خواهد داشت و دانشگاه تابع سیاست های دولت ها واحزاب نیست. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و علوم پژشکی، موسسات آموزش عالی غیر دولتی و غیرانتفاعی، دانشگاه آزاد، دانشگاه پیام نور، از جمله شرکا برای دستیابی به این هدف می باشند.

به منظور هماهنگی تضمین کیفیت، نظارت، ارزیابی لازم است تا مشارکت دانشگاهیان به طور ویژه گروههای آموزشی در نظارت بر کیفیت آموزشی وجود داشته باشد.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: (۱) میزان مشارکت گروههای آموزشی در هدف گذاری، اجرا و ارزیابی کیفیت گروه و (۲) میزان واگذاری اختیار و مسئولیت از سوی وزارت خانه ها به دانشگاهها

۱-۱- چشم انداز و اهداف پایداری در اسناد بالادستی

تا سال ۲۰۳۰، دانشگاه و آموزش عالی نقش مهمی در اقتصاد دانش بنیان خواهند داشت. دانشگاه و صنعت از جمله شرکا برای دستیابی به این هدف می باشند و نیز در تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی نقش آفرینی می کنند.

تعداد شرکتهای دانش بنیان دانشگاهی، تعداد اختراعات و پتنت های دانش بنیان، و تعداد طرح های تجاری شده دانش بنیان دانشگاهی از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب است.

۱-۲- پایداری در چشم انداز و ماموریت دانشگاه

تا سال ۲۰۳۰، دانشگاه نظریه پرداز، دانش بنیان، مسئولیت اجتماعی پذیر خواهد بود. سران سه قوه و روسای دانشگاهها از جمله شرکا برای دستیابی به این هدف می باشند.

میزان اختیار و مسئولیت دانشگاهها در درون نهادی فرادولتی از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب است.

۲- حکمرانی و مدیریت دانشگاه پایدار

استقلال سازمانی و مدیریتی دانشگاه برای توسعه حکمرانی مطلوب و پایدار در دانشگاه ضروری است. مشارکت اعضای هیئت علمی دانشگاهها مدنظر قرار می گیرد.

طراحی نظام فرادولتی دانشگاه با مشارکت اعضای هیئت علمی دانشگاهها از ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

میزان اختیار و مسئولیت دانشگاهها و مشارکت اعضای هیئت علمی دانشگاهها از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب است.

۱-۲- ارزیابی مستمر وضعیت پایداری

تا سال ۲۰۳۰، رصد و پایش دیده بانی دانشگاهها توسط خود دانشگاهیان افزایش می یابد. قدرت و اختیارات اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی تقویت می شود.

اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی از شرکا می باشد. از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان قدرت و اختیارات اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی .

۲-۲- محیط های یاددهی و یادگیری

تا سال ۲۰۳۰ ، محیط‌های مبتنی بر یادگیری مادام العمر، و افزایش قدرت گروههای آموزشی و نقش اعضای هئیت علمی و دانشجویان در فرایند یاددهی و یادگیری وجود خواهد داشت. هیئت امنا، هیئت هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان از شرکا هستند. هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی بر عهده اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی است.

میزان تغییر محیط های یاددهی و یادگیری اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب است.

۳- رشد و بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه

منابع اختصاص یافته شده برای بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه.

هیئت امنا، هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان از جمله شرکا است.

منابع اختصاص یافته شده برای بالندگی اعضای هیئت علمی دانشگاه با توجه به فرصت های مطالعاتی، حضور در همایش های بین المللی، مجلات خارجی و غیره از شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب است.

۱-۳- نظام استخدام و ارتقای شایسته سالارانه

تا سال ۲۰۳۰، نظام استخدامی و شایسته سالارانه با مشارکت گروههای آموزشی دانشگاهها ایجاد و تقویت می شود. هیئت امنا، هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان از شرکای دستیابی به این هدف هستند.

اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی در جهت هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی فعالیت می نمایند. شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان اختیارات و قدرت دانشگاهها در استخدام و نظم ارتقای اعضای هیئت علمی.

۴- برنامه درسی و آموزشی

بازاندیشی برنامه درسی به عنوان پل ارتباطی ما بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان و یافته های علمی و فناوری در جهان علم .

هیئت امنا، هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان از شرکای دستیابی به این هدف هستند. اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی در جهت تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی فعالیت می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان اختیارات و قدرت دانشگاهها و گروههای آموزشی در برنامه درسی و آموزشی.

۱-۴- برنامه درسی فرا رشته ای و میان رشته ای

تا سال ۲۰۳۰، هم سو شدن علوم مختلف و همگرایی رشته های دانشگاهی .

هیئت امنا، هیئت هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان از شرکا جهت دستیابی به این هدف هستند. اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی در جهت تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی فعالیت می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان هم سو شدن علوم مختلف و همگرایی رشته های دانشگاهی در برنامه درسی فرا رشته ای و میان رشته ای

۵- نظام های یاددهی و یادگیری

تا سال ۲۰۳۰، اطمینان از نظم یاددهی و یادگیری مبتنی بر خود-یادگیری، خلاقیت و تنوع شیوه های آموزشی .

شرکای دستیابی به این هدف عبارتند از: هیئت امنا، هیئت هیئت ممیزه، روسای دانشکده ها، مدیران گروهها و اعضای هیئت علمی و دانشجویان . اعضای هیئت امنای دانشگاها، هیئت رئیسه دانشگاهها، هیئت ممیزه دانشگاهها و مدیران گروههای آموزشی در تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی همکاری می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان نظم یاددهی و یادگیری مبتنی بر خود-یادگیری، خلاقیت و تنوع شیوه های آموزشی و یادگیری

۱-۵- زیرساخت ها و شبکه سازی

تاسال ۲۰۳۰، توسعه زیر ساخت مادی، تجهیزاتی، فناوری و و ایجاد شبکه های فرهنگی-اجتماعی است. دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها از شرکای دستیابی به این هدف است.

دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها در تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی همکاری می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان بازنگری زیر ساخت مادی، تجهیزاتی، فناوری و شبکه های فرهنگی-اجتماعی اتصال دهنده انها در دانشگاههای ایران

۲-۵- شیوه های یاددهی یادگیری مشارکتی، اکتشافی

تا سال ۲۰۳۰، نظام یادگیری مادام العمر با رویکردهای مشارکتی، اکتشافی و خلاق تقویت می شود. دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها و گروههای آموزشی از شرکای دستیابی به این هدف است.

دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها و گروههای آموزشی در تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی همکاری می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان تقویت نظام یادگیری مادام العمر با رویکردهای مشارکتی، اکتشافی و خلاق در دانشگاهها

۶- پژوهش و مطالعه دانشگاهی در خدمت توسعه پایدار

تا سال ۲۰۳۰، تاکید بر آموزش و پژوهش توسعه پایدار صورت می گیرد. سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکای دستیابی به این هدف است. طراحی نظام تعاملی آموزش و پژوهش دانشگاه در تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی همکاری می نمایند.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان طراحی نظام تعاملی آموزش و پژوهش دانشگاه.

۱-۶- پژوهش فرا رشته ای و میان رشته ای

راهبرد: تقویت نظام هم سو شدن علوم مختلف و همگرایی رشته های دانشگاهی بویژه در حوزه پژوهش فرارشته ای و میان رشته ای .

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی نظام تعاملی آموزش و پژوهش دانشگاه از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان طراحی نظام تعاملی آموزش و پژوهش دانشگاه .

۲-۶- حمایت از پروژه های پژوهشی مرتبط با توسعه پایدار

راهبرد: تقویت پژوهش های مرتبط با تولید علم و یافته های نوین

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی نظام حمایت مالی و معنوی از پروژه های مرتبط با توسعه پایدار از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان حمایت مالی و معنوی از پروژه های مرتبط با توسعه پایدار

۷- مشاوره و خدمات علمی به جامعه

راهبرد: تاکید صنایع و سازمان ها در بهره برداری از طراحی نظام مشاوره و خدمات علمی دانشگاهها

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی نظام نظام مشاوره و خدمات علمی دانشگاهها از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان طراحی نظام مشاوره و خدمات علمی دانشگاهها

۱-۷- مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی

راهبرد: ایجاد و تقویت نظام مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی بخش .

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی نظام بازاندیشی نظام مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی نیاز از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان ایجاد و تقویت نظام مشارکت دانشگاه در توسعه پایدار محلی و ملی بخش

۸- ارتباط دانشگاه با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی

راهبرد: ایجاد شبکه ارتباطی دانشگاه با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی .

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی و ایجاد شبکه ارتباطی دانشگاه با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتند از: میزان ایجاد شبکه ارتباطی دانشگاه با جامعه محلی، منطقه ای و ملی و بین المللی

۸-۱- همکارهای بین دانشگاهی

راهبرد: ایجاد نظام همکاری بین دانشگاهی

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. طراحی و ایجاد نظام همکاری بین دانشگاهی از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است. شاخص های ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان طراحی و ایجاد نظام همکاری بین دانشگاهی

۸-۲- همکاری های بین المللی

راهبرد: حمایت از طراحی نظام همکاری بین المللی.

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. تاکید بر حمایت از طراحی نظام همکاری بین المللی از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان حمایت از طراحی نظام همکاری بین المللی.

۹- مالیه آموزش عالی

راهبرد: تقویت نظام مالیه دانشگاه برای حفظ استقلال دانشگاه

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. تاکید بر حمایت از طراحی و تقویت نظام مالیه دانشگاه برای حفظ استقلال دانشگاه از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان تقویت نظام مالیه دانشگاه برای حفظ استقلال دانشگاه.

۹-۱- قوانین ومقررات مالی

راهبرد: ایجاد نظامی از قوانین و مقررات مالی بهینه و منعطف.

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. تمرکز بر ایجاد نظامی از قوانین و مقررات مالی بهینه و منعطف از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان ایجاد نظامی از قوانین و مقررات مالی بهینه و منعطف.

۹-۲- تحول وتنوع در منابع تامین مالی

راهبرد: واکاوی و ایجاد نظام منابع مالی، تحول و تنوع در آن .

سران سه قوه و روسای دانشگاهها از شرکا هستند. تمرکز بر ایجاد نظامی از قوانین و مقررات مالی بهینه و منعطف از سازوکارهای هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی است.

شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان ایجاد نظامی از قوانین و مقررات مالی بهینه و منعطف.

۱۰- شبکه سازی اجتماعی دانش

راهبرد: تاکید بر شبکه سازی اجتماع دانش در دانشگاها.

دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها و گروههای آموزشی از شرکای دستیابی به این هدف هستند. شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان تقویت نظام شبکه سازی اجتماع دانش در دانشگاه.

۱۱- پردیس/فضای دانشگاهی

راهبرد: توسعه پردیس/فضای دانشگاهی مناسب.

دولت، وزارتخانه های مسئول، هیئت امنا، و روسای دانشکده ها و گروههای آموزشی از شرکای دستیابی به این هدف هستند. شاخص ارزیابی نیل به چشم انداز مطلوب عبارتست از: میزان تاکید بر توسعه پردیس و فضای دانشگاهی متعارف.

کار گروه آموزش عالی و توسعه پایدار

دکتر نسرین نورشاهی (رئیس کار گروه)، دکتر مقصود فراستخواه ، دکترغلامرضا ذاکر صالحی، دکتر یدا... مهرعلی‌زاده ، دکتر حمید جاودانی ، دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم ، دکتر کیومرث کلانتری ، دکتر مریم حسینی ، دکتر زهرا جواهریان و دکتر مهتاب پورآتشی.

آموزش سلامت و شیوه‌های زندگی سالم و بهداشتی

مقدمه

یک شیوه زندگی سالم معمولا به عنوان یک زندگی متعادل تعریف می‌شود که در آن افراد آگاهانه انتخاب می‌کنند. شیوه زندگی راهی برای زندگی براساس الگوهای قابل تشخیص رفتار است که در واکنش متقابل ویژگی‌های فردی، تعاملات اجتماعی و شرایط اقتصادی - اجتماعی و محیطی زندگی افراد انتخاب می‌شود. تلاش‌های بهبود سلامت از طریق قادرسازی مردم برای تغییر شیوه زندگی‌شان علاوه‌بر سطح فردی باید در سطوح اجتماعی و شرایط زندگی موثر در رفتار و شیوه زندگی صورت گیرد.

در رویکردی نوین به شیوه زندگی سالم، شیوه زندگی حاصل تطابق فرد با محیط اجتماعی اوست. اولویت‌های اقدام منشور ارتقای سلامت اوتاوا ما را به سوی مداخلاتی در زمینه وابستگی متقابل افراد و جوامع با تاکید ویژه بر توانمندسازی افراد و جوامع، محیط‌ها و سیاست‌های همگانی هدایت می‌کند. افراد می‌توانند طولانی‌تر و سالم‌تر زندگی کنند اما برای تحقق چنین هدفی، نیازمند معلومات و مهارت‌های فردی به علاوه محیطی تسهیل‌گر هستند که اجازه استفاده موثر از چنین مهارت‌هایی را به آن‌ها بدهد.

یک شیوه زندگی سالم را می‌توان محصول رفتار مردم در سه بعد وابسته به هم دانست:

- افراد؛
- محیط اجتماعی آن‌ها (خانواده، همسالان، محل کار، جامعه)؛ و
- روابط بین افراد و محیط اجتماعی آن‌ها.

تعاریف اولیه شیوه زندگی؛ بر تغذیه، تحرک فیزیکی، استعمال دخانیات و مصرف الکل تاکید داشتند اما تعاریف جدید، تاثیر عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی بر شیوه زندگی را نیز مدنظر قرار می‌دهند.

اجزای جدید تشکیل دهنده شیوه زندگی سالم عبارتند از:

- سازش موثر؛
- یادگیری مادام العمر؛
- ملاحظات ایمنی و امنیتی در خانه، مدرسه و محل کار؛
- احساس مقصد و معنا، معنویت و امید؛
- تعاملات اجتماعی و داوطلبی؛
- والدی؛
- تعادل کار و خانواده.

دو عامل دیگر که باید در تعریف یک شیوه زندگی سالم به آن‌ها توجه شود شامل مرحله زندگی و درک خطر است.

در ترویج شیوه زندگی سالم، ایجاد تعهد محلی، استمرار برنامه، توجه به گروه هدف و هم‌زمانی آموزش با تغییرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی مهم است و افزایش دانش به تنهایی منتهی به تغییر رفتار نمی‌شود.

راه‌کارهای ترویج شیوه زندگی سالم به شرح زیر است:

- همراهی پیام‌های شیوه زندگی با پیام‌های بهداشتی؛
- استفاده از راه‌کارهای بلندمدت برای خلق محیطی حمایتی؛
- استفاده از ترکیبی از راه‌کارهای ارتقای سلامت نظیر محیط‌های حمایتی، بازاریابی اجتماعی، ابتکارات جامعه‌محور و ایجاد سیاست‌های حامی سلامت.

فرایندهای اجتماعی و محیطی ترویج شیوه زندگی سالم شامل موارد زیر است:

- آموزش مهارت‌های یادگیری اثربخش گروهی نظیر: رهبری، همکاری، ارتباطات، راه‌کارهای جلب حمایت و راه‌کارهای حل مساله؛
- ایجاد فرصت‌هایی برای توسعه راه‌کارهای سازشی و پرورش انعطاف‌پذیری (در سطح فردی و اجتماعی)؛
- بهینه‌سازی منابع.

یک شیوه زندگی سالم دربرگیرنده تعادلی منطقی بین استقلال فرد و نقش او در جامعه است. فرایندهای اجتماعی شامل انواع مهارت آموزی‌ها، به تقویت سرمایه اجتماعی کمک می‌کنند. در رویکردهای زیستی - اجتماعی تمرکز بر سازماندهی جامعه و ایجاد ظرفیت در جامعه و توانمندسازی شهروندان است. یکی از اهداف نهایی شیوه زندگی سالم توسعه وابستگی‌های متقابل در حین تقویت آزادی و عدالت در جامعه است.

برای استفاده موثر از مفهوم شیوه زندگی سالم در تنظیم سیاست‌ها و برنامه‌های بهداشتی، بازتعریف آن ضروری است. در این بازتعریف موارد زیر مورد توجه است:

- طراحی مداخلات ارتقای سلامت با توجه به بستر جامعه و با کمک دیگران؛
- کاهش شکاف بین افراد سالم و ناسالم؛
- خلق محیط‌های فیزیکی و اجتماعی حامی شیوه زندگی سالم؛
- تامین خدمات نجات برای افرادی که در معرض بیشترین خطر رفتارهای ناسالم هستند؛
- تغییر نقش جامعه در برابر سلامت (جوامع سالم میراثی از سلامت را برای فرزندان‌شان فراهم می‌سازند)؛
- توجه به سن و مرحله زندگی، کوتاه و بلندمدت بودن عواقب، و نقش روابط اجتماعی در سلامت؛
- یک شیوه زندگی سالم منبعی برای ارتقای کیفیت زندگی و انعطاف‌پذیری؛
- سلامت سرمایه‌ای که منافع آن همواره در حال افزایش است؛
- با آموزش هنر سالم زیستن، خلق منابع برای اتخاذ تصمیم سالم و خلق سرمایه اجتماعی، یک شیوه زندگی سالم به سرمایه‌گذاری بزرگی برای توسعه پایدار جامعه تبدیل می‌شود.
- بهترین سرمایه‌گذاری برای ترویج شیوه زندگی سالم، بهبود شرایط پایه زندگی و تقویت جوامع است.

وضعیت عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر در سال ۱۳۹۰ و مرگ منتسب به آن‌ها (جمعیت ۱۵ تا ۶۴ ساله)

عامل خطر	تعریف	درصد جمعیت	روند	تعداد مرگ منتسب
سیگاری	افرادی که روزانه سیگار می‌کشند.	۱۰	رو به افزایش	۶۳۰۰۰
تغذیه ناسالم	افرادی که کمتر از ۵ واحد میوه یا سبزی در روز مصرف می‌کنند.	۸۸/۰۴	تقریبا بدون تغییر	۶۸۰۳
کم‌تحرکی	<۶۰۰ MET- minutes/ week	۳۳/۳۷	روبه افزایش	۱۹۱۰۰
چاقی	BMI ≥ 30 kg/m	۱۶/۸۴	روبه افزایش	۵۵۱۰۰
فشارخون بالا	SBP≥140 and/or DBP≥90 mmHg	۱۹/۰۱	روبه افزایش	۸۶۵۰۰
اختلال‌قند خون	FBS ≥۱۲۶ mg/dl	۱۳/۷۹	روبه افزایش	۳۴۰۰۰
کلسترول بالا	≥۲۰۰ mg/dl کلسترول ناشتا	۲۷/۹۷	روبه افزایش	۳۴۰۰۰

تـوضـیحـات جدول:

تعداد موارد کل مرگ‌ومیر در کشور بر اساس آخرین برآورد مرکز آمار ایران در سال ۱۳۸۹، عدد ۳۸۰۷۸۶ گزارش شده است که حدود ۵۹ درصد آن در گروه سنی بالای ۳۰ سال اتفاق افتاده است. به طوری که ۵۳ درصد مرگ‌ومیر بالای ۳۰ سال ناشی از بیماری‌های قلبی - عروقی شامل: ۲۶ درصد منتسب به بیماری‌های ایسکمیک قلبی، ۱۳درصد به علت سکته مغزی، ۴ درصد ناشی از بیماری‌های فشار خون و ۱۰ درصد ناشی از سایر بیماری‌های قلبی- عروقی بوده است.

بررسی روند تغییرات عوامل خطر بیماری‌های غیرواگیر در کشور بر اساس اطلاعات شش دوره پیمایش کشوری در سال‌های ۱۳۸۳، ۱۳۸۵، ۱۳۸۶، ۱۳۸۷، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۰ صورت پذیرفته است.

با توجه به عدم دسترسی به منابع داخلی مبنی بر مرگ منتسب به دو عامل خطر تغذیه ناسالم و کم تحرکی در کشور، برای تخمین آن از میزان مرگ منتسب به این دو عامل خطر در حوزه مدیترانه شرقی (EMRO) براساس گزارش بار جهانی بیماری‌های سازمان جهانی بهداشت (منبع سه) استفاده شد.

MET (Metabolic Equivalent of Task) واحد اندازه‌گیری شدت فعالیت فیزیکی است و به طور خلاصه ۱ MET عبارت است از مقدار انرژی مورد نیاز بدن در حالت نشسته برای یک فرد معمولی. فعالیت فیزیکی کمتر از ۶۰۰ MET-minutes/week یعنی افرادی که میزان انرژی مصرفی آن‌ها طی فعالیت بدنی متوسط یا شدید در هفته (در هنگام کار، رفت و آمد و تفریح و سرگرمی) کمتر از ۶۰۰ MET در دقیقه باشد.

چالش‌های اصلی حوزه آموزش سلامت و شیوه زندگی سالم

- نادیده گرفتن نقش مردم به عنوان خالقان سلامت و تمرکز بیش از حد بر نقش پزشکان در سلامت مردم؛
- کم‌توجهی به ظرفیت همکاری‌های بین‌بخشی، مشارکت مردم و توانمندسازی آن‌ها در ارتقای سلامت، پیشگیری وکنترل عوامل خطر و بیماری‌ها؛
- درمان محور بودن سیستم سلامت کشور و نادیده گرفتن نقش پیشگیری و آموزش سلامت مردم؛
- آماده و همگام نبودن زیرساخت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی با آموزش سلامت و ترویج شیوه زندگی سالم؛
- کمبود نیروی انسانی مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های آموزش سلامت و شیوه زندگی سالم؛
- کمبود اعتبارات مالی؛
- تجهیزات و امکانات آموزشی ناکافی، مبتنی بر رسانه‌های سنتی و انتقال مستقیم پیام.

چشم‌انداز آموزش و ارتقای سلامت برای ترویج شیوه زندگی سالم

رسیدن به جامعه‌ای توسعه یافته که در آن مردم بتوانند با قدرت، امید، آگاهی، مهارت و صلاحیت کافی به صورت فردی، گروهی و جمعی، نیازهای سلامت خود، خانواده، همسالان و جامعه را تعیین و اولویت‌بندی کنند و برای برآوردن نیازهای در اولویت‌شان، برنامه‌ریزی و اقدام نمایند تا با رعایت سبک زندگی سالم، خودمراقبتی، همیاری متقابل و مشارکت جمعی، سلامت، ایمنی، نشاط و بهره‌وری خود، خانواده، همسالان و جامعه و جهانی را که در آن زندگی می‌کنند، کنترل کرده و ارتقا دهند.

اهداف آموزش و ارتقای سلامت برای ترویج شیوه زندگی سالم منطبق با اهداف سند ملی پیشگیری و کنترل بیماری‌های غیرواگیر و عوامل خطر مرتبط در جمهوری اسلامی ایران در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۴

هدف ۱: ۲۵٪ کاهش خطر مرگ زودرس ناشی از بیماری‌های قلبی – عروقی، سرطان، دیابت، بیماری‌های مزمن ریوی

هدف ۲: حداقل ۱۰٪ کاهش نسبی در مصرف الکل
هدف ۳: ۲۰٪ کاهش نسبی در شیوع فعالیت بدنی ناکافی
هدف ۴: ۳۰٪ کاهش نسبی در متوسط مصرف نمک در جامعه
هدف ۵: ۳۰٪ کاهش نسبی در شیوع مصرف دخانیات در افراد بالاتر از ۱۵ سال
هدف ۶: ۲۵٪ کاهش نسبی در شیوع فشارخون بالا
هدف ۷: ثابت نگهداشتن میزان بیماری دیابت و چاقی
هدف ۸: دریافت دارو و مشاوره (از جمله کنترل قندخون) توسط حداقل ۷۰٪ از افراد واجد شرایط به‌منظور پیشگیری از حمله‌های قلبی و سکته مغزی
هدف ۹: ۸۰٪ دسترسی به تکنولوژی‌ها و داروهای اساسی قابل فراهمی شامل داروهای ژنریک مورد نیاز برای درمان بیماری‌های غیرواگیر در بخش‌های خصوصی و دولتی
هدف ۱۰: به صفر رساندن میزان Trans Fatty Acid در روغن‌های خوراکی و محصولات غذایی
هدف ۱۱: ۲۰٪ کاهش نسبی در میزان مرگ‌ومیر ناشی از سوانح و حوادث ترافیکی
هدف ۱۲: ۱۰٪ کاهش نسبی در میزان مرگ‌ومیر ناشی از مصرف مواد مخدر
هدف ۱۳: ۲۰٪ افزایش دسترسی به درمان‌های بیماری‌های روانی

برنامه‌های آموزش و ارتقای سلامت برای ترویج شیوه زندگی سالم

۱) برنامه ملی خودمراقبتی

هم‌زمان با گذار بیماری‌ها از واگیر به غیرواگیر و حرکت از درمان قطعی بیماری به مراقبت مادام‌العمر، نقش مردم در مراقبت از سلامت خود و اعضای خانواده برای سالم زیستن، مدیریت ناخوشی‌های جزیی، مدیریت بیماری‌های مزمن و حاد روز به روز در حال افزایش است به گونه‌ای که طبق برآوردها ۶۵ تا ۸۵ درصد تمام مراقبت‌ها از جنس خودمراقبتی است.
خودمراقبتی اقدامات و فعالیت‌های آگاهانه، آموخته شده و هدفداری است که توسط فرد به‌منظور حفظ حیات و تأمین، حفظ و ارتقای سلامت خود و خانواده انجام می‌شود. در حالی‌که در یک مدل آموزشی ساده با رویکرد پیشگیرانه، تلاش آگاهانه به طور خاص به توسعه دانش و مهارت محدود شده و توجه خاصی به عوامل فردی و محیطی بازدارنده فعالیت‌های بهداشتی نمی‌شود. در واقع رویکرد توانمندسازی یک قدم به جلو بر می‌دارد و برای توانمندسازی افراد و جوامع در اتخاذ اقدامات فردی سالم یا اتخاذ اقدامات زمینه‌ای تعیین کننده سلامت، تلاش می‌کند. مردم نباید تنها به عنوان کاربر و نقطه نهایی ارایه خدمت دیده شوند، بلکه باید در تصمیم‌گیری‌ها و انتخاب شیوه ارایه خدمات مشارکت کنند.
در برنامه تحول نظام سلامت، برنامه ملی خودمراقبتی به عنوان پنجمین برنامه ملی تحول نظام سلامت در حوزه بهداشت طراحی و دستورالعمل اجرایی آن در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۱۸، به دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور برای اجرا، ابلاغ گردید. در این دستورالعمل، نحوه اجرای برنامه ملی خودمراقبتی با چهار رویکرد زیر مشخص شده است:

- خودمراقبتی فردی برای تربیت سفیران سلامت خانوار
- خودمراقبتی سازمانی برای توسعه شوراهای ارتقای سلامت در محل‌های کار
- خودمراقبتی اجتماعی برای توسعه شوراهای ارتقای سلامت در محلات، روستاها و شهرها
- گروه‌های خودیار برای تقویت همدلی و همراهی برای ارتقای سلامت

۲) استقرار نظام جامع آموزش سلامت در مدارس کشور

تدوین برنامه جامع آموزش سلامت در مدارس از پیش دبستان تا پایان متوسطه دوم با ۱۰۰ هدف رفتاری در حیطه‌های زیر با همکاری معاونت تربیت بدنی و سلامت و سازمان تالیف کتب درسی وزارت آموزش و پرورش صورت می‌گیرد.

۱. سلامت روانی و عاطفی
۲. سلامت خانوادگی و اجتماعی
۳. رشد و تکامل
۴. تغذیه
۵. سلامت فردی و فعالیت جسمانی
۶. الکل، دخانیات و سایر مواد مخدر
۷. بیماری‌های غیرواگیر و واگیردار
۸. سلامت مصرف‌کنندگان و جامعه
۹. سلامت زیست‌محیطی
۱۰. اصول ایمنی و پیشگیری از آسیب‌ها

استقرار نظام جامع آموزش سلامت در مدارس کشور دربرگیرنده برنامه‌های آموزش رسمی و غیررسمی است.

- **برنامه‌های آموزشی رسمی:** تدوین کتاب‌های درسی به تفکیک مقاطع تحصیلی مبتنی بر کوریکولوم جامع آموزش سلامت، تامین کتاب‌های درسی مبتنی بر کوریکولوم جامع آموزش سلامت برای هر یک از مقاطع تحصیلی، اجرای برنامه آموزش سلامت رسمی به دانش‌آموزان برای خودمراقبتی، پایش و ارزشیابی برنامه آموزش سلامت رسمی به دانش‌آموزان، تدوین و انتشار بسته‌های آموزشی به تفکیک مقطع تحصیلی برای کارکنان، برنامه‌ریزی دوره‌های آموزش حضوری و آن‌لاین توانمندسازی معلمان، مدیران و کارکنان مدارس، تدوین و انتشار بسته‌های آموزشی به تفکیک مقطع تحصیلی برای والدین، برنامه‌ریزی دوره‌های آموزش ویژه توانمندسازی والدین به تفکیک مقطع تحصیلی فرزندان
- **برنامه‌های آموزشی غیر رسمی:** طراحی کمپین‌های فصلی آموزش سلامت در مدارس به تفکیک مقاطع تحصیلی (سالانه ۴ کمپین سلامت در هر مقطع تحصیلی)، تربیت سفیران سلامت دانش‌آموز، برنامه‌ریزی دوره‌های آموزشی حضوری و آن‌لاین برای والدین، برنامه‌ریزی دوره‌های آموزش ضمن خدمت کارکنان حضوری و آن‌لاین، ارزشیابی کمپین‌های سلامت در مدارس، اجرای کمپین‌های سلامت در مدارس، تولید، انتشار و توزیع رسانه‌های آموزشی کمپین‌های سلامت در مدارس

۳) افزایش سواد سلامت مردم

- برنامه جامع آموزش سلامت همگانی: طراحی کمپین‌های آموزش سلامت همگانی، تولید رسانه‌های آموزشی کمپین‌ها (تیزر، بسته آموزشی، نمایشگاه)، راه اندازی و پشتیبانی فضاهای مجازی برای مدیریت کمپین‌ها، اجرای کمپین‌های آموزشی
- نیازسنجی سلامت: تدوین شیوه نامه نیازسنجی سلامت در سطح کشور، برنامه‌ریزی و اجرای مداخلات ارتقای سلامت مبتنی بر شیوه‌نامه نیازسنجی
- ساماندهی رسانه‌ها و مداخلات آموزش سلامت: برگزاری کارگاه های آموزشی، پشتیبانی و نظارت بر سامانه ارس (ارزشیابی رسانه‌های سلامت)، ثبت رسانه‌های تولید شده در سامانه ارس، ارزشیابی داخلی رسانه‌ها، ارزشیابی خارجی سالانه رسانه‌های ثبت شده در سامانه ارس

کارگروه‌ها و سازمان‌های ذی‌نفع

هیات دولت، مجلس، ارایه‌کنندگان خدمت حوزه سلامت، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، دانشگاه‌های کشور، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، وزارت ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات، وزارت ورزش و جوانان، سازمان‌های غیردولتی، رابطان سلامت، سفیران سلامت، شوراهای ارتقای سلامت سازمان‌ها و جوامع.

کار گروه آموزش سلامت و ترویج شیوه های زندگی سالم و بهداشتی

دکتر علی سیاری (رئیس کار گروه) ، دکتر باقر لاریجانی و دکتر مهرزاد حمیدی

ایجاد، بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی (مدارس)

۱- مقدمه

مدارس با رویکرد کانون تربیتی محله و به عنوان محیط اصلی تربیت و یادگیری، تجلی بخش تحقق مراتبی از حیات طیبه، کانون عرضه خدمات و فرصت های تعلیم و تربیتی، محل کسب تجربه های تربیتی و زیستی می باشد و از مهم‌ترین ویژگی های آن مستحکم و مقاوم بودن در برابر حوادث و سوانح طبیعی و غیرطبیعی است که با استفاده حداکثری از مصالح ملی و منطقه ای، محلی امن در ایام اضطرار برای کمک رسانی به جامعه و تأثیر عمده ای در فرآیند ایجاد یک جامعه ایمن دارد.[۳] بنابراین به دلیل اهمیت اجتماعی، گستردگی جغرافیایی و کارکردهای مدارس در مواقع مختلف (بحران و عادی) لزوم تامین ایمنی مدارس به عنوان یکی از اولویت های اصلی کشورهای مختلف و نهادهای بین المللی مورد توجه است. وسعت و نحوه اقدامات انجام گرفته در کشور در زمینه نوسازی، ایمن سازی و مقاوم سازی مدارس مورد توجه و استقبال نهادها، مراکز تحقیقاتی معتبر بین المللی و کشورهای مختلف قرار گرفته[۴] و **به عنوان یکی از الگوهای مناسب مدارس ایمن در دنیا معرفی شده است**[۵].

راهبرد بین المللی کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات سازمان ملل متحد[۶](UNISDR) به عنوان نهاد بین المللی در زمینه مدیریت و راهبری کاهش اثرات ناشی از حوادث و مخاطرات طبیعی می‌باشد که اقدامات و فعالیت های مختلفی در زمینه کاهش خطرات و آسیب های ناشی از زلزله، سیل، طوفان، مخاطرات ساختگاهی و سایر خطرات بالقوه و بالفعل در جوامع مختلف انجام داده است . در چند سال اخیر، UNISDR اهتمام ویژه ای برای توجه به ضوابط کاهش خطرپذیری فضاهای آموزشی و مدارس داشته است. برای این منظور، طرح ها و برنامه‌های مختلفی در کشورهای مختلف بر اساس نوع خطرات موجود هر کشور ارائه شده است. این موضوع تاکنون در نشست ها و جلسات تخصصی با حضور نمایندگان کشورهای علاقمند و پیشرو در زمینه ایمن سازی مدارس و همچنین نمایندگان UNISDR مطرح گردیده است و نتایج بدست آمده از آنها در تدوین برنامه ریزی های مربوط به این موضوع لحاظ گردیده است. چارچوب کاری هیوگو[۷](HFA) (۲۰۰۵ – ۲۰۱۵ میلادی) و چارچوب سندای برای کاهش خطر حوادث و مخاطرات[۸](SFDRR) (۲۰۳۰-۲۰۱۵ میلادی) به عنوان دو برنامه کلی بین المللی است که بر اساس تجربیات و دستاوردهای کشورهای مختلف و با هدف ایجاد انسجام و یکپارچگی در اقدامات مربوط به کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات ارائه شده است.

---

[۳] سند تحول بنیادین وزارت آوزش و پرورش، برنامه زیر نظام تامین فضا، تجهیزات و فناوری

[۴] گزارش‌های مربوط به اولین و دومین نشست بین المللی سران مدارس ایمن

[۵] گزارش نماینده سازمان ملل متحد در دومین نشست بین المللی سران مدارس ایمن

[۶] United Nations International Strategy for Disaster Reduction

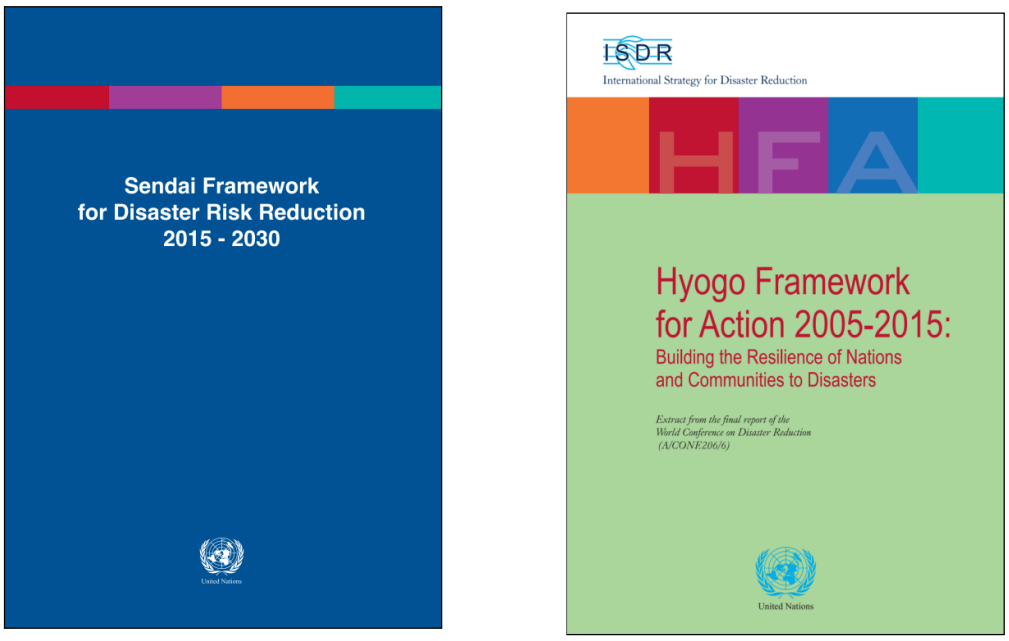
[۷] Hyogo Framework Action

[۸] Sendai Framework for Disaster Risk Reduction

اقدامات چشمگیر و موثر برخی کشورها در زمین ایمن سازی مدارس همانند جمهوری اسلامی ایران باعث گردیده است که در اولویت های برنامه‌ریزی UNISDR برای ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰ میلادی موضوع ایمن سازی مدارس به عنوان یک «اقدام خوب»[۹] در کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا مطرح گردد که می تواند به عنوان الگویی برای کاهش خطرپذیری در سایر موضوعات مورد توجه قرار گیرد. در این راستا، در SFDRR لزوم تامین فضاهای آموزشی (مدارس) ایمن به عنوان یکی از موضوعات اصلی و الگویی برای سایر موضوعات ارائه شده است. به عنوان نمونه، دو بخش از SFDRR مربوط به مدارس در ذیل ارائه شده است؛

- راه‌اندازی کمپین‌های منطقه‌ای و جهانی موثر به عنوان ابزارهای آموزش و افزایش آگاهی‌های عمومی بر اساس نمونه‌های گذشته (بطور مثال **طرح ابتکاری «یک میلیون مدرسه و بیمارستان ایمن »**، کمپین «ساخت شهرهای برگشت‌پذیر: شهر من در حال آماده شدن است!»، جایزه ساساکاوا سازمان ملل برای کاهش خطرپذیری و روز بین‌المللی کاهش سوانح سازمان ملل) برای ارتقاء فرهنگ پیشگیری از سوانح و مخاطرات، شهروندان مسئولیت‌پذیر، ایجاد درک صحیح از خطرپذیری سوانح و مخاطرات، حمایت از فراگیری‌های متقابل، اشتراک تجربیات، تشویق ذینفعان خصوصی و عمومی در راستای تعامل فعال در چنین طرح‌های ابتکاری و حتی ایجاد طرح‌های جدید در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی.
- افزایش مناسب سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در زمینه برگشت‌پذیری به ویژه از طریق اقدامات سازه‌ای و غیرسازه‌ای و اقدامات عملکردی مرتبط با پیشگیری و **کاهش خطرپذیری سوانح در تسهیلات حیاتی به ویژه مدارس**، بیمارستان‌ها و زیرساخت‌های فیزیکی؛ ساخت‌وساز بهتر از ابتدای کار به منظور مقاومت در برابر مخاطرات از طریق طراحی و ساخت مناسب از جمله استفاده از اصول جامع طراحی و استانداردسازی مصالح ساختمانی؛ مقاوم‌سازی و بازسازی؛ توسعه فرهنگ تعمیر و نگهداری با در نظر گرفتن ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی، سازه‌ای، فنی و زیست محیطی ناشی از سوانح و مخاطرات.

[۹] Good Practice

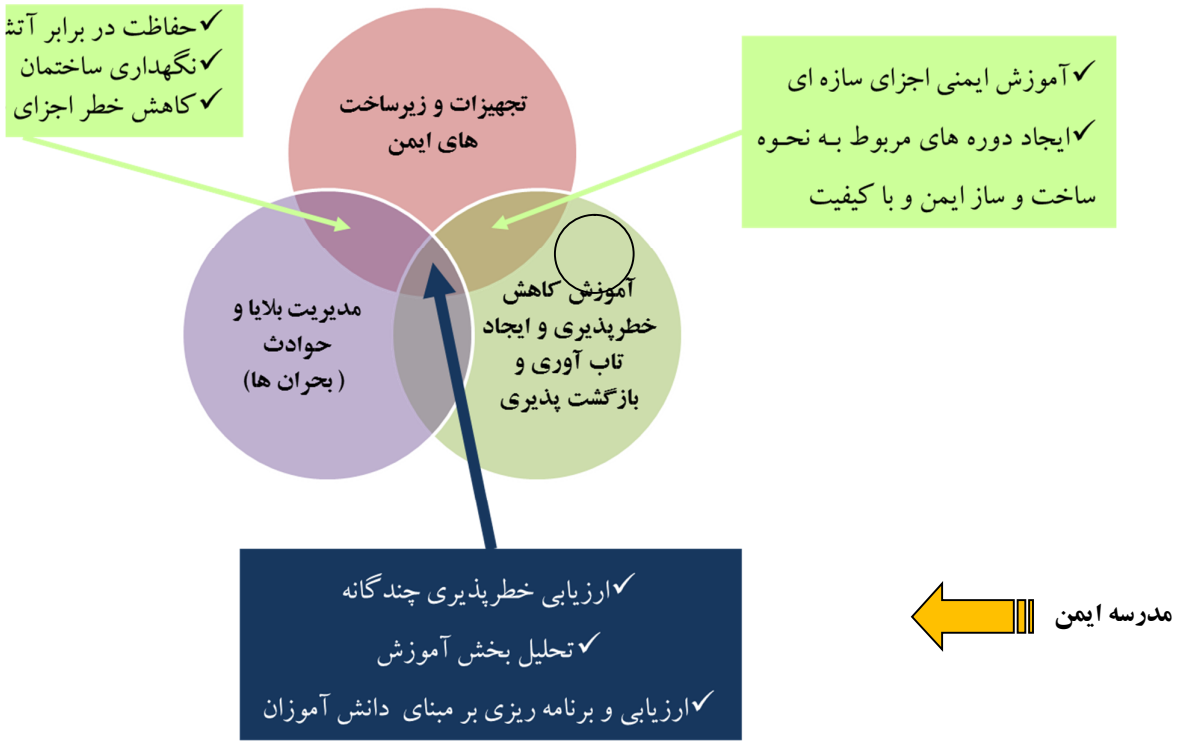

(الف) (ب)

شکل۱.(الف)چارچوب اقدام هیوگو برای سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۵(ب)چارچوب سندای برای کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات۲۰۱۵-۲۰۳۰

برای هماهنگی و ارائه ضوابط مشخص مربوط به مدارس ایمن، **اتحادیه جهانی برای کاهش خطر حوادث و مخاطرات و برگشت پذیری در بخش آموزش (GADRRRES)[۱] تحت نظر UNESCO و با همکاری UNISDR، «مدرسه ایمن» را مطابق شکل (۲) به عنوان بخش مشترک سه موضوع تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن[۱۱] مدیریت حوادث و مخاطرات (بحران ها) در مدارس[۱۲] و آموزش کاهش خطرپذیری مخاطرات طبیعی و تاب آوری[۱۳] تعریف نموده اند[۲].** تاکید جهانی بر تامین این سه عامل در مدارس ایمن باعث ارتقای کیفی و کمی اقدامات برای تامین ایمنی مدارس نوساز و جدید خواهد شد و همچنین می‌تواند به عنوان یک ابتکار جهانی مورد توجه دولت ها و مردم قرار گیرد.

[۱] The Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector
[۲] Safe Learning Facilities (disaster-resilient infrastructure)
[۳] School Disaster Management
[۱] Disaster Risk Reduction and Resilience Education

شکل ۲. مدل مدرسه ایمن

- **تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن**

موضوع تامین تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن با همکاری و مشارکت نهاد تسهیلات جهانی برای کاهش سوانح و بازیابی جوامع[۴](GFDRR) تحت نظر بانک جهانی و **سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد (UNESCO)** و سایر سازمان ها در سطوح ملی ارائه شده است. هدف از آن توجه به یکپارچه سازی و انسجام سازه ای ایمن در ساخت مدارس جدید و مقاوم سازی ساختمان های آسیب پذیر موجود بوده است. وزارت آموزش و پروش، سازمان های برنامه ریزی ملی و استانی، بخش های استانی و ملی دولت ها در زمینه کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات در تعامل با مهندسان و انجمن های تخصصی مهندسی در این زمینه همکاری خواهند نمود. این اقدامات به منظور ارزیابی کیفی و کمی ساخت مدارس و ارتقای ضوابط ملی در مورد مدارس ایمن و با هدف پشتیبانی از ساخت مدارس در مناطق کم خطر یا بدون خطر خواهد بود. در این بخش موضوعات اصلی ذیل مورد توجه خواهند بود؛

- مکان یابی ایمن برای مدارس
- رعایت ضوابط آیین نامه ها و دستورالعمل های ساختمانی
- انطباق ساختمان و اجزای آن با عملکردهای استاندارد
- طراحی پایدار و تاب آور در مقابل حوادث و مخاطرات

۱ [illegible]

- آموزش سازندگان ساختمان و کلیه عوامل اجرایی مرتبط با ساختمان مدارس
- نظارت عالیه بر ساخت و ساز مدارس
- کنترل کیفیت
- باز طراحی و کنترل های مضاعف طراحی و مدلسازی
- مقاوم سازی و بهسازی
- آموزش ایمنی سازه ای
- ساخت و ساز با هدف ارائه الگوهای ایده آل روش های اجرایی ساختمان
- نگهداری ساختمان
- کاهش خطرپذیری اجزای غیرسازه ای
- ایمنی در برابر آتش

- **مدیریت حوادث و مخاطرات (بحران ها) در مدارس**

مدیریت بحران در مدارس با همکاری و مشارکت برنامه بین المللی نجات کودکان[۱۵] فدراسیون بین المللی صلیب سرخ و هلال احمر[۶](IRFC) قابل انجام است. برای انجام ملزومات مربوط به این موضوع، بایستی با حمایت وزارت آموزش و پرورش و با همکاری سازمان های مرتبط با مدیریت بحران نسبت به تشویق و ایجاد فعالیت های آمادگی شامل برگزاری مانورها و دوره های آمادگی مقابله با حوادث و مخاطرات اقدام گردد. در این بخش موضوعات اصلی ذیل مورد توجه خواهند بود؛

- ارزیابی و برنامه ریزی
- حفاظت فیزیکی و محیطی
- مهارت‌های مربوط به واکنش در مقابل حوادث و مخاطرات و تهیه ضوابط مربوط به آن
- تشکیل کمیته کاهش خطر حوادث و مخاطرات
- برنامه های آموزشی پیوسته
- ایجاد فرایندهای عملکردی استاندارد
- برگزاری مانورها (مشترک با بخش کاهش خطرپذیری مخاطرات طبیعی و ایجاد پایداری و برگشت‌پذیری)
- برنامه های مرتبط با تقویت ارتباطات خانواده‌ها (مشترک با بخش کاهش خطرپذیری مخاطرات طبیعی و ایجاد پایداری و برگشت‌پذیری)

- **آموزش کاهش خطرپذیری مخاطرات طبیعی و تاب آوری**

کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات و تامین برگشت پذیری به عنوان یک چالش جهانی مطرح است و دو نهاد UNESCO و UNICEF نیز در انجام آن همکاری و مشارکت می نمایند.

[۱۵] Save the Children with the support of Plan International
[۶] The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)

مطابق تعریف ارائه شده در چارچوب کاری هیوگو ، برگشت پذیری و تاب آوری[۱۷] ظرفیت یک نظام یا سیستم، جامعه یا اجتماعات بطور بالقوه در مواجهه با خطرها برای سازگاری از طریق مقاومت و ایستادگی و یا ایجاد تغییرات به منظور تداوم و نیل به سطحی قابل قبول از عملکرد و ساختار می باشد. این موضوع از طریق میزان و درجه ای که نظام اجتماعی قادر به سازماندهی خود[۱۸] برای افزایش ظرفیت است و به منظور فراگیری از حوادث و مخاطرات گذشته برای حفاظت بهتر در آینده و بهبود تدابیر کاهش خطرپذیری می باشد، سنجیده و شناخته می شود.

بنابراین تجهیز و آماده سازی وزارت آموزش و پرورش برای کاهش خطرپذیری از طریق تدوین کتب درسی و گنجاندن محتوای آموزشی مرتبط با این موضوع در برنامه تحصیلی دانش آموزان باعث افزایش آگاهی و بهبود عملکرد معلمان در برابر وقوع حوادث و مخاطرات خواهد شد و همچنین سبب خواهد شد دانش آموزان در مواجهه با حوادث و بلایا و در شرایط بحرانی بر مبنای تفکر و منطق تصمیم گیری نمایند. از سایر اقدامات مورد نیاز و تاثیرگذار در این زمینه ایجاد دوره های آموزش مهارت‌های امداد و نجات در مدارس با حضور اولیای دانش‌آموزان خواهد بود که منجر به گسترش فرهنگ عمومی خانواده ها و جامعه در مواجهه با حوادث و بلایا و پشتیبانی از فرهنگ جامعه برای ایجاد جوامع برگشت پذیر در زمان وقوع حوادث و بلایا خواهد بود. در این بخش موضوعات اصلی ذیل مورد توجه خواهند بود؛

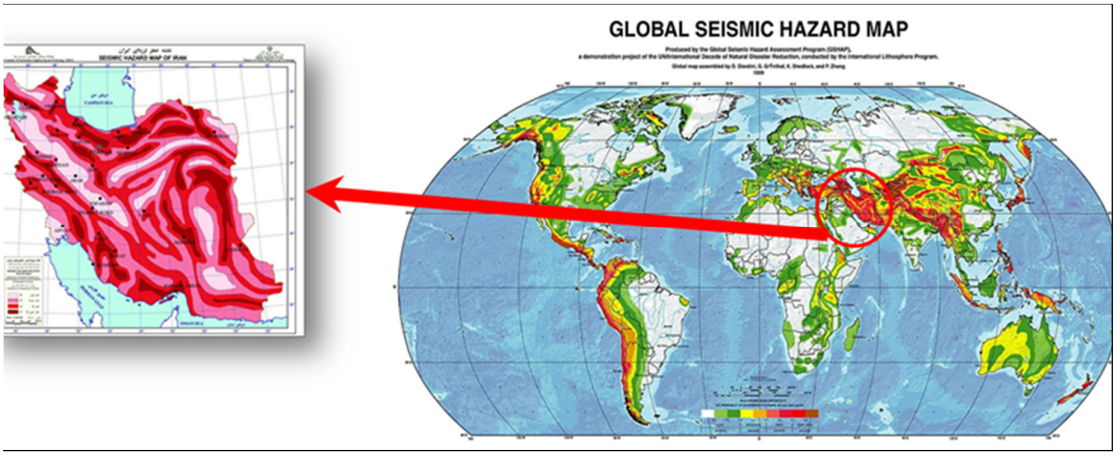
- ایجاد دوره های آموزشی و رسمی یکپارچه
- آموزش معلمان و توسعه توانایی های کارکنان
- ارائه روش های اساسی و کلمات کلیدی بر اساس مشارکت جمعی
- آموزش های رسمی اجتماعی و فوق برنامه

۲- تحلیل وضعیت موجود

عمده ترین بحران طبیعی در ایران مربوط به رخداد زلزله است. وضعیت لرزه ای ساختگاه باعث گردیده وقوع زلزله های مختلف با شدت های متفاوت در مناطق مختلف ایران قابل انتظار باشد. در ارزیابی جهانی میزان خطر لرزه ای ساختگاه مناطق مختلف دنیا، ایران به عنوان منطقه ای با خطر زلزله خیزی زیاد طبقه بندی شده است (شکل ۴).

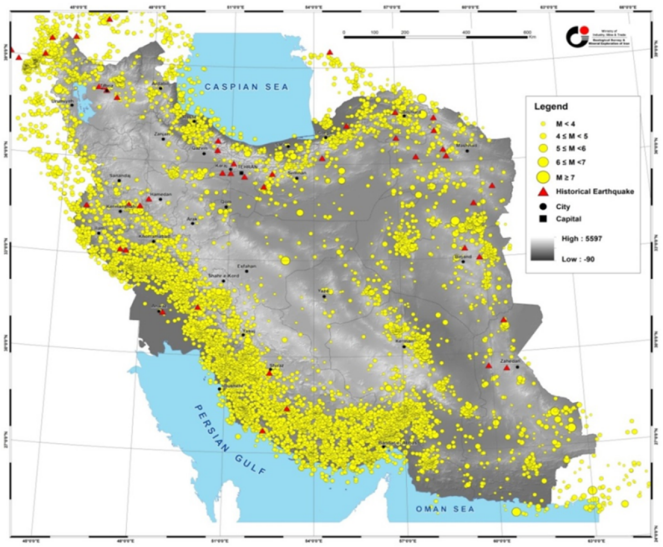
[۱۷] Resilience

[۱۸] Organizing Itself

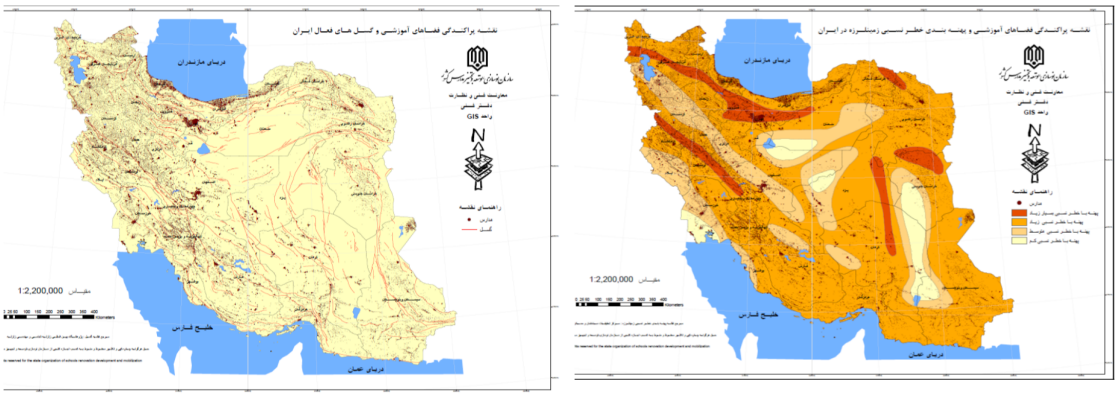
شکل ۳. میزان خطر لرزه ای ساختگاه مناطق مختلف دنیا

بر اساس اطلاعات سازمان زمین شناسی پراکندگی رویداد زمین لرزه‌ها در ایران (۱۹۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی) با بزرگای بیش از ۴ ریشتر در شکل (۳) نشان داده شده است.

شکل ۴. پراکندگی رویداد زمین لرزه‌ها در ایران (۱۹۰۰ تا ۲۰۱۴ میلادی) با بزرگای بیش از ۴ ریشتر سازمان زمین شناسی ایران

توزیع جمعیت دانش آموزی بر اساس وضعیت خطرپذیری لرزه ای و گسل های کشور مطابق شکل (۵) می‌باشد. این نقشه ابزاری برای برنامه ریزی و تصمیم گیری در خصوص کاهش آسیب‌پذیری ناشی از مخاطرات و سوانح زلزله‌ها است.

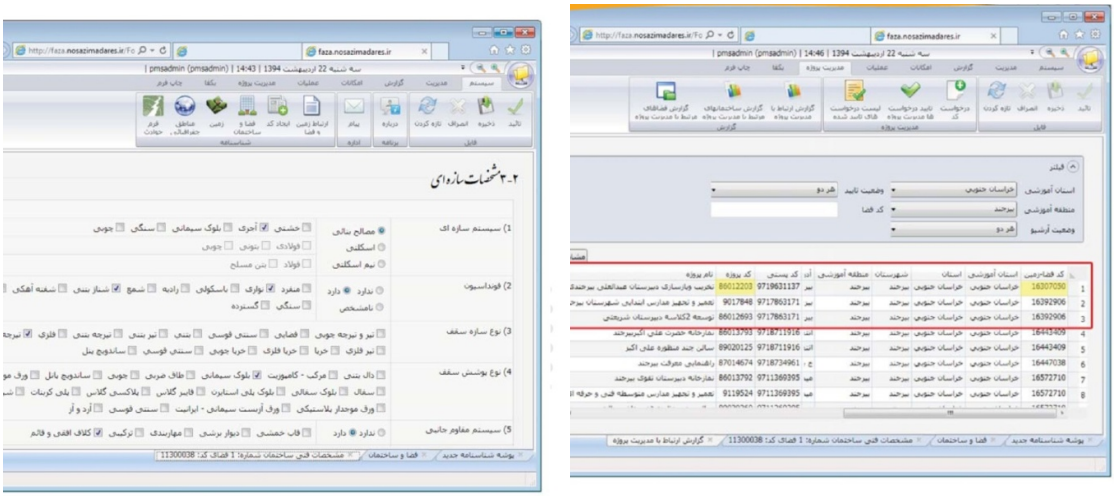

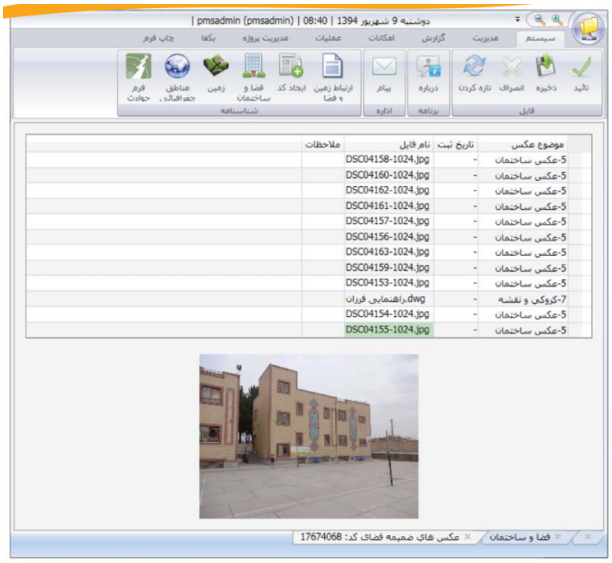
شکل ۵. توزیع جمعیت دانش آموزی مطابق وضعیت خطرپذیری لرزه ای و گسل های کشور

۲-۱. برنامه ریزی و اقدامات ملی در زمینه کاهش خطرپذیری لرزه ای در کشور برای ایمن سازی مدارس

۲-۱-۱. ارزیابی های اولیه و تهیه شناسنامه فنی مدارس در سال ۱۳۸۳ (۲۰۰۴ میلادی)

از اقدامات ارزشمند انجام گرفته در وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران تهیه شناسنامه فنی مدارس و پیاده سازی آن بر بستر سامانه برخط است. در این سیستم کلیه اطلاعات مورد نیاز مدارس موجود است (شکل ۶). از طریق این سیستم مبتنی بر وب می‌توان مشخصات مکانی و جغرافیایی، فنی و ساختمانی، ژئوتکنیکی و ساختگاهی، فضا و معماری، سازه ای، غیرسازه‌ای و سیستم‌ها و تاسیسات و تجهیزات الکتریکی و مکانیکی هر کدام از مدارس دسترسی پیدا نمود. اطلاعات بدست آمده از این سیستم باعث ایجاد مدیریت منسجم و یکپارچه - به عنوان یکی از اهداف بین المللی در زمینه مدیریت خطرپذیری- جهت برنامه ریزی کاهش آسیب‌ها و خطرپذیری حوادث و مخاطرات مدارس گردیده است که مورد توجه نهادهای داخلی و بین المللی قرار گرفته است.

شکل ۶. سامانه برخط شناسنامه فنی مدارس

۴-۲. آمار اقدامات انجام گرفته

با وقوع رخدادهای مختلف شامل زلزله‌های طبس، رودبار-منجیل و بم ، مراحل مختلفی در جهت ارتقا و بهبود سیاست های کلان ملی و تصمیم‌گیری های کشوری ایجاد گردید. در ۲۵ شهریورماه ۱۳۵۷ (۱۶ سپتامبر ۱۹۷۸) با وقوع زلزله طبس توجه جامعه علمی و مهندسی به موضوع حوادث و مخاطرات طبیعی (بحران ها طبیعی) مخصوصا زلزله شروع گردید. در ۳۱ خردادماه ۱۳۶۹ (۲۱ ژوئن ۱۹۹۰) با وقوع رخداد زلزله رودبار- منجیل توجه دولت به موضوع رعایت اصول فنی و مهندسی در ساخت و ساز و در ۵ دی ۱۳۸۲ (۲۶ دسامبر۲۰۰۳) با وقوع زلزله بم، توجه دولت به موضوع ایمن سازی و مقاوم سازی معطوف گردید. همزمان با وقوع این رخدادها و شروع این تحولات، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور در زمینه ایمن سازی مدارس نیز اقدامات مختلفی را در مراحل مختلف برنامه ریزی و انجام داده است. برای پیاده سازی این برنامه‌ریزی ها مطابق نتایج بدست آمده از شناسنامه فنی مدارس و موافقت مجلس شورای اسلامی ایران با تصویب طرح تخریب و مقاوم سازی مدارس برنامه ریزی برای اختصاص بودجه ملی برای ایمن سازی مدارس انجام گردیده است.

بنابراین در راستای افزایش ایمنی مدارس و در قالب طرح مصوب مجلس شورای اسلامی تحت عنوان « طرح ملی تخریب، بازسازی مدارس غیراستاندارد و مقاوم سازی مدارس بدون استحکام» از ابتدای سال ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۹۴ (۲۰۰۶ تا ۲۰۱۵ میلادی) در مجموع حدود **۲/۸ میلیارد** دلار اختصاص یافته است که با استفاده از اعتبارات مذکور تاکنون حدود ۱۰ میلیون متر مربع از زیربنای کل مدارس کشور مقاوم سازی، تخریب و بازسازی شده اند که شامل بیش از **۶۶هزار کلاس** مطالعه شده برای ایمن سازی و مقاوم سازی بوده است. عملیات اجرایی بیش از **۲۸هزار کلاس** برای ایمن سازی و مقاوم سازی انجام گردیده و بیش از **۶۰ هزار کلاس** تخریب و بازسازی شده است.

در زمینه استاندارد سازی تجهیزات سرمایشی و گرمایشی از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۶ میلادی) در حدود ۷۲۰ میلیارد تومان اختصاص یافته است که در این بازه زمانی و تا پایان سال ۱۳۹۴ (۲۰۱۵ میلادی) استانداردسازی بیش از **۱۰۷هزار کلاس** انجام گرفته است. همچنین در حدود **۸۱ میلیارد تومان** نیز صرف خرید تجهیزات در مدارس گردیده است.

در زمینه آموزش و مدیریت بحران در مدارس کشور در ۱۲ سال اخیر در حدود ۲۴ مانور ملی برگزار و موجب آگاهی و آمادگی کافی ۱۲ میلیون نفر دانش آموز برای مواجهه با بحران‌ها شده است.
اقدامات انجام گرفته در زمینه کاهش خطرپذیری و ایمن سازی مدارس بر اساس همکاری‌های علمی-پژوهشی و تحقیقاتی- فنی با پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، پژوهشکده سوانح طبیعی، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن، شرکت‌های مهندسان مشاور و دانشگاه‌های مختلف انجام شده است. این همکاری ها به صورت مشاور مطالعات مقاوم سازی، راهبری مقاوم سازی، تحقیق و توسعه، مدیریت طرح مطالعات مقاوم سازی، مطالعات امکان سنجی استاندارد سازی تجهیزات گرمایشی و سرمایشی و ارائه طرح های ایمن سازی (مقاوم سازی) و استاندارد سازی و تهیه و تدوین دستورالعمل‌ها و ضوابط فنی و اجرایی بوده است.

۲-۵. برخی از نتایج اقدامات انجام گرفته در زمینه ایمن سازی و استاندارد سازی مدارس

- عملیاتی نمودن و عینیت بخشیدن به سیاست‌های کلی کشور در زمینه تخریب، بازسازی و مقاوم‌سازی
- انجام تکالیف قانونی (مصوبات مجلس شورای اسلامی)
- بسیج نمودن کلیه ظرفیت های کشور (دانشگاه‌ها، مراکز علمی، پژوهشگاه‌ها و شرکت های مهندسان مشاور) برای ایمن سازی و استاندارد سازی مدارس
- مستندسازی فعالیت‌های صورت گرفته و ارائه این اطلاعات به منظور افزایش دانش فنی دانشگاه‌ها و مراکز فنی و مهندسی
- افزایش دانش فنی و مهندسی در زمینه مقاوم‌سازی و انعکاس آن برای ارتقاء نظام فنی و اجرائی کشور
- افزایش تعداد و ظرفیت فنی شرکت های مهندسان مشاور کشور در زمینه مقاوم سازی
- الگو قرار گرفتن ایمن سازی مدارس در مجامع علمی و مهندسی و سایر دستگاههای اجرائی کشور
- ارائه تاثیر نقش مقاوم سازی و بهسازی لرزه‌ای در کاهش خطرپذیری

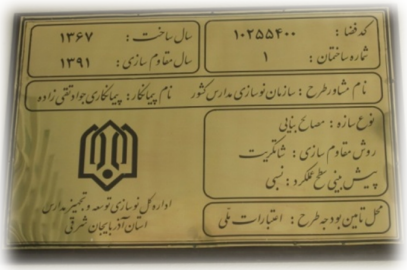
۲-۶. نمونه هایی از عملکرد ساختمان های مدارس در زلزله های اخیر

در زلزله های اخیر مدارس ساخته شده و مدارس مقاوم سازی شده رفتار بسیار مناسبی در مقابل زلزله داشته اند و اهداف مربوط به مدارس ایمن را تامین نموده اند. درشکل (۷) تا (۱۰) نمونه هایی از رفتار ساختمان های مدارس در زلزله های اخیر ارائه شده است.

شکل ۷. عملکرد مناسب و بدون آسیب ساختمان مدرسه در زلزله ۲۱ مردادماه ۱۳۹۱ (۱۱آگوست ۲۰۱۲ میلادی) آذربایجان‌شرقی (اهر – ورزقان)

(بزرگای زلزله ۶/۴ ریشتر در عمق ۹/۵ کیلومتری سطح زمین)

شکل ۸. عملکرد مناسب و بدون آسیب ساختمان مدرسه مقاوم سازی شده در زلزله ۲۱ مردادماه ۱۳۹۱ (۱۱آگوست ۲۰۱۲ میلادی) آذربایجان‌شرقی (اهر – ورزقان) (بزرگای زلزله ۶/۴ ریشتر در عمق ۹/۵ کیلومتری از سطح زمین)

شکل ۹. عملکرد مناسب و بدون آسیب ساختمان مدرسه مقاوم سازی شده در زلزله ۵ مهرماه ۱۳۸۹ فارس (کازرون)

(بزرگای زلزله ۶ ریشتر در عمق ۲۰ کیلومتری از سطح زمین)

شکل ۱۰. عملکرد مناسب و بدون آسیب ساختمان مدرسه مقاوم سازی شده در زلزله سال ۱۳۹۰ خراسان جنوبی

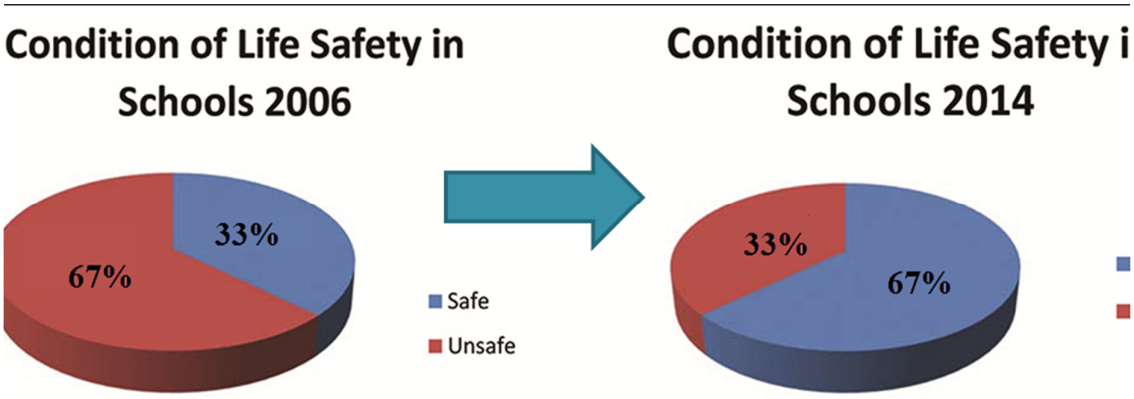
(بزرگای زلزله ۶ ریشتر در عمق ۱۰کیلومتری از سطح زمین)

۷-۲. همکاری های ملی و بین المللی در زمینه ایمن سازی مدارس

در راستای معرفی اقدامات انجام گرفته در جمهوری اسلامی ایران در زمینه تامین ایمنی مدارس، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور به صورت فعال و مداوم با نهادها و مراکز تحقیقاتی معتبر بین‌المللی همکاری می نماید. در این راستا، بر اساس هماهنگی های انجام شده با نمایندگان UNISDR و دعوت از جمهوری اسلامی ایران برای شرکت در اولین نشست بین المللی سران مدارس ایمن[۱۹]که از طرف UNISDR و در تاریخ های ۳۰ و ۳۱ اکتبر ۲۰۱۴ میلادی (۸ و۹ آبان ماه۱۳۹۳ شمسی) در ترکیه برگزار گردید- نمایندگان سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور شرکت نمودند. در این نشست، ارائه اقدامات انجام گرفته شده توسط جمهوری اسلامی ایران در ایمن سازی مدارس کشور از طریق مقاوم سازی، نوسازی و تجهیز مدارس مورد توجه کشورها و نمایندگان شرکت کننده قرار گرفت و باعث گردید که برگزاری دومین نشست بین‌المللی سران مدارس ایمن در ایران مورد تایید و تصویب کلیه شرکت کنندگان قرار گیرد. ارائه پیشنهاد تهیه و تدوین نقشه راه[۲۰]به منظور تهیه چارچوب کاری و ضوابط بین المللی مدارس ایمن UNISDR برای کشورهای مختلف دنیا نیز در این جلسه ارائه گردید. در گزارش انتشار یافته از اولین نشست سران مسئولان مدرسه ایمن توسط UNISDR به اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه ایمنی مدارس اشاره شده و اقدامات انجام گرفته در ایران به عنوان الگویی برای سایر کشورها نام برده شده است و پیشنهاد شده که از تجربیات ایران به عنوان یک کشور پیشرو در پیشبرد تامین مدارس ایمن در سطح بین المللی استفاده گردد. بخشی از متن گزارش نهایی که توسط UNISDR منتشر شده و در تارنمای رسمی سومین کنفرانس جهانی کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا ذکر گردیده و به شرح ذیل است:

- دولت جمهوری اسلامی ایران از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ میلادی (از ۱۳۸۵ تا انتهای ۱۳۹۳ شمسی) حدود ۴ میلیارد دلار برای نوسازی و مقاوم سازی مدارس اختصاص داده است، که باعث پایداری زیرساخت های مدارس و افزایش ایمنی جانی دانش آموزان از ۳۳٪ در سال ۲۰۰۶ (۱۳۸۵ شمسی) به ۶۷٪ در سال ۲۰۱۴ میلادی (تا انتهای ۱۳۹۳ شمسی) شده است (شکل۱۱). چنین تجربه ای در بسیج نمودن بودجه داخلی برای کاربرد در مدارس ایمن می تواند به عنوان یک الگو برای کشورهای همسایه مورد استفاده قرار گیرد.

[۱] First Meeting of Safe School Leaders
[۲] Road Map

شکل ۱۱. افزایش ایمنی جانی دانش‌آموزان از ۳۳٪ به ۶۷٪ از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ (از ۱۳۸۵ تا انتهای ۱۳۹۳ شمسی) در جمهوری اسلامی ایران

- جمهوری اسلامی ایران آمادگی بررسی دقیق اقدامات انجام گرفته توسط سایر دولت ها در زمینه مدارس ایمن را با هدف ارتقای سطح اقدامات انجام گرفته در این زمینه را دارد و همچنین علاقمندی خود را برای ارزیابی کارهای انجام شده در ایران در خصوص مدارس ایمن توسط سایر کشورها را اعلام نموده است.

همچنین بر اساس دعوت از نمایندگان سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور برای شرکت در جلسه فنی ژنو (مقر سازمان UNISDR ، ۲۳ و ۲۴ فوریه ۲۰۱۵) (۴ و ۵ اسفندماه ۱۳۹۳)، رئیس سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور در این جلسه تخصصی شرکت نمودند و پیشنهادات اجرایی برای ایمن سازی مدارس را بر مبنای تجربیات و اقدامات بدست آمده در کشور برای ایمن سازی مدارس ارائه نمودند. در ادامه با برگزاری سومین کنفرانس جهانی کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات، نمایندگان سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور به همراه سایر نمایندگان نهادهای کشوری در این کنفرانس جهانی شرکت نمودند و در جلسه تخصصی مربوط به مدارس ایمن نسبت به ارائه و جمع بندی پیشنهادات جمهوری اسلامی ایران با هدف در نظر گرفتن موضوع مدارس ایمن در سند جهانی کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا (سند سندای۲۰۳۰-۲۰۱۵ میلادی) اقدام نمودند.

کنفرانس جهانی کاهش خطرپذیری بلایا و حوادث به میزبانی کشور ژاپن و توسط UNISDR از ۱۴ تا ۱۸ مارس ۲۰۱۵ (۲۳ تا ۲۷ اسفندماه ۱۳۹۳) به منظور ارزیابی و بررسی فعالیت های انجام شده در بازه زمانی تعیین شده برای چارچوب کاری هیوگو (۲۰۱۵-۲۰۰۵ میلادی) برگزار گردید. لزوم ارزیابی اقدامات انجام شده توسط دولت ها و کشورها در زمینه کاهش خطرپذیری و مشخص نمودن پیشرفت ها و نواقص و ارائه راهکارهای مختلف در این زمینه و تدوین سند راهبردی کاهش خطرپذیری شامل برنامه ریزی UNISDR در ۱۵ سال آینده (۲۰۱۵ -۲۰۳۰ میلادی) در زمینه کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا در آن از دلایل اهمیت این کنفرانس بوده است. بر این اساس و بنا بر اقدامات انجام گرفته در زمینه کاهش خطرپذیری برای مدارس و همچنین فعالیت های انجام گرفته در زمینه همکاری های مختلف بین المللی ، بر اساس دعوت نمانیده ویژه دبیر کل سازمان ملل متحدد در کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا ، نمایندگان سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور در این کنفرانس شرکت نمودند. در این کنفرانس جلسه‌ای تخصصی برای موضوع

مدارس ایمن اختصاص یافته بود که در آن نمایندگان سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس پیشنهادات و راهکارهایی بر اساس تجربیات جمهوری اسلامی ایران در ایمن سازی مدارس ارائه نمودند.

نتایج جلسات با نمایندگان کشورهای مختلف (اولین نشست بین المللی سران مدارس ایمن و نشست فنی ژنو) و این جلسه تخصصی منجر به این موضوع شد که در سند جهانی کاهش خطرپذیری سندای (۲۰۱۵ -۲۰۳۰ میلادی) موضوع کاهش خطر پذیری مدارس در چند بخش مختلف این سند به طور ویژه مورد توجه قرار گرفته و از قدامات انجام گرفته در زمینه کاهش خطرپذیری مدارس به عنوان نمونه و الگو ذکر گردد و ساز و کارهای مربوط به کاهش خطرپذیری در سایر بخش ها نیز بر اساس اقدامات انجام گرفته در زمینه مدارس ارائه شود.

در ادامه گزارشی از اقدامات انجام گرفته در جمهوری اسلامی ایران برای کاهش خطرپذیری مدارس تهیه و برای UNISDR ارسال شده است و این گزارش به عنوان Good Practices از وبگاه این نهاد قابل دسترسی است. علاوه بر این، دومین نشست بین المللی سران مدارس ایمن با حضور نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در امور کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات و رئیس UNISDR و نمایندگان ۲۴ کشور و ۱۱ نهاد بین المللی۴ و ۵ اکتبر ۲۰۱۵ میلادی (۱۲ و ۱۳ مهرماه ۱۳۹۴) در تهران برگزار گردید. این نشست نتایج بسیار ارزشمندی نظیر تصویب سند مربوط به «برنامه اقدام در حمایت از اجرایی نمودن طرح جهانی مدارس ایمن » و انتخاب جمهوری اسلامی ایران به عنوان رئیس بخش «تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن» در برنامه جهانی مدارس ایمن را داشته است. جمع بندی نماینده ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد در خصوص اقدامات جمهوری اسلامی ایران و برنامه‌های آتی در زمینه ایمن سازی مدارس در این نشست به شرح ذیل بوده است:

- درس‌هایی که می‌توان از ایران آموخت این است که می‌توان از تجربیات ایران و دانش و علم آنها بهره برد.
- و همچنین می‌توان از همکاری‌های ایران به عنوان یافته‌ها و اقدامات شاخص و ممتاز استفاده نمود.
- همچنین بر اساس تجربیات بدست آمده در ایران، کارگروهی با موضوعات فنی در زمینه ایمن سازی مدارس (تجهیزات و زیرساخت های ایمن مدارس) تشکیل خواهد شد و ایران مدیریت و راهبری این کارگروه را به عهده خواهد گرفت.

همچنین جمع بندی نماینده سازمان ملل متحد از اقدامات مربوط به ایمن سازی مدارس جمهوری اسلامی ایران در این نشست به شرح ذیل است:

- ایران اقدامات مهمی را در کاهش خطرپذیری و مدیریت بحران خصوصا در زمینه مدارس و دانش آموزان در ابعاد بسیار گسترده انجام داده است.
- در چندین سال اخیر حدود ۴ میلیارد دلار برای تجهیز و افزایش ایمنی و پایداری مدارس در ایران صرف شده‌است که این سرمایه‌گذاری عظیم می‌باشد. نتایج آن به این صورت است که از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ میلادی ایران رکورد بسیار بالایی را در کاهش میزان مدارس نا ایمن از حدود ۷۰٪ به زیر حدود ۴۰٪ را در ایران رسانده شده است. بر اساس اطلاعات ما این بالاترین نرخ بازسازی و مقاوم‌سازی در مقابل زلزله در تمام دنیا می‌باشد.
- بیش از ۵۴۰۰ مدرسه در کشور ایران بازسازی شده و همین اقدام باعث نجات جان بسیاری شده است.

- در زلزله های اخیر در ایران ، مدارسی که بازسازی و مقاوم سازی شده اند و این سرمایه گذاری در آنها انجام شده است، جز ساختمان هایی بوده اند که آسیبی نداشته اند و صدمه ای ندیده اند در حالیکه بسیاری از ساختمان ها در روستاها و شهرها آسیب دیده اند و یا ویران شده اند.

نتایج بدست آمده از دومین نشست بین المللی سران مدارس به شرح ذیل بوده است؛

- حضور خیران و مشارکت آنها در ساخت، تجهیز و بازسازی مدارس کشور موید این مطلب مهم است که نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک حکومت مردم سالار دینی جایگاه اجتماعی و سیاسی مستحکمی بین اقشار مختلف مردم دارد. همکاری های گسترده و مشارکت های داوطلبانه و خوب مردم ، خیران و بخش‌های خصوصی با بخش های مختلف وزارت آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد دولتی موید این موضوع است.
- برگزاری این نشست و حضور نماینده ویژه دبیر کل سازمان ملل متحد و سایر نمایندگان کشورها و نهادهای بین المللی (۲۴ کشور و ۱۱ نهاد بین المللی از ۵ قاره) بیانگر اهمیت اقدامات انجام گرفته در سطح بین الملی است. یکی از بارزترین نتایج این نشست در نشان دادن این موضوع بود که جمهوری اسلامی ایران به دانش آموزان و همچنین ایمنی جانی آنها به عنوان بخشی از مردم و به عنوان نسل پیشرو جامعه اهمیت ویژه ای نشان داده است و اقدامات گسترده ای انجام داده است که صحت و تایید این موضوع در جلسات دو روزه برگزاری این نشست توسط نمایندگان به صراحت به آن اشاره شده است و از اقدامات انجام گرفته در جمهوری اسلامی ایران در این زمینه به طور ویژه تشکر و قدردانی شده است.
- یکی از نکات بسیار بارز این نشست، بازدید شرکت کنندگان از فضاهای آموزشی بود که در آن علاوه بر تامین ایمنی جانی دانش آموزان ، به موضوعات مرتبط دیگر نیز توجه شده بود. به عنوان مثال توضیحات ارائه شده از طرف دانش آموزان در خصوص آموزش های مقابله با حوادث و مخاطرات (خصوصاً زلزله ها) به زبان انگلیسی بسیار مورد توجه شرکت کنندگان قرار گرفت. این دانش آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی آموزش های ارائه شده را توضیح می دادند. همچنین توجه به موضوعات سلامت جسمانی دانش‌آموزان از طریق تامین فضاهای ورزشی مناسب، توجه ویژه به دانش آموزان دختر به عنوان یکی از اولویت های نهادهای بین المللی، وجود امکانات امداد و نجات در مدارس از موضوعاتی بودند که به دقت و به طور کامل از نزدیک مورد بازدید و توجه و تقدیر شرکت کنندگان قرار گرفت.
- حضور نماینده ویژه دبیر کل سازمان ملل متحد در کلیه جلسات تخصصی و کارشناسی برگزاری نشست و بحث و بررسی ایشان در خصوص موضوعات مختلف و تقدیر و تشکر ایشان برای اقدامات انجام گرفته در ایران به عنوان اقدامات شاخص و ممتاز نشانگر اهمیت توجه و اقدامات ارزشمند جمهوری اسلامی ایران در زمینه مدارس ایمن بوده است.
- حضور معاون اول محترم رییس جمهور در نشست و همچنین مقام عالی وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران بیانگر توجه و اهمیت موضوع ایمن سازی مدارس و تامین فضای ایمن دانش‌آموزان در نظام جمهوری اسلامی ایران است.
- مشارکت و حضور فعال همه شرکت کنندگان در جلسات تخصصی و کارشناسی مختلف مرتبط با ایمن سازی مدارس بیانگر اهمیت و توجه سایر کشورها به این موضوع مدارس ایمن است.
- برگزاری جلسات تخصصی روز اول نشست و بعد از بازدید مدارس با حضور کلیه شرکت کنندگان و ارائه گزارش های مختلف اقدامات جمهوری اسلامی ایران در خصوص ایمن سازی مدارس، مدیریت طرح مقاوم‌سازی، آموزش دانش آموزان و مدیریت بحران، تشریح سند تحول بنیادین وزارت آموزش و پرورش

و توجه به مدارس ایمن در این سند باعث گردید که شرکت کنندگان به صورت مبسوط و جامع در جریان اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه های مختلف ایمن سازی مدارس قرار گیرند.

- **تهیه و تصویب سند «برنامه اقدام » (Action Plan) در حمایت از اجرایی شدن ایده جهانی مدارس ایمن** به عنوان یک سند جهانی و اجرایی در این نشست یکی از نتایج بسیار با اهمیت است. در این سند، چارچوب کاری اقدامات و نقشه راه اجرایی تامین ایمنی مدارس کشورها مشخص شده است که در آن تا سال ۲۰۲۰ میلادی برنامه‌ها و اقدامات مختلفی در این راستا پیش بینی شده است. در این سند به اقدامات موثر و دستاوردهای قابل توجه جمهوری اسلامی ایران، مهارت های تخصصی و فنی و راهکارهای نو و خلاقانه در ایمن سازی مدارس ایران اشاره شده است.
- با توجه به اقدامات و تجربیات ارزشمند جمهوری اسلامی ایران، **مدیریت و راهبری کارگروه موضوعات فنی مرتبط با ایمن سازی مدارس به جمهوری اسلامی ایران واگذار گردید** و همچنین ارائه خدمات فنی و مهندسی برای سایر کشورها از طریق کشورهای موفق در زمینه مدارس ایمن در این سند پیش بینی و ارائه شده است.

علاوه بر همکاری های انجام شده در برگزاری و شرکت در جلسات تخصصی و نشست‌های مختلف با نهادها و مراکز تحقیقاتی معتبر بین‌المللی، سازمان نوسازی توسعه و تجهیز مدارس کشور در کنفرانس های معتبر بین المللی مرتبط با موضوع ایمن سازی مدارس شرکت نموده است و نمایندگان این سازمان سعی نموده اند با برگزاری جلسات تخصصی نسبت به تبیین ابعاد ملی و بین المللی ایمن سازی مدارس در جمهوری اسلامی ایران اقدام نمایند. به عنوان نمونه، نمایندگان سازمان در چهاردهمن کنفرانس جهانی مهندسی زلزله، دومین کنفرانس بین المللی اروپایی مهندسی زلزله، هفتمین کنفرانس بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله و دهمین کنفرانس بین المللی مهندسی عمران در طول سالیان اخیر شرکت نموده اند و با برگزاری جلسات و کارگاه های تخصصی به تشریح اقدامات انجام گرفته در زمینه ایمن سازی مدارس پرداخته اند و این اقدامات را با ضوابط بین المللی موجود در این زمینه نیز مورد بحث و بررسی قرار داده اند. همچنین در همین راستا و با هدف همکاری های تحقیقاتی و فنی با مراکز معتبر تحقیقاتی در زمینه مقاوم‌سازی ساختمان های مدارس همکاری علمی-تحقیقاتی با مرکز تحقیقات مهندسی زلزله اقیانوس آرام (PEER) دانشگاه برکلی کالیفرینا شروع شده است و این همکاری‌ها همچنان ادامه دارد. در ادامه برخی از اقدامات مذکور (انجام گرفته، در حال انجام و برنامه های آتی) اشاره گردیده است؛

- شرکت و برگزاری کارگاه در خصوص اقدامات جمهوری اسلامی ایران در هشتمین کنگره ملی مهندسی عمران – بابل (۱۷ و ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۳) (۷ و ۸ می ۲۰۱۴ میلادی)
- برگزاری اولین جلسه با نمایندگان دانشگاه برکلی کالیفرنیا در استانبول (۳ و ۴ شهریورماه ۱۳۹۳) (۲۵ و ۲۶ آگوست ۲۰۱۴) و شرکت و ارائه کارگاه تخصصی در خصوص ایمن‌سازی مدارس در کنفرانس بین‌المللی مهندسی زلزله - استانبول (۳ و ۴ شهریورماه ۱۳۹۳) (۲۴ تا ۲۹ آگوست ۲۰۱۴)
- شرکت و ارائه سخنرانی در اولین نشست بین‌المللی سران مدارس ایمن – استانبول (۳۰ و ۳۱ اکتبر ۲۰۱۴ میلادی) (۸ و۹ آبان ماه۱۳۹۳ شمسی)
- انعقاد تفاهم‌نامه با برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحدUN-HABITAT (آذرماه ۱۳۹۳)
- ارائه گزارشی از اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه کاهش خطرپذیری مدارس برای UNISDR (بهمن‌ماه ۱۳۹۳)

- شرکت و ارائه سخنرانی توسط ریاست سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور در نشست فنی سران مدارس ایمن – مقر سازمان UNISDR ژنو (۲۳ و ۲۴ فوریه ۲۰۱۵) (۴ و ۵ اسفندماه ۱۳۹۳)
- شرکت و ارائه سخنرانی در کنفرانس جهانی کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات سندای، ژاپن ۱۴ تا ۱۸ مارس ۲۰۱۵ (۲۳ تا ۲۷ اسفندماه ۱۳۹۳)
- مشارکت در برگزاری و ارائه کارگاه‌های دو روزه در هفتمین کنفرانس بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله تهران (۲۸ تا ۳۱ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴) (۱۸ تا ۲۱ می ۲۰۱۵ میلادی)
- شرکت و برگزاری کارگاه در خصوص اقدامات جمهوری اسلامی ایران در دهمین کنگره بین‌المللی مهندسی عمران - تبریز (۱۵ تا ۱۷ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴) (۵ تا ۷ می ۲۰۱۵ میلادی)
- برگزاری دومین جلسه با نمایندگان دانشگاه برکلی کالیفرنیا-ایروان (۲۸ و ۲۹ مردادماه۱۳۹۴) (۱۹ و ۲۰ آگوست ۲۰۱۵)
- ارائه اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه ایمن سازی و مقاوم سازی در قالب یک نشریه انگلیسی (شهریور ۱۳۹۴) (شکل ۱۲)
- برگزاری دومین نشست بین‌المللی سران مدارس ایمن - تهران ۴ و ۵ اکتبر ۲۰۱۵ میلادی (۱۲ و ۱۳ مهرماه ۱۳۹۴)
- تشکر و قدردانی مکتوب رئیس UNISDR از جمهوری اسلامی ایران و اعلام آمادگی برای همکاری های بیشتر (آبان‌ماه ۱۳۹۴)
- مشارکت در برگزاری و ارائه کارگاه در سومین کنفرانس ملی مدیریت بحران – تهران (۲۴ و ۲۵ آبان ماه۱۳۹۴) (۱۵ و ۱۶ نوامبر ۲۰۱۵)
- برگزاری جلسه تخصصی با شورای تدوین مقررات ملّی ساختمان به منظور بررسی تدوین «ضوابط ایمنی فضاهای آموزشی کشور» (آذر ماه ۱۳۹۴)
- برگزاری جلسه تخصصی با نمایندگان شرکت آلمانی VOGL برای بررسی اقدامات انجام گرفته در زمینه ایمن سازی تجهیزات و تاسیسات مدارس کشور (آذرماه ۱۳۹۴)
- برگزاری جلسه تخصصی با شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران در زمینه معرفی اقدامات انجام گرفته در زمینه ایمن‌سازی و مقاوم‌سازی ساختمان‌های مدارس - تهران (دی ماه۱۳۹۴)
- برگزاری جلسه تخصصی با مرکز تحقیقات راه، مسکن شهرسازی وزارت راه و شهرسازی با موضوع زلزله تهران و مدارس و ارائه گزارشی از اقدامات انجام گرفته در زمینه ایمن سازی مدارس (بهمن ماه۱۳۹۴)
- انعقاد تفاهم‌نامه همکاری مشترک با پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله (اردیبهشت ماه ۱۳۹۵)

شکل ۱۲. گزارش بین المللی اقدامات جمهوری اسلامی ایران در کاهش خطرپذیری مدارس

۳- کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری فضاهای آموزشی در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰

در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰ بخش هایی در ارتباط با کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش سطح ایمنی مدارس و فضاهای مرتبط با آن و تاب آوری در مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی ارائه گردیده است. اهداف ذکر شده مرتبط با این موضوع در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰ با اهداف چارچوب سندای برای کاهش خطر حوادث و مخاطرات[۲۱] (SFDRR) (۲۰۱۵ -۲۰۳۰ میلادی) منطبق می باشند. بنابراین بر اساس اقدامات انجام گرفته در کشور در زمینه ایمن سازی مدارس و همچنین برنامه های آتی در این زمینه، می توان تجربیات بدست آمده را با رویکرد ارائه دستاوردها از طریق **آموزش** پیگیری نمود تا هدف اصلی یونسکو برای سال ۲۰۳۰ در زمینه های مرتبط با کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس تامین گردد. در ادامه بخش های مربوط به کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش سطح ایمنی مدارس و فضاهای مرتبط با آن و تاب آوری در مواجهه با حوادث و مخاطرات طبیعی در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰ ارائه گردیده است:

- سیستم آموزش و پرورش باید بتواند به طور مناسب و به سرعت پاسخگوی نیازهای در حال تغییر مربوط به بازار کار، پیشرفت های حوزه تکنولوژی، شهرنشینی، مهاجرت، بی ثباتی سیاسی، تخریب محیط زیست، بحران‌ها (حوادث و سوانح طبیعی)، تغییرات منابع طبیعی، چالش های جمعیتی، افزایش بیکاری جهانی، فقر مزمن، گسترش نابرابری و گسترش تهدید صلح و امنیت باشد.

[۲۱] Sendai Framework for Disaster Risk Reduction

- نگرانی جدی امروز توجه به موضوعاتی است که به خارج از مدرسه مربوط می شوند. بخش بزرگی از موضوعات زندگی خارج از مدرسه در جمعیت جهان در تضاد با محیط داخل مدرسه است. فناوری اطلاعات و ارتباطات، بحران‌ها (حوادث و سوانح طبیعی)، خشونت و بیماری های واگیر باعث اختلال در آموزش و توسعه در سطح جهانی می‌شوند. برای این موضوع باید بتوان پاسخ مناسب در مقابل بحران ها در سیستم آموزشی را تامین نمود. این موضوع با عکس العمل در مواقع اضطراری از طریق بازتوانی و بازسازی بر مبنای هماهنگی ملی، منطقه ای و جهانی و توسعه ظرفیت برای کاهش جامع خطرات و تامین اطمینان کافی برای محافظت از سیستم آموزشی در شرایط بحران و اضطرار و از طریق بازتوانی سریع محقق خواهد گردید.
- با توجه به اهمیت همکاری های رسمی توسعه[۲](ODA) در تکمیل سرمایه گذاری دولت بنابراین باید مکانیزم‌های مالی بین المللی برای افزایش بودجه آموزش و پرورش تدوین گردد. برای این منظور، تحقق کلیه تعهدات مربوط به ODA بسیار مهم است. به عنوان نمونه، تعهدات بسیاری از کشورهای توسعه یافته برای تامین ODA به کشورهای در حال توسعه جهت رسیدن به مقدار ٪۰,۷ از تولید ناخالص ملی (GNP) مناسب خواهد بود. این موضوع با اولویت بندی تامین مالی و کمک به زیر ساخت های آموزشی کشورهای در حال توسعه و کم درآمد محقق خواهد گردید.
- حوادث و سوانح طبیعی، بیماری های واگیر و تعارضات و تحولات داخلی و برون مرزی می توانند بر همه نسل‌ها تاثیر بگذارند و آنها را دچار آسیب‌های روانی و بی سوادی نمایند و آمادگی برای بهبود اجتماعی و اقتصادی کشور یا منطقه را از بین ببرند. بنابراین «بحران» مانع اصلی برای دسترسی به آموزش است و موجب عدم تحقق اهداف مربوط به آموزش برای همه[۳](EFA) در دهه گذشته بوده است. برای این منظور، آموزش و پرورش باید در زمینه پاسخ سریع در مواقع اضطراری، ارائه دوره های افزایش دانش نجات و توانمندسازی مهارت ها و ایجاد حمایت های روانی برای مقابله با بحران اقدام نماید. بنابراین آموزش و پرورش باید بتواند مهارت های لازم برای جلوگیری از بحران، تعارضات و بیماری‌ها را برای همه رده های سنی (کودکان، جوانان و بزرگسالان) به منظور فراهم نمودن آینده پایدار تامین نماید.
- اقدامات ملی برای توسعه سیستم‌های آموزش فراگیر، پاسخگو و انعطاف‌پذیر جهت تامین نیازهای کودکان، جوانان و بزرگسالان (از جمله موضوع آوارگان و پناهندگان) در زمینه بحران فراهم گردد. اصول پیشگیری، آمادگی و پاسخ و دستورالعمل های بین المللی مانند شبکه بین سازمانی آموزش و پرورش در شرایط اضطراری[۴](INEE) باید حداقل استانداردها و برنامه ریزی ها را تامین نماید. بخشی از برنامه آموزش و پرورش باید به اقدامات برای پاسخ به نیازهای آموزشی کودکان و بزرگسالان در شرایط بحرانی اختصاص یابد. این اقدامات شامل ایمنی، انعطاف‌پذیری و ترویج انسجام اجتماعی با هدف کاهش خطرات ناشی از مناقشات، حوادث و سوانح طبیعی خواهد بود. ظرفیت دولت و جامعه مدنی برای کاهش خطرات حوادث و سوانح طبیعی، آموزش صلح، تغییرات آب و هوا بایستی منجر به پاسخ و آمادگی در شرایط اضطراری برای کلیه سطوح فعال گردد. به منظور ایجاد عدالت در سیستم های آموزشی باید اقدامات به صورت هماهنگ در سطح ملی، منطقه ای و جهانی انجام گیرد و سیستم های مورد نیاز برای آماده سازی و پاسخ در شرایط اضطراری تامین شود.
- برای کودکان و نوجوانانی که محروم از تحصیل هستند باید با شیوه های جایگزین آموزش و پرورش و به صورت رسمی یا غیررسمی آموزش برای مقابله با شرایط اضطراری فراهم گردد.
- مناقشات، بیماری‌های واگیر و حوادث و سوانح طبیعی فرصت های آموزشی بسیاری از کودکان را از بین می‌برند. بنابراین تامین آموزش در شرایط بحران و بعد از بحران به عنوان یک عامل مهم و حیاتی است. برای این منظور

[۲] Official Development Assistance
[۳] Global Education for All
[۴] Inter-Agency Network for Education in Emergencies

می‌توان از استراتژی های شاخص (نشان دهنده)[۲۵]استفاده نمود. در این راهکار باید در سیاست های آموزش و پرورش، برنامه های بخشی و برنامه ریزی بودجه موضوعات ارزیابی خطرپذیری، آمادگی و پاسخ در شرایط بحرانی، توجه به نیازهای کودکان و نوجوانان در معرض بحران ها برای همه (شامل پناهندگان) لحاظ گردد و فرایندهایی برای حمایت‌های منطقه‌ای و محلی (زیر منطقه ای) جهت تامین نیازهای آموزشی پناهندگان دانش‌آموز (به طور جداگانه) ارائه شود. **همچنین حمایت از یک روش جامع برای ایجاد مدارس تاب آور در مواجهه با حوادث و سوانح طبیعی (در هر اندازه) ضروری است. این موضوع شامل تجهیزات و زیرساخت های ایمن تر مدارس ، مدیریت بحران مدارس و کاهش خطرپذیری و آموزش تاب آوری و برگشت پذیری خواهد بود.**

- یکی از اهداف اصلی آموزش ۲۰۳۰ ساخت و ارتقا (بهبود) تجهیزات و زیرساخت‌های ایمن یادگیری برای کودکان (شامل معلولان) و توجه به جنسیت و ارائه محیط های یادگیری موثر و ایمن، غیر خشونت آمیز و فراگیر برای همه خواهد بود. این موضوع ضرورت ایجاد زیرساخت‌های فیزیکی کافی، سالم، ایمن و محیط فراگیر را برای پرورش و یادگیری همه (شامل معلولان) ایجاد می‌نماید. کیفیت محیط های آموزشی عامل اصلی برای حمایت از دانش آموزان، معلمان و همه اشخاص مرتبط با آموزش خواهد بود. هر محیط آموزشی باید به همه منابع مورد نیاز و زیرساخت ه‌ای لازم دسترسی داشته باشد. به عنوان مثال، تامین ابعاد منطقی برای فضاهای آموزشی نظیر کلاس ها و اطمینان از ارائه تسهیلات بهداشتی شامل این موضوع خواهد بود. استراتژی‌های شاخص (نشان دهنده) برای این موضوع شامل تامین آب، برق، توجه به جنسیت، تامین کلاس های ایمن و کافی و تکنولوژی ها و تجهیزات آموزشی مناسب خواهد بود.
- برای موفقیت در حصول هدف آموزش ۲۰۳۰ (آموزش برای همه) باید به کودکان، جوانان و بزرگسالان در کشورهای آسیب پذیر و در معرض حوادث و سوانح طبیعی کمک نمود. تلاش های ضروری با هدف حصول نتایج آن در کوتاه مدت باید به افزایش حمایت از آموزش و پرورش در پاسخ به کمک های انسان دوستانه و افزایش حفاظت در مقابل حوادث و سوانح طبیعی منجر گردد. ایجاد عکس العمل سریع در مقابل بحران ها (حوادث و سوانح طبیعی) از اهداف اصلی است. ایجاد هم افزایی بین کمک های انسان دوستانه و تامین مالی باعث تحقق اهداف کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت می‌گردد و نهایتا نیازمند تهیه راه حل‌هایی خواهیم بود که برای تهیه پاسخ های پایدار و بلند مدت برای بحران ها منتج شود.

۴- نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰

بر اساس توضیحات ارائه شده در بخش های قبل، نهادهای بین المللی شامل UNISDR ، UNICEF و UNESCO به دنبال ایجاد انسجام و یکپارچگی در سطح جهانی در موضوع کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری فضاهای آموزشی برنامه ریزی های مختلف را ارائه نموده‌اند. برای اجرایی نمودن این برنامه‌ها، لازم است برای مناطق مختلف و کشورهای گوناگون طبق ضوابط دولت‌ها و شرایط موجود آن کشورها برنامه های مختلفی در زمینه های مرتبط با مدارس ایمن برنامه ریزی و پیاده سازی شود. برای این موضوع با تکیه بر برنامه‌ریزی و اقدامات منطقه‌ای کشورهای مختلف و فعال نمودن امکان مشارکت کشورهای همسایه در مناطق مختلف، از ظرفیت های (بالقوه و بالفعل) نهادها و سازمان‌های منطقه‌ای در حمایت و مدیریت فعالیت های جهانی در زمینه مدارس ایمن استفاده خواهد گردید.

با بررسی اقدامات انجام شده در زمینه کاهش خطرپذیری در «چارچوب اقدام هیوگو برای سال های ۲۰۰۵-۲۰۱۵» و «چارچوب سندای برای کاهش خطرپذیری حوادث و مخاطرات ۲۰۱۵-۲۰۳۰» می توان نتیجه گرفت که

[۲۵] Indicative strategies

جامعه جهانی برای پیشبرد اهداف مرتبط با کاهش خطرپذیری در کشورهای مختلف به دنبال اهداف ذیل است و این برنامه ها تا سال ۲۰۳۰ پیگیری خواهد شد؛

- ✓ اجرایی نمودن برنامه های تدوین شده
- ✓ اتخاذ برنامه ریزی های مشخص در موضوعات مختلف (مدارس و بیمارستان ها) و مناطق مختلف جهان
- ✓ استفاده از ظرفیت های مشارکت های مردمی و خیران و نهادهای غیردولتی
- ✓ ایجاد همکاری های بیشتر بین کشورها بخصوص ارائه خدمات فنی و مهندسی
- ✓ مشارکت مستقیم کشورهای پیشرو به منظور راهبری و مدیریت امور
- ✓ استفاده از ظرفیت های سازمان ها و نهادهای منطقه ای
- ✓ ایجاد پایگاه های اطلاعاتی برای دسترسی کشورها و تهیه مستندات، قوانین و ضوابط بین المللی
- ✓ استفاده از تجربیات مختلف کشورها در سطوح ملی برای ایجاد سیستمی مشخص و هماهنگ در تامین منابع

برای آماده سازی، برنامه‌ریزی و پیاده‌سازی اهداف کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری فضاهای آموزشی در یک بازه ۱۵ ساله (۲۰۱۵ الی ۲۰۳۰ میلادی) لازم است در یک بازه زمانی دو ساله ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۶ اهداف ذیل پیگیری و محقق گردد تا مقدمات لازم برای اجرایی نمودن موضوعات مرتبط با مدارس ایمن تا سال ۲۰۳۰ تامین گردد:

- جمع آوری اطلاعات مربوط به ساختمان‌های مدارس نوساز و ایمن توسط کشورها
- توجیه همگانی به اهمیت مدارس ایمن و ایجاد مطالبه عمومی جامعه برای مدارس ایمن
- ارائه فرصتی برای بیان و ارائه دستاوردهای کشورهای مختلف در زمینه مدارس ایمن و تشویق دولت‌ها به منظور حمایت ملی (با لحاظ نمودن در سیاست‌گذاری های کلان ملی، حمایت مجلس از طریق قانون گذاری و حمایت دولت از طریق اختصاص بودجه سالیانه و اجرایی نمودن طرح های مرتبط)
- عزم سیاسی برای ایجاد تعهد در کشورها در چارچوب مشخص پس از سال ۲۰۱۵ برای کاهش خطر حوادث و مخاطرات با تامین مدارس ایمن

۱-۴. پیشنهادات و انطباق راهبردها، سیاست ها و قوانین

با توجه به اقدامات و همکاری ها با نهادها و مراکز تحقیقاتی در زمینه کاهش خطرپذیری و ایمن سازی مدارس، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور اقدامات و برنامه‌ریزی‌ها را در راستای تامین ایمنی مدارس بر اساس ضوابط بین المللی در این زمینه مورد توجه قرار داده است. بنابراین پیشنهادات مربوط به کاهش خطرپذیری و آسیب‌پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس در ادامه ارائه گردیده است.

- تشکیل یک ساختار نظام مند به منظور ایجاد انسجام، یکپارچگی، نظارت و ارائه گزارش در خصوص کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس با همکاری و مشارکت نهادهای بین المللی به منظور حمایت از دولت ها در نشست های مختلف مربوط به مسئولان کشورهای مدارس ایمن و استفاده از توجه جهانی به موضوع مدارس ایمن یکی از مهم ترین پیشنهادات و اقدامات اجرایی مربوط به برنامه جهانی مدارس ایمن است. برای این منظور دو اقدام مهم ذیل در کشور انجام گرفته است که در حال انجام وظایف مرتبط با تامین این اهداف می باشند:
  - **تشکیل کمیته ملی مدرسه ایمن جمهوری اسلامی ایران**

- **کارگروه فنی و تخصصی مدرسه ایمن جمهوری اسلامی ایران**

- ارائه راهکارهای خلاقانه با هدف بکارگیری ظرفیت‌های مختلف کشورها در زمینه مدارس ایمن ضروری است. این موضوع از طریق پیگیری دولت‌های منتخب و علاقمند با موضوعات مرتبط با کاهش خطرپذیری و آسیب‌پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس انجام می گیرد. برای این منظور، باید سران و مسئولان منطقه ای و نهادهای بین المللی با دعوت از کشورهای علاقمند برای کمک به ارائه و شکل دهی طرح های خلاقانه در مدارس ایمن حصول به این هدف را تامین نمایند. در این راستا، با انتخاب جمهوری اسلامی ایران به عنوان رئیس کارگروه فنی در برنامه جهانی مدارس ایمن از طرف UNISDR و تشکیل کارگروه فنی و تخصصی مدرسه ایمن جمهوری اسلامی ایران این موضوع پیگیری و در حال انجام است. این کارگروه تهیه و تایید مستندات مرتبط با موضوع تجهیزات و زیرساخت های یادگیری ایمن مدارس و ارسال آنها به کشورهای مختلف را پیگیری و انجام می‌دهد. علاوه بر تبادل علمی و فنی بین کشورهای منتخب سعی گردیده با معرفی توانمندی های کشور ، زمینه ارائه خدمات فنی و مهندسی و تجربیات جمهوری اسلامی به سایر کشور ها نیز فراهم گردد.
- اختصاص بودجه ملی برای تامین ایمنی مدارس برای کشورهایی که در این طرح مشارکت می نمایند. در این زمینه ، از منابع مالی مختلف دولتی و خصوصی (خیران) در کشور استفاده گردد. مطابق مستندات ارائه شده توسط نهادهای بین المللی اقدامات جمهوری اسلامی ایران در این زمینه می تواند به عنوان الگو برای سایر کشورها مورد توجه قرار گیرد.
- تجهیز و بکارگیری ظرفیت های وزارت آموزش و پرورش کشورها و سازمان های ملی مدیریت و برنامه ریزی به منظور توسعه راهبردهای ملی ایمنی مدارس باعث پیشرفت در این زمینه خواهد گردید. در این زمینه سازمان نوسازی ، توسعه و تجهیز مدارس کشور علاوه بر استفاده از ظرفیت های علمی ، اجتماعی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش برای همکاری علمی – فنی و اقتصادی با سایر مجموعه ها، به منظور تهیه مراجع معتبر فنی اقدام به همکاری برای انتشار دستورالعمل های مرتبط با کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور نموده است علاوه بر آن تعاملات سازنده ای به منظور در اولویت قرار گرفتن تامین ایمنی مدارس با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور داشته است.
- ارزیابی وضعیت ایمنی مدارس در سطح کشور و نتایج حاصل از آن به عنوان اقدامی فراگیر و مداوم انجام گیرد. برای این منظور ، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور با ایجاد سیستم برخط شناسنامه فنی مدارس و لحاظ نمودن پارامترهای مرتبط با ایمنی مدارس در آن با امکان بروزرسانی بر خط زمینه ارزیابی وضعیت ایمنی مدارس را در سطح کشور و در هر بازه زمانی مهیا نموده است.
- ارائه تجربیات و اقدامات انجام گرفته کشورها در زمین ایمنی مدارس با هدف گسترش دانش فنی و تخصصی در زمینه ایمنی مدارس موثر خواهد بود. مطابق توضیحات ارائه شده ، کارگروه فنی و تخصصی مدرسه ایمن جمهوری اسلامی ایران برای این منظور تشکیل و اقدامات مختلفی در این زمینه انجام داده است.
- توسعه راهبردهای ملی برای ایجاد ایمنی مدارس به عنوان بخشی از برنامه های کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا در کشورها در ایجاد همگرایی ضوابط مختلف مربوط به ایمن سازی مدارس تاثیرگذار خواهد بود. در این زمینه، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور با همکاری پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله اقداما به تهیه شاخص های مربوط به مدارس ایمن نموده اند. نتایج بدست آمده باعث ایجاد انسجام بیشتر در سطوح برنامه ریزی و تصمیم سازی ملی برای تامین «مدارس ایمن» خواهد گردید.
- بر اساس ضوابط برنامه جهانی مدرسه ایمن که تحت نظر UNESCO تهیه شده است همکاری و مشارکت نهادهای بین المللی مختلف مانند UNISDR (در زمینه کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و تامین ایمنی و تاب آوری مدارس) و UNESCO (در موضوع مدیریت بحران و آموزش برگشت پذیری در حوادث و سوانح) باعث خواهد گردید گه اهداف مربوط به تامین فضاهای ایمن مدارس (از لحاظ فضا، تجهیزات و زیرساخت های

ایمن و مدیریت بحران) مطابق ضوابط بین المللی و شاخص های ملی کشورهای مختلف تامین گردد. بنابراین انجام اقدامات کشورها در این زمینه با هماهنگی بین UNESCO و UNISDR در کشورهای مختلف می‌تواند اهداف مربوط به برنامه جهانی مدرسه ایمن را به نحوه مناسبی تامین نماید.

- تهیه نقشه راه جهانی مربوط به کاهش خطرپذیری و آسیب پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری مدارس باعث ارائه یک برنامه جامع اجرایی در سطح بین المللی خواهد گردید.
- برگزاری جلسات تخصصی در زمینه مدارس ایمن به صورت سالیانه و فصلی با کشورهای مختلف و با همکاری نهادهای بین المللی و ارائه کارگاه‌های تخصصی تحت عنوان Safe Schools در مجامع مختلف بین المللی به منظور به منظور پیگیری تعهدات کشورها و ارائه پیشنهادات و ارزیابی اقدامات انجام گرفته در مورد مدارس ایمن و ایجاد توجه دولت ها و کشور ها به این موضوع و افزایش دانش موجود در این زمینه انجام خواهد گرفت.

۴-۲. تبیین ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت، نظارت و ارزیابی

UNISDR با توجه به ضوابط و محدوده وظایف خود، تلاش های گسترده ای به منظور تشویق و ترغیب دولت ها و ایجاد توجه جهانی به موضوع مدارس ایمن نموده است. در این راستا برنامه های مختلفی را با هدف ایجاد تعهد در دولت ها برای تامین مدارس ایمن پیش‌بینی نموده است که پس از سومین کنفرانس جهانی کاهش خطرپذیری حوادث و بلایای (WCDRR) (در سال ۲۰۱۵ میلادی-سندای ژاپن) از طرف UNISDR در حال پیگیری است. این برنامه ها در زمینه تامین فضاهای آموزشی برای کشورهای مختلف دنیا قابل استفاده است و در موضوع کاهش خطرپذیری و آسیب‌پذیری و افزایش ایمنی و تاب آوری فضاهای آموزشی در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰ قابلیت اجرایی خواهد داشت. کلیات برنامه ها برای رسیدن به اهداف مذکور شامل موارد ذیل است؛

۴-۲-۱. ایجاد تعهد سیاسی برای ایمنی مدرسه

- شناسایی دولت ها به منظور ایجاد انگیزه، تعهد و انجام اقدامات مورد نیاز در زمینه ایمنی مدارس برای تبدیل نمودن دولت ها به «پیشتازی در تامین ایمنی مدارس» و بکارگیری اقدامات و منابع برای توجه به ایمنی مدارس در نشست ها و جلسات تخصصی بین المللی.
- معرفی حدود ۱۰ الی ۱۵ دولت پیشتاز در زمینه مدارس ایمن شامل حدود ۲ الی ۳ کشور از هر پهنه خطرپذیری
- ایجاد تسهیلات برای جلسات تخصصی در مورد ایمنی مدارس و ارائه پایگاه ها و منابع ملی به منظور اطمینان از تامین ایمنی در مدارس
- ایجاد یک اولویت کاری در چارچوب ضوابط بین المللی مربوط به تهیه آیین نامه های یکپارچه برای تامین مدارس ایمن
- پشتیبانی و حمایت از تلاش های منجر به بکارگیری ظرفیت های مختلف فنی و منابع مالی مربوط به سازمان های مردم نهاد و خیران ، بخش خصوصی، افراد و انجمن های تخصصی و غیرتخصصی در سطوح ملی و محلی (استانی، شهر و شهرستان، روستا و بخش) برای تامین ایمنی مدارس
- توسعه یک راهبرد ارتباطاتی و جامع برای افزایش آگاهی در مورد ایمنی مدارس با هماهنگی‌ها سایر کشورها و نهادهای بین‌المللی.

- حمایت و پشتیبانی از تامین ایمنی در مدارس و فراهم نمودن داده های مورد نیاز از طریق آموزش و پرورش به عنوان اولین ابتکار جهانی آموزش[۶](GEFI) در زمینه برنامه جهانی آموزش برای توسعه پایدار[۷](ESD)

۲-۴-۲. ایجاد تقاضای اجتماعی برای مدرسه ایمن

- راهبرد بین المللی کاهش خطرپذیری حوادث و بلایا سازمان ملل متحد (UNISDR) با همکاری اتحادیه جهانی برای کاهش خطر بلایا و برگشت پذیری در بخش آموزش (GADRRRES) تحت نظر UNESCOدر حال ایجاد و حمایت از تقاضای اجتماعی در سطح ملی برای ایمنی مدارس می باشند. این امر از طریق کاربرد روش های خلاقانه در سپردن انجام امور به مردم تحقق می یابد. برای این منظور بایستی مشخص شود که «ایمنی مدرسه چگونه است؟» برای بهبود ارزیابی اولیه از ایمنی مدارس لازم است سه عامل تعریف مدرسه ایمن در برنامه جهانی مدرسه ایمن در نظر گرفته شود. انجام این امور، تکمیل کننده سایر فعالیت های ارزیابی ایمنی مدارس در GADRRRES [۸]خواهد بود.
- تهیه نقشه ای از اقدامات مرتبط با ایمنی مدارس در کشورهای منتخب
- حمایت منطقه ای (همانند اتحادیه همکاری های منطقه جنوب آسیا)[۹] و ملی از فعالان و اقدامات مرتبط با توسعه و انطباق استانداردهای تامین ایمنی مدارس بر اساس برنامه جهانی مدرسه ایمن

۲-۴-۳. تسهیل اجرای طرح ایمنی مدارس در سطوح ملی، گسترش ظرفیت، نظارت و ارائه گزارش اقدامات

این موضوع با همکاری اتحادیه جهانی برای کاهش خطر بلایا و برگشت پذیری در بخش آموزش (GADRRRES) تحت نظر UNESCO و با اهداف ذیل انجام خواهد گرفت:

- کاهش خطرپذیری حوادث و سوانح طبیعی برای بناهای موجود از طریق انجمن های تخصصی مهندسی در سطوح ملی و منطقه ای.
- حمایت و پشتیبانی دولت ها برای توسعه راهبردهای ملی یا یکپارچه سازی ایمنی مدارس به عنوان بخشی از برنامه های آموزشی موجود
- تشویق دولت ها به منظور نظارت و ارائه گزارش در مورد پیشرفت وضعیت ایمنی مدارس از طریق ارائه گزارش ملی
- مشارکت در پیگیری فرایند پیاده سازی پایگاه اطلاعاتی ایمنی مدارس از طریق ایجاد بستر اطلاعاتی مبتنی بر وب به منظور ارزیابی کاربردی و اولیه از نحوه ایجاد ایمنی در مدارس

۳-۴. طراحی برنامه ها و زیربناها در ساختارهای رسمی و غیررسمی

اقدامات انجام گرفته و برنامه ریزی آتی ایمن سازی مدارس کشور توسط سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور از ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۹ (۲۰۰۴ تا ۲۰۲۰ میلادی) بر اساس ضوابط و قوانین به شرح ذیل است؛

- مرحله اول اقدامات انجام شده (۱۳۸۳ – ۱۳۸۴) (۲۰۰۴ – ۲۰۰۵ میلادی):

[۶] Global Education First Initiative (GEFI)
[۷] Education for Sustainable Development (ESD)
[۸] Global Alliance for Disaster Risk Reduction and Resilience in the Education Sector (GADRRRES)
[۹] South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC)

- ارزیابی اولیه وضعیت مدارس کشور و تهیه نسخه اولیه شناسنامه فنی مدارس
- تهیه مستندات فنی (دستورالعمل ها، راهنما و ...)
- تهیه چارچوب بهسازی و مقاوم سازی
- ارزیابی هزینه ها
- همکاری با شرکت های مهندسان مشاور
- تهیه و ایجاد یک سیستم یکپارچه و نظام مند برای مدیریت طرح های مقاوم سازی کشور

❑ مرحله دوم اقدامات انجام شده (۱۳۸۵– ۱۳۸۶) (۲۰۰۶– ۲۰۰۷ میلادی):

- افزایش تعداد مهندسان مشاور و شرکت های همکار
- برگزاری دوره های آموزش برای مهندسان
- برگزاری دوره های آموزشی برای ادارات استان ها
- ایجاد ساختار مدیریت طرح مقاوم سازی استان ها

❑ مرحله سوم اقدامات انجام شده (۱۳۸۷–۱۳۹۱) (۲۰۰۸–۲۰۱۲ میلادی):

- انجام مطالعات مقاوم سازی برای بیش از ۵۲۰۰۰ کلاس
- انجام اجرای مقاوم سازی برای بیش از ۲۸۵۰۰ کلاس
- توسعه دستورالعمل ها و مستندات فنی
- توسعه و کاربرد روش های جدید در ایمن سازی مدارس
- ایجاد ساختار مدیریت طرح ها از استان ها و ارزیابی دقیق طرح ها از طریق این سیست مدیریت

❑ مرحله چهارم اقدامات انجام شده و برنامه ریزی های آتی (۱۳۹۲– ۱۳۹۹) (۲۰۱۳– ۲۰۲۰ میلادی) :

- توسعه شناسنامه فنی برخط و تکمیل پایگاه اطلاعاتی
- تکمیل پروژه های مقاوم سازی مدارس
- توسعه فعالیت های و اقدامات بین المللی در زمینه مدارس ایمن
- توسعه فعالیت های تحقیقاتی و پژوهشی مبتنی بر نتایج تجربی و آزمایشگاهی
- استاندارد سازی و تجهیز سیستم سرمایشی و گرمایشی
- همکاری های بین المللی در راستای توجه جهانی به موضوع ایمن سازی مدارس با نهادها و مراکز تحقیقاتی بین المللی و کشورهای مختلف
- توجه بیشتر به موضوع مدیریت بحران و آموزش کاهش خطرپذیری و تاب آوری

بر این اساس، اقدامات در حال انجام و برنامه های سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور به شرح ذیل می‌باشند؛

- تهیه جزئیات اجرایی «برنامه اقدام » (Action Plan) در حمایت از اجرایی شدن ایده جهانی مدارس ایمن توسط سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدراس با همکاری و هماهنگی UNISDR و کشورهای مختلف (از دی ماه ۱۳۹۴ تاکنون)
- ارائه نتیجه اقدامات به صورت مقالات پژوهشی، گزارش و سخنرانی علمی-تخصصی در سطوح ملی و بین المللی در زمینه مقاوم سازی و ایمن سازی مدارس (به طور پیوسته و مداوم)
- تهیه و بارگذاری سایت انگلیسی Safe School که در آن اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه ایمن سازی و مقاوم سازی ساختمان های مدارس به صورت بروز معرفی و ارائه می‌گردند (از تیرماه ۱۳۹۴ تاکنون)
- اقدامات مربوط به تهیه مستندات فنی به عنوان رئیس کارگروه موضوعات فنی در برنامه جهانی مدارس ایمن (از دی ۱۳۹۴ تاکنون)

- تشکیل کارگروه فنی با حضور اساتید دانشگاهی و متخصصان شرکت‌های خصوصی مهندسان مشاور به منظور تهیه و تدوین نقشه راه مدارس ایمن (با موضوعات فنی : تجهیزات و زیرساخت های آموزش ایمن) و ارائه به نهاد UNISDR به منظور تبادل نظر با سایر کشورها و نهادهای دیگر سازمان ملل متحد با هدف اجرایی نمودن بخشی از برنامه جهانی مدارس ایمن (WISS) (از دی ۱۳۹۴ تاکنون)
- همکاری با دبیرخانه ملی یونسکو برای معرفی اقدامات خیران مدرسه ساز در سطوح بین المللی (از اسفند ۱۳۹۴ تاکنون)
- انتشار کتاب «گزارش دومین نشست بین المللی سران مدرسه ایمن» (به زبان انگلیسی – از بهمن ماه ۱۳۹۴ تاکنون)
- تهیه کتاب اقدامات جمهوری اسلامی ایران در زمینه ایمن سازی مدارس (به زبان انگلیسی) (از شهریور ۱۳۹۵ تاکنون)
- راه اندازی سیستم برخط گزارش دهی وقوع زلزله ها در هر نقطه از کشور و تهیه ضوابط مربوط به ارزیابی ساختمان های مدارس پس وقوع زلزله
- تدوین ضوابط، استانداردها، دستورالعمل‌ها با موضوعات مرتبط با ایمن سازی مدارس
- تهیه و ابلاغ رسمی نشریات با همکاری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور با موضوعات مختلف ایمن سازی مدارس
- بروزرسانی ضوابط، استانداردها، دستورالعمل‌ها با موضوعات مرتبط با ایمن سازی مدارس
- تدوین دستورالعمل کاربردی طراحی ساختمانهای بنایی مسلح طی همکاری با دانشگاه کالیفرنیا-برکلی
- بازدیدهای مستمر و موردی از پروژه‌های مقاوم‌سازی در حال اجرا (به طور پیوسته و مداوم)
- برگزاری دوره های آموزشی در سطح کشوری در خصوص موضوعات مختلف مقاوم سازی و ایمن سازی مدارس (به طور پیوسته و مداوم)
- برنامه ریزی اقدامات جدید در سطح ملی در استفاده از تکنولوژی های نوین در ساخت مدارس جدید و ایمن سازی مدارس موجود (نظیر جداگر ها و میراگرها، دیوارها، انواع سقف ها و...)
- تشکیل کارگروه ملی با مشارکت و همکاری سازمان نوسازی، توسعه و تجهیزمدارس کشور، معاونت پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش، سارمان برنامه ریزی آموشی و درسی وزارت آموزش و پرورش، سازمان مدیریت بحران وزارت کشور و پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله به منظور انسجام بخشی بیشتر در زمینه آموزش و مدیریت بحران در تامین مدارس ایمن
- انجام تحقیقات و مطالعات و همکاری با نهادها و مراکز ملی و بین المللی برای تغییر و بهبود رویکرد سطوح عملکرد مدارس به عنوان یک اولویت و موضوع جهانی
- ارائه تجربیات جمهوری اسلامی ایران در زمینه جلب مشارکت های مردمی، خیران و بخش خصوصی برای مشارکت در ساخت، تجهیز و نوسازی و بازسازی و تخریب مدارس برای کشورهای مختلف
- تکمیل ایمن سازی مدارس تا انتهای سال ۱۳۹۹ (انتهای برنامه ششم توسعه)
- همکاری های بین المللی با کشورهای پیشرو در زمینه ایمن سازی مدارس
- همکاری و شرکت در مجامع معتبر بین المللی و کنفرانس و نشست های مربوط به ایمن سازی مدارس به منظور معرفی هر چه بیشتر اقدامات جمهوری اسلامی ایران و استفاده از تجربیات سایر کشورها در افزایش ایمنی مدارس و ایمنی جانی دانش آموزان
- برگزاری جلسات تخصصی با کشورها به منظور بحث و بررسی در خصوص موضوعات مرتبط با مدارس ایمن

مراجع :

۱. Hyogo Framework for Action 2005-2۰۱۵: Resilience of Nations and Communities to Disasters Extract from the final report of the W orld Conference on Disaster Reduction, (A/CONF .206/6)

۲. Draft of Developing a Worldwide Initiative for Safe Schools, The UN General Assembly adopted the International Strategy for Disaster Reduction.

۳. http://www.wcdrr.org/safeschools

۴. Final Report, FIRST MEETING OF SAFE SCHOOL LEADERS 30-3۱ October 2014, Intercontinental Hotel, Istanbul, Turkey.

۵. Report on Retrofit Procedure of School Buildings in Islamic Republic of Iran, By : Alireza Mahdizadeh, Ministry of Education, State Organization of Schools Renovation, www.nosazimadares.ir/behsazi/ 2011 May.

۶. Report of Country experiences OF SAFE SCHOOL LEADERS, FIRST MEETING OF SAFE SCHOOL LEADERS.

۷. I.R.Iran's Activities on Disaster Risk Reduction of Schools based-on HFA 2005-2015

۸. Final Report, SECOND MEETING OF SAFE SCHOOL LEADERS 04-0۵ October 2015, Parsian Azadi International Hotel, Tehran, I.R.Iran.

کارگروه ایجاد، بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی (مدارس)

مرتضی رئیسی دهکردی ، (رئیس کار گروه)،امان ا... عباسی ، مهدی اقبالی، حمید علیان نژاد و مرتضی خبره

دانشگاه‌ها و نهادهای آموزش عالی

مقدمه

با توجه به اینکه سند بالاسری ضوابط و معیارهای فنی در نظام کالبدی و فضایی مراکز آموزش عالی کشور به عنوان برنامه عملیاتی ساخت و نوسازی فضاهای مناسب آموزشی با مشارکت و هماهنگی سازمان برنامه و بودجه کشور (امور نظام فنی و اجرایی) و وزارت راه و شهرسازی (شورایعالی شهرسازی و معماری ایران) در دست انجام است و نسخه نهایی آن تا پایان سال تهیه خواهد شد، مهمترین اهداف انجام این پروژه، سامان دادن به فرآیندها و سازوکارهای موجود در «فرآیند پدیدآوری طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری» مربوط به عرصه‌های کالبدی و فضایی دانشگاهها و مؤسسات آموزشی و پژوهشی و پارکهای علم و فناوری در نظام آموزش عالی کشور است. همچنین اطلاعات فضاهای کالبدی آموزشی، کمک آموزشی، خدماتی و رفاهی موجود و در دست احداث دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کل کشور (به استثناء دانشگاه پیام نور، فنی و حرفه‌ای و جامع علمی ـ کاربردی) که نشان‌دهنده شرایط موجود است به شرح زیر می‌باشد:

اطلاعات فضاهای کالبدی موجود و در دست احداث
دانشگاهها در سطح کشور

اداره کل طرحهای عمرانی

مشخصات / نام کاربری	زیربنا (مترمربع)		سرانه مطلوب (مترمربع)
	موجود	در دست احداث	
گروه علوم پایه	۸۷۵۰۸۶.۵۴	۳۰۳۳۳۱	۱۲.۰
گروه علوم انسانی و هنر	۱۲۲۲۳۸۵.۵۷	۳۶۱۶۴۹	۱۰.۰
گروه فنی و مهندسی	۱۴۵۰۸۱۹.۸۴۳	۵۹۴۳۹۳	۱۴.۰
گروه کشاورزی و دامپزشکی	۸۵۷۸۴۷	۲۶۲۷۰۶.۸	۱۷.۰
جمع کل	۴۴۰۶۱۳۸.۹۵۳	۱۵۲۲۰۷۹.۸	–

۱- تعداد دانشجویان روزانه از آمار موسسه پژوهش و برنامه ریزی وابسته به وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری اخذ شده است .

۲- فضای آموزشی هر گروه شامل کلاسها، آزمایشگاهها، کارگاهها، اتاقهای اساتید، دفاتر اداری، بوفه، کتابخانه تخصصی و مرکز رایانه، راهروها، سرویسهای بهداشتی، موتورخانه و فضاهای ارتباطی می‌شوند.

مشخصات / نام کاربری	زیربنا (مترمربع)		سرانه مطلوب (مترمربع)
	موجود	در دست احداث	
سالن های ورزشی سرپوشیده و استخر	۵۹۶۲۹۹	۸۵۹۹۶	۱.۵
سلف سرویس مرکزی و آشپزخانه	۳۸۸۴۳۱.۶۲	۵۴۱۰۳	۱.۵
کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد	۳۳۹۲۸۳.۵۳۵	۱۵۲۱۹۷	۱.۸
خوابگاه دانشجویان (پسران ودختران)	۲۰۷۵۹۱۹.۹۴۸	۱۸۶۲۳۵	۸
خوابگاه دانشجویان (متاهلین)	۱۳۳۵۰۰	۳۲۴۰۰	۲.۸
فرهنگی و نمازخانه	۱۸۰۶۲۸.۰۴۸	۳۷۹۹۸	۰.۹
اُمفی تئاتر	۱۶۹۲۹۳.۳۷۵	۶۷۴۷۹	۰.۶
اداری (سازمان مرکزی)	۴۹۳۸۰۸.۴۴۳	۶۹۴۲۴	۱.۲
مهمانسرای اساتید	۱۲۳۳۷۷	۶۹۰۱	۰.۲
سایر فضاهای خدماتی و رفاهی *	۱۵۴۹۳۳۷.۰۳۸	۶۲۱۲۰	۷
جمع کل	۶۰۴۹۸۷۸.۰۰۷	۷۵۴۸۵۳	۲۷.۰

* شامل دبیرستان و خوابگاه پیش دانشگاهی، انبارها، انتشارات، تعمیرگاههای ماشین آلات و نقلیه، خدمات فنی، آتش نشانی، تاسیسات زیربنایی، مرکز دانشجویان، امور فرهنگی، بسیج و ...

دکتر محمد حسین امید (رئیس کار گروه) ، دکتر فرامز اکرمی و دکتر مهرالله رخشانی مهر

فناوری و تجهیزات آموزش‌های غیر رسمی مهارتی

مقدمه و تبیین چارچوب نظری

تعریف موضوع

یکی از راهبردهای اصلی سند ملی آموزش ۲۰۳۰ تمرکز بر کیفیت و اثربخشی آموزش ها می باشد. و یکی از وظائف اصلی کارگروههای سند آموزش ۲۰۳۰ تاکید بر ارتقای کیفیت و اثر بخشی یادگیری می باشد.

مطابق با هدف ۴,۳ تضمین دسترسی برای همه زنان و مردان به آموزش فنی و حرفه ای و آموزش عالی با کیفیت و برابر است. و با عنایت به چشم انداز جدید ۲۰۳۰ دیدگاه جدید آموزش تحت عنوان: اطمینان از آموزش کیفی عادلانه ، برابر و جامع برای همه و ایجاد و ارتقای فرصتهای یادگیری پیوسته و مادام العمر برای همه می باشد.

بر اساس هدف ۴.الف: ایجاد و به روزرسانی امکانات آموزشی مناسب برای کودکان، معلولان و زنان و مردان و تأمین فضاهای یادگیری مؤثر، فراگیر، بدور از خشونت و امن مورد توجه قرار گرفته ، که این هدف بر ضرورت وجود زیربناهای مناسب فیزیکی و فضاهای امن و فراگیر که یادگیری برای همه را بدون توجه به پیشینهٔ افراد و یا وضعیت جسمانی آنان از نظر معلولیت امکانپذیر می سازند، تأکید دارد

بر اساس هدف ۴.ب: گسترش کمک هزینه های آموزشی برای کشورهای در حال توسعه، به خصوص کشورهای کمتر توسعه یافته جهت آموزش عالی، آموزشهای فنی و حرفه ای، فناوری ارتباطات و اطلاعات وبرنامه های علمی و مهندسی مد نظر قرار گرفته است.

کیفیت آموزش در سازمان های آموزش محور منوط به کیفیت عواملی است که در ارائه خدمات آموزشی مشارکت می کنند و یکی از عوامل اصلی در کیفیت آموزش های فنی و حرفه ای عامل امکانات و تجهیزات آموزشی: شامل وسایل کمک آموزشی، تجهیزات آموزشی و فضاهای آموزشی، پشتیبانی و اداری است.

جایگاه در سند آموزش ۲۰۳۰ و نظام آموزش مهارتی

در بیانه اینچئون ۲۰۳۰ در خصوص آموزش با کیفیت و به کارگیری فناوری و تجهیزات به انجام تعهدات در موارد ذیل توسط اعضاء اشاره شده است:

بند ۹ بیانیه : با کیفیت کردن آموزش و ارتقا و بهبود نتایج یادگیری از طریق تقویت درونداد (شامل معلمان و مربیان و امکانات آموزشی و...) با بهره گیری از معلمان و مربیان آموزش دیده و توانمند و امکانات و سیستمهای آموزشی موثر و کارآمد

بند ۱۰بیانیه :

- فراهم کردن فرصت های یادگیری پیوسته و مادام العمر برای همه و در همه سطوح و زمینه های مختلف با دسترسی عادلانه و بیشتر به آموزش های فنی و حرفه ای و تضمین ارتقا کیفیت آموزش.
- ارتقا سطح علمی و فناوری و داشتن خلاقیت و نوآوری
- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای: ارتقا سیستم های آموزشی، توسعه دانش، دسترسی آسان به اطلاعات، دسترسی آسان به اطلاعات و آموزش موثر و کارآمد و تامین خدمات مفید

بند ۱۴ بیانیه: در راستای بالا بردن کیفیت آموزش باید از رویکردهای مناسب آموزشی استفاده شود که پشتوانهٔ آنها **فنّاوریهای مناسب اطلاعاتی و ارتباطی** باشد، ضمن اینکه باید نسبت به ایجاد محیطهای یادگیری امن، سالم، جنسیت محور و همه شمول که از منظر **تجهیزات** و منابع نیز در سطحی رضایتبخش باشند و باعث تسهیل یادگیری شوند، اقدام شود.

بند ۱۸ بیانیه: ... فراهم آوردن امکان دسترسی به اطلاعات، ترویج یادگیری مؤثر و با کیفیت و ارائهٔ کارآمدتر خدمات که در این راستا می بایست از فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی و نوآوری استفاده کرد.

بند ۲۲ بیانیه: افزایش دسترسی به آموزش باید با اقداماتی برای بهبود کیفیت و برقراری ارتباط میان آموزش و یادگیری همراه باشد. لازم است تا مؤسسه ها و برنامه های آموزشی به گونه ای درخور و منصفانه با امکاناتی که به راحتی قابل دسترسی باشد، .... سایر مواد و ابزارهای یادگیری، منابع باز آموزشی و فنّاوری هایی که تبعیض آمیز نیستند و به یادگیری کمک میکنند ... تجهیز شوند.

بند ۴۶ بیانیه: با وجود تغییر مداوم در بازار کار، بیکاری رو به افزایش به ویژه در میان جوانان، پیر شدن نیروهای کار در برخی از کشورها، مهاجرت و پیشرفتهای حاصل شده در زمینهٔ فنّاوری، همهٔ کشورها اکنون نیازمند ارتقای تواناییها، مهارتها و دانش مردم برای اشتغال (شایسته و) شرافتمندانه، کارآفرینی و زندگی هستند.

بند ۵۷ بیانیه: فراهم آوردن امکان آموزش از راه دور، آموزش فنّاوریهای اطلاعاتی و ارتباطی، دسترسی به فنّاوریهای مناسب و زیربناهای ضروری برای تسهیل ایجاد فضای یادگیری در منازل.

بند ۶۴ بیانیه: این هدف بر ضرورت وجود زیربناهای مناسب فیزیکی و فضاهای امن و فراگیر که یادگیری برای همه را بدون توجه به پیشینهٔ افراد و یا وضعیت جسمانی آنان از نظر معلولیت امکانپذیر می سازند، تأکید دارد. وجود فضاهای یادگیری با کیفیت برای حمایت از همهٔ یادگیرندگان، معلمان و پرسنل آموزشی، ضرورت دارد. همهٔ فضاهای یادگیری باید برای همه قابل دسترسی باشند. فضاهای یادگیری باید مجهز به منابع کافی و زیربناهای مناسب باشند تا در سایهٔ این امکانات بتوان کلاسهای درسی با اندازهٔ مناسب و معقول و نیز امکانات بهداشتی ایجاد کرد.

بند ۶۸ بیانیه: در راستای تأکید (سند) آموزش ۲۰۳۰ بر تساوی، فراگیری آموزش و کیفیت، لازم است تا بورسیه های ارائه شده، بیشتر به جوانان محروم تعلق بگیرد. اغلب اوقات، بورسیه ها به رشته های خاص، از جمله: علم، فنّاوری، مهندسی، نّاوری اطلاعاتی و ارتباطی، آموزش معلمان و برنامه های فنّی و حرفه ای، اختصاص می یابند.

ذکر ضرورت و اهمیت آن

تامین تجهیزات و فناوری کلیه فعالیت های برنامه ریزی، ساماندهی، طراحی، اجرا، نظارت و پشتیبانی مربوط به تامین کالبد نظام آموزش غیررسمی و مهارتی و تدارک تجهیزات آموزشی، و فناوری آن را متناسب با برنامه آموزشی و استاندارد آموزشی هماهنگ با مولفه های آمایش سرزمین، منابع انسانی(کارآموز- مربی) و مدیریت آموزشی - فنی در راستای آموزش فنی و حرفه ای با کیفیت و عادلانه را در بر می گیرد.

تامین ساختار فضاهای آموزشی از طرفی تبیین کننده طراحی فضا، چیدمان تجهیزات کارگاهی و تامین تجهیزات و فناوری مبتنی بر مولفه های آموزش های غیررسمی متناسب با شرایط جسمی، روحی، جمعیتی، اقلیمی، آمایش سرزمین، برنامه درسی و ... بوده، و از طرف دیگر تسهیل کننده فرآیند یاددهی-یادگیری و تحقق اهداف آموزش مهارتی و اشتغال و در جهت پیشرفت کشور می باشد و به اموری چون تنوع فضاها، اثربخشی و روزآمدی، تولید و تامین تجهیزات و فناوری، زیباسازی و با نشاط سازی محیط درونی و بیرونی کارگاه های آموزشی، نحوه تامین منابع و توسعه و مشارکتهای مردمی، مشارکت فراگیران و کارآموزان در نگهداری فضا، تجهیزات و فناوری توجه دارد.

فضای آموزشی به کارگاه آموزشی (عملی) و کلاس درس تئوری خلاصه نمی شود بلکه آموزش در محیط مرکز آموزشی اتفاق می افتد که شامل کارگاه آموزشی عملی، کلاس تئوری، محوطه مرکز آموزشی، سمعی و بصری، کتابخانه و سایت آموزشی، نمازخانه، زمین ورزشی و حتی خارج از محیط مرکز در پادگان، زندان، روستا، کارخانه و...می باشد. در تمام این محیط ها مهارت به کارآموزان منتقل می شود. بنابراین برای دستیابی و تحقق اهداف آموزش مهارتی غیررسمی باید تمام این محیط ها مدیریت و هماهنگ شوند. لذا باید در طراحی و ساخت و تجهیز مرکز آموزشی تدابیری اتخاذ گردد تا ارتباط مرکز با نیازهای بازار کار(جامعه هدف) منطقه منطبق شود و زمینه ارائه خدمات موثر در آن مهیا شود.

الف: تحلیل وضعیت موجود

این بخش شامل ارزیابی وضعیت مربوط به هدف و موضوع مورد نظر در کشور با توجه به مستندات آماری و اجرائی با تاکید بر چالش ها و دستاوردهای مربوط به تامین تجهیزات و فناوری در مراکز آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور می باشد.

تحلیل نتایج اعتبارسنجی در مورد تجهیزات و فناوری سازمان

مطابق با اعتبارسنجی بعمل آمده در سال ۱۳۹۳ از مراکز ثابت آموزش فنی و حرفه ای سراسر کشور نتایج ذیل(جدول۱) در خصوص وضعیت تجهیزات، فناوری و فضای آموزشی حاصل شده است:

شاخص	مصادیق	درصد تحقق*
سرانه فضای آموزشی عملی	میزان تطابق سرانه فضای آموزشی کارگاه عملی با شرایط مطلوب برای ۱۴ نفر	۸۲,۲
سرانه فضای آموزش تئوری	جهت برگزاری دروس نظری برای هرکارآموز ۲ متر مربع	۷۹,۶
تناسب تجهیزات	میزان تطابق تجهیزات کارگاهی با تجهیزات استاندارد	۷۸,۸
وسایل کمک آموزشی	بهره گیری مربی از وسایل کمک آموزشی در کارگاه آموزشی	۷۷,۱
توزیع اعتبارات	توزیع مناسب اعتبارات تملک دارایی (تجهیزات) و هزینه ای بین مراکز آموزشی سازمان	۷۶,۶
بهره گیری از اتوماسیون	استفاده از اتوماسیون در برنامه ریزی آموزشی، ارزشیابی مهارت و امور اداری مرکز	۷۴,۵
طراحی و استفاده بهینه از فضاهای آموزشی کارگاه	شامل: چیدمان تجهیزات کارگاه مطابق با استاندارد، عدم اشغال فضا توسط دستگاههای مازاد و اسقاط و نبود فضاهای بلا استفاده و سازه های غیرضروری، مجزا بودن فضای آموزش تئوری از آموزش عملی	۷۴
ساماندهی تجهیزات	بر اساس: سامانه مدیریت الکترونیکی تجهیزات، وجود کارت سرویس مناسب و درج سوابق سرویس و نگهداری تجهیزات، دارابودن شرایط ایمنی مناسب (حفاظ و سیستم های حفاظتی لازم)	۷۰,۸
اماکن پشتیبانی آموزش	شامل کتابخانه، خوابگاه کارآموزی، سالن اجتماعات، سالن غذاخوری، ساختمان اداری	۵۵
امکانات جنبی کارگاه	سیستم گرمایش و سرمایش مناسب و استاندارد،) اتاق مناسب برای مربی ، رختکن و کمد مناسب برای کارآموزان، انبار مناسب	۷۸

*** منظور از درصد تحقق میزان امتیاز مراکز کل کشور با توجه به شاخص های مربوطه می باشد.**

جدول ۲- تعداد اقلام تجهیزاتی و درصد تکمیل کارگاههای آموزشی استانهای کشور در ۱۷۸ حرفه پرمخاطب سازمان

ردیف	استان	تعداد تجهیزات کارگاهها	درصد تکمیل تجهیزات
۱	آذربایجان شرقی	۴۷۴۲	٪۵۳,۴۹
۲	آذربایجان غربی	۱۳۳۵	٪۴۲,۱۱
۳	اردبیل	۳۴۷۲	٪۵۹,۲۴
۴	اصفهان	۱۰۱۹۴	٪۵۰,۴۳
۵	ایلام	۱۴۲۲	٪۴۶,۳۳
۶	البرز	۱۱۴۷	٪۴۳,۷۵
۷	بوشهر	۱۹۴۴	٪۴۶,۳۷
۸	چهارمحال و بختیاری	۱۸۹۲	٪۳۶
۹	تهران	۲۶۳۵	٪۴۳,۳۴
۱۰	خراسان جنوبی	۳۸۳۲	٪۵۴,۵۴
۱۱	خراسان رضوی	۵۲۲۰	٪۴۹,۷۴
۱۲	خراسان شمالی	۲۷۸۱	٪۵۷,۵۳
۱۳	خوزستان	۹۱۰۲	٪۵۷,۶۴
۱۴	زنجان	۲۱۵۱	٪۵۸
۱۵	سمنان	۲۶۹۴	٪۶۶,۴۵
۱۶	سیستان و بلوچستان	۴۲۰۳	٪۵۲,۶۹
۱۷	فارس	۴۱۰۶	٪۴۲,۱۲
۱۸	قزوین	۲۷۷۵	٪۵۹,۹۴
۱۹	قم	۱۳۲۵	٪۶۵,۹۱
۲۰	کردستان	۲۸۹۰	٪۴۹,۸۶
۲۱	کرمان	۳۰۴۸	٪۵۷,۰۷
۲۲	کرمانشاه	۱۷۷۵	٪۳۳,۹۵
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۸۰۲	٪۳۸,۱۶
۲۴	گلستان	۲۷۸۴	٪۴۱,۵۶
۲۵	گیلان	۳۷۹۱	٪۵۳,۴۶
۲۶	لرستان	۱۸۱۷	٪۴۰,۴۱
۲۷	مازندران	۴۵۶۹	٪۵۲,۰۴
۲۸	مرکزی	۳۵۲۱	٪۶۶,۲۱
۲۹	همدان	۴۴۸۷	٪۵۳,۸۵
۳۰	یزد	۳۳۷۶	٪۵۹,۴۹
۳۱	هرمزگان	۴۶۲	٪۲۷,۸۹
	جمع	**۱۰۰۲۹۴**	**٪۵۰,۳۱**

نحوه توزیع و تخصیص تجهیزات بین مراکز

سازمان آموزش فنی وحرفه ای کشوردرجهت توزیع و بکارگیری مناسب تجهیزات و فناوریهای روز در آموزش های غیر رسمی از طرق ذیل اقدام می نماید:

۱ - نیازسنجی:

به منظور شناسایی نیازهای تجهیزاتی، هماهنگی بیشتر درخواست ها با اولویت ها و توزیع عادلانه اعتبارات تملک دارایی های سرمایه ای و تامین تجهیزات با کیفیت برابر برای همه مراکز آموزشی ، نیازسنجی تجهیزات و فناوری مورد نیاز استانها با در نظر گرفتن اسناد زیر اقدام می گردد:

الف - نیاز سنجی بازار کار و اشتغال؛

۱. سند توسعه استان
۲. سند اشتغال استان
۳. آمار شاغلین هر یک از بخشها به تفکیک
۴. میزان سرمایه گذاری در بخشهای مختلف
۵. آمار واحد های صنعتی
۶. پژوهش های کاربردی موجود
۷. اطلاعات کسب شده از مراکز کاریابی استان در خصوص درخواست نیروی کار
۸. درخواست و اعلام نیاز صنایع ؛ صنوف ؛ اتحادیه ها و بنگاههای اقتصادی

ب- تقاضا محوری

۱. قرارداد آموزشی با افراد حقیقی یا حقوقی، دولتی یا غیردولتی
۲. تفاهمنامه آموزشی با افراد حقیقی یا حقوقی، دولتی یا غیردولتی
۳. ارائه اعلام نیاز از بازار کار و اشتغال (درخواست صنایع؛ صنوف؛ اتحادیه ها؛ بنگاههای اقتصادی و ...)

پ- کارگاههای مجری آموزش مربیان

تامین تجهیزات مرکز تربیت مربی و یا شعب مرکز تربیت مربی در سایر استانهای کشور

ت - کارگاههای سنجش مهارت و مجری المپیاد کشوری؛

تامین تجهیزات جهت ارزشیابی مهارت و مسابقات ملی و بین المللی مهارت

ث - واگذاری مدیریت کارگاههای آموزشی ؛

تجهیز کارگاهها توسط کارگروه توسعه فعالیت بخش غیر دولتی و تامین تجهیزات مربوطه.

ج- راه اندازی و بهره گیری از سامانه مدیریت تجهیزات کارگاههای آموزشی تحت پورتال جامع سازمان

چالش ها:

- بالابودن هزینه‌های آموزش‌های فنی وحرفه‌ای وعملی درمقابل آموزش‌های نظری وتئوری
- پیشرفت سریع فناوری و عدم توانایی مالی در بروز نمودن تجهیزات و تکنولوژی آموزشی

- ترک دوره توسط کارآموزان در حین دوره و بعضا خالی بودن ظرفیت کارگاههای آموزشی فنی و حرفه ای و بلااستفاده ماندن تجهیزات کارگاهی
- بالا بودن هزینه تامین مواد مصرفی و تعمیراتی مورد نیاز جهت بهره گیری مناسب از تجهیزات موجود
- پایین بودن مشارکت بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی) در تامین تجهیزات و مواد مصرفی
- فرسودگی و استهلاک زودهنگام تجهیزات آموزشی فنی

دستاوردها

- بهره مندی از ۷۰۰ مرکز و کارگاه آموزشی فنی مجهز در سراسر کشور
- اختصاص اعتبارات سالانه برای بروز رسانی تجهیزات آموزشی کارگاههای آموزشی
- دسترسی اکثر مراکز آموزشی به اینترنت و فناوری اطلاعات
- آموزش و تجهیز کارگاههای آموزشی در بخش های مختلف علاوه بر مراکز ثابت شامل: روستا، پادگان، زندان، صنایع و ...
- مشارکت بیش از ۱۲۰۰۰ آموزشگاه آزاد با امکانات و تجهیزات مربوطه در بخش خصوصی
- ارائه آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای به جامعه هدف بر اساس نوع نیاز به مهارت‌های فنی و حرفه‌ای
- ارائه آموزش‌های مهارت فنی و حرفه‌ای به جویندگان شغل به منظور امکان فراهم نمودن فرصت‌های اشتغال با بهره گیری از تجهیزات بروز
- مشارکت شرکتهای صنعتی بزرگ داخلی و خارجی در تجهیز کارگاههای آموزشی نظیر ایران خودرو، سایپا، شرکت پتروشیمی، بهینه سازی مصرف سوخت، بوتان، کوئیکا (کره جنوبی)، جایکا(ژاپن)
- مشارکت سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور ایران در تجهیز و راه اندازی مراکز آموزش فنی و حرفه ای در خارج از کشور(کشورهای آفریقایی، افغانستان و ...)
-

ب: نقشه راه آینده با توجه به گزینه های راهبردی سند آموزش ۲۰۳۰

قوانین و سیاست‌ها

تامین تجهیزات و فناوری مراکز آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور به عنوان یک زیر بخش از نظام آموزش غیر رسمی کشور از قوانین و سیاست های ذیل تبعیت می کند:

۱-۱- سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴

۱-۲- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: اصل های ۳، ۲۸ و ۴۳

۱-۳- برنامه پنجم توسعه: مواد ۲۱- ۸۰ - ۱۹۴- ۱۹۵- ۲۱۷- ۲۱۹

۱-۴- سیاست های کلی جمعیت

۵- ۱- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی بندهای ۱-۳-۵

۱-۶- سیاست های کلی حمایت از کار و سرمایه ایرانی بند ۱۲

۱-۷- سیاست های کلی ایجاد تحول در آموزش و پرورش بند ۱ و ۴-۸
۱-۸- نقشه جامع علمی کشور
۱-۹- سیاست های کلی اشتغال
۱-۱۰- فصل پنجم قانون کار - آموزش و پژوهش
۱-۱۱ - قانون بهبود فضای کسب و کار
۱-۱۲- سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی
۱-۱۳- سیاست های کلی علم و فناوری
۱-۱۴- قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی
۱-۱۵- قانون کارآموزی
۱-۱۶- بند ۷۶ سیاست های کلی برنامه ششم توسعه کشور ابلاغی مقام معظم رهبری با عنوان افزایش سهم آموزش های مهارتی در نظام آموزشی کشور

راهبردها:

۱- راهبردهای فضا، تجهیزات و فناوری
۲- راهبرد استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات
۳- راهبرد تامین تجهیزات و مواد مصرفی آموزشی
۴- راهبرد های ایمنی و بهداشت در مراکز آموزشی فنی و حرفه ای
۵- اصول عمرانی در ساخت مراکز آموزشی فنی و حرفه ای
۶- اصول تامین منابع مالی
۷- راهبرد تعمیر و نگهداری تجهیزات و فضاهای آموزشی و مهارتی

۱- راهبردهای فضا، تجهیزات و فناوری:

۱. تامین فضاهای کالبدی، تجهیزات و فناوری مناسب و عادلانه برای زمینه سازی تحقق اهداف مهارت آموزی متناسب با نیازهای زیر نظام مدیریت فرآیند آموزش.
۲. مکان یابی، تصویب ونظارت بر ایجاد، توسعه ومدیریت مراکزآموزشی فنی و حرفه ای دولتی و غیر دولتی با توجه به اصول شهرسازی و نیازها و بافت جمعیتی و آمایش مهارتی سرزمین.
۳. نیازسنجی و امکان سنجی ایجاد، تجهیز، توسعه و راه اندازی کارگاههای مرکز و یا واحدهای تابعه.
۴. برنامه ریزی، ساماندهی، طراحی، اجرا، نظارت و پشتیبانی جهت ساخت و ساز فضاهای مناسب جهت اجرای دوره های مهارت آموزی برای کارجویان و شاغلین.

۵. طراحی فضای مناسب و ایمن برای اجرای دوره های آموزشی غیررسمی و مهارتی با توجه به عوامل مختلف کارکردی، اقلیمی، روان شناختی، فرهنگی، زیست محیطی، فنی، اقتصادی و ... توام با رعایت عدالت جنسیتی
۶. تامین زیرساختهای فناوری اطلاعات و ارتباطات متناسب با اهداف زیر نظام مدیریت فرآیند آموزش.
۷. تولید و تامین فناوری (فناوری اطلاعات و ارتباطات) متناسب با اهداف آموزش مهارتی و زیر برنامه های درسی.
۸. تامین و تجهیز فضاهای کارگاهی و اداری مراکز آموزشی با تجهیزات آموزشی متناسب با اهداف آموزش غیررسمی.
۹. راه اندازی کارگاههای مشارکتی به صورت پنجاه درصد دولتی و پنجاه درصد مشارکت بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی).
۱۰. جلب مشارکت فعال بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی) در تصمیم سازی مرتبط با کلیه زیر نظام های آموزش غیر رسمی به دلیل تاثیرگذاری و تاثیر پذیری بر عملکرد این زیر نظام.
۱۱. تجهیز کارگاه های آموزشی ضمن انتقال تکنولوژی های جدید از کشورهای پیشرفته همراه با بسته های آموزشی.
۱۲. راه اندازی و بهره گیری از کارگاههای مشارکتی با استفاده از ظرفیت بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی).

۲- راهبرد استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات

۱. تحول در کیفیت یاددهی- یادگیری با استفاده از ظرفیت فناوری اطلاعات و ارتباطات در راستای ارتقاء سطح اثربخشی نظام آموزش غیررسمی و مهارتی.
۲. بسترسازی برای بهره گیری از فن آوری اطلاعات در جهت مشاوره و هدایت شغلی متقاضیان.
۳. ایجاد و بهره گیری از سامانه مدیریت الکترونیکی تجهیزات آموزشی و مواد مصرفی جهت نظارت بر توزیع منابع آموزشی
۴. ساماندهی اطلاعات اماکن و فضاهای کارگاهها در پورتال سازمان، در مراکز ثابت، زندان، شعب و پادگان، روستا و...
۵. تقویت مدیریت یکپارچه در واحدهای ستادی و اجرایی ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای با گسترش زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات
۶. تاکید بر اتخاذ تدابیر لازم برای تامین امنیت شبکه های اطلاعات و ارتباطات.
۷. تقویت «سواد اطلاعاتی و رسانه ای» مربیان و کارآموزان برای مواجهه هوشمندانه و فعال با فضای مجازی و شبکه های اجتماعی الکترونیکی.
۸. حمایت از مشارکت بخش غیردولتی در گسترش فناوری های اطلاعات و ارتباطات و فرایند تولید محتوای الکترونیکی.
۹. راه اندازی و تجهیز مرکز آموزش تخصصی امنیت فناوری اطلاعات
۱۰. راه اندازی و گسترش سامانه های پیامکی و مجازی و شبکه های اجتماعی آموزش های مهارتی فنی و حرفه ا ی.
۱۱. راه اندازی و بهره گیری از سامانه سادناب (سامانه الکترونیکی دریافت نیازهای آموزشی بنگاه های اقتصادی) برای صنایع و کارگران ساختمانی

۳- راهبرد تامین تجهیزات و مواد مصرفی آموزشی

۱. هماهنگی و متناسب بودن لوازم و تجهیزات با اهداف آموزش های مهارتی و اشتغالزا و اصول طراحی و تدوین برنامه های آموزشی مهارت محور
۲. جامع نگری در طراحی، تولید تجهیزات و تولید و تامین فناوری در پاسخگویی به نیاز مهارتی بازار و عدم انحصار محیط یادگیری و کارگاه آموزشی
۳. تجهیز محیط آموزشی به رسانه های دیداری شنیداری، الکترونیکی و فناوری های آموزشی

۴. هماهنگی تجهیزات و فناوری با ویژگی های روانی و جسمانی در سطوح مختلف
۵. رعایت ضوابط و استانداردهای چیدمان تجهیزات، تولید، تامین و استقرار فناوری در فضاهای آموزشی
۶. تناسب تامین و تولید فناوری با اصول و ضوابط برنامه آموزشی
۷. تولید تجهیزات آموزشی مطابق با دانش و استانداردهای روز (ایجاد مرکز تهیه و تولید تجهیزات آموزشی)
۸. بهره گیری از شبیه سازها در کارگاههای آموزش مهارتی.
۹. توجه به تجهیز کارگاههای آموزشی برای ارائه دوره های مرتبط با مشاغل سبز.

۴- راهبرد های ایمنی و بهداشت در مراکز آموزشی فنی و حرفه ای

۱. رعایت اصول ایمنی و بهداشت(HSE)[۲] لازم در فضا و تجهیزات آموزشی.
۲. بهره گیری از وسایل حفاظت فردی (PPE)[۳] در کارگاههای آموزشی.

۵- اصول عمرانی در ساخت مراکز آموزشی فنی و حرفه ای

۱. رعایت ضوابط و مقررات ملی در ساختمان در ایجاد فضا
۲. بهره گیری از فناوری های نوین در ایجاد فضا و تجهیزات ضمن تاکید بر فناوری های بومی
۳. تناسب تاسیسات با فضاهای مراکز آموزشی و شرایط اقلیمی
۴. استفاده از انرژی های پاک در طراحی تاسیسات فضاهای آموزشی.
۵. تقدم استفاده از مصالح بومی متناسب با زیست بوم منطقه ای.

۶- اصول تامین منابع مالی

۱. اقتصادی کردن فرآیند طراحی و ساخت فضا، تجهیزات و فناوری و بهره برداری بهینه از امکانات و ظرفیت های موجود.
۲. انتخاب زمین و مکان یابی احداث فضاهای مناسب آموزشی متناسب با ضوابط و معیارهای فضاهای آموزشی و ملاحظات اقتصادی.
۳. ایجاد و بهره گیری از سامانه توزیع اعتبارات تخصیصی جهت خرید تجهیزات آموزشی و مواد مصرفی کارگاهی.
۴. تقویت مشارکتهای مردمی، نهادهای غیردولتی و سایر نهادهای دولتی و عمومی در فرآیند طراحی، ساخت فضا، تجهیزات و تولید و استقرار فناوری ها.
۵. برنامه ریزی سالیانه جهت تامین اعتبارات تعمیر و نگهداری دوره ای تجهیزات و فضای آموزشی.
۶. بهره گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه آموزش های فنی و حرفه ای.
۷. جذب سرمایه گذاری خارجی جهت تامین و بروز رسانی تجهیزات کارگاههای آموزشی.
۸. موظف کردن مراجع وارد کننده تجهیزات به انتقال مهارتهای نوین همراه با بسته آموزشی به کشور.
۹. بهره گیری از کمک های نقدی و غیرنقدی و هدایای اشخاص حقیقی و حقوقی داخل و خارج از کشور در تامین فناوری و تجهیزات اماکن آموزشی مهارتی.

۷- راهبرد تعمیر و نگهداری تجهیزات و فضاهای آموزشی و مهارتی

۱. مسئولیت تعمیر و نگهداری تجهیزات و فضاهای آموزشی غیررسمی(مراکز آموزش فنی و حرفه ای) با ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای استانها و بخشهای غیردولتی فعال در آموزش های غیررسمی می باشد که برای این وظیفه باید ساز و کار های لازم (از جمله ساختار اداری، نیروی انسانی و منابع مالی) را تدارک نماید.

۲: Health, Safety and Environment
۳: Personal Protective Equipment

۲. آموزش نیروی انسانی و مربیان در خصوص تعمیر و نگهداری تجهیزات و فناوری باید در برنامه های آموزش ضمن خدمت آنان پیش بینی گردد.
۳. ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای برای تعمیر و نگهداری تجهیزات و فضاهای آموزشی با برون سپاری از ظرفیت بخش غیر دولتی استفاده نمایند.
۴. تغییر کاربری و انجام تغییرات اساسی در فضای فیزیکی مراکز آموزشی توسط ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای باید با موافقت و هماهنگی شورای مرکزی نظارت، ارزیابی و گسترش آموزشی صورت پذیرد.
۵. سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور موظف است با تدارک امکانات و تخصیص اعتبارات و منابع مورد نیاز نسبت به تعمیر دوره ای تجهیزات آموزشی و مقاوم سازی فضاهای آموزشی اقدام نماید.
۶. تهیه شناسنامه تجهیزات به همراه شناسنامه نگهداری و تعمیرات برای کلیه تجهیزات

تعیین شرکای دولتی و غیر دولتی و تبیین نقش و وظائف آنها

جهت تامین و بهره برداری مناسب تجهیزات کارگاههای آموزشی

ردیف	شرکای دولتی و غیر دولتی	نقش و سهم
۱	**وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی**	حمایت در جهت تخصیص اعتبارات مصوب جهت تامین تجهیزات و فناوری
۲	**سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور**	همکاری و مساعدت در تامین اعتبارات و تخصیص به موقع آنها
۳	**مرکز آمار ایران**	همکاری و مساعدت در خصوص تحویل لایه های جمعیتی و اطلاعاتی و سایر موارد مورد نیاز آماری مربوط به اشتغال و بازار کار
۴	**وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات**	تامین دسترسی برابر به زیرساخت های ارتباطی از جمله اینترنت برای مراکز آموزش فنی و حرفه ای
۵	**وزارت علوم، تحقیقات و فناوری**	عقد قرارداد با مراکز آموزشی سازمان جهت بهره گیری از امکانات و تجهیزات برای آموزش دانشجویان
۶	**وزارت کشور**	همکاری با ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای استان جهت تامین تجهیزات و فناوری مراکز آموزشی
۷	**وزارت آموزش و پرورش**	عقد قرارداد با مراکز آموزشی سازمان جهت بهره گیری از امکانات و تجهیزات کارگاههای آموزشی سازمان برای آموزش دانش آموزان
۸	**وزارت نیرو**	همکاری و مساعدت در خصوص اجرای زیرساخت های فضاهای آموزشی فنی و حرفه ای
۹	**وزارت نفت**	همکاری و مساعدت در خصوص تامین تجهیزات بهینه سازی مصرف انرژی
۱۰	**صدا و سیما**	فرهنگ سازی و اطلاع رسانی در مورد فعالیتها و امکانات آموزشی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

۱۱	**دانشگاه آزاد**	عقد قرارداد با مراکز آموزشی سازمان جهت بهره گیری از امکانات و تجهیزات کارگاههای آموزشی سازمان برای آموزش دانشجویان
۱۲	**دانشگاه جامع علمی کاربردی**	عقد قرارداد با مراکز آموزشی سازمان جهت بهره گیری از امکانات و تجهیزات کارگاههای آموزشی سازمان برای آموزش دانشجویان
۱۳	**اصناف و صنایع**	آموزش ضمن کار فعالین بخش اصناف و صنایع با بهره گیری از امکانات و تجهیزات کارگاههای آموزشی سازمان
۱۴	**وزارت جهاد کشاورزی**	همکاری و مساعدت در خصوص آموزش به روستائیان
۱۵	**معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری**	همکاری و مساعدت در خصوص تامین تجهیزات پیشرفته و بروز برای کارگاههای آموزشی از طریق شرکتهای دانش بنیان
۱۶	**وزارت ورزش و جوانان**	همکاری در معرفی گروههای هدف آموزش های فنی و حرفه ای قشر جوان
۱۷	**وزارت صنعت، معدن و تجارت**	همکاری در معرفی گروههای هدف آموزش های فنی و حرفه ای در حوزه صنعت و معدن
۱۸	**سازمان میراث فرهنگی ، گردشگری و صنایع دستی**	تعامل در خصوص هماهنگی آموزش های موازی دو دستگاه و اعلان تجهیزات اماکن آموزشی این سازمان
۱۹	**اتاق تعاون**	همکاری در تامین فضا و تجهیزات جهت آموزش های غیر رسمی و مهارتی

تعیین ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت و ارزیابی

- بهره گیری از سامانه های الکترونیکی جهت ارزیابی و نظارت بر تجهیزات و اماکن آموزشی
- انجام اعتبارسنجی مراکز آموزشی و آموزشگاههای آزاد فنی و حرفه ای به صورت دوره های چند ساله
- تعیین و بهره گیری از شاخص های توزیع و ارزیابی اعتبارات تجهیزات بین مراکز آموزشی.

طراحی برنامه ها و زیر بناها در آموزش غیر رسمی

برنامه های پیشنهادی سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور در خصوص توسعه و بهبود فضاهای آموزشی و ارتقا و تکمیل تجهیزات مراکز آموزشی سازمان بر اساس استانداردهای آموزشی به شرح ذیل است:

۱- توسعه کمی و کیفی و بهینه سازی فضاهای فیزیکی مراکز آموزشی با هدف افزایش ظرفیت آموزشی با مشارکت بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی).

۲- طراحی و تامین و استقرار تجهیزات در کارگاههای آموزشی با هدف متناسب کردن زیر ساخت های فیزیکی و سخت افزاری متناسب با تغییرات فناوری و مشاغل مرتبط

۳- طراحی و استقرار الگوی راه اندازی، تجهیز و توسعه مراکز آموزشی سازمان بر اساس ظرفیت های ملی و منطقه ای با هدف استفاده بهینه از اعتبارات و منابع مالی سازمان و استفاده بهینه از ظرفیت ها و پتانسیل منطقه

۴- توسعه ضریب نفوذ شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات اینترنت و اینترانت در مراکز آموزش فنی و حرفه ای دولتی و غیر دولتی (خصوصی و تعاونی) و ایجاد ساز و کار مناسب برای بهره برداری بهینه توسط مربیان و کارآموزان و بخش اداری مرکز با تهیه ضوابط و مستندات فنی.

۵- ایجاد ساز و کارهای مناسب برای توزیع مناسب اعتبارات تملک دارایی جهت خرید تجهیزات آموزشی جدید و بروز برای کارگاههای آموزشی با تهیه و تدوین ضوابط، استانداردها، دستورالعمل ها، بخشنامه ها، سامانه ها و آیین نامه های مرتبط با توزیع اعتبارات تملک دارایی تجهیزات آموزشی و غیرآموزشی جهت مراکز آموزش فنی و حرفه ای کشور

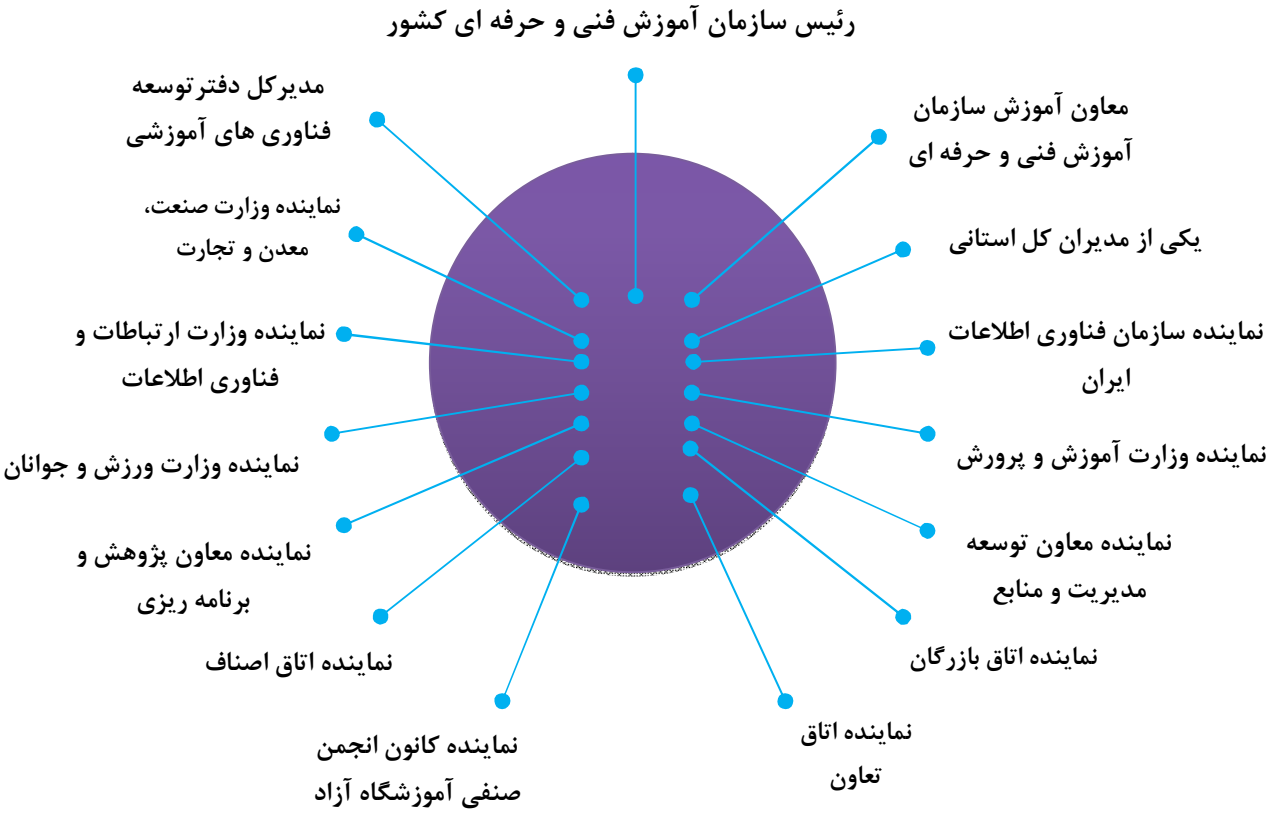
۶- استقرار نظام مکان یابی مراکز آموزشی دولتی و غیر دولتی بر اساس آمایش مهارتی سرزمین و تحولات جمعتی و بازار کار منطقه ای با طراحی و تدوین شاخصها و معیارهای مکان یابی فضاهای آموزشی مبنتی بر آمایش مهارتی سرزمین، تحولات جمعیتی، شرایط اقتصادی و بازار کار منطقه.

۷- بهره گیری از مشارکت بخش غیر دولتی (خصوصی و تعاونی) و سرمایه گذاری شرکت های خارجی همراه با بسته های آموزشی انتقال تکنولوژی برای توسعه تجهیزاتی و فضای آموزشی غیر رسمی.

۸- تشکیل سامانه سادناب و رصد مشاغل کشور

۹- فراهم سازی بسترهای لازم جهت استفاده مهارت آموزان دارای ایده، از فضای خالی کارگاه های آموزشی جهت تجاری سازی ایده هایشان.

۱۰- توسعه برنامه های آموزش پیامکی، مجازی و شبکه های اجتماعی آموزش های مهارتی فنی و حرفه ای.

کارگروه فناوری و تجهیزات آموزشهای مهارتی

دکتر محمد امین سازگار نژاد (رئیس کار گروه)، علی موسوی ، دکتر علیرضا طاهر پور شلمانی، فرشاد مجید فر، داوود فرخی و زهرا زمانی زنوز

توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی در آموزش عالی

مقدمه

در اجلاس جهان آموزش در اینچئون کره جنوبی(۲۱ می ۲۰۱۵) که با همکاری سازمان های یونسکو، یونیسف، بانک جهانی ،برنامه توسعه ملل متحد، سازمان بهداشت جهانی، زنان ملل متحد، کمیسیونر پناهندگان ملل متحد، و صندوق جمعیت ملل متحد برگزار شد پیش نویس چارچوب عمل آموزش مورد تایید قرار گرفت، (در اجلاس اینچئون کره وزیر آموزش و پرورش ایران تحفظ خود را نسبت به هر بندی که مغایر "ارزشهای فرهنگی و اخلاقی، حاکمیت ملی، قوانین و اولویتهای ملی و نیز نظامهای اجتماعی و حقوقی"ج.ا.ایران باشد اعلام کرده است.) در اجلاس سران ملل متحد در زمینه دستورکار توسعه پس از ۲۰۱۵ نیز یکی از اهداف توسعه پس از ۲۰۱۵ ، چارچوب عمل ۲۰۳۰: **'به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر فراگیر، برابر و با کیفیت برای همه'** است که در نهایت، چارچوب عمل مذکور، در میزگرد عالیرتبه آموزش در یونسکو (سی و هشتمین اجلاس کنفرانس عمومی در سطح وزرای کشورهای عضو در روز ۴ نوامبر ۱۳) ۲۰۱۴آبان ۱۳۹۴) چارچوب عمل آموزش جهانی برای ۲۰۳۰ را به تصویب رساند .

چارچوب عمل آموزش ۲۰۳۰ که با عنوان **'به سوی آموزش و یادگیری مادام العمر فراگیر، برابر و با کیفیت برای همه'** از سوی یونسکو به عنوان **دستور کار جهانی آموزش تا سال ۲۰۳۰** تدوین شده است، نقطه عطفی برای تحقق اهداف ناتمام آموزش برای همه و اهداف توسعه هزاره به شمار می رود.
هدف اصلی این برنامه، بسیج تمام کشورها و ذینفعان در دستیابی به آموزش و یادگیری مادام العمر فراگیر، برابر و باکیفیت برای همه از **طریق ارائه روش های اجرائی، هماهنگی، تامین اعتبار و نظارت بر آموزش تا سال ۲۰۳۰ است .**

در این رابطه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری سیاست های کلان خود را در ۴ حوزه و در ۱۷ محور و عملکرد سال های جاری به صورت تفکیکی تقدیم می دارد.

سیاست های کلان

سیاست های چهارگانه کلان آموزش عالی کشوردر سطح بین الملل در ۱۷ محور به شرح زیر می باشد:

الف- تعیین کشورهای هدف:

تعیین کشورهای هدف برای تمرکز نسبی فعالیت ها و افزایش راندمان کاری در دو محور مد نظر قرار گرفته است

محور یک- کشورهایی که با همکاری جمهوری اسلامی ایران، دانشگاهیان و فناوران، علم و فناوری به این کشورها منتقل می شود. شامل همسایگان جمهوری اسلامی ایران،کشورهای مسلمان و کشورهای غیر متعهد

محوردوم- کشورهایی که در جهت افزایش کیفی سطح علمی، فناوری و آموزش عالی کشورها با آنها در ارتباط خواهیم بـود. شامل کشورهای اروپایی، ژاپن، چین ، روسیه ، کره جنوبی و.... یکی از سیاست های جمهوری اسلامی ایران توسعه همکاری با کشورهای هدف در هر دو رده ۱ و ۲ می باشد.

محورهای اجرایی این سیاست به شرح زیر می باشد:

محور۱: تعریف دوره های مشترک

محور۲: تبادل دانشجو و استاد عضو هیات علمی

محور۳: ایجاد پروژه های تحقیقاتی

محور۴: برپایی کنفرانس، سمینار و کارگاه آموزشی

ب- تبدیل فرایند فرار معزها به گردش مغزها

باتوجه به تعداد بیشمار دانش آموخته گان توانمند با ضریب هوشی بالا و با توجه به سطح بالای نظام آموزش عالی کشور جمهوری اسلامی ایران، اعتقاد داریم فارغ التحصیلان ایرانی در معرض جذب دیگر کشورها هستند. در این راستا سیاست مشخص برای حفظ نیروهای انسانی در داخل کشور و بازگشت نخبگان ایرانی خارج از کشور مد نظر قرار گرفته است.

مهمتری محورهای اجرایی این سیاست به شرح زیر می باشد:

محور۱: بستر سازی کارآفرینی با ایجاد پارک ها و مراکز رشد و جذب ایده های جدید توسط نخبگان دانش آموخته دانشگاهی

محور۲: جذب نخبگان دانشگاهی به عنوان عضو هیات علمی (خارج از روال معمول)

محور۳: انجام پروژه های مشترک با ایرانیان مقیم خارج

محور۴: انجام دوره های آموزشی کوتاه مدت توسط ایرانیان مقیم خارج

ج- بین المللی سازی دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی:

با توجه به این موضوع که علم و فناوری ذاتا بین المللی هستند و نباید مرزی میان دانشمندان و فناوران دنیا وجود داشته باشد.یکی از سیاست های آموزش عالی کشور این است که تعداد مشخصی از دانشگاه ها و مراکز علمی در سطح منطقه و جهان فعالیت نمایند.

محورهای اجرایی این سیاست عبارتند از:

محور۱: راه اندازی دانشکده های مشترک

محور۲: دوره های تحصیل مشترک۲+۲، ۳+۱، و ....

محور۳: ایجاد شعب دانشگاهی

محور۴: توسعه مقالات مشترک بین المللی بین محققان داخلی و خارجی

محور ۵: تبادل استاد و دانشجو

د- دیپلماسی علم و فناوری:

دیپلماسی علم و فناوری به عنوان یک قدرت نرم و یک بستر پایدار همکاری ها ما بین ملت های مختلف جهان مد نظر آموزش عالی کشور قرار گرفته است.

محورهای اجرایی این سیاست به شرح زیر است:

محور۱: توسعه کرسی های زبان فارسی در خارج از کشور

محور۲: مراودات فرهنگی بخصوص در زمینه اسلام شناسی ، ایران شناسی و توسعه کرسی های مربوط در خارج از کشور

محور۳: همکاری با سازمان های بین المللی از جمله یونسکو، کمیته دایم همکاری های علمی و فناوری سازمان همکاری اسلامی (COMSTECH)، و دیگر نهادها و سازمان های بین المللی

محور۴: فراهم آوردن بستر مناسب برای جذب دانشجویان خارجی و اعطای بورس به داوطلبان دیگر کشورها

عملکردها: عملکرد سال های ۱۳۹۴- ۱۳۹۲ (۲۰۱۵- ۲۰۱۲) براساس نه شاخص مهم

ردیف		۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
۱	حضور **وزرای علوم** و فناوری کشورهای مختلف در کشور	۳ وزیر	۳۱ وزیر (عمدتاً بخاطر اجلاس NAM)	۸ وزیر
۲	حضور **روسای دانشگاههای** معتبر خارجی در ایران برای توسعه همکاریها	۹ رئیس	۱۸ رئیس (آلمان بصورت گروهی و مابقی بصورت انفرادی)	۹۳ رئیس (اطریش، ایتالیا، ترکیه، عراق بصورت گروهی ودیگر کشورها بصورت انفرادی) به علاوه روسای دانشگاهها قفقاز – روسای دانشگاههای حاشیه دریای خزر
۳	تعداد کشورهایی که کرسی زبان فارسی در آن از سوی این وزارت دایر شده است	۲۶ کشور	۲۷ کشور	۲۹ کشور
۴	تعداد کرسی‌های زبان فارسی این وزارت در دانشگاههای مختلف دنیا	۴۴ کرسی	۴۶ کرسی	۵۰ کرسی
۵	تعداد دانشجویان خارجی زبان فارسی در کرسی های خارج از کشور	--	۲۸۰۰ دانشجو	۳۰۳۰ دانشجو (تعداد ۳۳۴ دوره دکتری ، ۵۴۱ نفر کارشناسی ارشد، ۱۵۲۷ کارشناسی و ۶۱۸ آزاد)
۶	تعداد پروژه های مشترک تعریف شده مابین دانشگاههای داخل و خارج از کشور	۱۷ پروژه (عمدتاً جندی شاپور)	۲۷ پروژه (عمدتاً جندی‌شاپور ایرانیان مقیم خارج)	۱۴۰ پروژه (عمدتاً جندی شاپور- ایکارد و ایرانیان مقیم خارج)
۷	بهره‌گیری از توان ایرانیان نخبه خارج از کشور در سمینارها و دوره‌های آموزشی	۲۴۶ نفر استاد	۲۶۹ نفر استاد	۳۵۴ نفر استاد
۸	شرکت اعضای هیات علمی جهت ارائه مقاله در کنفرانس‌ها	۱۱۷ نفر استاد	۴۴۰ نفر استاد	۴۹۸ نفر استاد
۹	حضور اساتید خارجی جهت تدریس، تحقیق و شرکت در کارگاههای آموزشی و رویدادهای علمی	۷۶۰ نفر استاد	۱۳۴۷ نفر استاد (اسامی کلیه نفرات موجود است)	۱۴۸۴ نفر استاد (اسامی کلیه نفرات موجود است)
۱۰				

جذب دانشجویان خارجی تنها در سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۲۱۰۰ نفر رسیده است که نیمی از آن بورسیه می باشند.

شش ماهه اول ۲۰۱۶:

۱- راه اندازی ۶ دوره مشترک دانشگاه های داخل کشور و دانشگاه های معتبر و بزرگ خارجی ازجمله همکاری دانشگاه امیر کبیر با دلف هلند، دانشگاه خواجه نصیر با دانشگاه کایست کره جنوبی، دانشگاه شهید بهشتی با دانشگاه فنی مسکو و.....

۲- جذب ۱۸ اعتبار بین المللی در سطح مبالغی مابین ۱۰ تا ۵۰ هزاردلار

۳- راه اندازی اولین کرسی اسلام شناسی با گرایش شیعه شناسی در دانشگاه آنکارا

٤- راه اندازی مرکز مشترک علوم انسانی "حافظ" در دانشگاه استانبول

۵- راه اندازی دفتر همکاری های علمی و فناوری دانشگاه شهید بهشتی با دانشگاه مسکو به نام دفتر رازی و متقابلا دفتر همکاری دانشگاه مسکو در دانشگاه شهید بهشتی

٦- برگزیده شدن دو کنسرسیوم دانشگاهی داخل کشور برای انجام دو پروژه بزرگ (هرکدام یک میلیون یورویی) با اتحادیه اروپا

کارگروه توسعه همکاری‌های علمی و بین‌المللی در آموزش عالی

دکتر حسین سالار آملی (رئیس کار گروه) و غلامرضا حیدری

توسعه همکاری‌های بین المللی در آموزش مهندسی

آموزش مهندسی در ایران

در بیش از ۸۰ سالی که از آموزش عالی مدرن در ایران می‌گذرد آموزش مهندسی کشور فراز و نشیب‌های فراوانی را پشت سر گذاشته است. تا پیش از انقلاب ۱۳۵۷ تعداد مراکز عرضه کننده آموزش مهندسی محدود بود و اغلب برنامه ریزی‌های آموزشی صورت گرفته در دانشکده فنی دانشگاه تهران در سطح ملی به‌کار گرفته می‌شد. پس از انقلاب برنامه‌ریزی آموزش مهندسی به‌صورت متمرکز و توسط کمیته‌های برنامه‌ریزی وزارت علوم انجام شد. اقبال دانشجویان به‌تحصیلات دانشگاهی، و به‌ویژه مهندسی، رقابت سختی را برای چند دهه در بین متقاضیان ورود به آموزش عالی ایجاد کرد. برای پاسخ گویی به این تقاضا، آموزش مهندسی نیز گسترش زیادی پیدا کرد، تا حدی که در فاصله یک دهه (۱۳۸۱ تا ۱۳۹۱) میزان نام نویسی دانشجویان در رشته‌های مهندسی کشور متوسط نرخ رشدی برابر با ۱۳/۴درصد داشته است. بر طبق آمار موجود، در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ تعداد ۴۳۶۸۰۰۰ دانشجو در مراکز آموزش عالی ایران ثبت نام نموده بودند که حدود یک سوم این تعداد، در گروه فنی و مهندسی به‌تحصیل اشتغال داشته‌اند. این دانشجویان در ۷۴۷ برنامه آموزشی و در ۱۵۲۲۴ رشته- محل تحصیل می‌کرده‌اند. تعداد اعضای هیئت علمی مراکز آموزش مهندسی در این سال ۱۴۴۰۰ نفر بوده است. در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ حدود ۶۰ درصد دانشجویان مهندسی کشور در موسسات غیر دولتی تحصیل می‌کرده اند.

در سال‌های اخیر، و به‌دنبال گذر از چند دهه گسترش کمّی آموزش مهندسی، به‌تدریج تعادلی بین تعداد متقاضیان ورود به‌آموزش عالی و ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها، در حال شکل گرفتن است. در چنین شرایطی، در آینده‌ای نه‌چندان دور، متقاضیان آموزش مهندسی در پی انتخاب مراکزی خواهند بود که در محیط رقابتی ایجاد شده، آموزش‌های بهتری را عرضه کنند. بدین‌گونه است که ارتقای کیفیت آموزش جایگزین گسترش کمّی آن خواهد شد.

بین‌المللی نمودن آموزش مهندسی

ارتقای کیفیت مستلزم به‌خدمت گرفتن دستاوردهای نوین آموزشی در سطح جهان است. بین‌المللی نمودن و جهانی شدن مفاهیمی است که اغلب در این ارتباط به‌کارگرفته می‌شوند. در چند دهه اخیر، و به‌دنبال عرضهٔ روش‌ها، فرایندها و ابزارهای جدید آموزش و انتقال مفاهیم، آموزش مهندسی نیز به‌سرعت متحول شده و پژوهش‌های مرتبط با آن به‌طور وسیعی گسترش یافته است. در چنین شرایطی، آگاهی از تازه‌ترین دستاوردها در زمینه آموزش مهندسی و بومی کردن آنها، با توجه به‌شرایط ملی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

دو مفهوم «بین‌المللی نمودن» و «جهانی شدن»، ضمن ارتباط با یکدیگر از معانی متفاوتی برخوردارند. جهانی شدن اشاره به روندهای جاری و آتی در عرصه‌های اقتصادی، آکادمیک و ... دارد که در دنیای امروز قابل مشاهده‌اند. در حالیکه بین‌المللی نمودن از جمله سیاست‌ها و اقداماتی است که نهادها، نظامهای آکادمیک و حتی افراد دنبال می‌کنند، تا بتوانند در فرآیند جهانی شدن حضور داشته باشند. به زبانی، بین‌المللی نمودن آموزش عالی شامل اقداماتی است که در راستای جهانی شدن دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی و پژوهشی انجام می‌شود. به‌این ترتیب می‌توان گفت که جهانی شدن اجتناب ناپذیر است، ولی بین‌المللی نمودن در گرو انتخاب و خواسته هر کشور است.

امروزه بین المللی نمودن به‌شاخصی برای سنجش کیفیت آموزش عالی در کشورها بدل گشته است. حرکت به‌سوی بین‌المللی نمودن آموزش عالی مستلزم درک و پذیرش مجموعه‌ای از پیش‌نیازهای فکری و ذهنی است. برای نمونه، می توان به پذیرش این واقعیت اشاره کرد که باید میان فرهنگ‌های مختلف یک گفتمان مشترک ایجاد شود و این گفتمان جز با احترام

متقابل بین فرهنگ‌ها شکل نخواهد گرفت. شکل‌گیری چنین گفتمانی همچنین نیازمند در پیش گرفتن رویکردی انعطاف پذیر برای مواجهه با چالش‌ها و مسائل پیش روست.

از دیگر پیش‌نیازها، می‌توان به زیرساخت‌های موردنیاز برای بین‌المللی نمودن آموزش عالی اشاره نمود. برای مثال، ارتقای سطح زبان انگلیسی اعضای هیأت علمی و دانشجویان یکی از این موارد است. چرا که مهارتِ تعاملاتِ نوشتاری و گفتاری به‌زبان انگلیسی نقش کلیدی در برگزاری و موفقیت دوره‌های بین‌المللی و برنامه‌های تبادل استاد و دانشجو، ایفا می‌کند. از سوی دیگر، با توجه به‌آنکه بخش قابل توجه منابع آکادمیک دنیا به‌زبان انگلیسی است، ارتقای سطح زبان دانشجویان و اعضای هیئت علمی منجر به تسهیل دسترسی آنها به‌دانش روز دنیا و به‌تبع آن تسریع در پیشرفت علمی نظام آموزش عالی می‌شود. از دیگر ابزارهای موجود برای بین المللی نمودن نظام‌های آموزش عالی، می‌توان به‌برنامه‌های تبادل دانشجویان، اعضای هیئت علمی و پژوهشگران اشاره نمود. یکی از الزامات موفقیت و توسعه چنین برنامه هایی، ایجاد و توسعه افقهای آکادمیک مشترک میان کشورهاست.

با توجه به نقش تعیین کننده روندهای جهانی شدن، کشور ما نیز باید توجه خاصی به‌این مسئله داشته باشد و راهبرد خود برای بین المللی نمودن آموزش عالی را مبتنی بر روندهای جهانی شناسایی شده و حائز اهمیت، قرار دهد؛ چرا که دانشگاه های ما در قبال تحولات آینده مسئولیت داشته و از جمله نهادهایی هستند که باید زمینه مناسب را برای ورود به عرصه های مختلف و حرکت در مسیر جهانی شدن، فراهم کنند.

روندهای جهانی‌شدن در حوزه آموزش عالی را می‌توان در چهار زمینهٔ محتوا، کیفیت،گستره و رویکردهای آموزش مهندسی بررسی کرد:

- **محتوای آموزش مهندسی**: شامل روندهایی که نقش قابل توجهی در پیشرفت حوزه‌های مختلف علم و فنآوری و رسیدن به‌مرزهای دانش ایفا می‌نمایند. مثل توسعهٔ پایدار، انرژی‌های تجدیدپذیر، تغییر اقلیم و فنآوری‌های نوظهور و پیشرفته؛
- **کیفیت آموزش مهندسی**: تعریف الزامات کیفیت آموزش مهندسی در سطح ملی و یا استفاده از استانداردهای مورد استفاده سیستم های دیگر در آموزش مهندسی؛
- **گستره آموزش مهندسی**: شامل آن دسته از علوم و روش های غیرمهندسی تاثیرگذار در روند بین المللی نمودن، مانند اقتصاد، سیاست گذاری، مدیریت و روابط بین الملل؛
- **رویکردهای آموزش مهندسی**: شامل روش‌ها و فرایندهایی که به‌کارگیری آنها کیفیت آموزش عالی را ارتقاء می‌دهد، شامل فنآوری‌های نوین یاددهی و یادگیری، چون یادگیری فعال و دانشجو محور، یادگیری مشارکتی و آموزش مجازی.

اهداف بین المللی نمودن

فرآیند بین‌المللی نمودن باید مطابق با اصول و ملاک‌های شناخته شده صورت بگیرد. در پرتو چنین بستری، اقدامات مختلفی را می‌توان برای بین المللی‌نمودن نظام آموزش عالی و به‌همراه آن آموزش مهندسی، در دستور کار قرار داد. به‌عنوان مثال می‌توان با انجام مطالعات تطبیقی در خصوص موسسات آموزش عالی در سطح کشور و جهان، روندهای فعلی را شناسایی نمود و سیاست‌های کلان را بر اساس آن تدوین کرد. با الهام از رویه ای که مراکز آموزشی پیشرفته انتخاب کرده اند، هدف های زیر را می توان برای بین المللی نمودن آموزش مهندسی کشور، در نظر گرفت:

۱. بهبود کیفیت خدمات ارائه شده توسط دانشگاه، از طریق عرضه برنامه های مشترک با دانشگاه های خارجی؛
۲. تأمین نیاز بازار کار داخلی و تربیت دانش آموختگانی با مهارت لازم برای ورود به بازارهای جهانی،
۳. جذب بیشتر دانشجویان بین‌المللی؛

۴. بهبود برنامه های درسی، از طریق گنجاندن ابعاد بین المللی در آن؛
۵. بهبود کیفیت فعالیت‌های تحقیق و توسعه با مشارکت دانشگاه های خارجی؛
۶. همکاری بیشتر با دانشگاه های خارجی برای عرضه خدمات علمی؛
۷. تدوین طرح های تحقیق فراملی به منظور جلب توجه نخبگان، پرهیز از مهاجرت مغزها و جذب سرمایه و نیروی متخصص ملی به کشور؛
۸. گسترش توانایی های مراکز آموزش مهندسی در حل چالش های مهندسی کشور؛
۹. گسترش صدور خدمات کارشناسی مهندسی در سطح منطقه و فراتر از آن؛
۱۰. افزایش سهم آموزش مهندسی در تولید ناخالص ملی.

سیاست گذاری

- رجحان کمیت بر کیفیت در آموزش مهندسی
- تأکید بر ارزشیابی آموزش مهندسی در سطح ملی و فراملی به عنوان زیربنای بین المللی نمودن آموزش مهندسی
- دستیابی به عضویت در پیمان های مربوط به استانداردهای جهانی آموزش مهندسی (مانند پیمان واشنگتن،...)
- توجه به بین المللی نمودن آموزش مهندسی، در سیاست ها، اسناد و برنامه های کلان کشور
- شفافیت در فضای اطلاعاتی آموزش مهندسی
- تسهیل دسترسی به داده ها و منابع علمی حوزه های آموزش مهندسی
- توجه به نقش محوری توسعه پایدار در آموزش مهندسی
- تقدم اخلاق مداری در آموزش مهندسی
- جذب منابع مالی غیردولتی برای توسعه کیفی آموزش مهندسی

راهکارهای پیشنهادی برای بین‌المللی نمودن آموزش مهندسی ایران

با توجه به روند جهانی بین‌المللی نمودن، و درنظر گرفتن شرایط و نیازهای ملی در زمینهٔ آموزش مهندسی، راهکارهایی در چند محور زیر، پیشنهاد می‌شود:

ارتقای کیفیت آموزش مهندسی

- گذار از توسعهٔ کمی به ارتقای کیفی آموزش مهندسی
- ارزشیابی برنامه های آموزش مهندسی
- پیوستن به‌پیمان‌های هم‌ارزی مدارک آموزش مهندسی (مثل پیمان واشنگتن)
- استفاده از روش‌های نوین یاددهی-یادگیری و فناوری‌های نوین آموزش
- توسعهٔ مهارت‌های آموزشی اعضای هیئت علمی و دستیاران آموزشی
- توسعهٔ مهارت‌های حرفه‌ای کارشناسان آموزش مهندسی
- توسعه مهارت های حرفه ای کارشناسان برنامه ریزی آموزش مهندسی از طریق نشست های منطقه ای و بین المللی؛
- ایجاد سازوکارهای مناسب برای مقابله با پژوهش نمایی، کتابسازی و دیگر ناراستی های آکادمیک
- در نظر گرفتن نیازهای صنعت در برنامه ریزی های آموزش مهندسی
- ارتقای جایگاه مراکز آموزش مهندسی در رتبه بندی های بین المللی

- ارتقای جایگاه پژوهش در آموزش مهندسی از طریق همکاری های بین المللی در ایجاد دوره های تحصیلات تکمیلی.

بهبود برنامه‌های آموزشی

- طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی جدید و همسو با روندهای بین المللی نمودن
- تقویت برنامه‌های آموزشی به‌گونه‌ای که از محتوایی چندفرهنگی و بین‌المللی برخوردار باشند.
- طراحی و اجرای دوره‌های تحصیلات تکمیلی در زمینهٔ «آموزش مهندسی»
- طراحی و اجرای بایسته برنامه‌های آموزش مجازی و از راه دور مهندسی
- صدور مجوز راه اندازی دوره های تحصیلات تکمیلی، با توجه به نتایج ارزشیابی دوره کارشناسی
- افزایش ضریب تاثیر آموزش مهندسی از طریق افزودن رشته های علوم اجتماعی – رفتاری و انسانی
- توجه به موضوعات بین رشته ای در آموزش مهندسی

تسهیل ارتباطات ملی و بین‌المللی

- بهبود کیفیت و تنوع برنامه‌های جابجایی و تبادل دانشجو و هیئت علمی در سطح ملی و بین‌المللی
- افزایش همکاری‌های پژوهشی ملی و بین‌المللی
- گسترش کارآموزی‌های بین‌المللی دانشجویان مهندسی
- گسترش فرصت‌های مطالعاتی بین‌المللی اعضای هیئت علمی
- جذب دانشجویان بین‌المللی بیشتر به‌مراکز آموزش مهندسی کشور
- ایجاد مراکز آموزش بین المللی مهندسی (با تدریس به زبان انگلیسی و اعطای مدارک بین المللی)
- اعطای بورس‌های تحصیلی بیشتر در سطح ملی و بین‌المللی
- توجه و تعهد بیشتر بر همکاری‌های آموزشی و پژوهشی عادلانه و مبتنی بر اصول اخلاقی
- ایجاد «مرکز منطقه ای آموزش مهندسی» توسط کرسی یونسکو در آموزش مهندسی

کار گروه توسعه همکاریهای بین المللی در آموزش مهندسی

دکتر حسین معماریان (رئیس کار گروه)، دکتر جعفر توفیقی، دکتر عباس بازرگان، دکتر رضا فرجی دانا، دکتر محمود احمدیان عطاری، دکتر بنفشه زهرایی و دکتر عباس ملکی

معلم، تربیت معلم و توسعهٔ همکاری‌های بین المللی

مقدمه

در اولین کنفرنس جهانی *آموزش برای* همه که با حمایت خاص سازمان‌های یونسکو، یونیسف، صندوق عمران ملل متحد، بانک جهانی و صندوق جمعیت ملل متحد تشکیل شد؛ رؤسا و وزرای ۱۵۵ کشور جهان و نمایندگان سازمان‌های بین المللی و غیر دولتی حضور داشتند و توافق کردند که اهداف کنفرانس را تا پایان سال ۲۰۰۰ به طور جدی در کشورهای متبوع خود تحقق بخشند. اهداف مهمی مانند ارتقای سطح آگاهی جهانیان نسبت به معضل بی‌سوادی، آگاهی دادن در مورد نقش آموزش‌وپرورش در توسعه اقتصادی–اجتماعی و فرهنگی جوامع، تبادل نظر برای اتخاذ شیوه‌ای مناسب در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی برای حل معضل بی‌سوادی و ایجاد تعهد در رهبران جهان، نمایندگان دولت‌ها، سازمان‌های دولتی و غیردولتی به منظور فراهم کردن امکانات آموزش‌های پایه و دانش و مهارت‌های ضروری متناسب با نیازهای امروزی کودکان.

نتایج ارزیابی‌ها نشان داد که علیرغم جهت‌گیری‌های مثبتی که در روند آموزش برای همه در کشورهای مختلف ایجاد شده بود هنوز مشکلات و کمبودهای جدی وجود دارد. اجلاس داکار در سال ۲۰۰۰ برای ارزیابی فعالیت ها برگزار و نتایج ارزیابی‌های کشورها به اجلاس ارائه شد. نهایتا سران و وزیران آموزش‌وپرورش کشورها اعلامیه نهایی اجلاس داکار را تصویب کردند و بر اساس آن متعهد شدند با بسیج تمامی توان خود، در راه دستیابی به اهداف این اعلامیه بکوشند و تا سال ۲۰۱۵ میلادی تمامی مفاد ان را در کشورهای خود جامه عمل بپوشانند.

تا سال ۲۰۱۵ که مهلت زمانی تعیین شده برای تحقق آن اهداف بود، دسترسی به آن‌ها به صورت کامل محقق نشد. از این رو و در چارچوب اقدام‌های تکمیلی برای به پایان رساندن دستورکار ناتمام آموزش برای همه، یونسکو در سی‌وهشتمین اجلاس عمومی خود در سطح وزرای کشورهای عضو در روز ۴ نوامبر ۲۰۱۴ (۱۳ آبان ۱۳۹۴) چارچوب عمل آموزش جهانی برای ۲۰۳۰ را به تصویب رساند. جمهوری اسلامی ایران نیز از چارچوب اقدام آموزش ۲۰۳۰ استقبال و حمایت کرد و آن را چارچوبی برای همکاری‌های ملی، منطقه‌ای و بین المللی دانست. کارگروه «معلم، تربیت معلم و توسعه همکاری‌های بین‌المللی» به منزلهٔ یکی از کارگروه‌های تدوین پیش نویس سند آموزش۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران از سوی کمیته ملی آموزش کمیسیون ملی یونسکو ماموریت یافت تا با بررسی هدف ۴.ج از سند ۲۰۳۰ یونسکو و راهبردهای نشانگر[۳۲]آن پیشنهادهای خود را برای درج در سند آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران ارایه کند.[۳۳]

بر این اساس، جایگاه معلمان برای تحقق همه اهداف آموزشی جامعه جهانی از ضرورت و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این چارچوب عمل اشاره شده است که جامعه جهانی تا سال ۲۰۱۵ به ۱/۶ میلیون معلم نیاز دارد و تا سال ۲۰۳۰ به ۳/۳ میلیون

۳۲ indicative strategies

۳۳ البته کارگروه، نظر به جایگاه و اهمیت کلیدی معلم در تحقق اهداف آموزش ۲۰۳۰ (دست کم در حوزه آموزش و پرورش رسمی) با نفسیر موسع از ماموریت خود دامنه بررسی را فراتر از آنچه در سند جهانی آموزش ۲۰۳۰ آمده است قلمداد کرد و موضوع یا مساله معلم و تربیت معلم به شکل عام را در کانون توجه قرار داد.

محتاج است. آمارهای یونسکو نشان می‌دهد که در یک سوم از کشورها، کمتر از سه چهارم معلمان مطابق با استانداردهای ملی آموزش دیده اند و در بسیاری از کشورها، معلمان از درآمد مناسب، منزلت اجتماعی، و امنیت لازم شغلی برخوردار نیستند که باید طی سال‌های آینده این روند اصلاح شود.

آنچه در این گزارش محوریت یافته مقوله «کفایت در عرضه معلم با کیفیت»[۳۴]است که در هدف ۴-ج سند آموزش ۲۰۳۰ به آن اشاره شده است. به عبارت دیگر مفهوم راهبر، جهت‌دهنده و سامان بخش به مباحث کارگروه و در نتیجه تدوین این گزارش، رسیدن به «کفایت در عرضه معلم با کیفیت» است.

این گزارش، پس از مرور هدف ۴.ج سند ۲۰۳۰، در سه بخش اصلیِ تدوین شده است:

- توصیف وضع موجود: شامل برنامه‌های پذیرش،تربیت، جذب و نگهداشت معلم، قوانین مرتبط و ساختارهای مرتبط
- تحلیل وضع موجود: شامل بخش دستاوردها و چالش‌ها
- نقشه راه آینده: شامل راهبردها، راهکارها و شاخص‌ها

هدف ۴.ج و راهبردهای نشانگر

«افزایش عرضه معلمان با صلاحیت از طریق همکاری بین المللی در زمینه تربیت معلم، در کشورهای در حال توسعه، به ویژه کشورهایی که کمترین سطح توسعه یافتگی را دارند و کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه تا سال ۲۰۳۰»[۳۵]

«معلمان کلید دستیابی به همه اهداف آموزش ۲۰۳۰ هستند. در بسیاری از مناطق جهان به دلیل فقدان و توزیع نابرابر معلمان حرفهای به ویژه در مناطق محروم، شکاف آموزشی شدت یافته است.»[۳۶]

راهبردهایی که برای رفع چالش های حوزه آموزش معلمان با صلاحیت حرفه ای پیشنهاد شده اند، عبارتند از:

- *جلب با انگیزه ترین افراد برای حرفه معلمی با توجه به توازن بین زنان و مردان*
- *بازبینی و بهبود کیفیت آموزش معلمان در دوره پیش از خدمت و نیز ضمن خدمت*
- *ایجاد چارچوبی برای ارزیابی توانمندی های معلمان، استادان تربیت معلم، ناظران و افرادی که مسئول بازرسی فعالیت معلمان هستند*
- *آموزش کافی مهارت های فنی به معلمان به منظور توانمندساختن آنان برای استفاده از فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی*
- *شبکه های اجتماعی تقویت مدیران مدارس برای بهبود آموزش و یادگیری*

۳۴dequate supply of qualified teacher

۳۵ سند ۲۰۳۰ یونسکو

۳۶ همان

شاخص‌هایی برای مقایسه

بر اساس چارچوب فنی اعلام شده از سوی کمیسیون ملی یونسکو، لازم است که گزارش کارگروه مبتنی بر مستندات ملی باشد. به علت فقر دسترسی به آمار رسمی، امکان مقایسه کامل و جامع در همه حوزه‌ها و با توجه به همه شاخص‌هایی که در پیوست سند ۲۰۳۰ آمده است، امکان‌پذیر نشد؛ لکن بیش و کم ارتباط با آن شاخص‌ها دیده می‌شود.

شاخص‌ها در چهار سطح پیشنهاد شده است:[۳۷]

- جهانی: مجموعه‌ای کوچک از شاخص‌های قابل قیاس جهانی در حوزهٔ اهداف توسعهٔ پایدار، از جمله هدف چهارم از این سری از اهداف که به موضوع آموزش می‌پردازد.
- موضوعی: مجموعه‌ای گسترده‌تر از شاخص‌های قابل قیاس جهانی که توسط جامعهٔ جهانی آموزش پیشنهاد شده‌اند تا به کمک آنها روند پیشرفت در دستیابی به اهداف ویژهٔ آموزش را به گونه‌ای جامع‌تر در کشورها ارزیابی کنند. این شاخص‌ها، در برگیرندهٔ شاخص‌های جهانی نیز هستند.
- منطقه‌ای: شاخص‌های تکمیلی که می‌توانند با هدف بررسی شرایط ویژهٔ منطقه‌ای و اولویت‌های سیاسی در مورد مفاهیمی که (از بعد منطقه‌ای) قیاس‌پذیری جهانی کمتری دارند، به کار روند.
- ملّی: شاخص‌های انتخابی یا تدوین شدهٔ کشورها در راستای شرایط و اولویت‌های ملّی و همسو با نظام آموزشی، برنامه‌ها و سیاستگذاری‌های آنان.
- برای مثال، در قسمت شاخص‌های موضوعی داریم۳۸
- شاخص موضوعی ۳۷: درصد معلمان با صلاحیت‌های حرفه‌ای بر اساس استانداردهای ملی و بومی
- شاخص موضوعی ۳۸: نسبت معلمان باکیفیت، به تفکیک سطح تحصیلات
- شاخص موضوعی ۴۱: میانگین حقوق دریافتی معلمان در مقایسه با سایر حِرَف، با توجه به صلاحیت‌های حرفه‌ای و تحصیلات
- شاخص موضوعی ۴۲: نرخ فرسودگی شغلی معلمان
- شاخص موضوعی ۴۳: نرخ معلمانی که در یک سال گذشته خدمات آموزش ضمن خدمت دریافت کرده اند، به تفکیک نوع آموزش

❖ توصیف وضع موجود معلم و تربیت معلم در ایران

تربیت معلم در نظام آموزشی ایران ساختاری دولتی دارد و مسئولیت جذب، تربیت، و ارزیابی معلمان در بدو و حین خدمت بر عهده وزارت آموزش‌وپرورش است. دو دانشگاه شهید رجایی (تربیت معلم برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای) و دانشگاه فرهنگیان (تربیت معلم برای آموزش‌های نظری از دوره پیش از دبستان تا پایان دوره متوسطه) مسئولیت تربیت معلم را در نظام آموزشی

۳۷ همان

۳۸ شاخص های موضوعی پیشنهادی در پیوست سند ۲۰۳۰ یونسکو

ایران بر عهده دارند. در حال حاضر بخشی از نیروی انسانی مورد نیاز آموزش‌وپرورش از این طریق تأمین می‌شود و سایر نیازها از طریق حق‌التدریس و سرباز معلم.

برنامه درسی تربیت معلم

با تصویب سند تحول بنیادین در سال ۱۳۹۰[۳۹] رویکرد شایستگی محور در طراحی و تدوین برنامه‌های درسی مد نظر قرار گرفته است. برنامه‌های تربیت معلم با رویکرد شایستگی محور و با تأکید بر چهار دسته شایستگی: دانش موضوعی،[۴۰] دانش تربیتی،[۴۱] عمل تربیتی موضوعی،[۴۲] دانش عمومی[۴۳] برای دو دوره تحصیلی ابتدایی و متوسطه تدوین شده است. اتخاذ این رویکرد در طراحی و تدوین برنامه‌های درسی امکان تلفیق چهاردسته شایستگی را با تمرکز بر آموزش‌های عملی در برنامه کارورزی با رویکرد معلم فکور فراهم می کند. در حال حاضر این تغییرات صرفاً متوجه برنامه‌های درسی دوره کارشناسی و دوره یکساله مهارت‌های حرفه‌ای است و طراحی و تدوین برنامه‌های درسی برای دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری با رویکرد شایستگی محور و با تمرکز بر آموزش‌های عملی در دستور کار دانشگاه فرهنگیان قرار دارد. برخی از ویژگی‌های رویکرد شایستگی محور شامل:

ـ ناظر به توصیف عمل یادگیری و تأثیر آن بر یادگیری دانش‌آموزان است؛

ـ امکان تلفیق حیطه‌ها و سطوح مختلف یادگیری (حوزه‌ها) را به صورت یکپارچه فراهم می کند؛

ـ انعطاف‌پذیر و پویاست و قابل تطبیق با موقعیت‌های متنوع یادگیری؛

ـ پذیرای ویژگی‌ها و مشخصه‌های فردی (در ابعاد مختلف هویت) است.

سطوح دستیابی به شایستگی‌ها و ارزیابی فارغ التحصیلان بر مبنای شایستگی‌های پیش بینی شده در قالب آزمون صورت می‌گیرد و مدرک صلاحیت حرفه‌ای برای فارغ التحصیلان صادر می‌شود. این سطح از صلاحیت‌ها برای ورود به نظام آموزشی است و معلمان ملزم به گذراندن دوره‌های آموزشی تکمیلی در ادامه خدمت در آموزش‌وپرورش است.

شرایط ورود

برنامه درسی برای دوره‌های منجر به اخذ مدرک (اعم از بدو خدمت یا طول خدمت) شامل: دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری است. پذیرش دانشجو بدو خدمت از طریق شرکت در آزمون سراسری دانشگاه‌ها صورت می گیرد. علاوه بر

۳۹- هدف عملیاتی ۱۱: «بازمهندسی سیاست‌ها و بازتنظیم اصول حاکم بر برنامه درسی تربیت معلم با تأکید بر کارورزی و انطباق سطح شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان در سطح ملی و جهانی با مقتضیات الگوی برنامه درسی در نظام تعلیم و تربیت و طراحی سیاست‌های مناسب برای ارتقای شیوه‌های جذب، تربیت و نگهداشت معلمان در آموزش و پرورش». (سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، شورایعالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۰:۳۸).

۴۰ Content Knowledge (CK)

۴۱ Pedagogical Knowledge (PK)

۴۲ pedagogical Content Knowledge (PCK)

۴۳ General Knowledge (GK)

پذیرش در ازمون ورودی صلاحیت‌های عمومی داوطلبان در بدو ورود توسط مراجع ذی ربط در درون وزارت آموزش‌وپرورش مورد ارزیابی قرار می گیرد. داوطلبان شغل معلمی در دو گروه زنان و مردان از شأنس برابر برای ورود برخوردار است و افراد با معلولیت‌های خاص امکان ورود و ادامه تحصیل را دارا می باشند.

معلمان شاغل برای پذیرش در دوره‌های کارشناسی ناپیوسته نیاز به شرکت در آزمون‌های سراسری ندارند، اما ادامه تحصیل در دوره‌های تکمیلی نیازمند شرکت و پذیرش در آزمون سراسری است.

روش‌های تربیت معلم

تربیت نیروی انسانی برای نظام آموزشی به روش‌های زیر صورت می پذیرد:

- پذیرش دارندگان دیپلم متوسطه و طی دوره کارشناسی پیوسته (برای دوره های ابتدایی و متوسطه-اعم از شاخه نظری یا فنی و حرفه‌ای)
- پذیرش دارندگان مدرک کارشناسی و طی دوره یکساله مهارت‌های حرفه‌ای برای کلیه دوره‌های تحصیلی و شاخه‌ها
- دو سال تحصیل در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و طی دوره دوساله صلاحیت‌های حرفه‌ای در دانشگاه فرهنگیان و اخذ مدرک کارشناسی تدریس.
- جذب فارغ التحصیلان دوره کارشناسی و طی دوره کارشناسی ارشد آموزش.

تصویری آماری از موقعیت مورد بحث

- آمار معلمان شهری و روستایی در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴

سابقه	معلمان روستایی	معلمان شهری
تا ۱۰ سال	٪۲۴	٪۲۳
۱۰ تا ۲۰ سال	٪۳۰	٪۲۳,۵
۲۰ تا ۲۵ سال	٪۲۰	٪۲۵
بیش از ۲۵ سال	٪۲۶	٪۳۳

جدول شماره یک

همچنین بر اساس آمار منتشر شده، ٪۲۶ از معلمان در روستا و ٪۷۴ آنها در شهر مشغول به خدمت هستند.

- در خصوص تفکیک جنسیتی دانش‌آموزان نیز این آمار در دسترس است:[۴۴]

۴۴ گزارش درگاه ملی آمار از نتیجه سرشماری

دانش آموزان به تفکیک دوره‌های تحصیلی و جنس					
دوره و سال تحصیلی		۱۳۹۰-۱۳۹۱	۱۳۹۱-۱۳۹۲	۱۳۹۲-۱۳۹۳	۱۳۹۳-۱۳۹۴
جمع	پسر	۶۴۲۵۸۷۳	۶۵۴۸۷۴۶	۶۶۶۴۳۴۱	۷۰۶۴۶۰۲
	دختر	۵۹۳۶۷۷۶	۶۱۵۲۱۷۴	۶۲۴۵۱۹۷	۶۵۵۰۷۰۹
آمادگی	پسر	۲۳۲۶۳۰	۲۳۲۰۲۸	۲۷۱۶۵۸	۳۳۷۶۱۵
	دختر	۲۴۲۷۶۵	۲۲۶۹۸۹	۲۶۰۲۶۶	۳۲۳۸۲۴
ابتدایی	پسر	۲۹۳۲۲۸۲	۲۹۱۳	۳۶۱۰۹۰۰	۳۷۰۱۳۹۸
	دختر	۲۷۶۹۲۳۹	۳۳۲۸۰۷۹	۳۴۰۷۳۸۵	۳۴۹۲۷۹۵
راهنمایی	پسر	۱۶۹۳۲۷۰	۱۱۱۰۴۵۸	۱۰۸۵۲۲۲	۱۰۶۸۴۷۴
	دختر	۱۵۳۵۱۳۵	۱۰۰۲۴۱۷	۹۸۵۹۵۱	۹۷۹۱۵۸
متوسطه‌ی عمومی	پسر	۱۵۶۷۶۹۱	۱۶۸۳۳۴۷	۱۶۹۶۵۶۱	۱۶۴۳۶۸۰
	دختر	۱۳۸۹۶۳۷	۱۵۹۴۶۸۹	۱۵۹۱۵۹۵	۱۵۵۵۲۷۱

جدول شماره دو

- در خصوص اعتبارات عمرانی تخصیص یافته به آموزش‌وپرورش، روند زیر مشاهده می‌شود:

سال	اعتبار جاری عمرانی (میلیارد ریال)	درصد رشد	درصد رشد دولت
۱۳۹۲	۱۶۸۱۵۶	۵,۱	۴
۱۳۹۳	۲۰۴۷۷۵	۲۱,۸	۲
۱۳۹۴	۲۵۴۶۷۵	۲۴,۴	۲۳
۱۳۹۵	۳۰۶۷۲۵	۲۰,۴	۱۸,۴

جدول شماره سه

- آمارها حاکی از کاهش سهم اعتبارات آموزش‌وپرورش از GDP است:

سال	۸۲	۸۳	۸۴	۸۵	۸۶	۸۷	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳
درصد	۳,۹۹	۳,۸۱	۳,۹۴	۳,۶۰	۲,۹۰	۳,۰۴	۳,۱۷	۲,۷۹	۲,۱۷	۲,۱۴	۱,۸۵	۱,۸۹

جدول شماره چهار

- برای میانگین دریافتی کارکنان ادارات کل آموزش‌وپرورش استان‌ها، آمار زیر از سوی مراجع ذیربط منتشر شده است:

سال	درصد تغییرات سالانه شاخص کل (نرخ تورم)	میانگین حقوق (ریال)	درصد رشد نسبت به سال قبل
۱۳۹۲	۳۴,۷	۱۲۹۰۰۰۰۰	۲۶,۹
۱۳۹۳	۱۵,۶	۱۵۵۸۰۰۰۰	۲۰,۸
۱۳۹۴	۱۱,۳	۲۰۸۴۰۰۰۰	۳۳,۸
خرداد ۱۳۹۵	۵,۹	۲۳۸۱۷۰۰۰	۱۴,۳

جدول شماره پنج

- برای میانگین حقوق معلمان نیز از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ رشد پیوسته‌ای را شاهد هستیم:

سال	میانگین رشد
۱۳۸۸	۱۰,۱
۱۳۸۹	۵,۷
۱۳۹۰	۲۴
۱۳۹۱	۲۲,۶
۱۳۹۲	۱۱,۲
۱۳۹۳	۲۰,۸
۱۳۹۴	۳۳,۸

جدول بالا گویای این مطلب است که با وجود کاهش اعتبارات، حقوق معلمان افزایش یافته است.

- اعتبارات هزینه‌ای، درآمد اختصاصی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آموزش‌وپرورش نسبت به بودجه عمومی دولت در سال‌های اخیر، رشد را نشان می‌دهد که به بهبود شرایط محیطی کارکنان و افزایش دریافتی معلمان منجر شده است:

سال	اعتبارات هزینه‌ای	درآمد اختصاصی	تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	جمع کل
۱۳۹۲	۱۲,۲	۰,۲۲	۰,۲	۸,۰
۱۳۹۳	۱۳,۲	۰,۳	۱,۶	۹,۵
۱۳۹۴	۱۳,۹	۰,۴	۲,۰	۹,۷
۱۳۹۵	۱۳,۸	۰,۴	۱,۹	۹,۸

جدول شماره شش

❖ تحلیل وضع موجود معلم و تربیت معلم

الف) دستآوردهای معلم و تربیت معلم در ایران

- *دستآوردهای ساختاری*
  - تاسیس دانشگاه فرهنگیان
  - تاسیس کرسی یونسکو با عنوان «معلمان به مثابه یادگیرندگان مادام‌العمر»
  - تاسیس پژوهشکده مطالعات تربیت معلم

- دستآوردهای رفاهی، اقتصادی و زیرساختی:
  - بهبود نسبی وضعیت اقتصادی و معیشت معلمان در سال های اخیر به‌ویژه پیشی گرفتن رشد بودجه آموزش و پرورش بر رشد بودجه دولت که نشان از حرکت به سمت جبران تبعیض نیز دارد
  - تاسیس و توسعه مراکز رفاهی و درمانی فرهنگیان
  - رشد مراکز تربیت معلم
  - رشد استاندارد سازی مدارس و کلاس درس

- دستآوردهای برنامه‌ای
  - تدوین برنامه درسی ملی تربیت معلم
  - تدوین و تصویب برنامه راهبردی تربیت معلم کشور در قالب برنامه های راهبردی مصوب دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه شهید رجایی
  - روزآمدسازی برنامه های درسی دوره کارشناسی تربیت معلم
  - تدوین و تصویب برنامهٔ مهارت آموزی در برنامه درسی ملی تربیت معلم
  - تلاش برای رتبه بندی معلمان و صدور گواهی صلاحیت حرفه ای
- دستآوردهای اجتماعی
  - تکوین تدریجی گفتمان تربیت معلم بعنوان یک حوزه تخصصی و اکادمیک
  - بهبود انگیزه ورود به حرفه معلمی[۴۵] و رشد ورود دانشجویان با رتبه‌های پایین به مراکز تربیت معلم

ب) چالش‌های معلم و تربیت معلم در ایران

- پایین بودن منزلت اجتماعی حرفه معلمی با توجه به شأن حقیقی معلم از منظر اسلام
- پایین بودن حقوق معلمان و مشکلات مسکن و رفاه اجتماعی معلمان

۴۵ البته تحت تاثیر عوامل محیطی است و ممکن است کاذب باشد

- سختی شرایط کار برای معلمان دوره‌ها وآموزش‌های خاص (چندپایه، ابتدایی، فنی و حرفه‌ای و...)
- چند شغله بودن معلمان
- پایین بودن حقوق معلمان و مشکلات مسکن و رفاه اجتماعی معلمان
- سختی شرایط کار برای معلمان دوره‌ها وآموزش‌های خاص (چندپایه، ابتدایی، فنی و حرفه‌ای و...)
- مشارکت نابسنده عوامل ونهادهای سهیم وموثر در امر تربیت معلم
- کم‌توجهی به نقش معلم در تحول آموزش‌وپرورش و نادیده گرفتن معلم‌ها در فرآیند برنامه‌ریزی
- نبود تشکیلات صنفی برای دفاع از حقوق معلمان
- نادیده انگاشتن توان و ظرفیت معلمان بازنشسته
- نداشتن استقلال حرفه ای معلمان
- آماده نبودن نظام آموزشی برای توجه به معلمانی که با رویکرد «تربیت معلم فکور» تربیت شده‌اند.
- محدودیت منابع و زیرساخت‌های لازم برای توسعه تربیت معلم با توجه به جایگاه و نقش آن در اعتلای نظام تعلیم و تربیت کشور
- نگرش منفی و محتاطانه به بهره‌گیری از تجربیات جهانی در حوزه تربیت معلم
- فراهم نبودن زمینه های فرهنگی و اجتماعی استفاده از ظرفیت های بین‌المللی در خدمت توسعه تربیت معلم و رفع محدودیت های کمی و کیفی در این زمینه
- غیبت در صحنه تربیت معلم و بهسازی منابع انسانی کشورهای نیازمند، به‌ویژه کشورهای اسلامی
- نبود فرآیند نظارت بر کار معلمان و کم‌توجهی به تفاوت عملکرد معلمان
- فقدان زیرساخت‌ای سنجشی برای اجرای طرح رتبه‌بندی معلمان
- مقاومت در برابر اجرای سازوکارهای ناظر به احراز صلاحیت حرفه‌ای معلمان قبل از ورود به آموزش‌وپرورش
- ناپایداری نیروی انسانی در مناطق محروم و توسعه نیافته
- تنوع گروه‌های دانش‌آموزی و پراکندگی جمعیت در مناطق محروم و نیاز به ارائه خدمات کیفی حرفه‌ای در این مناطق بر اساس نیازهای واقعی این گروه از دانش‌آموزان
- ضعف مدیریت دانش حرفه ای در حوزه معلمی در ایران (دانش محلی و دانش عام)
- به کارگیری معلمان آموزش ندیده در آموزش و پرورش
- چالش فرسودگی شغلی[۴۶]معلمان

فرسودگی شغلی بین معلمان تازه‌کار، به‌ویژه در سه سال نخست کار، معلمان کلاس‌های پایه و استثنایی، معلمان مبتلا به مشکلات روحی و روانی و معلمانی که مشکلات زناشویی دارند شایع‌تر است. فرسودگی شغلی درجات مختلفی دارد. برای مثال، به نتیجه یک پژوهش اشاره می‌کنیم:[۴۷]

۴۶ فرسودگی شغلی:کاهش قدرت سازگاری فرد بر اثر عوامل فشارزا و سندرمی است مرکب از خستگی عاطفی و جسمی که منجر به ایجاد خود پنداری منفی فرد،نگرش منفی نسبت به شغل و فقدان احساس ارتباط با مراجعان به هنگام وظیفه می گردد.این سندرم ممکن است فرد را بسوی انواع بیماریهای روانی و جسمانی سوق دهد.(ماسلاچ،۱۹۸۱: ۹۹)

مشکل	درصد ابتلا در دبیران مرد	درصد ابتلا در دبیران زن
تحلیل عاطفی بالا	۵/ ۷	۴/۳
تحلیل عاطفی متوسط	۲۵/ ۱۴	۹۵/۷
مسخ شخصیت بالا	۳۲/ ۱۱	۴۰/۳
مسخ شخصیت متوسط	۲/ ۱۳	۵/۱۲
فقدان موفقیت فردی بالا	۱۶/ ۷	۹۵/۳۲
فقدان موفقیت فردی متوسط	۱۸/ ۴۳۰	۱۹/۳

جدول شماره هفت

❖ راهکارها و شاخص‌ها

با توجه به چالش‌های ذکر شده، این راهکارها پیشنهاد می‌شود:

الف) راهکارها

- اهتمام ویژه به بهبود معیشت معلمان و رفع تبعیض در نظام پرداخت‌های دولت (حتی ایجاد تبعیض مثبت به نفع معلمان را می‌توان مورد توجه قرار داد.)
- پیشنهاد و انطباق راهبردها ، سیاست‌ها و قوانین مناسب از سوی نهادهای قانونگذار
- بازبینی و اصلاح ساختار صندوق ذخیرهٔ فرهنگیان
- تقویت و تسهیل شرایط حضور معلمان در صحنه‌ای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی
- تقویت نگاه ملی به نقش و جایگاه معلمان و بروز و ظهور آن در سیاست‌های اقتصادی، فرهنگی و...
- تکریم و بزرگداشت مفاخر تعلیم و تربیت کشور
- تاسیس سازمان سراسری نظام معلمی و اعطای فرصت حضور سیستماتیک جامعه معلمی در عرصه‌های تصمیم سازی و تصمیم گیری، چالش منزلت اجتماعی و حرفه ای
- رقابتی کردن تربیت معلم با برون سپاری بخشی از نیاز آموزش‌وپرورش به سایر نهادهای خصوصی و دولتی به منظور غلبه بر چالش نهادینه سازی کیفیت
- تقسیم کار ملی بین نهادهای گوناگون اجتماعی برای تحقق شایستگی‌های متنوع معلمی در قرن بیست و یکم و همکاری برای تحقق آن شایستگی‌ها
- ایجاد هماهنگی میان کلیه نهاد های اموزش عالی و جلب مشارکت انان برای ورود به چرخه تربیت معلم برای غلبه بر چالش نابسندگی تعداد معلمان
- استعدادیابی دانش‌آموزان برای حرفه معلمی
- استفاده از ظرفیت معلمان بازنشسته در برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت

۴۷ بدری گرگوری، ۱۳۷۴: ۱۸

- توسعه زیرساخت‌های دانشگاه فرهنگیان با تاکید بر شاخص‌های مندرج در برنامه راهبردی برای غلبه بر چالش عدم باور نهادهای سیاستگذار ملی به توسعه دانشگاه فرهنگیان به منزله نهاد ملی تربیت معلم کشور
- تبیین ساز و کار موثر هماهنگی تضمین کیفیت ، نظارت ، ارزیابی در فرآیندها و سیاست‌ای تامین منابع انسانی
- توسعه همکاری‌های بین الملل به‌ویژه با کشورهای منطقه و جهان اسلام، با تاکید بر استفاده از ظرفیت کرسی تربیت معلم یونسکو در دانشگاه فرهنگیان
- تاسیس واحدهای بین الملل برای جذب دانشجو معلمان کشورهای همجوار برای غلبه بر چالش فقدان زیرساخت مدیریت دانش
- تاسیس شبکه تربیت معلم جهان اسلام و عضویت در شبکه های بین المللی تربیت معلم مانند ETEN[۴] و بهره مندی بهینه از ظرفیت های بین المللی
- ارزشیابی از عملکرد معلمان و تدوین برنامه‌های رشد و توسعه حرفه‌ای بر اساس نتایج ارزشیابی‌های دوره‌ای در عرصه عمل واقعی آموزش (سطح مدرسه و کلاس درس)
- جذب استعدادهای برتر به حرفه معلمی با توجه ظرفیت‌های متنوع آموزش عالی کشور
- منع مطلق استخدام معلمان فاقد گواهی صلاحیت حرفه‌ای از دانشگاه فرهنگیان
- تعریف شاخصه‌های رقابتی شدن فضای استخدام معلمان و پرداخت بر پایه شایستگی و تقاضا
- توجه خاص به تامین معلم برخوردار از شایستگی حرفه‌ای در مناطق محروم و مرزی و همچنین مدارس خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
- گزینش دانشجو معلم از بوم برای بوم برای غلبه بر چالش ماندگاری در محیط
- تقویت نقش رهبری اجتماعی معلمان در جوامع محلی
- تعیین و تصویب شایستگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز
- تشکیل شبکه‌های مجازی علمی و پژوهشی در کشور به منظور ارتقاء کمّی و کیفی پژوهش‌ها در حوزه تربیت معلم
- تدوین برنامه کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی آموزش برای دوره‌ها و رشته‌های تحصیلی مختلف با تمرکز بر آموزش‌های عملی در سطح مدرسه
- بازنگری در برنامه‌های کوتاه مدت بر اساس سطوح شایستگی‌های حرفه‌ای با تمرکز بر رویکرد شایستگی محور (چهار دسته شایستگی)
- توسعه نقش مرجعیت دانشگاه برای پشتیبانی علمی و حرفه‌ای از معلمان در عرصه عمل
- اهتمام به توسعه خودباوری فرهنگی و تمدنی از یکسو و تقویت حس احترام و همزیستی نسبت به سایر فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در معلمان آینده
- تبدیل مدرسه به مرکزی برای بهسازی حرفه‌ای معلمان
- توانمند سازی معلمان شاغل با استفاده از دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت آموزشی برای غلبه بر چالش منزلت اجتماعی و حرفه‌ای و البته افتصادی.

[۴] European Teacher Education Network

- پیش‌بینی فرآیندهای یادگیری مادام العمر معلمان، مدیران و سیاستگذاران آموزشی
- ترویج درس پژوهی در سطوح محلی تا ملی و توسعه شبکه های تخصصی ویژه به اشتراک گذاری تجربیات و دستاوردهای معلمان
- تقویت انگیزه‌های حرفه‌ای در معلمان و نهادینه ساختن تلاش برای پیشرفت در آنان، اجرای طرح رتبه بندی، بهبود شرایط ومحیط کار و تغییر محیط مدرسه به سمت مرکز توسعه حرفه ای
- تقویت انگاره معلم به مثابه کنشگر فکور، بازسازی برنامه‌ها و تصحیح ملاک‌های ارزیابی عملکرد بر پایه آن

ب) شاخص‌ها تا سال ۲۰۳۰ (۱۴۰۰ شمسی)

- عضویت در سازمان سراسری نظام معلمی (٪۵۰)
- برون سپاری آموزش دانشجو معلمان (٪۲۰)
- توانمند سازی معلمان شاغل با استفاده از دوره های کوتاه مدت و بلند مدت آموزشی (٪۷۰)
- حداکثرسازی تعاملات بین‌المللی از طریق انعقاد تفاهم نامه‌ها و اجرای طرح ها و فعالیت های مشترک
- حداکثرسازی جذب معلمان از رتبه‌های برتر کنکور به حرفه معلمی
- حداکثرسازی گزینش معلمان از دانشجو معلمان بومی برای بوم
- منع مطلق استخدام معلمان فاقد گواهی صلاحیت حرفه ای از دانشگاه فرهنگیان

معلمان و توسعه همکاریهای علمی و بین المللی در زمینه تربیت معلم

دکتر محمود مهرمحمدی (رئیس کار گروه)، دکتر غلامعلی احمدی ، دکتر عباس صدری، آمنه احمدی و علی جعفرآبادی

نظام نظارت و ارزیابی برنامه آموزش ۲۰۳۰

بعد از پذیرش و تصویب برنامه اهداف توسعه پایدار،جامعه جهانی می‌بایست روی شاخص‌ها و نظام نظارتی برنامه به توافق برسد تا زمینه برای اجرای برنامه فراهم شود. به این نکته بایستی توجه داشت که اهداف و شاخص‌های برنامه توسعه پایدار در حکم یک ابزار مدیریتی است که می‌تواند به کشورها در تدوین راهبردهای اجرایی و تخصیص منابع کمک کند. همچنین، یک گزارش نظارتی قوی نیز محسوب می‌شود که می‌تواند میزان پیشرفت برنامه و تحقق اهداف را مورد رصد قرار دهد.

اگرچه نظام نظارتی برنامه اهداف توسعه پایدار هنوز نهایی نشده است اما می‌توان به قطعیت گفت که این برنامه بایستی در سطح ملی مورد اجرا، ارزیابی و نظارت قرار گیرد. آن‌چه که به‌عنوان نظارت منطقه‌ای و جهانی نام‌برده می‌شود، صرفاً نظارت‌های تکمیلی است.

در برنامه اهداف توسعه پایدار، هر سطح نظارتی نیازمند گروهی از شاخص‌هاست. بنابراین بایستی یک نظام مدون از شاخص‌ها در سطوح جهانی، منطقه‌ای، ملی و موضوعی شکل بگیرد تا بتواند تمامی جنبه‌های اهداف برنامه را پوشش دهد. تاکنون یک مجموعه مشتمل بر ۱۰۰ شاخص توسط جامعه جهانی مورد بررسی و تصویب قرار گرفته است.

براساس نظام نظارتی که برای برنامه اهداف توسعه پایدار پیشنهاد شده است، این نظارت در ۴ سطح انجام می‌شود. این سطوح براساس ضریب اهمیت و حوزه نفوذ عبارتند از:

۱- نظارت ملی مبتنی بر شاخص‌های ملی و منتخب که دارای بیشترین ارتباط با اهداف SDG هستند.
۲- نظارت جهانی برای ایجاد هماهنگی و همکاری‌های بین‌المللی در اجرا و نظارت برنامه. شاخص‌های این بخش اگرچه برای تدوین گزارش‌های جهانی مورد استفاده قرار می‌گیرد اما بایستی در سطح کشوری مورد پایش شده و بصورت دوره‌ای به سازمانهای جهانی گزارش شود.
۳- نظارت منطقه‌ای برای ایجاد شفافیت اجرایی در مناطق مختلف جهان انجام گرفته و زمینه را برای همکاری و هماهنگی کشورهای عضو در منطقه فراهم می‌سازد.
۴- نظارت موضوعی که با حساسیت ویژه روی موضوع‌ها و مؤلفه‌های تشکیل دهنده هر یک از اهداف برنامه متمرکز شده و در مواردی مانند نظارت بر نحوه اجرای برنامه و تدوین راهبردهای اجرایی کاربرد دارد.

۱- نظارت ملی

نظارت در سطح ملی، اصلی‌ترین شکل نظارت در برنامه توسعه پایدار بوده و براساس مجموعه‌ای از شاخص‌های ملی انجام می‌شود. «ملی شدن» در هریک از آرمانهای اهداف توسعه پایدار اهمیت بسیار زیادی دارد و نظارت در این سطح بایستی بتواند این موضوع را تضمین نماید. از آنجا که برنامه اهداف توسعه پایدار یک برنامه جامعه‌نگر و چند مؤلفه‌ای است لذا نیازمند یک فرهنگ تعریف شده و به رسمیت شناخته شده از مسئولیت مشترک است. این فرهنگ بایستی مبتنی بر سازوکارهای ملی و استانی و در مشارکت با تمامی ذی‌نفعان بخش‌های مختلف شکل بگیرد. براین اساس، کشورها باید برنامه جامعی برای روش‌های جمع‌آوری داده‌ها، ویژگی داده‌های موردنیاز، زمان جمع‌آوری داده‌ها و نحوه ترکیب آنها را تدوین نمایند. در نظارت ملی بایستی مشخص شود که یک کشور صرفاً از مجموعه شاخص‌های مصوب و رسمی در نظام برنامه‌ریزی خود استفاده

می‌کند یا این اختیار را به سطوح مختلف اجرایی می‌دهد تا آنها بتوانند شاخص‌های مورد نیاز حوزه عمل خود را تعریف و محاسبه نمایند. بعبارت دیگر، در نظام شاخص‌های ملی بایستی جایگاه هر یک از شاخص‌های مصوب و رسمی، شاخص‌های غیررسمی (که توسط سطوح اجرایی برنامه تدوین می‌شود) و شاخص‌های ترکیبی تعیین شود. برای این منظور شاخص‌های جهانی که توسط گروه مشاوران آزاد پیشنهاد شده است می‌تواند راهنمای خوبی برای نظام‌مند کردن شاخص‌های ملی باشد.

۲- نظارت جهانی

نظارت جهانی در حکم مکمل نظارت در سطح ملی است و هدف آن ایجاد هماهنگی بین‌المللی و حمایت از مدیریت راهبردهای اجرایی برنامه در حوزه‌های مختلف است. از طریق این نظارت علاوه بر اینکه می‌توان میزان پیشرفت برنامه و تحقق اهداف آن را در جهان ارزیابی می‌کرد، می‌توان دریافت که کدام کشورها، در چه زمینه‌های نیازمند دریافت کمک‌های فنی، تحصصی یا مالی هستند.

از طریق نظارت جهانی می‌توان زمینه‌ای برای تبادل تجربه و دانش در میان کشورهای مختلف جهان فراهم کرد برای این منظور بخشی از شاخص‌های برنامه اهداف توسعه پایدار به شاخص‌های جهانی اختصاص داده شده است (در SDG4 تعداد این شاخص‌ها، ۱۰ عدد است) اما بایستی توجه داشت که محاسبه و بکارگیری این شاخص‌ها لزوماً بایستی در سنخیت و همسویی با شرایط ملی انجام شود و ممکن است برخی از این شاخص‌ها با شرایط ملی و نیازهای توسعه‌ای یک کشور ارتباط مستقیمی نداشته باشد.

۳- نظارت منطقه‌ای

نظارت منطقه‌ای در مبادله دانش و تجربه و همسان‌سازی اجرایی میان کشورهایی که در یک منطقه از جهان هستند، نقش زیادی دارد. همچنین، در چهارچوب جهانی برنامه مسئولیت مشخصی را که برای هر منطقه تعیین شده است مورد نظارت و ارزیابی قرار می‌دهد. بااستفاده از نتایج این نظارت می‌توان چالش‌های موجود در هر منطقه را مدیریت کرد، از فرصت‌ها به نحو احسن استفاده نمود و ظرفیت‌های موجود در هر منطقه را به درستی در خدمت اجرای برنامه قرار داد. لذا شاخص‌هایی که برای نظارت منطقه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد معمولاً شاخص‌های محدود و مشخص هستند و ماهیت تکمیلی برای شاخص‌های ملی یا جهانی ندارند. با توجه به ماهیت و کاربرد شاخص‌های منطقه‌ای، هنوز شاخصی در این سطح تعریف و پیشنهاد نشده است.

۴- نظارت موضوعی

اجرای برنامه اهداف توسعه پایدار در تعداد قابل توجهی از بخش‌ها و حوزه‌های موضوعی اجرا می‌شود و چالش‌های اجرایی نیز بایستی در همین بخش‌ها و حوزه‌ها شناسایی شود. موضوعاتی مانند: آموزش، بهداشت، کشاورزی، تغذیه، سرمایه‌گذاری برای تولید و مصرف پایدار از منابع آب و انرژی و ... درس‌هایی که از پیشرفت یک موضوع، در یک کشور اتفاقاتی افتد می‌تواند در سایر کشورها هم مورد استفاده قرار گیرد. چالش‌های اجرایی و فاصله‌های موجود در فناوری نیز از طریق این سطح نظارتی قابل پایش است و بر آن اساس هم کشورها و هم جامعه جهانی درخواهند یافت که در چه نقاطی از برنامه نیازمند تمرکز بیشتر هستند. برای این منظور مجموعه مهمی از شاخص‌های درونداد و شاخص‌های فرآیندی پیشنهاد شده است که می‌بایست توسط کشورها در هر یک از اهداف برنامه به کار گرفته شود.

علی اللهیار ترکمن

پیوست ۱

کار گروه های تخصصی تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰

نام کار گروه	اعضای کار گروه
۱- مراقبت اوان کودکی و آموزش پیش دبستان ۲- آموزش ابتدائی	محمد دیمه ور، صادق صادق پور، علی نقی یزدان پناه ، رخساره فضلی، زهره طاها ، فروز عطایی و حسین شعبانی
۱-آموزش متوسطه و آموزش فنی و حرفه ای رسمی (سطح متوسطه)	علی زرافشان، دکتر سید علی حسینی، دکتر عظیم محبی، مهندس قربانعلی افشانی،عزیزی، اروجلو ، نشاسته ریز ، سید مصطفی آذرکیش ، دکترسید محسن حسینی مقدم و دوراندیش
سنجش و ارزیابی کیفیت و یادگیری	دکتر عبدالرسول عمادی و دکتر شاپور مرادی
آموزش عالی مهارتی	آقای دکتر مسعود شفیعی، دکتر سید عطاء الله سینائی ، دکتر محمد شجاع الدینی، دکتر ابوالفضل لطفی و دکتر فاطمه مهاجرانی
۱-آموزش فنی و حرفه ای غیر رسمی ۲-فناوری و تجهیزات آموزشهای مهارتی (غیر رسمی)	دکتر محمد امین سازگارنژاد، علی موسوی، حسن عزیزی، داوود فرخی، فرشاد مجیدفر و زهرا زمانی زنوز
دسترسی به آموزش عالی با کیفیت و برابر	دکتر مجتبی شریعتی نیاسر و دکتر الهه حجازی
کارآفرینی با تاکید بر کار شایسته	دکتر محمد رضا سپهری
توسعه کارآفرینی در آموزش عالی	دکتر نظام الدین فقیه ،دکتر محمد رضا زالی و دکتر محمد عزیزی
برابر سازی فرصتهای آموزشی و اجتماعی برای زنان و دختران	دکتر شهیندخت مولاوردی ، دکتر سوسن باستانی، دکتر الهه حجازی، دکتر مهناز احمدی، زهره نظری، اتوسا مهردوست و الهام ساوالانپور
دسترسی برابر اقشار آسیب پذیر به آموزش	دکتر انوشیروان محسنی بندپی، دکتر حبیب الله مسعودی فرید، مجید ارجمندی و فرانک ایمانی
توسعه سوادآموزی و مقابله با کم سوادی	علی باقر زاده ، مهدی نامجو منش ، رسول مشیدی ، اردشیر قیصر ، عابدین بازگیر ، ،احمدخاکزاد ، اسماعیل برقی، لیلا رضائی و مصطفی حسن نژاد
آموزش توسعه پایدار در آموزش ابتدائی و متوسطه	آقای دکتر محمدیان ، دکتر محمود امانی طهرانی، دکتر علیرضا عصاره، محمدی، دکتر حسینی بیدخت، دکتر حکیمی، دکتر خیرآبادی و دکتر رمضانی
آموزش توسعه پایدار در آموزش عالی	دکتر نسرین نورشاهی، دکتر مقصود فراستخواه ، دکترغلامرضا ذاکر صالحی ، دکتر یدا... مهرعلی‌زاده ، دکتر حمید جاودانی ، دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم ، دکتر کیومرث کلانتری و دکتر مریم حسینی ، دکتر زهرا جواهریان و دکتر مهتاب پورآتشی
آموزش سلامت و شیوه های زندگی سالم و بهداشتی	دکتر علی سیاری، دکتر مهرزاد حمیدی و دکتر باقر لاریجانی

ایجاد ، بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی	دکتر مرتضی رئیسی ، امان ا... عباسی ، مهدی اقبالی، حمید علیان نژاد و مرتضی خبره
ایجاد ، بازسازی و نوسازی فضاهای آموزشی در آموزش عالی	دکتر محمد حسین امید، دکتر فرامز اکرمی و دکتر مهرالله رخشانی مهر
توسعه همکاریهای بین المللی در آموزش عالی	دکتر حسین سالارآملی و غلامرضا حیدری
توسعه همکاری بین المللی در آموزش مهندسی	دکتر حسین معماریان (رئیس کار گروه)، دکتر جعفر توفیقی، دکتر عباس بازرگان، دکتر رضا فرجی دانا، دکتر محمود احمدیان عطاری، دکتر بنفشه زهرایی و دکتر عباس ملکی
تربیت معلم و توسعه همکاریهای بین المللی	دکتر محمود مهر محمدی ، دکتر غلامعلی احمدی ، دکتر عباس صدری، آمنه احمدی و علی جعفرآبادی
تامین اعتبار برنامه های اموزش ۲۰۳۰	دکتر محمد رضا واعظ مهدوی و دکتر علی اللهیار ترکمن
اسناد کلان بالادستی و آموزش ۲۰۳۰	دکتر مهدی نوید ادهم ، مجید رعنائی و اقدس باغستانی
جامعه علمی و پژوهشی ، انجمنهای علمی و سازمانهای مردم نهاد	دکتر وحید احمدی ، دکتر شریفی ، دکتر پیری ،دکتر صدری ، دکتر منصوری ، دکتر رحیمیان ، دکتر فرهودی ، دکتر عریان ، دکتر زمانی ، دکتر لطفیان ، دکتر جواد دهقانی ، دکتر کشمیری و دکتر توکل
شاخصهای آموزش ۲۰۳۰	دکتر علی اللهیار ترکمن

پیوست ۲

فهرست اعضای کمیته تلفیق تدوین سند ملی آموزش ۲۰۳۰

اعضای حقوقی

دکتر محمد امین سازگارنژاد ، وزارت تعاون ، کار و رفاه اجتماعی

- خلیل الله بابالو ، قائم مقام وزیر در امور بین الملل و رئیس مرکز امور بین الملل و مدارس خارج از کشور وزارت آموزش و پرورش
- دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم ، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- دکتر اکرمی، وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی

اعضای حقیقی

دکتر مهدی نوید ادهم ، دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش

دکتر جعفر توفیقی، استاد دانشگاه تربیت مدرس

دکتر صدیق، مشاور وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

علی زرافشان، معاون اموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش

محمد دیمه ور، معاون آموزش ابتدائی وزارت آموزش و پرورش

دکتر علی عباسپور تهرانی فرد، استاد دانشگاه صنعتی شریف

دکتر یدالله مهر علیزاده، استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

دکتر محمد یمنی دوزی سرخابی، استاد دانشگاه شهید بهشتی

دکتر علی اللهیار ترکمن، رئیس امور آموزش و پرورش عمومی و فنی و حرفه ای سازمان برنامه وبودجه

دکتر سعدالله نصیری، دبیر کل کمیسیون ملی یونسکو

دکتر محدثه محب حسینی، مدیر بخش اموزش کمیسیون ملی یونسکو

پیوست ۳

فهرست اعضای کمیته ملی آموزش کمیسیون ملی یونسکو

الف - اعضای حقوقی	
آقای مهندس محمد دیمه ور	معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش
آقای مهندس علی زرافشان	معاون آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش
آقای دکتر عبدالرسول عمادی	رئیس مرکز سنجش آموزش و پرورش
خانم دکتر نسرین نورشاهی	رئیس موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی
آقای دکتر محسن اسدی لاری	مدیر کل امور بین الملل وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
آقای دکتر محمد رضا سپهری	رئیس موسسه کار و تامین اجتماعی
آقای دکتر سعید سرابی	مدیر همکاری های علمی و امور بین الملل دانشگاه صدا و سیما
آقای دکتر محمود صادقی	دبیر کمیسیون انجمنهای علمی ایران
خانم دکتر محدثه محب حسینی	رئیس گروه آموزش و هماهنگ کننده ملی برنامه آموزش یونسکو
ب- اعضای حقیقی	
آقای دکتر علی عباسپور تهرانی فرد	استاد دانشگاه صنعتی شریف و رئیس واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی
آقای دکتر مهدی نوید ادهم	دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش
آقای دکتر محمود مهرمحمدی	استاد دانشگاه تربیت مدرس و رئیس دانشگاه فرهنگیان
آقای دکتر یداله مهرعلیزاده	استاد دانشگاه شهید چمران اهواز
آقای دکتر غلامعلی احمدی	استاد دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی
آقای دکتر محمد یمنی دوزی سرخابی	استاد دانشگاه شهید بهشتی

پیوست ۴

فهرست اعضای کمیته ملی آموزش عالی کمیسیون ملی یونسکو

الف - اعضای حقوقی	
آقای دکتر مجتبی شریعتی نیاسر	معاون آموزشی وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری
آقای دکتر وحید احمدی	معاون پژوهش و فناوری وزیر علوم ، تحقیقات و فناوری و دبیر کل شورای عالی علوم ، تحقیقات و فناوری (عتف)
آقای دکترحسین سالار آملی	قائم مقام وزیر علوم در امور بین الملل و رئیس مرکز همکاریهای علمی- بین المللی وزارت علوم ، تحقیقات و فناوری
آقای دکتر محمد باقر لاریجانی	معاون آموزشی وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
آقای دکتر فرهاد حسین زاده لطفی	معاون آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی
آقای دکتر علی وطنی	معاون علمی و پژوهشی، معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری
آقای دکتر حسین سلیمی	رئیس دانشگاه علامه طبا طبائی
آقای دکتر مسعود شفیعی	رئیس دانشگاه فنی- حرفه ای
آقای دکترعلی اصغر رستمی ابوسعیدی	سرپرست دانشگاه پیام نور
آقای دکتر محمد حسن امید	سرپرست دانشگاه علمی- کاربردی
آقای دکتر سید احمد معتمدی	سرپرست دانشگاه صنعتی امیرکبیر
خانم دکتر محدثه محب حسینی	رئیس گروه آموزش کمیسیون ملی یونسکو و هماهنگ کننده ملی برنامه آموزش عالی یونسکو
ب- اعضای حقیقی	
آقای دکتر جعفر توفیقی	استاد دانشگاه تربیت مدرس
آقای دکتر سعید سهراب پور	استاد دانشگاه صنعتی شریف و قائم مقام بنیاد ملی نخبگان
آقای دکتر حسن ظهور	استاد دانشگاه صنعتی شریف ، عضو پیوسته فرهنگستان علوم و دبیر امور مشترک فرهنگستان‌ها